

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

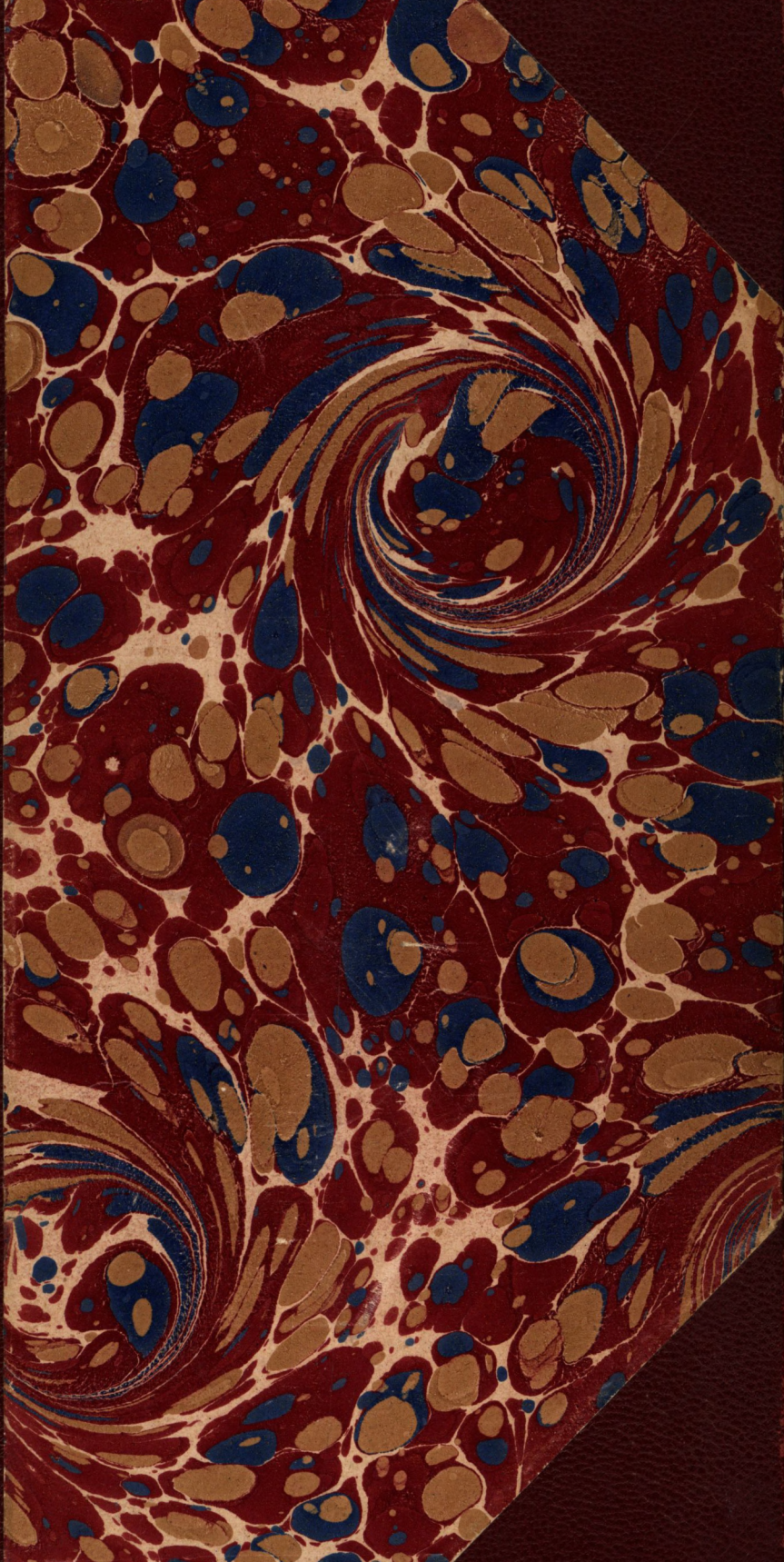
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT

53DE AARGANG
(9. RÆKKE 5. BIND)
1932

UDGIVET AF
SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE

I KOMMISSION HOS J. H. SCHULTZ A/S
KJØBENHAVN 1933

INDHOLD

	Side
Lisbet og Beate Huitfeldt som personalhistoriske Forfattere. Af Arkivar i Rigsarkivet, Dr. phil. <i>William Christensen</i>	1
Slegten Vleugel (Wleugel) i Danmark 1675—1862. Samlet av avdøde <i>Jens Schanche Vleugel</i> , oversat fra Svensk og bearbejdet av Ingeniør <i>Johan Severin Wleugel</i>	21
Rasmus Rasks sidste Bopæl og Skiftet efter ham. Af Forfatter <i>Carl C. Christensen</i>	49
Danske og norske Studenter ved Universitetet i Franeker (1592—1803). Af Arkivar i Rigsarkivet, Frk. cand. mag. <i>Henny Glarbo</i>	53
Nogle Oplysninger om Magister Friderich Plum, Sognepræst til Gjentofte og Lyngbye, 1643—1728, og Hustru Sophia Olsdatter, 1662—1689. Af fhv. Bankdirektør <i>F. C. Bretteville-Plum</i>	68
Anmeldelser.....	73
Hofjægmester C. E. A. Schøller. (Nekrolog).....	77
Smaa Meddelelser.....	77
Spørgsmaal.....	79
Nogle Breve til Carl Henrik Lorenzen. Meddelt af Arkivar i Rigsarkivet, Dr. theol. <i>Bjørn Kornerup</i>	81
Slægten Banner. Et Par Notitser. Af Postmester <i>C. Klitgaard</i>	127
Haderslev Bys Borgmestre. Af Dr. <i>Th. O. Achelis</i>	129
Danske og norske Studenter ved Universitetet i Utrecht (1640—1856). Af Arkivar i Rigsarkivet, Frk. cand. mag. <i>Henny Glarbo</i>	146
Nogle Oplysninger om Søren Kierkegaard 1834—38. II. Af Kontrolør <i>Sejer Kühle</i>	150
Bolle Luxdorps Søskende. Af Direktør <i>Th. Hauch-Fausbøll</i>	157
Lidt om den gamle norske Adelslægt Benkestok. Af fhv. Statsarkivar <i>E. A. Thomle</i>	160
Smaa Meddelelser.....	171
Samfundets Regnskab for 1931.....	173
Rettelse.....	174
Genealogiske Genvordigheder for 100 Aar siden. Af Genealog <i>Albert Fabritius</i>	175
Nogle Oplysninger om Søren Kierkegaard 1834—38. III. Af Kontrolør <i>Sejer Kühle</i>	198
Bidrag til Johannes Ewalds Slægtshistorie. Af Sognepræst <i>Aage Dahl</i> Med en Tilføjelse af kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. <i>Louis Bobé</i> ..	215
Om Eiler Brockenhuus' kalenderoptegnelser. Af Adjunkt <i>Hans H. Fussing</i>	248
Gravskrifter fra Slesvig Bys Kirkegaarde. Samlede 1892 af kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. <i>Louis Bobé</i>	251
En genfundne Gren af Familien von Stöcken. Af Fru <i>Hildegard von Marchtaler</i> og Genealog <i>Albert Fabritius</i> . Med en Tilføjelse af <i>L. B.</i>	255
Et Skiftet brev og to Testamenter efter Fru Anna Ramel, Hr. Malte Juels til Maltesholm og fra Slægten Putbus. Udgivne af stud. mag. <i>Poul Madsen</i>	259

	Side
Baron Ferdinand von Eckstein. Af kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. <i>Louis Bobé</i>	267
Steen Blichers Forfædre. Af Politilæge <i>Søren Hansen</i>	270
Er den adelige Slegt »Mund« uddød? Af fhv. Statsarkivar <i>E. A. Thomle</i> .	282
Smaa Meddelelser	287
Anmeldelse	291
Spørgsmaal.....	293
Samfundets Anliggender.....	293
Tilføjelse til 9. IV. 173 ff.....	294
Fortegnelse over Medlemmer af Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie. (1. December 1932).....	295
Register. Af Genealog <i>Albert Fabritius</i>	301

**Lisbet og Beate Huitfeldt
som personalhistoriske Forfattere.
Af William Christensen.**

I.

Blandt de Adelsdamer, der er optrådt som Slægtbogs-Forfatterinder eller dog har syslet meget levende med Adelens Personalhistorie, er der i nyere Tid atter blevet fremdraget to, hvis Virksomhed på dette Område vistnok må siges i lang Tid at have været gået i Forglemmelse. Det drejer sig om to Søstre til den bekendte Historiker Arild Huitfeldt, nemlig Lisbet Huitfeldt (født 1551 og død 1609 eller måske i Slutningen af 1608), som i 1580 ægtede Niels Pederssøn Galt til Ingelstad, der døde 1608¹⁾, samt hendes yngre Søster Beate (født 1554 og død 1626), som i 1574 ægtede Knud Ebbessøn Ulfeldt til Svendstrup, der døde 1586²⁾. Den yngre Søster kom til at beklæde ansete Stillinger som Hofmesterinde hos Christian IV.s Dronning og senere for Kongens unge Sønner, og hun kunde opføre prægtige Bygninger på Møllerød og Svendstrup (det nuværende Svenstorp) i Skåne³⁾. Hendes ældre Søster Lisbet derimod og dennes Mand har øjensynlig meget ofte befundet sig i stor Pengeforlegenhed, og det endte med, at deres Søn, den for sin sørgelige Skæbne som Flådechef i Christian IV.s sidste Krig kendte Peder Galt, gik fra Arv og Gæld efter Forældrene⁴⁾. Vidnesbyrd om disse sidstes Pengetrang kan findes i en ret betydelig Række Gælds- og andre Breve, der nu opbevares i Uppsala⁵⁾. I Sammenligning hermed turde det være ret karakteristisk, at de eneste 2 af Beate Huitfeldt udstedte Breve, der findes i den samme

---

¹⁾ Danm. Adels Aarvog 1887 S. 219, 1893 S. 178. Secher, Kongens rettertings domme 1605—1614 S. 292. R.A. Rigens Forfølgningssag 1607—9 Bl. 48 b.

²⁾ Danm. Adels Aarvog 1887 S. 219, 1923 S. 522, Dansk biograf. Lexikon VIII. 151. Hist. tidskr. f. Skåneland II. 49 f.

³⁾ Jfr. Svenska slott och herresäten vid 1900-talets början, Skåne (Stockholm 1909) S. 20—23.

⁴⁾ Secher, Kongens rettertings domme 1605—1614 S. 500.

⁵⁾ Uppsala Universitetsbibliotek, Håndskrift S 51, Kapslen »Jakob von Engeströms Samling om Skåne. 1«, Lægget »KansliRådet Jak. v. Engeströms Samling om Skånes Historia. 1. Wessmans MSS.«, Løbe-Nr. 2 og 11—30 (fra Årene 1583, 1587—88, 1593 og 1597—98).

Samling i Uppsala, består af Kvitteringer, som Udstederinden har givet en Mand for Renter af Penge, som han skyldte hende¹⁾.

Hvad de 2 Søstres personalhistoriske Interesser angår, er det m. H. t. Beate Huitfeldt nuværende Professor L. Weibull i Lund, der har fremdraget og delvis aftrykt den Brevveksling, som hun har ført med den bekendte Tyge Brahes Søster Sophie Brahe om personalhistoriske Emner²⁾. Og for Lisbet Huitfeldts Vedkommende har nærværende Meddeler anden Steds henledet Opmærksomheden på endnu bevarede Slægtbogs-Håndskrifter, der ganske vist nu foreligger i Tekstformer, som ikke kan hidrøre fra hende, men som i deres oprindelige, ældre Skikkelse må antages forfattede af hende³⁾.

Når Spørgsmaalet om Søstrenes Forfatterskab på det personalhistoriske Område her atter bringes på Bane, er det imidlertid ikke så meget af Hensyn til disse sidste tidligere omtalte Håndskrifter (hvis oprindelige Udseende det næppe vil være muligt at fastslå). Men det har vist sig, at der i det nysnævnte, i Uppsala opbevarede Håndskrift haves så omfattende Prøver på begge Søstrenes egne Hænder, at det ved Hjælp deraf kan konstateres, at der endnu her i Landet haves ganske vist ikke ligefremme Slægtbogs-Håndskrifter skrevne af dem selv, men dog ret betydelige egenhændige Optegnelser af dem af personalhistorisk Indhold — Optegnelser, som hidtil har været navnløse, men som ved Hjælp af de nævnte Håndskriftprøver (delvis i Forbindelse med andre Indicier) kan identificeres som skrevne dels af den ene og dels af den anden af Søstrene. Samtidig med Redegørelsen herfor skal dog nedenfor omtales de tidligere nævnte Håndskrifter, som allerede er blevet henførte til Lisbet Huitfeldt.

II.

Lisbet Huitfeldt.

De Slægtbogs-Håndskrifter, som indeholder Afsnit, der må antages at være forfattede af Lisbet Huitfeldt, er, som tidligere omtalt⁴⁾, Gen.- her. Selsk., Gener. Fol. 73 (i Rigsarkivet), Ny kgl.

¹⁾ Det i forrige Note anførte Sted, Løbe-Nr. 69 og 85 (fra Årene 1598 og 1599). På tilsvarende Måde viser det sig, at når de 2 Søstre nævnes i Danske Kancellis Arkiv i en Pakke »Stævninger til Kongens og Rigens Råds Retterting. Koncepter og Ansøgninger 1590—1656«, er det Beate Huitfeldt, der anmoder om Stævning over en anden, og det tilmed over Søsterens Mand Niels Pederssøn Galt (anf. St., ad Stævning 1604 Novbr. 5); derimod forekommer Lisbet Huitfeldts Navn i Pakken, fordi en Trediemand ønsker en Person indstævnet, der er optrådt som Forlover for hende (anf. St., ad Stævning 1606 Jan. 25).

²⁾ Hist. tidskr. f. Skåneland II. 50—60.

³⁾ Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 3—6 (jfr. sstds. 36 f. og 9. R. II. 32).

⁴⁾ Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 3—6.

Saml. Fol. 772 og Thottske Saml. Fol. 1079. Hertil kan, som ligeledes anden Steds nævnt¹⁾, endnu føjes et 4. Håndskrift, nemlig Thottske Saml. 4to 1882—83, der imidlertid ingen Betydning har i tekstkritisk Henseende, idet dette Håndskrift øjensynlig er en Afskrift efter Ny kgl. Saml. Fol. 772, dog således at Afskriften kun går til og med sin Kildes Bl. 319 a. Af endnu en Tekst er der nu kun en Del Brudstykker bevarede, nemlig i Håndskriftet »Danska geneal. m. m. 3« i Landsarkivet i Lund²⁾; men disse Brudstykker, som vil blive nævnte nedenfor³⁾, frembyder på Grund af deres Kortfattethed kun en begrænset Interesse.

Det er tidligere⁴⁾ nævnt, at Berettigelsen til at henføre den ældre Del af Indholdet af disse Slægtbogs-Håndskrifter til Lisbet Huitfeldt som Forfatter må søges i den Interesse, som Fremstillingen i de anførte ældre Afsnit viser for Lisbet Huitfeldts nærmeste Slægt (først og fremmest hendes Søn) og for hendes Forfædre, i Forbindelse med, at det anden Steds fra vides, at hun har forfattet en Slægtbog.

Hvad der tidligere er omtalt om denne Bogens Interesse for Lisbet Huitfeldts Slægt, kan let suppleres ved flere Træk, f. Eks. når hendes Morbroder Herluf Trolle omtales anerkendende for sin Oprettelse af den »fri skoelle« Herlufsholm⁵⁾, og når der for hendes Moder Øllegaard Trolle udtales Ønsket: »Gud forlene hender en ærefuld och gledelig opstandelse⁶⁾. Også for Lisbet Huitfeldts Kusine Beate Clausdatter Urne, der vistnok havde holdt Hus for hendes Broder Arild Huitfeldt, udtales Ønsket: »Gud wer hende naadig«, samtidig med at der omhyggelig noteres både hendes Fødsels- og Dødsdag, samt at hun døde på Dragsholm (som Arild Huitfeldt var forlenet med) og blev begravet på Herlufsholm (hvor han var Skoleherre)⁷⁾. Slægtbogs-Forfatteren taler jævnlig i 1. Person med Vendinger som: »hannem ved ieg ingen affkomme effter«, »will ieg sette hinders slegt herhøes«, »hindiß slegt, saa mange ieg weedt« o. l.⁸⁾, og kan også af og til udtale: »Nu kommer wii thill« N. N. eller: »Nu kommer wi igien thill« N. N.⁹⁾. Denne Anvendelse af

¹⁾ Sstds. 9. R. II. 32.

²⁾ Jfr. Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 3 Note 6.

³⁾ S. 7.

⁴⁾ Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 4—5.

⁵⁾ R.A. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 92 a (for Kortheds Skyld citerer jeg her og nogle Gange i det følgende kun denne ene Tekst).

⁶⁾ Sstds. Bl. 97 a.

⁷⁾ Sstds. Bl. 96 b. Jfr. om Beate Urne: Rørdam, Historieskriveren Arild Hvitfeldt S. 243 f. og Danm. Adels Aarvog 1904 S. 474.

⁸⁾ R.A. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 2 b, 42 a, 127 a, jfr. 155 b, 184 a, 247 b, 296 a.

⁹⁾ Sstds. Bl. 189 b, 310 b.

Ordet »jeg« stemmer ganske vist, som vi skal se nedenfor¹⁾, godt med Lisbet Huitfeldts Stil, således som den viser sig i hendes egenhændige Optegnelser; men den samme Sprogbrug kan også træffes i andre Slægtebogs-Håndskrifter. Mere karakteristisk for hendes Stil er det derimod, når Slægtebogen engang henvender sig til en bestemt Læser, som den tiltaler med »du«: »ville du wide, huem her Jørgen Ackebøns høstrue wor«²⁾. Også denne stilistiske Ejendommelighed genfindes, som vi senere skal komme tilbage til³⁾, i Lisbet Huitfeldts egenhændige Optegnelser; og i alt Fald dér får man Oplysning om, hvem den Person er, som hun tiltaler.

Det er dog allerede tidligere omtalt, at alle de 3 Håndskrifter, som vi her beskæftiger os med, og som indeholder Afsnit, der må antages at hidrøre fra Lisbet Huitfeldt, for store Deles Vedkommende må være fortsatte efter hendes Død. Dette fremgår ikke blot indirekte af Tidspunktet for mange af de Begivenheder, som Håndskrifterne omtaler uden at henføre dem til bestemte År, men også direkte af, at de ikke helt sjældent anfører Årstal, der falder efter hendes Død. Vil man spørge, hvor og af hvem en sådan Fortsættelse er skreven, kan der herom kun fremsættes Formodninger. Men det viser sig, at alle 3 Håndskrifter interesserer sig levende, om end i noget forskelligt Omfang, for den Familie Munk, der førte 3 Roser i sit Våben, og bl. a. omtaler den Gren af den, som ejede Krogsgaard i Skads Herred. Håndskrifterne opgiver Døds- og Begravelsessted for en hel Del af disse Munk'er⁴⁾; ja de omtaler en Person af en helt anden Slægt (en Ide Bryske), der døde 1621 på Krogsgaard⁵⁾. Nu ejedes Krogsgaard c. 1620 af en Frederik Munk († 1634), hvis Forældre var Jørgen Munk († 1577), der ligeledes havde ejet Gården, og Dorte Pedersdatter Galt († 1579), der var Søster til Lisbet Huitfeldts Mand Niels Pederssøn Galt⁶⁾. Og det ligger da nær at antage, at en Tekst af Lisbet Huitfeldts Arbejde på Grund af Slægtskabet er kommen til Krogsgaard og er bleven fortsat af en af Gårdens Ejere eller af en Slægtning af dem.

¹⁾ S. 14.

²⁾ R.A. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 47 a.

³⁾ S. 14.

⁴⁾ R.A. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 280 a—286 a; Ny kgl. Saml. Fol. 772 Bl. 363 b—371 a; Thottske Saml. Fol. 1079 Bl. 294 b—300 a.

⁵⁾ De 3 i forrige Note nævnte Håndskrifter, henholdsvis Bl. 204 b, 175 b og 152 b.

⁶⁾ Om Krogsgaards Ejere jfr. Trap⁴ VIII. 520 og Danm. Adels Aarbog 1901 S. 253 ff.; om de 2 Søsken af Slægten Galt jfr. sidst anførte Værk 1893 S. 178 f. Også på en anden Måde var der Slægtskab, men længere ude, mellem Lisbet Huitfeldt og Ejere af Krogsgaard, idet både en Fætter af hende, Lave Huitfeldt, og dennes Enke Maren Munk († 1612, en Broderdatter af den ovennævnte Jørgen Munk) skrev sig til Krogsgaard (Danm. Adels Aarbog 1901 S. 254, 1887 S. 219, 221).

En sådan Antagelse finder for den nysnævnte Frederik Munks Vedkommende en ganske mærkelig Støtte på en anden Måde. Det af de omtalte 3 »Lisbet-Huitfeldt«-Håndskrifter, der, som vi straks skal se, repræsenterer det ældste Standpunkt, nemlig Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73, angiver først den rigtige Herkomst for en Torbern Bentssøn Bille, der var gift med Edele Jernskæg, men tilføjer derefter, at »fru Maren Bilde haffuer set« ham på en anden (og urigtig) Plads på Stamtavlen¹⁾. Nu er der bevaret en Slægtbog, der angiver sig som forfattet af Maren Bille, — et Håndskrift, der ikke er uden Interesse ved de forskellige fra Slægtbogs-Litteraturen kendte Personer, som har gjort Tilføjelser i det. Nærværende Meddeler har i så Henseende tidligere omtalt Rigborg Brockenhus og Sophie Below²⁾, og også den sidstnævntes Datter Anne Thotts Hånd kan findes en sjælden Gang i selve Slægtbogsteksten³⁾ foruden i den følgende Del af Håndskriftet. Men endvidere vil man på et meget stort Antal af Slægtbogstekstens Sider træffe Tilføjelser gjorte af den nævnte Frederik Munk († 1634)⁴⁾. Disse Tilføjelser er ganske vist ofte meget korte⁵⁾ og indskrænker sig ikke sjældent til kun at supplere et Personnavn med Angivelsen af den Gård, hvortil vedkommende skrev sig; men de kan dog til Tider have en Udstrækning af nogle Linier⁶⁾. Frederik Munk har altså haft Adgang til den i »Lisbet-Huitfeldt«-Teksten citerede Maren Billes Arbejde; og omvendt vil man i dette sidste finde angivet af en anden senere Tilføjer-Hånd (som det ikke er lykkedes at identificere), hvad »fru Lißebet Huitfeldt haffuer schreffuit« om den nævnte Torbern Bentssøn Billes Herkomst⁷⁾, så at den, der har gjort denne Tilføjelse, altså endnu har været på det rene med, at det Håndskrift, der var hans Kilde herfor, hidrørte fra Lisbet Huitfeldt.

Der må da formentlig siges at være en stor Sandsynlighed for, at Frederik Munk har medvirket ved Fortsættelsen af Lisbet-Huitfeldt-Teksterne. Men bevises kan en sådan Antagelse ikke, idet

¹⁾ RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 316 b. Bemærkningen findes, men kun som en senere Tilføjelse af Holger Parsberg, i Ny kgl. Saml. Fol. 772 Bl. 227 a, hvorimod den mangler helt på det tilsvarende Sted i det tredie Håndskrift Thottske Saml. Fol. 1079 Bl. 196 a.

²⁾ Se herom og om Håndskriftet (Ny kgl. Saml. Fol. 771 f) i Almindelighed Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 3, 10 og 26 (og om et andet Afsnit af det Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 27).

³⁾ Ny kgl. Saml. Fol. 771 f, 1. Foliering Bl. 65 b, 66 a.

⁴⁾ Hans Hånd til Sammenligning kan findes i RA. Incl. til Reg. og Tegn. 1630 18. Oktbr. og 1631 10. Septbr. Om ham selv se Danm. Adels Aarvog 1901 S. 254.

⁵⁾ Således Ny kgl. Saml. Fol. 771 f, 1. Foliering Bl. 5 b, 11 a, 14 b, 16 b, 19 a, 38 b, 42 a, 54 b, 57 b, 60 b, 61 a osv.

⁶⁾ Således anf. St. Bl. 6 b, 9 a, 21 a, 24 a, 31 a, 59 a, 64 b, 65 b.

⁷⁾ Anf. St. Bl. 31 b.

hans Hånd ikke forekommer i noget af de bevarede Håndskrifter af disse. Og i det hele vil det på Grund af disses Karakter i mange Tilfælde selvfølgelig være umuligt at afgøre, hvorvidt et bestemt Afsnit af den bevarede Tekst hidrører fra Lisbet Huitfeldt eller fra en af hendes Fortsættere. Håndskrifterne er på adskillige Steder alt andet end fortræffelig redigerede; enkelte af Afsnittene består kun af Opregninger af bestemte Personers Aner¹⁾, og anden Steds i dem kan man finde Optegnelser på nogle få Linier med så lidet sigende Overskrifter som: »Gammell slecht i Judland«, »Gammell slecht i Skaane« og »Wdi Siellandt«²⁾; men om det er Lisbet Huitfeldt eller hendes Efterfølgere, der bærer Ansvarret i sådanne Tilfælde, kan ikke afgøres.

Det er tidligere anført, at de 3 Håndskrifter er indbyrdes forskellige og ikke kan være afskrevne direkte efter hinanden. Det af dem, hvis Tekst står på det ældste Trin, er Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73. Man kunde blive tilbøjelig til at sætte dets Tilblivelsestid til Årene 1617—20, fordi det anfører et i 1617 indtruffet Dødsfald, men betegner alle den pågældende afdødes Søstre, af hvilke en blev gift i 1620, som Jomfruer³⁾. Det viser sig dog, at Teksten er lidt yngre, idet den nævner Årstal fra Begyndelsen af 1620'erne⁴⁾, således endnu 1624⁵⁾, og anfører en Ove Thotts Fødsel, der først fandt Sted 1626⁶⁾. Men yngre end 1620'erne er det næppe troligt, at Teksten er; thi ikke blot mangler den et Årstal 1620 og en Oplysning om noget, der er indtruffet i 1620'erne, som omtales i de 2 andre Håndskrifter⁷⁾; men medens disse sidste ikke helt sjældent anfører Årstal eller Begivenheder fra 1630'erne og senere, savnes sådanne Steder, så vidt ses, altid i Rigsarkivets Håndskrift⁸⁾. Men på den anden Side kan Rigsarkivets Tekst have Enkeltheder, der mangler i de 2 andre Håndskrifter; den nylig nævnte Ove Thotts Fødsel i 1626 findes således ikke på det tilsvarende Sted i disse⁹⁾.

Det kan endnu anføres, at det her omtalte Håndskrift i Rigsarkivet har ikke så få Tilføjelser, for en Del af korrigerende Art,

1) R.A. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 275 a—276 b.

2) Sstds. Bl. 241 b.

3) Sstds. Bl. 88 b—89 b; jfr. Danm. Adels Aarvog 1896 S. 435.

4) R.A. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 204 b (1621).

5) Sstds. Bl. 123 b, 285 b.

6) Sstds. Bl. 74 b; jfr. Danm. Adels Aarvog 1900 S. 437.

7) R.A. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 302 a og 116 b, sammenholdt med f. Eks. Ny kgl. Saml. Fol. 772, henholdsvis Bl. 254 b (År 1620) og 67 a (Christopher Ulfeldt som Rigsråd, hvad han blev 1625).

8) Se f. Eks. R.A. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 260 a, sammenholdt med Ny kgl. Saml. Fol. 772 Bl. 337 a (År 1643).

9) Ny kgl. Saml. Fol. 772 Bl. 38 b; Thottske Saml. Fol. 1079 Bl. 29 a. Sammenlign også ovfr. S. 5 Note 1.

der er skrevne med én Hånd fra det 17. Århundrede¹⁾. Det er ikke lykkedes at finde Navnet på Håndens Indehaver; men han er øjensynlig identisk med en Mand, der har arbejdet for den bekendte Sophie Brahe (Tyge Brahes Søster). Hånden har skrevet i alt Fald store Dele af et af hendes i Landsarkivet i Lund opbevarede Håndskrifter²⁾, et Håndskrift, der, som anden Steds omtalt³⁾, indeholder Brudstykker af en Tekst, der er nær beslægtet med de her omhandlede Tekster. Brudstykkerne i Sophie-Brahe-Håndskriftet⁴⁾ omhandler ganske vist kun den Familie Munk, der fører 3 Roser i sit Våben, og et Par med den besvogrede Familier (Spend og en på Linneth i Frøs Herred boende Slægt, der er bleven henregnet til Familien Hundermark); og Brudstykkerne må i deres nuværende Form være yngre end Lisbet Huitfeldts Tid. Men at de er tagne fra et større Håndskrift, fremgår af, at de ender med en Angivelse af, at »Dette forschreffne stod imelom Giørs slegtt och dett om Thrydegaard«, en Angivelse, der stemmer med det pågældende Stykkes Plads i de 3 »Lisbet-Huitfeldt«-Tekster⁵⁾.

Af de 2 andre ovenfor nævnte Håndskrifter af den Slægtbog, hvis ældste Del må antages at være forfattet af Lisbet Huitfeldt, har det ene, Ny kgl. Fol. 772, således som tidligere⁶⁾ omtalt, i 1671 tilhørt den personalhistorisk interesserede senere Landsdommer Holger Parsberg († 1692)⁷⁾. Håndskriftets Tekst er øjensynlig en Del yngre end Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73; dets Hovedhånd, der er en Skriverhånd, nævner selv Året 1643⁸⁾ og omtaler et Dødsfald, der først fandt Sted 1644⁹⁾. Blandt de Udvidelser, som det har at opvise sammenlignet med Rigsarkivets Håndskrift, har nærværende Meddeler anden Steds gjort opmærksom på en Række

1) Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 145 b, 180 a, 193 a, 207 a, 259 b, 262 a, 264 b, 267 b, 274 b, 277 a osv.

2) »Danska geneal. m. m. 3.« Sammenlign således Hånden i Randbemærkninger i R.A. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 274 b og 280 b med Hånden i tilsvarende Bemærkninger i Lund-Håndskriftet, henholdsvis Bl. 7 a og 2 b. — Den samme Hånd forekommer i øvrigt i en nu overklæbet, men dog læselig Rettelse i Margenen i Thottske Saml. Fol. 1082 Bl. 348 b.

3) Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 3 Note 6.

4) Håndskriftets Bl. 2 a—6 b, 7 a, 9 a.

5) R.A. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 271 a—b; Ny kgl. Saml. Fol. 772 Bl. 352 b—353 a; Thottske Saml. Fol. 1079 Bl. 286 a—b.

6) Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 4.

7) Om hans historiske Interesse jfr. Festskrift til Kristian Erslev fra danske Historikere S. 334 f.; sammenlign Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 23, 51, 52.

8) Bl. 337 a.

9) Bl. 363 a (om Erik Lykke, der ifølge Danm. Adels Aarbog 1903 S. 276 døde 1644). På en ikke meget senere Nedskrivelsestid tyder det, når en Peder Grubbe på Bl. 229 b nævnes som trolovet med sin senere Hustru, som det vides, at han ægtede 1647 (Danm. Adels Aarbog 1895 S. 166).

Oplysninger om den Familie Friis, hvis Våben var et rødt Egern, Oplysninger, som højst sandsynlig oprindeligt hidrører fra den til denne Familie hørende, slægtebogs-interesserede Christopher Friis (begravet 1657). Men disse Oplysninger synes ganske vist i alt Fald i et andet Håndskrift at have stået i et løsere Forhold til Resten af Slægtebogen, idet Holger Parsberg i Ny kgl. Saml. Fol. 772 ud for det pågældende Afsnit har tilføjet i Margenen: »Dette hør icke til den rette slectebog, me[n]s er her indskreffuett«¹⁾.

Andre Udvidelser, som Teksten i Ny kgl. Saml. Fol. 772 har mere end Rigsarkivets Håndskrift, vedrører den Familie Lange, som førte én Rose i sit Våben²⁾; og når det om 3 afdøde Børn af en Bendix Norby og en Dorte Lange, hvilken sidste hørte til den nævnte Slægt, siges: »Gud vere dem naadig«³⁾, ligger det nær at tænke sig, at Oplysningerne om denne Slægt Lange hidrører fra den nævnte Dorte Lange eller en af hendes nærmeste Slægtninge. Men også i alt Fald ét Medlem af den Familie Lange, der førte 3 Roser i Våbenet, må antages at have beskæftiget sig med Teksten. Det er tidligere⁴⁾ omtalt, at den Omstændighed, at en Person, som kun betegner sig med Forbogstaverne W. L., et Sted i Teksten har gjort en Bemærkning⁵⁾, har bragt det gamle Adelslexikon⁶⁾ til at udtale den øjensynlig urigtige Antagelse, at denne W. L. er den egentlige Forfatter af den her omhandlede Slægtebog. Derimod har den pågældende W. L. altså gjort en Tilføjelse i Kilden til Ny kgl. Saml. Fol. 772. Og man kan finde et noget lignende Monogram, om end bestående af Bogstaverne W. P. L., i et andet Håndskrift, hvor Monogrammet betegner en Vibeke Pedersdatter Lange, hvis Fader Landkommisær og Landsdommer Peder Lange (af Slægten med de 3 Roser) døde 1661⁷⁾. Det er derfor ret sandsynligt, at det er denne Vibeke Lange, der har gjort den anførte, med W. L. betegnede Notits i Slægtebogens Forlæg; og det er da måske også hende, hvem en Bemærkning vedrørende Tre-Rose-Langerne skyldes, der findes anden Steds i Håndskriftet og kunde synes at have været en senere Tilføjelse i Håndskriftets Forlæg⁸⁾.

Det er imidlertid vanskeligt at udtale sig om Omfanget af sådanne mulige senere Tilføjelser, idet de i det bevarede Håndskrift

1) Bl. 155 b—157 a; jfr. Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 33 f.

2) Bl. 339 b, 363 a.

3) Bl. 339 b.

4) Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 4.

5) Den lyder (Bl. 363 b): »Brune Erichß fæderne waben, som de Banner Høger nu fører; jeg haffuer seet breffue med den segell fore. WL«.

6) I S. XXIII.

7) Thottske Saml. 8vo 560 Bl. 121 b; jfr. Danm. Adels Aarvog 1901 S. 264 og Dansk biograf. Lexikon X. 41.

8) Ny kgl. Saml. Fol. 772 Bl. 336 b—337 a.

Ny kgl. Saml. Fol. 772 indgår i selve Teksten som skrevne af Skriverhånden. Derimod har dette Håndskrift, som tidligere¹⁾ omtalt, en hel Del Tilføjelser, som er gjorte med Holger Parsbergs Hånd; men disse hidrører vistnok for største Delen fra en af ham foretagen Konferering med en nu ukendt Tekst. Og det samme kan da også antages at gælde nogle inde i Teksten anbragte Mærker, om hvilke det dog ikke kan bevises, at de stammer fra Holger Parsberg, men som i ethvert Fald efter al Sandsynlighed betegner Stykker, der har manglet i den ukendte Tekst. Det kan nævnes, at en af Holger Parsbergs Marginalnoter i Ny kgl. Saml. Fol. 772 lyder: »Gamle Høger vaben effter fru Lisbet Huetfeltz optegnelse paa Engelsted, som haffde Nels Pedersen Galt«; da Skriverhåndens Tekst her beskriver: »gamble her Boe Høg«s Våben, og en Tilføjelse af Holger Parsberg i den samme Sides modsatte Margen beskriver, hvorledes »her Buge Høeg vaben paa Hald var« »effter fru Anne Jacob Krabe[!] Jacob Biørens antegnelse«²⁾, må man vel snarest forstå Holger Parsbergs først citerede, noget uklare Randbemærkning således, at det er selve Ny kgl. Saml. Fol. 772, som han betegner som »fru Lisbet Huetfeltz optegnelse«; og han har altså i så Fald været på det rene med, at Grundstammen i Ny kgl. Saml. Fol. 772 hidrører fra hende³⁾.

Endnu skal her omtales det 3. af de ovenfor⁴⁾ nævnte Håndskrifter, hvis ældre Del må antages oprindeligt at være forfattet af Lisbet Huitfeldt, nemlig Thottske Saml. Fol. 1079. Det er anført anden Steds⁵⁾, at dette Håndskrift har en med den personalhistorisk interesserede Ide Jørgensdatter Grubbes Hånd skreven Indholdsfortegnelse⁶⁾; og man kan finde, at hun har gjort Rettelser eller Tilføjelser enkelte Steder inde i Håndskriftet⁷⁾. Men de forekommer meget sjældent; og egentlige Rettelser eller Tilføjelser af andre vil man vistnok forgæves søge i Håndskriftets Tekst⁸⁾. Denne er

¹⁾ Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 4.

²⁾ Ny kgl. Saml. Fol. 772 Bl. 319 b. Henvisningen til Anne Krabbe, men derimod ikke den til Lisbet Huitfeldt, forekommer ligeledes på det tilsvarende Sted i RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 247 a; og også på Bl. 262 b citerer dette sidste Håndskrift »fru Anne Krabbes optegnelser«.

³⁾ Det kan tilføjes m. H. t. Ny kgl. Saml. Fol. 772, at der anden Steds er gjort opmærksom på, at det er dette Håndskrift, der betegnes som »Holger Parsbergs Slegtebog« i et Uddrag, der er gjort i den første Halvdel af det 19. Århundrede og findes i Sorø Akademis Manuskriptsamling Nr. 164, Under-Nr. 9 (jfr. Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 23).

⁴⁾ S. 2—3.

⁵⁾ Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 4.

⁶⁾ Jfr. om hende Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 4, 11, 13, 45 og 9. R. IV. 40 f.

⁷⁾ Bl. 18 a, 23 a, 114 a.

⁸⁾ Her ses bort fra, at en yngre Hånd af og til i Margenen henviser fra et Bladtal til et andet.

lidt yngre end Teksten i Ny kgl. Saml. Fol. 772, hvad der ses af, at et i 1659 indtruffet Dødsfald berettes af selve Skriverhånden i det Thottske Håndskrift inde i Teksten, medens Dødsåret i Ny kgl. Saml. Fol. 772 fremtræder som en senere, af Holger Parsberg gjort Tilføjelse¹⁾. Men i øvrigt må det siges, at det Thottske Håndskrifts Tekst står langt nærmere ved Ny kgl. Saml. Fol. 772 end ved det ovenfor omtalte i Gen.-her. Selsk. i Rigsarkivet. Gang på Gang viser det sig, at Teksten i de 2 Håndskrifter på det kongelige Bibliotek stemmer overens, men afviger fra Rigsarkivets Håndskrift²⁾, og oftest er det da, som man kunde vente, Bibliotekets 2 Håndskrifter, der repræsenterer det udførligere og yngre Standpunkt; men undertiden kan det, som tidligere nævnt, omvendt være Rigsarkivets Tekst, der har mere end de 2 andre³⁾. Og det er ikke nogen helt nøjagtig Overensstemmelse, der findes mellem Ny kgl. Saml. Fol. 772 og Thottske Saml. Fol. 1079; der kan i det sidste af disse 2 Håndskrifter være forbigået et Afsnit, som findes i det første af dem og i Rigsarkivets Håndskrift⁴⁾.

Det er tidligere⁵⁾ omtalt, at Brudstykker af de 3 her nævnte Håndskrifter, der indeholdt Lisbet Huitfeldts og hendes Fortsætteres Arbejde, er blevet benyttede i en Slægtbog, der i sin Tid ejedes af Peder Resen, men brændte med Universitetsbiblioteket i 1728 og nu kun kendes i Afskrifter⁶⁾. Det viser sig, at den »Lisbet-Huitfeldt«-Tekst, som denne Resen'ske Slægtbog har benyttet, har stået betydelig nærmere ved Teksten i Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 end ved Ny kgl. Saml. Fol. 772 og Thottske Saml. Fol. 1079; men Resen-Slægtbogen kan dog ikke antages at være afskrevet direkte efter det førstnævnte af disse 3 Håndskrifter, idet den kan indeholde noget, som mangler i dette⁷⁾. Men i øvrigt er det kun en mindre

1) Jfr. herom Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 4.

2) Således har Siderne i Ny kgl. Fol. 772 Bl. 189 b—270 a og i Thottske Saml. Fol. 1079 Bl. 164 b—229 b i begge Håndskrifter fået en anden Plads og står i en anden indbyrdes Orden end i RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 289 a—344 a.

3) Sammenlign således RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 64 b, 73 b og 74 a med Ny kgl. Saml. Fol. 772, henholdsvis Bl. 36 b, 37 b og 38 a og med Thottske Saml. Fol. 1079, henholdsvis Bl. 28 I a, 28 II b og 29 a. — Jfr. her ovfr. S. 6.

4) Afsnittet i RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 119 b—123 b og i Ny kgl. Saml. Fol. 772 Bl. 70 b—74 b mangler i Thottske Saml. Fol. 1079 efter Bl. 59 a.

5) Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 31 f.

6) Nemlig Ledreborgske Håndskriftsaml. Fol. 423, Ny kgl. Saml. 4to 1275 og RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 74.

7) RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 74 Bl. 34 b L. 5 mangler på det tilsvarende Sted i RA. Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73 Bl. 158 a efter L. 11; og det førstnævnte Håndskrift Bl. 35 b L. 4—6 har ligeledes mere end det sidstnævnte Bl. 160 a L. 9 f. n.

Del af »Lisbet-Huitfeldt«-Teksterne, der forekommer i Afskrifterne af den Resen'ske Slægtebog; som tidligere anført¹⁾, drejer det sig om c. 70 Blade af Rigsarkivets »Lisbet-Huitfeldt«-Håndskrift, medens dette i alt omfatter 345 folierede Blade, af hvilke dog ganske vist en Del (navnlig i Begyndelsen) er helt ubeskrevne eller i ethvert Tilfælde ikke fuldskrevne.

Der er anden Steds²⁾ gjort opmærksom på, at den bekendte Samler Jens Rosenkrantz († 1695) har benyttet en Lisbet-Huitfeldt-Slægtebog, og at han bag i det ældste Håndskrift af Sophie Belows Slægtebog (som han har ejet) har indført et »Reg. paa det, som er vdt aff fru L.Br. bog oc ført bag ind i fru L. Huitf. bog«. Men hvad det er for et Håndskrift, som Jens Rosenkrantz betegner som Fru Lisbet Huitfeldts Bog, er det ikke lykkedes at udfinde³⁾; og da der ikke synes at eksistere en Tekst, på hvilken så høje Tal, som han giver for sine Henvisninger, passer, må det pågældende Håndskrift formentlig antages for tabt.

Også et andet Håndskrift, der har stået i Forbindelse med Lisbet Huitfeldts Slægtebog, må nu anses for forsvundet. Det tilhørte på Frederik Rostgaards Tid en Jørgen Rosenkrantz, der døde 1754 og var Søn af den ovennævnte Jens Rosenkrantz. Jørgen Rosenkrantz havde lånt det til Frederik Rostgaard, hvis velansete Medarbejder Morten Haugaard⁴⁾ beskriver det som en Slægtebog i Folio bestående af 3 Afsnit; det første var en Våbenbog med »meget smukt malede« Våben og med en Tekst, »hvoraf det meste synes at være skrevet med Frue Sophie Belows Haand«; det andet bestod af Oplysninger om en Række alfabetisk ordnede Adelsslægter »indrettet paa Resenii og Pontoppid. Maade«; og endelig bestod det tredie Afsnit af »nogle adelige Slegter udskrevne af Lisbet Hvitfelds Slægtebog«. Men nærmere Oplysninger om denne Lisbet Huitfeldts Slægtebog

1) Personalhist. Tidsskr. 9. R. II. 32 Note 2.

2) Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 36 f.

3) Måske er der dog nogen Mulighed for, at det drejer sig om et Håndskrift, som omtales i det nedfr. S. 12 Note 1 nævnte »Pro memoria«. Dette Håndskrift var en Slægtebog i Folio, som var forskellig fra den i den anførte Note omtalte, men som på Frederik Rostgaards Tid også ejedes af den i Promemoria'et nævnte Jørgen Rosenkrantz, der havde lånt Håndskriftet til Frederik Rostgaard. Promemoria'ets Affatter Morten Haugaard siger ganske vist, at Håndskriftet »skal nok være skreven af et Fruentimmer, og synes Skrifften at komme over eens med Frue Sophie Brahes Otttesdotter hendis Haand; men vidis ei tilfulde, naar eller af hvem dend er skreven«. Men hele denne forbeholdne Udtryksmåde giver unægtelig Indtryk af, at Morten Haugaard ikke har vidst særlig god Besked i Sagen.

4) Jfr. om denne (der døde 1740 som Præst i Køge) Breve fra Hans Gram udg. af Herman Gram S. 137 og Wiberg, Præstehistorie II. 212. Hans Hånd med Navns Underskrift findes i RA. Incl. til Sjæll. Reg. 1713 Nr. 295.

giver Morten Haugaard ikke¹); og det citerede Håndskrift vides nu ikke mere at eksistere.

For de ovenfor omtalte bevarede 3 Håndskrifter Gen.-her. Selsk. Gener. Fol. 73, Ny kgl. Saml. Fol. 772 og Thottske Saml. Fol. 1079 lader det sig altså ikke konstatere, i hvor stort et Omfang det, som de meddeler om Tiden før 1609, hidrører fra Lisbet Huitfeldt selv. Derimod kan det, som allerede tidligere²) antydet, ved Hjælp af bevarede Prøver på hendes Håndskrift påvises, at forskellige endnu eksisterende personalhistoriske Optegnelser er skrevne af hende. Hendes Hånd kan ganske vist til forskellige Tider have et lidt forskelligt Udseende³); men det tidligere omtalte Uppsala-Håndskrift har så mange Breve skrevne med hendes egen Hånd og i en ret moden Alder⁴), at de frembyder et pålideligt Sammenligningsgrundlag, når man vil prøve at identificere Hænder i navnløse Slægtebogs-Optegnelser, som man kunde formode hidrørte fra hende.

Det drejer sig her om adskillige Sider af det mærkelige Blandingshåndskrift med Titlen »Collect. geneal. Dan.«, som findes blandt Klevenfeldts Samlinger i Rigsarkivet. Foruden at dette Håndskrift i sit brogede Indhold bl. a. meddeler en Registratur over det Arkiv, der i sin Tid fandtes på Egeskov⁵), giver det så mange Prøver (til Tider rigtignok meget kortfattede) på Hænder, der tilhører Personer,

¹) Se et Ark med Overskrift »Pro memoria« i Rostgaardske Saml. Fol. 26 I; det af Morten Haugaard beskrevne Håndskrift er det samme, som omtales i Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 28 Note 3. Om den nævnte Jørgen Rosenkrantz se Danm. Adels Aarvog 1910 S. 400 f.

²) S. 2.

³) Det må således anses for det sandsynligste, at 2 Breve fra hende til Birgitte Gøye af 1573 27. Febr. og 31. Maj, der findes i R.A. Privatarkiver, Hørluf Trolle og er trykte hos Wad, Breve til og fra Hørluf Trolle og Birgitte Gjøe II Nr. 218 og 231, er egenhændige. En ung Pige i hendes Alder (hun var dengang kun 21 År) vilde vel ikke så let kunne få en anden til at skrive for sig, og hun vilde måske betænke sig på at gøre det overfor Birgitte Gøye, hos hvem hun mulig tidligere havde været i Huset. Men på den anden Side er det ikke ved noget tilføjet »egen Hånd« bevist, at Brevene er egenhændige; og i alt Fald frembyder de ingen umiddelbart slående Lighed enten med de autentiske egenhændige Breve af hende eller med de personalhistoriske Optegnelser, der, som det snart skal blive omtalt, må antages at være skrevne af hende. Derimod findes et afgjort egenhændigt, men temmelig kortfattet Gælds-brev af hende i R.A. Privatarkiver, Frederik Qvitzow 1606 24. Apr.

⁴) De finder i det ovfr. S. 1 Note 5 nævnte Læg af Uppsala-Håndskriftet S 51, LæggetsLøbe-Numre 11—12 (År 1593), 23 (Åar 1588), 24—25 (År 1588), 27—28 (uden År, men øjensynlig fra samme År som Nr. 11—12, altså 1593) og 29—30 (År 1598); disse Breve er skrevne af »Lisebett Huidtfell egen hanndt« (de citerede Ord dog jævnlig stavede anderledes), og hun betegner delvis det vedkommende Aktstykke som »dene min egen handschrift«. Fotografier af Brevene findes i Rigsarkivets fotografiske Samling af Håndskriftprøver.

⁵) Trykt hos Thiset, Danske adelige Brevkister S. 24—38.

som har gjort sig bekendte i Slægttebogslitteraturen, at man næsten kunde betegne Håndskriftet som en Slags Prøvekolektion for sådanne Hænder. Man finder således i det Sophie Brahes Hånd¹⁾, endvidere Sophie Belows²⁾ og hendes 2 Døtres Anne Thotts og Birgitte Thotts³⁾, fremdeles Lisbet Bryskes⁴⁾, Christopher Friis Jørgenssøns⁵⁾, Holger Parsbergs⁶⁾, Jens Rosenkrantz's⁷⁾, Sophie Sehesteds⁸⁾ og Tale Ulfstads⁹⁾. Og hertil kommer, som vi vil få at se i det følgende, både Lisbet Huitfeldts og Beate Huitfeldts Hænder.

For de sidstnævnte 2 Søstres Vedkommende må det dog siges, at Forholdet er lidt kompliceret. Det kan nemlig ikke blot ske, at 2 på hinanden følgende Sider i Håndskriftet¹⁰⁾ er skrevne hver af sin af Søstrene, uden at der gøres opmærksom på dette Forhold; men man kan på én Side finde begges Hænder enten i Form af Rand- eller andre Småbemærkninger af den ene til den andens Tekst¹¹⁾ eller én Gang således, at det er den ene Søster, der har skrevet den øverste Del af en Side, medens den anden Søster har føjet nogle Linier dertil på Sides nederste Del¹²⁾. Når hertil kommer, at Lisbet Huitfeldts Hånd, som før¹³⁾ nævnt, ikke altid gør et helt ensartet Indtryk, vil det ses, at det undertiden kan være forbundet med lidt Vanskelighed at identificere hver af Søstrenes Hænder; men det kan dog gøres med lidt Påpasselighed, og når man lægger Mærke til, hvad der kan findes af særlig karakteristiske Bogstaver¹⁴⁾.

Det kan da slås fast, at følgende Sider i Håndskriftet er skrevne af Lisbet Huitfeldt selv: Bl. 63 a—64 b med det derefter følgende, urigtig folierede Bl. 58 a¹⁵⁾; den øverste og største Del af Bl. 86 a; fremdeles Bl. 122 a—b og 146 a—150 b (de sidste af disse Blade er

1) I en kort Randbemærkning Bl. 146 b.

2) Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 28.

3) Sstds. S. 32. Birgitte Thotts Hånd findes endvidere i Håndskriftets Bl. 108 a.

4) Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 52.

5) Sstds. S. 27.

6) Håndskriftets Bl. 92 a—b, 95 a.

7) Festskrift til Kristian Erslev fra danske Historikere S. 337.

8) Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 27.

9) Håndskriftets Bl. 54 a—55 b, 99 a—b.

10) Håndskriftets Bl. 121 b og 122 a.

11) Således Bl. 64 a, 122 a, 146 a, 147 a.

12) Bl. 86 a.

13) S. 12.

14) Man kan således sammenligne de Former for det store T, der er brugte henholdsvis på l. Sides L. 4 af det ovfr. S. 12 Note 4 nævnte Uppsala-Håndskrifts Løbe-Nr. 23 og i R.A. »Collect geneal. Dan.« Bl. 122 a L. 1.

15) Dette Blad sidder ifølge sit Indhold nu på sin rigtige Plads; man har altså ved Indbindingen eller ved en Ombinding søgt at råde Bod på den ved Folieringen indtrufne Fejl.

også til Dels urigtig folierede, idet de skal læses i Ordenen: 146, 148, 147, 149, men der er her intet gjort for ved en Indbinding at rette Fejlen). Siderne er temmelig tæt skrevne, så at de slet ikke indeholder så lidt. Og Indholdet er ret personlig præget, idet den skrivende jævnlig taler i 1. Person i Vendinger som: »den wed ieg indte aff«, »ieg wed ingen affkome effter hinnde«, »dete er all den affkome, der yeg wed effter« N.N¹⁾). Men endvidere viser det sig, at den skrivende skriver til Underretning for én bestemt Person, der tiltales med »du«: »ieg tencker, du har well slegte rigister«²⁾); »dene slegt er møged stor; ieg gider icke schreuid den alltt, men will du haue denn, da will ieg lade en ander schriue dig ded«³⁾); »dette er allt det, ieg wed aff de Flemynger slegt; de wnge mat du sell schriue hos«⁴⁾); »och hade met hinde fru Anne Jachob Wllfeldz; schriu nu sell mer«⁵⁾). Og på 2 Steder får man indirekte en helt tydelig Oplysning ikke blot om, hvem den skrivende, men også om, hvem hendes Læser er. Det hedder engang: »hinde døter slegt gaff ieg deg y sist paa Suens-trop; du finder dett hos fru Osse Bhrade«, og længere nede på samme Side: »ieg har hinds slegt paa Engellsted; du skall well faa den siden«⁶⁾). På de 2 Gårde Svendstrup og Ingelstad boede jo henholdsvis Beate og Lisbet Huitfeldt; og ligesom man herved opnår en ganske vist ikke nødvendig Stadfæstelse af, at den skrivende er Lisbet Huitfeldt, viser det sig endvidere, at den Læser, som Teksten har været bestemt for, er Beate Huitfeldt. Man får herved en naturlig Forklaring på, at begge Søstrenes Hænder, således som ovenfor nævnt, er så nær forenede i ét og samme Håndskrift. Og det er vel da rimeligst at antage, at også sådanne Sider, hvor Lisbet Huitfeldt skriver uden at henvende sig direkte til nogen »du«, men hvor foruden Lisbets Hånd tillige Beate Huitfeldts forekommer i senere Tilføjelser⁷⁾, fra først af har været bestemte af den ældre Søster til Oplysning for Beate⁸⁾.

1) Bl. 122 a, 122 b, 147 b og 149 a.

2) Bl. 122 b.

3) Bl. 146 b.

4) Bl. 150 b.

5) Sstds.

6) Bl. 148 b.

7) Således Bl. 64 a, 86 a.

8) For en Fuldstændigheds Skyld kan det tilføjes, at når Beate Huitfeldt engang anfører »min szøster«s Mening i et personalhistorisk Spørgsmål (Hist. tidskr. f. Skåneland II. 58), eller når det i et af Sophie Brahes Håndskrifter hedder: »Dette haffde fru Liisabet Huetfels schreffuett till sinn søster« (Landsarkivet i Lund, »Danska geneal. m. m. 2« Bl. 68 a; jfr. Personalhist. Tidsskr. 7. R. IV. 5 Note 4), er intet af det, der omtales på disse Steder, genfundet i, hvad Lisbet Huitfeldt skriver i Håndskriftet »Collect. geneal. Dan.«.

III.

Beate Huitfeldt.

Når vi fra Lisbet Huitfeldt vender os til den yngre Søster Beate, er det ovenfor¹⁾ nævnt, hvorledes og hvor Professor L. Weibull har henledet Opmærksomheden på den personalhistoriske Brevveksling, som hun har ført med Sophie Brahe. Der skal derfor her kun henvises til Weibulls Omtale af denne Brevveksling, som altså ikke kan sidestilles med en egentlig Slægtbog.

Derimod har nærværende Meddeler anden Steds²⁾ omtalt, at der i et Slægtbogs-Håndskrift indeholdes en Del, der »er vdskreffuett effter nogett, som haffuer været sl. fru Beathe Hvitfeldz«. Men uheldigvis findes det nævnte Slægtbogs-Håndskrift i Privateje (på Ovesholm i Skåne), så at det ikke er let tilgængeligt for Forskningen; og da jeg i sin Tid opnåede at få det til Låns, var jeg ikke på det rene med, at der endnu her i Landet fandtes egenhændige Slægtbogs-Optegnelser af Beate Huitfeldt, og kunde derfor ikke foretage nogen nærmere Sammenligning mellem dem og Ovesholm-Håndskriftet. Om en sådan Sammenligning vilde give noget Udbytte, kan derfor ikke siges. Ovesholm-Håndskriftets Udtryk: »nogett, som haffuer været sl. fru Beathe Hvitfeldz«, kan jo ikke påstås at være særlig koncist; og når Håndskriftet ikke længe efter at have citeret dette »nogett« omtaler 3 Duge, som en anden Adelsdame havde lånt Beate Huitfeldt, og som denne havde benyttet ved sine personalhistoriske Undersøgelser³⁾, er der ikke Tale om, at disse Duge nævnes i hendes bevarede egenhændige Optegnelser. Men endvidere er der, som tidligere anført⁴⁾, den uheldige Omstændighed ved Ovesholm-Håndskriftet, at det er tvivlsomt, både hvor langt i Håndskriftet dets påståede Afhængighed af Beate Huitfeldt har strakt sig, og om dets Kilde har været affattet i hendes egen Levetid.

Når det drejer sig om at finde egenhændige personalhistoriske Optegnelser af Beate Huitfeldt, må det siges, at medens der for Lisbet Huitfeldts Vedkommende er påtruffet et ret betydeligt Materiale af autentiske egenhændige Breve som Hjælp til at identificere hendes Hånd, er man for Beates Vedkommende mindre heldig stillet. Nærværende Meddeler mindes i alt Fald ikke at have set mere end ét Aktstykke, som helt igennem er skrevet med hendes Hånd, nemlig den ene af de ovenfor omtalte 2 Kwitteringer, der findes i det

1) S. 2.

2) Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 9.

3) Se det sidst anførte Sted.

4) Anf. St. S. 9 f.

tidligere citerede Håndskrift i Uppsala¹). Det er da et Held, at hendes Hånd viser i alt Fald ét ganske karakteristisk Kendetegn, nemlig den ret ejendommelige Form, som hendes store E'er har. Men endvidere kan der, som vi straks skal komme tilbage til, foruden personalhistoriske Optegnelser af hende selv påvises lignende Optegnelser skrevne med en Hånd, der aldeles utvivlsomt tilhører en Mand, som har stået i hendes Tjeneste.

De egenhændige Optegnelser af Lisbet Huitfeldt fandtes, som vi så', i Bindet »Collect. geneal. Dan.« i Rigsarkivet. Det samme Håndskrift indeholder ligeledes ikke så få Optegnelser skrevne af Beate Huitfeldt; men da disse dér, hvor de findes samlede i et lidt større Omfang, for en meget stor Del er skrevne med en meget rystende Hånd og således formentlig tilhører hendes senere Levetid, kan der være Grund til først at omtale et andet Håndskrift, hvori hendes Hånd gør et adskillig kraftigere Indtryk.

Det drejer sig her om et Håndskrift i den nu til det kongelige Bibliotek overgåede Ledreborgske Håndskriftsamling, nemlig Fol. 421. For c. 13—14 År siden, da Håndskriftet endnu fandtes på Ledreborg og nærværende Meddeler første Gang havde det til Låns, indeholdt det foruden den da i Bindet fastsiddende Del tillige 7—8 Ark, der lå løse, men nu viser sig at være fastsyede i det, hvad der naturligvis kan være en praktisk Foranstaltning, når det gælder om at bevare de pågældende Ark, men unægtelig i ikke ringe Grad forvansker Håndskriftets Karakter. Disse tidligere løse Ark, der nu udgør Håndskriftets Begyndelse, viser sig nemlig at være skrevne af Mænd, der i Midten eller Slutningen af det 17. eller i Begyndelsen af det 18. Århundrede beskæftigede sig med Adelens Personalhistorie: Ålborg-Bispen Jens Bircherod († 1708)²), Peder Jenssøn Lucoppidan († 1717) og især Niels Juul Axelssøn³). Derimod er den oprindelige Del af Håndskriftet ikke så lidt ældre. Den er indhæftet i et Pergaments Omslag, der er taget af et middelalderligt latinsk glosseret Håndskrift af romerretligt Indhold. I dette Omslag findes 18 Folioark, som først er blevet oplukkede og derefter beskrevne af et Par Hænder fra c. 1600 tværs over den således fremkomne Forside⁴). Indholdet har for største Delen Stamtavleform,

1) Ovfr. S. 2, det dér i Note 1 nævnte Løbe-Nr. 69. Fotografi af dette Brev findes i Rigsarkivets Samling af Hænder.

2) Om hans Bidrag til Håndskriftet se Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 18.

3) Om dennes personalhistoriske Interesse se Personalhist. Tidsskr. 9. R. IV. 5 (med de dér anførte Steder) og 16 ff.

4) At det er denne Del alene, der har udgjort Håndskriftets oprindelige Indhold, ses også af, at Håndskriftet er forsynet med 2 Titelblade, det ene formentlig skrevet af Andreas Hojer († 1739) og nu indsat allerforrest i Hånd-

idet Navnet på hver Person eller hvert Ægtepar er indført i en lille Cirkel¹⁾, som så er forenet med den pågældendes Forældre eller Børn ved en Dobbeltstreg; men til disse Stamtavler er der jævnlig føjet Bemærkninger, der har Form som almindelig Tekst.

De omtalte 18 Ark er i alt væsentligt skrevne med 2 forskellige Hænder. Den ene Hånd, der har skrevet det allermeste af de første 7 Ark, er identisk med en Hånd, der har skrevet en tidligere²⁾ omtalt Anmodning, som Beate Huitfeldt i 1604 har fremsat om at få en Stævning udstedt. Denne Hånds Indehaver må altså have tjent Beate Huitfeldt og har utvivlsomt også udført sit personalhistoriske Arbejde i hendes Tjeneste. Allerede på det første af disse 7 Ark kan man dog træffe en lille Tilføjelse med Beate Huitfeldts egen Hånd³⁾, og det samme er Tilfældet på adskillige af de andre Ark, som Skrивeren har skrevet, f. Eks. i ikke helt lille Omfang på det andet Ark. Af det 8. Ark har Beate Huitfeldt egenhændig skrevet vistnok omtrent Halvdelen; og alle de følgende 10 Ark er skrevne helt af hende selv, når undtages, at der kan findes en eller anden med en anden Hånd skreven Tilføjelse⁴⁾.

Det vil heraf ses, at det er et ikke helt ubetydeligt Arbejde, Beate Huitfeldt har udført; og om hendes Interesse for sin egen Slægt vidner det, at hun på flere af Stamtavlerne (der omfatter ikke blot den pågældende Stamfaders agnatiske, men også hans kognatiske Descendens) har fået indført sine Forældre og sig selv og sine Søsken, undertiden med Børn⁵⁾. I hvilken Grad det drejer sig om et originalt Arbejde fra hendes Side, kan dog måske være tvivlsomt; og i alt Fald er det jo ovenfor nævnt, at hun har modtaget Efterretninger fra Søsteren Lisbet. Beate Huitfeldt henviser nogle Gange til »Slægtebogen«, engang på en sådan Måde, at det må dreje sig om en af hende benyttet Kilde, når det hedder: »men slegtebogn forklarer icke, hor ner det er«⁶⁾. Og skønt hendes Udtryk er lidt mindre klare på et Par andre Steder, hvor hun nævner »Slægte-

---

skriftet, og det andet skrevet af Johan Ludvig Holstein selv, og at de begge i deres Indholdsangivelser kun omtaler denne ældste Del af Håndskriftet.

¹⁾ Det er vel en Anordning med tilsvarende Rundkredse, der menes, når Beate Huitfeldt i et Brev til Sophie Brahe taler om, »det, du szende mig med di trinde kringeler« og om »thend szlectebog, di szende mig med de trinde kringler« (Hist. tidskr. f. Skåneland II. 56, 57).

²⁾ Ovfr. S. 2 Note 1.

³⁾ Den lyder: »hade en Kromdigæ«.

⁴⁾ Sophie Below har således skrevet et Par Ord på den hele Rækkes 17. Ark.

⁵⁾ Stamtavlernes Ark 5, (10 kun for hendes Moders Vedkommende), 14, 15, (16 kun for hendes Faders Vedkommende) og 17.

⁶⁾ Stamtavlernes Ark 10.

bogen¹⁾, må der vist også dér være Tale om en af hende benyttet Kilde og ikke om et andet Arbejde af hende selv.

Vil man spørge, om Beate Huitfeldts Arbejde i Ledreborg-Håndskriftet senere er blevet benyttet af andre, ligger det nær først at tænke på hendes Sønneson, den i Skåne i 1657 faldne Knud Ulfeldt Christopherssøn, der, som omtalt anden Steds af nærværende Meddeler²⁾, har ejet en Slægtbog³⁾, hvoraf han selv har skrevet ikke ubetydelige Dele. I dette hans Slægtbogs-Håndskrift forekommer ikke få Stamtavler, der rent skematisk er opstillede på samme Måde som Beate Huitfeldts i Ledreborg-Håndskriftet — en Opstillingsmåde, som man langt fra træffer i alle Slægtbogs-Håndskrifter. Men Stamtavlerne i Knud Ulfeldts Håndskrift vedrører som oftest andre Familier end Beate Huitfeldts Stamtavler; og når de angår de samme Familier, er Indholdet på de 2 Steder i Regelen ikke identisk. Kun den allerførste Stamtavle i Knud Ulfeldts Håndskrift (over Familien Hack) viser så nær Overensstemmelse med den tilsvarende Stamtavle hos Beate Huitfeldt, at den sidste Tekst utvivlsomt har været den direkte eller indirekte Kilde for Knud Ulfeldt⁴⁾.

Derimod lader der sig anden Steds påvise en dog noget stærkere Benyttelse af Beate Huitfeldts Stamtavler i Ledreborg-Håndskriftet. Der findes i den Rostgaardske Samling på Universitetsbiblioteket et Håndskrift, der ifølge sit Titelblad indeholder »Stamtavler over adskillige danske adelige Familier samlede efter Alphabetet og udtagne af Præsident Peder Resens egen Original af hans store Værk om danske adelige Familier⁵⁾. Det citerede Resen'ske Værk gik tabt ved Universitetsbibliotekets Brand 1728; men det omtalte Rostgaardske Håndskrift (der viser sig at være skrevet af Morten Haugegaard⁶⁾) og senere atter er blevet afskrevet i Ny kgl. Saml. 4to 1282) indeholder bl. a. 6 Stamtavler, der viser så nært Slægtskab med 6 af Beate Huitfeldts 18 Stamtavler i Ledreborg-Håndskriftet, at

1) Sstds. Ark 11, 15 (her 2 Gange). Derimod er det vel ikke udelukket, at det er hende selv og ikke en for hende afskrevet Kilde, der på et af de af Skrивerens skrevne Ark (Ark 3) i Løbet af 3 Linier 3 Gange anvender Udtrykket »vy« (o: vi). Og når det på et af de af hende selv skrevne Ark (Ark 17) hedder om en Mand, at han »hade saa mange børn, ieg kand icke skriffue hale den affkom«, er det jo utvivlsomt hende selv, der i et Anfald af Træthed eller af Mismod over Pladsmangel har opgivet Ævred.

2) Festskrift til Kristian Erslev fra danske Historikere S. 332.

3) Ny kgl. Saml. Fol. 779.

4) Ledreborgske Saml. Fol. 421, Stamtavlernes Ark 10. Ny kgl. Saml. Fol. 779 Bl. 2 b—3 a.

5) Rostgaardske Saml. 4to 44.

6) Jfr. om denne ovfr. S. 11 Note 4.

disse sidste må have været den ganske vist indirekte Kilde til de tilsvarende Stamtavler i det Rostgaardske Håndskrift¹⁾.

Foruden Beate Huitfeldts Slægtbogs-Optegnelser i Ledreborgske Håndskriftsaml. Fol. 421 findes der, som ovenfor²⁾ anført, også Optegnelser af hende i det tidligere af Klevenfeldt ejede Håndskrift »Collect. geneal. Dan.«. Det er allerede nævnt, at i alt Fald en stor Del af, hvad hendes Søster Lisbet Huitfeldt har indført i dette Håndskrift, har været bestemt til direkte Belæring for den yngre Søster Beate, og at denne sidste ikke sjældent har knyttet Rand- eller andre Småbemærkninger til den ældre Søsters Tekst³⁾.

Foruden disse Beate Huitfeldts kortere Småtilføjelser til Søsterens Fremstilling er følgende Dele af Håndskriftet »Collect. geneal. Dan.« skrevne af Beate Huitfeldt: en Påtegning på Bl. 33 b; Bl. 57 a—b; de tidligere⁴⁾ omtalte Linier nederst på Bl. 86 a; Bl. 120 a—121 b og (i umiddelbar Fortsættelse deraf) Bl. 133 a—b. Heraf er dog Påtegningen på Bl. 33 b ganske kort⁵⁾; Linierne på Bl. 86 a fylder heller ikke meget⁶⁾; og Bl. 57 a—b indeholder kun en Afskrift af et Brev af År 1462⁷⁾. Af egentlige Slægtbogs-Optegnelser bliver da tilbage Bl. 120 a—121 b og Bl. 133 a—b, og heraf er, som tidligere⁸⁾ antydnet, Bl. 121 a—b og 133 a—b (ligesom i øvrigt Tilføjelsen på Bl. 33 b) skrevet med en meget rystende Hånd og altså rimeligvis i den skrivendes senere År. Affatteren taler undertiden i 1. Person og siger således et Sted: »det wed ieg icke«⁹⁾, men bruger også et Par Gange Ordet »vi«¹⁰⁾, således når det hedder: »Nu wille wy gaa thiill miin farmoder slegt; Erick Olsen, som kaldes Blaa, han

1) Rostgaardske Saml. 4to 44 Bl. 75 (Jernskæg), 97 (Krummedige), 172, 174 og 175 (alle 3: Trolle) og 182 (Ulfeldt) (eller Ny kgl. Saml. 4to 1282, henholdsvis S. 157, 203—4, 357—58, 365—66, 369—70 og 385—86) svarer til følgende af Beate Huitfeldts Stamtavler i Ledreborgske Saml. Fol. 421: henholdsvis Ark. 16, 14, 13, 11, 12 og 17.

2) S. 13, 16.

3) S. 14, 13.

4) S. 13.

5) Den lyder kun: »Dette er Markurdenes frues xvi aner«.

6) De lyder: »Her skall spørís, om kong Karlл wor 2 gang gifft, om Lisbet Trole er och komen eter fru Bergte, der had kong Karlл«.

7) Det drejer sig her om et Brev, der er gengivet efter denne Afskrift i Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis 2. Række I Nr. 1576, uden at Udgiveren dengang var på det rene med, hvem der havde skrevet Afskriften.

8) S. 16.

9) Bl. 121 b.

10) Bl. 120 a.—Bl. 133 b nævner den skrivende »wy sell« blandt de Slægter, der nedstammer fra Hr. Erik Valdemarsson.

wor min faders moders fader«¹⁾. Det ses her, at den talende må være en Datters Sønnebarn af Erik Olufssøn Blaa, så at Tanken herved blandt andre henledes på en af de 2 Huitfeldt-Søstre som Forfatteren²⁾.

Her skal endnu meddeles en Fortegnelse over samtlige ovenfor nævnte Håndskrifter med Angivelse af de Steder, hvor de omtales:

Rigsarkivet:

Gen.-her. Selsk., Gener. Fol. 73: S. 2, 3, 4, 5, 6 f., 9, 10 f., 12.

do Gener. Fol. 74: S. 10.

MS. Alm. dansk-norsk Personalhist. Nr. 15 (Sopbie Belows Slægtebog): S. 11.

do 20 (Klevenfeldt, »Collect. geneal. Dan.«): S. 12—14, 16, 19 f.

Det kongelige Bibliotek:

Thottske Saml. Fol. 1079: S. 3, 4, 5, 6, 7, 9 f., 12.

do 4to 1882—83: S. 3.

do 8vo 560: S. 8.

Ny kgl. Saml. Fol. 771 f: S. 5.

do Fol. 772: S. 2 f., 4 ff., 7—10, 12.

do Fol. 779: S. 18.

do 4to 1275: S. 10.

do 4to 1282: S. 18 f.

Ledreborgske Håndskriftsaml. Fol. 421: S. 16—19.

do Fol. 423: S. 10.

Universitetsbiblioteket:

Rostgaardske Saml. Fol. 26, J: S. 11, 12.

do 4to 44: S. 18 f.

Sorø Akademis Manuskriptsamling:

Nr. 164, Under-Nr. 9: S. 9.

Landsarkivet i Lund:

Danska geneal. n. m. 2: S. 14.

do 3: S. 3, 7.

Universitetsbiblioteket i Uppsala:

S. 51, »Jakob von Engeströms Samling om Skåne. 1«: S. 1 f., 12, 13, 16.

Biblioteket på Ovesholm:

Slægtebog: S. 15.

---

¹⁾ Bl. 133 a.

²⁾ Jfr. Danm. Adels Aarbog 1888 S. 85, 1887 S. 217, 219.

Slegten Vleugel (Wleugel) i Danmark 1675—1862.

Samlet av avdøde

Jens Schanche Vleugel;

oversat fra svensk og bearbejdet av

Johan Severin Wleügel.

Slegten nedstammer antagelig fra Westflandern og fra det lille sted Vleugelhoek like ved den franske grense og den franske by Bailleul. Vleugel, hollandsk ord for vinge, og hoek, hollandsk ord for krok, hjørne. I det 17de aarh. og baade før og efter den tid var det ikke ualmindeligt, at en slegt, naar den hadde naadd en viss velmagt og anseelse, byttet sit virkelige navn med navnet paa det sted, hvorfra slegten stammet.

Det har ikke lykkedes hverken i Holland eller i Belgien at opspore nogen nulevende slegt med dette navn. Angaaende slegten Vleugels, der muligens har samme oprindelse som denne slegt, har man gjennom et genealogisk bureau i Haag faat oplysninger, dels om en ingeniør hos Generalstatene aar 1629 Jacques Vleugels, dels om en doct. jur. Diederik Vleugels, raadmand og advokat, født i Bergenop-Zoorn, 1636, død i Haag 1717, dels ogsaa om en doct. jur. Jacob Vleugels, borgermester og raadmand i Tholen, befuldmægtiget raadmand og admiralitetsraad ved admiralitetet for Zeeland, født i Haag i 1592, død i Middelburg 1648, samt fra Belgien ifølge Almanach royale officiel, Aargang 1900, en F. Vleugels, kommunal tjenestemand i Nordenwayck (arrond. adm. de Turnhout).

FØRSTE SLEGTLED.

Ifølge en slegtslegende kom Peter Carlsen Vleugel til Danmark i 1676, sammen med Cornelis Maartenzoon Tromp. Tromp blev samme aar dansk generaladmiral og høieste befalingsmand for den danske flaate. Det er meget antagelig, at Tromp i sin nye stilling ønsket at omgi sig med nogen av sine prøvede underbefalingsmænd, og i forveien hadde underhandlet derom med den danske regjering.

I de danske sjøofficersruller findes Peter Carlsen Vleugel optat som kaptein (svarende til nuværende kommandørkaptein) med tillægget: Hollænder. Dette tillæg behøver ikke motsi hans nedstamning fra Vleugelhoek, idet den del av Westflandern, hvor Vleugelhoek er beliggende gjennom freden i Münster (Westfalerfreden) aar 1648 kom til at tilhøre republikken De forenede Nederlande.

Efter H. C. Gardes efterretninger om den dansk-norske sjømagt og den danske flaaates bemandingslister kommanderte Peter Carlsen Vleugel i aarene 1676—77 fregatten »Den Spraglede Falk«, ogsaa kaldet »Kongens Jagt«, i aarene 1677—79 linjeskibet »Lindormen« og i aarene 1680—82 linjeskibet »Guldenlew«. Med »Den Spraglede Falk« paa 16 kanoner deltok han i sjøslaget ved Øland den 1. juni 1676, og var paa kryssning i Østersjøen under slaget ved Kjøgebugt den 1. juni 1677, efterat han den 22. mai 1677 hadde faat kongelig befaling om at slutte sig til den hollandske flaaates konvoi med sine tre fregatter, for sammen med den at begi sig til Norge eller mot fienden.

Med »Lindormen« paa 52 kanoner og bemandet med 200 sjømænd og 50 soldater erobret han aar 1679 sammen med to andre danske krigsskib det svenske krigsfartøi »Laxen« paa 54 kanoner og 250 mand. Han døde i 1687. I det Danske Rigsarkiv og Underadmiralitetets skiftebog i 1687 fol. 79—86 findes bo-optegnelse og arveskifte efter Peter Carlsen Vleugel. Boets debet og kredit balancerte paa omtrent samme beløp, og enken *A n n e C o r n e l i s D a a t e r* fik beholde boet paa betingelse av at hun betalte dets gjæld. Hun har, hvad der fremgaar av navnet, likesom den første hustru antagelig været av hollandsk byrd. Hans første hustru døde aar 1679.

ANDET SLEGTLED.

J o h a n eller *J a n P e t e r (s e n) V l e u g e l*. Peter Carlsen Vleugels eneste søn var født aar 1670, antagelig i Holland, og besøkte i tiden for farens død 1687 Ostindien (formodentlig Trankebar). Trankebar, som var dansk besiddelse i aarene 1620 til 1845, var i denne tid en særdeles livlig havneby. Hans besøk her maa ha været ganske langvarig, da hans eneste barn fødtes der i aaret 1693. Han blev gift formodentlig i 1692 med *M a r i a G e r m a n n*, som var født aar 1672 og antagelig var av dansk nationalitet, idet hun er indtegnet som tilhørende Garnisonsforsamlingen i Kjøbenhavn fra aar 1690.

Efter H. C. Gardes efterretninger II, s. 47, kommanderte maanedskaptein *J. P. Vleugel* orlogsskibet »Engelen« paa 50 kanoner og 281 mand. »Engelen« tilhørte den eskadre som blev utrustet i mars 1700. (Betegnelsen »maanedsk« foran titelen brukte man i Danmark nu og da at tildele sjøofficerer av lavere grad for at de derigjennem kunde bli stabsofficerer og saaledes faa kommandoen paa et linjeskib). Han blev utnævnt til denne stilling den 29. mars s. a. Han døde i aar 1706, antagelig av en tropisk sygdom under en ekspedition med samme fartøi til dansk Vestindien. Hans enke, som døde i 1731, giftet sig igjen i 1709 med *K n u d J a c o b*

sen Tommerup, født 1664, død 1739, sogneprest ved Helligaandskirken i Kjøbenhavn, og hadde med ham en datter Johanne Tommerup, født 1710, død 1740, som blev gift i 1730 med justitsraad Johan Eskilde Falsen til Søboe. Forsøk paa at faa nogen nærmere oplysninger om J. P. Vleugel under hans ophold i Ost- og Vestindien i Det Danske Rigsarkivs akter vedrørende Danmarks kolonier sammesteds, maatte opgies, da aktene var meget ødelagt av termitter. Saavidt man vet, hadde Johan Peter(sen) Vleugel bare et barn med Maria Germann, nemlig:

TREDIE SLEGTLED.

Peter Johan Vleugel, som var født i 1693 i Trankebar i Ostindien. Han blev indskrevet ved Kjøbenhavns universitet 2. aug. 1710; aar 1712 traadte han ind i fortifikationen som underkonduktør, fik karakters fuldmagt som premierløytnant ved grenaderkorpset i 1716, blev premierløytnant ved samme korps den 25. dec. s. a. Han blev kaptein ved infanteriet 18. jan. 1723, samt utnævnt til kaptein ved livgarden til fots og kompanichef 2. juni 1730. 18. mars 1733 blev han oberstløytnant og kommandant paa Munkholmen ved Trondhjem. 28. oktober 1749 blev han utnævnt til oberst. Der findes meddelelse om, at han har deltatt i den Store Nordiske Krig 1709—20, men noget nærmere derom vet man ikke. Han blev gift 7. mars 1732 i Kjøbenhavn med Agnetha Schumacher, datter av taxator ved toldkammeret i Kjøbenhavn Cornelius Schumacher, død 1726, som tilhørte den Haderslevske gren av slekten Schumacher. Hans hustru døde 21. dec. 1746 (antagelig efter en barselseng) og blev begravet 29. i samme maaned paa Trondhjems domkirkegaard. I tiden 1733—46 hadde hun faatt ikke mindre end 12 barn, av disse døde 6 i en alder av 1—5 aar og to i en alder av 10—20 aar. 16. okt. 1752 døde P. J. Vleugel av slag. I arkivet har man fundet et brev fra ham forseglet med et segl, hvori er fundet et vaaben, som meget ligner det som hans søn antok ved sin adelsutnævnelse i Danmark 1782. Man har ingen grund til at anta, at slekten tidligere er blitt adlet. Det er derfor sandsynlig, at slekten, hvad der paa den tid ikke var ualmindelig, hadde sit borgerlige vaaben som den ogsaa benyttet efter at den var blitt adlet. Peter Johan Vleugel og hans hustru Agnetha Schumacher hadde følgende barn som naadde nogen alder:

FJERDE SLEGTLED.

1. Christian Friederich Vleugel, født 3. nov. 1733. Han blev 17. febr. 1751 sekondløytnant ved gardekompaniet i Trondhjem. I Munkholmens arkiv ved Bing Buch meddeles, at da oberst Vleugel var øverstkommanderende i Trondhjem, blev en

av hans sønner, Christian Friederich, utkommandert til Munkholmen som vagthavende løytnant der. Ved siden av kommandanten bestod Munkholmens besætning av 1 løytnant, 1 underofficer og 18 menige, som efter tur blev beordret dit fra Trondhjems garnisonskompani. Mens Christian Friederich var løytnant paa Munkholmen, befandt sig blandt fangene kaptein og kammerjunker B e n d i x v. A h l e f e l d t, (se: Louis Bobé, Slægten Ahlefeldt), som sat fængslet paa grund av en kjærlighetshistorie med Fredrik V's søster Louise. Under sit fangenskap hadde han igjen en kjærlighetshistorie, denne gang med kommandantens datter M a r i e C h r i s t i n e B u c h, og fik med hende en datter. Ahlefeldt vovet et flugtforsøk, og Vleugel synes at ha været ham behjælpelig med det, idet han som sedvanlig om aftenen laaste fangenes dør, men efterat Ahlefeldt hadde gjemt sig utenfor. Planen blev imidlertid røbet, og kommandant Buch som maatte skrive indberetning om affæren, berørte saken saa forsigtig, at Vleugel slap for straf, men antagelig fandt Vleugel efter dette opholdet i Trondhjem mindre behagelig, idet han nemlig søkte og fik forflytning til kronprinsens regiment i Kjøbenhavn, hvor han døde 18. jan. 1759.

2. J o h a n P e t e r W l e u g e l, blev født 14. febr. 1736 i Trondhjem. Aar 1749 blev han indskrevet i Sjøkadetakademiet i Kjøbenhavn, blev 1755 sekondløytnant, 1758 premierløytnant, 1763 kapteinløytnant, 1769 kaptein, 1778—91 ekviperingsmester ved orlogsverftet, 1781 kommandørkaptein, 1789 kommandør, 1796 kontreadmiral, 1800 viceadmiral, 1812 admiral.

I admiralitets- og kommissariatskollegiet indtraadte han aar 1796 som anden-deputeret, og i 1804 som første-deputeret og præsident, hvilket senere hverv han indehadde til aar 1822. Da den danske flaate var i sterk utvikling i den sidste halvdel av 1700-tallet, nødvendiggjorde dette endel utredninger, og han blev i 1773 medlem av takling- og reguleringskommissionen, 1777 medlem av defensionskommissionen, 1778 medlem av konstruktionskommissionen, 1785 medlem av kommissionen for en fuldstændig reparation av den gamle dok, og anlæg av en ny dok, 1784 medlem av magasinenes forraadskommission, 1797 medlem av karantænekommissionen, 1800 medlem av en ny kommission for anlæg av en ny dok, 1804 medlem av pensionskassedirektionen, 1809 medlem av kommissionen for Norges proviantering.

Da han i aaret 1763 hadde faat i opdrag at reise til utlandet for at studere vandbygningskunsten, ansattes han straks ved hjemkomsten som kontrollør ved brobygningene i Helsingør. Siden fik han endel lignende opdrag, han kom saaledes til at reise til øene Føhr og Amrum i anledning av foreslaatte havneanlæg dér, da det var hensigten at drive fiskeri paa Grønland. Videre fik han i opdrag

1774 sammen med kapteinløytnant O. A. Kjerulff at undersøke Eider-mundingen og opgjøre en plan, som gik ut paa en paa-tænkt kanalbygning i Slesvig-Holsten. (Eider-kanalen anlaes aarene 1777—84, og var i sin tid en meget viktig seilled, men efterat Keiser Wilhelmskanalen aapnedes, ligger de deler, som ikke indgaar i denne, tørre). I aarene 1774—76 fik han i opdrag at sette igang arbeidet med den indre del av Kjøbenhavns red, og oplodning av denne for opmudringen. I 1777 fik han ordre til at gaa med fregatten »Kiel«, som var paa øvelsestogt med kadetter, til Islands østkyst, hvor han kartla og utga sjøkart over nogen av fjordene. Batteriet »Tre Kroner« blev i de følgende aar næsten færdigbygget, med ham som en virksom deltager i planene og utførelsen.

I aaret 1769 utrustedes en eskadre for at tugte Algier, da barbarstatene i Middelhavet var blit en plage for handelsskibene ved sjørøveri og kapervirksomhet. Kontreadmiral F. C. Kaas fik overkommandoen, og Wleugel blev flagkaptein. Algier bombardertes i fem dager, dog uten noget væsentlig resultat. Efterat Wleugel ved Gibraltar hadde overtat kommandoen over fregatten »Christiansøe«, blev han igjen i Middelhavet til der var sluttet fred med Algier, og førte de utløste fanger hjem i 1772. I aaret 1779 kommanderte han fregatten »Bornholm« paa 36 kanoner paa en længre ekspedition i Middelhavet for at beskytte den danske handel.

I aaret 1794 sluttet Danmark en overenskomst med Sverige om, at de ved en fælles flaate skulde beskytte handelens og sjøfartens frihet i de nordiske farvand. Wleugel blev eksadrechef for den fælles flaate, bestaaende av 4 danske orlogsskib og 2 fregatter, og 4 svenske orlogsskib og 2 fregatter, de sidste under kommando av oberst, baron Palmqvist. Denne eskadre krydset i Nordsjøen til Doggers bank i tiden fra 13. aug. til 12. sept. 1795, hvorefter den forenede flaate atter vendte hjem.

Aar 1796 fik han kommando over en flaateavdeling, bestaaende av orlogsskibet »Skjold« paa 74 kanoner samt fregatten »Thetis« paa 40 kanoner og briggen »Nidelven« paa 18 kanoner. Med denne avgik han til Nordsjøen i mai for at beskytte Norge mot de engelske kapere, og vendte tilbake i juli s. a. — Danmark, som allerede hadde gjenoptat systemet at konvoiere sine handelsfartøi og derigjennem paadrat sig Englands vrede, lot sig formaa til at indgaa et nyt forbund om væbnet nøytralitet med Rusland, Sverige og Preussen aar 1800. Wleugel blev i den anledning eskadrechef for en flaate paa 9 orlogsskib, 1 fregat og 2 brigger, og heiste den 16. sept. 1800 sit flag paa orlogsskibet »Neptunus« paa 80 kanoner. Eskadren gik mot englændernes skib i Øresund, men det kom ikke til noget sammenstøt.

Under slaget paa Kjøbenhavns red 1. april 1801 var viceadmiral Wleugel utset til at lede forsvaret, men man vet ikke foranledningen til at den 11 aar yngre kommandør Johan Olfert Fischer isteden blev utset hertil. Ved englændernes bombardement av Kjøbenhavn fik viceadmiral Wleugel fire dager i forveien den 13. aug. 1807 befaling til at reise til Rendsburg i Holsten og træffe forberedelser til at oprette en admiralitetsavdeling der. Han vendte tilbake til Kjøbenhavn efter kongens død i begyndelsen av mai 1808, og indtok sin plads som første-deputeret i admiralitetskollegiet. Den 7. sept. 1807, tre uker efter den engelske hærs landsætning paa Sjælland, undertegnedes Kjøbenhavns kapitulation, og Danmark maatte utlevere hele sin flaaete med dens utrustning til England. I den derpaa følgende guerillakrig 1807—14 maatte Danmark derfor begynde at forandre koffardifartøi til krigsbruk, og derefter bygge kanonbaater, kanonjoller og mindre fartøi. I admiralitetskollegiet sat under krigen ved siden av kronprinsen som præses de to militære deputerte viceadmiral J. P. Wleugel, som den 8. jan. 1812 blev utnævnt til admiral, og kammerherre, kommandør Sten Anderssen Bille, som i 1809 blev utnævnt til kontreadmiral, samt de to civile deputerte kammerherre, greve F. Knuth, og generalkrigskommissær C. F. Grove. Ifølge H. C. Garde fortsatte kongen at ha overopsynet med flaaeten, hans fornemste raadgiver hermed var J. P. Wleugel. Wleugels militære virksomhet og Billes klokskap og verdenserfaring hadde ganske sikkert sin store andel i den livlige virksomhet, som utvikledes for at organisere det nye sjøforsvar, efterat Danmark hadde mistet sin flaaete.

Nogen brev fra admiral J. P. Wleugel til en av hans sønner, toldkasserer og postmester i Risør i Norge, skrevet i aarene 1807—14, citeres her i utdrag, da de i nogen grad belyser tilstanden i Danmark under denne krigsperiode. I brev av 12. juni 1809 skriver han bl. a.

»Her er for nærværende Tiid ganske roeligt, mens endeel Convoyer passerer igiennem Beltet, meget stærkt bevogtet af Kriegsskibe: alting er her overmaade dyrt, for Exempel en Fierding May Smør koster 36 à 37 rd. Brende 18 à 20 rd., endnu hører man intet til at Sverrig vil lukke sine Havne for de Engelske. Revolutionen maatte vel have haft den Hensigt, da man ellers ikke veed hvorfor de arresterede deres Konge og holde ham fangen¹⁾: Imidlertid holdes dog Communicationen med Norge ved liige ved Courerer og reysende, og det er med en Courer, at dette Brev vil opgaae til Norge.

¹⁾ Frederik VI. pleiet at kalde svenskene for insurgenter i anledning av at de avsatte Gustav IV. Adolf. Danskene var saa optat med sin krig med England, at mange ikke forstod, at den svenske konge holdt paa at bringe sit land til undergang.

I et brev av 3. aug. 1809 skriver han:

»Den Caution, som ieg har indgaaet for Dig, har ieg aldrig tænkt paa at udløses fra, mens naar man er over 73 Aar, saa følger det af Naturens Løb, at den af sig selv vil blive opløst. De 150 rd., som var betalte til General Toldkammeret og de 100 rd. for en Vexel, som ieg har betalt, ere Dig aldeles skienkede og skal ikke tilbage betales; hvad ieg tilforn fra Rendsborg har tilskrevet Dig om en Capital, som jeg ved Deeling med dine Syskende erlagde, [og] blev Din Andeel, er siden den Tiid meget forøget og Renterne bestandig lagt til, det bestaaer altsammen i Kongl. Obligationer a 4 pCto og i transportable Statzfonds som for nærværende er meget fordelagtige. Det vil paa ingen Maade i denne Tiid være passende for Dig at reyse herved, og vilde være usikkert at kunde komme tilbage, og foraarsage mange Udgifter. . . . Man venter Freeden i Tyskland, da Østerrigerne har sluttet Vaaben Stilstand og forlangt Fred, saa den kan haabes snart og have gode Følger efter for det almindelige. Caper Farten bliver ophævet her, det er vel ogsaa et Skridt for at nærme sig til det fredelige, mens Engeland er ikke saa let at tvinge, uden alle kunde blive enige at stoppe hans Handel og afsættelse af Engelske Producter . . .

I et brev av 6. jan. 1814 skriver han:

»Det er længe siden ieg hørte fra Dig, det seneste var med Lieutn. S a n d b e r g af 12te Oktbr. f. A., som nu er $\frac{1}{4}$ Aar siden; ieg haaber, at Du med Kone og Børn befinde Dem vel, mens ieg frygter, at de ogsaa lider ved den Kornmangel, som hersker i Norge formedelst Opbringelse af Engelske og Svenske Krigskibe og Capere — Meget Korn er afsendt, mens man faaer kuns Efterretning om smaa Qvantiteter, som komme lykkelig til Norge. Vi have her vistnok dyrene end i Norge af mange Ting, saasom Oxen Kjød koster nu 3 rd 2 sk. pr. Pund, en Snes Æg 10 rd. vores Smør Vinter Provision har kostet $7\frac{1}{2}$ rd. pr. Pund eller 420 rd. for Fierdingen. Korn Priserne ere annoterte i Statz-Tidenden. i Mandags den 3de January om Aftenen Kl. 8 reyste Hs. Mayst. Kongen herfra til Fyen til Hingsavl for at være ved Armeen i Fyen eller i Nærheden af den, naar de gaar over til Holsteen eller Synder Jylland, om Vaaben Stilstanden ey bliver forlænget, og som er udløben den 5te January. Ponte Corvo er trænget ind i Holsteen og Slesvig med en Armee af forskellige Corps paa 60 000 og beleyrer nu Glükstadt og ventes for Rendsborg; den østerrigske Minister er med Kongen som Freds Mægler, medens Kronprintzens af Sverrigs Fordringer ere saa store, og han har Understøttelse af Rusland, Preusen og Engeland — Vores Armee i Holsteen har paa deres Retirade til Rendsborg haft en Battallie, som er indrykket det væsentligste deraf i Stads Tidenden ved at anføre Printz Friderichs Rapport til Kongen; vi have gjort mange Fanger og seyret imod stor Overmagt, som vilde forbyde ham Passagen. Grev Bernstorff, som var Minister i Wien, er gaaet som Fredsunderhandler til Frankfort, og derfra maae man vente de bedste Underretninger . . . Dette Brev sendes Dig med Capt. Lieutn. G r o t h s c h i l l i n g, som i tykt Veyr i Kattegat er bleven separeret fra Briggene Samsøe og Segoul som er kommen til Fladstrand for derfra at convoyere Korn Skibe til Norge; han er her holdt tilbage formedelst contraire Vind, naar nu kuns ikke Iis med den indfaldende Vinter hindre ham og flere Skibe, som ligge for med Provisioner til Norge«.

Hvor ilde det var med postgangen under visse perioder av Danmarks krig med England, belyses gjennem nedenstaaende brev datert 19. mars 1814:

»Siden Dit Brev af 12te Octbr f. a. som Maan. Lieutn. Sandberg bragte mig fra Dig, har ieg intet hørt eller spurt, hvorledes Du med Kone og Børn lever, der havde dog vel været nogen Leylighed med Skibe, som gaar til Jylland, at oversende noget Brev med Adresse til en eller anden for at afgive det paa nærmeste Posthuus, Der har været faste Officerer eller Maanedes Lieutenanter paa alle Udskebings Stæderne, som nok havde besørget det afsendt til mig — Comdr. Fabricius vilde vist ogsaa besørget mig tilsendt enten ved Skibslæilighed eller med Courerer som gaar hertil, mens maaske Du har afsendt Brev, og det kan være tagen af Fienden eller forliist: Du vil nu ventelig have faaet Brev fra December, som skulle gaaet op med Briggen Samsøe, Capt. Lieutn. Grothschilling, som blev her indfrossen, hvilket nu sildigere er opsendt over Land med Frue K a a s, som er reyst herfra i Martz Maanedes Begyndelse . . . Hvorledes er det gaaet i Vinter med Føde Varer for dem, ieg haaber, at de ikke har lidet Mangel, mens faaet hentet fra West Kysten af Jylland imod Slutningen af Aaret; skriv mig snart lidt omstændelig om alting, særdeles hvad Dig og Din Familie angaaer, nu begynder farten over Beltet at blive lidt bedre, saa at man kan faae Brev over Jylland, naar de først komme der, og det vil Du vel ved nogen Umage faae Udveye til, enten over Frederichswærn eller Christiansand; igiennem Sverrig er Postene endnu stoppede fra Norge . . . Vores Pengeforfatning er her yderst slett, Haabet er, at det ved Sparsomhed og Fliid vil blive bedre — Føde Varer ere ogsaa her meget dyre. . .«

I brev av 10. sept. 1814:

»Ieg har længtes efter at høre fra Dig, da her baade er kommen mange Reysende, og eendel Skibe fra Norge deriblandt 3de fra Øster-Risøer til Svendborg; ieg har ingen Efterretning fra Dig siden Dit Brev af 12te Octbr. med Maanedes. Lieutn. Sandberg, uden et Brev af 20de Martz, som ieg først bekom den 1ste July, Om ieg ved Leilighed kunde faae Bladet »Tiiden«, saa ville ieg derved faae mange Efterretninger om mine Landsmænd i det gode gamle Norge, mens det ieg meest længes efter, er at vide hvorledes Du lever og hvorledes det er gaaet Dig i Vinter . . . Det nyeste, vi her haver, er at vores Konge er den 5te om Aftenen reyst fra Friderichsberg for at gaae til Wien, er den 7de passert Flensborg om Middagen og den Aften ankommen til Lovisenlund i Nærheden af Slesvig. Med Posten, som er kommen i Dag har vi Efterretning om at Hs. Mayst. er kommen til Altona. Her kommer Daglig Skibe fra Norge, mens Forbuddet imod Samqvem med Norge vedvarer endnu efter Det Svenske Hoffs eller den Svenske Konges Forlangende, og er ikke fra Sverrig tilbagekaldet, endskiøndt Kongen af Sverrig i Vaabenstilstanden har lovet at bede Kongen af Danmark at hæve det strenge Forbud, som han har nødte Danmark til. Det er ret Skade, at Correspondancen saa længe har været afbrudt; Du maatte dog vel kunde treffe enten sikker Skibslæilighed eller Reysende, hvormed ieg kunde faae Brev fra dig. . . en Russisk Armee paa 60 000 Mand under General Benningsen ligger endnu i Holsteen og staaer under Ponto Corvos Disposition. Landet bliver

udpiint, vores Handel ligger stille, dog har vi Haab at Forandring snart maa skee. — Finantzerne ere udtømmede, mange Sollitantere om Tienister, saa at ieg kan ikke raade Dig bedre end at blive hvor Du er og fremdeles stræbe med Redelighed at vinde Brødet for Dig med Kone og Børn, og haabe til Gud som vil hielpe os alle til bedre Tiider . . .«

I brev av 25. okt. 1814:

»Kongen er endnu i Wien, mens forlader den inden denne Maa-neds udgang, hvad han der faaer udvirket veed man ikke endnu . . . Marinen bliver meget reduceret og Armeen ligeledes, mens det er endnu ikke bestemt i Holsteen er Renterne af Kongl. Obligationer ikke betalte i et heelt Aar. . . .«

I brev av 21. august 1818:

»Nu er nok Deres Konge i Trundhiem for at krones, og hvor der er mange Høytideligheder ved saadant Tilfælde og mange Ordener og Belønninger uddeles. Du vil altsaa faae meget nytt at fortælle mig, om Du faaer Tiid dertil, Stortinget vil ventelig ogsaa blive op-hævet, ...«

I brev av 24. september 1818:

»Jeg har under 11te Septbr. atter tildeelt Dig 400 rd. som ieg har leveret Din Broder Peter til Dig, det er ikke Rentepenge, da ieg har tildeelt mine Børn alt det som afgav Renter, mens det er op-spart af min Gage, da ieg nu lever mere eenlig, det foregaaende 1000 Rd. var Deeling af en mig af Kongen tildeelt Belønning, som ieg afgav i 2 gange 500 rd. ieg vil ønske, at Gud vil lægge sin velsignelse deri for mine Børn og venter at De vil holde got Huus med dem og ikke komme i Giæld . . . . Høsten vil ieg haabe bliver god for dem i Norge, her har den været temmelig god, mens Straaet kort og lidet Høe, een Tiid var alt fortørret, at de maatte tage Qvæget ind og slagte eendel for ikke at lade det døe af Sult, mens efter Indhøstningen er der falden saa ievnlig Regn, saa at der er kommen brav Græs og føde for Creaturer . . . .«

De personer, som utgjorde admiral Wleugels mere intime omgang, kan man faa meddelelse om gjennem fadderne ved hans barnedaaper. Hans mor, født Schumacher var en søster av hans svigerfader Cornelius Schumacher, som var gift med en Reiersen, en paa den tid opadstræbende og indflydelsesrik slegt, og det er hovedsagelig i slegtene Reiersen og Schumacher at de fleste faddere findes. Først kan nævnes svigerfaren Cornelius Schumacher, født 1703 død 1777, som blev en ganske betydelig mand i datidens Kjøbenhavn. Allerede aar 1726 blev han taxator ved Kjøbenhavns toldkammer. Gjennem sin begavelse og praktiske dygtighet fik han flere vigtige opdrag, bl. a. blev han en av direktørene ved Det almene varemagasinet. Ved midten av 1700-tallet begynder hans karriere særlig at ta fat, og han ansees paa den tid som en meget formuende mand. Han er saaledes en av de første

som begynder at bebygge det daværende Fredriksstad, nuværende Bredgade, hvor han lar opføre et prægtig hus, (nu nummer 30). Omtrent samtidig blir han told- og konsumptionsinspektør i Kjøbenhavn. Han faar kommerceraads- og derefter justitsraadstitel. Han søker avsked fra toldinspektørstillingen men blir aaret efter kommitteret i generaltoldkammeret. I 1767 faar han etatsraadtitel og blir i 1768 kommitteret ogsaa i kommerskollegiet.

Blandt yderligere faddere tilhørende familien Schumacher kan nævnes hans fættre og paa samme tid svogere: Jens Reimert Schumacher, f. 1742, † 1774 som regjeringsraad i Vestindien. Peter Christian Schumacher, f. 1743, † 1817, gesandt ved det russiske hof, senere amtmand i Svendborg. Hans Fredrik Schumacher, f. 1750, † 1818, kapteinløjtnant, senere kaptein. (Han opholdt sig nogen aar i Herrnhut ved den derværende brødremenighet, hvor han ogsaa døde). Etatsraad, admiralitetsskretær Lauritz Klingberg, f. 1728, † 1795, og hans hustru Catarina Elisabeth, født Schumacher. Konferensraad Hans Fredrik Trant, f. 1738, † 1798 og hans hustru Cornelia, født Schumacher. Major Johan Christian von Barth, † 1801, samt hans hustru Agnete, født Schumacher.

Videre følgende medlemmer av slekten Reiersen: Kommandørkaptein Christian Reiersen, f. 1710, † 1764. Kommerceraad Peter Reiersen, f. 1713, † 1793. (Hans hustrus morbror). Daværende sekretær, senere etatsraad, donatoren, stifter av det Reiersenske fond Niels Lunde Reiersen, f. 1742, † 1795. Anna Dorothea Reiersen, f. 1745, † 1826, og hendes mand justitsraad, postkontrollør Bastian Hammond, † 1809. Amtsforvalter Hans Peter Reiersen, f. 1750, † 1805. Konferensraad Holger Christian Reiersen, f. 1746, † 1811. Kontreadmiral Christian Fredrik Pontoppidan, f. 1738, † 1816, og hans hustru Lovise, født Reiersen, f. 1750, † 1816. Kancelliraad Carl Christian Clauswitz, f. 1734, † 1795, og hans hustru Hedevig Sophie, født Reiersen. Kammersekretær Fredrik Ulrik Bertelsen og hans hustru Christiane Catharine, født Reiersen, f. 1759, † 1825. Etatsraad og deputeret i admiralitetet Henrik Wium, f. 1704, † 1770, og hans hustru Lovise, født Reiersen, f. 1719, † 1799.

Blandt yderligere slegtsfaddere kan nævnes hans søster Maria Cornelia Wleugel, og Sophia Elisabeth Wleugel, samt den sidstes mand, professor Herman Treschow, samt hans moster fru Breitendick, og hendes mand Christian

Breitendick, f. 1702, † 1775, dansk berømt musiker og organist ved Nicolaikirken.

Blandt øvrige faddere staaende utenfor den egentlige slekt kan nævnes: Konferensraad Michael Treschow. Kontreadmiral Friederich Christian Kaas, i aarene 1775—84 den danske flaaets øverstbefalende. Kaptein Henrik Gerner, den fremstaaende skibsbygger ved orlogsverftet i Kjøbenhavn. Professor Mathias Saxtorph, den bekjendte gynekolog, Kommandør, senere kontreadmiral Johan Cornelius Krieger. Kaptein, senere viceadmiral Johan Olfert Fischer.

Blandt kongelige udmerkelser som admiral Wleugel har faat kan nævnes at han den 22. mars 1782 blev adlet med følgende vaaben: Et tverdelt skjold med hjerteskjold i guld, hvori to korsvis stillede kanoner under to sorte ørnevinger. Det store skjolds øverste felt er delt i sølv og rødt. Det nederste felt er blaåt hvori findes tre røde hjerter. Paa hjelmen er en krone hvorover to korsvis stillede stangkuler mellem to sorte ørnevinger. Hjelmdække av skjoldets farver. 18. dec. 1801 fik han Dannebrogordenens storkors, 28. jan. 1812 Dannebrogsmændenes hederstegn, og 29. okt. 1817 blev han utnævnt til ridder av Elefantordenen, hvormed fulgte titelen Excellens.

Johan Peter Wleugel døde den 4. og blev begravet den 10. jan. 1825. Det kan anføres, hvad sogneprest A. K. Holm ved Holmens kirke uttalte om ham ved begravelsen:

(han var:) »... ved grundig moden Dømmekraft, ved et rigt Forraad af Kundskaber og Erfaringer, ved utrættet Virksomhed, ved koldt og roligt Overlæg, ved Standhaftighed i sine Beslutninger, ved reen Følelse for Sandhed, Ret og Ære, ved Sindighed, Godmodighed, Oprigtighed og Trofasthed, ved Mod og Kraft, ved Kierlighed til

Gud og Kongen og Fædrenelandet, uden Bram, uden Forfængelighed, ved at forstaae at lyde og at byde, æret, elsket af Foresatte, Medarbeidere og Undergivne, af Krigeren og af Borgeren.»

Viceadmiral C. F. Wandel siger bl. a. om ham i sit i 1915 utgitte arbeide om sjøkrigen i 1807—14 at han altid omtaltes for sin ædle karakter og sin store velgjørenhet.

Admiral Johan Peter Wleugel som yngre.
Efter maleri av Chr. Aug. Lorentzen (Frederiksborg).

Den danske sjøofficer Hans Birch Dahlerup beretter i: »Mit Livs Begivenheder 1790—1814« utgit av hans sønnesøn Joost Dahlerup, mere anekdotemæssig om et par personlige sammentræf han i sin ungdom hadde med ham i tjenesten, saaledes:

»Aar 1815. Den næste Morgen gik jeg til den første Deputerede i Admiralitetet, Admiral Wleugel, for at han ikke skulde være ubekjendt med, at jeg havde directe indgivet Ansøgning til Kongen.

Det var omtrent kl. 9, altsaa temmelig tidlig at begiære Audients, og da det var en Referatsdag, var det udenfor Sædvane at komme til den første Deputerede. Den gamle Admiral var smækvred over, hvad han kaldte min Paatrængenhet, at uleilige ham saa tidligt om Morgen og paa en Referatsdag. Jeg forklarte ham i al Beskedenhed Omstændighederne. Jeg bad ham tilgive mig min Dristighed; jeg vidste at Referatet for Kongen begyndte Kl. 9, og jeg havde anset

det for min Pligt, at melde Hs. Excellence om den indgivne Ansøgning. Dermed var da Sagen endt, og om Eftermiddagen havde jeg min Reisepermission.»

Johan Peter Wleugel blev gift 14. dec. 1763 med Maria Sophia Schumacher, f. 6. juli 1744, datter av den tidligere nævnte etatsraad Cornelius Schumacher og

Admiral Johan Peter Wleugel som ældre.
Efter oljemaleri av ukjendt kunstner (Privateie).

Elisabeth Reiersen. Hans hustru døde 12. febr. 1790.
12 Børn, se: Femte Slegtled.

3. Maria Cornelia Wleugel, f. i Trondhjem, og døpt 8. nov. 1738. Hun levet ugift i Kjøbenhavn og døde her 1797.

4. Sophia Elisabeth Wleugel, f. 18. dec. 1744, og blev 10. august 1774 gift med Herman Treschow, som da var prest ved Garnisonforsamlingen (Holmens kirke) i Kjøbenhavn. Treschow var født 11. dec. 1739 i Vaage prestegjeld i Norge og blev efter nogen utenlandsreiser i aarene 1768—72 til Tyskland, Frankrike og Italien professor i teologi ved Kjøbenhavns universitet i 1773. Baade Treschow og hans hustru døde i 1797, og efterlot kun en søn Herman, f. 1780, † 1839 som kancellist i statsdepartementet i Kjøbenhavn.

FEMTE SLEGTLED.

1. Cornelius Wleugel. F. i Kjøbenhavn 16. okt. 1764, blev sjøkadet i 1778, sekondløjtnant i den dansk-norske marine i 1782, premierløjtnant i 1789, kapteinløjtnant i 1796, kaptein i 1803, kommandørkaptein i 1810, kommandør i 1815, og kontreadmiral i 1828. I aarene 1788 til 1791 bistod han sin far med administreringen av orlogshavnen. 1791—94 interims-ekvipagemester,

Kontreadmiral Cornelius Wleugel.
Efter pastelmaleri (Privateie).

i 1796 paa en ekspedition med linjeskibet »Sophie Frederikke«, i aarene 1797—98 førte han et koffardiskib og var derefter paa en ekspedition med orlogsskibet »Oldenburg« til St Helena. I aarene 1799—1801 var han paa en ekspedition med fregatten »Havfruen« i Middelhavet under kaptein Joost van Dockums kommando.

Da de politiske forhold i Danmark i begyndelsen av aaret 1801 begyndte at bli mørkere, hjemkaldtes de i Middelhavet stationerte krigsfartøier, men alt før »Havfruens« hjemkomst var slaget paa Kjøbenhavns red blit utkjæmpet, og han kom saaledes ikke til at være med i denne strid. I 1802 var han chef for briggen »Nidelven«

paa krydsning i Nordsjøen, i 1804 chef for fregatten »Fredriksværn« som var vagtskib i Øresund, i 1805 chef for skonnerten »Ørnen« i evolutions-eskadren.

Ifølge Garde var i slaget ved Kjøbenhavn 1807 mot englænderne kaptein Cornelius Wleugel kommanderende paa blokskibet »Mars« paa 60 kanoner og 363 mand. Dette fartøi blev forankret mellem »Tre Kroner« og Kalkbrænderiet ved siden av fregatten »St Thomas«, kommandert av kaptein H. S t e p h a n s e n. Blokskibet »Mars«

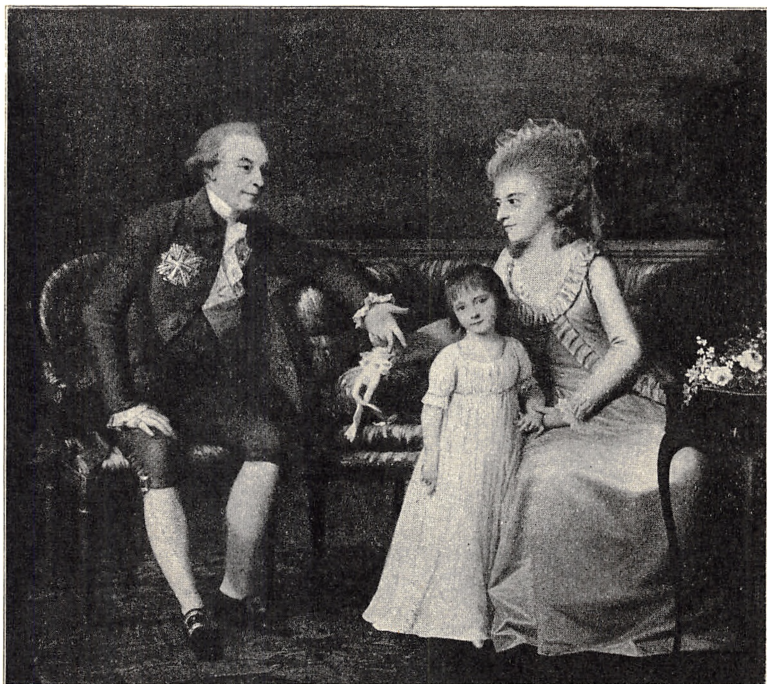
Kontreadmiral Cornelius Wleugel.
Efter en pennetegning (Privateie).

blev da ved siden av stykprammene og bombarderdivisionen beskytt av 15 bombarderfartøier og brigger. Englænderne blev, efter at der var kommet undsætning fra kanonflaatens avantgarde og fra »Tre Kroner« og Citadellet, nødsaget til at trække sig tilbage den 20. august 1807. Den 31. august 1807 blev blokskibet »Mars« truffet av glødende kuler fra Svanemøllen, dog uten at det fik nogen videre skade.

En episode i hans liv av en viss betydning er hans ansættelse i den franske marine 1809—12 med station i Antwerpen, men for rigtig at forstaa denne er det nødvendig at gaa lidt ind paa dens forhistorie.

Efter at Danmark gennem Kjøbenhavns kapitulation den 7. sept. 1807 blev tvunget til at overlade England sin efter datidens forhold store flaaete, blev flaatens yngre officerer hindret i at kjæmpe for sit fædreland. Der opstod da et ønske hos dem at faa ansættelse ved flaaeten i Frankrike, som da utkjæmpet sin store kamp mot det av danskene saa inderlig hatede Storbritannien. Efter mange forhandlinger blev det tilslut avgjort, at Danmark skulde bemande 2 av de 8 utrustede linjeskib, nemlig »Pultusk« og »Danzick« med

Geheimeraad Johan Theodor Holmskjold med hustru og datter, senere gift med Cornelius Wleugel. Efter maleri av Jens Juel (Privateie).

dansker. Samtlige av disse krigsfartøi stod under den franske kontreadmiral de Messieys kommando, og de var blit bygget og utrustet i Antwerpen. Keiser Napoleon hadde fundet ut at elven Schelde og dens munding utgjorde den bedste plads hvorfra han med størst fordel kunde gjøre et fremstøt mot England, og Antwerpen og Vliessingen blev gjort til operationsbasis for anfald paa den engelske kyst.

Efter denne overenskomst mellem Frankrike og Danmark reiste i aar 1808 kapteinene Rosenvinge og baron Hollsten med endel underofficerer og sjøfolk fra Kjøbenhavn til Vliessingen. De danske officerer og mandskap var til en begyndelse mis-

fornøiet med den franske kost og med endel ubekvemmeligheter i de noget vel hurtig byggede fartøi, og dette foranlediget til klagemaal hos vedkommende myndighet i Frankrike. Klagene blev understøttet av de danske chefer, og tilslut blev de saa ondartede, at keiser Napoleon blev nødsaget til at berøve cheferne deres kommando og arrestere dem, hvorefter de i febr. 1809 under bevogtning blev ført tilbage til Danmark. Den danske regering sendte da til Vliessingen kommandørkaptein Joost van Dockum og

Juliane Wleugel, f. Holmskjold, g. m. Cornelius Wleugel.
Efter pastel av Jens Juel (Privateie).

kommandørkaptein v o n B e r g e r, men da den sidste døde kort efter ankomsten, beordredes kommandørkaptein Cornelius Wleugel i hans sted. Van Dockum og Wleugel behandledes ikke paa samme brutale maate som sine forgjængere, men blev tvertimot gjenstand for Napoleons særlige yndest. Napoleon gjorde nogen besøk, særlig paa det fartøi som var bemannet med dansker, og fulgte med fartøiene under øvelsene. Wleugel indberetter saaledes til det danske admiralitet den 28. sept. 1811 at Napoleon den 24. i samme maaned hadde inspicert flaaateavdelingen paa Schelde. Blandt de fartøi som han da bæret med sit besøk var ogsaa »Danzick«, og Napoleon uttalte sin tilfredsstillelse med dette skibs mandskap. Baade van

Dockum og Wleugel var tidligere blit gjort til gjenstand for Napoleons yndest, idet de i 1810 var blit utnævnt til riddere og 1811 til officerer av æreslegionen. Som yderligere bevis for Napoleons venlige sindelag mot ham kan anføres at Wleugel vinteren 1811—12 blev indbudt til at besøke Paris i 5 uker som vederlag for indvilget permission med reise til Danmark. Denne permission syntes Wleugel han ikke kunde benytte sig av, da Scheldeflaaten skulde utrustes tidlig det aar. Vedrørende hans tjenestegjøren i Antwerpen henvises til et Brev fra W. af 4. okt. 1811 trykt i C. J. Ankers skrift »Kontreadmiral H. C. Sneedorffs efterladte breve fra 1807—14«. Yderligere henvises til O. Lütken: De danske paa Schelden. (1885).

Efter hjemkomsten fra Antwerpen blev Cornelius Wleugel i 1826 chef for 1ste division av Holmens sjøfolk, og døde i Kjøbenhavn den 22. jan. 1833.

I 1815 blev han ridder og i 1817 kommandør av Dannebrogordenen. Han har i »Københavnske Efterretninger om lærde Sager« samt i »Det nye danske Magazin« utgit nogen historiske avhandlingar fra Christian V.s tid, og han var medlem av »Det Kongelig danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog«.

Han blev gift 25. nov. 1802 med **Juliane Marie Holmskjold**, f. 14. jan. 1779 i Kjøbenhavn, † 31. mars 1814. Hun var datter av geheimeraad **Johan Theodor Holmskjold** og **Sophie Magdalene de Schroedersee**. (Om Holmskjold henvises til Biografisk Lexikon).

I et brev av 31. mars 1814 fra Cornelius Wleugels søster **Caroline** til broren i Norge heter det:

»Da min Fader begyndte sit Brev til Dig, daterede han det til i Morgen da det skulde afsendes, og tænkte ikke at den sørgelige Begivenhed som vi alle frygtede alt skulde indtreffe i Dag, men Gud havde besluttet det anderledes, vores kiære Juliane havde havt en meget urolig Nat i Formiddag leed hun meget, og Kl. 1½ sov hun stille hen, hun havde sin Samling det meste av Tiiden taledet meget om sin Død og var overmaade venlig imod sin Mand, som hun ikke vilde slippe fra sin Side. Hvad den stakkels Cornelius, Jomfrue Brinkmann og vi alle føler kan Du forestille Dig, vores gode Fader maa ret friste den haarde Skiebne at miste elskede Børn, maa hans Hengivenhed i Guds Villie styrke ham . . .«

Aaret efter den første hustrus død giftet Cornelius sig for anden gang med **Antonette Magdalene Dorrien**, f. 28. okt. 1781, datter av generalmajor **Liebert Hieronymus von Dorrien** og hans hustru **Margarethe Catharine** født **Adrian**. Cornelius Wleugel eiet og bebodde et hus i Amaliegate i Kjøbenhavn ved siden av det nuværende Teater Casino. Han hadde i motsætning til sin 2 yngre bror, der var kjendt for sit særdeles elskverdige væsen, et noget barskt sjømandsvæsen, men var kjendt som et godt og hæder-

lig menneske. I et mindealbum som oprindeligt tilhørte hans første hustru, har hans anden hustru skrevet av et digt fra Kjøbenhavnerven avisen »Dagen« for 23. jan. 1833, som blev trykt i anledning av hans død:

Antonette Wleugel, f. Dorrien, g. m. Cornelius Wleugel.
Efter maleri av A. H. G. Schiøtt (Privateie).

»I Smerte Mange vaanded sig med Vee
og mange henstrakt laae paa Sygeleiet,
Forbi dem vandred Døden med sin Lee,
Den Manden i sin fulde Kraft afmeied.

Endskiøndt han nærmed sig til Oldings Aar
Han Helbreds Mærket bar som i sin Sommer,
Men det er skiult, naar Dødens Klokke slaær,
Og Afskeds Timen pludseligen kommer.

Hans Time kom, Fra Livets Horizont,
Han, som et Stjernes kud blev brat bortrevet,
Med Roe fuldendte han sin sidste Dont,
Han døde venligt som han havde levet.

Han var en ædel Mand, erfaren, klog,
Med skarpe Blik han Vranghed giennemskued,
For Fædrelandet, for dets Dannebrog,
Og for dets Drot hans Siæl med Varme lued.

Blandt Slægtninge, i Venners enge Kreds,
 Han var til sindrig Giænsvar stedse færdig,
 Kun der han føelte sig ret siælstilfreds,
 Der var han aaben, fri og blid elskværdig.

Thi varmt han føelte skiøndt han syntes kold.
 Den ydre Rust, som Legemet omfatted,
 Var Larven kun. I Hiertet tapper, bold,
 og velviis, god, han var af Mange skatted.

Han maae ej dømmes med den Hverdagssands
 I hvilken Døgnet tager Skal for Kiærne,
 Thi han ej brammet i den ydre Glands,
 Og flitter Guld, som han undflyede giærne.

— Ej nogen Ven, ej nogen af hans Slægt
 Ved, hvo der dette Minde har nedtegned,
 Thi bør det give Sandheds Ordet Vægt,
 At det paa Bifalds Lyd er ej beregnet.»

Den efter datidens forhold ganske betragtelige formue, som Cornelius Wleugel efterlot sig, har han antagelig samlet gjennem sin tjenestegjøren i den franske flaate. — Mellem ham og hans anden hustru var der den 20. mai 1817 oprettet et testamente, og ifølge Hof- og Stadsrettens Skiftesager i Kjøbenhavn skulde, dersom Cornelius Wleugel døde uten livsarvinger før sin hustru, hver av hans brødre (kommandør Peter Johan Wleugel og postmester og toldkasserer Jens Reimert Wleugel) ha 3 000 Rd. i Kongl. obligationer av denslags som ifølge Rigsbanks-forordningen av 5. jan. 1813 efter aaret 1818 aarlig forrenter sig med 4 % sølvværdi. Hans søster Johanne Sophie de Coninck's barn skulde likeledes faa utbetalt 3 000 Rd. i samme slags obligationer, resten skulde enken beholde til sin fri raadighet. De var blit enige om at sørge for jomfru Lovise Jacobine Brinkmanns utkomme saa længe nogen av dem er ilive. Hvis hun skulde overleve dem skulde hun aarlig ha 300 Rd. sølvværdi saalænge hun levet, og til dette bruk blev der bestemt en kapital av 7 500 Rd. i tidligere nævnte obligationer. Denne kapital likesom deres øvrige eiendom skulde efter hendes død tilfalde den eller de som den længst levende maatte bestemme.

2. Peter Johan Wleugel, f. i Kjøbenhavn 9. aug. 1766. Han blev sekondløytnant i den dansk-norske marine 1783, premierløytnant 1786, kapteinløytnant i 1797, kaptein i 1804, kommandørkaptein i 1812, kommandør i 1817, kontreadmiral i 1833. Efter rapport til det danske admiralitet den 22. april 1801 anfører chefen for blokskibet »Jylland« kaptein Branth, som deltok i slaget paa Kjøbenhavns red den 2. april 1801, bl. andet at kapteinløytnant

Wleugel paa det øverste batteri og løjtnant Risbrigh paa det underste hadde særlig gjort sig bemerket ved en god og efterfølgelsesværdig optræden, og tillike at ha opmuntret mandskapet til mot og tapperhet, og at alle officerer og mandskap hadde vist den pligtfølelse som de er skyldig sin konge og sit fædreland, hvorfor disse hadde gjort sig fortjent til at bli paa det bedste anbefalt. Branth kommanderte kapteinløjtnant Wleugel med chaluppen til det søndenforliggende skib, hvor han kunde være tilhjælp, mens Branth blev ombord for at sørge for at de saarede kunde bli ført iland, og de døde bli kastet overbord, samt ogsaa for at dækket som fløt i blod blev rengjort og spylet. Kaptein Branth siger videre at en engelsk officer kom ombord og tok skibet i besiddelse, og førte ham og løjtnant Risbrigh som krigsfanger ombord paa det engelske skib »Ardent«. Wleugel fik for deltagelsen i denne affære aar 1802: »Hæderstegnet for Militære fra 2. april 1801«.

Ifølge H. C. Garde blev under slaget ved Kjøbenhavn i aug. 1807 til forsvar av Kallebodstrand briggen »Mercurius« paa 18 kanoner lagt indenfor Langebro brygge. Briggen var bemandet med styrmænd under kommando av navigationsdirektør, kaptein P. J. Wleugel.

Skjønt han blev anset som en dygtig sjøofficer og utkommandert paa adskillige ekspeditioner, saaledes: 1784 med linjeskibet »Holsten«, 1786 med fregatten »Hvide Ørn«, 1788 med linjeskibet »Justitia«, 1790 med linjeskibet »Elefanten«, 1793 med fregatten »Store Bælt«, 1794 med linjeskibet »Odin«, 1795 med linjeskibene »Dannebrog« og »Tre Kroner« synes hans inderste lyst dog at ha ligget for de matematiske videnskaper og deres tilpasning i det praktiske liv. Saaledes berettes om ham at han allerede ved 12-aarsalderen brukte at besøke den fremstaaende astronom professor Thomas Bugges forelæsninger, og blev 22 aar ansat som hjelpelærer i de matematiske fag ved sjøkadetakademiet i Kjøbenhavn. I Aaret 1789 fik han desuten i oppdrag at være chef for orlogshavnen, og i 1797 utnævntes han til almindelig lærer i matematik og navigation ved sjøkadetakademiet. Dette embede indehadde han til begyndelsen av aar 1833. Under sin ansættelse ved sjøkadetakademiet utgav han adskillige gode lærebøker som utkom i flere oplag. 1804 blev han navigationsdirektør, og beklædte denne stilling med megen dygtighet til sin død. 1813 blev han medlem av Videnskabernes Selskab i Kjøbenhavn, og dette selskap har utgit adskillige av ham forfattede avhandlinger. 1815 blev han medlem av landmaalerkommissionen, 1815 ridder og i 1817 kommandør av Dannebrogordenen, og i 1828 fik han Dannebrogsmændenes hæderstegn. Han døde den 29. mai 1835, og fik til eftermæle at ha været en særlig retfærdig, human og dygtig mand.

Følgende skrifter er utgit av ham: »Lærebog i de matematiske Videnskaber for de Kongelige Søkadetter«, 1. del. Kbh. 1830, med 5 kobberstik. — »De første Grunder i Algebra til Brug for de Kongelige Søkadetter«, Kbh. 1833. — »Formodninger om at Magnetnaalen her i København har naaed sit Maximum af Vestlig Afvigning« med kobberstik. »Om lovene for Dødsfald og Anvendelsen deraf for Enkekasser«. — »Forsøg om Magnetnaalen kan sikres mod Jærnets Paavirkning ved en Daase af Jærn«. — »Om Boyesens Opdagelse at bruge Logflynderen som bevægende Kraft«, (første ideer om propeller). — Videre utgav han: »Skatkammer

Kontreadmiral Peter Johan Wleugel.

eller Styrmandskunsten, indeholdende en tydelig og med Eksempler oplyst Undervisning om hvad en Styrmand nødvendigst bør vide«. 2. utg. Kbh. 1807, 1824. — »Styrmandshaandbog« 1816 og 1829. — At han i videnskabelige kredser i den tid nød en ikke ringe anseelse synes den omstændighet at vidne at da H. C. Ørsted offentlig demonstrerte sin epokegørende opdagelse om elektromagnetisme den 21. juli 1820, og opsatte en beretning derom, som paa hundreårsdagen in extenso blev referert i Gøteborgs Handels- og Sjøfartstidende nævnes av Ørsted

som tilstedeværende ved demonstreringen i egenskap av vidne og arbeidskamerat »den fremstaaende Wleugel, navigationsdirektør og kommandør i flaaen«.

Han var gift 2. nov. 1798 med Dorothea Margarethe Lorentz, f. i Kjøbenhavn 12. mars 1781, † i Fredericia 7. juni 1860, datter av chef for landkadetkorpset major (senere general-løitnant Diderick Carl von Lorentz, og Hedevig Margrethe Bille. Egtefællene hadde ingen barn, bare to adoptivdøtre, Nicoline Christine, f. 20. juli 1798, gift 21. dec. 1822 med admiral O. W. Mikkelsen, og † 18. okt. 1844, samt mandens brordatter Johanne Clementine Wleugel, f. 14. nov. 1812, † 21. juni 1862.

3. Agnete Elisabeth Wleugel, f. 15. juli 1768, † 7. oktober 1796.

4. Johanne Sophie Wleugel, f. 19. august 1770, † 5. mai 1805 i Kjøbenhavn. Hun blev gift 15. januar 1790 med

Jean de Coninck, f. den 17. juli 1744 i Haag, † 24. april 1807 i Kjøbenhavn i sit tredje ægteskap. Tidligere var han kjøbmand og bankier i Amsterdam, og blev aar 1785 medeier i det betydelige handels- og rederfirma de Coninck & Reiersen i Kjøbenhavn. Dette firma og dets videre skjæbne findes utførlig behandlet i C. Nyrops arbeide: »Niels Lunde Reiersen, et Mindeskript«. Kjøbenhavn 1896.

Johanne Sophie de Coninck, f. Wleugel, g. m. Jean de Coninck.
Efter maleri av Jens Juel (Statens Museum for Kunst).

5. Christian Fredrik Wleugel, f. 21. april 1773. Han fik avsked som sekondløjtnant i marinen 20. mars 1789, da han eftersom det opgis i Kjøbenhavns Rigsarkivs akter paa grund av sin lave vekst ikke ansaaes at kunne paaregne avancement. Siden blev han landinspektør, overlandmaaler, i Viborg. Han døde 26. sept. 1801.

6. Elisabeth Christina Wleugel, f. 28. januar 1775, † 22. februar 1801.

7. Caroline Cornelia Wleugel, f. 25. juni 1777, † 21. februar 1817. Da hendes mor døde allerede i 1790 (hun var da 13 aar gammel) blev det hendes lod saasart hun hadde naadd en passelig alder at overta vertindepligtene i farens hus. Da hendes

svoger Jean de Coninck døde i 1807 (dennes hustru var død allerede i 1805) kom hans barn 3 gutter og 2 piker til morfarens hjem. Det blev saaledes ikke saa litet hus at styre for den unge pike. Nogen brev findes endnu bevaret fra hende til broren og dennes hustru i Norge, saaledes et av 24. september 1808:

»Vi leve alle vel, og har havt en meget roligere Sommer end man i Foraaret havde Aarsag at formode naar ieg undtager at alting er meget dyrt mærker man ellers ikke til Krigen, thi her er ikke Mangel,

Toldforvalter Jens Reimert Wleugel. Efter fotografi.

gid man kunde sige det samme om Norge og at de var forsynede med de vigtigste Livets Fornødenheder. Postene er i lang Tiid kommet meget ordentlige, uagted der ligger mange Engelske i Beltet. Hvad Nyt her passerer vil Du altid faae at see af Aviserne deraf vil Du ogsaa have seet Spaniernes Opførsel i Fyen og Langeland og at de her var blevne afvæbnede, de er nu snart alle borte herfra og imodtaget igien af de Franske, gud ske Lov at vi er sluppet fra saadanne Allie-rede, som kun vilde bringe os i Fordærvelse. Hos de Coninck lever de alle vel paa Etatsraaden nær, han har været rørt af Apoplexie og har siden den Tiid været svag...«

8. Maria Sophia Wleugel, f. 6. september 1778, † 9. august 1779.

9. Maria Sophia Wleugel, f. 1. nov. 1779, † 3. nov. 1794.

10. Jens Reimert Wleugel, f. 13. juli 1782 i Kjøbenhavn, † 19. mai 1859. Ifølge slegtsmeddelelser blev han indskrevet i Sjøkadetakademiet, men blev ikke godkendt i afgangseksamen, hvorfor han isteden blev indskrevet som volontør i generalpostamtets danske sekretariat og revisionskontor i Kjøbenhavn. 27. oktober 1805 blev han utnævnt til postmester i Risør i Norge. To aar senere eller 1808 blev han utnævnt til toldkasserer samme steds. Disse embeder indehadde han til 27. oktober 1858, da han efter ansøgning fik avsked med pension (3 600 kroner). I anledning av hans utnævnelse til det senere embede findes et brev fra faren datert den 24. sept. 1808 saalydende:

»Det er mig nu en særdeles Fornøjelse at kunde underrette Dig om at Hs. Mayst. har allernaadigst tillagt Dig Told og Consumptions Casseer Tienisten i stæden for Told Casserer K i n d t som har faaet Told: Inspecteur Tienisten, og ieg Gratulerer Dig til denne Forbedring i Gage. Geheime Confer Raad President M o l t k e sagde mig det i gaar og at Du i Dag vilde med Posten faae Brev derom fra General Told Kammeret, Du maa ikke forsømme at takke saavel General Told Kammeret, som og i et særskilt Brev til President Moltke, det er min Formening ieg saaledes alleniste giver Dig tilkiende for om Du vil følge den. Hvad udgifter her maatte være for Din Bestalling m. m., skal ieg clarere for Dig, og om ellers noget hvori ieg kunde hielpe Dig: Da Presidenten i Gaar sagde mig Din ansættelse, tog ieg strax Leylighed til at takke Kongen for denne Naade. Jeg haaber at Du saaledes nu er fornøyet med at have faaet Casserer Tienisten i stæden for Told Inspecteur Tienisten, da det syntes billigt at han som Betient under General Told Kammeret fik Told Inspecteurs Tienisten naar han søgte den og Du derved fik Casseer Tienisten som flere har sagt mig var mere passende med Post-Mester Tienisten, da Casseren kunde hieppe i sit Huus forrette sin Tieniste . . .«

I de første aar av opholdet i Norge hadde han forelsket sig i en ung pike der, som antageligvis hadde ført til en hemmelig forlovelse. Gjennem den forholdsvis livlige kommunikation under visse perioder av krigen mellem de sydlige norske kystdistrikter og Danmark, var et rygte kommet til slegten i Kjøbenhavn om at han var forlovet i Norge. Dette likte ikke faren og slegten i Kjøbenhavn, og det ga anledning til at faren ba om en forklaring av sønnen. Det fremgik av forklaringene i brev av 16. mai og 11. juli 1809 at hans forlovede tilhørte en anset slegt der paa stedet og baade var begavet og vakker, samt kjendt for sit elskværdige væsen. Faren ga i brev av 3. august 1809 sit samtykke til giftermålet, men syntes dog, for ikke at bryte med sin konservative opfatning, om barns skyldighet mot forældre i lignende tilfælder, at han burde gi følgende tillæg til sit bifald:

»Nu skal Du lade Dig nøye denne gang, mens et maae ieg dog siige Dig, at Du ikke har viist mere Fortrolighed end ieg ventede, og ieg har alle Tiider holdt det for den Sønliche Pligt at raadføre sig

med sin Fader om alle betydelige Skridt i Livet og hvilket er vel vigtigere end at knøtte et Baand som ikke burde løsnes saa længe der var Liv tilbage hos en af Dem, og naar man skal svare til Spørsmålet om man har raadført sig med Slægt og Venner, og hvem er da nærmere end Fader og Syskende — ieg haaber altsaa ikke at Du troer at have gjort mere end Din Pligt ved at betro Dig til Din Fader. Ieg er ligeledes vis paa at Din Bruud ikke haver givet Dig noget fuldkommen Løfte uden at raadføre sig med sine nærmeste Venner, og at Du ikke bør antage noget Løfte førend hun har underrettet Dig derom at Du da kan begiære hende af hendes nærmeste Paarørende . . .«

Else Wleugel, f. Persen, g. m. Jens Reimert Wleugel.
Efter maleri af Carl Peter Lehmann (Privateie),

Han kom til at bli i Norge, selv efter at dette land blev forenet med Sverige. At han dog hadde visse tvil ved skilsmissen, fremgaar av farens svar den 25. oktober 1814 som lød saaledes:

»Ieg har i et foregaaende Brev tilskrevet Dig mine Tanker, ieg kan ikke sige meget mere. Pengene ere her meget rare, baade Søe og Land Etaten mangler Penge, flere Regimenter har i nogle Maaneder ikke faaet Sold, Norges Proviantering har kostet Danmark utrolig, de Russiske Tropper ligger endnu i Holsten og udtærer Landet, Du kan deraf slutte Dig til hvordan det vil gaae med Pensioner . . .«

Denne skildring fra autoritativt hold var avskrækkende nok, og kom saaledes ikke til at gi anledning til noget skridt fra hans side paa at forsøke at komme tilbake til Danmark.

Han blev gift 14. april 1810 med Else Persen, f. 5. sept. 1790, † 1. december 1856, datter av sjøkaptein Clemet Persen, f. 1768, † 1802 paa Iviza, og Else Carstensen (Thor Straten) f. 1765, † 1800. Efter forældrenes død blev hun optat sammen med 6 mindreaarige søskend i sin morbrors, den rike og ugifte jernverkseier Henrik Carstensens hjem, hvor disse barn kom til at bli til de hadde opnaadd myndighets alderen eller til de blev gifte. Gjennem dette giftermaal kom Jens Reimert

Else Wleugel, f. Persen, g. m. Jens Reimert Wleugel.
Efter pennetegning.

Wleugel til at tilhøre den Carstensenske legatfamilie. Samtlige medlemmer av denne slekt er optat og delvis skildret i det av den norske personalhistoriker og sekretær i Norges Statistiske Centralbyraa. S. H. Finne-Grøn aar 1895 utgitte arbeide: »Thor Straten med den Carstensenske legatfamilie«. Wleugel trivedes i smaabylivet og omgangen med enkle og naturlige mennesker, og han hadde ogsaa som Finne-Grøn nævner, gode indtægter. Han kom til at indkassere aarlig en samlet indtægt av mellem 12—16 000 kroner ved handelens og sjøfartens opsving i Norge efter at Norge var blit selvstændig rike. Dette kom sandsynligvis av at lønningene da var opbeholdersfortjeneste. Det var paa den tid en høiere indtægt end den høieste statstjenestemand opbebar. Faren sendte ham desuten

hvad det fremgaar av forut citerte brev fra tid til anden indsparringer som han hadde gjort paa sin løn og som hver gang beløp sig til 1 000 kroner eller mere. Videre arvet han efter sin ældste bror 6 000 kroner, og med sin hustru fik han videre i arv en middelstor landeiendom, og det kan derfor synes eiendommelig at bo-optegnelsen efter ham aar 1860 kun viste et overskud paa ca 4 000 kroner. Han hadde vistnok høt 9 barn som naadde en myndig alder, og til deres opdragelse hadde det vel gaat en ikke ringe del av hans indtægter, men nogen god økonom kunde han vel neppe ha været.

11. Petrea Catharine Wleugel, f. 11. november 1783, † 1791.

12. Eskild Friederich Wleugel, f. 2. sept. 1785, blev sekondløytnant i den dansk-norske marine 24. december 1800, og døde 20. december 1805 i Vestindien.

Tillæg angaaende slegtsnavnets skrivemaate og uttale:

Navnet blev av de først kjendte slegtsmedlemmer i 1600-tallet skrevet Vleugel, og uttalen paa hollandsk skulde bli Floegel eller noget i den genre. Paa samme maate blev navnet skrevet av hans søn samt hans sønnesøn som var oberst i 1730-tallet. Hos denne varierte det dog mellem V og W. Dennes søn, admiralen, skrev altid navnet med W eller Wleugel (ikke Wleügel) og det uttaltes flygel ved ren oversættelse av det hollandske ord Vleugel — vinge til det tyske ord Flügel — vinge. Halvcirkelen over u er brukelig i Danmark for at skille u fra n. Hans søn toldkasserer i Norge, skrev paa samme maate som sin far i sine brev i begyndelsen av 1800-tallet. — Toldkassererens søn i Sverige skrev i begyndelsen paa samme maate som sin far, men forandret navnet siden til Vleugel. Paa samme maatte skrev ogsaa hans sønner, og uttalte navnet fløjgel for at lette den hollandske uttale. Toldkassererens søn i Norge og hans efterkommere skriver navnet Wleügel, antagelig for at lette uttalen flygel.

Rasmus Rasks sidste Bopæl og Skiftet efter ham.

Af Carl C. Christensen.

I Sommeren (vistnok i August-Maaned) 1832 flyttede Rasmus Rask fra Lille Larsbjørnstræde Nr. 182 (nuv. Nr. 21) til Badstuestræde Nr. 126 (nuv. Nr. 17), hvor han af Ejerinden, Enke-madam Catharina Dorthea Petersen, havde lejet Førstesalsetagen for en aarlig Leje af 300 Rdlr.

Siden han ved sin faderlige Ven Professor Rasmus Nyerups Død i 1829 havde maattet forlade sin Bolig hos denne paa Regensen, havde han ikke følt sig tilfreds nogetsteds, og i Løbet af tre Aar havde han ligesaa mange Gange skiftet Bopæl i København.

I ingen af disse havde han ført egen Husholdning, men for dette havde han bestemt sig i den nye; dog var det kun med store Betænkeligheder, han besluttede sig dertil.

Det er disse, han lader komme til Orde i et Brev den 13. Oktober 1832 til sin Stifmoder¹⁾, hvem han meddeler, at

»det bliver dyrere med Husholderskens Løn og med at købe alting, og jeg vil nok tro det, men jeg må dog nu prøve det, måske det kan være godt for mig i min Sygdom, at jeg kan få lidt bedre lavet Mad«.

Kun et Par Maaneder levede Rask under de nye Forhold, thi den 14. November 1832 døde han her »så blidt og roligt, at jeg næppe kunde mærke Overgangsøjeblikket«, som Halvbroderen Stud. theol. Hans Kristian Rask skrev i det Brev, hvori han meddelte sin Moder Dødsfaldet.

Dagen efter Rasmus Rasks Død indfandt Skiftekommissionen sig paa hans Bopæl og registrerede den afdødes Efterladenskaber, og af denne Registrering²⁾ kan man nogenlunde rekonstruere, hvorledes Rasmus Rasks Lejlighed var indrettet.

Mod Gaarden var et Kabinet paa 2 Fag med røde Gardiner for Vinduerne. I Kabinettet fandtes et Mahognitræs Divanbord med Voksdugstæppe, et Spejl med indlagt Ramme, en lille Skriveopsats, 2 Stole, 3 Reoler med Bøger samt en Kasse.

Til Gaden var der en Sal med 4 Fag Vinduer, foran hvilke var røde Gardiner, endvidere var her et Fyrretræs Bord, en Skriveopsats, 2 Konsolspejle, 3 Stole, et Mahognitræs Chatol med Skab, et Skab, 3 Reoler med Bøger, en Kasse med Typer³⁾, en messingbeslaet Kiste samt nogle Rejsekufferter.

Ved Siden af Salen laa et Værelse paa 2 Fag, ligeledes med røde Gardiner (Rask maa have haft Forkærlighed for røde Gardiner), og heri var 6 Reoler med Bøger samt et ovalt Spejl.

Sovekammeret, hvor Rask døde, var det forholdsvis bedst møblerede Værelse. I dette fandtes en Mahognitræs Himmelseng med Hømadras, et sribet og et stukket Tæppe, Underdyne med to Hovedpuder. Endvidere en Kommode, en Skrivepult, et Spejl i Mahognitræs Ramme, en Birketræs Servante, et firkantet Bord, 4 Birketræs Stole, et Birketræs Klædeskab med Gangklæder samt en Reol med Bøger.

Rimeligvis har dette Værelse tillige tjent ham som Arbejds-værelse, thi her stod hans Skrivepult, medens der i de andre Stuer kun var »Skriveopsatser«.

Hvorvidt han har haft Malerier eller andre Billeder paa sine Vægge, fremgaar ikke af Registreringen, men sandsynligvis har han ikke ejet saadanne.

Under Skiftebehandlingen viste det sig, at Rasks Gæld var ret ubetydelig, kun ca. 130 Rdlr., der hidrørte fra Bogkøb. Derimod var de to indkomne Lægeregninger ikke helt smaa, tilsammen 100 Rdlr. i Sølv.

Den ene var fra Docent ved kirurg. Akademi S. E. L a r s e n⁴⁾, der »for som Læge at have haft Tilsyn med Professor R. C. Rask fra den 17de August 1832 til den 14de November« udbad sig af »hans Stervboe udbetalt i Salær 50 Rdlr. i Sølv«; for dette Beløb kvitterede han den 3. Juni 1833⁵⁾.

Den anden Regning var fra Professor Dr. med. W. K l i n g b e r g, der »for Lægetilsyn for nu afdøde Professor Rask« ligeledes udbad sig et Salær paa 50 Rdlr. i Sølv.

Rasmus Rasks Begravelse fandt Sted den 20. November fra hans Bopæl, og her blev — efter Datidens Skik og Brug — det store Følge beværtet med Kager, Vin etc., der blev leveret af Rasks Ven Urtekræmmer A s m u s L a r s e n i Larsbjørnstræde. Af dennes Regning⁶⁾ skal anføres:

Kiøbt Kringler til Karlene for.....	2	Rdlr.	5	Mk.	8	Sk.		
5 Flasker Rom til do. à 40 Sk.....	2	—	0	—	8	-		
Ost og Spegepølse til samme.....	0	—	5	—	0	-		
Til Følget og Studenternes Beværtning kiøbt Kager for.....	9	—	0	—	0	-		
12 Boutl. Portvin	}	.....	27	—	3	—	6	-
12 do. Madeiraviin								
Til Ligbærerne 6 Boutl. gl. Wiin à 2 Mk.....	2	—	0	—	0	-		
betalt i Leie af Glas, som ituslaaet 3 Stkr., er ialt..	1	—	4	—	0	-		
	<hr/>							
	tilsammen... 46 Rdlr. 0 Mk. 6 Sk.							

Selve Begravelsen ordnedes af Universitetsbedemand S ø e b o r g, hvis samlede Regning beløb sig til 146 Rdlr. 2 Mk. 5 Sk. (heri var Udgiften til Kisten dog ikke medregnet)⁷).

Da man ved denne Lejlighed maatte regne med et stort Følge, var der til dettes Befordring den lange Vej fra Badstuestræde til Assistens Kirkegaard lejet 13 Kareter med Kuske og Tjenere.

Som bekendt blev Kisten baaret af Studenter fra Badstuestræde gennem Byen til Nørreport, hvor den indsattes i den sortbetrukne Ligvogn, der langsomt kørte gennem Alleen udenfor Porten, over Broen mellem Søerne og videre ad Nørreport til Assistens Kirkegaard, medens det mægtige Følge, dels til Vogns, dels til Fods, fulgte bagefter. Paa Kirkegaarden sænkedes Kisten i Grav Nr. 24 i Frue Sogn.

Efter Begravelsen behandlede Dødsboet af Skiftekommissionen, som realiserede Rasks Efterladenskaber, blandt hvilke var hans store Bibliotek af sprogvidenskabelige Bøger.

Det trykte Katalog over disse var paa 74 Sider med 1773 Numre, og Titlen var: *Catalogus Librorum, quos reliquit Erasmus Rask, Prof. quondam P. E. Linguar Orientalium et Bibliothecarius Universitatis Havniensis. Dividentur hi libri publica auctione Havniæ, in platea vulgo »Badstuestrædet«* Nr. 126; die 9. Sept. 1833. Havniæ 1833. Ex officina typographica Poppiana«.

Auktionsbeløbet over Biblioteket androg i alt 2,822 Rdlr. 3 Mk.

Skiftekommissionens Opgørelse over Boet forelaa den 3. Maj 1834⁸), og af denne fremgik, at efter at al Gæld var betalt, hans Ejendele realiseret og Arveafgifter etc. var berigtiget, blev den samlede Arvemasse ialt 3,185 Rdlr. 4 Mk. 8 Sk., en ikke helt ubetydelig Sum i Datiden.

Livsarvinger efterlod Rasmus Rask sig ikke, og hans Arvinger var hans tre Halvsøskende, født henholdsvis i Faderens 1ste og 3die Ægteskab.

Af 1ste Ægteskab var Mette Marie Nielsdatter R a s k (29. Juli 1779), der havde Ophold i Odense Hospital, og af 3die Ægteskab: Cand. theol. H a n s C h r i s t i a n N i e l s e n R a s k (5. Jan. 1805) og M a r e n N i e l s d a t t e r R a s k (26. Marts 1808), gift med Boelsmand H a n s P e d e r s e n i Egelund, Haarslev Sogn i Fyens Stift.

Cand. theol. H. C. Rask arvede Halvdelen af Boet, altsaa 1,592 Rdlr. 5 Mk. 4 Sk., af hvilke han forlods havde faaet dels Kontant, dels i den Afdødes Gangklæder etc. 691 Rdlr. » Mk. 8 Sk., saaledes at han ialt fik udbetalt 901 Rdlr. 4 Mk. 12 Sk.

Mette Marie Rask fik dels i Kontanter, dels i en Obligation 791 Rdlr. 2 Mk. 10 Sk. (som umyndig havde hun en Tilsynsværge,

der fik 5 Rdlr. i Salær), der blev tilsendt Bestyrelsen for Odense Hospital til videre Administrering.

Den gifte Halvsøster, Maren, havde forlods faaet 200 Rdlr., saaledes at hendes Restarvepart blev 596 Rdlr. 2 Mk. 10 Sk.

Ved et af Skifterettens første Møder — den 22. November 1832⁹⁾ — var der forøvrigt blevet fremlagt en indkommen Skrivelse af den 17. s. M. fra Registrator i Gehejmearkivet N. M. P e t e r s e n¹⁰⁾, der meddelte, at Rasmus Rask i levende Live havde overleveret ham to paa Ihænde haver lydende kongelige Obligationer paa tilsammen 600 Specier [d. v. sige 1,200 Rdlr.], hvilke skulde anvendes til to N. M. Petersen nærmere opgivne Øjemed, og Cand. H. E. Rask bekræftede Rigtigheden deraf.

Skifteretten bestemte derfor, at Obligationernes Overlevering til N. M. Petersen skulde betragtes som »en inter vivos fuldbyrdet Gave«; de holdtes som Følge deraf udenfor Dødsboet.

Skifteretten fik ingen officiel Meddelelse om, hvortil de 600 Specier skulde anvendes, men det er senere af Bibliotekar Chr. Behrend blevet oplyst¹¹⁾, at 500 Specier var bestemt til Udgivelse af Bøger med Rasmus Rasks Skrivemaade og 100 Specier til Opdragelse af C l o d s Søn (rimeligvis Sønnen af Rasmus Rasks Skolekammerat, Adjunkt J. G. C l o d i Nakskov).

Noter.

1) Additamenta Nr. 1082, 4o (Univ. Bibl. Mskrptsmg.). Brevet er adresseret til Halvsøsteren, Maren Nielsdatter Rask, og var delt i to Afsnit, af hvilke 2det havde til Overskrift: Kære inderlig gode Moder.

2) Forseglingsprotokol Nr. 3 for 1832—33 Pag. 120 (Landsark.).

3) Rimeligvis fremmede Skrifttegnstyper, som danske Bogtrykkere ikke var i Besiddelse af (jfr. N. M. Petersens Samlede Afhandlinger, 1ste Bind Pag. 311. Kbhvn. 1870).

4) Søren Eskildsen Larsen (Broder til Rasks Ven og Kommissionær Urtekræmmer Asmus Larsen), senere Overkirurg ved Alm. Hosp., Professor, Etatsraad, Dr. med. hon.

5) Bilag til Skifterettens Behandlingsprotokol Nr. 3 for 1832 og 1833 (Landsark.).

6) Sammesteds.

7) Sammesteds.

8) Repartitionsprotokol Nr. 3 for 1832 og 1833 Sag Nr. 43, Pag. 512 (Landsark.).

9) Skifterettens Behandlingsprotokol Nr. 3 for 1832 og 1833 Sag Nr. 43 Pag. 62 (Landsark.).

10) Rasks Skolekammerat, Historikeren Professor N. M. Petersen.

11) Chr. Behrend »Rasmus Rasks sidste Dage« (Tilskueren 1927, 2det Halvbind Pag. 141).

Danske og norske Studenter ved Universitetet i Franeker (1592—1803).

Af **Henny Glarbo.**

Universitetet i Franeker i Friesland blev oprettet 1585 med det Formaal at fremme Calvinismen i denne Provins og navnlig at forsyne den med calvinske Præster. Universitetet fik dog straks fra Begyndelsen ikke blot et theologisk Fakultet, men ogsaa et medicinsk, et juridisk og et for de gamle Sprog og de frie Kunster. Det theologiske var i den første Tid langt det vigtigste, og dets første Professor var Sibrand Lubbert, der var kommet til Friesland for at ordne Provinsens Kirkeforhold efter Calvinismens Sejr. Senere blev ogsaa det medicinske Fakultet af stor Betydning. Der fandtes allerede i 17. Aarhundrede fysiske og kemiske Laboratorier med mange Instrumenter, et theatrum anatomicum og en botanisk Have med en særlig Professor i Botanik.

Til Universitetsbygning brugtes det gamle Korsbroderkloster, der oprindeligt var en trefløjet Bygning, som efterhaanden forøgedes med flere Tilbygninger, der begrænsede den botaniske Have, den gamle Klosterhave, der laa bagved.

I 1592 blev den første danske Student immatrikuleret i Franeker; i de følgende 118 Aar til 1710 c. 325 danske, norske, slesvigske og holstenske Studenter, men derefter, med een Undtagelse i 1805, ikke flere. Universitetet bestod til 1811, da det blev nedlagt af Franskmændene. Matriklen viser, at Besøget af danske Studenter var ret stort de første 10 Aar, gik saa noget ned i Begyndelsen af 17. Aarhundrede, men steg atter og var fra 1628—70 meget betydeligt; efter den Tid var det kun spredt og bestod mest af Slesvigere og Holstenere.

En Undersøgelse af Studenternes Hjemstavn viser, at et stort Procenttal hele Perioden igennem kom fra Hertugdømmerne, men desuden var der, i Sammenligning med andre fremmede Universiteter, ualmindelig mange Nordmænd og af rent danske særlig mange fra Ribeeegnen, hvad der peger hen paa det Faktum, at baade Norge, Vestjylland og Hertugdømmerne i 17. Aarhundrede var stærkt sydvestligt orienterede og hentede deres største kulturelle Paavirkning i Nederlandene.

Blandt de immatrikulerede er kun ganske faa Adelsmænd, hvad der hænger sammen med, at de specielt adelige Studier som Ridning, Dans, Fægtning og moderne Sprog kun blev drevet i begrænset Omfang ved Universitetet, og langt de fleste Adelsmænd søgte derfor direkte til Leiden. Man faar tillige Indtryk af, at Franeker var et af de billigste Studiesteder, og det blev derfor besøgt af et stort Antal mindre velstaaende Studerende, der ikke naaede længere end til dette ene udenlandske Universitet, men, efter et Ophold der, vendte hjem til Præste- og Lærervirksomhed. Mange af dem kom inden for disse Kredse til at indtage fremskudte Stillinger, saa at deres Udenlandsrejse dog sikkert har givet Udbytte. Flere af dem tog ogsaa deres Magister- og Doktorgrad i Franeker. For et mindre Antal var Byen derimod kun det første af en lang Række Studiesteder i mange Lande, og Rejsen gik i ikke faa Tilfælde fra Franeker over Zuidersøen og Amsterdam til Leiden, der allerede da havde europæisk Ry.

Endnu skal tilføjes, at een dansk Mand, den senere sjællandske Biskop Jesper Brochmand, der blev immatrikuleret i Franeker 1605, i to Aar virkede som Lektor ved Universitetet, skønt han endnu ikke havde taget nogen akademisk Grad. Hans Forelæsninger blev trykt i Franeker 1607 under Titlen »Disputationes variæ philosophicæ«.

Da Universitetet blev nedlagt, flyttedes dets Arkiv til Leeuwarden. Der findes her i »Rijksarchief in de Provincie Friesland« to Matrikler. Den ene, der gaar fra 1585 til 1773, var ført af Rektorerne; denne omfatter dog langt fra alle de immatrikulerede, hvad der efter 1676 kan konstateres ved at sammenligne den med den anden, der gaar fra 1676 til 1811, hvori Studenterne selv har indskrevet deres Navne. De er aldrig blevet trykt, men i 1880'erne lod man dem afskrive med Udgivelse for Øje, og de var allerede da meget ødelagte. Af disse Afskrifter er de her meddelte Lister udtagne. Navne, der syntes ganske forskrevne, er af Arkivet i Leeuwarden collationerede med de originale Matrikler.

For Hjælp ved Identificeringen af en Del af Studenterne skylder jeg Direktør H. H. Schou megen Tak. De nærmestliggende Kilder, som Biografisk Lexicon, Forfatterlexica, Wiberg, Carøe, Hundrup, norske og svenske Præstelister, Universitetsmatrikler o. lign. er ikke angivne. Da mange Studenter er indskrevne uden Tilnavn, og da flere af Navnene er stærkt forskrevne, gives en Del af Oplysningerne med Forbehold.

Uddrag af »Album Academiae Franeckeranae 1585—1773«.

- 1592 17. Sept. Isaacus Gronsbornius Danus, Th.¹⁾.
 21. Okt. Martinus Hugelou Danus, Ph.²⁾.
 u. D. Andreas Pondaeus Danus, Th.
 24. Nov. Nicolaus Surninghius Danus, Ph.³⁾.
 1593 27. Maj. Joannes Carisius Danus, Mag. Art. & Phil.⁴⁾.
 1594 23. Okt. Christophorus Pauli Sandensis Norveg, Th.
 25. Nov. Lago Christianus Ripensis Danus, Th. ex Hafniense⁵⁾.
 u. D. Severinus Petrus Ripensis Danus, Th. ex Haf-
 niense⁶⁾.
 1595 21. Apr. Georgius Christianus Ripensis Danus, Th.
 28. — Johannes Jacobi Ripensis Danus, Th.
 7. Juli. Conradus Johannis Ripensis Danus, Th.
 8. Sept. Finno Siuerdinus Norveg, Th.⁷⁾.
 u. D. Guido Galde Norveg. nob., Ph.⁸⁾.
 u. D. Mauritius Galde Norveg. nob., Ph.⁹⁾.
 1596 idus Maii. Joannes Canutus Vellejus, Danus, Th.¹⁰⁾.
 u. D. Joannes Vossius Hafn. Danus, Th.
 22. Okt. Nicolaus Bangius Danus, Jur.¹¹⁾.
 1598 26. Apr. Bayo Jacobus Ripensis Danus, Art.¹²⁾.
 6. Juni. Gaguinus Johannis ex Aslo, Th.
 u. D. Ericus Nicolai ex Aslo, Ling.
 17. Juli. Holmardus Eriki Norveg. ex Aslo, Th.¹³⁾.
 28. Sept. Jacobus Michaelius Ankonitanus Danus¹⁴⁾.
 1599 16. Marts. Ewaldus Thomæ Ripensis Danus.
 26. Maj. Christianus Johannis Ripensis Danus¹⁵⁾.
 30. Juli. Nicolaus Mulerius Danus¹⁶⁾.
 1600 13. Juni. Joannis Jacobi Holmius Danus, Ph. & Th.¹⁷⁾.
 30. Sept. Joannis Ivari Danus, Ph.
 1601 8. Aug. Godefridus Lindenau nob. Danus, Eloq.¹⁸⁾.
 u. D. Laurentius Olaus Danus, Th.¹⁹⁾.

¹⁾ Isak Sørensen Grønbeck, f. e. 1557 d. 1617, Biskop i Trondhjem.

²⁾ Morten Pedersen Hegelund, d. 1606, Præst i Vilslev.

³⁾ Niels Svanning, dim. fra Ribe.

⁴⁾ Jonas Charisius, 1571—1619, Statsmand.

⁵⁾ Lave Christensen, dim. fra Ribe 1591, var 1625 Rektor i Horsens.

⁶⁾ Søren Pedersen (kaldet Baggesen) d. 1614 i Ribe.

⁷⁾ Find Sivertsen, d. 1627, Rektor paa Herlufsh., Præst i Tønsberg.

⁸⁾ Gude Galde til Thom m. m., d. 1626.

⁹⁾ Movrits Galde, hans Broder, var død 1611.

¹⁰⁾ Hans Knudsen Vejle, 1567—1629, Biskop paa Fyn.

¹¹⁾ Niels Bang.

¹²⁾ Bagge Jacobsen, imm. i Helmstedt 1597.

¹³⁾ Halvard Eriksen, Præst i Norderhoug 1603—09. (Gejstl. Edsprot. for Oslo og Hamar Stifter).

¹⁴⁾ Jacob Mikkelsen, 1577—1644, Tolder og Borgmester i Kbh.

¹⁵⁾ Christen Hansen Riber, 1567—1642, Biskop i Aalborg.

¹⁶⁾ Niels Hansen Mule, d. 1616, Præst i Besser.

¹⁷⁾ Jens Jacobsen, 1573—1634, rejste 1598 udenlands, Præst i Skovlænge.

¹⁸⁾ Godske Lindenov, Søn af Johan L. til Ørtofte, udg. en Disputats i Franeker 1602, d. i England.

¹⁹⁾ Laurids Olsen, d. 1626, Provst i Allerup.

- 1602 9. Juni. Bolwinnes Christianus Danus, Th.
u. D. Olaus Laurentii Danus, Th.
- 1604 26. Juni. Petrus Theocarus Cymber Randrunensis, Ph.²⁰).
30. — Joannis Petri Norwegus, Th.
- 1605 e. 1. Nov. Casper Erasmus Danus, Ph.²¹).
- 1606 1. Aug. Thomas Municus Danus, Ph.²²).
23. — Joannes Tidemannus Holsatus, Th.
e. 27. Sept. Jacobus Andreae Danus, Ph.
- 1607 e. 13. Nov. Petrus Schut Zeland Danus ex Roschilda, Jur.²³).
- 1608 22. Aug. Severinus Nicolai Flensborgius Danus.
- 1611 9. — Martinus Suenonis Hessinius Norv., Ph. & Ling.
- 1612 1. Juni. Gregorius de Suheyten Holsat., Jur.
e 30. Okt. Christianus Tarquillides Norv., Th.
— — Simon Andræi Danus, Th.²⁴).
18. Nov. Petrus Paxus Danus, Ph.²⁵).
- 1613 4. Maj. Joannes Struius Danus, Ph.
- 1614 28. Okt. Andreas Schrederen Flensburg Hols., Jur.²⁶).
- 1618 11. Aug. Hano Jonas Holsatus, Jur.²⁷).
e 21. — Jacobus Thomaus Holsatus, Med.²⁸).
- 1622 10. Sept. Severinus Hoffman Danus, Jur.²⁹).
- 1625 9. Juli. Canutus Johannes Cimbricus Danus, Ling.³⁰).
- 1627 16. Apr. Johannes Lerche Neoburgo Danus.
- 1628 e 8. Maj. Petrus Severini Listuannus Danus, Ling. & Math.
— — Joannes Joannis Swaningius Danus, Ling.³¹).
- — Joannes Pauli Vendingius Danus, Lit.³²).
2. Aug. Albertus Alberti Ritz Danus, Ling.³³).
17. Okt. Johannes Nicolai Lemwicensis Danus, Art. & Ling.³⁴).
27. Nov. Ivarus Bandelinus Danus, Th.³⁵).

²⁰) Peder Thøgersen, 1577—1634, Præst i Randers.

²¹) Jesper Rasmussen Brochmand, 1585—1652, Biskop.

²²) Thomas Mumme, 1591—1625, Præst i Jerslev.

²³) = ? Petrus Schytt, Hører i Roskilde til 1607, eller = ? Peder Jensen Skotte, Renteskriver 1620—24 (Pers. T. II. 110).

²⁴) Simon Andersen (fra Kolding?) udg. en Disputats i Franeker 1613.

²⁵) Peder Pax, Søn af Christoffer v. Festenberg, kaldet Pax, Fr. II.'s Staldmester 1511—1608. (Gen. her. S. Spec.).

²⁶) Andreas Schrøder, d. 1638, Prokurator og »Philologus« i Flensborg. (Møller).

²⁷) Huno Jonas fra Eiderstedt, Dr. jur. »c. 1623 practicus« (Møller).

²⁸) Jacob Thomsen fra Tønning, Dr. med. Læge i Eiderstedt c. 1651 (Møller).

²⁹) Søren Hofman, 1600—49, Dr. med., Læge i Randers.

³⁰) Knud Hansen, 1606—47, Slotspræst paa Antvorskov.

³¹) Hans Jensen Svaning jun. 1600—76, Provst paa Samsø.

³²) Johannes Pauli Winding, 1609—55, Prof. theol. v. Gymnasiet i Odense.

³³) Albert Albertsen Ritz, formodentlig Søn af en Skotte af samme Navn, der boede i Nykøbing F., og Broder til Jacob Ritz, Rektor i Stubbekøbing 1649.

³⁴) imm. i Kbh. 1624 fra Roskilde.

³⁵) Iver Iversen Vandal, Professor v. Gymnasiet i Lund.

- 1629 22. Febr. Nicolaus Harderus Hols. Rensburgensis, Ph. & Th.³⁶.
 10. Martis. Laurentius Bordingius ³⁷⁾ } Ripensis Dani.
 — — Andreas Bordingius ³⁸⁾ } fratres, Bon. lit.
 27. — Johannes Aegidius Danus, Th.³⁹⁾.
 5. Apr. Johannes Laurentius Danus, Ling. & Art.
 3. Juni. Erasmus Flato Holsato Slesvicensis, Jur.
 23. — Casparus Johannis Danus, Ling.⁴⁰⁾.
 — — Olaus Johannis Danus, Ling.⁴¹⁾.
 28. Juli. Ericus Andreae Hafnia Danus, Ling. & Art.⁴²⁾.
 17. Sept. Severinus Andreae Danus, Ling. & Ph.⁴³⁾.
 2. Nov. Nicolaus Benedicti Randrus. Danus, Ling.⁴⁴⁾.
 — — Theocarus Petri Randrus. Danus, Ling.⁴⁵⁾.
 9. — Vincentius Bildt Norvegus, Math.⁴⁶⁾.
 — — Andreas Laurentii Norvegus, Math.⁴⁷⁾.
 1630 2. Febr. Johannes Becker Holsatus, Bon. Lit.⁴⁸⁾.
 3. — Ernestus Christiani Holsatus, Jur.
 e 3. Juni. D. Jacobus Hunnius Eydorastathiensis Hols.
 17. Sept. Wilh. Moritz v. Herdingshausen nob. Hols., Pol.
 1631 29. Apr. Georgius Johannis Othoniensis Danus Cramerus,
 Th. candide⁴⁹⁾.
 e. — — Johannes Petri Samogius Danus, Ling.
 e 9. Maj. Michael Meulenius Othonianus Danus, Med.⁵⁰⁾.
 4. Juni. Nicolaus Benedicti Scanus Danus, Ph.⁵¹⁾.
 — — David Christiani Hellegoranus Danus, Ph.⁵²⁾.
 14. — Joannes Petri Veglovius Danus, Ph.⁵³⁾.
 — — Aolus Andreaes Hetismarchicus Danus, Ph.⁵⁴⁾.
 — — Georgius Bartholinus Thulenius Danus, Ph.⁵⁵⁾.
 — — Fredericus Christierni Slangendorff Danus, Ph.⁵⁶⁾.
 17. Aug. Christiernus Petri Norvegus, Th. & Ling.
 20. — Claudius Georgii Norvegus, Ph. & Ling.⁵⁷⁾.

³⁶⁾ Niels Harder = ?? Dr. jur. i Orleans 1659.

³⁷⁾ Laurids Bording, 1610—77, Professor v. Sorø Akademi.

³⁸⁾ Anders Bording, 1619—77, Lector i Ribe, Hofpoet.

³⁹⁾ Hans Gjødesen, d. 1654, Rektor i Aalborg.

⁴⁰⁾ Jesper Hansen, d. 1679, Præst i Skanderborg.

⁴¹⁾ = ? Ole Hansen Bagge, Professor i Lund.

⁴²⁾ imm. i Kbh. 1624 fra Sorø.

⁴³⁾ Søren Andersen Trane, d. 1644, Præst i Assels.

⁴⁴⁾ Niels Benzon, 1609—74, Dr. med. Læge i Aalborg.

⁴⁵⁾ Thøger Pedersen, 1609—51, Præst i Randers.

⁴⁶⁾ Vincens Bildt til Næs m. m. i Norge, 1606—58.

⁴⁷⁾ = ? imm. i Kbh. 1624 fra Oslo = ? Andreas Laurentii Engdalinus, der 1628 fik en Disputats trykt. (Erichsen).

⁴⁸⁾ Johan Becker Holsatus, c. 1642 Præst i Haseldorf. (Møller).

⁴⁹⁾ = ? imm. i Kbh. 1628 fra Odense.

⁵⁰⁾ Mikkel Mule, 1609—53. Præst i Vejlbj.

⁵¹⁾ Niels Bentzen Eustadienus (Ystad), Domprovst i Lund.

⁵²⁾ David Christensen Helsingør, d. 1658, Præst i Helsingør.

⁵³⁾ Jens Pedersen Vejtlø, imm. i Kbh. 1627 fra Kbh.

⁵⁴⁾ Ole Andersen Jetsmark, Præst i Resløf i Skaane.

⁵⁵⁾ Jørgen Bertelsen Taulow, 1606—80, Professor v. Odense Gymn.

⁵⁶⁾ Fredrik Chr. Fabricius (Slangendorf) d. 1654, Præst i Stenløse.

⁵⁷⁾ Klaus Jørgensen, Renteskriver 1655.

- 1631 19. Sept. Georgius Palemon Danus, Art. Mag., Ling. stud.⁵⁸).
 — — Andreas Aggaei Danus, Ling. stud.⁵⁹).
 — — Johannés Montenius Danus, Ling. stud.⁶⁰).
 9. Okt. Elias Petri Wilstrupius Danus, Ling. stud.⁶¹).
 — — Andreas Nicolai Danus, Ling. stud.
 — — Tycho Joannis Coldingius⁶²).
- 1632 7. Juni. Nicolaus Andreæ Hafniensis Danus⁶³).
 — — Otto Pors Lollandus Danus⁶⁴).
 11. — Johannes Bartholinus Struch Ripensis Danus,
 jur.⁶⁵).
 9. Juli. Matthias Martinus Liem Danus, Ph.⁶⁶).
 — — Matthias Lerche Danus, Ling.⁶⁷).
 2. Aug. Joh. Joannis Alburgius Haffn. Danus, Th.⁶⁸).
 15. Sept. Johannes Pauli Danus, Th.⁶⁹).
- 1633 e 4. Juni. Georgius Johannes Cremerus Danus.
 — — Petrus Ivvari Haffniensis⁷⁰).
 19. Juli. Petrus Pauli Umdinkius Danus⁷¹).
- 1634 e 7. Juni. Christianus Joannis Laefardus Holstepontu-Danus,
 Ph.⁷²).
 25. Juli. Hartwicus Blutingh Holsatus⁷³).
 30. Okt. Petrus Poppius Holsatus, Jur.
- 1635 e 11. Juli. Johannes Pauli Danus, Phil. Mag., Th. stud.⁷⁴).
 — — Christianus Andreas Haffendanus, Th. cand.⁷⁵).
 e 16. Juli. Christianus Pauli Trano Norwegus, Ph.⁷⁶).
 e 15. Aug. Johannes Masius Holsatus, Med.⁷⁷).
 e 15. Sept. Samuel de Trane Norwegus, Ling. & Ph.⁷⁸).
 19. Okt. Nicolaus Scheldorp Danus, Th.⁷⁹).

⁵⁸) Jørgen Pallesen Jerne, 1602—53, Præst i Varde.

⁵⁹) Anders Aagesen (Hæggæi), Stud. 1628. Skibspræst. (Kirkh. S. 3. V. 397).

⁶⁰) = ? Hans Berg, dim. fra Herlufsholm.

⁶¹) Elias Pedersen Vinstrup, d. 1633, dim. fra Herlufsh. 1627.

⁶²) Tyge Jensen Kolding, dim. fra Trondhjem 1629, = ? Regnemester i St. Jørgens Gaard i Trondhjem. (Nyrup & Kraft).

⁶³) = ? Niels Andersen 1602—85, Præst i Gjerding.

⁶⁴) Otto Pors, f. 1610, Søn af Klaus Pors til Øllingsø.

⁶⁵) Hans Bertel Struch, dim. fra Ribe 1630.

⁶⁶) Mads Mortensen Lime, 1610—58, Præst i Middelfart.

⁶⁷) Mads Pedersen Lerche, d. 1660, Præst i Nyborg.

⁶⁸) Hans Hansen Aalborg, 1609—85, Præst i Vejlbj.

⁶⁹) = ? Johannes Paulsen, Superintendent i Lüneburg 1635. (Møller).

⁷⁰) Peder Iversen Munk, 1614—54 (59), Præst v. den ny Kirke udenfor Kbh.

⁷¹) Peder Poulsen Vinding f. 1613, Læge.

⁷²) Christian Hansen Legardt, Læge bl. a. for Prins Chr. (V.), 1662.

⁷³) Hartvig Blüting var 1658 »Anwalt in Amtssachen« i Gottorp. (Gott. Hof. u. Staatsverw.).

⁷⁴) Hans Thomæsen Pauelsen, dsk. Resident i Lübeck.

⁷⁵) = ? imm. i Kbh. 1630 fra Herlufsholm.

⁷⁶) = ? Chr. Poulsen Trane, Søn af Poul Chr. Trane, Præst i Næs, d. 1650.

⁷⁷) Joh. Masius Glückstad. Dr. med. Professor i Königsberg 1640.

⁷⁸) Samuel Pauli Trane, d. 1677, Præst i Næs paa Romerike.

⁷⁹) Niels Pedersen Skjelderup, Kapellan i Trondhjem.

- 1635 e 19. Okt. Thomas Fuiiren Hafniensis, Med.⁸⁰).
e 20. — Henricus Fuiiren Hafniensis, Med.⁸¹).
- 1636 20. Jan. Johannes Dolmerus Danus, Ling.⁸²).
e 4. Juni. Johannes Svarides Calunda Danus, Ling.⁸³).
1. Sept. Nicolaus Wichmannus Danus, Med.⁸⁴).
25. Okt. Andreas Sviri Calunda Danus, Ph. & Ling.⁸⁵).
- 1637 6. Marts. Laurentius Christiani Tranius Danus, Hum. Lit.⁸⁶).
20. Apr. Matthias Biomenius Buorassius Cimbri Danus,
Ling.⁸⁷).
e 20. Apr. Augustinus Joannis Cimbri Wellejus, Ling.
5. Aug. Nicolaus Bangius Danus, Ling. & Art.⁸⁸).
29. — Johannes Thomeus Danus, Jur.
28. Okt. Olaus Severinus Cimbri Danus, Ling.⁸⁹).
e 27. Nov. Andreas Thomæ Ansloa Norwegus, Th.⁹⁰).
23. Dec. Balthazar Renselitz Holsatus, Jur.
- 1638 29. Marts. Jonas Olaus Norwegius, Med.⁹¹).
e 9. Maj. Petrus Georgius Hegelundius Ripa Danus, Th.⁹²).
29. Maj. Severinus Lagonius Hanningius Danus, Th.⁹³).
5. Juli. Andreas Thomæ Winoriensis Holsatus, Ling.
e 5. Juli. Christianus Arnisæus Danus, Hum. art.⁹⁴).
— — Fredericus Arnisæus Danus, Hum. art.⁹⁵).
e 23. Juli. Johannes Leyl Danus, Med.⁹⁶).
30. Aug. Claudius Olai Borrichius Danus Cimbri, Ph.⁹⁷).
e 7. Sept. Johannes Severinus Holsatus, Med. gratis.
23. — Gunnarius Olai Blirifus Norvegus, Ph.⁹⁸).
28. Nov. Ovidius Nicolai Norvegus, Th.⁹⁹).
e — — Paulus Petri Pruyssius Norvegus, Th.¹⁰⁰).
30. Nov. Petrus Hermannus Haffn. Danus, Th.¹⁰¹).
e — — Nicolaus Laurentii Aagaard Viburgo Danus, Th.¹⁰²).

⁸⁰) Thomas Fuiiren, 1616—73, Dr. med., Læge.

⁸¹) Henrik Fuiiren, 1614—59, Dr. med. Læge.

⁸²) Jens Dolmer, d. 1670, Lærer for Ulrik Chr. Gyldenløve.

⁸³) Hans Iversen Kallundborg, 1608—66, Rektor i Køge.

⁸⁴) Niels Wichmand, 1610—68, Professor med. i Lund.

⁸⁵) Anders Iversen Kallundborg, Broder til ⁸³), (?), imm. i Leyden
1637 ¹⁸/₂.

⁸⁶) Lars Christensen Trane, 1602—66, Præst i Viborg.

⁸⁷) = ? Mads Bjørnsen imm. i Kbh. 1634 fra Viborg.

⁸⁸) Niels Hansen Bang, 1614—76, Biskop.

⁸⁹) = ? Ole Sørensen Ørsted, d. 1672, Rektor i Randers.

⁹⁰) Anders Thomsen, d. 1657, Præst i Højelse.

⁹¹) Hans Olsen, 1607—69, Stadsfysikus i Bergen.

⁹²) Peder Jørgensen Hegelund, d. c. 1684, Præst i Stavning.

⁹³) Søren Laugesen Hanning, imm. i Kbh. 1633 fra Ribe (uden Tilnavn).

⁹⁴) Christian Arnisæus, Bjergværksdirektør i Norge (Pers. T. II. 130).

⁹⁵) Frederik Arnisæus, 1621—54, Læge.

⁹⁶) Hans Leiel, Søn af Lægen Dankert L. (Pers. T. II. 127).

⁹⁷) Claus Olsen Borch, d. 1652, Præst i Ingelstorp.

⁹⁸) Gunnar Olsen Blix, imm. i Kbh. 1634 fra Christiania, d. i Franeker
1639 (Erichsen: Tromsø Skole).

⁹⁹) imm. i Kbh. 1635 fra Christiania.

¹⁰⁰) = ? imm. i Kbh. 1636 fra Køge, (uden Tilnavn).

¹⁰¹) Peder Hermansen, 1610—66, Rektor i Malmø.

¹⁰²) Niels Lauridsen Aagaard, 1612—57, Præst i Faxe.

- 1638 e 17. Dec. Matthias Nicolaus Norwegus, Bon. Litt.¹⁰³).
 1639 18. Apr. Johannes Jacobi Turenus Danus, Ling.¹⁰⁴).
 27. Maj. Erasmus Rasch Holsatus, Ph.¹⁰⁵).
 15. Juni. Marcus Rootszeinius Danus, Math. ¹⁰⁶).
 2. Aug. Christophorus Casparus Norwegus, Th.¹⁰⁷).
 19. — Robecus Christiani Honchius Danus, Ph.
 e 14. Sept. Christianus Claudius Ultonia Danus, Ph.¹⁰⁸).
 1640 31. Juli. Severinus Ultinaeus Danus, Ling.¹⁰⁹).
 10. Aug. Jacobus Benedicti Danus, Ling.¹¹⁰).
 13. Nov. Erasmus Brocmannus Danus, Eloq. ¹¹¹).
 16. — Christianus Ostenveldius Danus, Th.¹¹²).
 1641 8. Sept. Ericus Pontoppidanus Danus, Ph.¹¹³).
 1642 14. Maj. Andreas Vellejus Rippensis Danus, Th.¹¹⁴).
 e 15. Juli. Severinus Wardensis Danus, Th.¹¹⁵).
 26. — Paulus Knoffius Danus, Ling.¹¹⁶).
 28. — Claudius Claudii Mertlenius Danus, Ph.¹¹⁷).
 — — Johannes Bangius Danus, Ph.¹¹⁸).
 21. Nov. Paulus Johannis Pous Norvegus, Ph. ¹¹⁹).
 — — Andreas Johannis Pous Norvegus, Ph.¹²⁰).
 1643 23. Febr. Claudius Petri Neoburgensis Danus, Ling.¹²¹).
 e 21. Apr. Matthias Mæzzenius Danus, Th.¹²²).
 21. Maj. Laurentius Petri Crusius Danus, Ling.¹²³).
 12. Juli. Johannes Ernesti Badenius Danus, Art. & Ling.¹²⁴).
 13. — Johannes Erasmi Faxovius Danus, Ph.¹²⁵).

¹⁰³) = ? Matthias Nielsen Høding, d. 1682, Præst i Tjæreby.

¹⁰⁴) Hans Jacobsen Fyringius, imm. i Kbh. 1634, i Königsberg 1637.

¹⁰⁵) Rasmus Rask, d. 1665, Dr. jur. (Møller).

¹⁰⁶) Marquard Rodsteen til Lundsgaard, 1619—70.

¹⁰⁷) Christopher Caspersen, imm. i Kbh. 1634, aflagde 1644 Ed som Kapellan (Gejstl. Edsprot. for Oslo og Hamar Stifter).

¹⁰⁸) = ? Chr. Clausen Othoniensis, imm. i Kbh. 1633 fra Odense, d. 1656.

¹⁰⁹) Søren Andersen Ubinæus (Udbyneder), d. 1670, Rektor i Christiania.

¹¹⁰) Jacob Bendixen, d. 1659, Kapellan v. Nikolaj Kirke, Kbh.

¹¹¹) Rasmus Enevoldsen Brockmand, 1619—62, Professor.

¹¹²) Christen Ostenveldt, 1619—71, Professor.

¹¹³) Erik Eriksen Pontoppidan, 1618—78, Biskop i Trondhjem.

¹¹⁴) Anders Laugesøn Wedel 1619—60, Præst i Vilslev.

¹¹⁵) = ? Søren Jensen Varde, imm. i Kbh. 1638, var 1642 i Nederl. (Pers. T. 5. III. 5).

¹¹⁶) Poul Danielsen Knoff, f. c. 1611, Søn af Dompr. Dan. K. i Roskilde.

¹¹⁷) = ? Claus Clausen Bang fra Middelfart, 1618—48, Præst i Stenløse.

¹¹⁸) Hans Clausen Bang, 1620—58, Præst i Bogense.

¹¹⁹) Poul Hansen Paus, Søn af Hans P. Paus, Præst i Frederiksstad.

¹²⁰) Anders Hansen Paus, Søn af samme, udg. en Disp. i Franeker 1644.

¹²¹) Claus Pedersen Nyborg, 1618—70, Præst i Nørre-Lyndelse.

¹²²) Mads Madsen, d. 1652, Præst i Farum.

¹²³) Lars Pedersen Cruse, imm. i Kbh. 1638 fra Aarhus.

¹²⁴) Hans Ernstsøn Baden, d. 1680, Præst i Lund.

¹²⁵) Hans Rasmussen Faxe, d. 1674, Rektor i Helsingør.

- 1643 e 13. Juli. Christophorus Hieronymus Knoffius Danus, Ling. & Ph.¹²⁶).
 31. — Lago Christierni Huallio Norvegus, Ph.¹²⁷).
 11. Aug. Johannes Georgius Horstius Danus, Art.¹²⁸).
 21. — Petrus Laurentius Scaberinus Danus, Th.¹²⁹).
 — — Albertus Petrus Spoortmannus Danus, Th.¹³⁰).
 5. Okt. Stephanus Matthiæ Graneskow Danus, Th.¹³¹).
 18. — Everardus Jacobi Duus Hamb. Holsatus, J. U. Lic.
 1644 14. Maj. Balthasar Koselitz Idzehoa Holsatus, Jur.
 e 21. Aug. Thomas Bartholini Hagedorn Norvegus, Ph.¹³²).
 e 28. — Andreas Guntzovius Danus, Ph.¹³³).
 31. — Laurentius Petri Siberdrupius Norvegus, Ph.¹³⁴).
 1645 9. Nov. Jacobus Johannus Hallando Danus, Th.
 1646 31. Marts. Andreas Heidius Christianensis Norvegus, Ph. & Ling. orient.¹³⁵).
 e 24. Juni. Christianus Sognius Norvegus, Ph. & Ling. orient.
 25. Juli. Johannes Horstius Danus, Ph. & Ling. stud. pro recensione¹³⁶).
 e 30. — Lago Christierni Huallio Norvegus, Ph. & Ling. stud. pro recensione¹³⁷).
 28. Aug. Henricus Johannes Holstius Holsatus, Ph.¹³⁸).
 2. Okt. Johannes Wilcken Norvegus, Ph.¹³⁹).
 — — Claudius Borgen Norvegus, Ph.¹⁴⁰).
 1647 23. Maj. Claudius Nicolai Gravius Danus, Med.
 e 18. Juni. Nicolaus Werlovius Zelandia Danus, Ph. Bacc. Th. stud.
 — — Nicolaus Hadropolitanus Stanis Danus, Lib. Art.¹⁴¹).
 1. Aug. Ivarus Poolsen Danus, Art. & Ling.¹⁴²).
 e 28. Sept. Johannes Faber Danus, Jur.¹⁴³).

¹²⁶) Christoffer Hieronymus Knoff, d. 1652, Informator i Sorø. (Wad).

¹²⁷) Lave Christoffersen, d. 1654, Præst i Askim, Bergen Stift.

¹²⁸) Hans Jørgensen Horst, imm. i Kbh. 1641; i Leiden 1643 (24 Aar) = ? Provinsiallæge i Skaane. (Pers. T. II., 132).

¹²⁹) Peder Lauritsen Scavenius, 1623—85, Generalprokurør.

¹³⁰) = ? Albert Spormann, f. i Helsingør, Ingenieur, svensk Spion. (D. Mag. 5. II. 379).

¹³¹) imm. i Kbh. 1639 (uden Tilnavn).

¹³²) Thomas Berthelsen Hagedorn, d. 1684, Raadmand i Christiania.

¹³³) Anders Hansen Guntzow, d. 1696, Præsident i Hofretten. (Pers. T. IV. 241).

¹³⁴) Laurids Pedersen Sverdrup, 1620 (23)—95, Præst i Vang i Hedemarken.

¹³⁵) Andreas Pedersen Heide, imm. i Kbh. 1642 fra Christiania, udg. en Disputats i Franeker 1647.

¹³⁶) den samme som Nr. 128.

¹³⁷) den samme som Nr. 127.

¹³⁸) = ? Henrik Hansen Holst, d. c. 1690, Assessor v. Overhofretten i Norge.

¹³⁹) Hans Wilkensen, imm. i Kbh. 1640, Hører i Bergen (Erichsen: Bergens Kathedralsk.).

¹⁴⁰) = ? Claus Alexandersen Borch, d. 1665, Kapellan i Elverum.

¹⁴¹) Niels Andersen Vandstad, 1625—77, Præst i Skamstrup.

¹⁴²) Ivar Paulsen Vinding, imm. i Kbh. 1643, Ingenieur i Polen.

¹⁴³) Johannes Faber, 1621—59, Professor v. Sorø Akademi.

- 1647 e 13. Okt. Olaus Andersenius Fredrikstadius Norv., Th.^{144 a}).
- 1648 e 26. Maj. Johannes Thomas Holsatus, Polit.
 8. Juni. Bernardus Balthasar Saltonius-Holsatus, Jur.^{144 b}).
20. — Georgius Joannis Runou Danus, Ling.¹⁴⁵).
- e 12. Aug. Bertramus ab Alevelt, nob. Holsatus, Eloq.¹⁴⁶).
- — Detlovus Castenius Holsatus, Eloq.
 9. Sept. Gerhardus Stalhovius Danus, Med. privatim Dr. med. Franeker 27. Sept. 1649¹⁴⁷).
26. Okt. Christophorus Petræus Witt Danus, Ph.
 e 1. Dec. Johannes Christophorus Schoonbach Holsatus, Jur. cand. privatim. Dr. jur. i Franeker 8. Febr. 1649¹⁴⁸).
- 1649 21. Apr. Gerhardus v. Treschau Danus, Ling.¹⁴⁹).
- e 4. Juni. Axelius Johannis Croger Danus, Ling.¹⁶⁰).
14. Aug. Andreas Rincopius Danus, Ph.¹⁵¹).
20. Sept. Severinus Fornii Schriverius Danus, Ph.^{152 a}).
- 1650 e 24. Maj. Petrus Beringius Danus, Ph.^{152 b}).
27. — Petrus Hegerfeldt Danus, Ph.¹⁵³).
- e 29. Juni. Christophorus Petræus Wit Danus, olim incriptus, Ph.
 9. Sept. Nicolaus Joannes Ghuiding Danus, Eloq.
 e 14. Okt. Joannes Sackkius Danus, Th.¹⁵⁴).
- 1651 25. Sept. Jacobus Claudius Caspargardius Holsatus, Ph.¹⁵⁵).
- 1652 17. Jan. Christianus Rudolphi Werbergius Danus, Polit.¹⁵⁶).
- e 27. Maj. Paulus Severinus Actæus Danus, Th.¹⁵⁷).
- — Nicolaus Aegidii Danus, Med.¹⁵⁸).
- e 4. Juni. Christianus Johannis Danus, Math.
 e 22. Aug. Stephanus Severini Danus, Th.¹⁵⁹).
- e 28. — Christophorus Steinkull Danus, Jur.¹⁶⁰).
- prid. non. Oct. Petrus Jacobi Fildorfius Norwegus, Philol. & Ph.

^{144 a}) Oluf Andersen, d. i Padua 1651. (Pers. T. 9. I. 113).

^{144 b}) Bernhard Balthazar Soltau, Dr. jur. d. 1653.

¹⁴⁵) Jørgen Hansen Rønnov, Præst i Ronneby.

¹⁴⁶) = ? Bertram Ahlefeldt, Lieutenant 1657, afsk. 1658, Søn af Johan A. til Witmold (Bobé I. Till. p. 80).

¹⁴⁷) Gerhard Staalhøft, 1622—83, Dr. med. Grubemedicus i Falun.

¹⁴⁸) Johan Christoff Schønback, d. 1635, Dr. jur. Landkansler.

¹⁴⁹) Gerhard Treschow, d. 1664, Sekretær hos Stath. i Norge.

¹⁵⁰) = ?? Arnoldus Crugerus fra Rendsburg, imm. i Kbh. 1645.

¹⁵¹) Anders Rinkøbing, imm. i Kbh. 1647, i Giessen 1651.

^{152 a}) Søren Tornsen Skive, 1622—1705, Præst i Bjelland i Stavanger Stift.

^{152 b}) se Nr. 184.

¹⁵³) Peder Hegerfeldt, d. 1671, Dr. med., Hofretsassessor i Christiania.

¹⁵⁴) Johan Ebbesøn Sach, Præst i Tim 1652.

¹⁵⁵) Jacob Clausen Casbergaard, 1630—93, Præst i Starup. (Gen. her. S. Spec.).

¹⁵⁶) Christian Rudolfsön, siges at være født i Varberg, imm. i Kbh. 1648, Præst i Harflinge i Halland.

¹⁵⁷) imm. i Kbh. 1645 fra Køge (kaldes der Randrusinius).

¹⁵⁸) Niels Giødesen, Søn af Dr. med. Giøde Jensen i Randers (Lassons Fundat.).

¹⁵⁹) Stephan Sørensen Jelling, d. 1674, Præst i Nykirke. (Wiberg har urigtigt Jørgensen (Schou)).

¹⁶⁰) Christopher Steinkuhl, Dr. jur. Auditor.

- 1652 prid. non. Oct. Thomas Petri Montinius Norwegus, Ph.¹⁶¹).
 — — Petrus Petri Montinius Norwegus, Ph.
 1653 8. kal. Jun. Wulfgangus Wondsvliet Holsatus, Jur.¹⁶²).
 — — Gotschalck Wondsvliet Holsatus, Jur.¹⁶³).
 e 5. — — Theodorus Eckovius Berga Norvegus, Med.¹⁶⁴).
 — — Petrus Molk Holsatus, Jur.
 27. Juli. Petrus Egge Holsatus, Jur. ³¹/₈ 1656 pro gradu
 disputavit et postea renunciatus est doctor
 u. j.¹⁶⁵),
 14. Nov. Georgius Foch Danus, Ph.¹⁶⁶).
 1654 18. Apr. Edwardus Edwardi Norvegus, Th.¹⁶⁷).
 24. Maj. Nicolaus Collius Hols.-Crempis, Jur.
 e 30. Juni. Jacobus Scherini Clementinus Cymbrio Danus,
 Ph.¹⁶⁸).
 e 29. Juli. Thomas Volmari Cymbrio Danus, Ph.¹⁶⁹).
 1655 2. Maj. Joannes Guilbi Danus, Eloq.¹⁷⁰).
 e 20. Juni. Johannes Andreae Arhusius Danus, Ph.¹⁷¹).
 e 16. Juli. Jacob Rosencranzius } nobiles Dani {¹⁷²).
 — — Olgerus Rosencranzius } {¹⁷³).
 — — Johannes Bircherodius Danus ephorus inscript.
 nob.¹⁷⁴).
 29. Sept. Petrus Ostenfeld Danus, polit.¹⁷⁵).
 — — Nicolaus Julius nob. Danus, polit.¹⁷⁶).
 — — Johannes Steinfeld nob. Danus, Math.¹⁷⁷).
 — — Johannes Rosencrantz nob. Danus, Math.¹⁷⁸).
 — — Wilhelmus Henisen Danus, Math.¹⁷⁹).
 27. Okt. Axelius Rivulanus Danus, polit.
 — — Christianus Hanssenius Danus, Math.¹⁸⁰).
 1656 6. Febr. Johannes Molenius Danus, med.¹⁸¹).

¹⁶¹) imm. i Kbh. 1653, var vist Mønsterskriver 1658—59 (Schou).

¹⁶²) Volf Wonsfleth, Søn af Henneke W. til Norby, svensk Kammerjunker.

¹⁶³) Godske Wonsfleth til Kriseby, hans Broder, d. 1683.

¹⁶⁴) Didrik Eckhof, d. 1675, Dr. med. Stadsfysikus i Trondhjem.

¹⁶⁵) Petrus Egge, Dr. jur., boede i Lübeck c. 1657 (Møller).

¹⁶⁶) = ? Jørgen Lauridsen Fog 1631—1710, Præst i Ribe.

¹⁶⁷) Edvard Edwardsen, 1630—95, Konrektor i Bergen.

¹⁶⁸) = ? Jacob Christensen Clementin, 1639—1711, Præst i Hvorslev.

¹⁶⁹) Thomas Folmeri, imm. i Kbh. 1654 fra Aarhus.

¹⁷⁰) Jens Jensen Julby, imm. i Kbh. 1649, Rektor i Viborg.

¹⁷¹) = ? Jens Andersen Benstrup, d. 1675, Præst i Nykirke.

¹⁷²) Jacob Rosenkrantz, d. 1668, Søn af Gunde R. til Skaføgaaard.

¹⁷³) Holger Rosenkrantz, d. 1659, hans Broder.

¹⁷⁴) Jens Jensen Bircherod, 1623—86, Professor.

¹⁷⁵) Peder Ostenfeldt, imm. i Kbh. 1642, d. 1665.

¹⁷⁶) Niels Juul til Bjørnholm 1634—1703.

¹⁷⁷) = ? Hans Steensen til Astrup, der 1650 studerede i Leiden, eller Hans Ditlev Steensen til Stensgaard, 1634—77, der 1656 studerede i Orleans.

¹⁷⁸) = ? Jens Rosenkrantz, d. 1658, Søn af Holger R. til Ørup.

¹⁷⁹) imm. i Leiden 1659 (23 Aar), som Wilh. Hennisch Wiburgensis.

¹⁸⁰) = ? Christen Hansen Legaard, 1619—før 1689, Livlæge hos Fr. III.

¹⁸¹) = ? Hans Hansen Mule, d. før 1667, Kapellan i Eidehog i Norge.

- 1656 17. Apr. Samuel Arcerius Alteena Holsatus, med.
 10. Juni. Christianus Michaelis Holsatus, jur.
 16. — Hermannus Thomas Holsatus, jur.
 e 10. Juli. Hans Jacob Lossouw Danus, Polit. Lit.¹⁸²).
 e 3. Aug. Arnoldus Richmannus Hafnia Danus, Philol.¹⁸³).
 27. Aug. Petrus Bering blev dr. med. publice et solemniter¹⁸⁴).
 20. Nov. Chr. Noldius L. A. M. Danus, Math.¹⁸⁵).
 e 23. Nov. Wolferdus ab Alefeld, nob. Holsatus, jur.¹⁸⁶).
 1657 e 20. Maj. Bartholus Herlund Halsoenio-Danus, med.¹⁸⁷).
 — — Clemens Erastini Thestrupius Arhusio-Danus,
 Ling.¹⁸⁸).
 — — Canutus Olavius Krombachius Arhusio-Danus,
 med.¹⁸⁹).
 1658 3. Apr. Jacobus Holsten Holsatus, med. cand. blev Dr. med.
 1658 $\frac{7}{4}$ post disputationem in cssria(l).¹⁹⁰).
 17. Aug. Henningius Gregorii Holsatus, med.
 e 20. Okt. Johannes Wandalinus Ripaus Danus, Th.¹⁹¹).
 1659 e 8. Juni. Olaus Andreæ Norvegus } fratres {Hist.¹⁹²).
 — — Matthias Andreæ Norvegus } {Polit.¹⁹³).
 23. — Severinus Paludanus Danus, Ling.¹⁹⁴).
 9. Sept. Nicolaus Andreæ Andersanius Danus, Ph. & med.¹⁹⁵).
 e — — Christianus Staali Reulerus Norvegus, math.¹⁹⁶).
 1660 18. Marts. Petrus Danielis Stromerus Norvegus, Ling.¹⁹⁷).
 30. Apr. Olaus Rolichius Norvegus, Polit.
 2. Juli. Cosmus Bornemann Hafnia Danus, Polit.¹⁹⁸).
 10. — Christophorus Stophletus Christiania Norv., Phi-
 lol.¹⁹⁹).
 24. — Fredericus Petri Holsatus, jur.²⁰⁰).

¹⁸²) Hans Jacob Lossou til Reistrup, d. 1702 (Lassons Fundat.).

¹⁸³) Arnold Rhuman, 1633—82, Professor v. Roskilde Gymnasium.

¹⁸⁴) Peder Hansen Bering, Dr. med., sandsynligvis den samme, der blev imm. i Franeker 1650 og i Utrecht 1652, men i saa Fald maa der være en Fejltagelse hos Carøe, der angiver at Dr. med. P. B. blev Student i Viborg 1653. Der findes c. 1650 et stort Antal unge Mænd af Navnet P. B.

¹⁸⁵) Christian Noldius, 1626—83, Professor.

¹⁸⁶) Wolf Heinrich v. Ahlefeldt, 1641—61. (Bobé I. Till. p. 84).

¹⁸⁷) Berthel Herland, f. 1638, imm. i Leiden 1658, 61, 62.

¹⁸⁸) Clemens Rasmussen Thestrup, 1627—70 (69), Præst i Hjerm.

¹⁸⁹) Knud Olsen, d. 1685, Rektor i Horsens.

¹⁹⁰) Jacob Holst, levede 1678, Dr. med., Læge i Husum og Tønning (Møller).

¹⁹¹) Hans Wandal, 1624—75, Biskop.

¹⁹²) Oluf Andersen Tonsberg, 1636—69, Vicelagmand i Skien.

¹⁹³) Matthias Andersen Tonsberg, kgl. Sekretær.

¹⁹⁴) Søren Paludan, d. 1701, Lektor i Viborg.

¹⁹⁵) Niels Andersen, Dr. med., Bergmedikus i Kongsberg 1667.

¹⁹⁶) Chr. Isaksen Reuter, udg. en Disputats 1664.

¹⁹⁷) Peder Danielsen Strøm, imm. i Kbh. 1661, Præst i Rødø (Erlandsen II. 51).

¹⁹⁸) Cosmus Bornemann, 1637—92, Dr. jur., Assessor i Højesteret.

¹⁹⁹) = ? Christian Stockfleth, 1639 (40)—1704, Stiftamtmand i Christiania.

²⁰⁰) = ? Frederik Pedersen fra Husum, d. 1695, Diacon i Fjølde. (Møller).

- 1660 6. Sept. Olaus Andrisen Danus, Ph.²⁰¹).
 — — Laurentius Olai Coccius Danus, Ph.²⁰²).
 1661 14. Maj. Olaus Frolichius Norwegus, jur. & Ph.²⁰³).
 c — — Olaus Nicolaus Fielkius Hafn. Danus, jur. & med.²⁰⁴).
 17. — Johannes Starck Holsatus, jur.²⁰⁵).
 13. Juni. Petrus Michaelis Glückstadio Holsatus, jur.
 1. Juli. Nicolaus Olai Tielkius Danus blev mag. art. post habitam disputationem²⁰⁶).
 2. — Henning Gregorius Holsatus blev Dr. med. post habitam disputationem.
 11. Sept. Dietericus Schultz Danus, Polit.²⁰⁷).
 10. — Chr. Michaelis Holsatus, jur.
 28. Okt. Johannes Christophorus Lessemen Danus, ling.
 — — Johannes Janus Daberghe Danus, ling.²⁰⁸).
 8. Nov. Nicolaus Caspersen Danus, jur.²⁰⁹).
 21. — Hermannus Egertius Danus, ph. & hist.²¹⁰).
 1662 21. Febr. Andreas Garmen Danus, ling.²¹¹).
 7. Marts. Claudius Christiani Taussanus Norwegus, philol.²¹²).
 24. Apr. Olaus Eriki Tormius Hafnia Danus, Th.²¹³).
 25. Maj. Severinus Georgii Henickenius Danus, Hebr. Lit.²¹⁴).
 18. Juni. Hermannus Nethman Holsatus, med.
 e 26. — Jacobus Sydenborg Danus, jur.²¹⁵).
 e 28. Aug. Hardovicus Bensen Holsatus, Th.
 e 12. Sept. Matthias Taussanus Danus, Ph.²¹⁶).
 1663 3. Jan. Nicolaus Scherinus Hofmannus Danus, Th.²¹⁷).
 — — Petrus Scherinus Hofmannus Danus, Ph.²¹⁸).
 5. Maj. Joh. Dietr. Michaelis Holsatus, med.²¹⁹).

²⁰¹) imm. i Leiden 1661, 28 Aar.

²⁰²) Laurids Olsen Koch, 1634—91, Præst paa Refsnæs.

²⁰³) Olaus Georgii Frolichius, imm. i Kbh. 1660 fra Trondhjem.

²⁰⁴) Oluf Nielsen Fielke (adlet Fielkecrone), d. 1682, Hoforator, sen. Læge i Holland.

²⁰⁵) = ? Johan Sigismund Starck, opholdt sig i Hamburg 1693—1700, blev derefter Præst i Warder i Segeberg Amt. (Møller).

²⁰⁶) Oluf Nielsen Fielke, mag. art, den samme som 204. (Forfatterlex.).

²⁰⁷) Diderik Schult, 1644—1704, Amtmand.

²⁰⁸) Hans Jensen Daberg, d. 1684, Præst i Fane i Bergen Stift.

²⁰⁹) Niels Jespersen, 1636—96, Dr. med., Amtmand i Aalborg.

²¹⁰) Herman Hermansen Egertz, d. c. 1684, Præst i Vøllerslev.

²¹¹) Anders Garmann, 1641—1704, Præst i Hammer i Bergen Stift.

²¹²) Claus Christensen Tausen, Søn af Biskop Chr. T., Fuldmægtig ved Bispegodset i Christianssand Stift. (Thrap: Christianssand St.).

²¹³) Oluf Eriksen Torm, 1641—92 (98), Præst ved Fredriksborg.

²¹⁴) Søren Jørgensen Hauscherinus, imm. i Kbh. 1660, Søn af Kræmmer Jørgen H. i Køge (Wad).

²¹⁵) = ? Jacob Clausen Sidenborg, Assessor i Kommercekollegiet.

²¹⁶) Mads Tausen, d. 1686, Lector theol. i Stavanger.

²¹⁷) Niels Sørensen Hoffman til Kjærsholm, d. 1698, Landcommissær (Lassons Fundat.).

²¹⁸) Peder Sørensen Hoffman til Hammergaard, d. 1690, Assessor.

²¹⁹) Joh. Dietrich Michaelis, d. 1710 (el. 13), Dr. med. 1667, sml. 231 a) (Tvske Rtk. indk. Br.).

- 1663 e 18. Juli. Henekc Vroonsfleet nob. Holsatus, jur.²²⁰).
 5. Okt. Albertus Christophorus Helsingius Danus, Philol.^{221 a}).
- e 26. — Johannes Munchhausen Holsatus, jur.^{221 b}).
30. Nov. Chr. Bornemann Hafnia-Danus ling. & ph.²²²).
- 1664 25. Juni. Thomas Petri Galschut Aalborg Danus Th.²²³).
3. Juli. Johannes Venninghausen Holsatus, Jur.²²⁴).
19. — Johannes Wrangel Berga-Norvegus, Th.²²⁵).
- — Johannes Hofmannus Berga-Norvegus, Matt.²²⁶).
6. Aug. Christophorus Gaarman Berga-Norvegus, jur.²²⁷).
22. Okt. Gerhardus Nicolaus Beckius Danus, Th.²²⁸).
24. Nov. Emichius Nedergardius Cimber, Ling.²²⁹).
- 1666 e 17. Sept. Albertus Focardus Vit Danus, Art.²³⁰).
- — Dietricus Basseker Danus, Art.^{231 a}).
- 1667 4. Apr. Johannes Dietr. Michaelis Holsatus blev Dr. med.^{231 b}).
- e 18. Juni. Fridericus Laurentii Sunderburgo Holsatus, Polit. & Hist.
19. Nov. Chr. Fridericus Flangerus Danus, Eloq. et Th.²³²).
- — Janus Jacobæus Danus, Th.²³³).
- 1669 22. Maj. Johannes Wrangel Berga-Norvegus, recensitus²³⁴).
11. Nov. Johan Jacobs Stegman Holsatus, jur., blev jur. u. dr. 1669 ³/₁₂.
- 1671 18. Aug. Joakim Siverts Holsatus, jur.^{235 a}).
- — Fredericus Siverts Holsatus, jur.
- — Fredericus Gerbrandus Borgundick-Holsatus, jur.
- 1674 22. Jan. Bernhard Clausen Chilonio-Holsatus, jur. cand. canonicus Hamburgensis blev Dr. juris 1674 ²⁵/₁ sine disputatione^{235 b}).

^{220 a}) Henneke Wonsfleth, f. 1643 paa Løjtgaard, Oberst.

^{220 b}) Johannes Münchhausen fra Uetersen imm. i Frankfurt a. O. 1661.

²²¹) imm. i Kbh. 1654 (uden Tilnavn). Deltager i Forsvaret 1658—59 under Navnet Helsing.

²²²) Christian Bornemann, imm. i Leiden 1662, d. paa Udenlandsrejsen.

²²³) Thomas Pedersen Galskyt, d. 1667 (?), Søn af Peder T. G. til Kornumgaard.

²²⁴) Johan Vennighausen, Kirkekommissær c. 1683. (Jensen, kirch. Stat. I., 137).

²²⁵) Hans Engelbrektsen Wrangel, imm. i Kbh. 1660, Broder til Digterinden Dorthe Engelbrektsdatter.

²²⁶) Jens Hoffmann, 1642—80, Præst i Bergen.

²²⁷) Christoffer Garmand, 1639—1721, Præst i Os.

²²⁸) Gert Nielsen Bech, d. 1678, Præst i Hjørring.

²²⁹) Emmike Nedergaard, d. 1692, Præst i Køge.

²³⁰) Albert Fogsen With, 1640—1715, Præst v. Trinitatis K. i Kbh.

^{231 a}) Didrik Bartsker, d. 1716, Præst i Faxe.

^{231 b}) sml. 219.

²³²) Chr. Frederik Flauger, Student f. v. Frue Skole 1662.

²³³) Jens Jacobæus, 1646—98, Læge, Professor.

²³⁴) den samme som Nr. 225.

^{235 a}) = ? Joakim Siverts fra Tønning, imm. i Kiel 1667.

^{235 b}) Bernhard Clausen (adlet v. Clausenheim) 1650—1710.

- 1675 3. Maj. Benedictus Kamphovenen Slesvico Holsatus, jur. cand., promotus est 10. Maj 1675, Disp. publ.
 1681 7. Apr. Hermannus Harmensen Tonningo Holsatus, jur.²³⁶⁾.
 1683 e 16. Maj. Gerhard Ovens Holsatus²³⁷⁾.
 c 8. Okt. Christianus Oerne nobilis Danus²³⁸⁾.
 — — Jacobus Andreae, praedicti domini ephorus²³⁹⁾.

Uddrag af »Album Academiae Franeckeranae 1676—1811«.

- 1682 18. Juni. Georgius Ovens Fridericopolitanus Holsatus, jur.²⁴⁰⁾.
 1683 8. Okt. Fridericus Christianus Adelaer Danus²⁴¹⁾.
 — — Jacobus Andreae Danus²⁴²⁾.
 1687 H. Harmens jur. cand. Tonninga Holsatus²⁴³⁾.
 1692 1. Okt. Nicolaus Breide Wilstria Holsatus.
 Johann Lorens Bensen Glückstadio Holsatus²⁴⁴⁾.
 1695 Friedrich Hey Holsatus²⁴⁵⁾.
 — Johann Hey Holsatus²⁴⁶⁾.
 1700 13. Juni. Johannes Carolus Schröder Flensburgo Holsatus, J. C.²⁴⁷⁾.
 1703 og 1705 ^{21/4}. Simon Peter Gerkens Holsat. Glücksta²⁴⁸⁾.
 1704 30. Okt. H. L. Staar Flensburg Holsatus, jur. cand.
 1705 Hinrich Lange Holsatus.
 1710 Ditericus Valentiner Flensburg Holsatus.
 1803 16. Sept. F. C. Fromm Altona Holsatus.

²³⁶⁾ Herman Harmens, cand. jur. Tønning.

²³⁷⁾ Gerhard Ovens fra Frederiksstad i Slesvig, imm. i Kiel 1682, den samme som Nr. 240.

²³⁸⁾ Frederik Christian Adelaer, 1668—1726, Geheimeraad, den samme som Nr. 241.

²³⁹⁾ = ? Jacob Andersen Hummer, 1655—1735, Præst i St. Magleby.

²⁴⁰⁾ den samme som Nr. 237.

²⁴¹⁾ den samme som Nr. 238.

²⁴²⁾ den samme som Nr. 239.

²⁴³⁾ den samme som Nr. 236.

²⁴⁴⁾ Johan Lorenz Bensen, Dr. jur. Kancelliraad i Glückstadt.

²⁴⁵⁾ og ²⁴⁶⁾ imm. i Kiel 1693 med Tilføjelse: »Cimb. Austral.«.

²⁴⁷⁾ Johan Carl Schröder, lic. jur. et practicus, udg. en Disputats i Franeker 1700, levede 1716 i Hamburg. (Moller).

²⁴⁸⁾ = ? Simon Gerkens, Mag., Præst i Glückstadt, d. 1714. (Moller).

Nogle Oplysninger om Magister Friderich Plum, Sognepræst til Gjentofte og Lyngbye 1643—1728 og Hustru Sophia Olsdatter 1662—1689.

Af **F. C. Bretteville-Plum.**

Afdøde Arkivsekretær i Rigsarkivet **Gerhard L. Grove** udarbejdede i 1903 en udførlig Stamtavle over Slægten Plum med Biografier af flere af Slægtens Medlemmer. Selvom dette Arbejde i det Store og Hele vistnok kan betragtes som samvittighedsfuldt udført, indeholder det dog paa flere Punkter Unøjagtigheder — om end for de fleste af disses Vedkommende af mindre Betydning —. Dette er saa meget mere beklageligt, da Værket i den mellemliggende Tid i adskillige Tilfælde er blevet benyttet som Kildeangivelse i genealogiske Arbejder.

Af denne Grund vil det maaske her være af Interesse at hende Opmærksomheden paa en af de væsentligste Fejl, Stamtavlen indeholder, en Fejl som er gaaet igen bl. a. i »Gjentofte Kirkesogns, dets Kirkes og Præsters Historie« ved Chr. Hejlskov og I. Werner; og en Berigtigelse kan maaske siges at være af saa meget større genealogisk Interesse, som det drejer sig om Identiteten af Stammoderen til Slægtens saakaldte »Gjentoftelinie«, til hvilken bl. a. hørte Sognepræst til Korsør **Claus Plum** 1721—1781, dennes to Sønner, Apotheker i Vordingborg **Anton Christopher Rohn Plum** 1754—1802 og Biskop over Fyens Stift **Dr. phil. & theol. Frederik Plum** 1760—1834 samt Provst i Spjellerup **P. A. Plum** 1797—1880, endvidere Sognepræst til Taarnby **N. M. Plum** 1803—1865 og Professor **Dr. med. P. A. Plum** 1829—1915.

Arkivsekretær Grove anfører i Bogen Pag. 36, at Magister **Frid. Plum**, Sognepræst til Gjentofte, 1643—1728, den ^{13/11} 1679 blev viet til **Sophie Olsdatter** »Datter af Ole Olsen til Gyldenlund«. Allerede Betegnelsen af Ole Olsen som værende »til Gyldenlund« maa karakteriseres som mærkværdigt vildledende, thi nævnte O. O. var, som bekendt, (Eiler Nystrøm Gjentofte Sogn i Fortid og Nutid Pag. 239) Forvalter eller snarere Restauratør paa Kronens Ejendom Gyldenlund, det nuværende Charlottenlund, som han, jfr. en i »Museum« 1892 II. 260 gengivet Afskrift af Forpagtningskontrakten af 1685, havde forpagtet af Kronen mod en aarlig Af-

gift af 100 Rd. Der anføres bl. a. i Kontrakten, at han der maa holde et frit Værtskab og Gæstgiveri for alle og enhver med al den Frihed som andre Værtshuse i Danmark. Før sin Tiltrædelse af Forpagtningen havde O. O. været Kromand i Lyngby (Bilag til Kjøbenhavns Amts extraord. Skatter, Lyngby Sogn 1682 Rigsark., sammenholdt med en Fadderfortegnelse vedr. O. O.'s Søn Jørgen $21\frac{1}{2}$ 1683, Lyngbye Kirkebog, Landsark.). Kroen i Lyngbye havde O. O. formentlig overtaget efter »Anders Kromand«, som indebrændte ved Præstegaardens Brand $18\frac{1}{5}$ 1681 (Lyngbye Kirkebog Landsark.).

Det ses ikke, at Arkivsekretær Grove har haft noget Holdepunkt for sin nævnte Paastand, hvilket maa siges at være saa meget besynderligere, som han i Forordet til Stamtavlen Pag. 3 skriver: »..... for at gøre det muligt til enhver Tid at kunne fremhente Bevisligheder er Kildeangivelserne i denne Henseende anførte ret udførligt, selv med Fare for derved at trætte Læseren....«. Ikke hos nogen anden, der tidligere har beskæftiget sig med Slægten Plum, hverken hos Lengnich eller i Wibergs Præstehistorie, er saavidt vides Magisterens Hustru Sophie nævnt som værende en Datter af O. O. Gyldenlund. Det kunde synes, som om det Forhold, at O. O. optræder som Fadder til Magisterens femte Barn, alene har bevæget Arkivar Grove til at drage en Slutning, hvis Sandsynlighed maaske netop herved maatte anses som ringe. Mag. F. Plum noterer i sine Indberetninger til Myndighederne ang. de Personer, som skulde paalignes extraord. Skatter, i Forbindelse med Ole Olsen: ».....hans gamle Fader gaar paa Grafs Bred, kand inted gifve.....«, (Lyngby 1682), og Aaret efter findes følgende Indberetning fra Magisteren: »Ole Olsón, efftersom hand bevaris j Kongl. Arrest i København, vistis inted at kunde tegne om hannem«. (Kjøbhvns. Amts extraord. Skatter, Bilag for Lyngbye 1682—83 Rigsark.). Man maa imidlertid undres over, at Arkivsekretær Grove ikke har gjort sig bekendt med Skiftet efter O. O., som blev begravet $20\frac{1}{3}$ 1694 (Gjentofte Kirkebog); han vilde da have erfaret, at de eneste Arvinger var Enken K i r s t i n e J ø r g e n s d a t t e r og de to umyndige Sønner. P e d e r O., døbt $31\frac{1}{5}$ 1686, og A d a m L e v i n O., døbt $25\frac{1}{8}$ 1687 (Kjøbh. Amts Skifteprot. 1692—97 Fol. 310 og Gjentofte Kirkebog, Landsarkivet). Hverken blandt Fadderne eller Formynderne for O. O.'s sidstnævnte Sønner findes Personer, der vare knyttede til Magisterens Slægt. Ole Olsens Enke giftede sig med Eftermanden paa Gyldenlund, J o h a n D r e v i s, (E. Carstensen: Hjølunde Sogns Hist. Pag. 42—43).

Som Grundlag for en Undersøgelse af Sophie Olsdatters Oprindelse findes formentlig alene Listen over Fadderne for Magisterens Børn og derunder det eneste konkrete Holdepunkt, nemlig

Betegnelsen af Erich Olszón som »frater matris,« medens Betegnelserne »Søster« og »Moster« ere benyttede i Flæng og derfor ikke afgive faste Holdepunkter. Blandt Fadderne for den førstfødte Datter Lene, døbt $16/12$ 1680 skal foruden Præsident Resen og Hustru (Præsident Peder Hansen Resen's Moster, Maren Vinstrup, var Magisterens Faders, Professor juris C. I. Plums første Hustru) nævnes »Søster Bodelene«, Anders Rasmusz og Erich Olszón, og som Faddere for Datteren Kirstine, døbt $26/10$ 1683 »Søster Ellen Anders Rasmusz«. Sidstnævnte Anders Rasmussen, Brygger og Kirkeværg ved Hellig G. Kirke og en af Stadens 32 Mænd, var gift med Ellen Olsdatter jfr. Bevilling af $20/5$ 1676 (Personalh. T. 6. VI. 286), og han blev begravet $4/8$ 1684 (Personalh. T. 7. II. 148). Efter hans Død ægtede Hustruen ($8/4$ 1685) Brygger og senere Kæmner og Raadmand Peder Ogelby (Personalh. T. 7. II. 135). Peder Ogelby nævnes som Fadder for Magisterens Søn Claus, døbt $2/9$ 1686; P. Ogelbye var født c. 1655, død 1720 (Hellig G. Begravelsesprot.). Af Overformynderiets Hovedbog for Kjøbenhavn 1682—90 Pag. 74—83 (Landsark.) fremgaar det, at Formynder-skabet for Anders Rasmussens Datter Kirsteni Juni 1685 overtoges af »Stiffaderen Peder Ogelbye«, medens Niels Jacobsen (Sletting), som var Fadder til Magisterens 2den Datter Kirstine, døbt $28/2$ 1684, var beskikket til Formynder for Datteren Lene. Man kan formentlig herefter gaa ud fra, at nævnte »Søster Ellen« er identisk med Anders Rasmussens og Peder Ogelbyes Hustru Ellen Olsdatter og Søster til Sophie Olsdatter. Niels Jacobsen (Sletting) var gift med Bodil Lene Olsdatter jfr. Bevilling af $28/12$ 1675 (Personalh. T. 6. V. 140); hun blev begravet $8/6$ 1701 (Personalh. T. 8. VI. 131). N. Jacobsen var Brygger og Viceraadmand og Formand for Stadens 32 Mænd, han var født c. 1636 og begravet $26/5$ 1706 (samme Henviisning).

Endelig vil det af nedenstaaende ses, at »Søster Ellen« og »Søster Bodelene« (Bodil Lene) vare Søstre til forannævnte Erich Olszón »frater matris«. Erich Olufsen Sletting blev (jfr. Wibergs Præstehistorie) i Aaret 1682 Sognepræst til Nordby paa Samsø og 1688 til Besser og Onsbjerg og Provst til Samsø og Tunø. Wiberg kender ikke Faderens Navn. Han døde $11/6$ 1697 (Personalh. T. 9. II. 163), den $17/10$ 1682 var han bleven gift med Anna Margr. Burenea (Personalh. T. 7. II. 15). Gejstlig Skifteprotokol for Samsø-Tunø 1682—1720 Fol. 46 b (Landsarkivet for Nørrejylland) indeholder Oplysning om, at der den $5/10$ 1697 holdtes Skifte efter ham, hvilket bl. a. indeholder følgende: ».....Formyndere for de øvrige Børn var den salig Mands Svogre Seigr. Niels Jacobsen og Sr. Peder Ogelbye, Negotianter og Indvaanere i Kjøbenhavn....«.

Efter saaledes at have konstateret Navnene paa de fire Sødskende, hvis Fader maatte antages at hedde Oluf eller Ole, og som i Betragtning af deres Giftermaal maatte antages at høre hjemme i Kjøbenhavn, er det lykkedes i Vor Frue Kirkes Daabsprotokol at finde omhandlede Sophie Olsdatters Forældre gennem følgende Protokollater:

1655. $29/9$. O l l u f L a u r i t s e n, Brygger, med sin Hustru L e n e A n d e r s d a t t e r, en Søn kaldet Erich.

1657. $1/1$. Samme, Brygger paa Nørregade, med Samme en Pige kaldet E l l e n e.

1658. $4/2$. Samme med Samme en Pige kaldet B o d i l d L e n e.

1659. $29/6$. Samme med Samme en Pige kaldet A n n a.

1660. $27/7$. Samme med Samme en Pige kaldet E l l e n e.

1662. $18/7$. Samme med Samme en Pige kaldet S o p h i a.

Som yderligere Bevis for at ovennævnte Brygger paa Nørregade Oluf Lauritsen og hans Hustru Lene Andersdatter var Magister Friderich Plum's Hustrus, Sophia Olsdatters Forældre, skal anføres nedenst. Uddrag af »Kjøbenhavns Overformynderis Hovedbog« 1668—81 (Landsark.).

1668. Mandag d. $10/12$. »For afg. Oluf Lauritsen, Bryggers Børn at være Formyndere lovede efter Moderens Begæring:

Peder Jacobsen, Overformynder for Erich, gam. $12\frac{1}{2}$ Aar.

Søfren Jørgensen, Overformynder for Bodil Lene, g. 10 Aar.

Anders Hansen, Brygger, for Elijen, g. $7\frac{1}{2}$ Aar.

Jørgen Pedersen, Brygger, for Sophia, g. $5\frac{1}{2}$ Aar.

(de to Døttre, den første Ellene og Anna var altsaa døde før Faderen).

1671. Mandag d. $27/11$. »For Oluf Lauritsen, Brygger's Søn at være Formynder i afg. P e d e r J a c o b s e n s F l e n s b o r g s Sted lovede P e d e r M u n c h, Brygger, for Erich Olsen gl. $15\frac{1}{2}$ Aar [1677 $23/4$ gav Erich Olsen Sr. Peder Munch Afkald til Kjøbenhavns Byting]«.

1672. Mandag d. $24/4$. »For afg. Oluf Lauritsen's Datter at være Formynder i afg. S ø f r e n J ø r g e n s e n Overformynders Sted lovede H a n s S t a m p e, Brygger, for Bodelene gl. $13\frac{1}{2}$ Aar. [Skiftet holdtes $23/11$ 1671, fædrene Arv en Datter 2541 Dl. 1 Mk. $8\frac{1}{2}$ Sk., endvidere udlovede Moderen til hver Datter til deres Bryllups Udredning 300 Dl. 1672 d. $17/7$ blev Skiftet holdt efter Sl. Lene Peder Munchis. Da tilfaldt Bodelene 1283 Dl. 1 Mk. $8\frac{1}{2}$ Sk. Renten angaar af fædr. Arv for $16/8$ 1672, af Moderen angaar Rente pr. $11/12$ samme Aar. Bodelene havde Bryllup med Niels Jacobsen, Brygger, $3/9$ 1675]«.

1675. Mandag d. $\frac{6}{12}$. »For afg. Olluf Lauritsen, Bryggers Datter at være Formynder i Jørgen Pedersen, Bryggers Sted lovede Niels Jacobsen Brygger for Sophia $12\frac{1}{2}$ Aar«.

1679. den $\frac{30}{12}$. »har Mester (Magister) Fridrich Blum [!] givet sin Svoger Niels Jacobsen fuldkommen Afkald paa sin Hustru Sophia Olsdatters Vegne«.

Jf. Personalh. T. 8. V. 284 er Brygger Oluf Lauritsen begravet i Frue Kirke »ved Siden af den yderste nordre Korspille efter Skøde $\frac{3}{1}$ 1668«.

Af foranstaaende fremgaar det, at Magisterens Svigermoder, Lene Andersdatter, efter Mandens Død giftede sig med Brygger Peder Munch. Hun blev begravet i Peder Munchs arvelige dobbelte murede Grav i vor Frue Kirke d. $\frac{10}{6}$ 1672, og Peder Munch blev begravet her $\frac{1}{4}$ 1682 (Personalh. T. 8. VI. 147).

Sophia Olsdatter var altsaa 17 Aar gl. da hun i Gjentofte Kirke blev viet til Mag. Frid. Plum. Vielsen blev foretaget af Mag. Henrich Bornemann. 27 Aar gl. døde hun den 26. Juli 1689. Magisteren skrev i sin Kirkebog: »Den 26. Julij døde min hjerte allerkjæreste Sophie Olsdatter efter 17 Ugers haarde udstandne Barsel seng, och blev begrafvid d. 1. Aug. och hensat i Capellet i Gjentofte Kirche. Provsten Mag. Joh. Adolph Bornemann forklarede den Text 1 Peter 4—12—13 ofver hende. Dagen efter blev hendis Sl. Lig udført til K(i)øbenhafn och nedsat i min Sl. Faders Grafv i Vor Frue Kirke, hvor jeg achter at komme til hende«.

Anmeldelser.

Axel Garboe, Bornholmer-Geologen Magnus Jespersen, Kbh. 1931 (G. Haase og Søns Forlag).

Da geologen Magnus Jespersen døde i Nykøbing på Falster 1917 som en gammel mand på henved 84 år, var hans navn trængt stærkt i baggrunden, ti der var da allerede forløbet henved halvhundrede år, siden han, mismodig indtil sygelighed over al den virkelige og formentlige modgang, der havde mødt ham, næsten helt opgav sine geologiske studier og vendte sine tanker andensteds hen. Sin levende interesse for alle naturens foreteelser bevarede han vel til det sidste, men hans higende og søgende ånd førte ham i den lange årrække, han endnu havde tilbage at leve i, ind på mange andre områder, på hvilke han leverede særprægede bidrag, uden at han dog som i sine unge år samlede sig om en enkelt opgave, hvor hans betydelige ævner kunde gøre en virkelig indsats. Derfor gik han snart næsten i glemme og blev kun en samvittighedsfuld skolemand, der virkede i en snæver kres. — En af hans mange elever, sognepræst på Agersø, dr. phil. Axel Garboe, har nu påtaget sig at fremdrage mindet om denne ejendommelige skikkelse og har i et ret anseligt værk på over halvtredjehundrede store oktavsider med en del gode illustrationer skildret hans virksomme liv fra vuggen til graven.

Pastor Garboe er gået til sit arbejde med stor samvittighedsfuldhed, har taget fat på det med videnskabelig grundighed og har intet arbejde skyet for at trænge tilbunds i Magnus Jespersens meget sammensatte natur. Det er lykkedes ham at skrive en bog, som kan læses med interesse af enhver, der har sans for menneskeskildring, og at tilrettelægge det geologiske stof således, at det ikke fordrer specielle forudsætninger at forstå den biograferedes hele stræben på dette område, hvorom naturligvis et ret anseligt antal af bogens sider handler.

Forfatteren gør først rede for Jespersens afstamning og søger at komme til klarhed over, hvilke åndelige egenskaber, han havde taget i arv fra sine forfædre. Fra dem havde han »Hang til indadvendt Grublen og Mystik« (s. 207), og en vis lyst til at eksperimentere og indføre forbedringer samt tilbøjelighed til en nedtrykt sindsstemning synes han også at have taget i arv såvelsom et ikke helt ubetydeligt tegnetalent, hvorved pastor G. bemærker, at »man faar en Fornemmelse af, at der i Slægten har været arvelige Anlæg tilstede, som under særlige Omstændigheder har gjort det muligt for Slægten at frembringe den virkelige, bildende Kunstner, Kristian Zahrtmann« (s. 42), hvis mor nemlig var søster til Jespersens far. Det kan dog næppe nægtes, at der mellem de to fætres kunstneriske anlæg var et så svælgende dyb, at man må lægge meget mere vægt på de »særlige Omstændigheder«, om hvilke biologerne formentlig intet nærmere kan oplyse, end på fællesarven, ti ellers måtte der i næsten enhver kultiveret familie være forudsætninger for, at der kunde opstå en kunstner af samme dimensioner som Z. — Hvad geologen muligvis kan have arvet fra sin mor (Vitta, f. Fischer), kommer pastor G. ikke ind på, men de musikalske anlæg havde han sikkert fra hende. Hun var iøvrigt en meget dannet og meget bestemt dame, og at hun ikke hørte til de helt dagligdags kan slutes alene deraf, at en erfaren og verdensklog gammel herre på henved de 80, der en uges tid havde opholdt sig i Magnus Jespersens barndomshjem, da hans mor var i sin bedste alder (45 år gammel), gennem sin søn sendte hilsen til fru Jespersen, »som du kan sige, at jeg aldrig glemmer«.

I ydre henseende formede bornholmer-geologens liv sig — kort fortalt — således: Han voksede op på sin fødegård Store-Kannikegård ved Neksø, til

han kom i Rønne skole, som han forlod 16 år gammel 1849, tog 1854 polytek-nisk eksamen i anvendt naturvidenskab, var derefter nogle år i forskellige praktiske virksomheder, bl. a. som bestyrer af kul- og teglværket ved Sorthat på Bornholm, foretog 1857 med offentlig understøttelse en længere studie-rejse til Belgien, Frankrig og England, på hvilken han høstede erfaringer, der senere kom ham til nytte, købte s. å. stampemøllen Krude mølle, et par mil syd for Silkeborg, måtte året efter forlade den p. gr. af økonomiske vanskelig-heder og blev samtidig adjunkt i Rønne, hvor han skulde undervise i engelsk, naturlære og naturhistorie. Derfra forflyttedes han 1881 til Nykøbing katedral-skole, blev 1886 overlærer, entledigedes 1903 og blev boende i byen til sin død.

I Rønne udfoldede adjunkt Jespersen ved siden af sin skolegærning en utrættelig virksomhed; han udtalte sig i bladene om offentlige anliggender, holdt populære, naturvidenskabelige foredrag, gennemvandrede på kryds og tværs sin føde for at udforske den i geologisk henseende og var på færde over-alt, hvor der var lejlighed til at gøre iagttagelser, der kunde udvide hans kendskab såvel til den geologiske struktur som til mineralier, der kunde tjene praktiske formål, og erhvervede derved på disse områder en viden som ingen før ham. — Hans foredrag, der blev udgivne i bogform («Nutid og Phan-tasiens nære Fremtid», Rønne 1861) vidner om hans skarpsindighed og frodige fantasi. Det er således interessant at se, hvorledes han på et så tidligt tids-punkt påviser, at det lette metal aluminium vil kunne tjene luftskibsfarten, hvoraf han venter sig meget. Han udmaler, hvorledes man vil bygge store luftskibe af en langstrakt form, drive dem frem med mægtig fart, f. eks. ved hjælp af elektriske maskiner, sejle hen over Grønland og kortlægge det ad fotografisk vej oppe fra højden osv., fantasier, der langt senere blev til virke-lighed, om end tildels i noget ændret form.

For udnyttelsen af de bornholmske mineralier, om hvis betydning Jesper-sen ligesom flere af hans samtidige gjorde sig overdrevne forestillinger, gjorde han et betydeligt arbejde, og det lykkedes ham i nogle år at få sat en eksport af feldspat til teknisk brug i gang. Derimod arbejdede han forgæves for at få gjort faststående fosforit-lag ved Arnager, som han havde opdaget 1865 og tillagde stor betydning for landbruget, gjort frugtbringende. De bragte ham kun meget bryderi og en bitter pennefejde med geologen Th. Hoff, og han oplevede ikke den tilfredsstillelse at se, at der kom bud efter denne fosforit, da verdenskrigen ebbede ud og importen af alle fosforsyre-gødnings-midler gik i stå.

Magnus Jespersens videnskabelige produktion i disse år var, om end ikke omfattende, dog ikke helt ringe. Den foreligger i en del afhandlinger i danske og udenlandske tidsskrifter og i et par småbøger: »Liden geognostisk Vejviser paa Bornholm«, Rønne 1865 (ny udgave med indledning af dr. K. A. Grønwall blev foranstaltet 1913, da forfatteren fyldte 80 år) og »En Skitse af Sorthat Kulværk paa Bornholm« (1866) i Rønne skoles indbydelsesskrift. Et par år senere påbegyndte han udgivelsen af nogle »Bidrag til Bornholms Geoteknik«, hvoraf første del kom i Naturhistorisk Tidsskrift; da næste del var færdig, blev den indsendt til Videnskabernes Selskab, men forkastet. Dette bragte den pirrelige mand i det voldsomste sindsoprør, hvilket fremgår af breve, optegnelser og et par satiriske æventyr, han udsendte 1876. De er uden litterær værdi, men giver gode bidrag til forståelse af manden, der skrev dem. — Om den strid, der ved denne lejlighed opstod mellem de høj lærde i København (J. Fr. Johnstrup, Japetus Steenstrup osv.) og Jespersen, der iøvrigt fandt en forstående ven i zoologen J. C. Schjødte, udtaler hans biograf (s. 160): »Han vidste, at han kunde tale med Vægt . . . og derfor harmedes Jespersen over at blive afvist . . . af den geologiske Videnskab, der havde sit Sæde i København, da det dog var h a m, Provinsmanden, der havde

Ret.« Og andensteds (s. 163) hedder det: »Magnus Jespersen blev ikke behandlet efter sin videnskabelige Fortjeneste«, (s. 162): »Meget tyder paa, at han kunde have ydet det udmærkede« som geolog, hvis han i sine unge dage havde haft lidt mere medbør. Det er iøvrigt indlysende, at hans vanskelige sind havde sin væsentlige andel i hans vanskeløbne.

Pastor Garboe har med dyb forståelse søgt at klarlægge for læseren, hvad der i disse år, og både før og senere, foregik i denne følsomme, fine og retlinede Personlighed, der kunde blusse op i Harmen over Uret, Lavhed og Ondskab — som standsede grublende overfor Tilværelsens Gaader, men ogsaa kunde glædes dybt og inderligt over hvert Solstrejf, der faldt over den Vej, han vandrede gennem Livet« (s. 243—44). — Efter det nederlag, han havde lidt, trak han sig mere ind i sig selv; han passede trofast sin gærning, skrev i skolens programmer i sit meget ejendommelige sprog om pædagogiske spørgsmål og andet, han grundede ud fra sin stærkt religiøst prægede opfattelse over livet og dets problemer (se f. eks. hans ejendommelige skrift »Stof og Æther« fra 1888) og han søgte at berede sig til den evighed, der for ham ikke var tom tale. Også for ham kom alderdommen med mildhed og fred.

Man læser denne biografi med megen interesse, både fordi den biograferede var så forskellig fra de fleste andre mennesker, og fordi fremstillingen er så let læselig og så vel overvejet, endelig fordi man overalt fornemmer den følelse af kærlighed og beundring, den flinke elev har fattet til og for den lærer, der har været hans forstående vejleder og vel nok bidraget sit til at vække den unges sans for naturvidenskaberne, der siden blev hans speciale. I en iøvrigt så velskrevet bog undrer det forøvrigt at se, med hvilken trættende ensformighed »Magnus Jespersen« og »Adjunkt Jespersen« kommer igen og igen på visse sider (f. eks. 90, 92 og 96). Det kunde let have været undgået, og det burde have været det.

Bogens æmne »staar i et utilslørret Misforhold til dens Format og Udstyr« hedder det i en for en professor lidet værdig anmeldelse af ovenomtalt værk i »Dagens Nyheder« for 6. febr. d. å., signeret »H. B.«, og nægtes kan det ikke, at formatet er ret stort. Det skyldes dog navnlig, at der er en margin så bred, at det næsten virker uskønt og minder lidt om pladen »Anholt« i generalstabens kort over Danmark i 1 : 100000; men klummen er, som det er naturligt, afpasset efter billedernes krav, og disse, der mest består af portrætter af den biograferede og hans nærmeste slægt og geologiske kort og rids, hvis formål er at støtte forståelsen af teksten, kan ikke siges at give bogen noget særligt »udstyr«. Men professorens mening er nok også kort og godt, at det er for stor en bog om en forholdsvis lille mand. Derom kan der naturligvis tvistes, men det må dog billigvis indrømmes, at en biografi ikke altid i sidetal osv. kan stå i bestemte forhold til den biograferedes betydning. Mange forhold, som biografen ikke er herre over, gør sig her gældende, ikke mindst, hvor rigeligt kilderne flyder. Om Magnus Jespersens store forgænger Niels Steensen har A. D. Jørgensen skrevet en bog på 230 små sider. I »Biografisk Lexikon« er der anvendt 12 sider på N. S. og $\frac{1}{2}$ på M. J. Denne får altsaa kun 4 pCt. af, hvad der er indrømmet hin, hvilket vist må siges at være ret og rimeligt. Mener nu »H. B.«, at så må en monografi over Jespersen kun være 4 pCt. af 230 sider, o: 9—10 sider? Sikkert ikke! Sagen er, at kilderne til sidstnævntes historie er forholdsvis mange og rigtgydende. Der er hans kalendere, som han — omend sparsomt — førte fra 1849 til sin død, der er hans utrykte memoirer (fra 1905), hans optegnelser af forskellig art og hans digte, der ofte giver udtryk for hans stemninger, en del breve fra ham, hele hans produktion, meddelelser fra slægtninge og fra kollegaer, som lever endnu osv. Der er nok at øse af, og resultatet er, at biografien er blevet temmelig omfattende; dertil er dog næppe noget at sige, da ikke blot Carlsbergfondet, men ogsaa en del

af slægtens medlemmer har bekostet bogens tilblivelse, hvilket sidste vel nok i nogen grad — og ikke uden grund — har præget den. Kanske kunde uden skade et og andet have været udeladt (f. eks. nogle af digtene) eller noget have været gjort mere kortfattet (f. eks. afsnit XII, »Opbrud fra Bornholm«), men iøvrigt findes i bogen ikke meget — om end muligvis noget — der med rette kan siges at være uden betydning for helheden. Hvilken bog vilde der ikke kunne skrives om Niels Steensen, hvis kilderne til hans historie flød lige så rigeligt, og de faldt i de rette hænder!

S. Nygård.

Det sidst udkomne Hefte af svensk Personhistorisk Tidsskrift (1931, Hefte 3—4) er et usædvanligt smukt Udtryk for den rige Blomstring, hvori dette Tidsskrift for Tiden befinder sig under Redaktør Bengt Hildebrands fremragende Ledelse og bistaaet af en Række ældre og yngre Videnskabsmænd som Medarbejdere. Tilmed fremtræder det som et levende Vidnesbyrd om, hvor udbytterig og vidtspændende den personalhistoriske Forskning kan være, naar den drives paa strengt metodisk Maade og med aabent Blik for den historiske Helhed. — Heftet indledes med en Artikel af Redaktøren om Erkebiskop Nathan Söderbloms Forfædre, hvoraf det bl. a. fremgaar, at Söderbloms mødrene Slægt var af dansk Afstamning, idet hans Oldefader var en Præst af den bekendte bornholmske Familie Koefoed. Af speciel slægtshistorisk Interesse er desuden to andre læseværdige Bidrag, Bibliotekar, Dr. Harald J. Heymanns Artikel »Peder Månsson Blix och hans släkt« og August Gynthers om Forfatteren og Politikeren August Blanchés Forældre. Fra retshistoriske Synspunkter har Docent, Dr. Jan Eric Almquist for Sveriges Vedkommende underkastet det ogsaa i genealogisk Henseende betydningsfulde Emne »blodsskyldskap såsom äktenskapshinder« en Undersøgelse, medens Professor Nils Ahnlund leverer et Bidrag vedrørende den politiske Historie, idet han optager det gamle Spørgsmaal om Aarsagerne til Dronning Christines Frasigelse af Tronen til fornyet Drøftelse. Ahnlund vender sig særlig mod den af Professor Curt Weibull hævdede Opfattelse, i Henhold til hvilken Dronningens Abdikation ses som en Konsekvens af hendes Overgang til Katolicismen, og mener, at den dybestliggende Aarsag til dette Skridt var hendes Bevidsthed om ikke at eje fornødne virile Evner og Egenskaber til at styre Landet. — Ogsaa Kirkehistorien har fundet dygtige Dyrkere. Docent, Dr. Sture Bolin giver gode kritiske Bidrag til Bedømmelsen af Efterretningerne om Västerås' Stifts Biskopper i Middelalderen, og den som hagiografisk Forfatter velbekendte Dr., Frk. Toni Schmid leverer for Växsjö Stift en paa indgaaende Førstehaandsstudier hvilende Bisperække indtil Aaret 1287, ligesom hun ogsaa i en Anmeldelse med god Grund opstiller strenge Krav om metodisk Benyttelse af primære Kilder ved lignende Arbejder. Adskillige af de her nævnte Afhandlinger og Artikler indeholder Stof, der ogsaa er af Interesse for danske Forhold, og et gennemgaaende Træk ved dem er det, at de vidner om, hvor udbredt Kendskabet til dansk videnskabelig Litteratur er blandt svenske Forskere. — Heftet slutter som sædvanlig med en fyldig Samling større og mindre Anmeldelser af nyudkommet Litteratur. En betydelig Del af disse skyldes Redaktøren, hvis Kyndighed paa de mest forskelligartede Omraader maaske kun overgaas af hans Utrættelighed i at finde nyt Stof og hans Iver for at hævde sit Tidsskrifts høje videnskabelige Standpunkt.

Bjorn Kornerup.

Hofjægermester C. E. A. Schøller.

I den høje Alder af 87 Aar er de danske Genealogers Nestor, Hofjægermester Christian Emil August Schøller afgaaet ved Døden paa Margaard . . . 1931. Han fødtes 2. Novbr. 1843 paa Margaard som Søn af Kammerherre, Oberstlieutenant Christian Schøller til Margaard og Hustru Emma Juliane Reimers, blev 1863 Student fra Odense, bestod 1867 statsvidenskabelig Examen og udnævntes 1870 til Jægermester. I Aaret 1884 tiltraadte han Besiddelsen af Margaard. Fra tidlig Ungdom af var han en ivrig Dyrker af genealogiske og personhistoriske Studier og viste vort Samfund fra dets Stiftelse og lige til sin Død varm Interesse. I Aarene 1904—21 var han Medlem af dets Bestyrelse og en kort Tid, 1898—99, Redaktør af dets Tidsskrift. Gennem mangfoldige Aar var han fra Efteraar til Forsommer en stadig Gæst i Rigsarkivet, ligesom om Sommeren i Landsarkivet i Odense. Hans Forskninger beskæftigede sig udover hans egen Familiehistorie, særligt med fremmede til Danmark og Norge indvandrede, ikke naturaliserede Adels-slægter, hvortil de militære Arkivfonds, som han kendte nøje, afgav Stoffet. Af Genealogier over saadanne Familier meddelte han i Samfundets Tidsskrift en lang Række, og har desuden heri offentliggjort adskillige værdifulde Bidrag, saaledes Oplysninger om Tordenskiolds sidste Leveaar og Død (6 V 158—78). De mange, der er kommet i personlig Berøring med Hofjægermester Schøller og særlig alle, med hvem han havde fælles Interesser, vil minde hans sjældne Elskværdighed, den stille velgørende Hygge, der udgik fra ham og hans altid redebonne Tjenstvillighed.

L. B.

Smaa Meddelelser.

Michael Nicolai Christopher Kall Rasmussen og hans efterladte Samlinger.

Af Louis Bobé.

Baad C. F. Bricka og A. Thiset har gennem deres hædrende Omtale af Kall Rasmussens Livsgerning ydet den nu næsten forglemte Forsker fortjent Anerkendelse, henholdsvis i Biografisk Lexikon og i de fornøjelig fortalte Minder fra det gamle Geheimearkiv (Fra Arkiv og Museum 1917). Hertil kan føjes H. F. Rørdams Ord om ham, »at hans Formodninger i historiske Sager plejede at være sikrere end mange andres sikreste Paastand« (Ny kirkehist. Saml. III, 20). Kall Rasmussen, hvem L. Daac saa smukt og træffende har kaldt »en Mand af ægte dansk Væsen«, hører til de Videnskabens tro og ærlige Tjenere, der har draget Ploven over stenet Jord, og som de kommende Slægtled af Historikere har en Pligt atter og atter at værne mod Glemsel. Hans Navn er ikke knyttet til noget selvstændigt Skrift, kun til et Par Smaaafhandlinger og en Række samvittighedsfulde Udgiverarbejder, ledsagede af righoldige Noter, der vidner om hans store Kundskabsfylde og Grundighed. Af langt større Betydning er den Indsats, han har gjort i samtidige Historikeres Arbejder, saasom Wegeners og Paludan Müllers. En Brevveksling mellem den sidstnævnte og Kall Rasmussen viser, hvilke ret ubeskedne Fordringer Forfatteren af »Grevens Fejde« har stillet til den saa kyndige og tjenstvillige Arkivmand. Som Helhed vil det nu næppe være muligt i det enkelte at paavise, hvad hine Forskere skylder ham. Kall

Rasmussens enestaaende Belæstthed i den ældre historiske Litteratur, hans Kendskab til Gheimarkivets fjerneste Kroge, der paa hans Tid delvis endnu henlaa som Katakombegange uden Ledetraad, kun tilgængeligt for de udvalgte faa, der nu og da overraskede de snævre historisk interesserede Kredse ved epokegørende Fund i Blokstykker, — hans ihærdige Sporsans, forenet med nøgtern Paalidelighed og ikke mindst hans overordentlig stærke Hukommelse sikrede for hin Tids Historieskrivere Detaillen, som man har kaldet Historiens Sjæl. Det kan derfor trøstigt siges, at der næppe findes et Skrift af historisk Indhold, hvori der ikke, stundom godt skjult, findes udtalt en Tak for Kall Rasmussens redebonne Hjælpsomhed.

Ogsaa Fremtidens dybere søgende Forskere vil kunne høste meget af Kall Rasmussens Viden gennem hans efterladte Optegnelser (i Rigsarkivet), navnlig af personhistorisk og topografisk Indhold, nedskrevne paa hans Rejser i Fyrreerne, særlig i Jylland. En grundig Gennemgang af disse Smaahefter og Sedler vil afgjort lønne sig for den, der er beskæftiget med Forskninger paa de nævnte Omraader. I en Tidsperiode, hvor Vandalisme hærgede vore Kirker, har Kall Rasmussen reddet mangen Oplysning af Værdi om Altertavler, Træskærerarbejder, Gravminder, Ligsten og Kisteplader, der forlængst er tilintetgjorte eller bortkomne. Kall Rasmussens Notater laa hengemte i Rigsarkivet, splittede ved Slotsbranden 1884, indtil de nu er blevet ordnede og gjort tilgængelige. Som det følgende vil vise, har A. Thiset ikke kendt dem, da han ellers herved kunde have udfyldt mangen Løkke i sine Stamtavler.

Efter et ganske ufyldestgørende Gennemsyn meddeles en Række Tilføjelser og Berigtigelser i alfabetisk Orden til de hidtil udgivne Stamtavler i Danmarks Adels Aarbog (Henvisninger i Parentes):

BELow, Ellen Kirstine, f. 4 Dec. 1652 i Viborg, gift m. Jørgen Arenfeldt (V 38; X 19). — Fuglslev Kirke.

BIELKE. Admiral Henrik Bielkes Børn. Jens Christopher, f. 5 Febr. 1658 i Kbhvn. † 1 Dec. s. A. smst. Anne Sophie, f. 11 Nov. 1663 i Kbhvn. † 13 Juli 1665 (IV, 68). Christian Henrik Christopher, f. 14 Juli 1706 i Kbhvn. † paa Vallø. Anna Emerentia Bielke, f. von Ahlefeldt, f. 22 Juli 1709 † 1722 (IV, 69). Anna Frederikke B. f. Numsen, f. 7 Sept. 1732 † 24 Maj 1809, Johan Rudolph B., f. 10 Aug. 1744 † 28 Nov. 1813 (Gunderslev Kirke, Kisteplader).

FRIIS. Catharine Barbara, f. 2 Nov. 1652 paa Clausholm, gift m. Jørgen Rantzau.

GRUBBE. Jakob til Kappel og Hjulebjerg, f. paa Hjulebjerg i Halland 26 Nov. 1606 † 29 Marts 1655 paa Kappel (Lem Kirke).

KRABBE. Mogens, ældste Søn af Iver, f. 16. Marts 1639 paa Vegholm † 27 April 1662 paa Espegaard (XLV, 27).

LINDENOV. Christence til Bidstrup, f. 5 Juni 1615 paa Mogenstrup i Skaane † 19 Febr. 1681, gift 1° m. Axel Gyldenstjerne; 2° m. Claus Sehested til Ørslev Kloster, f. 1612 paa Gùldenstien † paa Ørslev Kloster (XLIII, 31). Granslev Kirke.

PARSBERG. Hr. Oluf Parsberg til Jernit, f. 3 Pinsedag 1590 paa Kalø Slot † 19 Juli 1661 i Kbhvn. (XXIV 361). Biogr. Lex. XII, har Fødselsaar »1599 (?«), afgjort forkert, da han d. A. kom paa Sorø, Adelsaarb. 1589. Hans Frue Karen Kruse, f. 16 Marts 1600 i Kbhvn. † 28. Juni 1661. — Verner til Nørlund, f. 12 Febr. 1622 paa Vognserup † 17 Nov. 1686 paa Nørlund (ib. 359). — Ravnkilde Kirke. Om Verners Broder Niels' Børn hidsættes suppleret ved andre Kilder: 1701, 23 Jan. holdtes Skifte efter forrige Søltat. Werner Parsberg, boende i Hummergade udi Skipperboderne, nylig død; en Broder Niels boende i Jylland, Brandholm ved

Vejle, en anden *Frederik*, Ritmester, boende i Thy, to Søstre: *Mette Sophie*, boende i Bogense afg. Jens Sehesteds, og *Sidsel*, Jomfru, værende hos hunder (Admiralitetets Skifteprot. f. 60, 89 ff.). *Frederik P.* gift 15 Juni 1684 i Skibet Kirke m. *Sophie Cathrine Noermands*. *Mette Sophie* fik 1698 tilskødet en Gaard i Adelgade i Bogense, atter 1699 Ejendommen i samme By og fik 1701 Indførsel i en tredje Gaard i Bogense (Medd. af Hr. Adjunkt H. Fussing). Jfr. *Sidsel P.* fik 19. Sept. 1685 Bev. paa at være sin egen Værge (Medd. af Arkivar S. Nygård), boede 1695 paa Selleberg, da hun var Fadder i Marslev. *Anne Cathrine*, D. af Gudde, f. 10 Sept. 1680 paa Kokkedal † 10 Okt. s. A. 4 U. 2 D. Jfr. Persh. Tidsskr. 7 III, 158.

L. B.

Ifølge en Meddelelse fra Det kgl. Garnisonsbibliotek findes der i dette en betydelig Portrætsamling af afgaaede Officerer og Embedsmænd i Hæren. Samlingen, der omfatter saavel Litografier som Fotografier efter Malerier og originale Fotografier samt en Del Tegninger, er ordnet og katalogiseret og tilgængelig for Almenheden. Der arbejdes stadig paa Komplettering af Samlingen, og Biblioteket vil sikkert være taknemlig for Bidrag til den.

I denne Forbindelse meddeles det, at Medicinalhistorisk Museum ligeledes er i Besiddelse af en meget stor Samling af Lægeportrætter, og at Dansk Post- og Telegrafmuseum besidder en Portrætsamling paa ca. 7000 Numre. Det vilde være interessant at faa oplyst, hvilke Samlinger, Biblioteker og andre Institutioner, der ligger inde med lignende betydelige Portrætsamlinger, og Redaktionen modtager med Tak Oplysninger herom til en fyldigere Fortegnelse over saadanne Samlinger.

Spørgsmaal.

1.

Oplysninger søges om *Wilhelm Langfeldt*, Kopist 1741, Sekretær i Commercekollegiet. Døde 1754 (i København).

Literatur: Grevinde Schindels Liv og Levnet, cnf. Ny Saml. til den danske Hist., 2. Bind, S. 143—49 Grev Schulins Levnet, ibid. 322—30. Anekdoter til Fred. 5tes Hist. 3 Bind (Dansk Forfatterleksikon).

Jeg vil gerne vide noget om vedkommende Slægt. Navnet tyder jo paa at han hører til vor Slægt, hvis Stamfader i Norge er *Johan Langfeldt* 1660—1721, som $\frac{6}{10}$ 1694 af Kong Christian 5 forordnedes at være Gjæstgiver i Stjernesund ved Mandal og $\frac{24}{12}$ 1694 at være Gjæstgiver i Ny-Hellesund. Hustruen hed *Kirsten Hansdatter*. — Der var Skifte efter ham $\frac{22}{2}$ 1723. (7 Børn — 5 Sønner og 2 Døtre).

Forbunden for Oplysninger gennem Tidsskriftet.

Ferdinand Langfeldt,
Skibsreder, Kristianssand S.

2.

Oplysning søges om Faderen til Bogtrykker *P. G. Lydicke*, f. 19—1—1843, † 30—12—1904; en Søster fødtes c. 1846 paa Fødselsstiftelsen. Faderen, som formenes at være kommet hertil fra Tyskland, var gift *Hall*.

Otto Wolff,
cand. polyt., Ingeniør, Brolæggerstræde 5.

3.

Edel Urne Mund til Øllingsø (Lolland), f. 1675, Enke efter Erik Vind til Ø., d. 1710, giftede sig (iflg. D. A. Aarb. 1904) igen $\frac{4}{9}$, 1715 med Kancelliraad *Georg Rudolph Müller*, og deres eneste Datter,

Abigael Marie Dorothea Müller, blev $\frac{7}{11}$ 1740 gift anden Gang med Mag. Frederik Berntsen Suhr, Sognepræst efter sin Fader til Købelev og Vindeby, samt Provst for Lollands Nørre Herred, f. ? $\frac{13}{9}$ 1710, d. $\frac{23}{3}$ 1767. — Hun blev derved Stammomder til en Gren af den Suhrske Slægt, hvortil min Moder hørte (se Lengnick: Familien Suhr). — Antegnelsen af en saa celeger Dame som ovennævnte Fru Edel i en borgerlig Anetavle, der ellers fortrinsvis rummer Præste- og Embedsmands-Familier, aabner unægtelig vide Perspektiver blandt gamle danske Adelsløgter med glørrig Historie og berømmelig Færd. — Saalcdes var hendes Faders Forældre: Admiral Pros Mund til Birkevold og Grevensvænge, der faldt ved Femern 1644, og Edel Johansdatter Urne, og hendes Moders Forældre var Landsdommer Vincents Steensen til Steensgaard, der faldt under sit tapre Forsvar af Langeland 1659, og Anna Holck Ditlevsdatter.

Jeg kunde ønske at faa oplyst, om der kendes mere til denne Familie Müller, end hvad her er gengivet. — Jeg mangler de fleste Data for Fødsler og Dødsfald, samt Kancelliraad Georg Rudolph Müllers Herkomst.

Han skulde da vel ikke vise sig at være en Søn af den hos Bloch: Den fyenske Geistligheds Historie I S. 176—180 omhandlede 9de evangeliske Biskop i Odense, Dr. Christian Rudolph Müller, f. 1651, som døde 1712 paa et Besøg hos sin Datter og Svigerson, Præsten Mag. Jon Samuelsen i Vesterborg (Lolland) og blev begravet der. Bloch anfører foruden hans Sønner: Mag. Marcus M., Biskop i Bergen, f. 1680, og Mag. Ditlev M., Sognepræst i Birkerød, endnu en tredje ubenævnt Søn, Forstander ved store Vartovs Hospital, og det er ham, jeg af forskellige Grunde har saa smaat mistænkt for at være identisk med min Kancelliraad. Foruden Navnene taler Tid, Sted og Forhold for min Antagelses Rigtighed, men jeg mangler desværre Beviset. — Det var vel ikke urimeligt at forestille sig, at han hos Søsteren i Vesterborg, maaske ved Faderens, den gamle Biskops Begravelse, havde truffet den adelige Enke fra det nære Øllingsø, som et Par Aar efter blev hans Hustru?

Hos Bloch I S. 18 findes forøvrigt nævnt en Oberstløjtnant Georg Müller, f. 1613, gift 2' Gang m. Elisabeth Hansdatter Sadolín fra Horbelev Præstegaard, som eventuelt kunde være Farbroder til den gamle Biskop Müller.

Mærkværdigvis florerer indtil den Dag i Dag Navnene Georg og Rudolph i den ovennævnte Gren af Suhr-Slægten, skønt ingen ellers nu har Anelse om, hvor disse Navne oprindeligt stammer fra. De gamle Slægters iørefaldende Opkaldelsesnavne var jo ofte utrolig sejglivede, og man bør ikke ringeagte de genealogiske Fingerpeg, de tit kan yde.

Fremdeles var det interessant at vide, om der kendes noget til de to nævnte Bispesønner Marcus og Ditlev Müllers eventuelle Descendenter. — Jeg har nemlig paa fædrene Side en Familie Møller, stammende fra Toldkontrollør i Stege Simon Larsen Møller, gift 1780 med Cathrine Christine Schmidt, med 12 Børn, blandt hvis Efterkommere Navnet Marcus Møller forekommer flere Gange, og man kunde tænke sig, at dette henpegede paa en Forbindelse med den forannævnte Slægt Müller. Dette er dog kun en løs Gisning.

Eventuelle Oplysninger om disse Forhold modtages med Taknemlighed.

Georg D. de la Cour,
Maskiningeniør, Nørrebrogade 198.

Nogle Breve til Carl Henrik Lorenzen.

Meddelte af **Bjørn Kornerup.**

I den righoldige Samling Breve og andre skriftlige Efterladenskaber, som af Professor Nicolaj Bøghs Arvinger er blevet skænket til de Rahbekske Mindestuer paa Bakkehuset, findes et lille Hæfte med Afskrifter af en Række Breve fra L. Bødtcher, Chr. Hviid Bredahl og C. F. Wegener til daværende Adjunkt i Sorø C. H. Lorenzen. Afskrifterne er taget af Nicolaj Bøgh, der formodentlig har haft til Hensigt at udgive disse Breve i et eller andet Tidskrift. Dette synes imidlertid aldrig at være sket, men da Brevene indeholder en Del af Interesse, ikke mindst til Belysning af de paagældende Brevskrivere, vil det formentlig ikke være ubegrundet nu at skride til en Offentliggørelse af dem¹). Om Originalerne skulde være bevarede, og i saa Tilfælde hvor, har det desværre ikke været muligt at oplyse. I de Dele af C. H. Lorenzens Privatarkiv, som beror i Rigsarkivet, findes de ikke, og ogsaa andre Efterforskninger efter dem har været forgæves. Muligvis er de forlængst gaaet til Grunde, og man er derfor henvist til som Tekstgrundlag at benytte Nicolaj Bøghs Afskrifter, der iøvrigt gør Indtryk af at være temmelig paalidelige.

Da den, hvem Brevene er rettet til, næppe vil være kendt af ret mange i vore Dage, vil det sikkert være formaalstjenligt at forudskikke nogle Bemærkninger om hans Levnedsløb²).

Carl Henrik Lorenzen var en Søn af Justitsraad og Amtsforvalter Thomas Lorenzen (1754—1834) og Hustru Martha f. Hiort (1770—1842) og saaledes en Broder til den bekendte sønderjydske Politiker Peter Hiort Lorenzen. Han var født den 5te November 1807 i Haderslev og blev 1827 Student fra sin Fødebys Latinskole, hvorpaa han drog til Halle for at studere, først Teologi, siden klassisk Filologi. Ogsaa andre Egne af Tyskland besøgte han og stiftede undervejs forskellige interessante Bekendtskaber, blandt andet med Digteren Ludwig Tieck³). Efter nogen Tids Forløb fik han imidler-

¹) Jeg takker kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. Louis Bobé for at have henledt min Opmærksomhed paa disse Breves Tilstedeværelse og givet Tilladelse til at udgive dem.

²) Disse Efterretninger hviler især paa det S. 121—3 aftrykte Aktstykke og paa Nicolaj Bøghs Meddelelser i Dansk biografisk Lexikon X, 381—2. Jvfr. ogsaa Erslew, Forfatter-Lexicon II, 157—8. Suppl. II, 240.

³) Breve til H. C. Andersen, udg. af C. Bille og Nic. Bøgh, S. 411.

tid Tilbud om som Amanuensis at ledsage A. Tholuck, den berømte teologiske Professor i Halle, paa en Rejse til Rom, hvor denne for eet Aar skulde overtage Stillingen som Legationspræst hos den prøjsiske Gesandt, Gehejmeraad Bunsen. Gerne fulgte Lorenzen denne Opfordring, og den Tid, han nu — i 1828—9 — tilbragte i Italien, blev af den største Betydning baade for hans rent menneskelige og for hans videnskabelige Udvikling. Han var nær knyttet til Tholuck, der oftere har udtalt sig om, hvor megen Pris han satte paa sin Ledsager, og ved sin Forbindelse med Tholuck og Bunsen gjorde han Bekendtskab med en Række begavede Mennesker af forskellig Nationalitet, f. Eks. med den senere Kardinal N. Wiseman († 1865), der var Leder af det engelske College i Rom. I lang Tid sad han daglig paa et romersk Bibliotek Side om Side med »denne endnu meget unge, lærde og energiske Mand«¹⁾.

Naturligvis blev Lorenzen ogsaa draget ind i den skandinaviske Kunstnerkoloni, der samledes om Thorvaldsen. Særlig nær følte han sig knyttet til Ludvig Bødtcher, i hvis Selskab han foretog Smaarejser i Omegnen. Forøvrigt fandt han i Rom rig Lejlighed til at udvide og uddybe sine filologiske og historiske Studier, — blandt andet var det af forskellige tyske Forskere overdraget ham at kollationere nogle Haandskrifter til Brug ved Udgaver af klassiske Forfattere —, og baade der og andetsteds kastede han sig med stor Iver over Undersøgelsen af arkæologiske Mindesmærker fra Oldtiden. Som den gennemæstetiske Natur han var, nød han desuden i fulde Drag Skønheden i det italienske Landskab og i det brogede, rigt bevægede Folkeliv. Han lærte sig hurtigt godt Italiensk, saa at han med Lethed kunde træde i Forbindelse med Befolkningen, og fra Rom gjorde han flere længere Udflugter til forskellige andre Egne, til Frascati, til Subiaco, til Cora og Norba og tilsidst til Neapel og Vesuv. En Del af sine Oplevelser og de Stemninger, de fremkaldte hos ham, har han beskrevet i en yndefuld lille Bog »Breve fra Italien«, forfattet paa denne Rejse, men først udgivet en halv Snes Aar senere. Disse fordringsløse Smaaskizzer indeholder farverige Skildringer af Natur og Folkeliv i det Italien, der ligger forud for 1848, og er derved af ikke ringe kulturhistorisk Interesse, men deres største Fortrin er maaske den ungdommelige Friskhed og den *con amore*-Stemning, Fremstillingen helt igennem er præget af. Ikke mindst vellykkede er de »tuskulanske Breve«, nedskrevne under hans Ophold i Frascati. Med nænsom Haand har Lorenzen heri tegnet en Række flygtige Rids af sit Liv i de italienske Bjergegne, hvor han delte sin Tid mellem Læsning af de gamle Forfattere og anstrengende Udflugter for

1) C. H. Lorenzen, Breve fra Italien, 1837, S. 82.

at opspore ofte næsten forsvundne Ruiner af Antikkens Bygningsværker. Overalt i disse Skildringer mærker man Genklangen af et modtageligt og fint stemt Temperament, overalt møder man en lidenskabelig Elsker af Oldtidens og Naturens Rigdom, en skønhedstørstende Sjæl, der følte sig lykkeligst i et stille Liv, hvor »Verdens Tummel og Hjertets Bølgeslag«¹⁾ ikke forstyrrede hans Fred. Halvt var han en Bogens Mand, der med den Lærdes dæmpede Tonefald kunde tale om Glæden ved sine alvorlige Sysler i ensomme Timer, halvt en Kunstner, der fyldtes med Begejstring over Formernes og Farvernes uendelige Mangfoldighed. Ofte var han Dage og Nætter igennem fordybet i strengt Forskningsarbejde, men mangan en skøn Aften kunde han ogsaa slaa alt andet til Side for i Vennernes Lag eller italienske Bønders Selskab at tømme nogle Foglietter ædel Vin og lytte til Sang og Musik. Samfølelse med Naturen, en næsten Rousseausk Glæde over det jævne, simple Landliv er de Toner, der stadig klinger gennem hans Bog, og med god Grund kunde der til Motto over hans Italiensrejse sættes de Ord, han nedskrev en Aften i Frascati: »Med denne Sands for Natur, Videnskab og Kunst, og Alt, hvad der kaldes godt, simpelt og eenfaldigt, lever jeg her de lykkeligste Dage; og lad Fremtiden engang worde mindre glædelig, jeg skal stedse mindes denne Tid og takke Skjæbnen for, at den har givet mig Leilighed til at leve, som jeg gjør«²⁾).

Denne Grundstemning kommer særligt til Orde paa de ikke faa Steder, hvor Lorenzen nødes til at gøre op med sit Indtryk af Katolicismen, som i saa mange forskellige Skikkelser traadte ham i Møde overalt. Han kunde vel ikke nægte den katolske Kirke sin Beundring baade som den store Kulturmagt, den var, og paa Grund af dens ejendommelige Stilling som den til alle Tider uforanderlige Forvalter af mægtige religiøse Værdier³⁾, men de asketiske og propaganderende Former for katolsk Fromhedsliv fyldte ham med Afsky og Modvilje. En Konversion, som en ung engelsk Søofficer blev delvis forledt til at foretage, gjorde et rystende Indtryk paa ham, og da han en Gang havde haft Lejlighed til at gøre sig bekendt med det strenge Ordensliv i Klosteret Camaldoli, blev han i højeste Grad forstemt. Synet af Munkene, der traadte ud af deres Kapel, — »næsten lutter høie, men gamle, bøiede Skikkelser, blege, huuløiede, gjennemfurede Ansigter, i lange, hvide Kjortler, med høie Træsandaler paa de blotte Fødder« —, paavirkede ham pinligt, og han kunde kun betragte hele Klostersamfundets Tilværelse som et vel interessant, »men rædsomt Beviis paa menneskelig

1) Anf. Skrift S. 7. 90.

2) Anf. Skrift S. 26.

3) Anf. Skrift S. 81.

Forvildelse«. Ro i sit Sind fandt han først, da han havde besluttet »at drikke i Aften en halv Foliette meer end sædvanligt nede i mit gamle Osteri, og høre paa Guitarens Klang og sidde blandt naturlige, gode, livsglade Mennesker«¹⁾.

Da Lorenzen rejste fra Halle, var han efter Tholucks Vidnesbyrd i filosofisk Henseende Hegelianer, men faa Maaneder senere skrev Tholuck, at en af de største Glæder, han havde oplevet paa Rejsen, var den, at Lorenzen, hvem han betegner som »ein zerfahrenes, junges Gemüt«, »mehr und mehr im Glauben zunahm«²⁾. Denne Udtalelse maa sikkert forstaas med en vis Begrænsning. Det er vel meget sandsynligt, at en saa betydelig Personlighed som Tholuck har formaaet at paavirke Lorenzen, saaledes at han fra en hegeliansk Helhedsanskuelse har udviklet sig i en mere »positiv« religiøs Retning, men nogen strengt konfessionelt bestemt Trosopfattelse naaede Lorenzen næppe nogensinde til. Skal man dømme efter Italiensbrevene, synes han nærmest at have repræsenteret en romantisk, stærkt æstetisk farvet Almenreligiøsitet, der med en vidtgaende Tolerance overfor andre Retninger og andre Opfattelser, efter hans egne Ord, væsentlig samlede sig derom, at »jeg føler i min inderste Sjel en Gud, et Noget, som opløfter, styrker og trøster mig i min menneskelige Skrøbelighed«. At fornemme »en velgjørende Harmoni« i sit Hjerte ansaa han for Højdepunktet i et Menneskes Liv og heri søgte han Kilden til alle gode Handlinger³⁾.

I Selskab med Tholuck rejste Lorenzen tilbage fra Italien⁴⁾. Han tog til København, hvor han 1830 underkastede sig en Præliminærexamen for at opnaa Studietilladelse. Imidlertid blev han allerede d. 11te Januar 1831 konstitueret som Adjunkt ved Sorø Akademis Skole med Tysk som Hovedfag, og d. 3die December s. A. blev han fast ansat i denne Stilling⁵⁾. I Sorø kom han til at tilbringe 13 Aar og traadte i nær Forbindelse med forskellige af de bekendte soranske Personligheder, deriblandt C. F. Wegener og Chr. Bredahl, saaledes som de efterfølgende Breve tydelig viser. Ogsaa til H. C. Andersen var han i nogle Aar nær knyttet i fortroligt Venskab⁶⁾.

1) Anf. Skrift S. 82 f. 84. — 85-7.

2) L. Witte, Das Leben F. A. G. Tholucks II (1886), 132—3.

3) Breve fra Italien S. 21.

4) L. Witte, Das Leben Tholucks II, 142—3.

5) Universitets- og Skoledirektionens Arkiv, Kopibog for Sorø Akademi 1831 Nr. 14. Forestillinger (1831) Nr. 1369.

6) Breve fra H. C. Andersen, udg. af C. Bille og Nic. Bøgh, I, 62 ff. 74 f. 84 f. 91 f. 304. Breve til H. C. Andersen, udg. af de samme, S. 405—18. (De her aftrykte Originaler til Breve fra C. H. Lorenzen findes i den Collinske Saml. i Det kgl. Bibliotek). — Om sine Følelser ved at være kommet til Sorø har Lorenzen udtalt sig i et Brev af 8. Febr. 1831 til H. C. Andersen

Har Lorenzen oprindelig tænkt sig sin Bane som produktiv Videnskabsmand, har han vistnok tidligt opgivet dette til Fordel for at sysle med Digtekunsten. Som Vidnesbyrd om denne Side af hans Virksomhed foreligge der forskellige mindre Arbejder, hvoriblandt især bør fremhæves »Valfred, en Roman«, udgivet 1840, men skrevet flere Aar i Forvejen.

Denne Bog er en Art dansk Wertheriade, ikke meget original i Tankegang eller interessant ved de Begivenheder, der skildres, men baaret af en egen fin Stemning, der sikkert for en Del faar sin Klangfarve fra smertelige Oplevelser i Forfatterens eget Liv.

Som Lærer var Lorenzen næppe synderlig betydelig eller nidkær. Et Par Skolebøger, han har udgivet, taler om hans Interesse

---

(i den Collinske Saml.), hvori det bl. a. hedder: »Vil Du nu høre noget om Sorø og de soranske Planter? Dog Du kjender vel de fleste. Hvad holder Du af Ingemann, denne værdslige Christen, først en sanguinsk Erotiker, siden efter og endnu Nordens første Historieskriver? Han synes at gjøre meget af Dig, og bekræfter den Dom, jeg engang i en Samtale med Dig har fældet over Dit nuværende Standpunkt. Kan Du harmonere med ham og vil Du slutte Dig nærmere til ham, lader der sig vist trække mange Fordeele for Dine Arbejder derudaf; for mig har han endnu noget je ne sais quoi, noget koldt og dog uden egentlig Reflexion, noget altfor bequent og mageligt i sit Væsen, der forhindrer al oprigtigere Tilnærmelse fra min Side. Maaskee taber sig dette med Tiden, jeg mener denne Opfatning af hans Individualitet, og jeg seer ham i en bedre Belysning. At der maa være meget i dette herlige Gemyt, meget dybt u. [o: og] grundende, kan jo ikke feile, og jeg har i det Par Gange, jeg har seet ham, allerede ofte havt Leilighed til at glæde mig over den Skjæbne, der har ført mig til Sorø. Endnu i forgaar[s] Aftes var han nogle Timer hos mig, og udfoldede fra Tid til anden en Anskuelse af Verden og Livet, der var værd til næiere at overveies, endskjøndt jeg divergerer fra ham i de fleste Punkter. Men hvad siger Du om hans Kone? Er det ikke et Par himmelske Øine, hun har? O saa fulde af christelig Troe og Hengivenhed til Herren! Der maa enhver værdslig Tanke forsvinde, naar man seer paa denne bodfærdige Skikkelse. — Overhoved det er ikke saa galt herude, som Kjøbenhavnerne troe. Jeg kom hid med ganske andre Forestillinger, og jeg frygtede for at finde lutter smaalige Forhold, et spidsborgerligt Væsen hos de Fleste; men istedetfor Hovedstadens Stivhed hersker her en ugenert og fortrolig Tone, og de mange Videnskabsmænd, hvoraf man her omgives, veie noksom Jer Daglitteratur op, hvoraf Jer Market oversvømmes. Fra den Side betragtet, har jeg al Aarsag til at føle mig tilfreds og lykkelig, og jeg kunde maaskee ønske at leve og døe i dette Exil, naar jeg ikke med Jernlænker var smeddet til en Klippe, hvor jeg eensom og forladt maa udgræde alle mine Taarer. Dog hvorfor vil jeg klage? Bruser ikke Livets Fyld i mig, og svæve ikke mange skønne Billeder paa min Horizont, medens Morgensolen begynder at oplyse Mark og Skove?« — Længe varede det ikke, førend Lorenzen gjorde Forsøg paa at komme tilbage til København. Dette mislykkedes imidlertid, og i Skuffelsen herover skrev han da i ungdommelig Harne 8. Oktbr. 1831 til Andersen disse Ord: »Gid Sorø maatte revne og Jordens Flamme fortærte det, saa at der intet Spor blev tilbage af det. Menneske, hvor er Du lykkelig, at Du kan boe i Paradiset! Sandelig, mig elske Guderne ikke; en dyb Strøm skiler mig fra de Saliges Boelig«. (Collinske Saml.).

for sit Fag, men hans urolige Temperament og øvrige spredte Virksomhed bidrog til at gøre hans Undervisning mindre samvittighedsfuld. Det gik endog saa vidt, at der 1841 indgik Klager til Akademiets Overbestyrelse, Universitets- og Skoledirektionen, der afæskede Director, Dr. Waage en Erklæring herom. Sagen synes at være blevet jævnet i Stilhed, men det bebrejdedes Lorenzen, at han skulde »have gjort sig skyldig i en uforsvarlig Behandlingsmaade af de ham ... anbetroede Underviisningstimer«. Snart havde han helt forsømt dem, snart havde han blot beskæftiget »sig selv eller endog Disciplene med Underviisningen aldeles uvedkommende Ting«. Saaledes havde han enten anvendt Tiden til at læse Blade og Aviser eller i de tyske Timer foretaget »saakaldte botaniske Ekursioner« og det paa Tider af Aaret, hvor »det Unyttige af slige Ekursioner maatte være iøjnefaldende«¹⁾!

Da Lorenzens Helbred paa Grund af en Hjertesygdom forværredes mere og mere, blev han tilsidst nødt til at ansøge om sin Afsked, der blev bevilget ham med Vartepenge d. 18de Oktober 1844. I Betragtning af, hvad der ovenfor er sagt, tør man med temmelig stor Sikkerhed gaa ud fra, at det ikke har været Universitetsdirektionen ukært paa denne Maade at blive en ikke særlig nidkær Lærer kvit. Den anbefalede varmt hans Ansøgning paa Grund af den svækkede fysiske og aandelige Tilstand, hvori han befandt sig, og lidet smigrende tilføjedes der, at denne Tilstand havde haft en meget ufordelagtig Indflydelse paa Udførelsen af den ham betroede Undervisning, saa at det i høj Grad var i Skolens Interesse, at hans Post blev besat »med en yngre og dueligere Lærer«²⁾.

Medens Lorenzen var ansat i Sorø, begyndte den stærke politiske og nationale Bevægelse i Hertugdømmerne, hvori hans Broder Peter Hiort Lorenzen kom til at spille en saa fremtrædende Rolle. Oprindeligt havde der ikke været nogen nærmere Forbindelse mellem de to Brødre, og lige indtil 1836 havde de indtaget forskellige Standpunkter i politisk Henseende³⁾. Men i dette Aar indtraadte der en afgørende Forandring i deres indbyrdes Forhold, og Carl Henrik Lorenzen blev i den følgende Tid en mere og mere begejstret Tilhænger af Broderen og de Ideer, han kæmpede for. I hvor høj

¹⁾ Universitets- og Skoledirektionen, Kopibog for Sorø 1841 Nr. 451.

²⁾ Smstds., Forestillinger (1844) Nr. 2566 med indheftede Bilag. Allerede tidlig var Lorenzen vistnok klar over, at han ikke i særlig Grad egnede sig til at være Lærer. 11. Decbr. 1831 skrev han saaledes til H. C. Andersen: »Gud være med mig, at jeg ikke engang taber Forstanden, eller lægger Haand paa mig selv, thi dette Pogepidskerie, dette frygtelige Arbeide holder jeg ikke længe ud«. (Den Collinske Saml.).

³⁾ I Følge et Brev af 27. April 1858 fra C. H. Lorenzen til L. Skau Ny kgl. S. Fol. 1727).

Grad han med sit letbevægelige Sind er gaet op i Broderens Kamp for Danskheden i Slesvig, kan man se af de bevarede Dele af den omfattende Brevveksling, Brødrene har ført — iøvrigt ejendommeligt nok altid paa Tysk, og som jævnlig er blevet benyttet i den historiske Litteratur, saaledes af L. Skau og Johan Ottosen i deres Biografier af Peter Hiort Lorenzen og af P. Lauridsen i hans store Arbejde om den nationale Bevægelse i Sønderjylland¹). Som en karakteristisk Prøve paa den varme Forstaaelse, hvormed C. H. Lorenzen fulgte Broderens politiske Gerning, er der i Tillægget til nærværende Artikel aftrykt det Brev, han skrev en Uges Tid efter P. Hiort Lorenzens bekendte modige Optræden i den slesvigske Stændersal i November 1842. Netop fordi Carl Lorenzen ikke kunde give dette Skridt sin ubetingede Tilslutning, tegner det et godt Billede af Sympatien mellem de to Brødre, der trods Uenighed om Enkeltheder kæmpede paa samme Linie.

Allerede før C. H. Lorenzen havde taget sin Afsked fra Lærergerningen i Sorø, havde han (1842) søgt at opnaa Ansættelse som den Sekretær, der skulde besørg Oversættelsen til Dansk af den slesvigske Stændertidende. Det var hans brændende Ønske at komme til at staa ved Broderens Side i Kampen for Modersmaalets Ret, og han omgikkes med Planer om at skrive en »hemmelig« Fremstilling af den slesvigske Stænderforsamlings Historie²). Af alt dette blev der nu intet, men han skulde dog finde sin sidste Virkeplads i det omstridte Land. Efter nogle Aars Stilstand, hvori han vistnok væsentlig var optaget af at søge Lindring for sin Hjertesygdom, var han i Krigsaarene 1848—9 beskæftiget med Intendanturforretninger og blev dernæst i 1850 Volontær ved den kgl. Centralkasse for Slesvig. 1853 blev han ansat som Fuldmægtig og endelig 1856 som Kontrollør ved denne Kasse³), men ikke længe skulde han glæde sig over sin Forfremmelse, thi allerede d. 3die Februar 1859 afgik han ved Døden i Slesvig som Følge af et Opbrud af sin gamle Svaghed.

Carl Henrik Lorenzens Skæbne bærer i mere end een Retning et tragisk Præg. Han var rigt udrustet fra Følelsens og Tankens Side, men hele hans Liv blev kun Tilløb, og i ingen Henseende kom han til at opfylde de Forventninger, han havde

---

¹) Laurids Skau, Peter Hjort Lorenzen, 1865. (Jvfr. det S. 86 Note 3 citerede Brev). Johan Ottosen, Peter Hiort Lorenzen's historiske Gærning, 1896. P. Lauridsen, Da Sønderjylland vaagnede IV, 435. — Originalerne til Brevene findes i P. H. og C. H. Lorenzens Privatarkiver i Rigsarkivet.

²) Se et Brev af 22. Okt. 1842 fra C. Lorenzen til Kabinettssekretær J. G. Adler (i dennes Privatarkiv i Rigsarkivet) og flere Breve til Broderen, især et Brev af 13. Jan. 1842.

³) Finansministeriets Sekretariat, Resolutionsprotokol, kgl. Resolut. 1853 Nr. 117; 1856 Nr. 156.

vakt. Nicolaj Bøgh, der har næret Interesse for Lorenzens Liv og Udvikling, siger om ham: »en ulykkelig Kjærlighed havde allerede i hans Ungdom berøvet denne erotisk anlagte Mand hans Livslykke og gjort ham ensom; han giftede sig aldrig, men attraaede et stille Liv og søgte sin Trøst hos Digtekunstens Muse¹⁾«. Maaske tør man i hans skuffede Kjærlighed i Forbindelse med hans skrøbelige Helbred og let opflammende, men urolige og ustadige Temperament søge Grunden til, at hans Indsats paa de forskelligartede Omraader, han bevægede sig paa, kun blev en Torso.

* * *

Af de i det følgende meddelte Breve omhandler Bødtchers Lorenzens »Breve fra Italien«, Wegeners overvejende hans eget Syn paa de slesvig-holstenske Forhold, medens Bredahls for en stor Del former sig som en kritisk Gennemgang af Lorenzens litterære Arbejder. Det kunde maaske paa Forhaand synes betænkeligt at optrykke de sidstnævnte Breve, der indeholder en saa indgaaende Behandling af en nu lidet kendt Forfatters skønlitterære Skrifter, men da det ikke uden at øve Vold mod det egentlig karakteristiske lod sig gøre at forkorte dem, er det blevet anset for rigtigst at gengive dem i deres Helhed, da de netop ved deres Udtalelser om foreliggende konkrete Spørgsmaal af politisk, religiøs og æstetisk Art meddeler en Del værdifulde Bidrag til Forstaaelse af Brevskriverens ejendommelige Personlighed og Tænkemaade.

I et Tillæg er der foruden en Ansøgning fra C. H. Lorenzen til Universitets- og Skoledirektionen, indeholdende vigtige Oplysninger om Gangen i hans Ungdomsstudier, optaget to Breve fra samme, det ene rettet til Professor Peder Hjort, det andet til Broderen P. H. Lorenzen. Medens det sidste viser hans varme patriotiske Sindelag, er det første vistnok typisk for den vemodige Grundstemning, der beherskede ham.

Brevene er gengivet ord- og bogstavret efter det foreliggende Tekstgrundlag; for de Breve, som er optaget i Tillægget, og for Brevene af 23. Januar 1841 og 21. Januar 1842 fra C. F. Wegener har dette været Originalerne (de to sidstnævnte bevarede i C. H. Lorenzens Privatarkiv), for alle de øvrige Nicolaj Bøghs Afskrifter. Kortfattede Oplysninger til Forstaaelse af ikke helt gennemsigtige Steder i Teksten og om de sammesteds omtalte, mindre bekendte Personer er meddelt i Noterne, men trods al anvendt Umage maa det indrømmes, at det ikke overalt er lykkedes Udgiveren med Vished at opklare enhver Hentydning, særlig ikke i Bredahls dunkle og snørklet skrevne Breve.

¹⁾ Dansk biografisk Lexikon X, 381—2. Om Lorenzens ulykkelige Kjærlighed, der efter hans eget Sigende næsten havde knust ham, se især Breve til H. C. Andersen S. 406. 412.

I.

*Brev fra Ludvig Bødtcher.*Kjøbenhavn 17.¹⁾ November 1836.

Tak, min gamle kjære Lorentzen, for Dit Brev og for Din Tillid. Hvad mon Du og Flere tænke om mig, at jeg, saa nær Sorøe, endnu ikke har skjænket mig selv den Glæde at hilse paa Eder? Sagen er, at en Reise til Jylland medtog hele min Sommer, og da jeg altid har glædet mig til at gjensee Eders skjønne Egn paa en smuk varm Solskinsdag, vragede jeg saalænge de maadelige Efteraarsdage, indtil Vinteren pludselig kom over os Alle. Jeg var heldig nok til at tale med Professor Ingemann og Harder i Kjøbenhavn, men Professor Hauch²⁾ har jeg ikke seet, og jeg længes meget efter ham; jeg gik bestandig med Haabet om pludselig at staa for ham i Sorøe, og derfor skrev jeg ikke Noget, som jeg dog burde have gjort. Han maa jo tro, at min Haand er blevet lam eller noget endnu værre om min Tænkemaade. Hils ham og Alle paa det Venligste!

Saavidt mig: hvad Dig angaar, min Ven, da havde Du ogsaa Ret til at beklage Dig over mig, og desmere maa jeg takke Dig for den uventede Glæde, som Du skjænkede mig ved at tilsende mig Dit lille Værk³⁾. Mangen herlig svunden Time gik atter frisk og levende ved Din Laterna magica forbi min Erindring; men just fordi jeg føler mig altfor meget Part i Sagen⁴⁾, seer jeg mig ikke istand til at give Dig uhildet en kold og upartisk Dom om dette Afsnit af Din Bog. Mig har det glædet, og hvorfor skulde det forfeile samme Virkning paa Andre? Du har jo allerede Dit Beviis i Sorøe. Du kalder Dit Arbeide »lidt ungdommeligt«; Lad saa værel Det taber ikke derved i Interesse: foruden Din vakkre Beskrivelse af Bjerglivet etc. omkring Rom og Dine videnskabelige Bemærkninger, vil Du Selv som en Yngling med Hoved og Hjerte og med et strengt Formaal for Din Tids Anvendelse, blive en interessant

¹⁾ Læsningen af Datoen er i Følge Nic. Bøgh tvivlsom.

²⁾ Bernhard Severin Ingemann blev 1822 Lektor i dansk Sprog og Litteratur ved Sorø Akademi, Johannes Carsten Hauch 1827 Lektor i Naturvidenskabernes smstds. Lektorerne i Sorø kaldtes i daglig Tale altid Professorer, uden at de formelt havde Bestalling som saadanne. Johannes (Hans) Georg Smith Harder (1792—1873) var fra 1822 Akademiets Tegnelærer.

³⁾ Manuskriptet til de ovennævnte »Breve fra Italien, skrevne i Aarene 1828 og 1829«, udgivne 1837. Om Bogens Udarbejdelse se Breve til H. C. Andersen S. 404.

⁴⁾ Bødtcher forekommer i »Breve fra Italien« under det let gennemskuelige Mærke: B. (fra S. 14). Forøvrigt kan det bemærkes, at netop flere af Bødtchers skønneste Digte har Frascati og Nemi til Baggrund.

Gjenstand for Opmærksomheden ved den Fristelse, hvori den sydlige Yppighed undertiden sætter Din tyveaarige Philosophie. Du lader dog Solen kaste sine muntre Straaler ind i Dit alvorlige Studeerkammer, og er, som en ung St. Antonius, mig altid kjærere end den gamle fristede iskolde Helgen. Selv den Tillidsfuldhed, hvormed Du optræder, bør ikke kunde støde: man vil billigviis tage Hensyn til de Tyve Aar og dog altid finde at den indre Kjerne er god og sund. Episoden om den unge irlandske Søofficier¹⁾ er meget smukt udviklet og jeg finder ligeledes at det andet Afsnit, som omhandler Vesuv²⁾, er særdeles godt fortalt og af megen Interesse.

Jeg har saaledes fundet det mig paalagte Hverv indskrænket til nogle Sprogberigtigelser, idet jeg tillige her fandt en Glæde i at bemærke Dine store Fremskridt i at skrive Dansk. Jeg har rettet med Blyant, hvorved det smukke Manuskript Intet har lidt. Blandt det Væsentligere bør jeg gjøre Dig opmærksom paa, at det Ejendommelige ved den romerske Campagne om Sommeren (Pag. 2) mere bestaar i den blege Farve, som det soelafsvedne Græs omsider antager, end i store Strækninger af hvidt Sand. Ligeledes pg. 22, hvor Vertinden plukker Druer til Dig i Juli Maaned: er det ikke en liden Hukommelsesfeil? Du veed at Viinhøsten først gaar for sig i den sidste Halvdeel af September.

Her har Du Alt hvad jeg har at erindre: at jeg selv er kommet med i Din Bog, har glædet mig, tillige var det jo uundgaaeligt. Kun et Sted beder jeg Dig at forandre. Da vi nemlig i Palestrina bedes til Gjæst af Pigerne og jeg havde forklaret Dig Sagens Sammenhæng, siger Du, at Du tog til Orde og »bad paa Dine og Landsmandens Vegne om Undskyldning for vor Dristighed«. Dette maa Du endelig forandre; thi har jeg virkelig havt Mod nok til i et Øjeblik at være lidt »uforskammet«, saa har jeg vist ogsaa havt Aand nok til selv at hitte paa en fattig Undskyldning: det er mueligt at Du virkelig gjorde Undskyldningen for os Begge, men jeg veed ogsaa b[este]mt at det var overflødigt for Een af os, nemlig for Den der havde levet 4re Aar i Italien førend Du og ret godt vidste hvorvidt man bør gaa: — det er altsaa for at undgaa Misforstaaelse nødvendig at forandre lidet deri. — Jeg har berigtiget Navnet Koop til Koch, og tilføjet paa sit Sted Navnet Vittoria³⁾. — Og nu lev vel, kjære Ven; jeg ønsker Dig al mulig Held med Din

1) Jvfr. den trykte Udgave af »Breve fra Italien« S. 19. 52 f. 72. 82 f., hvor der berettes om en ung engelsk Søofficer, der af nogle irske katolske Gejstlige, som opholdt sig i et Kapucinerkloster ved Frascati, blev draget over til Katolicismen.

2) Trykt Udgave S. 159 ff.

3) De foreslaaede Rettelser er i det væsentlige blevet tagne til Følge, jvfr. den trykte Udgave S. 4. 25. 69. 37. 78.

Bog, og mig selv jo før jo heller et Exemplar. Maaske jeg førend Du formoder det gjør en lille Sviptour ud til Dig — jeg har saameget at fortælle og igjen saameget at høre. Endnu engang hils Alle paa det Hjerteligste fra

Din hengivne

L. A. Bødtcher.

II.

7 Breve fra Christian Hviid Bredahl¹⁾.

2.

Damsgaard²⁾ d. 14de Novbr. 1832.

Bevare mig vel! Hyperboliserer De ikke per licentiam poeticam; saa har De jo anseet mig for — om ikke just for en Krabat, man burde skye cane peius et angve, dog for en Bussemand, man helst gaaer af Vejen for og hvis Hæl er yndigere at skue, end hans Taa. I mine Øine er hiin »Kæmpe« en bitte Lille, hvis »Malmtunge« ofte tykkes mig at lalle³⁾. Jeg veed, at der i mine Skrifter findes Et og Andet, som ikke just enhver Josias⁴⁾ kunde udfløitet, han maatte saa slaet sine Strengte med Pind eller Plecter. Her er Glimt af Lys, men ogsaa Skygge, Ild, men ogsaa Røg. Een Muse flagrer, som en Struds, over Jorden; en Anden flyver tilveirs med marvløse Beenpiber. Hver synger med sit Næb og ere Vorherres Fugle tilsammen.

En gylden Skrift, aabenbaret for Alle, har Gud Herren hvælvat over Jordens Kreds, hvor hans Undere ere at skue, men ligesaalidt at tælle, som hist. Det er Enhver, selv Catholiken, tilladt at læse i denne hellige Skrift, hvor Alt er saa tydelig forestavet ham, at han

¹⁾ Et Vidnesbyrd om, hvor højt Lorenzen satte Bredahl, findes i hans Roman »Valfred« (S. 77—8), hvor han et Sted lader Hovedpersonen læse op af Bredahls Værker. Det hedder her, at han »lod hine Orgeltoner bruse frem«, og det bliver lagt en af Tilhørerne i Munden, at det lød »ligesom et oprørt Hav, naar det taarner sig op imod Klippevægge«. Ogsaa Bredahls kvindelige Figurer fandt Valfred fortræffelige, »lyse Skikkelser paa Livets mørke Grund«.

²⁾ En Arvefæstegaard i Pedersborg Sogn henhørende under Sorø Akademi, fra 1824 Bredahls Hjem. Jvfr. Dansk Maanedsskrift, udg. af M. Steenstrup, 1864, II, 253. O. Borchsenius, To Digtere, 1886, S. 19 ff. Personalhist. Tidsskrift 5. R. VI, 256. O. Thyregod, Christian Bredahl, 1918, S. 111 ff.

³⁾ Muligvis sigter Bredahl her til Skildringen af Asathor i sit Indlæg i Striden om »Gengangerebreve« »Fra gammel Gumba«, Kbhvn. 1832, S. 2. 9 f.

⁴⁾ Bredahl sigter hermed formentlig til Smædeskriveren Josias Bynch (1747—79); jvfr. J. H. Wessels Digte, 1878, S. 305.

aldrig lærer at læse, hvis han ikke lærer det her. Ja! vel har denne alvældige Stemme gjort sig gjeldende igjennem Aartusinder; men hverken bød den Jøden at ofre en Syndebuk, eller Horgabrud¹⁾ at stirre paa den purpurrøde Rune. Monne Røver Thurno²⁾ ikke var sønderknust af sin Brødes Vægt, og mon han vilde været bedre faren ved en Tro, der kunde lede til Syndetryghed, end ved den, der havde intet Blod til at lædske Hævnens Gud? Farer han vild, naar han siger³⁾:

Ei Vand, ei Blod aftvætte Synd, og Ilden
fortærer Brøden ei, med Hecatomben —?

Mon de frygtelige Lyn, der udfare fra Brødens Mulm, ikke vilde være matte Lygtemænd, naar hiin ubestikkelige, af Gud indsatte, Dommer ikke var i Synderens Bryst, hvad enten han kalder sig Christen, eller ikke? Og mon hans Anger ikke kunde aabne ham Himmelporten, eller hans Taarers Skybrud dæmpe Hævnens Luer, fordi han havde intet Blod i sin Offerskaal. Det er hiin Dommer, der opløfter sin Stemme under Horgabrudens blodige Oftring; det er hiin Dommer, den sønderknuste Thurno henvender sig til med disse Ord⁴⁾:

Løsslupne Lynild i vor Brødes Nat!
Du staaer i Forbund med den Vældige,
med ham, som rører Skyens Tordentunge.

See: dette er een af Guds utallige Naadegaver til de Dødelige, der vel maa spørge med Paulus⁵⁾: »Hvad have vi, som vi ikke have annammet?« Det vidste Socrates, saa godt som Paulus. Sandheden er kun een; denne søger saavel den ydmyge Orthodoxe, som den ydmyge Rationalist; men, svulme de op af orthodox og rationalistisk Hovmod; da vorde Naadegaverne dem ligesaa nyttige, som Musiken den Døve og Daglyset den Blinde. Paa Golgatha stod et Kors, end ubekjendt for Millioner. Tusinder spotte det; Tusinder bøie, tilbedende, deres Knæ for det. Svøbt i en Sky sidder i den høie Æther Dommens Engel, usynlig for de Dødeliges Øie; i hans Haand er Dommens Skaaler, fulde af de Dødeliges saavel lønlige, som aabenbare Raad og Villie — Thi paa Jorden omvanker en Kæmpe; hans Følgesvende hedde Nag og qvælende Uro. Til Kamp udæsker han hine Tusinder, af den guddommelige Naade, udrustede med Vaaben, ved hvis rigtige Brug

¹⁾ Thorgierdur Horgabrud omtales som Hakon Jarls særlige Gudinde, til hvem han ofrede sin Søn Erling; jvfr. A. Oehlenschläger, Hakon Jar 4. Akt, 1. Scene.

²⁾ Røverhøvdingen i Bredahls »Skuespillet i Kyhlam, eller om man vil: Røver Thurno«. (C. Bredahl, Dramatiske Scener, 2. Udg., II, Kbhvn. 1855).

³⁾ Ib. II, 134.

⁴⁾ Ib. II, 44.

⁵⁾ 1. Kor. 4, 7.

Seirens Krands kan vindes af de Udædskede, som visselig maa erkjende: at Kraften og Seiren ere Naadegaver fra Gud. Alt dette og meget mere kunne vi læse ved Glandsen af en Stjerne, som funkler paa Troens Himmel og kaldes: Christi Lære. I Dybet er en Lampe, hvis Væge ikke suger sin Honning fra Ætheren. En Lampesvend — han staaer der end — tager vare paa den sygelig blavrende Lue, ved hvis matte Skin vi læse noget gandske Andet, end ved Glandsen af hiin funkulende Stjerne. Svenden staaer i Conciliernes Sold og er iført Vaaben fra deres Rustkammer. Han lyser uafbrudt Forbandelse over dem, der ikke ville sværge paa et gammelt, muggent Pergament, som indeholder, blandt andet, den Ausburgske Konfession. Han kalder sig: »den eneste sande Troes Kæmpe«; men det er kun Høflighed, naar han slipper med Titel af: »Hs. Dogmatiske Spidsfindighed«. — See, dette vilde jeg gjøre til Gjenstand for et Digt i disse dogmatiske Tider, dersom Strengene paa min Lyre ikke vare brystne¹⁾.

Af Smaadigte har jeg forfattet adskillige, men veed ikke, hvor de stedes. En Slump har jeg ofret Vulkan. Det første af mine Musafostre, som lod sig see paa Prent, blev indrykket i et Nr. af D. Statst., jeg troer 1810²⁾. Det kaldte sig: Ved min Faders Grav. Strax efter lod jeg indrykke et Noget til Sophia Hedevig³⁾. Af disse Stykker erindrer jeg kun Begyndelsen; Resten har Tiden udslettet af min Erindring. Hiint begyndte saa:

En vældig Stemme fra det Høie
Har brudt Dit Mulm med stærke Raab,
O Grav, Du Slør for Støvets Øie,
Men ikke Grændsen for dets Haab!

Dette emtrent saa:

Naar Sorgens Qvaler Barmen naae
Og Taarens Kilder grumt fortære,
Og Haabet selv kan neppe lære
Det næsten kolde Hjerte slaae;
Da hører Godhed Støvets Jammer,
Og Hjertet svulmer i dets Bryst,
Og Taaren rinder, Øiet flammer,
Og Sorg forvandler sig til Lyst.

¹⁾ Formentlig sigter Bredahl her især til N. F. S. Grundtvig. Det omtalte Digt er ikke bevaret. Lignende Udtalelser om religiøse Spørgsmaal findes i et Brev af 23. Decbr. 1831 fra Bredahl til Ingemann. (Breve til og fra Bernh. Sev. Ingemann, udg. af V. Heise, 1879, S. 257—8).

²⁾ I »Tillæg til den Danske Statstidende« for 21. Decbr. 1810 findes Bredahls Digt »Ved min Faders Grav« indrykket. Bredahls Citat heraf i Brevet er ikke helt nøjagtigt.

³⁾ Smstds. for 24. Decbr. s. A. findes Digtet »Til Sophia Hedevig«. Om disse Digte jvfr. O. Thyregod, Christian Bredahl, 1918, S. 45—6.

Nu kom her, troer jeg, noget om Klipper, Storm, Tordenbulder, o. s. v. Den unge Musa, som ikke fandt Opmuntring, men kold Spot, mældte sig saaledes ved Foden af det danske Parnas og er ikke kravlet høit op siden.

15de Novbr.

Om Deres Musa, min gode Ven, vilde møde en venligere Modtagelse, veed jeg ikke; men jeg troer at have bemærket: at den største Deel af det kjere Publikum helst vil høre Løier og bliver vranten, naar det skal sætte sit Ansigt ilave til alvorlige Folder. I Flaüheder, Ordfordreininger, Carricaturer etc. finde Mange Stof til Morskab, og, komme hine Tingester frem paa Scenen, er en god Deel af Tilskuerne istand til at bande paa: »at Geniet her viser sig i sin høieste Potents«; thi er Fordringen i denne Henseende tarvelig nok, hvis jeg ikke tager feil i det, jeg troer at have bemærket. Ikke mener jeg, at en Forfatter (en Musasøn, forstaaer sig) skal rette sig efter saadanne Griller, eller beile til en Krands hos denne Smagens Medusa; men han maa først overveie, om han kan finde sig i ufortjent Tilsidesættelse, lønlige Spark af Smagens Esler, Spot, Haan og kaade »Dask« i vore hungrige Døgnblade, der, ynglsomme, med Næringsnid, snappe hverandre en mulden Skofte af Munden. Naar en Skok af en fordærvet Smags Josiasser ville pibe i Fingrene fra deres Smuthuller, raabe strax et Par Skokke Redacteurer i Munden paa hverandre og anbefale hver sit Blad som det bedste Organ for »Kunstdommernes æsthetiske Mesterstykker« — og saa krybe og surre da disse kritiske Luus og Spye-fluer om i Landet, indtil Organerne finde deres Grav i Landets Cloaker. Hvor elskelig, men hvor sjelden er den sunde Kritik! Det er en Fugl Phoenix. Overdrivelse, saavel af Ros, som Daddel er den gustne Glut, Døgnet har havt paa Skjødet længere end i et Decennium. Corporationer og Partier drive deres Spil i Republiken; dette kan gaae og komme; men Forfatterens Navn har længe været Løsenet til Ros eller Daddel. En og anden Forfatter (f. E. Svend Græthes, Iutas, Paradiisbrevenes, hiin usæle Nytaarsgaves¹⁾, etc.) troede det derfor klogt at skjule sig og lure, indtil de fik at vide, om man vilde pibe, eller klappe, og, da nu Lyd af Klap og Bravoraab rungede trindt i Landet;

¹⁾ Bredahl sigter til følgende, anonymt udgivne, Arbejder: »Juta, Dronning af Danmark«, Kbhvn. 1824, og »Svend Græthe«, Kbhvn. 1825, forfattede af C. J. Boye, samt »Gjenganger-Breve eller poetiske Epistler fra Paradis«, Kbhvn. 1830, og »Anonym Nytaarsgave for 1832«, Kbhvn. 1832, af Henrik Hertz. Naar Nytaarsgaven betegnes som »hiin usæle«, kan det skyldes, at Bredahl tænker paa den skarpe Bedømmelse, den blev gjort til Genstand for i »Kjøbenhavns-Posten« 1832 Nr. 11—15, 30, 32 og 36. Om Bredahls Syn paa Hertz's Nytaarsgave se iøvrigt O. Thyregod, Christian Bredahl, 1918, S. 145 ff.

saa kom Forfatteren frem og ønskede sig tillykke med at have skudt Poppegøjen; men, da Forfatternes Navne bleve bekjendte, blev man vred, fordi man havde gjettet feil, og Piben fik nu en bedrøvelig Lyd.

Kræves her nu end kun lidet for at kunne more manges Læser og Tilskuere; saa er Fordringen derimod desto større, stundom ubillig, til den Musa, som spiller paa et andet Instrument — hvad enten hun nu vil opvarme en kold Barm og vække slumrende Følelser eller give de allerede vakte en sund Næring. Midt i vor Tids religiøse Røre synes dog manges himmelsk Skjønhed (f. E. Nationalaanden, Statens heldbringende Feedronning) hist og her at ligge i dyben Søvn — især hvori den hviler paa Egennyttens Bolster. I Dram. Scen.¹⁾ har jeg fra Begyndelsen til Enden taget stadigt Hensyn til den Lue, som blavrede sygelig paa et vist Alter. Her er ikke Stedet til en videre Henpegen til og Udvikling af min Hensigt; nok: Letsindighed, Ligegyldighed, Dorskhed, Vindesyge, Skinhellighed, etc. arbeide imod, og min Musa, der er for kraftløs til at kunne seire, maa lade sig nøie med Bevidstheden om sin gode Hensigt — — —

Den Musa, der ikke vil gjøre Løier for Folk, men henvende deres Tanker paa noget Alvorligt, maa derfor, troer jeg, gribe dem i Rusen med Staalhandsker, saa at sige, thi ganske ædrue træffer han kun Faa. Achilles paa Scyros²⁾ vil, seer jeg nok, ikke gjøre Løier; men Staalhandsker har han ikke paa, skjøndt han ikke snakker hen i Veiret. Her sidder han med Haand under Kind, uden at tage mindste Hensyn til, at en Musa her vogter paa ham — en Musa, der vil drage ham ind i Kampens vilde Larm. Han sidder her (hans Udspring fra Guder undtaget) i en Stilling, der har noget tilfælles med Murmolls, han, som aabner Hurlumheien i 5te Deel af Dram. Scen.³⁾ Achilles sidder ved det brusende Hav; et Noget: Drøm — Anelse — Kraft, ei ubevidst, skjøndt end uprøvet — Mod — Helteild, som truer med Udbrud, bruser og gjærer i hans Indre, kort: Stormen er paa hans Ungdoms Hav; vi ane det, men: vi see det ikke — og just det vilde hiin Musa vise os. Med vældig Pegefinger har Skjæbnen udpeget ham hans Bane; ved Maalet staaer Trophæen og — hans Gray; ei hjælper det her at stampe mod Braaden. Han tilbagekalder sig Mindet om svundne Ungdomsdage; i Veemod udluller han sin Smerte — Hvi laaner han ikke det vilde, ustyrlige Havs dybtgrebne Toner under Stormen, for at udbuldre

¹⁾ Jvfr. C. Bredahl, Dramatiske Scener, 2. Udg., I (1855), 7.

²⁾ C. H. Lorenzens dramatiske Skizze »Achilles paa Skyros«, trykt i »Gæaa«, udg. af P. L. Møller, 1847, S. 111—36.

³⁾ C. Bredahl, Dramatiske Scener, 2. Udg., III, 5.

sin Harm og lader saa Diodamia¹⁾ ved sin Kjærligheds Tryllestav trylle hans Hav tilbage i sit rolige Leje og indlulle ham i søde Drømme —? Havde Forfatteren brugt det græske Chor, vilde det maaske med Kraft understøttet Dialogen.

Billedet af en Mand, der frivillig hengav sig for sit Fædrelands Held, vilde til ingen Tid, og mindst i vor, være overflødigt; men Achilles er i Skjæbnens Jernhaand og ikke uden Uvillie bringer han sit Offer. »Saa melder en graa Sanger« — vel; men den unge Musa er fri; hun danner sin Helt, som hun finder for godt — dog af Mandens Malm.

Formen i de riimfrie Vers veed Anmelderen ikke at henføre til nogen bestemt Verseart. Maaskee har Forfatteren her havt en vis græsk Form, eller den oldnordiske, for Øie. Det forekommer Anmelderen, at Dialogens Udstrækning ikke er til Fordeel for det dramatiske Livlige. Hvad smukt her maatte findes, forbigaaer Anmelderen; thi Forfatteren veed nok at finde det, og for den Læser, som mangler Evnen til at finde, vilde Udpegen her være unyttig. Desuden er Anmelderen en afsagt Fjende af ethvert Slags *αυτος εφη*²⁾ i Kunstens Rige. Derimod har han troet ikke at mishage Forfatteren ved at gjøre ham bekjendt med en Andens Synsmaade, der saameget mindre kan være en Regel for Nogen, som den er aldeles individuel.

Sligt og andet mere kunde en Recensent falde paa at sige om Achilles paa Scyros, og det forekommer mig, at De ikke med Billighed kunde kalde en saadan Recensent Deres Fjende.

Deres

C. Bredahl.

b.

Damsgaard d. ¹²/₄, 33.

Jeg har lovet at sige Dem min Mening om de enkelte Nr. af »Valfreds Breve til en Ven«³⁾. Denne min Mening vil De, haaber jeg, ansee for aldeles individuel: for en Mening af en Mand, der hverken har Evne eller Villie til at spille en Rolle som Kunstdommer *ex professo*; thi en saadan Karl indbilder sig ikke sjælden,

¹⁾ Diodamia, Datter af Kong Lykomedes, er den jordiske Kvinde, for hvis Skyld Achilles forlader Guderne.

²⁾ *αυτος εφη*, ο: »Han selv« [har sagt det], var den Henvisning til Pythagoras' Udtalelser, hvormed hans Disciple afskar al videre Diskussion.

³⁾ Begyndelsen af Manuskriptet til det af C. H. Lorenzen 1840 under Mærket C. H. L. udgivne Arbejde »Valfred. En Roman«. Det ser ud til, at Lorenzen i høj Grad har fulgt Bredahls kritiske Vink, saaledes at bl. a. Fler-tallet af de af Bredahl citerede Sætninger ikke findes i den trykte Udgave af »Valfred«.

at hans Dom er et Orakelsvar, ligesaa uforkasteligt for vort velsignede Publikum, som for Oldtidens et Augurium eller nogetsomhelst *ex tripode dictum*. Min Mening vil jeg sige Dem reent ud; finder De den ugrundet i Sandhed, veed De hvad herved er at gjøre; finder De den derimod grundet i Sandhed, saa bær Dem ad som jeg, da jeg forleden fik den Paamindelse: »at min Musa *v a a s e d e*« (ja, saa lød Dommen) »i en Scene i Dram. Scen.s 6te Deel«. Hvad gjorde jeg? — jeg strøg Scenen ud og satte en Anden istedet, hvilken min strenge Dommer fandt »fortræffelig«. En endelig Dom over Valfred kan jeg naturligviis ikke fælde, da jeg kun seer ham i Begyndelsen paa Scenen og ikke kan vide, hvorledes han vil udspille sin Rolle — og dermed til Sagen.

1ste Brev.

Efter den Beskrivelse, Valfred her gjør over sig selv og sin Ven Julius, spurgte jeg mig selv: kunne disse to, der forekomme mig som Antipoder, være Venner i Ordets ædle Betydning? Er her end ikke aldeles Disharmoni, saa mangler her dog en god Deel af den Sympathi, Venskab udkræver, om det end kunde tænkes muligt, at en saa stor Forskjellighed i Anskuelser, Retning (Tankens), Principer, kort: i Væsenet, skulde kunne tilstede Fordragelighed imellem Den, som, misfornøiet med det Virkelige, kun griber efter et Noget, han veed ei selv hvilket, og en »videnskabelig Rigorist, som vrager alle Aandens Yttringer«, naar disse ikke kunne bringes i en systematisk Orden, saa at sige. Valfred kalder sig »et underligt Væsen, som har forladt den gradvise Fremskriden og Opfattelsen af de Enkeltheder, af hvilke vi danne vort babyloniske Kundskabstaarn, og efterhaanden (just gradeviis!) begynder at udspile« etc., og hvorledes kan Fremskriden finde Sted hos et endeligt Væsen, naar den ikke skeer gradeviis? Krabaten er forelsket, tænkte jeg, hvis der i hans Indre ikke samler sig Stof til en poetisk Vulkan, som, før den kommer til Udbrud, skal kunne foraarsage en vis Uro, men hverken Angst, eller Fortvivlen. Forresten findes her Udtrykket: »ordentlig for-tørnet« og »bare« brugt som Adverb. ligesom paa flere Steder.

2det Brev.

Valfred er led ved Beskæftigelse. »Jeg gider ikke bestilt (bestille) Noget«, siger han. I denne Ulyst til Beskæftigelse kunde han søgt og fundet Grunden til sin Misfornøielse med Alt, hvad der omgiver ham; men, hvad er saa Grunden til hiin Ulyst? Han er i Strid med sig selv, og hvad er Tvistens Æble? Han vil »t a b e

sig i Aande verdenens uendelige Fylde« — : realisere en uendelig Idee, skjøndt han er et endeligt Væsen. Her maa Evnen staae uendelig langt tilbage for Villien. For at kunne ville dette maa den Villende være syg paa Sjelen, og, vil han ikke erkjende sin Afmagt, maa Sygdommen tiltage, og, det saameget vissere, som den Villende endnu ikke er kommen til den Erkjendelse: at Livets Kilde (i den Forstand, Udtrykket her maa tages i) kun kan sprudle i hans egen Barm. Der er Vunden; men hvad der har bibragt ham den, veed jeg ikke. Jeg tænkte, Luise skulde have bragt Lægedom; men, da det slog feil, frygtede jeg for, at han skulde vorde en anden Werther, fra hvilken Himlen bevare os! man maa nu prise den Første saameget man lyster.

3die B.

Jeg gad nok læst Svaret, maa jeg sige. Valfred var ikke tilfreds med Svaret, seer jeg nok, og det kunde være vanskeligt nok, ikke at støde Valfred for Hovedet; thi det maa have været piinligt nok og Manskjetterne lange. »Jeg føler tydeligt«, siger Valfred, »at jeg maa tilintetgjøre alt Overflødig og Fremmedt i min Natur« —; men, hvorledes kan han det? thi, saavidt jeg kan forstaae, er just Aarsagen til hans Qvide den: at han ikke veed, hvori hiint Overflødige og Fremmede bestaaer. Han maa altsaa enten tiltroe sig en Selvkundskab, han ikke besidder (og den Skavank har vi Dødelige fast Alle) eller ikke ville bruge et Lægemiddel, han har ved Haanden og som kunde hjælpe ham til, at komme »paa det Rene« med sig selv. »Du kan ikke troe« (siger han) »hvor fortvivlet« etc. — — — — »da er jeg høitidelig stemt« — — — men hvor i Alverden kan en Fortvivlet være høitidelig stemt? — og mon Den, der er høitidelig stemt, ikke godt kan taale, baade at see og tale med Mennesker, som ere af hans Kjød og Blod, naar de hverken ere kolde Spottere eller ryggesløse Krabater? Jeg troer ikke, at enten en Ørk. eller en oprørt Natur, just kan have noget Tiltrækkende for den høitidelig Stemte; men vel harmonerer Naturens Oprør med den Fortvivledes Sindsstemning, og, har han sine Sanders Brug, lytter han vel heller til Stormens Hysten end til Nattergalens Slag og Zephirers venlige Hvisken.

4de (27de Febr. Foreg. 22de Marts?).

»Valfred og Louise« — nu, det kunde jo klingret gandske godt, og jeg troede, at der skulde vorde et Par af disse To, og Luise (seer jeg af det Følgende) maa have troet det samme; men V. tager vor Tro ved Næsen. Frøken Ebba da — eller vil han ikke gifte sig? Han kommer ikke tilrette, saalænge de platoniske Ideer rumstere

i hans Hjerne. At være Slave af Convenients og Mode er vistnok smaaligt, hvad enten saa Talen er om Skroget, eller Aanden, om Tvang under en Skræders Scepter, eller under en Døgnæsthetics og Døgnpoesies; men, at tilsidesætte »al Høflighed og Anstand« er noget gandske Andet, end: at sætte sig ud over Modens og Døgnets Smaaligheder; thi hvorfor skal man gjøre sig fortjent til Dadel? »Hvo, som har et ordentligt (fornuftigt) Maal for Øie«, etc. (siger Valfred); men har han da nu faaet et »Centrum at holde sig til«? Nei; thi saa kunde Pillen ikke begynde at vakle fra alle Sider — og hvi kan han ikke gjengjelde Kjerlighed med Kjerlighed?

5te B. (4de Marts, forhen 22de).

»Intet begrænder Kraftens (Naturkraftens) Virksomhed — — hvad er dette Andet?« Hvorledes forstaaes dette? Hvorledes kan en død Kraft være Betingelse for Liv? Er alt Liv og al Kraft betinget i Gud; hvi skulde da Kraftens Fylde ikke være Kraft? Maa den ikke netop være A l k r a f t, og ophæver ikke Begrebet om »Død« Begrebet om »Kraft«? Virksomhed er jo netop et nødvendigt Requisite hos Det, som skal kaldes »Kraft«. Vil Valfred her pege hen til de Modsigelser, Atheisten (thi om Rationalisten kan Talen her dog vel ikke være?) indvikler sig i; da kan Atheisten vel møde disse Indvendinger og slippe heelskindet fra Kampen. »Jeg troer paa Alt — — for svag til at løfte Sløret«. — Det er jo en Selvfølge af: a t t r o e p a a A l t, ikke at kunne g j ø r e r e d e f o r s i n T r o. Er dette ikke V's Hensigt, at ville udgrunde Guddommens Natur; saa maa »Guderne« alt have aabenbaret ham det Fornødne, ifald han har »et Alter i sit Bryst, hvor Offerflammen brænder og Virak dufter«; — »men: jeg kjender Mennesker — frygteligere, end Vanvid«. I og for sig selv er Tilintetgjørelse efter Døden jo intet Onde; thi den kan jo ikke føles; desuden kan Mennesket ingen Forestilling gjøre sig om et Intet; hvad det er: at være, veed Mennesket; men ikke hvad det er: ikke at være; thi selv Død er jo. Men, kunde man end gjøre sig noget tydeligt Begreb om Tilintetgjørelse; saa kunde jo Tanken ikke være frygtelig for Den, der kun i jordiske og sanselige Glæder fandt sit høieste Gode — med mindre han ikke skulde have lagt Mærke til: at Legemet, hans Lyksaligheds Grundvold, blev til Støv og Aske, og: forstaaes her ved »Opløsning af den oprindelige Organisme« Tankens Død; saa kunde »Selvbevidsthed om hans Ulykke« ikke blive tilbage.

6te B.

Den ugifte Valfred, som er saa lykkelig: ikke at kjende noget til den frygtelige Kamp mod Næringsorger, kjender ei heller

noget til det tunge Offer, Den maa b.inge, som, for at faa Livsopholdet til sig og sine, maa daglig foretage sig Sysler, der stride mod en, ikke uædel, Følelse i hans Indre og forvandle et, ingenlunde overspændt, Haab til luftige Drømme. »Noget Alvorligt kan jeg ikke bestille«, siger V.; hvorfor ikke, naar »Fred er over ham« iaften, og er da dette Brev kun fuldt af Spøg og Løier? — Valfreds Sindsstemning bringer ham jo til, at gjøre ubillige Fordringer til Livet og sine Medmennesker. Som Videnskabsmand (systematisk, forstaaer sig) maa Professoren være en Torn i hans Øie; men, hvorledes kan saa Venskabet bestaae imellem ham og Julius? Af Valfreds Udladelser kan ingen retfærdig Dom (til V's Fordeel) fældes over Beskaffenheden af Professorens Fordringer, og det saameget mindre, som V. selv erkjender P's Adfærd for et »Tegn paa Venskab og Deeltagelse«. Det var ikke at vente, at kolde Fornuftgrunde enten skulde kunne nedstemme V's overspændte Fordringer, eller afkjøle hans lidenskabelige Hede; forsaavidt er dette i sin Orden, og V. anseer P's Taushed som et Beviis paa P's Nederlag; men hverken Julius, eller jeg, kunne her sympathisere; thi hvad skulde man vel her svaret, naar man ikke vilde forbitte, istedetfor at overbevise? P's Nærværelse maatte jo være V. til Besvær og han maatte (efter det Bekjendtskab, jeg nu har til ham) ønske, at blive P. qvit, jo før, jo heller; men han kaster Handsken til P., som tager den op, hvilken Stridslyst ikke godt kan forenes med den Sagtmodighed, der nys bragte ham til Taushed. Videnskabers practiske Nytte er jo ønskelig selv der, hvor den ikke er reen aandelig. Den, som qvakler med Videnskab eller Kunst alene for sin Bugs Skyld, fortjener vistnok ikke Navn af Videnskabens eller Kunstens Dyrker; han er en Qvaksalver, en Høker, enten han saa fører Titel af Doctor eller Professor; men det, at P. satte »stor Priis paa en romersk Classiker« giver os jo et godt Vink om hans Videnskabelighed, og, ved at kaste Bogen i Ilden, kunde V. vel saare P's Følelse, men ingenlunde bevise sin egen bedre Smag, fortrinligere æsthetiske Anskuelse eller ædlere videnskabelige Formaal. P's godmodige, ja ædle, Adfærd ved Afskeden burde overblusset Valfreds Ansigt med Skamfuldhedens Purpur, og dette kan vel ogsaa komme til at pryde hans Ansigt, inden han forlader Scenen. Han er virkelig syg, men, vorder han »s u n d o g k r a f t f u l d«, vil han ikke »famble efter Livets Krone«.

c.

Damsgaard d. 24de Marts 1834.

De tilsendte 11 Rbdl. skal jeg stoppe i de bevidste Huller. Paa hiin Ulykkelige Vegne Tak for de To.

Fanden i Vold med Skepticismer, Materialismer, Soniter¹⁾ og Dikkedarer, som have et, vel to tusind Aar gammelt, Skjæg, forplasket til Marelokker. Jeg har Hovedpine, der er noget Riælt. Rikke²⁾ er meget syg, min Qvinde bedrøvet, og jeg foer op paa Loftet Kl. 1 afvigte Nat, for at holde paa Huset.

Deres

C. Bredahl.

d.

Damsgaard Septbr. 1836.

Min gode Ven!

Tak for Laan af medfølgende Poster, der, seer jeg, ere hinandens dødelige Fjender³⁾. Den Flyvendes vamble Kryben kommer, tykkes mig, det Lumpne stundom lidt vel nær, og skader derved sin egen loyale og servile Sag. Med Hensyn til Glutten, der endnu ligger i Svøbet, larmer maaskee Kjøbenhavnsposten stundom for meget, og det var, maaskee, ikke til Unytte, om den nu og da satte en Tol i sit Horn, dog ingen af Interimstollene. Hertillands ere Udsigterne nok ellers kun maadelige, i det mindste kan de Loyale ikke med Grund synge Tedeum over Danmarks uhyre Gjeld, om det end ikke, som en Engellænder paastod, har »solgt sig selv«.

Jeg har faaet en venskabelig Paamindelse om, at betale 8 rdl. 15 ß til Hr. Kasserer Enkebølle⁴⁾ i Sorøe, Skatter for Julii Qvartal, som dog ikke endnu er forfaldet. Jeg har nu Fanden ikke saamange Penge, og beder Dem derfor, at kaste Enkebølle bemældte 8 rdl.

1) Soniter 3: Sunniter, de, der slutter sig til de af den ortodokse Muhammedanisme godkendte Overleveringer om Skikke og Regler, som Muhammed skal have indført. (Kirke-Leksikon for Norden IV, 398).

2) Formentlig Bredahls 11-aarige Datter Vitha Frederiche Bredahl. (Folketællingsliste for Pedersborg Sogn 1834). Om denne Datters Sygdom se O. Thyregod, Christian Bredahl, 1918, S. 218 ff.

3) Bredahl synes især at sigte til den heftige Polemik, som med Udgangspunkt i Forhandlingerne om Trykkefrihed udspandt sig i første Halvdel af Aaret 1836 mellem Orla Lehmann i »Kjøbenhavnsposten« (se især Nr. 15 ff., 43 og 96 for 1836) og Søren Kierkegaard i »Kjøbenhavns flyvende Post« (Interimsblad Nr. 76, 82, 83 og 87) om Bedømmelsen af Perioden 1799—1825 i Danmarks Historie. Medens Lehmann karakteriserede dette Tidsrum som en Slaphedens og Nedgangens Tid, hvor man blot sporede en æstetiserende, ikke en politisk Interesse, ansaa Kierkegaard det tværtimod for en aandelig Storhedstid. — Af andre Divergenspunkter mellem de to Blade kan fremhæves Polemikken om Kendskabet til Statens Finanser (se f. Eks. »Kjøbenhavnsposten« 1836 Nr. 96 og »Flyvende Post« 1836 Nr. 99). Kjøbenhavnspostens larmende Glæde over »Glutten, der endnu ligger i Svøbet,« 3: Stønderinstitutionen betragtet som Grundlag for en fri Forfatning kommer til Orde i Nr. 170 ff. for 1836.

4) Sorø Akademis Kasserer Jens Peter Enkebølle († 1841).

15 [ß] i Næsen, inden d. 20de d. M. Lad mig med et Par Ord vide, hvad De siger om den Sag, paa det at jeg, hvis De ikke vil have med hans Næse at skaffe kan gjøre anden Udvei til at faae bemældte Skat betalt.

I Søndags Eftermiddag foer Djævelen, under Navn af »Gigt« ind i mit høire Laar og indtog der sin gamle Plads, saa at jeg nu atter maa krybe om ved en Kjep, og maatte jeg igaar blive i Sengen det meste af Dagen. Havde jeg endda noget at læse! Havde jeg bare Strausz¹⁾. — Ah! Herregud: send mig noget, min forsultne Aand kan gnadske paa. Send mig, f. Ex., en Slump Hefter af Maa-nedsskrift for Litteratur, at jeg kan faae en Smule Æsthetik, og see hvorledes det staaer sig med Kritiken, og om den staaer bedre paa sine Been, end jeg paa mine. Hvor blev de tuskulanske Brev[e]²⁾ af, med Forlov?

Der sidder Uro i mit Hoved, Uveir i mine Been, og de Steder, hvor mine Læge fordum sad, ere Barometre, der spaae om Orkaner. Jeg har tre dramatiske Jern i Ilden, eller rettere: i Asken; thi Blæse-bælgen vil ikke puste og Musen har forladt Værkstedet.

Deres

C. Bredahl.

e.

Damsgaard i Novb. 1836.

Gode Ven!

Den korte Tidsfrist, De har tilstaaet mig til Gjennemlæsning af de tuskulanske Breve, gjør mig Hastværk nødvendig, og denne Hastværksbetingelse maa De lade komme mig tilgode, idet jeg, efter Deres Ønske, skal sige min Mening om bemældte Breve. Uden denne Betingelse vilde mit Foretagende være et Vovestykke, om just ikke saa stort som Deres ved Vesuvs Ildsvælg; saa dog stort nok til at sætte mig i Classe med de Godtfolk, De (pag. 86)³⁾ børster løs paa, og som vist vilde hævne sig, dersom disse Breve bleve trykte.

Deres egen Dom, at »det Hele er noget Jux«, vilde De, tænker jeg, nok selv underkjende, om end jeg, som ikke kan underskrive den, ikke gjorde nogen Indvending imod den. Jeg vil ikke befatte mig med, at udpege Alt, hvad jeg synes godt om i disse Breve,

1) Formentlig den tyske Teolog David Friedrich Strauss (1808—74), hvis berømte Værk »Das Leben Jesu« netop udkom 1835—6.

2) Første Afsnit af Lorenzens ovenfor nævnte »Breve fra Italien«, 1837.

3) C. H. Lorenzen, Breve fra Italien, trykt Udgave S. 91, hvor Forf. strengt revser de overfladiske »saakaldte Kunstelskere, Kunstdommere og Kunstkjendere«.

hvilket vilde blive et vidtløftigt Arbejde. Her findes, tykkes mig, mangen træffende Bemærkning om Et og Andet, saasom: om Catholicismen (pag. 28); om Kunst (pag. 42); om Improviserekunsten (pag. 51), skjønt jeg ikke begriber, hvorledes Abbaten kunde ende saa ynkeligt, efter en Begyndelse, der var »intet uværdigt Sidestykke til Monologerne i Shakspear's Cæsar« —; om Musik (pag. 68) og andet Mere¹⁾. Noget afrundet Heelt skulle disse Breve jo ikke være, om end en forelsket Læser eller Læserinde ikke ville lade sig nøie med de Fragmenter af Deres Madonna Flavia, som ikke engang kan trøste sig ved, at Munken fik Penge til Snustobak paa det Vilkaar: at han skulde mindes Dem og hende hvergang han nyste²⁾.

Om Indholdet i disse Breve vil behage den Person, de nærmest ere bestemte til; det er et Hovedspørgsmaal, jeg ikke kan besvare, saasom jeg kjender Intet til bemældte Persons æsthetiske Smag. En Læser, der er lidt bigot (og af det Slags findes nok en Slump i vort nittende Aarhundrede) kunde forarges over en og anden Yttring i Troescapitlet, f. Ex. over denne: at det er nemt nok, at henskyde sig, som Synder, under en Andens Forsoning³⁾.

Jeg vil anføre nogle Steder, hvor En af Compagniet, som skamfuttet pag. 86, kunde finde Knager til sin kritiske Kabuse, f. E. pag. 3: — »Esler ei glemte — Kom Een fra Danmark«. Her vilde Critikeren supplere: »een dansk Esel«, ligesom han i de følgende Linier vilde finde en captatio benevolentiae til Dem selv og lade bemældte Captatio stinke i Beskedenhedens Næse. Pag. 7. »Jeg synes, dette Clima — grundigt fra Haanden«. Her vilde han finde Deres egen Dom over disse Breve. Efter Deres Yttringer pag. 19, 20, vilde han gjøre Dem til den Sentimentaleste og mæle et Par Ord om Flores og Blancheflor. Maaskee vilde han, med større Ret, kunne paastaae, at De dennesinde ikke kunde længes efter »den stille Grav med dens Skygge og Fred«, men, maaskee nok længes efter en Tilværelse, De forestillede Dem end mere lys og herlig. Udtrykket »hvad Dag« vilde komme Dem dyrt til at staae, ligesom Ordene »opsnuse« — »raget uklart« og maaskee nogle flere. »Slige Timer — forgyldte Sale« (pag. 22) vilde han finde skurrende i en høi Patrons forgyldte Sale. B's Forhold (pag. 23) vilde han finde umotiveret efter Deres Characteristik over B. og holde en lang Sparlagensprædiken saavel over Udtrykket »Din Støver«, som over den Forvandling, der maatte foregaae med Ungersvenden fra pag. 3, før han saa flittig kunde indfinde sig i de hurlumheifulde

1) De paagældende Steder findes i den trykte Udgave S. 32. 46. 55—6. 72.

2) Ib. S. 77.

3) Den paaankede Ytring synes slettet paa det Sted S. 20—1, hvor Lorenzen udvikler sin religiøse Grundankuelse.

Osterier. »Alles Liv — endnu ere tilbage« (pag. 60)¹⁾; her vilde han finde en Blasphemi imod Historien, hvis sandfærdige Fortælling om virkelige Tildragelser kun en Kjætter, som forkaster den orthodoxe Tro paa Historiens Ufeilbarhed, kan sætte i Classe med Romaner, Fabler, Eventyr og andre Løgnens og Poesiens Opspind. For Resten finder jeg Deres Bemærkning her meget god; men jeg er ogsaa en Kjætter, maa jeg sige. Troe ikke, at de her anførte Steder ere de eneste, der staae til Compagniets Disposition! Jo, Pyt! Nei, de ere kun faa blandt de mange.

Punctum delicti horribile er tilbage — Punctum, instar omnium! Delictorum terribile centrum, ut ita dicam, quod efficit, ut surgant capilli non secus ac Børsterne paa det vrede Pindsviin, og faaer mig til at tale Latin og Dansk imellem hinanden, enten: fordi jeg er betaget af Rædsel, eller: fordi jeg ikke veed, hvad Børster og Pindsviin hedde paa Latin. Men, hvorom nu Alting er, maa jeg, som Protestant og Kjætter (vel at mærke!), protestere imod Punct, Prik og Centrum, saaledes lydende for Eders catholske Andagt: »Der er noget Beroligende — Higen efter Forandring«.²⁾ Hvorledes gaaer det til, med Forlov! at en Kjætter og stor Hedning lige med Eet kan blive saa erkecatholsk. Stod denne Yttring ikke i aabenbar Modsigelse med andre Yttringer i disse Breve, vilde jeg troe, at enten Munkene havde slaet en, hidtil uvirksom, Troesklo i »Kjætteren og Hedningen Signor Carlo« eller: at Madonna Flavia havde En af sine Himmelfingre med i Spillet. Er den Tanke beroligende: at Noget, som bestaaer kun ved Vold, Rænker og Folkenes dybe Vankundighed, har staaet urokket i Aarhundreder? Nei, denne Tanke er oprørende, og det er enhver Retsindigs Pligt, at hidrage sit til, at det saaledes Bestaaende kan falde, jo før, jo heller, og han bør hige efter og ansee enhver, nok saa ringe, Forandring til noget Bedre for en stor Vinding; jeg siger: til det Bedre, fordi Forandringen her ikke kunde skee til det Værre; thi hvad er vel værre end Det, som bestaaer kun ved Vold, Underfundighed og Rænker af dem, som, til Skændsel for Menneskenaturen, holde Millioner i Vankundigheds Mørke, og, gudsbespottende, synge Tedeum, hvergang det lykkes dem at qvæle Fornuftens hellige

¹⁾ De omtalte Steder findes, som det synes i væsentlig uforandret Skikkelse, i den trykte Udgave S. 5. 10. 23. 24. 25. 26. 27 (jvfr. S. 5 og 35). 65. Sidstnævnte Sted lyder Lorenzens Ord: »Alles Liv er ikke tilstrækkeligt for at kunne afsløre hele den Væv af Løgn, som en stor Deel af Historien er indhyllet i;...«.

²⁾ Ib. S. 81 siger Lorenzen: »Der er noget beroligende i denne Tanke om Catholicismens Ubevægelighed, at der dog gives Noget, som er ophøiet over det travle, bestandig skiftende Hverdagsliv, som kan modstaae Menne-skets Higen efter Forandring«.

Stemme? Imod saadant og lignende bestaaende Uvæsen maae vi Kjættene stride, indtil det, ravende, synker i Gruset, hvad enten det saa kalder sig »luthersk« eller »catholsk«. Tidsaanden, som staaer i Modsigelse med det Aandelige, vil, veed jeg nok, sætte Krandsen paa sit orthodoxe Hoved, og det er neppe Orthodoxyens Daad, at Baalene ikke blusse og Blodstrømmene ikke rinde i vort »christelige« nittende Aarhundrede; den maa endnu lade sig nøie med, at fordømme de uorthodoxe Sjele paa Prent; men den venter bedre Tider, da den atter kan komme til at bruge sine Næver, efter den gode, gammeldags Dragontro. Maaskee vil den ikke komme til at vente forgjæves, hvis Moden (thi den er en Slave af Moden) ikke forinden forandrer Snittet paa dens egne Buxer og Skjorter. Een Tro stod og staaer urokket; men den er hverken catholsk, eller absolut luthersk. Heraf seer De, min gode Ven! at jeg slaer en tyk Streg over hiin Ytring (pag. 77); men heraf følger ingenslunde, at en Herre i en gylden Høisal tager Exempel af en Kjætter i en Bondehytte.

Saameget dennesinde. Tag tiltakke med dette, som vistnok kunde været bedre udtrykt, men ikke bedre meent.

Deres

C. Bredahl.

f.

Damsgaard d. 6te Sepb. 1838.

Gode Ven!

Sex Rbdl., Tandpine, Musafostre, Tand for Tunge — Alt, som De ønsker. Kolik, Rygvee, Forknyttelse — Alt, hvad jeg ikke ønsker os paa nogen af Siderne. Stort Hastværk og meget travlt med Ingenting.

Deres

C. Bredahl.

g.

Damsgaard d. $\frac{8}{4}$ 48¹).

Trykkefrihed, Skrivefrihed, Talefrihed, Snakkefrihed og ansvarlige Ministre — Hurra, kjære Landsmand! Hurra i vilden Sky! Stemmer nu op, alle Dannevangs Sangfugle — hver med sit Næb — til Frihedens Pris! thi nu vil — selv den forhen mest illiberale —

¹) Et Brev af lignende Indhold og delvis samme Ordlyd, dateret samme Dag og rettet til E. Collin, er i Udtog trykt hos O. Borchsenius, To Digtere, 1886, S. 80—3.

dreie sit Næb, som Vinden blæser. Nu vil Herts Branddirecteur¹⁾ lave liberale Fidibusser af sine fordums meget loyale og conservative Brandanstalter, gjøre Hanebeen for Kjøbenhavnsposten, men vende sine fordums Allierede, Berlingeren og Aftenbladet, sin skrattende Bag. Men disse ville nu faae travlt med at faae practiseret vellygtende i deres Standertønder²⁾ istedetfor det Skarn, de har kastet paa Hvidt, Lehmann og Monrad, som nu ere sprungne videre, end over et Halmstraa. Aftenbladet, Berlingerenes Horeunge, skal, med en Strikke om Halsen, gjøre offentlig Afbigt, fordi det har formastet sig til, at forhaane Professor Clausen, den danske Kirkes og Stændersals største Pryd³⁾.

Constitution — Halelujah, høit op over Melkevejen! — men under en folkelig og selvstændig Konge, vel at mærke! thi jeg, for min individuelle Nullitet, staaer endnu, ligesaa stivnakket som nogensinde, fast paa det Dogma i min politiske Stokfisk: at et absolut Demokrati er en absolut Uting; at intet Folk er et intelligent og moralsk Heelt, men en Masse af dødelige Væsener, hvis største Deel er begavet med langt mere Kjød, end Aand, om den hele Masse end bliver enig om, at ansee sig selv for en Samling af lutter tyske Guder.

Bærer Hertugen af Augustenborg Paryk, har han, ventelig, ladet den indrette til et Stillads, ei alene for det seynsollende Nordalbingiens, men ogsaa for Danmarks, Krone; men, skal det »meerumschlungne Schleswig-Holstein« ved sin egen Kraft krone den durchlautige Paryk, kommer den til, at lade sig nøie med en Nat-hue; thi Alt, hvad høiselig Keiser Rødskjæg og den kullede Greve kunne pryde Parykken med, vil nok beløbe sig til en Pandeskal af et Dødningehoved.

Med sit ufordøiede og ufordøielige Hakkemad tracterer Rygtet os taabelige Bønder, som i vor Eenfoldighed tage Alt for gode Varer, men svælge med særdeles Velbehag Alt, hvad der udelukkende er i vor Interesse, f. E., at »Kongen vil mage det saaledes, at de, som

1) Det er mig ikke klart, hvad Bredahl her sigter til. Brandanstalter maa formentlig tages i den ældre Betydning: Institutioner eller Midler til Brandslukning.

2) Læsningen af Ordet »Standertønder« er i Følge Nic. Bøgh tvivlsom. Muligvis skal der læses »Stændertønder« : de Artikler, der har behandlet Stænderforsamlingerne og kritiseret L. N. Hvidt (1777—1856), Orla Lehmann (1810—70) og D. G. Monrad (1811—87), der alle var fremtrædende Medlemmer af disse Forsamlinger.

3) I det konservative »Nyt Aftenblad«, redigeret af H. Trojel, findes i de første Maaneder af Aaret 1848 en Række Angreb paa H. N. Clausen i Anledning af det af denne og Prof. J. F. Schouw udgivne Skrift »Ved Tronskiftet 1848« (jvfr. saaledes Nr. for 24. Jan., 26. Jan., 7. Febr., 17. Febr., 25. Febr. ff.).

nu maa gaae med Træskoe, herefter skulle komme til at gaae med Røiserstøvler¹⁾« — item: »at han, naar han faaer tugtet Tydsken, først vil bryde sit eget Slot ned, dernæst nedrive alle Herregaarde og udstykke Jorderne til Bønder«, o. s. v. Ja, herude ere mange Sancho Panzaer, saasandt skee Den Lov og Priis, der vilde skille vor Almue ved dens Vankundighed, som, efter et Forløb af atten christelige Aarhundreder, ere baade dybere og mere almindelig, end »Almuevennen«²⁾ vil vide af at sige.

Nu i Glemselsdybet, min constitutionelle Ven og Landsmand! med Alt, hvad der med høi Røst anklager mig for en brødefuld Taushed, som min Taknemmelighed for Deres venlige Omsorg for mine Manuscripter — mine forvildede Faar! — burde brudt for længe siden — Ak! i dette Mellemrum har jeg ikke sunget Halelujah i Paradis, men Miserere paa Veien til Charons Færge.

Da jeg skrev til Grüne³⁾, Mahmuds Indrykkelse i Kjøbenhavns-posten angaaende, skrev jeg ogsaa til Møller⁴⁾; men han besvarte ikke mit Brev, ei heller har jeg faaet et eneste af de 10 Exemplarer, han vil have sendt mig. Til Dato har jeg ikke seet noget trykt Exemplar af Mahmud, endsige de foregivne 10 — ei at tale om de 100, jeg, efter foregiven Accord, skulde have i Spillemandspenge af Grüne. Kort: Pjecen har ikke indbragt mig Andet, end Ærgrelse over en inhuman Behandling, saa at hverken Sultanen, eller jeg, har spundet Silke ved denne Pilgrimsgang. Det forekommer mig, at Boghandleren, der fik Stykket i Vold, hed Philipson⁵⁾; men, hvor han philipper hen, maa Himlen vide.

Hjertelig Tak for Deres sidste Venskabsstykke og for alle fordums i de svundne Dage! Modtag en venlig Hilsen fra os Alle her i Rønnen, og glem ikke at kaste Anklagepakkenilliken i Glemselsdybet!

Deres

C. Bredahl.

1) Røiserstøvler o: lange Fedtlæderstøvler, Træskostøvler.

2) »Almuevennen og Kjøbenhavns Amts Landcommunal-Tidende«, stiftet 1842 som et Organ for den demokratiske Bondebevægelse.

3) Johan Peter Martin Grüne (1805—78) var 1839—59 Redaktør af »Kjøbenhavnsposten«. Bredahls satiriske Drama »Sultan Mahmuds Pilgrimsgang«, Kbhvn. 1847, stod først trykt i »Kjøbenhavnsposten«, 1846, Nr. 298—304 og 1847, Nr. 1—12.

4) Litteraten Peder Ludvig Møller (1814—65). Et Brev, dateret 17. Jan. 1847, fra Bredahl til P. L. Møller omhandlende de her nævnte Arbejder findes trykt i »Nær og Fjern«, 1877, Nr. 242. I »Gæaa«, udg. af P. L. Møller, 1846, S. 51—82 er optaget Fragmenter af Bredahls Tragedie »Sokrates«. I samme Aargang har P. L. Møller i sin elegante og vittige Skildring »Et Besøg i Sorø« meddelt sine Indtryk fra et Sammentræf med Bredahl (S. 183—5).

5) Formentlig Boghandler Philip Gerson Philipson (1812—77).

III.

11 Brev fra Caspar Frederik Wegener.

a.

[Kjøbenhavn] d. 27. Oct. 1836.

Kjære Lorenzen.

Jeg tænker, at mine gode Venner i Sorøe, skjøndt de naturligviis ere »Røvere«, o. s. v., dog have tænkt lidt paa mig idag, og jeg gjør intet tidligere, efterat første Act af mine Fata- lia¹⁾ er overstaaet, end tænker paa dem. Thi saadan Fæ- hund, Asen og s. v. er jeg, at jeg hver evige Øieblik ønsker mig i Sorøe igjen.

Altsaa idag Kl. 10—4½ har jeg disputeret og disserteret og peroreret efter bedste Evne; men Evnen var ringe. Jeg havde 4 extraord. Opponenten: Birch, Povelsen, Nøsted og Schiern²⁾, alle meget vakkre og særdeles velvillige Folk! (Confr.)* Engelstoft³⁾ opponerede 3½ Time med udmærket Godhed, som han da altid og uforanderlig har viist mig.

Nu har jeg med min Broder⁴⁾ og Sick⁵⁾ spiiet en god Middags- mad! det bedste ved hele Disputatsen. —

Iaften er jeg inviteret til Etatsr. Rosenvinge⁶⁾; men jeg er meget træt og vil vist undskylde mig, som jeg da pleier.

Ved min Ankomst fandtes her et stort Kongebrev, hvori jeg »tilsiges« at møde i Frue Kirke paa Søndag og paa Universitetet⁷⁾. Hu! Hu! jeg Skolemester! Fæhund, Torsk, Asen, Bæst! o. s. v.

¹⁾ 27. Okt. 1836 forsvarede Wegener den af ham skrevne Afhandling »De aula Attalica literarum artiumque faulrice commentationis historice, pars prior« for den filosofiske Doktorgrad. Jvfr. herom Olaf Carlsen, Soranske Studier I, 62—73.

²⁾ Frederik Christian Carl Birch (1812—89), siden Rektor ved Metro- politanskolen. — Søren Ludvig Povelsen (1810—75), siden Rektor ved Roskilde Katedralskole. — Knud Diderik Nøsted (1816—53), siden Missionær i Grønland. — Einar Theodor Immanuel Schiern, stud. phil., privat dimit- teret 1832.

³⁾ Om Prof. L. Engelstoft se S. 122 og om hans Velvilje ved Antagel- sen af Wegeners Disputats O. Carlsen, anf. Skrift I, 69. Sin Taknemmelig- hed mod Engelstoft har Wegener givet et smukt Udtryk i sit Skrift »Bio- graphiske Antegnelser om Laurids Engelstoft«, Kbhvn. 1852.

⁴⁾ Formentlig Johan Jørgen Stiller Wegener (1811—83), siden Sogne- præst i Halsted og Aunede.

⁵⁾ Johannes Peter Christian Sick (1812—84), siden Overlærer i Odense. Sick var Wegeners Respondens.

⁶⁾ Janus Lauritz Andreas Kolderup-Rosenvinge (1792—1850), Pro- fessor juris.

⁷⁾ I Anledning af Festen til Minde om 300-Aaret for Reformationens Indførelse i Danmark. (H. P. Selmer, Akademiske Tidender IV, 127).

Jeg længes efter Sorøe, og skal med Guds Hjælp nok møde til bestemt Tid.

Hils »gamle Hansen«, ¹⁾ at han maa ligge smukt rolig i sin Seng. Nu kan De fortælle alle Godtfolk dette her, hvis De kan læse det, navnlig Henrichsen, Wilster og Estrup²⁾.

Deres hengivne

C. Wegener.

* [tilføjet i Marginen]: siger man: men snak ei derom!!! da jeg kun har det von Hören-sagen³⁾.

b.

Sorøe d. 21. August 1840.

Kjære Lorenzen!

Da jeg formoder, at De nu er kommen tilbage fra Deres Reise i Syden, vil jeg dog sende Dem et Par Linier for at De kan see, at Deres fraværende Colleger tænker paa den dem viiste Opmærksomhed.

»Lynaen« ligger paa Læsesalen, hvor vi ikke før have seet den Fugl⁴⁾; men vi fik næsten ganske samtidig Deres Broders Stykke i »Danevirke«, ⁵⁾ et Blad, der kunde blive et rigtigt Bindeled mellem Slesvig og Kongeriget, naar det vilde lade sin kjedsommelige Polemik fare.

Ganske vist er Deres Broders Erklæring et mærkeligt Aktstykke. Han selv har, som De veed, siden han opdagede det Erke-Aristocratie, der laae skjult under den augustenburgske Liberalitet, tildraget sig høi Opmærksomhed her i Danmark, og dette aabne og skarpsindige Stykke vil forøge den endnu mere. At Holsten er meget længere fra at erholde en fri Forfatning end Danmark og Slesvig, kan ikke være skjult for Nogen, der kan see; ja, jeg kan

¹⁾ Muligvis Carl August Hansen (1807—63), Adjunkt i Sorø 1834, siden Sognepræst i Rerslev og Ruds Vedby.

²⁾ Rudolph Johannes Frederik Henrichsen (1800—1871), Lektor ved Sorø Akademi 1830—43, derpaa Rektor ved Odense Katedralskole. — Christian Frederik Emil Wilster (1797—1840), Lektor ved Sorø Akademi fra 1828. — Hector Frederik Janson Estrup (1794—1846), Direktor for Sorø Akademi 1831—7.

³⁾ Prof. L. Engelstoft udnævntes 28. Okt. 1836 til Konferensraad. (Jvfr. G. L. Wad, Fra Fyens Fortid I, 340. 341).

⁴⁾ Tidsskriftet »Lyna, Haderslebener Wochenblatt«, udgivet under Medarbejderskab af P. Hiort Lorenzen. (Jvfr. L. Skau, P. Hjort Lorenzen S. 95 ff. 125).

⁵⁾ P. Hiort Lorenzens Erklæring af 14. Aug. 1840, indrykket i »Lyna« 1840 Nr. 33 og oversat i »Danevirke« 3. Aargang (1840) Nr. 15, om de Grunde, der havde bevæget ham til at indgive sin Dimission som Deputeret ved den slesvigske Stænderforsamling.

ikke begribe, at det skulde kunde skee uden efter en total Revolution i hele Europa. Hvad Danmark angaaer, da vil jeg just ikke sige, at de »vielleicht binnen wenigen Jahren« skulde erholde en fri Forfatning; men at det efter menneskelig Beregning meget lettere faaer den end Holsten, det tør jeg nok sige. Det kan nemlig i mine Tanker ikke skee, førend Danmark ikke mere *directe* trænger til de østlige Magter, d. e. det kan først skee, naar Alle, Venner og Fjender, erkjende den Sandhed, at ikke Kongeloven selv, men Kongelovens *Arvefølge* er 1721 indført i Slesvig, uden at dog Slesvig derved er incorporeret i Danmarks egentlige Kongerige¹). At det baade statsretslig og historisk i fuld Sandhed forholder sig saaledes, trøster jeg mig til af Historie og Statsret at kunne bevise. skjøndt jeg hverken har Medhold af »die Ultra-Dänen«, der sladdre om en Incorporation, eller af die »Ultra-Schleswig-Holsteinischen Prælaten u. Ritterschaft«, der virkelig incorporere Slesvig i Holsten, i det de narre Slesvigerne med Navnet »Schleswigholstein«. Men uagtet det er aabenbart, at Kongelovens *Arvefølge* gjælder med ligesaa megen Grund og af den selvsamme Grund i Slesvig, som hele Kongeloven gjælder i det egentlige Kongerige, saa er det jo dog bekjendt, at det tydsk-aristocratisk-augustenborgske Partie lukker Øinene for denne Sandhed eller vrider og vender sig i Sciffske Procuratorknebs (hvorved de netop vise, hvilken Vigtighed de tillægge Hyldingspatentet af 1721)²) for at bortraisonnere den. Saalænge denne Crisis vedvarer, saalænge der endnu er et stort Partie af de tydske Embedsmænd og den tydske Adel i Slesvig, som ikke ville høre om Patentet af 1721— saalænge *tør ingen dansk Konge* give Danmark en fri Forfatning; thi han vilde i samme Øieblik gjøre sig Preussen og Rusland (hvis Stemme i den slesvigske Sag har dobbelt Betydning) til afgjorte uforsonlige Fjender og berøve sit Huus Hertugdømmet Slesvig, og paa den anden Side vilde de uretmæssige Prætendenter meget let gaae over fra aristocratisk Despotisme til absolut Despotisme og derved vinde [de] to selvsamme Staters kraftigste Bistand. Det er mig saaledes aabenbart, at det holstensk-aristokratiske Parti i Slesvig er den væsentligste Hindring for en friere Statsforfatnings Indførelse i Danmark og Slesvig. Det er det samme Partie, som under allehaande Paaskud nægter de dansktalende Slesvigere den

1) Samme Standpunkt udviklede Wegener udførligere i sit Skrift »Om den evige Forbindelse mellem Slesvig og Danmark i statsretlig Henseende«, Kbhvn. 1848. (Antislesvigholstenske Fragmenter 10. Hefte I.). — Paa lignende Maade udtalte han sig ogsaa i sin stærkt nationalt vækkende Historieundervisning i Sorø (jvfr. Olaf Carlsen, Soranske Studier II, 147 f.).

²) Jvfr. Note 1 S. 114.

naturligste af alle Rettigheder, som den sidste Sprogforordning¹⁾ indrømmer dem; thi Tydsk er Adels- og Embeds-Aristocratiets Sprog, og den, der ikke kan dette Sprog, skal tie. Dog vil jeg gjerne tilstaae, at ogsaa Mange af Vane og Fordom, der kan være ganske uskyldig, hælder til samme Partie for en Tid; men Enhver, der staaer udenfor og derved lettere upartisk og uhildet kan overskue Forholdene, maa visselig see det Unaturlige i dem.

Der er i Deres Broders mærkelige Stykke dog een Ting, som jeg ikke ret kan forstaae. Det synes mig nemlig, som om han kun tænker sig de to Tilfælde, enten at Slesvig bliver Holsten eller at Slesvig bliver Danmark. Jeg mener, at der gives et tredie, og at dette netop er, baade hvad Slesvig er og evig skulde blive ved at være — nemlig at Slesvig er Slesvig. I mit berøgtede Program²⁾, hvorefter man endog uden Grund har anviist mig Plads paa den yderste Venstre (for at bruge et moderne Udtryk) har jeg udtrykt min Mening saaledes: »Slesvig skal hverken være Danmark eller Holsten, men det skal være et under alle Forhold yderst vigtigt Mellemlid mellem tvende nærbeslægtede og nærforbundne Nationer«. Vilde jeg yderligere commentere disse Ord, da maatte jeg sige: Slesvig er et selvstændigt Hertugdømme, paa den ene Side nærmest forbunden med Danmark, fordi det har samme Arvefølge (ligesom Norge og Sverrig), paa den anden Side nærmest forbunden med Holsten, fordi det efter Statsretten (1460) i administrativ Henseende er knyttet til dette. Jeg veed nok, at Ultra-Danskerne nægte det sidste og Ultra-Holstenerne det første; men det er dog historisk Sandhed, som nok vil gjøre sig gjældende. De Danske skulle ikke nægte, at Slesvig og Holsten statsretlig have en administrativ Forbindelse: »de skulle altid blive tilsammen«; men Holstenerne skulle ikke overføre disse Ord paa Arvefølgen, hvormed de intet have at gjøre, eftersom selv den, der først udtalte dem, selv deelte Hertugdømmerne i flere Dele, hvilken Deling uafbrudt varede ved i over 300 Aar, i hvilket Tidsløb endog en Deel af Slesvig (1658) blev en fuldkommen souverain Stat — medens de dog holdt Ordene: »de skulle altid blive tilsammen« i stræng Hævd: med et Ord kan jeg sige, at Arvefølgens Forskjellighed ikke nogensinde kan forhindre den Art af Eenhed, som er lovet og som bestod uagtet utallige Delinger i over 300 Aar, og at den samme Arvefølge paa den anden Side aldeles ikke ophæver et Lands Selvstændighed, hvorpaa vi have Exempler nok (f. E. Norge og Sverrig). Og derfor

¹⁾ Sprogreskriptet af 14. Maj 1840. (C. F. Allen, Det danske Sprogs Historie i Hertugdømmet Slesvig II, 234 ff.).

²⁾ C. F. Wegener, Indbydelse til Sørgefesten for Høisalig Kong Frederik den Sjette paa Sorøe Academie den 28 Januar 1840. Kbhvn. Citatet, Wegener anfører, — omend i meget fri Form —, findes S. 31.

mener jeg da, at Slesvigs Selvstændighed i intet Tilfælde bør tænkes opgivet, mindst af en Mand, som Deres Broder*). De maa gjerne sige ham dette. Det skulde være mig kjært om mine Ord maatte foranledige ham til at overtænke denne Sag paany. Jeg tør sige, at jeg er kommen til mit Resultat ved en Stræben efter Sandhed og R e t; vilde jeg alene spørge om, hvad j e g helst ønskede, vilde Resultatet være bleven anderledes. Men — jeg kan jo tage feil! vore »Liberalister« — som Sibbern siger — ere ikke af min Mening; og de holstenske Liberalister (d. e. Erke-Aristocrater) ikke heller.

Der har De nu en politisk Discurs. Jeg tænkte ikke paa at indlade mig deri, da jeg begyndte; men jeg veed ikke, hvordan det er: — m e d D e m skal jeg altid politisere. De har vel ellers faaet nok deraf i denne Tid.

Her er forresten Alting ved det Gamle — og saa veed De jo, hvordan det er à la Vittenthal¹⁾, Madvig, Bloch, Damberg, Henrichsen, o. s. v.

Deres hengivne
C. Wegener.

*) Et væsentligt Mærke paa denne Selvstændighed er den dobbelte Nationalitets (tydsk og dansk) Sammensmeltning og Vedligeholdelse i dens Dobbeltthed. Man maa hverken udrydde det Danske eller det Tydske i Hertugdømmet; thi derved berøver man det dets e g e n t l i g e C h a r a c t e e r, dets Selvstændighed. Tvertimod skulle begge Sider beskyttes og bevares under fuldkommen lige Vilkaar!

c.

d. 23 Januar 1841²⁾.

Kjære Lorenzen!

Herved sender jeg da Piecen³⁾, det sidste Exemplar, jeg eier — om det maaskee kunde interessere Deres kjække Broder. Mig vilde det være kjært, om han deraf vil see, at gode Fædrenelandsvenner tænke paa ham. Han er en Mand med Mands-Mod: thi ægte Mod er det, at turde vedkjende sig, at man forandrer sin Mening, naar man har funden gyldige Grunde dertil.

¹⁾ Læsningen af Ordet Vittenthal er efter Nic. Bøgh tvivlsom. Det maa formodes, at der snarere har staaet Uttenthal o: Otto Uttenthal († 1854), Førstelærer og Kordegn i Sorø. Damberg er formentlig identisk med Peter Ludvig Damborg († 1864), Lærer i Sorø, Henrichsen med den §. 109 nævnte Lektor af dette Navn, medens der ved Bloch muligvis tænkes paa Rektoren i Roskilde Søren Nicolaus Johan Bloch (1772—1862).

²⁾ Et lille Brudstykke af dette Brev har tidligere været trykt hos L. Skau, Peter Hjort Lorenzen, 1865, S. 80—1.

³⁾ Det i Note 2 S. 111 nævnte Indbydelsesskrift fra 1840.

Iøvrigt veed De forud, at jeg ikke er ganske enig hverken med den tappre Peter Hjort Lorenzen (hvis jeg ellers forstod hans Inse-rat i »Lynaen« rigtigt)¹⁾ eller med vore heftige Liberale i Betragt-ningen I. af de slesvigske Forhold og II. af det saakaldte Consti-tutionsspørgsmaal.

I. Hvad nemlig det slesvigske Anliggende angaaer, da stiller Deres Broder og de Liberale sig nu paa det d a n s k e Standpunct, jeg derimod paa det r e e n t s l e s v i g s k e. Man skal aldeles ikke gjøre Slesvig til Danmark, fordi man ikke vil gjøre det til Holsten: man skal lade det blive hvad det er — Slesvig, et Land med særegne Eiendommeligheder! Jeg har bestemt udtrykt mig i Piecen S. 30—31. Slesvig er rigtignok ikke en Deel af Holsten med det adelige og for mig latterlige Navn »Schleswig-Holstein«; thi 1) Nationaliteten, Folket, er ganske anderledes, 2) hvorfor ogsaa Christian I. udtrykkelig i Hoveddocumentet bestemte det sin egen s æ r l i g e Landdag; 3) det har siden 1721 sin forskjellige Arvefølgelov og 4) hører, t i l s i n L y k k e, ikke til det tyske Forbund. Men Slesvig er paa den anden Side heller ikke Kongeriget Danmark; thi 1) Nationaliteten er forskjellig, 2) hvorfor ogsaa Frederik IV. ikke incor-porerede den erobrede Deel, hvortil han var berettiget, men blot lod sig hylde efter Kongelovens Arvefølge, og skilte til en tydelig Forklaring det slesvigske Vaaben fra det holstenske: han udslet-tede i ingen Maade Slesvigs Selvstændighed, men beholdt baade Navn og Vaaben. Denne Synsmaade have vore Konger, Slesvigs Hertuger (og Konger, om man vil) fulgt l i g e t i l n u, og naar Christian VIII. ligesaa meget misbilliger de danske Liberales In-corporations-Drømme, som de holstenske Aristocraters Ditto, saa handler han efter min Mening af sund Politik, af Agtelse for Nationalitet og Statsret.

Det som jeg vil bevare for Slesvig, d e t e g e n t l i g S l e s -v i g s k e, bestaaer netop deri, at det hverken er reent tysk eller reent dansk. Med Holsten staaer det forsaavidt i nærmere Forbin-delse, som det i Aarhundreder med dette har udgjort en Slags grund-lovmedholdelig Eenhed i a d m i n i s t r a t i v H e n s e e n d e, hvilken Eenhed hverken ansaaes rokket ved Landets Deling 1658 mellem to s o u v e r a i n e Herrer, eller behøver at rokkes, om Slesvig og Holsteen fik hver sin Landsherre engang i Tiden; thi s a a l e d e s har Historien fortolket Christian I's Uadskilleligheds-Løfte, og ikke anderledes; eller har man glemmt, at det var først 1773 at begge Lande fik e e n Landsherre? — Med Danmark staaer det derimod forsaavidt nærmere i Forbindelse, som det siden 1721 har fælleds Successionslov med dette, en Sandhed, som ikke lader

¹⁾ Jvfr. den i Note 5 S. 109 nævnte Erklæring fra P. Hiort Lorenzen.

sig nægte, naar man ikke letsindig vil drive Spøg med alle statsretlige Forhold og kaste Borgersamfundet i et Chaos af Revolutioner, en Sandhed, som selv den schleswig-holsteinische Diplomat-Aristocrat Falck indirecte har tilstaaet, ved sine afmægtige Forsøg paa at vække Opmærksomhed for den naragtige Schiffske Forklaring af Slesvigernes Hyldingsed 1721¹⁾.

Af denne characteristiske Dobbeltthed har Slesvig havt og vil fremdeles have Fordele. Det h a r h a v t Fordele af dets Forbindelse med Holsten, thi det har derved naaet Kraft til at kunne bestaae ved sig selv, n u, da Holsten, som sidste Stændertidende soleklart beviser, ligefrem vil opoffre det for sin egen Interesse og gjøre det til en holstensk Provinds²⁾. Slesvig kan nu, netop ifølge denne lykkelige Dobbeltthed række Haanden til det unge, kraftigt fremstræbende Danmark, og v e d S i d e n a f d e t t e (ikke indlemmet i det) hæve sig fra Holstens evige Tjenerinde til den meest begunstigede Deel af det hele danske Statslegeme, deelagtig i alle dets g r u n d e d e Forhaabninger. Var jeg derfor en Slesviger, saa vilde jeg ligesaa lidet med de danske Folke-Venner rase mod Tydsken, som med de schleswig-holsteinische Aristocrater fnyse mod Dansken i Hertugdømmet: jeg vilde fordre og evig fordre en fuldstændig lige Respect for begge hæderlige Nationaliteter, altsaa for Syd-Slesvig Alting paa Tydsk, for Nord-Slesvig Alting paa Dansk, l æ r d e S k o l e r, Almueskoler, Præster og Embedsmænd, og for Mellem-Slesvig en dansk og en tydsk Skole i hvert Pastorat, samt afvexlende Prædiken; men jeg vilde hverken have dansk Underviisning i de tydske, eller tydsk Underviisning i de danske Almueskoler, — et Spilfægterie, som leder til Intet, ja! jeg vilde endog kjæmpe for at forjage baade de danske og tydske Præster fra F r i s e r n e og give dem a l Underviisning paa deres n a t i o n a l e M o d e r s m a a l. Dette fordrer *Retfærdighed!!* Det er skjændigt at nægte et Folk Brugen af dets Modersmaal. Først naar dette var naaet vilde jeg sige, at man var retfærdig, — og hvile efter Kampen!

II. Hvad for det Andet det saakaldte Constitutions-Spørgsmaal angaaer, da er jeg enig med Deres Broder og vore danske talrige

¹⁾ Den bekendte. Retshistoriker og Publicist Niels Nicolaus Falck (1784—1850). Af Juristen Meyer Jsaac Schiff († 1847) tryktes 1840 nogle Udtalelser i en Artikel »Was wohl in dem Formular des schleswigschen Huldigungseides von 1721 unter lex regia zu verstehen seyn möge?« i det af Falck udgivne »Neues Staatsbürgerliches Magazin« IX, 257—60, i Henhold til hvilke lex regia ikke skulde betyde Kongeloven, men blot Patentet af 22. Aug. 1721.

²⁾ Se f. Eks. Forslaget om at forene Stænderforsamlingerne for Slesvig og Holsten i »Zeitung für die Verhandlungen der dritten Holsteinischen Ständeversammlung«, 1840, S. 22 f.

Liberale deri, at en fri Forfatning, som passer til Forholdene, i Almindelighed taget er et stort Gode, og endvidere deri, at Haabet om en saadan er meget større for Danmark med dets Kjøbenhavn end for Holsten, der neppe nogensinde kan vente en saadan, ja, efter Forbunds-Acter ikke engang en virkelig Steuerbw., saalænge der ikke skeer en total Omvæltning i hele Europa. — Men jeg er deri uenig med dem, at jeg ei heller anseer Tidspunctet under ordentlige Forhold ganske nær for Danmark, og endvidere deri, at jeg anseer det umuligt for Christian VIII. at indføre en saadan Forandring, saalænge han ikke har bragt de schleswig-holstein-augustenburgske Machinationer til Taushed og til fuld Anerkjendelse af den lovlige danske Succession i Slesvig; thi i modsat Fald vilde han gjøre sig hele Rusland og Preussen til Fjender og — skille den danske Stat og sine lovlige Arvinger ved Hertugdømmet Slesvig! Dette indseer den gode Augustenborger meget rigtigt; han vil ikke skabe sig disse Fjender, og derfor talte han imod Constitutions-Petitionen, skjøndt han ved den modsatte Fremgangsmaade hjertelig gjerne havde harcelleret Folket og fremkaldt Takadresser til sig; men for den Priis vilde han ikke købe dem!

Og dermed vil jeg slutte disse Linier. Min Hensigt var blot, at udtale mig noget tydeligere, for at De ikke, naar De sender Deres Broder mit lille Skrift, derved ligesom skulde betegne ham, at jeg i Et og Alt af Beundring over hans Mod og Kraft er bleven hans slaviske Tilhænger. Jeg har — jeg kunde jo sige efter Embedsplicht — gode Grunde af Historie og Statsret og Retfærdighed for min Overbeviisning, og skjøndt jeg ikke vil fraskrive mig Mod til at sige, at jeg har taget feil, saa kan jeg dog kun ved ægte Grunde bringes dertil. Vil De altsaa sige Deres Broder Noget om Skriftets Forfatter, saa har De her Materialier dertil. Hvormeget jeg agter hans Dygtighed, Fædrenelandssind og Selvstændighed behøver De ikke at sige ham: han er neppe kjelen efter Roes!

Deres

C. W.

S. T.

Hr. Adjunct Lorenzen.

Sorøe.

d.

Sorø d. 12. Septbr. 41.

Tak for Laan! Dette Stykke i »Lyna«¹⁾ synes mig maadeligt skrevet og ikke at bevise det Talent, som De tillægger Redaktøren. Det vilde have været let at skrive noget Bedre mod Blicher, der — med al sin virkelige poetiske Begejstring — dog har meget uklare Begreber om Slesvigs sande Forhold især. Dette »Sønderjylland« og »Sønderjyde« kan jeg ikke finde mig i, undtagen 1) i Historien før 1400 og 2) naar det udtrykkelig modsættes Hertugd. Slesvig, f. Ex. »Ribe, Møgeltønder og Rendsborg ligge i Sønderjylland, men ikke i Slesvig«. Hine Udtryk røbe ligesaa megen Uklarhed i Begreber som Navnet »Schleswig-Holstein«.

Kochs²⁾ Brev bestyrker Hvad De ytrede om ham. Det er mig kjært! — —

e.

D. 11. Octbr. 1841.

Kjære Lorenzen!

De vil ikke tage mig ilde op, at jeg beder Dem om at maatte besøge Dem en anden Gang istedenfor iaften! Jeg er ikke vel i denne Tid — som De veed fra forleden, da Deres Broder curerede mig for nogle Timers Tid — navnlig ikke om Aftenen, jeg sover lidet og føler nogen Feber om Natten. Derfor vil jeg nødig gaae ud om Aftenen.

Ligefuldt Tak for Deres Godhed! — Siig vor Ven Sick³⁾, at jeg ikke læser i første Time imorgen tidlig: idag har jeg ikke seet ham — Vale! en glad Aften!

Deres hengivne

C. Wegener.

f.

Tusind Tak! Ja det er et interessant Brev fra en interessant og kraftig Mand! — Jeg troer, som jeg sagde Dem, ikke, at Kongen ifølge sin store Respect for Stænderforsamlingens Rettigheder vil

1) »Lyna«, 1841, Nr. 34—5 indeholder en kritisk Beretning om den 3. Aug. s. A. afholdte Himmelbjergfest, hvorunder Bladets Redaktør finder Lejlighed til at revse St. St. Blicher for hans »politiske Nytaarsprædiken« (trykt i »Dannevirke« for 13. Jan. 1841 S. 225), hvori han havde manet til at gribe til Vaaben for at hindre, at »Sønderjylland« blev løsrevet fra Moderlandet og knyttet til Tyskland.

2) Formentlig Peter Christian Koch (1807—80), fra 1838 Redaktør af »Dannevirke«.

3) Muligvis den i Note 5 S. 108 nævnte J. P. C. Sick.

blande sig deri; men et Forsøg kan jo ei skade. At Peter Hjort Lorenzen nok alligevel skal kunne staae sig, frygter jeg ikke for: han veed, at ingen Seier vindes uden Kamp og vil vel holde Kampen ud; han vil ikke indlade sig paa Fægter-Kunster, men gaae løs paa Fjenden med Kraft i Armen, og den Methode er den bedste med udlærte Fægtemester[e].

At han har Ret, naar han skriver, at vi her ikke kjende Saggerne, derom overbeviiistes jeg i Middags paa en forbausende Maade ved at læse i »Fædrelandet« det af Niemann confiskerede Stykke af Flensburger Zeitung¹⁾. Jeg blev saa forbauset, at jeg nær havde tabt Bladet. Nei det er vist: vi kjende ikke Forholdene der!!! Men visselig er det efter Sligt begribeligt, at Fleer og Fleer falde fra det tydske Partie, og at Slesvigere takke deres Gud og Fader, at de dog nogenlunde ere udrevne fra deres Provinds-Forhold til Holsteen, og at de med Liv og Blod ville modsætte sig Fortydsknings-Forsøgene, der kunne lede til saadanne Menneskets første naturlige Rettigheder krænkende Misbrug af Magten. Gud være lovet, at Søe og Hav skiller Danmark fra det tydske Forbund og al dets storartede Herlighed!

Vale! T. T.

C. Wegener.

[d. 21 Jan. 1842]²⁾.

g.

Den 29. Octbr. 1842.

Tak for Laan. Det har interesseret mig at gjennemlæse dette Digt.

Skriver De til Deres Broder, saa siig ham ogsaa min varmeste Tak for hans aabne og mandige Foredrag i Adressesagen³⁾. Saaledes bør det være: han kan endnu ikke overvinde det større Antal; men naar han modigt, tillidsfuldt, roligt og bestemt nedlægger i sit og 195,058 dansktalende Slesvigeres Navn (saa mange gaves der 1837; nu er der over 200,000) en stadig Protest imod

¹⁾ »Fædrelandet« for 15. Jan. 1842 (Nr. 762) indeholder Optryk af en Artikel i »Flensburger Zeitung« 1842 Nr. 2, der bebrejdede »Hertugdømmernes journalistiske Presse, at den har villet kalde det forældede, middelalderlige Aristokrati tillive, for at bruge det til Grundlag for en projecteret Stat«. Artiklen var beslagnet af Politimesteren i Flensborg Niemann.

²⁾ Paaskrift med C. H. Lorenzens Haand.

³⁾ Tidende for den fjerde Slesvigske Stænderforsamlings Forhandling, 1842, S. 36 f. indeholder P. Hiort Lorenzens Indlæg i Debatten om den af Advokat, Dr. Gülich foreslaaede Adresse til Kongen. Hiort Lorenzen udtalte sig herunder om Hertugdømmernes Forhold til Danmark og hævdede bestemt Slesvigs store Forskellighed fra Holsten i national og statsretlig Henseende (ib. S. 67—8. 75 f.).

alle Forsøg paa at holde Slesvig i dets gamle Tjenerinde-Forhold til Holsten og — jeg tilføier: mod alle taabelige Provindsialisering-Ideer fra Danmark —: saa vil han vinde først Respect hos Holstenerne og siden en vis Seier; thi et Folkeli v, som er vakt, kan Intet overvinde!

Den kjække Peter Hjort Lorenzen leve! »Hoch!«

Jeg kunde misunde ham at kjæmpe ene mod en heel Skare.

T. T.

C. W.

h.

Første Juledag 1842.

Kjære Lorenzen!

Jeg er endnu ikke videre, end at min Moders Dagligstue er mit Sovekammer og stadige Opholdsted, og at det generer mig meget at holde mig i den krumbøiede Stilling, som alt Skriverseri fordrer. De maa derfor tage tiltakke med nogle meget faa og uordentlige Linier til Gjengjæld for Deres interessante Brev.

At Kongen i Hjertets Bund er den nationale Sag i Slesvig hengiven og at han ivrig tænker paa at bevare Rigets Integritet, har jeg flere Beviser paa og aldrig tvivlet om; kun beklager jeg, at han anseer Tilbageholdenhed og frygtsom Forsigtighed som gode Midler, istedenfor en energisk Erklæring og Handling. At indtale ham Mod og Tillid er Hovedsagen; Schleswigholsteinerne gjøre det Mødsatte og bygge deres Haab derpaa. Nu — da det »nyholstenske« Partie ved Peter Hjorths¹⁾ Kjækhed atter har vundet Avance, var det atter Tid at understøtte dette!! Dog — til Sagen!

Alt hvad jeg kan gjøre for den slesvigske Sag og mit kjære Fædreland, det vil jeg gjøre. Følgelig vil jeg ogsaa yde Hr. Assessor Claussen²⁾ al den Hjælp, jeg formaaer. Men — jeg er syg og vil neppe saa ganske hurtigt vinde min forrige Arbeidskraft tilbage; det maa De sige ham. Imidlertid synes jeg dog at være i Bedring og kan, om Gud vil, vente en bedre Tid efter Nytaar. Vil han altsaa betroe mig Arbeidet, saa vil jeg med Glæde opoffre mine Reconvallescent-Kræfter derpaa. Men, da jeg nærmest arbejder i hans Ideer og da vi her i Sorøe have [en] meget ringe Samling af Kildeskrifter til Slesvigs Historie (Academiets Bibl. fast intet, mit eget noget mere), saa maatte han levere mig 1) et klart Udkast til den hele Beviisførelse, 2) Afskrifter af alle fornødne Actstykker med Henviisning til det Archiv og Nummer eller den Bog og Pagina, hvoraf

¹⁾ P. Hiort Lorenzens S. 124 omtalte Optræden.

²⁾ Talen er formentlig om Aug. Carl Emil Claussen, Assessor i By- og Landretten paa Ærø, Medlem af den slesvigske Stænderforsamling 1844 (jvfr. P. Lauridsen, Da Sønderjylland vaagnede VI, 217).

han har taget dem, og 3) endelig overlade mig med Tillid at raade over Formen og den endelige Redaction (som De ogsaa skriver), da vi umuelig kunne være to derom. At han bliver Skriftets egentlige Forfatter og leverer det i sit Navn (thi derom kunne vi ei heller være to) er en Selvfølge, og min Haandskrift vil kun synes en Af-skrivers.

Dette er mit Svar. Fra min Side beroer det egentlig kun paa mit Helbred; men over dette raader jeg ikke. Vil imidlertid Hr. Assessor C. blot levere mig de fornødne Materialier og deri udmærke, hvad han ønsker fremhævet, o. s. v., kort sagt: lette Arbeidet for mine svækkede Kræfter, saa vil det maaskee dog gaae. Vi maatte under Arbeidet idelig correspondere.

Jeg kan ikke taale at skrive mere. Tak for Deres øvrige Meddelelser; jeg kan ikke troe, at M.¹⁾ vil kjøbe en Directorplads i Sorø med Opoffrelsen af en behagelig Stilling i Kjøbenhavn og af sin europæiske Celebritet. Desuden forestaaer der vist Sorø Academie en Forandring — —.

Deres hengivne

C. Wegener.

S. t. Hr. Adjunct Lorenzen
p. t. Hotel d'Angleterre
Kjøbenhavn.

i.

Anden Juledag 1842.

Kjære Lorenzen!

Jeg er bange for, at mit Brev fra igaar er for sikkert. Jeg befandt mig nemlig igaar om Formiddagen meget vel, og ventede fuldkommen Helbredelse af nogen ny Medicin, som jeg havde begyndt at bruge. Men uden just at ville klage mig meget, er jeg dog bleven skuffet i min Forventning, og er idag aldeles ikke vel tilpas, saa at jeg er bange for, at jeg maa være meget tilfreds, om jeg efter Nytaar kunde taalelig besørge mine daglige Embedsforretninger uden at turde indlade mig paa synderlig mere.

Vil De sige Hr. Assessor Claussen, hvordan Sagerne staae. Sikker Regning paa mig tør han neppe gjøre. Dersom han alligevel vil prøve, hvad jeg formaaer, saa var det bedst 1) at han nu gjorde Sagerne saa godt som færdige fra sin Haand, og 2) derefter — det vil vel være et Par Ugerstid, — førend han sendte Noget deraf til mig, forud erkyndigede sig, om jeg var istand til strax at tage fat derpaa. — At jeg hjertensgjærne vilde arbeide for Sagen, veed De godt; men De veed ogsaa, at jeg roser

¹⁾ Formentlig J. N. Madvig.

mig lidt af at være accurat, og at jeg derfor er meget bange for at gjøre Løfter, som jeg ikke er g a n s k e v i s paa at kunne opfylde. Vrøvl bagefter er mig det modbydeligste af alt.

Altsaa — lad Hr. Ass. Claussen trøstigt arbeide fort og samle stærke Beviser af autentiske Documenter. Kan jeg d e r e f t e r give min Skjærv til, saa gjør jeg det; kan jeg det ikke, saa er jeg vis paa, at en Mand, som han er, ogsaa kan undvære mig.

NB. De skrev i sidste Brev: »Deres Sørgetale over Frederik VI¹⁾«; og Hr. Ass. C. kaldte det en »Lovtale«. Det var ingen af Delene. Falck²⁾ har kaldt Skriftet: »en historisk Characteristik af Fr. VI Regjering«, og naar dertil lægges »betragtet fra Almeenaandens Udviklings-Proces«, — saa udtrykker man temmelig godt, hvad jeg vilde sige. Dette en passant.

T. T.

C. Wegener.

Hr. C.'s Memoire kan ikke skrives i den Stile-Art som nysnævnte lille Piece. Det skal være en klar Demonstration, altsaa — hvad m i n Skrivemaade angaaer — nærmest lig mine Modbeviser i Recensionen af Dahlmann³⁾. Det Historiske maa være letflydende, omtrent som Stilen i min »Carl Danske⁴⁾. Mener De ikke?

j.

Febr. 43.

Bravo! Bravissimo!

Det er Vand paa min Mølle⁵⁾. Hils P. H. tusinde Gange fra mig: S i n d i g h e d, M o d o g F a s t h e d! Udvortes Iagttagelse af alle Politie-Love! De demokratiske Tendentsers k o r p o r e l l e Vigen for den høiere National-Tendents! Og Seiren er vor!

T. T.

C. W.

¹⁾ C. F. Wegeners Skrift »Indbydelse til Sørgefesten for Høiselig Kong Frederik den Sjette paa Sorøe Academie den 28de Januar 1840«, Kbhvn. 1840.

²⁾ Archiv für Geschichte der Herzogthümer Schleswig, Holstein und Lauenburg I, 199.

³⁾ Wegeners Anmeldelse i »Tidsskrift for Litteratur og Kritik« VI (1841), 1—71, 135—212 af »Geschichte von Dännemark. Von F. C. Dahlmann«.

⁴⁾ »Om Carl Danske, Greve af Flandern«, Kbhvn. 1839.

⁵⁾ Foranledningen til dette Brev er ukendt. Det ligger dog nær i denne Forbindelse at tænke paa den danske Folkefest i Sommersted 21. Febr. 1843. (Dannevirke 25. Febr. 1843).

k.

 $\frac{4}{5}$ 47.

Gode Ven!

Efter sin Hjemkomst fra Kjøbenhavn siger Liebenberg¹⁾ mig, at De ønskede et Expl. af min Vedel²⁾. Af de yderst faa Expl., som endnu ere tilbage af første Udgave, sender jeg Dem hosfølgende; paa den anden Udg. i Saxo trykkes der hver Dag, og den skal formentlig endnu indeholde Et og Andet, som ikke alle Mennesker vide.

Flere Expl. end hoslagte kan jeg ikke skaffe. De maatte da itide have sagt til. At jeg ikke uopfordret sendte Bogen, begriber De godt: det er jo vor gamle Aftale og Overenskomst, at Programmer og saadan noget Skidt ville vi ikke tage Notits af.

Jeg spørger. Har dog kun liden Aarsag dertil. Thi det er meer end rimeligt, at samme Bog bliver ikke alene et »Gravmonument over Sorø Academie³⁾», men tillige et Gravmonument over mig eller mit Forfatterliv. Man vil det jo saaledes — lader det til. Gud være med Dem!

Deres hengivne
C. Wegener.

S. T.

Hr. Adjunct Lorenzen, Kjbhn.

 Tillæg.

a.

Kjøbenhavn, den 5 Januar 1831.

Til Kongen!

Jeg, Karl Henrik Lorenzen, Søn af Justitsraad og Amtsforvalter Lorenzen, R. a. D. og D. M. i Haderslev, født i Aaret 1807, besøgte indtil Aaret 1827 den derværende lærde Skole, og nød der en forberedende Vejledning til de akademiske Studier

---

¹⁾ Formentlig Andreas Emil Liebenberg (1813—69), fra 1842 Adjunkt i Sorø.

²⁾ 1. Udgave af Wegeners Skrift »Om Anders Sørensen Vedel, kongelig Historiograph i Frederik II.s og Christian IV.s Dage« udkom 1846, 2. Udgave udsendtes 1847 som 3. Levering til den af »Samfundet til den danske Literaturs Fremme« foranstaltede Udgave af »Den danske Krønike af Saxo Grammaticus, oversat af Anders Sørensen Vedel«, afsluttet 1851.

³⁾ C. Molbech havde i en Anmeldelse af Wegeners Bog om A. S. Vedel udtalt Haabet om, at dette Arbejde ikke skulde blive et »Gravmonument over Sorø Akademi. (Nyt hist. Tidsskrift I, 652).

I Aaret 1827 erklæredes jeg for moden til Universitetet, og da min Fader ønskede, at jeg maatte vælge Theologie til mit Hovedfag, sendte han mig til Halle, hvor jeg optoges i den afdøde Kantsler Niemeier's¹⁾ Huus. I Begyndelsen hørte jeg ogsaa theologiske Forelæsninger, men da jeg fra Ungdom af bestandigen havde haft større Lyst til de philologiske og historiske Videnskaber, forlod jeg med min Faders Tilladelse Theologien og lagde mig udelukkende efter Philologien og Historien. Efter eet Aars Ophold i Halle, i hvilken Tid jeg saa meget som mueligt, havde benyttet den Leilighed, jeg der fandt til at udvide mine Kundskaber, og tillige under Niemeiers Auspicier havde givet Underviisning i det Engelske Sprog paa det Kgl. Pædagogium, modtog jeg et Tilbud fra Professor Dr. Tholuck²⁾, som skulde reise til Italien og ønskede mig til Led-sager. Under mit Ophold i Rom, hvor jeg hos Professor Tholuck, og den preussiske Minister, Geheimeraad Bunsen³⁾, mødte megen venskabelig Omhu, fortsatte jeg mine Studier, især af den romerske Philologie og Historie, og udførte adskillige litteraire Arbejder for flere Lærde, f. E. en Collation af Procopius for Geheimeraad Niebuhr i Bonn⁴⁾, en Collation af Pandekterne for Overtribunalraad Schrader⁵⁾ i Tübingen, og en Collation af Lycophron for Professor Bachmann⁶⁾ i Leipzig, saa at jeg havde Leilighed til at erhverve mig nogen Kundskab i Palæographie. I Sommeren 1829 vendte jeg tilbage til Danmark, og har siden den Tid ved det herværende Kgl. Universitet under Veiledning af de Herrer Professorer, Etatsraad Engelstoft⁷⁾, R. a. D. og D. M., Dr. Petersen⁸⁾ og Dr. Madvig

¹⁾ August Hermann Niemeyer (1754—1828), 1784 Prof. theol. i Halle, 1808 Universitetets Kansler.

²⁾ Friedrich August Gottreu Tholuck (1799—1877), Prof. theol. i Halle 1825. Om Tholucks Ophold i Rom som Gesandtskabspræst hos Bunsen se Leopold Witte, *Das Leben F. A. G. Tholuck's II* (1886), 90 f. Om Tholucks varme Interesse for Lorenzen ib. S. 132—3.

³⁾ Christian Karl Josias v. Bunsen (1791—1860), opholdt sig siden 1816 i Rom, fra 1827 som Ministerresident. Han var under dette Ophold levende optaget af Studier bl. a. over klassisk Arkæologi og Topografi.

⁴⁾ Den berømte Historiker Barthold Georg Niebuhr (1776—1831), der fra 1825 opholdt sig i Bonn som privatiserende Videnskabsmand. Kollationeringen af Prokopius blev formentlig foretaget til Brug for W. Dindorfs Udgave af denne Forfatter (I—III, Bonn 1833—8) i det under Niebuhrs Auspicier udgivne *Corpus scriptorum historiae Byzantinae*.

⁵⁾ Heinrich Eduard Siegfried v. Schrader (1779—1860), Prof. i Tübingen 1810, Obertribunalrat 1813—17. S's store Forarbejder til en Udgave af Pandekterne opbevares paa Universitetsbiblioteket i Tübingen. (*Allg. deutsche Biographie* XXXII, 428—9).

⁶⁾ Gottlob Ludwig Ernst Bachmann (1792—1881), fra 1833 Professor i Rostock, udgav 1830 *Lycophronis Alexandra*, Vol. I.

⁷⁾ Laurids Engelstoft (1774—1851), fra 1817 Professor ord. i Historie og Geografi.

⁸⁾ Frederik Christian Petersen (1786—1859), fra 1818 Professor extra-ord. i klassisk Filologi.

dyrket de philologiske og historiske Videnskaber, og den 23 Dec. 1830 underkastet mig den allernaadigst befalede Præliminærexamen, hvorved jeg admitteredes til Universitetet, saa at jeg agter i Løbet af dette Aar at underkaste mig den allernaadigst befalede Embedsexamen for Lærere ved de lærde Skoler.

I Henhold til det Ovenanførte, og da et Skoleembede ligger indenfor Grændserne af den Virkekreds, til hvilken jeg har bestemt mig, er det at jeg vover allerunderdanigst at ansøge Deres Kongelige Majestæt om at den ved Adjunct Kolthoffs¹⁾ Afgang ledigblevne Post ved den lærde Skole i Sorø maatte blive mig forundt.

Til enhver Tid vil det være min helligste Pligt, ved troe og redelig Opfyldelse af de Pligter, der vilde paaligge mig, at gjøre mig værdig til Deres Majestæts Kongelige Naade.

Allerunderdanigst
Karl Henrik Lorenzen.

(Original i Universitets- og Skoledirektionens Arkiv, Bilag til Førestillingsprotokollen 1831 Nr. 1369).

b.

Høistærede Hr. Professor,

megen Tak for al den Umage, De har havt for min Skyld. Desværre har den været forgjæves, og jeg maa atter tage min Tilflugt til en vis Resignation, som kunde kaldes ganske taalelig, hvis den ikke var forbundet med Tilintetgjørelsen af mange Aars Haab og Glæde.

De finder ingen Harmonie i min Handlingsmaade. Deri har De fuldkommen Ret; men jeg giver Dem at betænke, om Een ikke er lovligen undskyldt, naar han ved udvortes Omstændigheder tvinges til at taale slige Disharmonier i sit Liv og inderste Væsen. Det er haardt at møde store Vanskeligheder paa sin Vandring; men det er endnu haardere, at være sig fuldkommen bevidst, hvor meget man taber ved hvert Skridt, og at man bortfjerner sig fra sit Formaal, istedetfor at nærme sig det.

Dog det maa saa være. Var jeg ikke nødt til at spille min kostbare Tid, saa vilde jeg vist tie stille, og søge at gjøre mig Livet saa behageligt, som mueligt. Men jeg hører ikke til Epikurs Skole, idetmindste hylder jeg ikke Nydelseslæren; der gives en Trang

---

¹⁾ Ernst Wilhelm Kolthoff var indtil 11. Decbr. 1830 konstitueret Lærer ved Sorø Akademis Skole.

og Higen efter et vist aandeligt Liv, som ikke kan tilfredsstilles ved al Verdens Skatte.

Sorøe, d. 17 Decbr. 31.

Deres hengivne

Lorenzen.

S. T.

Hr. Professor Hjort
i Sorøe.

(Original i Ny kgl. Saml. 4°. 2411).

c.

Was ich lange gefürchtet habe, ist denn endlich auf eine so eclatante Weise erfolgt. Der Lauf der Debatten und die böswilligen Propositionen, die Schlag auf Schlag auf einander folgten, zeigten deutlich, dass man systematisch u. consequent zu Werke gieng. Es hat ja nun so sein sollen, und im Grunde war es anfangs auch nur ein heuchlerischer Friede von beiden Seiten. Die Masken sind jetzt gefallen¹⁾.

Je mehr Du gehasst wirst, desto besser für die Sache, welche Du verfichst, ist eine alte Wahrheit in der Politik. Ich sehe auch nicht ein, wie die enggegliederte Gaunerbande Dir zu Leibe kommen kann, es sei denn durch den Machtspruch des Souverains, von nun an sei in Schl. nur von einer deutschen Volksthümlichkeit die Rede. Eine solche Fadaise ist aber undenkbar. Erklärt der Kommiss[arius] dieser Diät, dass er nicht D[änisch] versteht, u. wollen die Secret[äre] das Protocoll nicht verificiren, dann ist es ja vielleicht möglich, dass der König den Drang der Umstände vorschiebt, und Nordschl. factisch von nun an bis Weinachten keiner Repräsentation in der Ständeversaml. geniesst; da an ist auch nichts gelegen, nur dass Ihr ausharrt u. immer kalt u. ruhig protestirt; auf Gründe lässt ja sonst auch keine von den Partheien sich ein. Der ganze Schund in Schl. ist, was die vorgelegten, wirklichen Sachen anbetrifft, keiner Druckzeile werth. Ihr reist dann ruhig nach Hause und lässt das besoffene Deutschthun in Schl. nach ihrer Art rumoren.

Diess wäre meiner Ansicht nach ein sehr wünschenswerther Ausgang der Sache vorausgesetzt, dass Euer Häuflein wirklich

---

¹⁾ Det var ved Mødet i den slesvigske Stænderforsamling 11. Novbr. 1842, at P. Hiort Lorenzen havde meddelt, at han i Fremtiden agtede at tale Dansk. Ved Møderne 14. og 16. Novbr. havde Lorenzen under skarpe Sammenstød med Modpartiet yderligere hævdet sin Beslutning. (Johan Ottosen, Peter Hiort Lorenzen's historiske Gærning S. 105 ff.).

einig ist. Engelbrecht¹⁾ hat ja etwas Aehnliches in Itzehoe gethan. Nur muss darauf eine Haupt- und Statsaction erfolgen, ein Schreiben an Eure Wähler²⁾, sonst lachen sie doch ins Fäustchen. Dieses, ruhig u. ausführlich abgefasst, im Kieler Blatte, dem Fædreland und der Dannewirke abgedruckt, wird die nie zu heilende Wunde, die nun einmal dem armen Schlesw. in 5 Jahrhunderten geschlagen, besser offen halten, als alles Zersausen und Klopffechten in der nobeln, die Interessen des Volks wahrhaft vertretenden Kammer der Beamtennation.

Diess wäre meiner Ansicht nach das Richtige im günstigsten Falle, es sei denn, dass einige Eurer Suppleanten der andern Parthei angehören und einggerufen werden könnten. Alsdann müsstet Ihr wohl bleiben und ein consequentes Stillschweigen u. Zuhören durchführen, freilich eine verteufelte Folter.

Es giebt auch andere Auskünfte und Combinationen. Leider ist es unzweifelhaft, dass der für Euch schädlichste Rath von der dominirenden Rotte ausgehen und die auf solche Sachen influirende Umgebung des Königs vielleicht düpiren wird. Es wird mir immer klarer, dass Ørsted allein Eure Verhältnisse zu durchschauen u. zu würdigen weiss.

Was übrigens Dein plötzliches Umschlagen oder vielmehr Aufdecken anbetrifft, so kann ich mir wohl denken, dass Du lange gereizt worden, ehe Du das giftigste Mittel gegen sie gebraucht hast. Ich hätte es möglicher Weise nicht gethan; davon ist aber nicht die Rede. Genug es ist geschehen, und es kam nur darauf an, einen solchen Schritt zu motiviren. Diess ist das Punctum saliens in der Sache. Von einer anderen Seite betrachtet, ist aber diese Demonstration unberechenbar wichtig, besonders wenn die übrigen nördlichen Repräsentanten Dir beitreten. Eine andere wichtige Frage ist, wie Deine Wähler in S[chleswig] Dein Verfahren aufnehmen, und ob nicht von Norden her allerlei Intriguen sich erneuern werden.

Dass der Herzog todtenblass wurde u. blieb, ist leicht zu begreifen. Dein Ankämpfen ist ein verzweifeltes Purgativ für dynastische Pläne. Ich hätte den Spass mit ansehen mögen.

Sei nur guten Muthes, I. Br., was auch kommen möge, bleibe kalt u. ruhig; dann hält man Legionen vom Leibe. Ihr Hass ist Dein Triumpf. Wenn nicht der ganze Auftritt aus der Ständezeitung

1) Formentlig Sognefoged Jacob Engelbrecht til Edemannswurth, Stænderdeputeret i Itzehoe. Om ham se L. Skau, Om P. Hjort Lorenzen, 1865, S. 168.

2) En Erklæring, dateret 23. Decbr. 1842, fra P. Hiort Lorenzen, indeholdende Motiveringerne for hans Optræden i Stændersalen, findes trykt som Tillægsblad til »Fædrelandet« for 1842.

gemerzt wird oder gar nicht hineinkömmt, da in solchem stürmischen Wetterschlag wohl an kein Protocoll zu denken ist, muss dafür gesorgt werden, dass ein Hauptartikel im Fædrel. darüber erscheint. Wie wenn Du vorläufig selbst eine anonyme Relation besorgtest, oder Gjødwad¹⁾ wenigstens einige Materialien liefertest? Deine Erklärung eilt ja nicht.

Wegener beneidet Dich, was ich eben nicht thue. Er bittet sehr zu grüssen. Schreibe ihm nächstens. Ich habe ihm Deine beiden letzten Briefe mitgetheilt, als einem uns treu Verbündeten.

Und hiemit Gott befohlen, I. Br. Du hast das Loos, beides ein Verräther und ein treuer Vorkämpfer Deines Vaterlandes zu heissen, je nachdem der Mund ist.

S[orø], d. 18 Novbr. 1842.

Dein tr. Br.

C.

(Original i P. Hiort Lorenzens Privatarkiv i Rigsarkivet. — Enkelte Forkortelser er opløste og sat i skarp Parentes).

---

¹⁾ Jens Finsteen Gjødwad (1811—91), fra 1840 Medredaktør af »Fædrelandet«. Nævnte Blad indeholdt 21. Novbr. en kort Notits om P. H. Lorenzens Optræden, 22. s. M. en længere Hyldestartikel til ham. Bladets Udtalelser i denne Sag medførte iøvrigt Indskriden fra Kancelliet.

Slægten Banner.

Et Par Notitser af **C. Klitgaard.**

Til Jyllands ældste og mest bekendte Adelslægter maa vel henregnes Slægten **Banner**, der i særlig Grad var knyttet til Vendsyssel, hvor den gennem en lang Aarrække ejede Hovedgaardene Asdal og Kokkedal. Slægtens Mandslinie skal i Følge »Danmarks Adels Aarbog« være uddød 1713 med Kaptajn Niels Nielsen Banner.

Det synes, som om Slægten samtidig med, at den gik tilbage i Velstand, ogsaa gik tilbage med Hensyn til honnet Ambition, hvilke Egenskaber vel ogsaa sædvanligvis følges ad, thi om Otto Andersen Banner og Jytte Nielsdatter Bilds Børn oplyser Adelsaarbogen, at **Dorte** skikkede sig ilde og af Brødrene blev indemuret, hvorefter hun ca. 1647 døde i Fængslet lidende af Mangel paa alt, og Søsteren **Karen** løb 1637 til Tyskland med Præsten Torben Nielsen i Sønder Næraa. Af Otto Banners Sønner skal her kun omtales **Preben Banner** til Ringstedgaard, Lundsgaard og Stenshede, født 1624, død 1666, Skifte 30. Maj 1667, Kammerjunker og Oberstløjtnant. Han residerede antagelig sidst paa Stenshede ved Sæby og er begravet i Volstrup Kirke. Hans Hustru **Ellen Axelsdatter Rosenkrantz** var født 1619, og efter 1673 at have solgt Stenshede, boede hun i Sæby, død 1683. I Ægteskabet var der 4 Sønner og 2 Døtre, af hvilke kun Sønnen Axel og Døtrene overlevede Faderen, og for dem var Farbroderen, Oberstløjtnant Ejler Evert Banner til Ellinggaard m. m. Værge. Om **Axel Banner** oplyses 1688¹⁾, at det ikke vides, om eller hvor han lever, saa han maa vel være rejst udenlands. Den ene Datter var **Jytte Cecilie Banner**²⁾, der 27. Novbr. 1685 ægtede Studiosus **Christen Laursen Dyster**, f. ca. 1655, antagelig Søn af Laurids Hansen Dyster, Præst i Glenstrup, og Margrete Mortensdatter Hvas. Christen Dyster blev Student privat og 1674 imm. ved Universitetet i Kbh.; April—Septbr. 1685 var han Ridefoged paa Sæbygaard, blev derefter Forpagter af ½ Hørbylund og Fru Eva Ungers Ridefoged der, og 1686³⁾ blev han Forpagter eller

1) Børglum-Jerslev H. Tgb. 23. Aug. og 3. Septbr. 1688.

2) Kaldes i Sæby Kbg. Jutta Barbra Banner, men i Tingbogen Jutta Cecilie.

3) Børglum-Jerslev H. Tgb. 1. Febr. 1687 og Viborg Landstings Justitspr. 9.

Bestyrer af Kajholm i Rubjerg Sogn, der ligeledes ejedes af Fru Eva Unger, men Kajholm blev helt ødelagt af Sandflugt paa hin Tid og kom 1687 til at staa øde. Dyster var 1688 Ridefoged til Sæbygaard og udlagdes da som Barnefader¹⁾; samme Aar var han Forpagter af Gaarden Hestvang i Understed Sogn (Hk. 12-3-2-0 og Skov til 12 Svins Olden²⁾), der var Ryttergods. Han senere Forhold kendes ikke³⁾ og heller ikke, om Adelsaarbogens Oplysning, at hans Hustru blev gift 2. Gang med en Løjtnant, er rigtig; hun blev Oldfrue paa Bregentved, kom 1729 i Vartov og døde der 16. April 1731 (Adelsaarbogen). Den anden af Preben Banners Døtre var Anne Margrethe Banner, om hvem Adelsaarbogen beretter, at hun efter nogles Beretning skal have ægtet en Degn, men 1686 var gift med en indvandret Skotte, Oberstløjtnant Alexander Hay til »Søeflodt« (1686), der blev skudt for Presburg.

Om Ægteparret kan oplyses følgende: 7. Febr. 1686 døbttes deres Datter Ellen Malene i Sæby Kirke (begr. 30. April s. A.), og Faddere var Borgmester Christian Ferslev, Chr. Laursen Dyster; Margrete, Hr. Alberts i Volstrup og Kirsten, Hr. Jørgens i Sæby, — altsaa Honoratiores. 1687 boede velb. Alexander Hay i en Gaard i Dal i Understed Sogn, hvilken Gaard havde 4—5 Tdr. Hk., og 12. Marts 1687 stævnedes han Degnen Niels Pedersen i Understed angaaende Udsæd i nogen Jord⁴⁾. Slaget ved Presburg stod 1687, men det synes mig tvivlsomt, at Alexander Hay i Understed er identisk med den i Slaget skudte Oberstløjtnant af samme Navn, thi 1687 blev der efter Biskoppens Ordre betalt 6 Daler til Understed Kirke for afgangne Løjtnant Hayes og hans Barns Lejersted i Kirkens Begravelse⁵⁾, og det er vel lidet sandsynligt, at hans Lig skulde være blevet transporteret hjem fra Presburg i Ungarn; snarere kunde antages, at han var blevet dødelig saaret i denne Kamp, men saa kommer Modsigelsen mellem Oberstløjtnant og Løjtnant. Anne Margrete Banner blev efter Alex. Hays Død gift (før 23. Aug. 1688)⁶⁾ med velb. Korporal Caspar Ernst Richart v. Schafraedt, men videre om dem vides ikke. For enkelte af foranstaaende Data takkes Hr. Arkivar S. Nygård.

1) Sæby Tgb. 98.

2) Matr. 1688.

3) En Christian Dyster søgte 1706 en Kopisttjeneste ved Rentekammeret (Rtk.s resol.-prot. 58, 292).

4) Børglum-Jerslev H. Tgb.

5) Kirkens Regnskabsbog.

6) Børglum-Jerslev H. Tgb.

Haderslev Bys Borgmestre.

Af Th. O. Achelis.

Erasmus Lautrup har i sin Bog »Chronik und Monographie der Stadt Hadersleben« 1844 givet en Fortegnelse over Haderslev Bys Borgmestre (S. 138—142), han kender 27 Navne indtil 1844. Allerede tidligere havde Peter Rhode samlet 25 Navne indtil 1760, men Listen blev ikke optaget i »Haderslev Amts Beskrivelse«, som udkom 1775, og er derfor ikke benyttet af Lautrup. Denne sidste har indtil 1760 kun 21 Navne og hans historiske Viden er derfor ogsaa paa dette Omraade mindre stor end Forgangerens. Denne Afhandling søger at give en mere fuldstændig Fortegnelse over Borgmestrene end de tidligere Lister, men Opgaven er paa Grund af det mangelfulde Kildematerial vanskelig. Lautrup fortæller, at i den store Ildebrand 1627 de fleste offentlige Dokumenter gik tabt — istedetfor »die meisten« kunde han bedre have skrevet »alle« — og at Branden i Aaret 1759 »hat auch viele Lücken im Stadtarchiv zur Folge gehabt«. Det sidste passer ikke, 1759 blev Raadhuset forskaanet for Ilden; og Lautrup har forresten slet ikke benyttet Byens Arkiv. Værre er det, at Kirkebøgerne paa en Daabsprotokol fra 1737 nær 1759 blev Luernes Rov, og at Judicialprotokollerne sammen med Bytingsprotokollerne indtil 1713 blev afleveret 1854 til Overappellationsretten i Flensborg¹⁾ og er anset for forsvunden siden 1864. Jeg har nu fundet dem i Statsarkivet i Kiel, og det er paa Grund af Judicialprotokollerne mulig at give en fuldstændig Liste over Borgmestrene siden 1629 eller i hvert Fald siden 1664³⁾. Jeg haaber, at det følgende vil vise, at man ogsaa med de faa gamle Kilder, som har staaet til min Raadighed, kan naa et Stykke videre end baade Lautrup og Rhode har gjort.

Byen havde to Borgmestre allerede 1421. De blev valgt blandt Raadmændene, først omkring 1668 begynder Kongen at

¹⁾ C. L. E. von Stemmann, Schleswigs Recht und Gerichtsverfassung (1854), S. III.

²⁾ P. Bjerger og Th. Søgaard, Danske Vider og Vedtægter III. (1913) S. 3.

³⁾ En Fortegnelse over Byarkivets Protokoller har Bysekretæren Johann Joachim Behn skrevet ved sin Forflyttelse til Altona l. VIII. 1737 (Acta XVIII, II 3 A f Bilag Haderslev Raadstuearkiv). Den Gang fandtes Retsprotokollerne 1625—39, 1650—53, 1655—1724, 1727—31, 1733—36, nu mangler Aarene 1650—53 og 1655—64.

indskrænke Valgretten (jfr. 1668 Lauenstein, 1688 Brun, 1745 Brun, 1753 Meyland, 1814 Lindenhan).

1421. *Esgherus Tymmermann* consul Hathersleuensis: 2. II. 1421 (Matthiessen, Aktstykker til Oplysning om Kannikecollegiet i Haderslev, 1856, S. 15).
- 1421—1444. *Petrus (Peter) Iversen* Proconsul Hathersleuensis: 2. II. 1421 (Matthiessen S. 15); *Pæther Ywerss* Borgemester i Hathersleff: 13. V. 1422 (RDRM. 5968); *Pæar Iwerson* burghermester i Hadersleff 29. IX. 1422 (Matthiessen S. 15); *Pedher Iwersson* borghmester i Hadersløff: 22. VII. 1423 (Matthiessen S. 17); *Pædher Iwersson* borghermester: 1. IX. 1439 (Matthiessen S. 19); *Peter Iwersön* Borghermester 17. VII. 1440 (Matthiessen S. 20); *Peter Iwerson* Borghemestern: 4. VIII. 1443 (Matthiessen S. 24); 4. IV. 1444 undersegler han endnu et Dokument (jfr. A. Sach, der Ursprung der Stadt Hadersleben, 1892, S. 76 Anm. 3).
- 1451—1454. *Johannes Starke*: »cum sigillis..... discreti viri Iohannis Starcken proconsulis Hadersleuensis«: 28. IV. 1451 (Matthiessen S. 25); »Hans Star.....meister to Haderschleue«: Tingsvidne Haderslev Byting 30. IV. 1454 (RDHDM. 2. Ser. I. S. 111 Nr. 348); 1455: RDHM. 2. S. I., 165 Nr. 512).
- 1455—1459. *Sebbi Svendsen*: 1455: RDHDM. 2. S. I., S. 165 Nr. 512; 1459; Tingsvidne Tyrstrup Herredsting 17. VI. 1545 (Topografisk Samling, Bjerning, Rigsarkivet); død før 1473 (J. Erichsen, Kreis Hadersleben, 1895, S. 35).
- 1463—1483. *Eggert Heytman*. »Item gegeben Eggert Heytman druddehalff otting erden uppe den velde Oldenhadersleben unde de hoffstede to Fowerdael« 1463 (Schleswig-Holst.-Urkunden IV., S. 372); som Raadmand forekommer han allerede 1445 (Matthiessen, Samlinger 40) og 1449 (RDM. 7906), som Borgmester endnu 29. III. 1466 i et Dokument af Biskop Nicolaus i Slesvig: »Eggherd Heytman borghmester darsülves, (Vonsbæk Præstearkiv), jfr. Sønderjydske Aarbøger 1906, S. 123 og 1483, jfr. Heimat, 1925, S. 199.
- 1500—1504. *Olof Sebbiessen*: 27. VI. 1500 (Zeitschrift für Schleswig-Holsteinische Geschichte 40, S. 403); 31. I. 1503 Oloff Sebbissen (l. c. S. 405); Oloff Zebessen: 7. —13. IV. 1504 (l. c. S. 405); Oleff Zebssen (l. c. S. 406). Han nævnes endnu 4. X. 1506 (Dronning Christines Hofhusholdninger, S. 183).
1503. *Clawes Ankersen*. »Clawes Ankerssen borgmester«: 31. I. 1503 (Zeitschrift osv. 40, S. 405); som Raadmand forekommer han 24. VIII. 1497 (Diplom. Flensb. S. I, 719). I Frue Kirke er paa Nordsiden ved Sakristiet et stort Kalkmaleri med Underskrift: ».... Claes anchersen.. Anno d....«.
1509. *Nic. Krøger*. (SRD. VIII. 137).
1510. *Jürgen Anckersen*: 12. XI. 1510 (Zeitschrift osv. 40, S. 407). Forekommer allerede 4. X. 1505 og 8. IX. 1506 (Dronning Christines Hofhusholdningsr. S. 167, 180).
1516. *Pawell Matzen*: 9. VII. 1516 (Zeitschrift osv. 40, S. 413).
- Ca. 1527—1546. *Jacob Petersen Oldendorph*. Hans Søn, Hans Jacobsen Oldendorph giver i sine Livserindringer følgende Oplysninger (Thott. 541, 8° Kgl. Bibl. fol. 5 recto): »....dux holzatiæ Christianus.... saepe obtulit Jacobo Pe-

tersen patri meo consulatum, quem diu renuens noluit suscipere, tandem post mortem uxoris suae coactus est invitus etiam sustinere consulatum ab eodem rege; Moderen Elsabe døde 12. X. 1526 (fol. 9 recto); J. P. O. døde 30. VIII. 1546; om hans Borgmesterembede siger Sønnen endvidere (fol. 12 verso): Borgmesterembede siger Sønnen endvidere (fol. 12 verso): »Creatus est autem in consulatum anno 15., ut esset collega Henrico Mekelnborch (jfr. 1540) tunc temporis consuli, cui antea adfuit Poul Matzen (jfr. 1516). Hoc demortuo substitutus est pater contra voluntatem suam. Adiunxit pater sibi in senatum, postea in consulatum, Nis Lunt, præfectum civitatis ... Defuneto patri successit in consulatum Oluff Jenssen affinis noster«.

- Efter 1527—1561. Nis Lund; jfr. Jacob Petersen Oldendorph (1527—1546). Forekommer som første Borgmester 1548 (Zeitschrift osv. 40, S. 429), hvad han er bleven 1546; lever endnu 1561 (Achelis, Haderslev i gamle Dage I. (1926 S. 84). Hans Segl er afbildet Zeitschrift osv. 40, Tavle 6, Nr. 28.
1540. Hinrick Mechelborch. 11.—18. XI. 1540 (Zeitschrift osv. 40, S. 426). Han forekommer — ikke som Borgmester — allerede 11. XI. 1519 (Zeitschrift osv. 40, S. 415); Knud Bramsen har skrevet et Mindedigt »in mortem honestissimae matronae prognatae Hinrico Meckelburgo, consule Hadersleuiensi, conjugisque Matthiadis Anckersen, scribae et civis Ripensis. Obiit autem Ripsis anno domini 1566. 4. Nowemb.« (Kirkehist. Saml. 3. R. I, S. 74 Nr. 36).
- 1546—1569. Oluff Jensen Meckelburg. Født ca. 1487, anden Borgmester 1546: Oluff Jensen, Tingsvidne 5. III. 1563 (Sach, Herzogtum Schleswig III, S. 298); »Olluff Jenssen, borge-meister alhir tho Hadersleff«; død 1. VII. 1569, 82 Aar gammel (Møller, Chronologia). Hans Segl findes afbildet Zeitschrift osv. 40, Tavle 6, Nr. 29.
- Sønnen Peter Jensen, stud. Rostock 11. XI. 1547: Petrus Olaui Hader[s]lauensis, Sogneprest i Halk 1566, død 1594. Om Datteren Marina se S. 5 (Borgmester Wilhelm Schumacher den Yngre).
1556. Jesper eller Jespersen »levede ved samme Tid« (Rhodes Ms. § 8; Thott. 4° 1789—1790).
- 1567—1572. Hieronymus Boldich. Sikkert i Embede 1567 (Kirkehistoriske Samlinger 3. I. 98), død 13. 4. 1572 (saaledes i Teksten) eller 1573 (saaledes i Marginen af Møllers Chronologia; 1574 efter A. D. Jørgensen, Rigsarkivets Historie S. 189); i hvert Fald er han død før 17. IV. 1574; jfr. Aarsberetninger fra Gehejmearkivet II, Tillæg S. 68), forekommer allerede 1544 (Danske Magazin 4. 1. 36). Hans Kone, »Margareta, Jeronimi proconsulis haderslebiani uxor« døde 3. II. 1582 (Schriften des Vereins für Schleswig-Holsteinische Kirchengeschichte 2. R., 7. Bd., S. 449).
- 1574—1583. Wilhelm Schumacher den ældre. 1. III. 1574 Tingsvidne Haderslev Herredsting (Achelis, Haderslev i gamle Dage I, 1926. S. 48); 1581 Borgmestrene Wilhelm Schomaker og Jacob Outzen (Acta XII, Ca I Haderslev Raadstuearkiv); død 9. X. 1583, 78 Aar gammel (Møller, Chronologia). Født ca. 1505 Coesfeld i Westfalen, udvandret ca. 1542

- og blev Vinhandler i Haderslev. Gift med *Bodil*. 3 Børn: *Johann S.*, *Tolder paa Gottorp*. — *Georg S.*, Dr. iur., Archidiac. Domkapitlet i Slesvig 1603, gift med *Anna* 1604; døde 1606 eller 1607. — *Wilhelm den Yngre*, jfr. S. 5 (Kilder: *O. Vaupell*, Rigskansler *Griffenfeld II*, 1882, S. 214; *Mollers Stamtavle i Flensborg Raadstuearkiv*).
- 1574—1576. *Simon Petersen*. Døde 3. X. 1576 (Mollers *Chronologia* og *Aastrup Kirkebog i Schriften des Vereins osv.*, 2. R. 7. Bd. S. 447). Det er sandsynligvis hans Kone, der dør 20. VII. 1592: »die Mercurii obiit *Elsabe Simens*, uxor consulis Haderslebensis«, (Schriften des Vereins osv. 2. R. 7. Bd. 339).
- 1578—1592. *Jacob Outzen*. Forekommer første Gang i et Tingsvidne for Haderslev Byting 20. IX. 1578 (Arnemageanske *Diplomsamling XIV.* 23), er 1581 allerede første Borgmester, skønt *W. Schumacher* saa vidt vi veed, har været ældre i Tjenesten: *Kommunitetets Fundats* 27. V. 1581 (*Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins V*, S. 230); lever endnu 1592 (*Kancelliets Brevbøger* 4. III. 1592).
- 1588—1595. *Johan Schnell*. Raadmand 1581 (*Skyld- og Panteprotokol* 1698—1726, fol. 24), forekommer som Borgmester først i et Tingsvidne for Haderslev Byting 29. VI. 1588 »*Jacob Outzen* og *Johann Snelle Bürgermeister*« (*Matthiessens Samlinger* 35), sidst i et Tingsvidne for Haderslev Byting 18. X. 1595: »*Johan Schnell* vnnd *Hans Matzen Burgermeistere*« (*Arnemageanske Diplomsamling XV*, 23). Gift med *Anna Reimers*; om Datteren *Margarethe* (f. Haderslev 15. VI. 1574, d. Oslo 1. V. 1647) jfr. *Persh. T.* 2. V, 67 og 3. V. 94.
- 1595—1598. *Hans Mattisen*. Om Aaret 1595 jfr. *Johan Schnell* (1588—1598); døde 16. I. 1598, »bey 70 J. alt« (*Mollers Chronologia*).
- 1598—1605. *Balthasar Braun*. Forekommer som Borgmester først 1598 (*Zeitschrift osv.* 54, S. 380). Latinskolens Regnskabsfører 1600—1605; døde 1605, begravet Nytaarsdag 1606 i Frue Kirke. Indskriften lyder: »Allhier ruhet der ehrenveste und wohlweise Herr *Balthasar Braun*, wolverdienter Bürgermeister zu Haecersleben, entschlafen A. 1605. — *Elsabe Balthasars*. — Auf Bekostigung derer beiden Töchter *Margarethae* und *Catharinae Brauns*«.
- 1604—1625. *Christopher Boldich*. Valgt til Borgmester i Foraaret 1604, 1. Borgmester 1606, Latinskolens Regnskabsfører s. Aar, døde mellem 1625 (jfr. *Raadsprotokollen* 16. XI. 1633) og 1630 (i *Raadstueprotokollen* 8. V. 1630 nævnes Enken efter ham). Gift med 1) *N. N.*, d. 1593, begravet 4. Søndag efter Trinitatis die Saturni (*Aastrup Kirkebog, i Schriften des Vereins osv.* 2. R. 7. Bd. S. 450) 2) *Cirstina*, lever 1636. 5 Børn; *Jiss*, lever 1626; *Barbara*, lever ugift 1636; *Cirstina*, gift med *Jürgen Jacobsen*, Sognepræst *Gammel Haderslev* 1613—1642; — *Hans*, lever 1636; — *Christopher*, lever 1636. —
- 1606—1626. *Lorentz Hanssen*. Valgt 20. XII. 1606: »*Consul creatus die Saturni post 3. Adv.*« (*Schriften des Vereins osv.* 2. R. 7. Bd., S. 454), forekommer som 2. Borgmester i Tings-

- vidner for Haderslev Byting 16. V. og 1. VIII. 1612 (Zeitschrift osv. 40, S. 448 og 450) og 9. VI. 1623 (Acta XII. A. Raadstuearkiv), som 1. Borgmester 10. XI. 1626 (Acta XII. A. Raadstuearkiv). Han dør før 2. V. 1628, jfr. Kancelliets Brevbøger 1627—1629 S. 436. Hans Kone Maren var en Søster til Borgmester Johannes Tanck (Raadsprotokollen 29. VI. 1633 og 17. VII. 1630).
- ....—1618. Carsten Mecklenburg. Valgt til Raadmand 23. XI. 1696; døde 1618 (Persh. T. 2. V, 66 ff.); forekommer som Borger 1614, 1616 og 1618 (Kancelliets Brevbøger). Gift 19. VII. 1602 (Reinhusens Annales Flensburgenses) med Margareta, Datter af Borgmester Johan Schnell, som overlever ham; om Børnene s. Achelis, Haderslev i gamle Dage II, S. 16.
- ....—1626. Iver Ankersen. Valgt til Raadmand 23. XII. 1606, i Haderslev Bys Skyld- og Panteprotokol 1698—1726 fol. 7. v. »Jep Tamdrup, Borger udi Hadersleben« skylder 100 Mark lybsk, »som min kere hustru[!] fader S. Iffer Ankersen fordum Bürgermester her udi Hadersl. haffuer optagen« (Had. 25. X. 1649). Han er død efter 10. XI. 1626, thi under dette Dato kviterer Rudolf Faust for Plovpenge, som er modtaget ved »Lorentz Hansen og Iuer Ankerss Bürgermeistere der Stadt Hadersleben« (Acta XII. A. Raadstuearkiv). Hans Enke, »Iffer Anckersen wittibe Anneken Ifferssen« forekommer i Raadsprotokollen 4. VII. 1635.
- ....—1626. Wilhelm Schumacher den yngre. Søn af Borgmester Wilhelm S. den ældre (1574—1583), f. Haderslev 4. IV. 1563, Vinskænk, Raadmand 1605—1606, Borgmester, d. 5. III. 1626. Gift 12. XII. 1587 med Marina, Borgmester Oluf Iensens Mecklenburgs Datter, f. Haderslev 1560, d. 19. VIII. 1642. — 9 Børn: Wilhelm S., f. 17. VIII. 1589, Borgmester Tønning, d. 28. V. 1646; — Marine S., f. København 6. VII. 1591, lever 1635, gift 29. V. 1608 med Raadmand Jens Matzen i Haderslev. — Bodel, f. 3. VIII, d. s. Aar. — Oluf, f. 11. IV. 1595, Raadmand i Haderslev, Raadets Vinskænk 1635—1649, d. 9. IV. 1649; — Anton S., f. 27. II. 1597, d. s. Aar; — Herman S., f. 27. VIII. 1598, d. s. Aar; — Johan S., f. 1600, d. 1652; — Hans S., f. 25. I. 1603, d. i Bergen 1670 efter Vaupell, men opføres ikke blandt Arvingerne efter Faderen i Raadsprotokollen 14. V. 1631; — Else S., f. 12. II. 1604, d. 3. V. 1633, men ikke blandt Arvingerne 1631. (Kilder: Raadsprotokollen 14. V. 1631, O. Vaupell, Rigskansler Grev Griffenfeld II, S. 214, Neues staatsbürgerliches Magazin 4, 738, Mollers Stamtavle).
- 1628? sandsynligvis allerede 1626—1650 eller 1651. Johannes Tanck. Forekommer i Kancelliets Brevbøger 13. IX. 1628 og i Raadsprotokollen 1629—1639 (Acta C. XIX 5 Nr. 1 Statsarkiv Kiel) og sidst 1650 (Cod. 134 Raadstuearkiv); d. før 1652, i hvilket Aar Arvingerne betaler Skat, 1634 og 1635 er han første, Thomsen anden Borgmester (Tingsvidne 8. III. 1634), (Sach, Herzogtum Schleswig III, S. 299) og 24. X. 1635, (Cod. 134, S. 273—275 Raadstuearkiv), 1640 er han første, Knudtsen anden Borgmester (Tingsvidne 7. X. 1640, Cod. 134, S. 237—239). Betegnes som Borger 22. II. 1620 (Kancel-

- liets Brevbøger). Sandsynligvis Søn af Karsten og Anne Tanck i Haderslev, hvis Arvinger 1605 forærer to Lysekroner til Frue Kirke i Haderslev (Zeitschrift osv. 20, S. 40). Christian T. betegnes i Johannes E. Schrøders Slægtbog. 1918, S. 7 som Borgmester, men uden Hjemmel. Gift med Magdalena, Datter af Provst Mag. Henricus Dinggreve i Haderslev. Om Sønnerne Heinrich og Christian jfr. Sach, Herzogtum Schleswig III, 1907, S. 301, A. I.
- 1629—1639. Nis Thomsen. I Raadsprotokollen 1629—1639, d. 1639, begravet i Frue Kirke med følgende Indskrift: »Hier liegdt begraben der ehrenvester wolweiser Niis Thomsen, weiland Bürgermeister allhier zu Hadersleben. A. 1639«. Sandsynligvis er han identisk med Raadmanden Niels Thomsen (Kancelliets Brevbøger 3. I. 1620).
- 1640—1651. Wilhadtz Knudtsen. Raadmand sikkert fra 1629 (Raadsprotokollen 19. XII. 1629) til 1639, anden Borgmester 1640 (Tingsvidne Cod. 134, S. 237 Raadstuearkiv), første Borgmester 1651. To Børn kendes: Margaretha, d. før 1696 (Raadsprotokollen 18. VII. 1696;) — Anna, gift med Hinrich Werckmeister i Tønder (Raadsprotokollen 7. VII. 1638, Tønder Bys Retsprotokol 2. I. 1643).
- 1651—1667. Hans Christiansen. F. i Uldal, Skydstrup Sogn. Om Aarene 1655—1667 se Acta IX. (1680) Raadstuearkiv; 1661 var han første Borgmester (Noodt, Beyträge S. 264). Gift 1° med N. N. (Rhode, Samlinger til Haderslev Amts Beskrivelse (1775) S. 535); 11 Børn: Anna, gift med Borger Jørgen Kehlet i Haderslev, samt to andre Døttre og den ældste Søn (Byens Obligations-Prot. 1672 fol. 17 r.). 2° med Anna Schrøder, Datter af Sognepræsten Johan S. i Aller og Elisabeth Suderov fra Rostock; hun blev efter Mandens Død gift den 24. XI. 1675 med Cantor Johan Heinrich Bilhard (Persh. T. 7. VI. 134). Fra hendes Ægteskab med Borgmesteren stammer Johan Eichel Læge og Borgmester i København, d. 26. III. 1736 (Historisk Tidsskrift 2. VI. 1856 S. 318 Anm. 3 og Zeitschrift osv. 40, S. 188); og Christen Hansen Eichel pers. Cap. Beftoft 24. IV. 1688, Sognepræst sstds. 13. II. 1700, d. 1707. Desuden, uvist af hvilket Ægteskab, Datteren Ellen, gift med Richard von der Hardt (Persh. T. 7. VI. 126), som overlevede ham, og Anna Elisabeth, gift med Hermann Jansen, Cantor i Haderslev (1717: Acta XII. A. 1757 L., Raadstuearkiv). Raadsprotokollen 19. I. 1669 anfører som Borgmesterens Arvinger: »der H. Rector, Jürgen Keeloth, Hanss Closter, Michell Kroeger, Knudt Lorentzen, Hans Heisselloe«.
1654. Jørgen Lorentz (Rhodes Ms.); en Søn Jürgen Jürgensen forekommer i Raadsprotokollen 8. IV. 1671.
- 1654—1659. Lorentz Knudsen. 1654: Haderslebiensia I, Nr. 53: 2. VI. 1654, 1655—1657: Acta IX, Raadstuearkiv, 1659: Rhodes Ms.; Epitaf i Frue Kirke, opsat 1686 af Raadmand Jens Petersen og Hustru (Trap, Danmark, IX., S. 37). Gift med Bodel. — 4 Børn: Bodel, viet i Frue Kirke 12. VII. 1663 til Byfoged i Haderslev Wagner Oggesen Fleckenberg (1666—1685), Søn af Raadmand Oggesen

- Fleckenberg i Bergen (Raadsprotokol 12. I. 1696); — Birgitte, gift med Matthias Thomæus Schinck, Præst i Skrydstrup 1669—1704; — Knud, Husejer i Haderslev (Raadsprotokol 6. III. 1669); — Anneken, gift med Raadmand Jens Petersen i Haderslev (valgt 2. XI. 1678, d. 1691). Kilder: Raadsprotokollen 17. VI. 1676 og 23. XI. 1678.
1656. Friedrich Kling ifølge Rhodes Ms.; beroer sandsynligvis paa en Fejltagelse, Navnet findes ikke blandt Magistratens Medlemmer fra 1656 i Bilag F. til Byens Regnskab 1772.
- 1661—1667 eller 1668. Hans Hestermann. F. i Wedel ved Elben; var Raadmand 1654, forekommer som ældste Raadmand paa et Tingsvidne af 12. III. 1657 (Inv. Nr. 167 Raadhuset), anden Borgmester 1661 (Acta A. XVII., 809 Statsarkiv Kiel), 1663—1667 (Acta IX. Raadstuearkiv), d. 1667 eller 1668 (Rhodes Ms.). Hans Kone blev begravet 7. II. 1693 (Regnskab Frue Kirke). — 3 Børn: Johannes, imm. Rostock 18. IV. 1659, København 7. IV. 1666, Diac. Haderslev 1675, d. 30. VIII. 1694; — en Datter gift med Hans Ebsen paa Klingbjerg (Raadsprotokol 19. I. 1669), havde Barnedaab 3. X. 1666 (jfr. Sønderjydske Maanedsskrift IV. 1927—28, S. 124); — en Datter gift med Læreren ved Borgerskolen Albert Buck.
- 1668—1690 [—1693]. Just Lauenstein. Forekommer som Borger i et Tingsvidne af 14. II. 1647 (Acta XIII B. 7. Raadstuearkiv), er Raadmand 1654, Borgmester 1668 (Rescript Frederik III's af 5. XII. 1668, at han i Stedet for afdøde Borgmester Hans Hestermann skal være yngste Borgmester og Hospitalsforstander: Acta A. XVIII. 826 Statsarkiv Kiel). I Rescr. af 4. XII. 1690 bestemmes, at Amtsskriveren i Aabenraa Gottfried Schrøder skal vælges til Viceborgmester »wegen des hohen Alters des ältesten hiesigen Bürgermeisters Just Lauenstein« (Cod. 4, Registr. kgl. Rescr., Raadstuearkiv); d. 30. III. 1693 (Rhodes Ms.). Gift 1° med Ingeborg, som dør 3. VII. 1659, 35 Aar gammel (Epitaphium i Frue Kirke); 8. V. 1660. 2° 8. V. 1660 med Elsebe, Datter af Sognepræsten Nicolaus Køndig i Moltrup; hun var først gift med Kirkeforstander Oluf Jensen i 1650; hun døde den 6. Juni 1719, over 89 Aar gammel. — 3 Børn (de to første af første Ægteskab): Johannes, imm. Kiel 20. VIII. 1676; — Gjertrud, f. Assens 6. IV. 1644, gift med: 1° Christopher Mussmann i Haderslev, Borger 8. V. 1652, d. 18. X. 1680; 2° 1696 Pastor Johannes Monrad i Aastrup, d. sstds. 1614, begr. 25. IX. En Datter gift med en Hünitz i Jylland, jfr. Prot. iud. 7. VII. 1703: »Würde ihre Tochter die Fr. Hünitz aus Jutland anhero kommen«.
- 1669—1675. Gottfried Schumacher. Søn af Oluf Schumacher, Raadets Vinskænk 1635—1649, og Sønesøn af Borgmester Wilhelm Schumacher den Yngre; f. 25. IX. 1624, blev efter Faderens Død Raadets Vinskænk og Postmester 1649, Raadmand sikkert 1666 (Raadstueprotokol 5. I. 1666), Tolder 1650. Valgt til Borgmester 29. II. 1668, d. 1675 før 9. IX. (Raadsprotokol 9. IX. 1675; 18. VIII. ifølge Mollers Stamtavle,

9. VIII. ifølge O. Vauppel, Grev Griffenfeld, II., S. 214). Gift 29. VIII. 1653 i Flensborg med *Salome Jansen*, f. 9. X. 1632, d. 12. V. 1680, Datter af Hr. *Andreas Jansen* i Flensborg (Raadstueprotokol 20. VI. 1674). Om hendes andet Ægteskab jfr. Borgmester *Arend Brun*, 1689—1705. 7 Børn: *Anna*, d. ung; — *Oluf*, lærer 1674 Tøndebinderhaandværket i Mainz (Ægtebrev 20. VI. 1674 i Raadsprotokollen), d. før 1694 (jfr. Raadsprotokol 2. I. 1694), ifølge *Mollers Stamtafel Lieutenant ved Garden til Hest*, f. 10. VIII. 1654, d. 1702; 1677 Fændrik i Kapt. *Crinitz'* Komp. af *von den Brinckers* slesvig. nat. Infanteriregiment, ved Regimentets Opløsning i Landskrona 6. X. 1676 overgik han til *Prins Christians Regiment* (Indk. *Sager* 706 (1677), var i November 1677 uden Ansættelse. (Indk. *Sager* 708 (1677). — *Magdalena*, f. 1657, d. 1658; — *Wilhelm Heinrich*, f. 18. VII. 1669 eller 9. V. 1670. Pastor i *Stepping* 1692—1724, d. 1. IX. 1724; — *Andreas*, f. 10. IV. 1660, Postmester *Rendsborg*, valgt til Raadmand i *Haderslev* 13. XI. 1697, d. 4. VIII. 1732; — *Anna Elisabeth*, f. 1669, d. 1670; — *Adolph*, Cornet i kgl. Tjeneste, d. før 1694 (forekommer ikke i *Hirsch's Militærpersonalier*). Kilder: Raadsprotokol 7. XI. 1668, Vauppel l. c., *Mollers Stamtafle*.
- 1675—1676. *Anton Klinge*. Er Raadmand 1661 (*Acta A. XVII.* 809 *Statsarkiv Kiel*), valgt til Borgmester 9. IX. 1675 efter Borgmester *Gottfried Schumachers* Død under Betingelsen, at han flytter fra *Slotsgrunden* og genopretter *Tinget* («das zuvor allhier gewesenes übliches Ding und Recht»; Raadsprotokol 9. IX. 1675), d. 14. XII. 1676 (*Kirkens Regnskabsbog*) eller 15. XII. (*Rhodes Ms.* og *Aastrup Kirkebog*: »døde H. Borgermester *Anthon Kling*, min *Kones Fader*, hora quarta matutina me præsente»). Formodentlig Søn af *Bysekretær Friedrich Klinge* i Flensborg (f. *Jever* 25. III. 1612, d. *Flensborg* 13. V. 1660) og *Catharine Holst*, fra *Koldenhüttel*, gift 23. VIII. 1640. I Flensborg Raadstueprotokol 9. V. 1661 hedder det efter *Bysekretær Fr. Klings* Død: »Eod. beschlossen, dass an *Antoni Kling* wegen *Friedrich Kling*en *Sehl. Rechnung möge geschrieben werden*« (Meddelelse af Hr. Raadstuearkivar, *Professor Dr. Fr. Graef* i Flensborg). *Hospitalsforstander* 1675. Gift med *Anna Elisabeth*, der lever som *Enke* 1678. 11 Børn: *Anton*, var 1680 *Ridefoged* i *Haderslev Herred*. Sønner *Anton Boldewin* var *Præst* i *Vonsbæk* 1716—1740, en anden, *Friedrich*, var *Byfoged* i *Haderslev* 1731—1767; — *Dorthe Elisabeth*, d. *Aastrup* 1695, gift 12. IX. 1676 med *Pastor Johannes Monrad* i *Aastrup*; 4 Børn; — *Anna Sophia*, gift 1696 med *Farver Johan Bahnsen* i *Haderslev*; B. havde først været gift med en *Maria*, i hvilket Ægteskab var en Søn (Raadsprotokol 15. II. 1696); — *Friedrich*, *Pastor* i *Halk* 1689—1699, d. 19. II. 1699; — *Just*, *Byfoged* i *Haderslev* 1690—1707, begravet 14. VI. 1707; — *Kai Klinge* i *København* (jfr. *L. Bobé*, *Petrigemeinde* (1925), 435, 500/1.); at han var *Broder* til *Byfogden*, fremgaar af Raadsprotokollen 18. IV. 1711; — et *Barn*, d. 1679; et andet begravet 30. VIII. 1680. — Om to *Døtre* jfr. *Kirkehistoriske Samlinger* 3. IV. 155, en

- tredie var gift med Raadmand T y c h o C h r i s t e n s e n i Haderslev (d. før 1718).
- 1677—1688. H a n s G i e s m a n n. Stammer »aus dem Braunschweigischen« (Nachrichten v. Balt. Meere 1766, 86). Deputeret Borger sikkert 1665 (Raadsprotokol 17. III. 1665), valgt til Raadmand 18. II. 1668, til Borgmester 1. II. 1677. D. 1688 mellem 12. V., det sidste Raadsmøde, han deltog i, og 17. VII. (kgl. Rescr., at Raadet maa vælge Arend Brun til Borgmester). Gift 1649 med Cæcila, Datter af Pastor Nic. K ø n d i g i Moltrup (1597—1647), som først 1646 var gift med C h r i s t i a n K n u d s e n i Solkjær. I Frue Kirkes Regnskab forekommer 6. X. 1673 Klokkepenge til Bryllup for »Herr Hans Giesman«, enten Borgmesterens andet Bryllup eller hans Navn staar for Datterens. En Datters Bryllup 1679—80 (Kirke-regnskab). Som Svigersønner nævnes i Raadsprotokollen 27. III. 1686 Mons. J e n s O l u f s e n og Tingskriver P e t e r H a n s e n; førstnævnte er maaske den senere Borgmester J e n s O l u f s e n (1706—1714), sidstnævnte maaske Amtsskriveren, d. før 12. I. 1692 (Papirer paa den gamle Amtsstue, Naffet Nr. 2 i Haderslev) derefter hed hun Elisabeth.
1678. J u s t H a n s e n (Rhodes Ms.).
- 1688—1705. A r e n d B r u n. Søn af D e t l e f B r u n, Kaptajn i Frederik III.'s Tjeneste, og A n n a T r e n t z a u s (Ligtale over Sønnen Jochim Brun 11. VII. 1728, Haderslev Kirkearkiv); Provindsial-Postmester over Jylland 1676, Tolder; udnævnt til Borgmester 1688 (kgl. Kaldsbrev 17. VII. 1688, jfr. Raadsprotokol 3. VIII. 1688, 12. II. 1698); d. 17. VI. 1705. Gift 1° 14. IV. 1677 med S a l o m e J a n s e n, Enke efter Borgmester G o t t f r i e d S c h u m a c h e r (jfr. Persh. T. 8. IV. 243), d. 1680, begr. 30. V. (Kirkeregnskab: H. Postmeister seiner Liebst. sehl. gestorben für eröffnng 20. Mk.). 2° 9. VI. 1681 med A n n a E l e o n o r a H o y o l, Datter af Amtskriver B o l d e w i n H o y o l og E l i s a b e t h L u d o l f i n, jfr. Aastrup Kirkebog 1681: »d. 9. Jun. d. 4. Nuptiæ Dn. Arendt Brun Postmeisters in Hadersleben mit Anna Eleonora Hojolin fuere«. 3° med Dorothea Augusta (jfr. Raadsprotokol 3. X. 1705), d. 1. XII. 1714 (Ringning med Klokkerne i 3 Dage og efter Prædikenen kostede 40 Mark lybsk). Om Sønerne Arend (d. som Sognepræst i Moltrup 23. VII. 1741) og Joachim (f. 20. VI. 1692, d. 1728 som Quartus ved Haderslev Latinskole) jfr. Persh. T. 7. VI. 131/2, 8. IV. 243, om Sønnen D e t l e v (Borgmester 1730—1745 jfr. nedenfor; et Fødselsattest for Sønnen C o n r a d af 2. Ægteskab findes i Raadsprotokollen 20. V. 1706).
- 1691—1707. G o t t f r i e d S c h r ø d e r, Søn af Kirkeforstander og Indbygger paa Slotsgrunden W a r m b o l d S. og M a r g a r e t a, Datter af Provst S ø r e n B a g g e r i Kallundborg (Raadsprotokol 16. V. 1722), i Raadsprotokollen 19. XI. 1676 nævnes Carsten S. som Fader), født 1643 (Ligsten i Frue Kirke ifølge Gravstedermatriklen fra 1781 Nr. 34). Herredsfoged i Aabenraa 1676, Amtskriver i Aabenraa 1684, bestemt til at være Viceborgmester ifølge kgl. Resolution 9. XII. 1690, indsat i Embedet 5. II. 1691, første Borgmester 1693, afsat 11. II. 1707; d. 25. VI. 1719 (Kirkeregnskab). — 2 Born: A n n a M a r i a,

- gift med Kaptajn von Holys paa »Leidstenhoff« (det er Lengodset Leisten) i Mecklenborg; — Anna Margareta, gift 1694 med Joachim Soltwedel, Borgmester i Haderslev 1720—1729.
1707. Nicolaus Rüe. Valgt til Borgmester 11. II. 1707, var tillige Ridefoged i Gram Herred (sikkert 1671—1721, jfr. Raadsprotokollen 25. X. 1765), afsat i H. t. kgl. Rescr. af 28. III. 1707 (Raadsprotokol 22. III. 1707); døde 1725. Gift med Maria, Datter af den 1675 afdøde Raadmand Matthias Jensen i Haderslev. Hun døde 1743. Af Børn kendes følgende 5: Matthias Rye, 1781 i København. — Dorothea Sophia, gift 23. XI. 1717 med Rektor Conrad Michael Overbeck (jfr. Persh. T. 7. VI. 127). — Borthilla Catharina, gift 26. IX. 1719 med Rektor Christian Erdmann Schindler, begr. Frue Kirke 30. X. 1729; jfr. Persh. T. 7. VI. 127. — Severin, døde 1704 i Østindien; (jfr. Raadsprot. 19. VIII. 1704). — En Datter begr. Frue Kirke 29. I. 1713.
- 1705—1707, 1708—1714. Jens Olufsen. Valgt til deputeret Borger 20. XI. 1688, til Raadmand 2. X. 1703, til Borgmester 28. IX. 1705. Var suspenderet 1707—1708, igen introduceret 1708 (kgl. Rescr. 3. III. 1708, Cod. 4, N. 172 Raadstuearkiv), begr. 16. XI. 1714. Gift med Justina, Datter af Magister Peter Dreyer i Haderslev; om Sønnen Peter jfr. Achelis, Haderslebener Johanneum, 1921, S. 41, N. 263 og Samlinger til Jydsk Historie og Topografi 1926, S. 195. — Enken fik Kapitän Rehewalds Bo ifølge Testamente, oprettet 18. III. 1708, til Nydelse; d. 1721, begravet 15. III. (Kirkeregnskab).
- 1707—1708. Kai Mussmann. Søn af Christopher M. i Haderslev (d. 1680) og Gjertrud Lauenstein, Datter af Borgmester Just. L. Aflagde Eden som Borgmester 15. IV. 1707 (Raadsprotokollen), d. 13. XII. 1708 (Aastrup Kirkebog). Gift 1° med Anna; 2° med Magdalena, Datter af Peter Matzen. Hun blev efter Mandens Død gift med Jürgen Paulsen i Aabenraa (bl. Arvingerne anføres i Raadsprotokollen 13. VIII. 1711: »Jürgen Paulsen wegen seiner Frau Liebsten« og »Mons. Jürgen Paulsen wegen seines Stiefsohns Maatthias Musmann«); hun blev begravet i Aabenraa 28. XI. 1712. — 5 Børn: Anna Christina, f. 1691, d. i Haderslev 18. IV. 1776, var først gift med Claus Jacobsen Lunding (Købmand og deputeret Borger), 21. X. 1729 med Bendix Holst; — Johann Christopher; — Andreas (d. 29. VI. 1754); — Gertrud; — de tre sidste anføres i Raadsprotokollen 29. VII. 1710). — Matthias, Borgmester 1757—1768, jfr. nedenfor.
- 1715—1720. Balzar Benzen. Indsat 19. X. 1715, producerer sin Dimission 16. V. 1720 ifølge kgl. Rescr. af 7. V. (Prot. extrajudicial 16. V. 1720, Cod. 51 Raadstuearkiv). Var tillige Amtsinspektør og Amtsforvalter. Gift med Catharina Dorothea (Raadsprotokol 9. IV. 1722). — Børn: Samuel og Friedrich studerer i Leipzig 1714, et Barn dør 26. VI. 1715 (Kirkeregnskab). Hans Bedstemoder blev begravet i Haderslev 18. XII. 1759.

- 1720—1729. **Joachim Soltwedel**. F. i Husum 28. VIII. 1661 som Søn af Købmand **Joachim S.** i Husum og **Agathe Müller** (d. i Haderslev 1721, begr. 9. II.) fra Haderslev. Deput. Borger 13. XI. 1703 (Raadsprotokol, Raadmand 1715, valgt til Borgmester 24. V. 1720 (Prot. extrajudiciale samme Dag, Cod. 51 Raadstuearkiv), d. 28. XII. 1729 (Ligtale Acta 7c Kirkearkiv; 29. XI. ifølge Kirkeregnskabet), begravet 10. I. 1730, jfr. Aastrup Kirkebog: »Sepultus est Consul Haderslebiensis Jochum Soltwedel æt. 68«. Gift 1694 med **Anna Margareta Schröder**, Datter af Borgmester **Gottfried Sch.** (1691—1707); hun døde 19. IX. 1736. — 18 Børn: **Jacob**, som havde Bryllup 2. II. 1735; — **Anna Maria**, gift med **Berend Stubbe** i Kalundborg (Prot. iud. 8. XI. 1731); — **Hermann Gottfried**, f. Haderslev 7. X. 1695, imm. Jena 13. VII. 1215, Quartus ved Latinskolen 1719, d. 14. II. 1735, ugift (Ligtale Acta 7c Kirkearkiv, hvorefter Persh. T. 7. VI. 139 N. 15 bør rettes); — **Peter**, umyndig 1730; — **Johann Gottfried**, umyndig 1730; imm. Kiel 15. IV. 1741; — **Elisabeth Maria**, umyndig 1730 (jfr. Prot. iud. 4. IV. 1730), d. ugift 30. VIII. 1736; — **Joachim**, studerede 3 Aar i Wittenberg og Jena (Prot. iud. 8. XI. 1731); — **Ernst**, kom 18 Aar gammel den 22. IV. 1718 til København (Prot. iud. 8. XI. 1731). Er 1732 Toldforvalter i Kalundborg (Prot. iud. 18. XII. 1732).
1726. **Johann Vennighausen**. Udnævnt af Kongen til Viceborgmester 16. X. 1723, Udnævnelsen forelæst paa Raadhuset 12. II. 1726 (Prot. extrajudiciale samme Dag, Cod. 51 Raadstuearkiv). V., som var Postmester i Haderslev 1705—1726, protesterer imod Udnævnelsen paa Grund af Svagelighed og andre Forretninger; den var sket i H. t. en anonym Angivelse, at Soltwedel paa Grund af Alder og Svagelighed ikke længere var i Stand til at føre Borgmesterembedet. Derimod protesterer baade Soltwedel, Raadmændene og de deputerede Borgere, og V. har aldrig tiltraadt Stillingen, skønt han havde indsendt Eden som Borgmester til det tyske Kancelli (1. XII. 1723). Lautrups Oplysninger S. 141 om Soltwedels Afskedigelse 1720 og Vennighausens Embedstid som Borgmester 1720—1745 er aldeles urigtig. Gift 1° med **Magdalena Elisabeth Hünitz**, begr. kort efter 24. II. 1709 i Slesvig. 2° med N. N., som døde den 12. XI. 1754 i Haderslev. En Datter har Bryllup 27. X. 1752, en anden, **Maria Augusta**, dør ugift 7. VI. 1776. Sønnen **Carolus Ferdinandus**, imm. Kiel 1. IV. 1730, Jena 12. IV. 1732, blev Overauditør i den danske Hær. Et Barn begravet 2. X. 1708. Desuden nævnes i Skifte (Raadsprot. 20. II. 1727) **Peter Christopher**, **Friderica Anna Sophia**, **Detlef** og **Ulrich Adolph**.
- 1730—1745. **Detlev Brun**. En Søn af Borgmester **Arend B.** (1688—1705). Valgt til Raadmand 11. IX. 1718, til Borgmester 24. I. 1730 (Prot. extrajudiciale 24. I. 1730; jfr. Aastrup Kirkebog 30 I. 1730: »Senator, Detlef Brun, Consul electus«). D. 2. IV. 1745 (Acta XVIII, 113 Ab β Raadstuearkiv), jfr. Aastrup Kirkebog 5. IV. 1745: »subito obiit hor. I pom. Consul Hadersleb: Detlef Brun«. Gift 9. V. 1715 (Kirkeregnskabsbog:

- »Mons. Detlef Brun«. Hun hed Catharina Elisabeth, (Acta XVIII, II, 4 c, Bil. 1) og døde som Enke 28. X. 1747. (Kirkerregnskab: »die Frau Bürgermeisterin Bruun«). Hans Borgerbrev findes indført i Raadsprotokollen 12. IX. 1702.
1745. Johann Ahrend Brun. Søn af Borgmester Detlev Brun (1730—1745), imm. Göttingen 27. IV. 1735 som stud. iur., Sagfører i Haderslev (Kaldsbrev dat. 4. VI. 1740), udnævnt til Borgmester 4. VI. 1745 (Prot. extrajudiciale 31. VII. 1745, Cod. 52 Raadstuearkiv), d. 14. X. 1745 (Prot. extrajudiciale 10. XI. 1745).
- 1745—1747. Lütge Asmussen. F. i Haderslev ca. 1707, valgt til Raadmand 3. X. 1737, til Borgmester 1745; Valget stadfæstes 7. I. 1746 (Acta XVIII, II. 3. Ab 3 Raadstuearkiv). D. 16. VI. 1746 (Acta XVIII, II. 3. Ab 3 Raadstuearkiv), begr. i Aastrup Kirke 21. VI. 1747. Gift 1. X. 1734 med Anna Apollonia Monrad, Datter af Sognepræsten Georg Monrad i Aastrup, f. Aastrup 1718 (Manusc. 174 Statsarkiv Kiel), d. Aastrup 10. VI. 1737. Den eneste Datter, Hilleburg Christina, f. 16. VIII. 1736, blev gift i Aastrup 7. VIII. 1753 med Kommerceraad Christen Leth i Vejle.
- 1747—1752. Christian Friedrich Schnell. Amtsforvalter (sikkert 1736), Tolder, Justitsraad, paa de deputerede Borgers Forslag valgt til Borgmester 5. VII. 1747; Valget stadfæstet 17. VII. 1747 (Acta XVIII, II. 3. Ab 3 Raadstuearkiv); d. Haderslev 23. IX. 1752 (jfr. Aastrup Kirkebog: »starb i Hadersleb.: H. Justitz-Rath Schnell, Amtsverwalter, Consul, Zollner«. Gift med Catharina, som d. 2. III. 1791. Hun oprettede 30. III. 1782 det Schnellske Legat, jfr. Lautrup S. 105.
- 1752—1753. Jacob Bertelsen Lundin. Valgt til Raadmand 2. V. 1745, til Borgmester 24. X. 1752, jfr. Aastrup Kirkebog Dom. XVII. post Trinit.: »an statt des verstorbenen Justitzraths Schnell ist H. rath H. Jacob Bertelsen zum Burgermeister in Hadersleben (gewählt)« og Prot. extrajud. 24. X. 1752. D. 4. VI. 1753. Gift 1732 med Talle Rebecca, Datter af Nis Troulsen i Hjerndrup og Anna Lorentzen fra Oksevad; hun d. 21. XII. 1775, 50 Aar og 3 Maaneder gammel. — 8 Børn: Anna Catharina, gift 26. X. 1752 med Sognefoged Conrad Iversen i Fredsted; — Anna Sophia, døbt 11. V. 1742, gift 9. IV. 1761 med Lorentz Musmann i Haderslev (f. ca. 1735, d. Haderslev 28. VI. 1781); — Bertel Jacobsen, døbt 8. XI. 1739, d. spæd; — Bertel Jacobsen, døbt 11. V. 1744, gift 1° 19. I. 1775 med Cathrine Musmann (se 1757—68); 3 Børn; 2° 28. IV. 1789 med Metta Catharine Fischer fra Ejlsbøl; — Nis Bertelsen, f. ca. 1736, d. Haderslev 21. II. 1795, gift med Anna Christina Holmer i Roost: En Datter; — Magdalena Rebekka, døbt mellem 12. og 19. V. 1748, gift 1. V. 1777 med Jacob Holm, Søn af Herredsfoged Peter Christian H. paa Tørning, hun døde før 1786 paa Refsø (han var Ejer af Refsø 1778—1795; Sommersted Kirkebog er brændt); — Jacob Bertelsen, døbt 28. VIII. 1753; — Ingeborg Bertelsen, d. 1759, begr. 12. XI. i Frue Kirke.
- 1753—1757. Jens Christian Meyland. Søn af Sognepræst Johan M. i Hoptrup (1698—1742), Sagfører i Haders-

lev (Kaldsbrev 23. V. 1740), valgt til Borgmester 1753, jfr. Prot. extrajudiciale 28. IX. 1753 (Cod. 52 Raadstuearkiv) og Aastrup Kirkebog 1753, Dom. XIV. post Trinit.: »Sachwalter Meyland zum Bürgermeister in Hadersleben, an Justizraths Schnell stelle, introduciret«. D. 2. VI. 1757 (Aastrup Kirkebog har urigtigt 3. VI.: »Obit consul Hatterslebiensis Meiland«, thi i Prot. extrajudiciale 3. VI. 1757 hedder det: »gestern Vormittags um 10 Uhr«).

1757—1768. Matthias Musmann. F. i Haderslev ca. 1703, Søn af Borgmester Kai M. (1707—1708) og Magdalene, Peter Matzens Datter, valgt til Borgmester 28. IX. 1757 (Prot. extrajudiciale, Cod. 52 Raadstuearkiv); Valgt stadfæstet 24. X. 1757; d. Haderslev 30. VI. 1768. Gift 1° 18. VII. 1730 med Catharina Lunding, Datter af Købmand Michel Jacobsen L. i Haderslev og Anna Margaretha Hollingsen fra Flensborg; hun døde 27. VIII. 1736. Et Barn af dette Ægteskab døde 3. IV. 1735; ingen Børn i Live 1768. 2° 28. V. 1741 med Anna Elisabeth Lunding, f. 1691, Datter af Købmand Nis Jacobsen Lunding og Elsabe Magdalene Hestermann (d. 22. V. 1772), begge fra Haderslev, d. 11. I. 1756 (Kirkeregnskabsbog). — Jfr. Aastrup Kirkebog 1741, Festo Trinit.: »interfui nuptiis [Mathiae] Musmannianis Haderslebiae«. — 10 Børn: Kai, f. 27. X. 1741, deputeret Borger, d. Haderslev 28. I. 1791; gift 1. XI. 1771 med Christina Margaretha, Datter af Niels Jürgensen Hvaspaa Ballegaard, d. Haderslev 14. III. 1799; 7 Børn; — Nis, f. 1. IX. 1743, d. Haderslev 17. IX. 1801; gift 1° 28. IX. 1769 med Gunder Christina Kalleisen i Gammel-Haderslev, f. 1747, d. 5. XII. 1772; 2 Børn; 2° med Anna Catharina Bang fra Stostrup ved Fredericia; 2 Børn; — Catharina, f. 23. V. 1745, d. Haderslev 22. VI. 1788; gift 19. I. 1775 med Barthol Jacobsen Lunding (se 1752—53); 4 Børn; — Peter, f. 19. XI. 1746, d. før 1768; — Jacob, f. 15. II. 1748; gift i Gammel-Haderslev 8. II. 1770 med Helena Fischer, Enke efter Sognefoged Stephan Fischer i Ejsbøl; — Falle Rebecka, f. 15. II. 1748, d. før 1768; — Matthias, f. 3. I. 1749; — Elisabeth Magdalena, f. 15. III. 1750, d. Haderslev 7. IX. 1802; gift 1° 31. V. 1771 med Købmand Friedrich Raben, deputeret Borger, Søn af Købmand Andreas Jessen Raben i Haderslev og Lucia Feddersen fra Flensborg, f. 22. IV. 1744, d. Haderslev 18. VI. 1784; 3 Børn; 2° 13. VI. 1786 med Købmand Erich Hofgaard i Haderslev, Søn af Jesper H. og Helena Hiort, begge fra Horsens; f. ca. 1759, d. Haderslev 1. VI. 1804; 4 Børn; — Andreas, f. 6. X. 1754, d. Haderslev 16. VI. 1801; gift med Thalia Rebecca Holm fra Refsø; uden Livsarvinger; — Magdalena, f. 3. I. 1756, d. Kolding 27. 6. 1832, g. 26. X. 1779 med Apoteker Morten Christian Eilschow (= Eilskov) i Kolding.

1768—1796. Arnold Christian von Neuhöffel, F. Bordelum 25. IV. 1727, Søn af Diakon Ludwig Philipp von N. (d. 1748) i Bordelum og Magdalena Forster

- (d. 1745); imm. Kiel 15. V. 1747, Amtssekretair i Haderslev sandsynligvis 1750, da Amtssekretair Martensen døde 9. VI. Kaldsbrev som Sagfører 10. I. 1750; valgt til Bysekretair sstds. 1758 16. III., kgl. Konfirmation 3. IV., introduceret 18. IV., Raadmand 1760, Borgmester 1768, (Valgshandlingen er efter Prot. extrajudiciale beskrevet hos Achelis, Haderslev i gamle Dage II., S. 50—51). D. Haderslev 26. VIII. 1796. Gift 25. XI. 1768 med *Sophia Magdalena Bang* (Koncession til Huskopulation 19. XI), Datter af afdøde kgl. Postmester *Jürgen Bang* (d. 9. XII. 1751) i Haderslev og *Hedewig*, født *Nieburg*. — 2 Børn: *Ludwig Georg*, f. 21. IX. 1769, imm. Kiel April 1788, Underretssagfører i Haderslev, d. sstds. 20. XII. 1825; — *Sophia Hedewig*, f. 21. II. 1773; gift 1. VII. 1796 med *Hans Rudolph Hiort*, Amtsforvalter i Haderslev (f. 8. III. 1771, d. Haderslev 13. XI. 1814); om hans Samlinger til Haderslev Bys Historie jfr. *Sønderjydske Aarbøger* 1892, S. 149 og *G. Fr. Claussen, Beiträge zur Geschichte von Hadersleben*, 1877, S. 111.
- 1796—1813. *Niels Sørensen*. F. Jels 18. VI. 1763, Søn af Landmand og Sognefoged *Søren Nielsen* og *Susanna Catharina Petersdatter*, imm. Kiel 22. X. 1785, Sagfører i Haderslev, Borgmester 1796, tillige Bysekretær indtil 1802, Byfoged fra 1800, d. Haderslev 4. VIII. 1813. (Biografi af *Johannes Knudsen* i *Lyna* 1813, S. 265—278). Gift med *Maren Maria Hvas*, f. *Ballegaard* 12. IX. 1772, døbt *Falslev* 28. X., d. Haderslev 13. IV. 1835. — 7 Børn: *Susanna Sabina*, f. 7. VII. 1794, d. Haderslev 9. II. 1870, gift 21. VI. 1810 med Rektor *Christian August Brauneiser* (f. *Tønning* 24. X. 1777, d. Haderslev 14. III. 1855); — *Severinus Ferdinand*, f. 7. V. 1796; — *Niels August*, f. 3. V. 1798, d. Haderslev 10. VI. 1798, — *Niels Ludwig August*, f. 27. II. 1800; — *Sophia Catharina*, f. 29. XI. 1801, d. *Grossflintbeck* 28. II. 1867; gift 10. X. 1829 med Pastor *Johann Heinrich Forchhammer* (f. *Skodborg*, Haderslev Amt, 20. VIII. 1801, d. *Grossflintbeck* 13. IX. 1856); — *Friederica Christina Maria*, f. 1. III. 1805, d. Haderslev 26. IX. 1818; — *Christian Gulbrand*, f. 7. XII. 1806, d. Haderslev 11. VIII. 1849; imm. Kiel 5. V. 1827, Bestyrer af en privat Realskole i Haderslev.
- 1814—1836. *Andreas Christopher Lindenhau*. F. i Haderslev 17. II. 1774, Søn af Sagfører *Hans Tobias L.* i Haderslev (f. Haderslev 20. IX. 1739, d. Haderslev 1. XII. 1797, gift 29. XI. 1771) og *Anna Magdalena Huus* (f. Haderslev ca. 1734, d. Haderslev 20. III. 1808; Datter af Gæstgiver *Andreas Huus* i Haderslev og *Maria Peter Fallesens Datter* fra *Halk*), imm. Kiel 23. IV. 1790, jur. Eksamen *Gottorp* 1793, Sagfører i Haderslev, Bysekretær 1796, tillige Raadmand 1802, Borgmester 1814, kgl. Justitsraad 1825, d. Haderslev 31. XII. 1836. (Biografier: *Biografisk Leksikon* X, 315, *Allg. Deutsche Biographie* XVIII., 695, *Nekrolog der Deutschen* XV, I 39). Gift 1° med *Charlotte Amalie Hildeburg Malling*, Datter af *Auditeur Rasmus M.* og *Ulrica Auguste*, født *Bøhme* fra *Oxenvad Præste-*

gaard, d. Haderslev 17. VIII. 1822; 2° 29. X. 1823 med Hansine Malling, Datter af Generalkrigskommissær Peter M. og Martine Catharina Georgia Cretschmer, f. 23. II. 1797; efter Mandens Død blev hun 28. III. 1850 gift med Senator og Købmand C. A. Petersen i Gammel-Haderslev (d. 25. IX. 1857), hun døde 3. X. 1875. 9 Børn af første Ægteskab (andet Ægteskab var barnløst): Sophia Wilhelmine, f. 23. V. 1799, d. Haderslev 5. VI. 1803; — Hans Julius, f. 29. V. 1801, d. Tønder 1855; — Carl Ferdinand, f. 28. IV. 1803, d. Haderslev 21. XI. 1809; — Gustav Adolph, f. 19. IX. 1804, Borgmester i Otterndorf (Hannover, Hadeln Kreds), d. Cuxhaven 7. IX. 1861; — Peter f. 24. IX. 1806; det maa være ham, der 1836 var i Sverig, jfr. H. Schrøder i Neuer Nekrolog der Deutschen XV. (1837) I. S. 39—40; — Wilhelm, f. 9. XII. 1807, d. Haderslev 10. V. 1808; — Emil, f. 26. II. 1809, d. Haderslev 11. IV. 1810; — Hermann, 18. VII. 1810, stud. med., d. Haderslev 13. X. 1836; — Ida Maria, f. 19. V. 1813, d. Haderslev 12. IV. 1814.

1837—1844. Ludwig Friedrich Gabriel Schrader. F. Pinneberg 10. VI. 1784 (1785 efter Danske Magazin VI. 4 (1928) S. 224), Søn af Professor Ludwig Albrecht Gottfried S. i Kiel, imm. Kiel 26. IV. 1801, slev. jur. Eks. 1806, Volontør i det Slesvig-Holstenske Kancelli 1806, Ekspeditionssekretær i Feltcommissariatet 1807, Aktuar i Ærø By- og Landsret 3. X. 1810, Bysekretær i Haderslev 1814, udnævnt 28. XII. 1813, Borgmester ssdt. 16. V. 1837—1844, Politimester i Altona 1844—1848, levede fra Sept. 1848 til 1849 i København, Overpolitimester i Flensborg Efteraar 1849, Borgmester og Politimester i Slesvig Efteraar 1850, Politimester i Altona 1. VII. 1852 indtil April 1860, d. Ottensen 22. I. 1866. Gift 1° med Louise, Datter af Hofpræsten Christian Jessen i Augustenborg og Anna Jessen, f. Augustenborg 17. VIII. 1788, d. Haderslev 12. XII. 1815; 2° med Sophie Henriette Adeline Freiin von Eggers, Datter af Christian Ulrich Detlev, Friherre von Eggers og Johanne Ernestine Münter, f. 18. V. 1794, d. Altona 4. XI. 1852 (jfr. Zeitschrift osv. 40, S. 212, hvor Dødsdatoen bør rettes). 2 Børn af første Ægteskab: Louise, f. 21. VI. 1814, levede 1866; — Ludewig Christian, f. 28. XI. 1815, Præst (se Biogr. Leks.), d. 12. X. 1907, begravet paa S. Jørgens Kirkegaard i Kiel; — 9 Børn af andet Ægteskab: Sophie Friederike Johanne, f. 26. XI. 1817, d. Haderslev 2. XI. 1842; — Christian Detlev Ulrich, f. 6. II. 1819, var 1866 Læge, Dr. med. i Australien; imm. Kiel 24. IV. 1839, Læge ved det 3. Slesvig-Holstenske Jægercorps i Aarene 1848—1850 (Zeitschrift osv. 15, S. 173); — Constance Charlotte Henriette, f. 14. I. 1821, d. Altona 8. XII. 1860; — Justine Auguste Gabriele, f. 25. XII. 1822, levede 1866; — Auguste Georgine Adeline, f. 20. XI. 1825, d. Haderslev 22. X. 1842; — Oluf Friedrich, f. 28. II. 1827, d. Haderslev 4. IV. 1828; — Johanne Ernestine, f. 5. IX. 1828, d. Altona 15. I. 1845; — Ludewicke Juliane Andrea,

- f. 18. V. 1830, d. Haderslev 17. VI. 1831; — Friedrich Sophus, f. 23. XI. 1835, d. Haderslev 26. II. 1840.
- 1844—1848. Gustav Friedrich Lassen. F. Haderslev 8. VIII. 1801, Søn af Herredsfoged Friedrich Christian L. (f. 25. IV. 1765, d. 5. I. 1833), og Marie Sophie, f. Hvas (f. 1774, d. 2. IV. 1806), imm. Kiel 20. X. 1821, Auditor ved det Holstenske Infanteriregiment i Rendsborg 1827, Landfoged paa Sild 1842, Borgmester, Politimester og Byfoged i Haderslev 1844, hvilket Embede han i April 1848 maatte forlade (jfr. Besvarelsen til 2. Post i »Antegnelser til Byen Haderslev Commune-Regnskab for Aaret 1848«: »Det er notorisk bekjendt heri Byen at Etatsraad Lassen forlod Haderslev d. 25. April 1848«), Medlem af Civilforvaltningen i Hertugdømmet 1848—1850, Overpræsident i Flensborg 1850, d. Flensborg 13. III. 1854. Gift 1° 21. IX. 1833 med Corinna Bartholin, f. 15. IX. 1812, d. 10. XI. 1848; 2° 18. VI. 1851 med Helene Regen burg, f. 2. II. 1809, d. 9. VI. 1894.
- 1848—1850. Otto Kier. F. 15. IV. 1792, imm. Kiel 22. X. 1812, Heidelberg 26. XI. 1814, Sagfører i Haderslev 1816, Herredsfoged i Gram Herred 1841, Borgmester 1848 (indsat af den provisoriske Regering), entlediget 1850, d. Altona 22. III. 1863. (Biografi i Jahrbücher für die Landeskunde 7, 1864, S. 299—303).
- 1850—1864. Emil Hammerich. F. København 26. VII. 1801, Søn af Raadmand Fr. H. i København, imm. København 1818, Auditor i Slesvigske Infanteriregiment i Slesvig 1825, i Lauenborgske Jægercorps i Kiel 1827, i 5. Jægercorps ssds. 1842, Byfoged i Mariager 1844, Borgmester, Byfoged, Politimester og Bysekretær i Haderslev 1850 (28. XI. tiltraadte han Stillingen), entlediget 1864, d. Frederiksberg 10. X. 1877.
- 1864—1867. Peter Brodersen Hansen. F. Bredebro 7. IX. 1831, Søn af Farver Jørgen Andreas H. i Bredebro og Metta Kjestine, født Brodersen; undervist i Christiansfeld (Achelis i Schriften des Vereins osv. 2. Række, 9. Bind (1930), S. 44 A. 4), 1849 i Flensborg, Student fra Lübeck 1853 (Genzken, Progr. Lübeck 1902, S. 46, N. 512), imm. Tübingen, München, Kiel 28. IV. 1855, ansat ved Ministeriet for Hertugdømmet Slesvig i København, derefter Privatsekretær hos Greve Moltke i Holsten; 1864 Borgmester i Haderslev, 1867 Medlem af Appellationsretten i Flensborg, d. 20. III. 1878. Gift 26. VI. 1866 med Louise Augusta Rigsgravinde Rantzau, f. 14. X. 1832, d. 1890 (Danm. Adels Aarb. 1930, II. 85).
- 1867—1870. Karl Christian Lüders. F. Glückstadt 17. V. 1834, Søn af Overretsraad Peter L. (jfr. Sønderjydske Aarbøger 1889, S. 130, A. 3), imm. Kiel 4. IV. 1853, Herredsfoged i Augustenborg 1864, Borgmester og Bysekretær i Haderslev 1. IX. 1867 (Deput. Prot. 5. IX. 1867); d. Grunewald ved Berlin 1924 som Wirkl. Geheimer Oberregierungsrat.
- 1870—1895. Matthæus Theodor Bernhard Chemnitz. F. Burg paa Femern 11. VII. 1832, imm. Kiel 28. IV. 1859, Heidelberg 25. X. 1859, Borgmester i Haderslev 26. VII. 1870—1. IV. 1895, d. Haderslev 22. VIII. 1900. -- Gift

- med Bertha, født Hansen, d. Hannover 9. XII. 1926, begravet i Haderslev.
- 1895—1902. Hugo Elimar Køster. Borgmester i Haderslev 1. IV. 1895—1. IV. 1902, Kommuneforstander i Zehlendorf ved Berlin 1902; indtil 1895 »Gerichtsassessor« i Jever.
- 1902—1920. Gustav Adolph Carl Schindelbauer, Dr. jur.; f. Wittstock an der Dosse 16. IX. 1862, valgt til Borgmester 1902, entlediget 1920, d. Haderslev 31. I. 1926. — Gift med Klara Magdalene Elisabeth, f. Rührmann.
1920. Nicolai Svendsen. F. Skærbæk 10. VIII. 1873, Redaktør af Modersmaalet-Dannevirke 1904—1920, indsat som Borgmester af den internationale Kommission Februar 1920; Amtsskolekonsulent i Tønder siden 1920.
- 1920—1922. Thorvald Frederik Johan Møller, født Müller. F. Flensborg 16. IX. 1858, indtraadt i Firmaet »Nordslesvigs Brandforsikringsforening for rørlige Ejendele« 1900; folkevalgt Borgmester i Haderslev 1920, afgaaet 1922, d. Haderslev 17. IX. 1923.
- 1922—1929. Laurentius Christensen. F. Sørup, Angel, 12. VII. 1855, Søn af Gendarm Lars C., exam. jur. 1891, Direktør for Haderslev Slotsvandmølle 1896, folkevalgt Borgmester 1922, d. Haderslev 4. II. 1929.
- Fra 1929. Andreas Thulstrup. F. Haderslev 7. VII. 1897¹⁾, Landsretssagfører i Haderslev.

Tilføjelser.

- S. 1. Judicialprotokollerne er fra Haderslev Købstad omkring 1867 afleveret til Amtsretten, derfra til Statsarkivet i Slesvig (nu Kiel).
- S. 3. Wilhelm Schumacher: Begravet 24. X. 1583, jfr. Aastrup Kirkebog 1583, Dom. 22. post trinit.: »Vilhelmus schomager sepultus est die Jovis«.
- S. 4. Simon Petersen: Tingsvidne 10. VII. 1574, Acta A. XVII., 721 Statsarkiv Kiel.
- S. 4. Christopher Boldich: Død før 21. III. 1626, Acta A. XVII., 721 Statsarkiv Kiel. — Datteren Anna blev gift med Gert Busch (ikke Borgmester) i Haderslev; jfr. Olaus Schmidt i Norsk slektshistorisk Tidsskrift 3 (1931), S. 8.
- S. 7. Just Lauenstein: Om hans anden Kones første Ægteskab se Nachrichten vom Baltischen Meere 1766, S. 86.
- S. 10. Jens Olufsen. Søn af Oluf Jensen, som 1650 blev gift med Elsa be Køndig, der senere blev gift med Borgmester Just Lauenstein (1668—1690).
- S. 11. Joachim Soltwedel. Berend Stubbe, som Datteren Anna Maria Soltwedel blev gift med, var døbt i Slagelse 1. VII. 1688 og døde 1762 i Kalundborg, begr. 11. I.; hun var død 1761, begr. 23. XII., 56 Aar gammel; jfr. Halling, Meine Vorfahren, Bd. 2/1905/, S. 184—185.
- S. 12. Lütge Asmussen. Imm. Jena 1. IV. 1728.
- S. 12. Christian Friedrich Schnell. Imm. Jena 14. V. 1716: Christianus Friedrich Schnell Segeberga Holsatus. Ligtalen over ham er trykt hos P. Wöldicke, Sammlung neun heiliger Reden(1763), S. 95—109.

¹⁾ Achelis, Aus der Geschichte des Haderslebener Johanneums I (1921) S. 93 Nr. 314.

Danske og norske Studenter ved Universitetet i Utrecht (1640—1856).

Af **Henny Glarbo.**

Universitetet i Utrecht blev oprettet i 1636 og fik hurtigt et ikke ringe Ry blandt de reformerte Studiesteder. I 1640 blev den første danske Student immatrikuleret der, og i de følgende c. 20 Aar besøgte Universitetet af ikke saa faa unge Mænd fra Kongeriget og Hertugdømmerne, derimod kun af ganske enkelte Nordmænd. Efter 1660 blev det stadig sjældnere, at de unge Studenter tog ud paa Studierejser, det blev fra da af kun de mest fremragende blandt dem, der havde gennemført deres Studium ved de hjemlige Universiteter i København eller Kiel, som søgte til Udlandet for at skaffe sig en videre Uddannelse. I Utrecht-Matriklen træffes danske Studenter i Slutningen af 17. og i 18. Aarhundrede kun spredtvis, og de fleste er fra Hertugdømmerne. Den her meddelte Liste er uddraget af den trykte Universitetsmatrikel »Album Studiosorum Academiæ Rheno-Trajectinæ« Utrecht 1886.

- 1640 9. Marts. Joannes Pookius Cimbr. Danus, Theol. Stud., Phil. Bac.¹⁾.
- 1643 Martinus Petri Chaicomaeus Metropoli-Danus²⁾.
 — Hilarius Schelerus Danus³⁾.
 — Christianus Dop Danus⁴⁾.
 — Petrus Hegelundus Danus⁵⁾.
- 1644 Nicolaus Wibourgus Danus.
 — Thomas Hagedornius Norvagus⁶⁾.
 — Fridericus Claudii Viltskiolz Hellis-ora-Danus⁷⁾.
 — Johannes Bangius Danus⁸⁾.
 — Matthias Bangius Danus⁹⁾.

1) Hans Hansen Pouch, d. 1660, Kapellan v. Ribe Domkirke.

2) Morten Pedersen Cheitum, 1624—72, Præst i Hyllested.

3) Ejler Kaspersen Schøller, Raadmand i Trondhjem.

4) Christian Wilhelm Dop, d. 1668, Præst i Sandefjord.

5) Peder Jensen Hegelund, d. 1670, Præst i Højrup.

6) Thomas Bertelsen Hagedorn, d. 1684, Raadmand i Christiania.

7) Fredrik Klausen Wildschüt, Præst i Heselunde i Skaane.

8) Hans Clausen Bang, 1620—58, Præst i Bogense.

9) Matthias Clausen Bang, 1630—68 Professor v. Gymn. i Odense.

- 1645 Felix Fridericus Rauber Danus.
— Johannes Johannis Haffniensis¹⁰).
- 1646 Martinus Pauli Crum, Linguar. Orientalium Stud., natione-
Scandinavio-Danus¹¹).
- 1647 Johannes Boëtius Flenopol. Hols¹²).
— Augustus Bussius Holsatus¹³).
- 1649 Christianus Lange H. F. Danus¹⁴).
— Andreas Lange H. F. Danus¹⁵).
- Johannes Oldeland Nob. Danus¹⁶).
- 1650 Caspar Marchdaner^{17 a}).
— Henrick Marchdaner^{17 b}).
- Hilarius Holck Nobil. Danus^{17 c}).
- Aeschines Holck Nobil. Danus¹⁸).
- 1651 Petrus Christierni Danus.
- 1652 Petrus Joannis Beringius Danus¹⁹).
- Canutus Wrne, Filius Sigvardi, Nobilis Danus²⁰).
- Christianus Tossius, Med. Stud., patria Danus²¹).
- Detlevus ab Alefeldt Hols.²²).
- 1653 Nov. Friedericus Christianus a Kielman, Nob. Holsatus²³).
- Dethlevus Horstius Holsatus.
- 1654 April. Otto Wrne, Georgij Filius, Danus eques²⁴).
- 1655 [e. 1. Febr.] W. von Alefeldt Holsatus²⁵).
- 1656 Febr. Petrus Georgij Haffniensis.
- Juli. Christophorus Balslow Danus²⁶).
- Aug. Henricus Eckleff Turdera Holsatus.
- — Johann Voss Sonderburgo-Holsatus²⁷).
- Okt. Bartholus Aalsoenius Danus²⁸).
- — Anthonius Hogendorff Fridericiburgo-Danus²⁹).

¹⁰) = ? imm. i Leiden som »famulus« 1637 ²³/₁ og 1640 ¹⁸/₁₂.

¹¹) = ? Søn af Paul Mortensen Aastrup (Grum) Biskop i Lund, d. 1619.

¹²) Johannes Boëtius d. 1668, Dr. jur.

¹³) imm. i Orleans 1649 ⁹/₈, i Basel s. A.

¹⁴) Christen Henriksen Lange til Dejbjerglund, d. 1677.

¹⁵) Anders Henriksen Lange til Vennergaard, d. c. 1659.

¹⁶) Hans Hansen Oldeland til Uggerslevgaard, 1628—92.

^{17 a}) Caspar Markdanner 1625—51.

^{17 b}) Henrik Markdanner til Rønninge-Søgaard 1629—74.

^{17 c}) Eiler Holck til Holckenhavn, 1627—96.

¹⁸) Eske Holck, hans Broder, druknede i Maas under Opholdet i Utrecht 8. Aug. 1651.

¹⁹) = ? Peder Jensen (el. Hansen) Bering, Dr. med. i Franeker 1656.

²⁰) Knud Urne til Juulskov, 1634—1705.

²¹) Christian Foss, 1626—86, Dr. med., Chr. V.'s Livlæge.

²²) Detlev v. Ahlefeldt til Lemkuhlen 1633—67.

²³) Friedrich Christian Kielman v. Kielmansegg, Friherre, 1639—1714.

²⁴) Otto Jørgensen Urne til Alslev, faldt ved Frederikshald 1659.

²⁵) Wolf Henrik v. Ahlefeldt, 1641—61, imm. i Harderwijk 1656.

²⁶) Christopher Pedersen Balslev, 1628—93, Dr. med. Apotheker i Odense, jvf. ³²).

²⁷) Jens Foss, 1629—87, Dr. med. Assessor i Højesteret.

²⁸) Bertel Sørensen, imm. i Kbh. 1643 (kaldes her Alsoenius), = ? Hører i Aarhus.

²⁹) Anton Frandsen Hogendorf, c. 1632—84, Præst i Egebjerg.

- 1656 Okt. Clemens Erasmi Thestrupius Arhusio-Danus³⁰).
 — — Canutus Olavius Hottersnensis Danus³¹).
 1658 [e. 1. Maj] Christophorus Petraeus Balzlau Otthonia-Danus³²).
 1661 Wilhelm Hudemann Crempa-Holsatus, L. L. stud.³³), tillige
 imm. 1663 9. Apr.
 1663 Johannes Kuhne Itzehoa-Holsatus³⁴).
 1664 Hans August, Hertog tot Sleeswijk-Holstein, soon van den
 Bisschop tot Lubeck³⁵).
 — Frederik Helm, Ephorus van syne Vorst. Genade,³⁶) met
 anderen by sig hebbende trein ontrent de 15 personen.
 1669 Martinus Bonzen Christianienses Norvagus³⁷).
 1672—73 Henricus Stegelmannus Kiloniensis, d. 22. April³⁸).
 1678 Nicolaus Hofmannus Danus³⁹).
 1680 Gerardus Treschovius Danus⁴⁰).
 1685 Friderick Weigberg Danus⁴¹).
 1678 Isaacus Le Maire Hafniensis^{42 a}).
 1689 Petrus Baggerus Coagiensis^{42 b}).
 1690 Georgius Leth Hafnia-Danus⁴³).
 1693 Johannes Joachimus Windhausen Holsato-Glückstadiensis⁴⁴).
 1695 J. D. Steman Helsingora-Danus⁴⁵).
 1699 Johann Lorens Bensen Glucstadio-Holsatus⁴⁶).
 1700 Nicolaus Breide Wilstria Holsatus⁴⁷).
 1702 Henricus Steinmann Glucstadiensis Holsatus⁴⁸).
 1703 Christian von Rantzau Holsatus⁴⁹).
 1704 Christian Albrecht Nieman Sleswicensis⁵⁰).
 1707 Johan Baptist Claessemb₁ von Vreden Nortstrandia Holsatus.
 — Axelius Norman Bergensis Norvegiae.
 1712 Augustus Fridericus Sandelius Utino-Holsatus⁵¹).

³⁰) Clemens Rasmussen Thestrup, 1627—70, Præst i Hjerm.

³¹) Knud Olesen, Rektor i Horsens, død i Embedet.

³²) den samme som ²⁶).

³³) ? Søn af Johan H., Provst i Crempa, senere Superintendent.

³⁴) = ? Johannes Kühne, d. 1676, Præst i Nærheden af Lübeck.
(Møller).

³⁵) Hans August, Hertug af Holsten-Gottorp, 1647—86, sindsyg.

³⁶) Frederik Helm, 1636—72, Kansler i Glückstadt.

³⁷) Morten Christensen Bontzen, d. 1721, Assessor i Overhofretten.

³⁸) imm. i Kiel 1671 ²⁵/₂.

³⁹) = ?? Niels Sørensen Hofman, lic. jur., Landsdommer, Godsejer.

⁴⁰) Gerhard Treschow, d. 1719, Admiralitetsraad i Norge.

⁴¹) Frederik Weigberg, d. 1720, Diplomat, holdt i Utrecht en latinsk
Mindetale over Enkedronning Sofie Amalie 1685.

^{42 a}) ? Søn af Jacques le M., nederl. Resident i Kbh., naturaliseret som
dansk Adelsmand 1671.

^{42 b}) Peder Bagger fra Køge, døbt 1663, Læge, Dr. med i Utrecht 1689.

⁴³) Jørgen Hansen Leth, 1663—1713, Præst i Store Hedinge.

⁴⁴) ? Søn af Henrik W., Advokat i Glückstadt c. 1660.

⁴⁵) Just Daniel Steman, 1669—1717, Dr. med. i Utrecht 1695.

⁴⁶) Johan Lorens Bensen, Dr. jur., Kancelliraad i Glückstadt.

⁴⁷) imm. i Franeker 1692 ¹/₁₀.

⁴⁸) Henrik Steinmann, Dr. jur., Legatstifter 1723.

⁴⁹) = ? Chr. v. Rantzau til Asdal, 1684—1741, Vicesatholder i Norge.

⁵⁰) Chr. Albr. Nieman, f. 1680, Dr. jur. Senator i Lübeck fra 1722.

⁵¹) August Friedrich Sander fra Eutin.

- 1715 Augustus Simon Lindholt Kilonio-Holsatus⁵²).
 1716 Christoph Jacob Pfenning Kilonio-Holsatus⁵³).
 1717 Wernerus Köhnen Hafnia-Danus.
 1719 Johan Adolf Hoffman Holsatus⁵⁴).
 1720 George Louis de Kielmans Egge, Honer.^{55 a}).
 — Charles Auguste de Kielmans Egge^{55 b}).
 1721 Georgius Henricus Hein Holsatus.
 1739 M. H. Ingwersen Husumo Holsatus⁵⁶).
 1747 Carel Gustaff van Dadelbeek Fredericopoli-Danus.
 — Franciscus Hugo Indervelden Nordstrando-Cimber.
 1764 Josias de Qualen eques Holsatus⁵⁷).
 1801 ³⁰/₁₁ Nicolaus Friedrich Pflueg Holsatus, Ph.
 1856 ¹/₁₁ Harald Holm e pago Christiansfeld tillige imm. 1861 ²¹/₉,
 1865 ²/₁₁ og 1869 ³¹/₃ som »Obst., Medicinae doctor«.
-

⁵²) imm. i Kiel 1696 ³/₁₁.

⁵³) imm. i Kiel 1699 ¹⁹/₅.

⁵⁴) Johan Adolf Hoffman, cand. theol., levede 1723.

⁵⁵ a) Georg Ludvig Kielmann v. Kielmansegge, Rigs greve 1705—85, hannoveransk General.

⁵⁵ b) Carl August Kielman v. Kielmansegge, Rigs greve 1708—34.

⁵⁶) ? Broder til Broder Ingwersen, Diakon i Husum, f. 1720.

⁵⁷) Josias v. Qualen til Borghorst, 1742—1819, Verbitter i Itzehoe.

Nogle Oplysninger om Søren Kierkegaard 1834—38. II. Af Sejer Kühle.

Gennem P. C. Kierkegaards Dagbog faar man et ret stærkt Indtryk af hans vakkende Helbred. Tit har han været angrebet af smitsomme Sygdomme, f. Eks. Tyfus. I det foregaaende Afsnit er det omtalt det Anfald, han havde i 1835, ved hvilken Lejlighed han ogsaa led stærkt af Ængstelse. Derimod skrev han ved et tidligere Tilfælde, nemlig i Juli 1826: »Den 7—29 Typhus. Gud sparede mig for, hvad jeg da frygtede mere end Døden, nemlig at phantasere«. — Desuden kan blandt de mange Sygdomstilfælde nævnes, at han i 1831 led af Blodstigninger til Hovedet, Tilfælde, som fire Gange i Løbet af Aaret gik over i saa alvorlige Parokysmer, at hans Arbejdsævne i lang Tid svigtede.

Hvad man imidlertid lægger mest Mærke til, er hans store Ængstelighed og den Grublen, som indtraadte, naar han skulde tage en vigtig Beslutning. Det kan saaledes nævnes, at han to Gange søgte og fik Embeder, men trak sig efter mange pinlige Overvejelser tilbage. I 1834 fik han Vejerslev Præstekald paa Mors; men skønt han i 1832 havde ønsket »at komme fra Hovedstaden og dens Hovedfristelser«, følte han sig nu uværdig til et helligt Embede. Senere (i 1850), mens han var Præst i Pedersborg, søgte og fik han Torslunde, men trak sig atter tilbage. Mest havde han da Bekymringer over de Vanskeligheder, der fulgte med Hustruens stadige Svagelighed; og Bekymringerne tog saa stærkt paa ham, at ogsaa han maatte søge Læge, da han ikke mente sig selv mægtig.

Omsider, mens han var Bisp i Aalborg, overvældedes han. Ikke mindst tog han sig dengang nær at se, at Søren i sine sidste Leveaar havde haft økonomiske Sorger og i den Anledning havde rettet Bebrejdelser mod ham (Sml. S. K. Pap. IX, S. 53). Men ogsaa andre Forhold, hvorom man delvis faar Oplysning i Dagbogen 1850—83¹), pinte ham; og han maatte som sindssyg trække sig tilbage fra Bispeembedet.

— Alt dette er der Rimelighed i at fremhæve, eftersom man maa være opmærksom paa, at ikke blot Faderen og Søren hørte til de ængstelige Naturer, som stadig piner sig selv med Grublerier og Betæneligheder; men ogsaa den ældste Søn havde Tilbøjelig-

heder af den Art. I Særdeleshed maa man forstaa, at hans Anfægtelser var mange i den Tid her omhandles. Han led under Brydningen mellem Herrnhutisme og Paavirkning fra Grundtvig; og rimeligvis var han — endnu før Søren fik Anelse derom — tynget stærkt under Faderens Brøde.

Naar Søren senere tænkte paa sin Ungdom, omtalte han derfor ikke blot Faderens Tungsind, men ogsaa Broderens Religiositet. Det ser vi af en Bemærkning fra 1848: »Det er dog forfærdeligt, naar jeg saaledes et enkelt Øieblik kommer til at tænke paa mit Livs mørke Baggrund lige fra det Tidligste. Den Angest med hvilken min Fader fyldte min Sjæl, han eget frygtelige Tungsind, det Meget, som jeg i den Henseende end ikke kan optegne. En saadan Angest fik jeg for Christendommen, og dog følte jeg mig saa stærkt dragen til den. Og saa i en senere Tid hvad jeg leed ved Peter, da han var blevet sygelig grebet af det Religieuse« (S. K. Pap. IX, 238).

Her er Broderens sygelige Religiositet tilstrækkelig fremhævet. Spørgsmaalet, hvordan den ytre sig, og hvornaar den særlig gav sig til Kende, skal vi her lade ligge. Et Par Antydninger er i saa Henseende givet i forrige Afsnit.

— Tilbage er kun det at gøre opmærksom paa, at der i Dagbogen gives en Del Smaaoplysninger, hvoraf en enkelt skal anføres.

I *Henriette Lunds* Erindringer vil man lægge Mærke til de Ord, hvormed hun hentyder til, at Kierkegaards Ejendom engang blev hærget af Ild²). Man faar det Indtryk, at denne Begivenhed fandt Sted i Trediverne; men ved at sammenholde Dagbogen med Dagsavisen faar man at vide, at den fandt Sted Natten mellem 1. og 2. April 1826. Ilden udbrød en Time efter Midnat i Kalisch's Gaard (Frederiksberggade Mtr. Nr. 4) og havde stærkt fat, da Beboerne blev vækkede; Gaarden nedbrændte til Grunden, men Kierkegaards Ejendom blev — under Kongens Nærværelse — reddet efterat have lidt stor Skade.

— Bemærkelsesværdigt er det, at der i Dagbogen omtales en Del Begivenheder, hvorved Søren ikke nævnes, skønt vi ved, at han har været til Stede. F. Eks. ved vi fra *Brøchners* Optegnelser, at han første Gang traf Søren Kierkegaard i 1836 hos Onklen, Grosserer M. A. Kirkegaard i et Selskab, som blev afholdt i Anledning af P. C. Kierkegaards Bryllup³). Dette Selskab var if. Dagbogen samlet 27. November 1836; men Pastor Hornsyld er den eneste af Gæsterne, der omtales.

Der er derefter ingen Grund til at undres over, at man i Dagbogen heller ikke faar noget at vide om Sørens Kammerater. Kun yderst sjældent findes en lille Bemærkning som f. Eks. følgende fra Marts 1834: »Den unge Bornemann, der har paatrængt Søren

sit Bekjendtskab, synes egentlig at sigte efter mig, hvilket støder Søren uden at være mig behageligt«. — I November 1833 havde P. C. Kierkegaard truffet Brødrene Bornemann i et Aftenselskab hos Agent Hammerichs, og kort Tid efter aflagde den ældste Visit sammen med Martensen; men ellers omtales Bornemanns sjældent.

Nu og da nævnes Medlemmer af Familien Boesen, der jo har særlig Interesse i Forbindelse med Søren Kierkegaard. F. Eks. meddeles i August 1834, at Emil Boesen var paa Rejse i Norge; men da Skibet paa Hjemturen udeblev, frygtede man dets Undergang. Dog ankom det 1. September, og Boesen var i Behold.

— Som Bidrag til Søren Kierkegaards Historie er saadanne Oplysninger imidlertid uden stor Værdi. Vil man vide mere, maa man søge Underretning andre Steder; og i saa Henseende maa henvises dels til Brevene til Emil Boesen⁴⁾, Breve, der dog væsentlig hidrører fra en senere Tid, dels maa man undersøge, om ikke andre kan have efterladt Papirer af Betydning.

I den Sammenhæng skal omtales én af Søren Kierkegaards Venner, nemlig P e t e r E n g e l L i n d, som baade havde været hans Skole- og Studiekammerat. Han var født i 1814, var Søn af Farver Knud Chr. Lind og Bolethe Sophie Elisabeth f. Wadum, en Søster til H. C. Ørstedes Hustru. I sit tiende Aar kom han i Borgerdydskolen, blev Student i 1831, Teolog i 1838 og Licentiat i 1839. Mange Aar efter gav han en Beskrivelse af det Indtryk, han fra Skoleaarene havde af Kierkegaard⁵⁾; men desværre fortalte han intet om Studietiden.

Tidligt begyndte han at skrive. I »Kjøbenhavns flyvende Post« fik han 4. December 1834 trykt en Artikel om »Qvindens høiere Oprindelse forsvaret«, der i næste Nummer blev efterfulgt af Søren Kierkegaards Bidrag »Ogsaa et Forsvar for Qvindens høiere Anlæg«. Derefter fulgte i samme Blad en Fortælling »John Gordon« og fire Digte; og endelig kan nævnes, at han i 1838 fuldførte et Skuespil »Don Rodrigo«, som blev indsendt til det kgl. Teater. Senere havde Lind forskellige Præsteembeder og blev P. C. Kierkegaards Efterfølger som Biskop i Aalborg og derved Vidne til hans sidste, sørgelige Livsafsnit.

— Til ham har Søren Kierkegaard sendt et Brev, der befinder sig i Privateje⁶⁾. Det er skrevet, mens Kierkegaard var paa Sommerferie i Gilleleje, Dagen efter at han havde været ved Gurre Slot og i Hellebæk. Dets Adresse er Til H. r. s t u d. t h e o l. L i n d, S t. G j e r t r u d s t r æ d e i K i ø b e n h a v n, og Ordlyden er følgende:

Kjære Ven!

d 6te Juli 35. —

Dit Brev af 27de Juni modtog jeg d. 1 Juli. Det var mig baade kjært og uventet; ikke som om det i og for sig var mig uventet, at see et Brev fra Dig; men uventet var det mig, at Dit netop skulde blive det første og hidtil det eneste, jeg har modtaget fra nogen af mine Bekjendtere, deels fordi jeg i den senere Tid saa sjelden er kommen til Dig, og mit Besøg hos Dig Dagen før jeg reiste vistnok mere maatte forekomme Dig som en Underretning, at jeg ønskede at føre dit *hermeneutiske Collegium* med mig paa Landet end som et Afskedsbesøg; deels ogsaa fordi Du vel havde givet mig Dit Løfte om at skrive mig til; men dog uden at bestemme: naar, hvorimod Andre, der af sig selv lovede at skrive snarest muligt, endnu tie. Denne sidste Omstændighed gjør et blandet Indtryk paa mig. Jeg var, medens jeg opholdt mig i Byen vant til at nyde en vis Opmærksomhed blandt en Deel af de Studerende, noget, der virkelig glædede mig, og som min Individualitet behøvede. Jeg nægter ei, at det røber en Svaghed, og at det tyder paa mere Styrke at kunne som saa mange Fiske opholde sig i Havets Dybder, uden at føle Trang til hyppigt som Skalden at spille paa Havets Overflade med sit Sølvskær. Heller ikke troer jeg mig saa svag, at jeg just vilde gaae under fordi hiint Element nægtedes mig, Saften og Kraften vilde vel blive den samme, men Formen vilde forandres, bestandig at møde Modstand at tilbises paa lutter skarpe Stene furer vel Ansigtet; men berøver Een ogsaa en vis Elasticitet. Men ligesom jeg nu paa den ene Side troer, at saadanne ydre Omstændigheder kunne være gavnlige for Mange, og at de *in specie* have været det for mig, saa kunne de paa den anden Side ogsaa foranledige en Mængde Skud og Udvoxter paa Livets Stamme, idet de Naturer, der meest trænge til den Art af ydre Begunstigelser, netop ere de, der ikke bestemt og afgjort finde i deres eget Indre betegnet den Vei, de skulle vandre, hvem Naturen ikke har lagt en *port'epée* paa Vuggen; men som igjenem Livets Dialectik maa arbeide sig hen til Klarhed over deres Bestemmelse. Og nu kunne da disse udvortes Omstændigheder tjene til endmere at derivere Msk. Kræfter, idet der over alt vise sig en Mængde Lygtemænd, som vinke Een snart hid snart did. — Denne Omstændighed altsaa er mig gavnlig, forsaavidt den lærer mig at fæste mit Blik paa mit eget Indre, den ansporer mig til at gribe mig selv, mit eget Jeg, at holde det fast i Livets uendelige Vexel, at vende det Huul-Speil, hvori jeg hidtil søgte at opfatte Livet uden for mig, mod mig selv; den er mig behagelig, fordi jeg seer, jeg kan gjøre det, fordi jeg føler jeg har Kraft til at holde Speilet, om det saa viser mig mit Ideal ell.

min Karrikatur, hine 2 Extremer, mellem hvilke Livet, som H. Steffens siger, bestandig svinger sig; den er mig sørgelig, fordi den lærer mig, hvor meget man kan stole paa Folk, fordi den viser mig, at hiin Opmærksomhed maaske mere var grundet i en Frygt for mig end i Kjærlighed til og Interesse for mig. Dersom Du derfor skulde see Een ell. Anden af mine Bekjendtere, saa hils ham fra mig; men anmod Ham paa ingen Maade om at skrive mig til; thi saa behageligt ethvert Brev er mig, ligesaa ubehageligt vilde det ogsaa være mig at vide, at jeg selv muligen har fremtvunget det. Dok (sic!) nok herom. Jeg vender mig til Dit Brevs Indhold. —

At Du har Hovedpine gjør mig ondt; men jeg haaber, at den ved Modtagelsen af dette Brev forlængst er forsvunden. Imidlertid burde dog netop den Omstændighed, at det er »Hovedpine, der giver Dig Leilighed til at skrive«, gjøre Dig mindre stræng i din Fordring paa Svar. Dog det kan nu være det samme; jeg holder mig fuldkommen overbevist om, at mit Svar ikke vilde være udeblevet — endogsaa uden en saa alvorlig Paamindelse; jeg troer nok, at jeg i den Henseende vilde have baaret mig ad som den ene af Sønnerne i Evangeliet. —

Hvad dernæst alle de Ting angaaer, som Du er uenig med Dig selv om Du skal skrive, saa er jeg fuldkommen enig med mig selv om ikke at svare paa dem.

Med Hensyn til Dit Klamerie med Ussing er det mig umuligt at sætte mig ind i Sagen, da jeg nu i al den Tid, jeg har været her, ikke har seet en Avis. Imidlertid er det mig kjært, at Du har taget fat paa ham; thi jeg ærgrede mig over den Maade, hvorpaa han svarede den oprindelige Forsvarer af Brøndum. Vel fortjente denne et lille Rap for sit pathetiske Forsvar; men Ussing fortjente alvorligt at gjenemhegles for sin listige Maade at tage den Sag paa. Det var derfor min Hensigt at skrive imod ham; men min Reise forhindrede mig, og Een af mine Bekjendtere, som jeg satte det i at skrive omtrent hvad jeg ønskede skrevet, har nok undladt det. Jeg vilde nemlig vise ham, at hele Hemmeligheden ligger i en Fortielse af en Deel af hans foregaaende Tale. Dette er da forresten ligeegyldigt, da Du har bragt ham saavidt, at han har tilstaaet, at have Uret. Hans senere Opførsel er det vel bedst at lade ubemærket.

Da nu mit Brev ikke tillader mig at skrive Mere, og jeg ikke vil forvende Dig ved at skrive 2 Breve paa eengang, saa vil jeg afbryde for denne Gang. En Deel ønskede jeg rigtignok at skrive angaaende Slutningen af Dit Brev — dog derom ved Leilighed, maaskee jeg ogsaa forandrer min Anskuelse i saa Henseende. Tak for Dit Brev og Lev vel.

Din

S. A. Kierkegaard.

— Begyndelsen af Brevet er saa omstændelig, at man gerne kunde tro, at Forfatteren var Vestjyde. Skriften er sirlig. Stilen er ret stærkt bearbejdet; men et Par Skrivefejl røber, at Renskriften ikke er grundigt efterset.

Af Interesse er det, at Kierkegaard allerede paa den Tid, Brevet er affattet, har gjort sig bemærket blandt Kammeraterne, og at han har fundet Behag deri.

I den Forbindelse maa man betænke hans Stilling. I Hjemmet var han stadig regnet for den lille. Selv efterat være bleven Student kunde han næppe gøre sig stærkt gældende. Skulde han hævde sig, maatte han ud blandt Kammeraterne. Men heller ikke der syntes han et Føreræmne. Han siger i Brevet, at han hører tildem, »der ikke bestemt og afgjort finde i deres eget Indre betegnet den Vei, de skulle vandre«. For at komme til Klarhed, gør han sine Selvstudier, og det interesserer ham at se, hvordan Kammeraterne reagerer overfor ham. Han ser, at de flokkes om ham, naar han er nærværende, men konstaterer nu, at de, saasnart han er borte, har tabt Interessen for ham.

Det bliver en Skuffelse; og Resultatet viser sig allerede i Optegnelserne fra 1. August (S. K. Pap. I, S. 59). Ogsaa her tales om et »Liv, der ikke er kommen paa det Rene med sig selv«. Der tales om, at Kammeraterne har haft for ringe Interesse for ham til at forstaa ham. Nu vil han finde en ny Bane; og naar han kommer tilbage til Byen vil han ikke mere opsøge dem: »Ogsaa deres Indflydelse og de deraf mulige Misvisninger paa mit Livs Compas har jeg nu unddraget mig«.

Men efter Hjemkomsten blev han dog inddraget i Studenternes Flok og tog snart efter Del i den politiske Polemik.

Paa det Omraade var han vistnok ikke helt uforberedt; og det fremgaar da ogsaa af det citerede Brev, at han før Ferierejsen havde tænkt at tage til Genmæle mod T. Algreen-Ussing, hvad P. E. Lind imidlertid gjorde under hans Fraværelse, idet han 16. og 19. Juni skrev i »Kjøbenhavnsposten«. Ussing havde paa Skydebanen ved 28. Maj-Festen talt om den politiske Opposition og havde ment at kunne dele den i to Grupper, nemlig paa den ene Side den ægte og besindige og paa den anden Side den uægte og ubesindige. De to Grupper sammenlignede han med den ægte og den uægte Eau de Cologne og betegnede — idet han hentydede til Destillatør A. Brøndums Fabrikat — den uægte Opposition som brøndumsk.

Særlig mod dette Udtryk opponerede Lind, men var dog næppe stærkt grebet af det politiske Røre. Hans følgende Indlæg var da heller ikke af politisk, men af æstetisk Art. Under Mærket r. l. — skrev han 22. Juli og 26. August i samme Blad mod P. Hjort, som havde anmeldt Carl Baggers »Min Broders Levnet« og samtidig

talt nedsættende om Fr. Paludan-Müllers Ungdomsarbejder »Dandsersinden« og »Amor og Psyche«. Lind havde truffet Paludan-Müller hos Heibergs og var en ivrig Tilhænger af hans Digtning.

Ogsaa hvad han senere skrev, bl. a. det omtalte Skuespil og en Novelle, kaldet »Ungdomsaar«, vidner om litterære Tilbøjeligheder; men snart efter blev han grebet af Præstegerningen. Søren Kierkegaard derimod kom stærkere ind paa det politiske Omraade, og først derefter fik Offentligheden Øje for hans æstetiske Interesse, idet han udgav Skriftet om H. C. Andersen. Præstelig Virksomhed turde han ikke binde sig til.

N o t e r.

- 1) Ny kgl. Sml. 4° 3013.
  - 2) Henriette Lund: Erindringer fra Hjemmet, 1909, S. 22.
  - 3) Det nittende Aarhundrede 1877, I, S. 337.
  - 4) Carl Koch: Søren Kierkegaard og Emil Boesen, 1901, og Kierkegaardske Papirer. Forlovelsen v. Raphael Meyer, 1904.
  - 5) V. Ammundsen: Søren Kierkegaards Ungdom, 1912, S. 53 f.
  - 6) Brevets Ejer er Biskop P. E. Linds Dattersøn, fhv. Bankfuldmægtig Poul Valentiner.
-

Bolle Luxdorps Søkende.

Ved **Th. Hauch-Fausbøll.**

I dette Tidsskrifts første Bind har afdøde Landsarkivar G. L. W a d givet en Skildring af Diplomaten Bolle Luxdorph, ledsaget af en Oversigtstavle over hans Slægt, der stammer fra og har taget sit Navn af Løgstrupgaarden i Fiskebæk Sogn ved Viborg. Da Wad har benyttet Wegeners Bog om Abrahamstrup, som giver udførlige Oplysninger om Bolle Luxdorps Fader Christen Bollesen, der var Forpagter paa Abrahamstrup, det senere Jægerspris, inden han blev Forstander paa Herlufsholm, og denne Bog paa flere Punkter støtter sig til Kirkebogsstudier, har han rimeligvis ikke tænkt sig, at der var mere at finde i de lokale Kilder, som jo ogsaa den Gang var vanskeligere tilgængelige end nu, og har derfor forbigaaet dem.

Imidlertid viser det sig, at Draaby og Gjerlev Kirkebøger, der hører til de ældste i Landet, idet de skriver sig fra 1646, samme Aar som Paabudet om Kirkebøgernes Indførelse i hele Landet blev udstedt, indeholder et hidtil ubenyttet Stof, som her skal gengives.

Det var i Aaret 1651, at Christen Bollesen blev Forstander paa Herlufsholm, men hans Forpagtningskontrakt vedrørende Abrahamstrup udløb først ved Majdag 1652¹⁾, han lod derfor foreløbig sin Familie blive paa Abrahamstrup, hvor han vel oftere har aflagt Besøg. Det var ved en saadan Lejlighed, at han mistede sin Kusk Poffuel »en Kudsk paa Herluffsholmb«, der blev begravet 13. Juli 1651 i Draaby og 10. Aug. samme Aar havde Christen Bollesen Barn i Kirke i Draaby, endnu 3. Søndag i Advent (11. Dec.) 1653 nævnes Maren Christen Bollesen som Fadder i Draaby Kirkebog. Godset synes han at have ladet bestyre ved en Ridefoged Lauritz Andersen, der nævnes første Gang i Gjerlev Kirkebog 2. Juledag 1651. I 1664 er Søffren Mickelsen og i 1666 Hendrich Antonii²⁾ Ridefogder og Faddere i Draaby. Det er sikkert Søren Mikkelsens Søn Mikkel Sørensen, som Wegener omtaler som Aspirant til Fogedtjenesten paa Abrahamstrup og som 1667 blev Birkefoged paa Kronborg. Han førte Tilnavnet Brun³⁾.

¹⁾ Wegener: Efterretn. om Abrahamstrup, I, 182.

²⁾ l. c., I, 220.

³⁾ l. c., I, 218.

Af Draaby Kirkebog faar man ogsaa Underretning om en hidtil ukendt *Ane Bollisdatter*, der uden Tvivl har været Christen Bollesens Søster, da hun nævnes som Fadder for hans i 1651 fødte Datter, mærkelig nok kun som Anne Bollisdatter, skønt hun allerede 28. Juni 1648 var bleven kopuleret i Draaby til *Christopher Pedersen*. Præsten gør Standsforskkel i Kirkebogen ved at titulere Bruden »gudfrygtige Pige« og Brudgommen »velfornemme Mand«.

Ved Hjælp af Draaby Kirkebog lærer vi endvidere to hidtil ukendte Søstre af Bolle Luxdorff at kende, og vi faar den rigtige Følgeorden for Børnene.

Den ældste af disse var utvivlsomt den senere Diplomat *Bolle Luxdorff*, idet han var opkaldt efter sin Farfader. Han er født 19. Juli 1643 i Kjøbenhavn¹). Derefter følger *Cidtzele*, der vel er født 1645, inden Kirkebogen begynder, thi denne har kun hendes Begravelse: 8. Dec. 1648 er »velfornemme Mandtz Christen Bollessøns daatter Cidtzele begraaffuen« Præsten tilføjer: »Indtet vdloffuet«, thi han fandt det besynderligt, at der ikke ved denne Lejlighed blev givet noget til Kirken, saaledes som det ellers var Tilfældet ved velsituerede og ansete Folks Begravelser.

Saa følger *Oluff*, der blev døbt 4. Søndag i Trinitatis (21. Juni) 1646 med følgende Faddere: Johan Bøgvad, Peder Nielsen, Anders Søffrensen, Siffuert Friis, Hans Nielsen, Søster Mester Ericis, Barbara Mester Jens Snevas. Oluff Luxdorff blev siden Provst og Præst.

Det næste Barn er *Else*, døbt 17. Dec. 1647 med følgende Faddere: M. Christen i Nestved, Anders Søffrensen i Kjøbenhavn, Foch Olluffson hendis Broder, det vil sige Moderens Broder, samt Søster M. Erickis i Kjøbenhavn Thale Doctors og Karen Hansdatter. Hun blev siden gift med Konferensraad Willum Worm.

Derefter kommer *Peder*, der døbt 3. Søndag efter Trinitatis (10. Juni) 1649. Han er altsaa ikke, som hos Wad anført, født 1648. Hans Faddere var Hr. Poffuel Rolstrup, Borgmester Laurits Christensen, Karen Hr. Jacobs og Dorrete Hr. Hanses. Han er den senere Landsdommer, der nobileredes 1679.

Endelig følger Datteren *Citzele*, opkaldt efter den afdøde Datter. Hun blev døbt 11. Søndag efter Trinitatis (10. Aug.) 1751 med følgende Faddere: Christopher Pedersøn, Thale D. Hansis, Anne Bollisdatter og Ane Hr. Jenses paa Orø. Hendes senere Skæbne er ukendt.

Vi mangler i denne Børneflokk den Major *Holger Luxdorff*, der blev adlet 1679, men han har sikkert ogsaa været den

¹) Personallhist. Tidsskr. I, I, 38.

yingste af Børnene, født, efterat Forældrene har forladt Abrahamstrup, maaske 1656, da han 1674 faar et Testimonium af Rektoren ved Kjøbenhavns Skole¹⁾.

Om Børnenes Faddere kan oplyses følgende:

Johan Bøgvad var Skriver i Hillerød og Christen Bollesens Forgænger som Forpagter paa Abrahamstrup²⁾.

Siffuert Friis var Overrenteskriver og Kannik i Roskilde³⁾.

Søster Mester Eriks er Søster Worm, gift med Professor Erik Torm⁴⁾.

Mester Christen i Næstved er Christen Clementsen, der var Forstander for Herlufsholm 1632—41 og siden boede i Næstved til sin Død 1654⁵⁾.

Anders Sørensen i Kjøbenhavn er formentlig Renteskriveren⁶⁾.

Thale Doctors, der ogsaa er Fadder 1651, er Professor Hans Hansen Resens Hustru Thale Winstrup⁷⁾.

Fock Olufsen er Christen Bollesens Svoger. Han havde en saadan, der hed Falk Olufsen⁸⁾, men om disse to er identiske, kan ikke afgøres. Der kan ikke staa Falck, men muligvis Fick i Kirkebogen.

Karen Hr. Jacobs er Sognepræst i Gjerslev Hr. Jacob Tagensens Hustru og Dorte Hr. Hanses er Hr. Hans Nielsen Winters Hustru i Kyndby, Den sidste er ogsaa Fadder Dominica Lætare 1670 i Gjerlev. Ane Hr. Jenses er Jens Daniël Ranchel paa Ourøs første Hustru, hans anden Hustru Mette nævnes allerede som Fadder 1660. Hun blev siden gift med Enkemanden Hr. Gert Krage og nævnes endnu som Fadder 1687.

1) Histor. Tidsskr. 3, III, 670.

2) Wegener, l. c., I, 161, Hostrup-Schultz: Helsingør Embeds- og Bestillingsmænd, 128.

3) Hauch-Fausbøll: Personalhist. Saml. I, 311.

4) Vahls Slægtbog over Afkommet af Christiern Nielsen II, 12 H., 5.

5) Personalhist. Tidsskr. 1, III, 266.

6) E. Marquard: Kjøbenhavns Borgere 1659.

7) Hundrup: Biogr. Efterretn. om de højeste akadem. Værdigh., 21.

8) Wegener: Abrahamstrup, I, 163.

Lidt om den gamle norske Adelslegt Benkestok.

Af E. A. Thomle.

Jeg har allerede tidligere i dette Tidsskrift 2. R. IV. S. 124—41 meddelt nogle Oplysninger om den gamle norske Slegt Benkestok, ved hvilke det utvivlsomt maa ansees fastslaaet, at den Brynhild Benkestok, der var gift med Hans Teiste til Bjelland († 1621), var en Datter af Lagmanden i Stegen Tord Trondsen Benkestok til Jordanger, hvis Fader Trond Benkestok til Melø og Jordanger, der døde i Bergen under et Gjestebud, han gjorde for en af sine Piger 14. Februar 1558 (N. Magasin I. S. 187), igjen var Sønesøn af N. R. R. Hr. Trond (Tordsen?) Benkestok til Talgo, som nævnes 1444 og 1472. Hvem der var Fader til denne Tord Benkestok til Melø og Jordanger, er derimod ikke ganske paa det Rene. Naar den Danske Adels Aarvog IV. angiver, at han var Søn af en Tord Benkestok til Haraldseid i Ryfylke og jeg paa det anførte Sted i dette Tidsskrift ogsaa har fulgt denne Kilde, er det fordi Rigsraaden Trond Benkestoks Fader, der ikke nævnes i noget historisk Dokument, gives Navnet Tord og fordi Rigsraadens Sønesøn Trond Benkestok til Melø og Jordanger ogsaa selv har en Søn ved Navn Tord, som det var rimeligt at formode maatte skrive sig fra en Opkaldelse efter Farfaderen.

Nu har imidlertid Hr. cand. jur. H. Sollied i Norsk Slekts-historisk Tidsskrift, II. S. 157 henledet Opmærksomheden paa en Oversigtstavle, der findes i et gammelt norsk Lovhaandskrift fra det 16. Aarhundrede (Kjøbenhavns Uni.bibl. A. M. 333 fol., trykt i N. Gl. L. IV. S. 530) som angiver, at Trond Benkestok (til Melø og Jordanger) var en Søn af en Torleif Benkestok, hvis Moder »Bergiuth« var en Datterdatter af Ulvilde Jonsdatter Smør, en Søster af N. R. R. Hr. Svale Jonsen Smør. Hr. Sollied mener, at denne Oversigtstavle har været fremlagt og benyttet under den store Proces, som førtes mellem Slegten Galle, Erik Ormsen og Trond Benkestok om Arven efter Jomfru Magdalena Olavs-datter Bagge til Hatteberg, der døde 1547. Og han antager derfor ogsaa, at dette gjør Oversigtstavlens Paalidelighed sikker, saameget mere som alle de Led i Tavlen, der kan kontrolleres fra andre Kilder, viser sig helt paalidelige. Ogsaa i Fru Birgitte Se-blads norske Vaabenbog omtales en »Torleif Benkestoch til Talgø«,

som øjensynlig maa være den foran nævnte Torleif Benkestok, der var Trond Benkestoks Fader.

Der kan derfor vistnok ikke heller være nogen Tvivl om, at Søn af N. R. R. Hr. Trond Benkestok til Talgø har været en Torleif Benkestok og at denne Søn ikke, som i Adelsaarbogen anført, har havt Navnet Tord. Dette synes ogsaa at blive bekræftet af de Oplysninger, som indeholdes i et Par Ahnetavler, hvis Oplysninger nok ved første Øiekast kan synes noget forvirrende, men som dog maaske alligevel kan indeholde nogen Sandhed. I Ligprædikenen over Fru Maren Jørgensdatter Staur (født paa Rosengaarden i Trondhjem 1606, † i Nordland 27. Juni 1655, Datter af Lagmand i Nordland og Finmarken Jørgen Henriksen Staur og Øllegaard Hansdatter Røed)¹⁾ heder det: »Hendes Farmoder var velbr. Frue, Fru Adelus Andersdatter Benchestoch af Melløe, hendes Farmoders Fader velbr. Anders Benchestoch til Melløe, hendes Farmoders Fader Fader var velbr. Herlem Benchestoch til Haraldseid i Stavanger Lehn, som var velbr. og strenge Ridder Hr. Tron Benchestoch til Talgøe, fordum Norges Riges Raad, og velbr. Frue Anna Haar af Gierisvig, deres Datter. Hendes Farmoders Fader Moder var velbr. Frue Fru Ane Flemming, som var velbr. og strenge Ridder Hr. Boe Flemming til Bringlag (o: Brunla) Gaard, fordum Norges Riges Raad og velbr. Frue Sigri Erlandsdatter Gast af Mandvig, deres Datter«. Og i den over hendes Fader Jørgen Henriksen Staur holdte Ligprædiken siges det samme, dog saaledes at velbr. Anders Benkestok skulde være en Søn af velbr. »Farten« Benkestok til Haraldseid, der var en Søn af N. R. R. Hr. Trond Benkestok til Talgø. At saavel »Herlem« som »Farten« Benkestok ere urigtige er vel klart og de beroer formentlig alene paa, at vedkommende Afskriver ikke har kunnet læse, hvad der i Virkeligheden har staaet i den originale Ligprædiken. Thi det maa jo erindres, at de historiske Aktstykker af denne Art, der nu findes, kun er Afskrifter, endog maaske Afskrifter af Afskrifter. Det er derfor en Selvfølge, at de indeholder baade Læse- og Skrivefeil og sandsynligvis ogsaa Overspringninger i Texten og mange andre Feil. Det maa derfor være Op-gaven, at finde ud, hvad der har staaet i den originale Udgave. At der i de originale Ligprædikener hverken har staaet »Herlem« eller »Farten«, er vel sikkert nok. Ingen af dem ere Navne²⁾. Men

¹⁾ Lützows Mesælleana, Ny kgj. Saml. Nr. 355 paa Kjøbenhavns Universitetsbibliothek. Det har en Paategning om at være foræret af Biskop Harboe 1750.

²⁾ Farten kunde dog være »Fartegn«, et Navn, der bruges specielt i Lozna-Ætten (jfr. Norsk Slektshistorisk Tidsskrift I, S. 30).

Herlem og endnu bedre Farten er vistnok eller k a n i alle Fald godt være en Læsefeil for Torleif eller Torleiv. Men det kan overhovedet i k k e g o d t t æ n k e s, at det skulde kunne være en Læsefeil af Enstavelses-Navnet Tord. Det kan derfor med Sikkerhed antages, at de originale Ligprædikener har havt det rette Torleif Benkestok.

Naar det i Fru Maren Staurs Ahner ovenfor heder, at Norges Riges Raad Hi. Trond Benkestok til Talgø var gift med Fru Anna Haar af Gjerresvig, beroer ogsaa dette paa en Misforstaaelse enten af Ligprædikenenes Forfatter eller sandsynligvis paa en senere Afskriver, som vel har kjendt til, at en Trond Benkestok har været gift med Anna Jonsdatter Haar og derfor troet, at denne Trond var Trond Benkestok til Talgø, medens det i Virkeligheden har været hans Sønneson Trond Torleifsen Benkestok til Melø og Jordanger, der var gift med hende. Thi at det var denne, der var gift med Anna Haar maa vistnok ansees sikkert. Ifølge Absalon Pedersens Dagbog (N. Magasin I. S. 313) døde »Fru Anna salige Trond Benkestoks Efterleverske« i Bergen 27. Oktober 1569 og blev begravet i Domkirken 30. s. M. At hendes Fader var Jon Haar, bestyrkes ogsaa derved, at hendes ældste Søn hed Jon, oiensynlig opkaldt efter Morfaderen Jon Haar til Gjerresvig, der var gift med Else Christophersdatter Rustung.

Den danske Adels Aarvog har efter Ahnetavler, at Trond Benkestok til Talgø skal have været gift med Ingeborg, der andet Sted siges at være en Datter af Ulvhilde Jonsdatter Smør, Søster af N. R. R. Hr. Svale Jonsen Smør og saaledes Datter af Jon Halvardsen Smør. Men det maa vistnok antages, at Oversigtstavlen forsaavidt har det Rette og at Trond Benkestok i Virkeligheden har været gift med Ingeborgs Datter, der gives det noget underlige Navn Bergjuth«. Det maa vel her forudsættes at foreligge en Læse- eller Skrivefeil af Navnet. Thi Bergjuth er neppe noget Fornavn. Man kunde tro, at det var en Feil for Bergliot. Men da et saadant Fornavn er ganske ukjendt i Slegten Benkestok, er det neppe rimeligt at Feilen stikker heri. I en Note af Capt. G. Munthe (Saml. t. d. n. Folks Sprog og Hist. IV. S. 595) heder det: »efter andre skal Trond Benkestoks Hustru have hedet Bergmæl og været et Sødskendebarn af den yngre Jon Smør. Maaske har han været tvende Gange gift«. Den yngre Jon Smør var en Søn af Svale Jonsen Smør og døde ugift 1483. Men da det maa antages, at Bergmæl skal have været identisk med Bergjuth paa Oversigtstavlen, kan hun ikke have været Sødskendebarn af den yngre Jon Smør, men hans Sødskendebarns Datter. Bergjuth kan vel heller ikke være nogen Skrivefeil for Bergmæl, der heller ikke er noget Navn, som findes i Slegten Benkestok.

Et andet Sted siges det, at Trond Benkestok til Talgø var gift med Brynhild, Datterdatter af Jon Haraldsen Smør. At Datterdatter ogsaa her er en Feil for Datterdatters Datter er vel sandsynlig. Men det viser tilstrækkelig klart, at man har været fuldt paa det Rene med, at Slegten Benkestok var nær knyttet til Familien Smør. At Bergjuth skulde kunne være nogen Skrive- eller Læsefeil for Brynhild er neppe sandsynlig. Men det er ellers noksaa paafaldende, at Navnet Brynhild efter Torleifs Tid bliver meget hyppigt i Slegten Benkestok, uden at det lader sig forklare, hvad Grunden hertil kan være. Hverken Torleifs Mor, Mormor, Mormors Mor eller Mormors Mormor bærer dette Navn, saa det vel maa være kommen i Slegten Benkestok gennem en af disses Ascendenter paa fædrene Side. Navnet maa oiensynlig have tilhørt en fornem og fremragende Slegt, siden det stadig har gaaet igjen i den senere Slegt.

Af hvad der foran er oplyst vil det sees, at »Herlem« (3: Torleiv) Benkestok til Haraldseid i Ryfylke ifølge Fru Maren Staurs Ahner skulde have været gift med Fru Anna Flemming, en Datter af N. R. R. Hr. Boe (Pedersen) Flemming (til Næsøen i Asker) og Sigrid Erlandsdatter »Gast« (af Losnaseteen; jfr. Norsk Slekt hist. Tidsskrift, I. S. 30). Og ifølge en anden Ahnetavle siges hun at være en Sigrid Urup. Begge Dele er utvivlsomt urigtige og beroer muligens paa, at vedkommende Afskrivere kan have oversprunget Led i de oprindelige Ligprædikener. Thi det maa enses ganske sikkert, at Torleiv Benkestok til Haraldseid maa have været gift med Hustru Asteluds Eriksdatter, saaledes som Den danske Adels Aarvog angiver X. (1893) S. 533. Ifølge en Herredagsdom af 17 Juli 1604 (Norske Herredags Dombøger, 1 R. VI. S. 5 f., jfr. dette Tidsskrift 3 R. V. S. 151—52) mellem Tollef Pedersen paa Høyum (Høgi) i Fet Sogn i Hafslo Prestegjeld i Sogn og Trond Benkestoks Arvinger paastod den første, at han tilkom $3\frac{1}{2}$ Løbs Leie i Høyum, der var hans Odelsgods, hvilket ved en Lagthingsdom af 19 Juni 1601 var bleven ham fradømt. Under Sagen blev der fremlagt et Gavebrev af 1515, ved hvilket Olav Aslaksen gav sin Frenke Hustru Adeluds Eriksdatter 3 Løber i Høyum og et Skjøde af 1515 ved hvilket Berruld Eriksen solgte (hendes Søn) Trond Benkestok 5 Løber i samme Eiendom. Det kan naturligvis ikke være nogensomhelst Tvivl om, at Trond Benkestok maa have været Hustru Adeluds Eriksdatters Søn, og at han efter hende har arvet de 3 Løber i Høyum, af hvilken Eiendom han saa senere har kjøbt endnu 5 Løber. Paa Skifte efter Trond Benkestok og hans Hustru, der holdtes i Bergen 6 Sept. 1570 (N. VI. S. 831) findes ogsaa opført » $1\frac{1}{2}$ Lob Smør, 1 Hud og $1\frac{1}{2}$ Lob Korn i Høen«, der paa Skiftet tilfaldt Sønnen

Tord Benkestok. Videre blev der under Processen fremlagt et Forlig af 1575 mellem Trond Benkestoks Søn Tord Benkestok og Tollef Persen, ved hvilket denne afstod hele Høyum til Tord Benkestok. Gaarden blev 24 Juni 1601 af dennes Svigersøn Hans Teiste til Bjelland pantsat til Mikkel Skriver, hvis Enke Maren Torstensdatter sad med Gaarden, om hvilken der endnu 1654 førtes Proces. (Jfr. Sogns Tingbog 16 Sept. 1654 fol. 35 Bergens Statsarkiv).

Til hvilken adelig Slegt Adeluds Eriksdatter hørte, vides ikke. Hvis det kunde formodes at hun kan have været en Datter af Fru Anne Flemming og Datterdatter af Sigrid Erlandsdatter af Løsnaættten, vilde man kunne forklare sig de Misforstaaelser og den Forvirring, som de tidligere nævnte Ahnetavler udviser. Men saavidt jeg har kunnet forstaa, har alle, som har befattet sig med Hr. Boe Flemming til Næsøen, været af den Mening, at han kun efterlod sig en Datter Margrethe, der blev gift med Holger Eriksen Røenkrands til Boller, som hun skal have bragt Losnagodset og Boe Flemmings øvrige Eiendomme, der dog efter andre først skal have tilfaldt hans eneste Søn med Margrethe den lærde Otte Holgeresen Rosenkrands til Boller, der skal have arvet baade Mormoderen og hendes Søster. (Den danske Adels Aarvog 1910). Hvorledes det forholder sig hermed, synes noget tvivlsomt og der foreligger neppe noget Bevis for, at Boe Flemming kun efterlod sig en Datter Margrethe. Fra andet Hold har det været antydet, at Hustru Adeluds Eriksdatter, der var gift med Torleif Benkestok, maaske kan have været en Datter af Ridderen Hr. Erik Andersen til Fet i Hafslo Sogn 1471, der var gift med Margrethe Iversdatter (N. Magasin, I. S. 138, cfr. Dr. G. Storm, Hist.-Topografiske Skrifter om Norge i det 16 Aarhundrede: Mag. Absalon Pedersen, Norges Loff S. 101). Det kan vel ogsaa være sandsynligt, at Hr. Erik Andersen kan have staaet i et eller andet Slegtskabsforhold til Fru Christine Taraldsdatter («Smørhætta» kaldet), der var 4 Gange gift (D. N. V. S. 683) og i sit 2det Egteskab med N. R. R. Hr. Herlaug Pedersen (Mærden) Jemskjæg, Sysselmand i Skien, der netop eiede Fet i Hafslo. Men selv om det kunde antages, at Fru Christine Taraldsdatter efter Hr. Herlaug Petersøns Død kunde have været gift med Hr. Erik Andersen — hvad der vistnok er meget lidet sandsynligt —, saa maa det vistnok i ethvert Fald være udelukket, at Adeluds Eriksdatter kan have været af et saadant Egteskab — Hustru Adeluds Eriksdatter kan neppe være født før 1470 — snarere meget senere. Men Christine Taraldsdatter var død allerede før 29 Sept. 1463, da Botel Endridesen solgte Hr. Alf Knudesen (Tre Roser) Gaarden Tolstad i Vaage, som han

havde »arvet«¹⁾ efter sin Frenke Christine Taralddatter »Gud hendes Sel naade« (D. N. I. S. 630) og som altsaa da var død, saaledes at der maa ligge mindst 10 Aar mellem Fru Christines Død og Adeluds's Fødsel.

Derimod kunde muligens Hr. Erik Andersen have været en Søn eller snarere en Svigersøn af Fru Christine Taralddatter. Hun var først gift med Svend Arnesen — vel Søn af Arne Evensen, der var Fru Adalis Erlingsdatters Ombudsmand; men kan ikke have havt Børn med ham, da hans Slegtninge arvede ham (D. N. V. S. 683) og anden Gang med N. R. R. Hr. Herlaug Pedersen, under hvilket Egteskab hun arvede Moderen. Hr. Herlaug Pedersen var i Live 9 Sept. 1454 (D. N. I. S. 609), men var død før 27 April 1459 (D. N. I. S. 620), da han synes at være arvet af sin Brøder Hr. Jens Pedersen. Hvem Christine Taralddatter senere var gift med vides ikke. Men hun var endnu gift 2 Gange, og det er jo muligt, at den Margrethe Iversdatter, der var gift med Hr. Erik Andersen kan have været af et saadant Egteskab. Thi Notitsen i N. Magasin er vel neppe saa at forstaa, at de allerede vare gifte i 1471. En saadan Forbindelse vilde ogsaa kunne forklare, at Hr. Erik Andersens Datter kunde bære Fornavnet Adeluds. Thi Christine Taralddatter var Datter af Tarald Sigurdsen, der ikke som i Saml. til d. n. Folks Sprog og Hist., IV. S. 594 (cfr. Den danske Adels Aarvog XIV. (Kane)) opgiver kan have hørt til Slegten Kane, da han i Seglet fører en Lillie (Bratt), og Adalis Erlingsdatter, der muligvis var en Datter af den Erling Reidarsen, der 19 December 1335 købte en Del af s. Foss paa Eker (D. N. III. S. 236), men boede paa Austad ogsaa paa Eker, hvor der under Foss (Fossesholm) findes en Foss, der kaldes »Smørhættastrøm«, muligvis opkaldt efter Christine Taralddatter (Smørhætta).

Jeg har tidligere i dette Tidsskrift (3 R. V. S. 151—58) været inde paa den Tanke, at Lagmanden til Steigen Tord Trondsen Benkestok til Jordanger († 1587) kan have været gift med en Datter af den Jens Pedersen, hvis Familie hørte hjemme paa Tjøttø i Nordland og som førte et delt Vaaben, hvis første Felt viste en halv Ørn fæst paa Delingen og hvis andet Felt havde en halv Lillie, ligeledes fast paa Delingen med en Stjerne i det øverste Hjørne samt paa Hjelman en Ørnevinge. Ved nærmere Overveielse har jeg dog forlængst opgivet denne Hypothese, navnlig fordi jeg med Hr. Ø. v. Munthe af Morgenstjerne (dette Tidsskrift 9 R. I. S. 211 f.) er enig i, at Jens Pedersen af Slegten paa Tjøttø

¹⁾ I et Diplom af 14. Marts 1516 (D. N. I., S. 756) siges det, at Botolf købte Tolstad af Fru Christines Arvinger. Muligvis kan begge Dele være rigtige.

ifølge den af mig citerede Herredagsdom af 12 Juli 1599 (Norske Herredags Dombøger 1 R. V.) ikke synes at have havt egne Børn og saaledes heller ingen Datter, der var af adelig Blod og saaledes kunde have været gift med Tord Benkestok. At dennes Sviger fader derimod maa have været Jens Pedersen paa Bro, bestyrkes ogsaa ved en gammel Vaabentavle, der øiensynlig viser de fædrene og mødrene Vaaben for Fru Brynhild Teiste, gift med Anders Friis til Landvig.

Den Slegt, hvortil Jens Pedersen paa Bro hørte, førte ogsaa et delt Vaaben, hvis første Felt viste en halv Lillie fast paa Delingen og hvis andet Felt havde to over hinanden staaende Stjerner samt ovenpaa Lillien og midt paa Delingen en Slags Knude eller knüdelignende Figur, der utvivlsomt har været den nærmeste Foranledning til, at Slegten i Ahnetavler og Vaabenbøger er givet det unegtelig noget underlige Navn »Skjolderbaand«.

Paa den foran nævnte gamle Vaabentavle, der her gjengives nedenfor, har jeg tilføjet Oplysning om hvor de deri anførte Slegters Vaaben forekommer enten i Farver eller med de fornødne Skraferinger, saa man let vil kunne se, hvorledes Tavlen i Original ser ud. Tavlen er saaledes:

3. Benkestok (D. D. Adelsaar- bog IV)	1. Teiste (Adelslex. II, Tab. XXXVII, Nr. 4)	2. Nye Rytter (D. D. A. A. XXIX)	4. Rosensværd (D. A. A. XIII)
6. Skjolderbaand (Adelslex. II, Tab. XXVII, Nr. 134) ¹⁾	5. Rustung (Adelslex. II, Tab. XX. Nr. 117)	7. Gammel Rytter (D. D. A. A. XXIX)	8. Gamle Stygger (Adelslex. II, Tab. XXX, Nr. 252)
11. Urup (Adelslex. II, Tab. XLI, Nr. 20)	9. Kruckow (Adelslex. I, Tab. LV, Nr. 116)	13. Adelsteen (Adelslex. I, Tab. I, Nr. 12)	15. Ouri
12. Frieland (Adelslex. II, Tab. VII, Nr. 45, jfr. I Tab. XXV, Nr. 48)	10. Skanke (Adelslex. II, Tab. XXVII, Nr. 127)	14. Munk (Lange) (D. A. A. XVIII)	16. Daa (D. D. A. A. VII)

¹⁾ Vaabenet er urigtigt i Adelslex., som i venstre Felt har 2 Roser i Stedet for 2 Stjerner og i højre 1 Rose ved Siden af Lillien i Stedet for en Knude midt paa Lillien og Delingen.

Hvis man i denne Tabel vil indsætte de kjendte Ahner for Brynhild Teiste, Datter af Trond Hansen Teiste til Lunde, der var gift med Anders Friis til Landvig, vil det ses, at samtlige de med Sikkerhed kjendte Led i denne Ahnetavle nøiagtig passer til de paa Vaabentavlen afbildede Vaaben alene med den Undtagelse, at Tord Benkestoks Møder efter Vaabentavlen skulde være af den gamle danske Adelslegt Urup, men efter Ahnetavlen af Slegten Haar, hvad der vistnok, som tidligere omtalt, maa være det Rette. Saavel paa Vaabentavlen som paa den nedenfor anførte Ahnetavle har jeg med de samme Tal betegnet de Ahner og de Vaabener, der skulde falde sammen. Den Ahnetavle, der viser Brynhild Teistes fædrene og mødrene Ahner ser saaledes ud:

Jon Teiste 9. × Anna Kruckow	Christopher Trondsen Rustung 10. × Maren Skanke	Trond Benkestok 11. × Anna Jonsdatter Haar	Jens Pedersen til Bro 12. × N. Frieland	Peder Pedersen 13. × Helle Adelsteen	Oluf Christophersen Rytter 14. × Ide Hansd. Munk (Lange)	Baard Rolfsen Rosensværd 15. × Karen Tjöstelsdatter Ouri	Eiler Hansen Stygge 16. × Salome Erikd. Daa
Oluf Teiste	Maren Rustung 5.	Tord Benkestok	N. Skjolderbaand 6.	Christopher Pedersen	Maren Rytter 7.	Mogens Rosensværd ×	Anna Stygge 8.
Hans Olufsen Teiste	Brynhild Benkestok 3.		Olaf Rytter		Maren Rosensværd 4.		
Trond Hansen Teiste 1.				Pernille Olufsdatter Rytter 2.			

Brynhild Teiste
× Anders Friis til Landvig

Som det heraf vil sees, falde de med Tallene fra 1—5, 7—10 og 13—16 betegnede Ahner sammen med de tilsvarende Vaabener paa den foran opstillede Vaabentavle og det er derfor heller ingen Grund til at tvivle paa, at Brynhild Benkestoks mødrene Vaabener (No 6 og 12) er rigtigt gjengivne paa Tavlen, naar det forøvrigt støttes af de Oplysninger, som haves. Det maa derfor ansees for

sikkert, at Tord Benkestoks Svigerfader Jens Pedersen har hørt til Slegten Skjolderbaand, hvortil netop Jens Pedersen til Bro hørte og at det er denne, som er hans Svigerfader.

At Jens Pedersen paa Bro var af den adelige Slegt, der i Ahnetavler og Vaabenbøger kaldes Skjolderbaand, fremgaar med Sikkerhed af hvad Hr. Munthe af Morgenstjerne har oplyst i sin Afhandling i dette Tidsskrift (9 R. B. I. 241 ff.), at Jens Pedersen paa Bro har undertegnet Kongehyldningen i Oslo i 1582 og her bruger Familien Skjolderbaands Vaaben.

Som det vil sees af Vaabentavlen angives her Jens Pedersen til Bro gift med en Dame af Slegten »Frieland«. Denne Slegt førte i sit Vaaben en Sølv-Sparre i rødt Felt, belagt oventil med 2 halve Sølv-Lillier samt under Sparren en Lillie i Sølv og en lignende Lillie paa Hjelman. (Adelslex. II., Tab. VII. No 45, jfr. I., Tab. XXV. No 48, hvor Vaabenet dog ikke er ganske rigtigt gjengivet). Dette Vaaben førtes 1458 af Ridderen Ravaldd Nilsen, Norges Riges Raad og Lagmand i Oplandene, og af hans Sønner Nils Ravalddsen, Væbner, hvis Gods blev confiskeret, og Erik Ravalddsen, Væbner 1500 (Klævenfeldt). Videre førtes Vaabenet af Sven Erikssen, Degn i Trondhjem (D. N. II., 886 og III. 898), der var Førmynder for Lagmand Jøn Nilsens Sønnehørn i Skara. Ravaldd Nilsen var Lagmand i Oplandene 18 Decbr. 1444 (D. N. III. 566), 31 Marts 1467 (D. N. II. 612), da han boede paa Steig i Froen, og endnu 27 Marts 1471 (D. N. II. 654). Han var Ridder 31 Marts 1457 (D. N. II. S. 612) og N. R. Raad 19 Januar 1458 (D. N. III. S. 614). Ravaldd Nilsen var gift med en Datter af Ridderen Erik Sæmundsen (jfr. Dr. L. Daae, Kong Christian den Førstes norske Hist. S. 72). Sønnen Nils Ravalddsen levede 1502 (D. N. IX. 414), men var død før 6 Aug. 1514 (D. N. IX. 448). Han var før 1498 gift med Ottilia Ottesdatter Kane, der overlevede Manden og 5 Aug. 1533 vedgik at have mageskiftet Gaarden Tom i Raade til Oluf Galde (D. N. I. 790). Nils Ravalddsen skrives til Jorde: formentlig vestenfjelds. (jfr. Den danske Adels Aarbog, XVI. S. 228 Kane). Han havde mindst 2 Søstre, af hvilke Estrid Ravalddsdatter var gift med Nils Krumme i Sverige, med hvem hun havde 2 Sønner Nils og Jacob Krumme (jfr. Messenius, Theatrum Nobilitatis Svecianæ, S. 81) og i alle Fald en Datter Fru Ingeborg Krumme til Starbacke, der var gift 3 Gange: 1) omkring 1560 med Oluf Törrisen, der 1564 blev ihjelslaet af Svenskerne, 2) med Foged i Søndhordland Hans Pedersen, der døde i Pesten 1566 (N. Magasin, I. S. 320) og 3) 1568 med Peder Thomasen, der fra 1594—97 var Lagmand i Jemteland (jfr. Norsk Tidsskrift for Geneologi m. v. I. S. 2—6). I sit 1ste Egteskab havde hun Sønnen Arild Olufsen, der 1597 blev Foged i Jemteland og endnu 1601

var i Embedet (D. N. XV. S. 719 og 752). Da Nils Ravaldsen havde sluttet sig til Knud Alfsen og derved ført Avindskjold mod Riget, blev hans Gods confiskeret og af Kong Hans skjænket Otto Rud. Men Nils Krumme, Kong Gustavs Mand og Tjener af Sverrige, der paa egne og Søsterens Vegne mente sig at være Arvinger efter deres Morbroder Nils og Erik Ravaldsen havde sat sig i Besiddelse af Godset, hvorfor Tage Thott den 12 Decbr. 1558 fik Ordre til at arrestere Godset til Tvisten kunde blive paadømt af Norges Riges Kantsler med Lagmænd og Lagrette. Nils Krumme fik imidlertid Kong Erik XIV. i Sverige til at tage sig af Sagen. Men da det heller ikke førte til noget Resultat, fik Tage Thott den 15 Sept. 1561 Ordre til at overlade Godset til Jørgen og Otto Rud (jfr. N. Rigs-Register I. S. 251, 279 f. og 321). Da Fogden i Jemteland Arild Olufsen i 1597 skriver sig til Krøsbøl i Enebak, maa vel noget af Nils og Erik Ravaldsens Gods være kommen til hans Moder Ingeborg Krumme og derfra til ham.

Derimod kan det ikke være rigtigt, naar Historikeren J. Chr. Berg (Historisk Underretning om Landeværnet, S. 316 f.) antager, at den Nils Ragnvaldsen, der var gift med Herborg Baardsdatter paa Thorsnes, var en Søn af Lagmanden Ravald Nilsen og saaledes formentlig identisk med Væbneren Nils Ravaldsen, der er nævnt foran. Det er vel ikke umuligt, at ogsaa denne Nils Ragnvaldsen kan have hørt til Slegten »Frieland«, skjøndt hans Vaaben ikke kjendes. Men da Sønnen Bergens Lagmanden Guttorm Nilssøn førte 3 Lillier i Vaabenet, hvad der kunde være en senere Ændring af »Frieland« Vaabenet, kan det godt tænkes at ogsaa han har hørt til Slegten. Den danske Adels Aarvog for 1916 (Bind XXXIII.) anfører ogsaa denne Nils Ragnvaldsen og hans Fader Ragnvald Nilssøn til store Brandviken som hørende til Slegten Galtung, hvis mest bekendte Mand Hr. Gaute Eriksøn i flere gamle Vaabenbøger ogsaa henføres til Slegten »Frieland«.

Nu har imidlertid Hr. cand. jur. H. Sollied i Norsk Slekt-historisk Tidsskrift II. S. 153 ff. oplyst, at Gaute Eriksen, Slegtens betydeligste Mand, og hans Slegt er en Gren af Enesslegten, væsentligt — som det synes — fordi han fører et Mærke i sit Segl, der nøiagtigt er det samme som den eneste af Eneslægten Medlemmer, hvis Mærke kjendes, fører i sit og fordi Gaute Eriksen er i Besiddelse af den største Del af Enesslegten Jordegods. Men selv om man antager, at Hr. Sollied har Ret i sin Opfatning, følger vel ikke heraf med nogen logisk Nødvendighed at ogsaa Ragnvald Nilsen til store Brandvigen og hans Slegt ogsaa hører til Eneslegten, saameget mere som der intet Bevis haves for at denne Slegt er nogen Gren af Galtungslegten.

Det maa jo ogsaa i denne Forbindelse ikke lades ude af Be-

tragtning, at der vistnok før Kalmarunionen neppe fandtes nogen Adel — Arveadel — i Norge i europæisk Forstand eller at de Mærker, som enkelte Personer og Slegter førte i sine Segl, var egentlige Familiemærker. I Regelen var de vistnok rent private Mærker, som den enkelte Person valgte efter Smag og Behag og som da senere ogsaa andre af Slegten kunde benytte. Men det er neppe raadeligt alene af disse Mærkers Lighed uden andre Beviser at slutte sig til to Personers Slegtskab.

Selvfølgelig var der ogsaa før Kalmarunionen Personer og Slegter, der ved sin personlige Stilling, Cultur, Dannelse, Rigdom og ved sin Plads i den høiere Administration eller ved sin Ansættelse ved Hoffet eller i Kongens Tjeneste kunde hæve sig over den almindelige Masse. Men nogen særlig afgrenset Del af Folket, udstyret med Prærogativer eller Privilegier var det ikke og Grændserne blev derfor ogsaa naturlig meget flydende. Der fandtes vistnok i den senere Middelalder baade Væbnere, Riddere og Baroner. Men at disse Titler gik i Arv fra Fader til Søn kjendes ikke, og at de medførte nogen Slags Privilegier kjender man heller ikke Noget til.

Hvad Jens Pedersens Kone til Bro hed vides ikke og heller ikke hvis Datter hun kan have været. Hun kunde muligvis være en Datter af Erik Ravaldsen, hvis Slegt er ganske ukjendt. Men det er dog neppe sandsynligt, da det nærmest maa antages, at han ingen Børn kan have efterladt, eftersom Nils Krumme i 1558 ogsaa gjorde Krav paa Jordegods efter ham (N. Rigs-Register I., S. 279 f.).

Smaa Meddelelser.

von Amthor.

Som Svar paa en i Der Deutsche Herold, Martsheftet, fremført Fore-spørgsel vedrørende Familien von Amthor, hidsættes følgende Sammenstilling, der vil kunne suppleres væsentlig ved en Gennemgang af Glückstadts og Altonas Kirkebøger.

Caspar Amthor, Dr. med., Stadsfysikus i Schleusingen i Henneberg, gift med Margrethe Schönleben, havde Sønnen:

Wolfgang Ulrich, Dr. med & phil., fyrstelig sachsen-altenburgsk og grevelig reuss-plauensk Livmedikus og Stadsfysikus i Gera, f. 1606 † 1642; gift m. Maria Zencker (Forældre: Raadmand i Zeitz Johan Z. og Marie Engelschall) † 1642. — Søønner: I—III.

I. Joachim Huldreich, grevelig stolbergsk Kansler, boede paa et Gods ved Nordhausen, f. 1631 i Schleiz † 1694; gift m. N. N. v. Schwartau. — Søønner: A—C.

A. Christopher Heinrick, f. 1678 i Stolberg; kom som Dreng i Huset hos sin Farbroder i Glückstadt, 1694 Student fra Kiel, 1703 Prof. i Statsvidenskab og Privatret i Kiel, 1712 Prof. i national (slesvigsk og holstensk) Ret, tog 1713 Afsked fra gottorpsk Tjeneste, s. A. kgl. dansk Kancelliraad i Slesvig og Holsten og Medlem af den s. A. oprettede Overret for Hertugdømmet Slesvig; 1714 Præsident i Staden og Fæstningen Rendsborg samt kgl. Historiograf, 1717 Justitsraad, 1719 kaldet til Kbhvn., hvor han fik Bolig paa Rosenborg, v. Etatsraad † 21. Febr. 1721 paa Rosenborg, bis. 1. Marts fra St. Petri Kirke, »en af de mest nidkære og begavede Mænd paa dansk Side i Kampen mod Gottorpe«. Gift 1° m. Anna Gerritz (Datter af en Postmester) † 1702; 2° m. Sophia Martini (Datter af Prokansler, Prof. jur. Nikolaus M. i Kiel). — Børn 1—4:

Af første Ægteskab:

1. Sabine, gift m. Overauditor Metey.

Af andet Ægteskab:

2. Frederik, 1734 Kancelliasessor og Legationssekretær i Hæag, sindssyg og 1740 ført til Altona.

3. Christine Henricca, f. 1705 † 1762; gift 1728 m. Generallieutenant, hvid Ridder Carl de Wilster, f. 10. Nov. 1698 i Glückstadt † 16. Juli 1776 i Christiania (Gift 2° 10. Sept. 1764 m. Karen Holter), se D. Adels Aarb. XLV, 157).

4. Sophia Meta, gift 24. Dec. 1735 i Altona m. Oberst af Kav. Marcus Heinrich Trechow von Leuenfeld, f. o. 1700 † 1764 (ib. XLI, 465).

B. Friedrich Ehrenfried, f. 1683; 1716—17 Oberst og Chef for Drabantkorpset 1716—18 for Landkadetkorpset, 1716 Chef for jysk-fynske nat. Dragonreg., 1717 Chef for Livreg. t. H., 1728 Komm. for Livgarden t. H., 1728 Genmaj. og Chef for Rytteriet i Hertugdømmerne, 1733 hvid Ridder, deltog 1734 i Feltoget ved Rhinen, 1735 Genltnt., 1740 Komm. i Rendsborg † 27. April 1741 snst. Gift m. Mariane Josephine von Lathem (Datter af kejserlig Generalkrigskommissær v. L.) † 15. Okt. 1766. — Børn: 1)—3)

1) Jørgen Ehrenfried, 1728 Kornet i Livgarden t. H., 1737 Ltnt., 1735 Ritm. af Kav., 1738 Livgarden t. H., 1749 Major, 1754—62 i Garnison i Itzehoe † 1769.

2) Carl Frantz, 1732 Landkædet, 1733 Kornet i Livgarden t. H., 1735 kar. Ltnt., 1737 kar. Ritm., afsk. 1744, kejserlig Major.

3) Datter, blev Katholsk, 1769 i Kloster.!

C. Susanne † 1709; gift 13. Okt. 1701 i Rendsborg Marie Kirke m. Dr. Friedrich Jónsen.

II. Ehrenfried, f. 21. Jan. 1638 i Gera, stud. 1654—58 i Jena, 1657 Sekretær hos Genmaj. Joh. Eggerich, 1658 Kornet ved Ebersteins Reg., 1660 Auditor og Regimentskvartermester, 1665 Provinsialkommissær, var 1679 Krigskommissær og Generalauditor i Wismar, Overkrigs- og Landkommissær i Hertugdømmerne, Etatsraad † 23. Maj 1696 i Rendsborg, begr. i Krempe. Gift 1659 m. Anna Sabine Claudi (D. af hertugelig gottorpsk Jægermester og Ritmester). — Barnløse.

III. Johan Christian, var 1691—93 Ltnt. i Løvendals Dragoner, kejserlig Major.

En Søn af Joachim Huldreich var maaske Wolfgang Ulrich, 1683 Fændrik i Dronningens Livreg., 1685 Kapt., 1695 Kompagnichef i kurlandske Infreg., 1692 Major, 1696 Oberstltnt, 1698 Chef for den kurlandske Bat. i Sachsen i polsk Tjeneste.

L. B.

I Jahrbuch des Vereins für Dithmarscher Landeskunde 1932 har Hr. Redaktør Franz von Jessen paa Grundlag af haandskrevne Optegnelser af Etatsraad, Landskriver i Søndre Ditmarsken Matthias Reinhold von Jessen (1753—94) under Titlen: Ein Zweig der Familie von Jessen in Dithmarschen meddelt en Række for Slægtens Genealogi værdifulde Oplysninger.

Fra Gleeupska Universitets-Bokhandeln, Lund, har Red. modtaget: Edvard Thermanius, Gamla Brev. Några Ord i en Kulturminnesfråga, som i høj Grad ogsaa fortjener dansk Læseres Opmærksomhed.

Regnskab for Aaret 1931.

	Kr. Ø.		Kr. Ø.
Saldo, overført fra Regnskabsaaret 1930.....	429. 61	Honorarer for Bidrag til 1.—4. Hæfte.....	1,067 00
Bidrag fra den danske Stat.....	700. 00	Trykning.....	2,888. 14
Bidrag fra Julius Skriikes Stiftelse.....	200. 00	Tryksager.....	24. 24
Indvundne Renter.....	91. 91	Porto.....	122. 58
Gaver.....	75. 00	Kontingent til Danskhistorisk Fællesforening.....	10. 00
Annoncer.....	30. 00	Omkostninger ved Møderne ¹⁸ / ₂ og ²³ / ₁₁ 31.....	174. 50
Medlemskontingent.....	3,892. 00	J. H. Schultz's Kommission.....	511. 75
Salg af Bøger og ældre Aargange af Tidsskriftet.....	141. 00	Indkøbt Kr. 400.00 ⁴ / ₂ pCt. Fyens Kreditf. Oblig. 10. Serie.	346. 95
Salg af Bøger.....	180. 00	Saldo, overføres til næste Aar.....	594. 36
	5,739. 52		5,759. 52

Samfundet ejer den 31. December 1931, foruden Kassebeholdningen Kr. 594.36, som indestaar i Københavns Handelsbank, Kr. 1,000.00 4 pCt. jyske Landkreditf. Obligation, testamentarisk Gave fra Hds. Maj. Enkedronningen, Kr. 200.00 5 pCt. amort. danske Statsoblig. af 1919, Kr. 700.00 ⁴/₂ pCt. Vest- og sønderj. Kreditf. Oblig., samt Kr. 400.00 ⁴/₂ pCt. Fyens Kreditforenings Oblig.

Kjøbenhavn, den 23. Februar 1932.

O. H. Clementsen.

Ovenstaaende Regnskab har vi gennemgaaet og sammenholdt med de os forelagte Bilag, og vi have intet fundet at erindre. Formuen har vi befundet at være tilstede. Obligationerne lyde paa Samfundets Navn.

L. Bie.

Stefan Hetsch.

Spørgsmaal.

Mit Familienavn Hammersen findes kun etsteds i Tyskland og kan her ledes tilbage til Trediveaarskrigens Tid, hyppigt i Forbindelsen med Fornavnet Johan. Da Navnet formentlig har nordisk Afstamning, vil jeg være taknemlig for alle Oplysninger, der kan bidrage til at kaste Lys over Spørgsmaalet om min Families Oprindelse.

Fritz Hammersen.
Dipl. Ing.
Architekt B. D. A.
Osnabrück.

Rettelse.

Ved en beklagelig Fejl er i Mindeordene over afdøde Hofjægermester C. E. A. Schøller Dødsdatoen faldet ud og Dødsaaet forkert anført. Døden indtraf 20. Februar 1932.

Genealogiske Genvordigheder for 100 Aar siden.

Ved **Albert Fabritius.**

Da Staten ved Lov af 30. Marts 1889 ordnede sit Arkivvæsen og saaledes bl. a. samlede Kirkebøgerne og Skifteprotokollerne i Landsarkiverne, var dette et stort Fremskridt, hvis Betydning for den genealogiske og personhistoriske Forskning er umiddelbart indlysende. Der skabtes herved den nødvendige Basis for at kunne føre Undersøgelser af større Omfang tilbunds, og Forskningen har nu, forsaavidt Kilderne ellers er tilstede i tilstrækkeligt Omfang, gode Kaar i vort Land.

Anderledes før den Tid. Da laa Arkivalierne spredt, og at drive genealogiske Undersøgelser var et saare brydsomt Arbejde, forbundet med megen Besvær og store Omkostninger, og Resultaterne var under saadanne Omstændigheder ofte usikre.

Det nedenfor gengivne Manuskript har da sin væsentlige Interesse derved, at det — i en fornøjelig og letlæselig Form — kaster Lys over Arbejdsvilkaarene paa en Tid, da Lengnick udførte sine genealogiske Arbejder, der i denne Belysning end mere faar Karakteren af en Bedrift.

Forfatteren til den følgende Beretning, Frederik Alexander Gottlieb Klee, er født i Rørvig 26. November 1808 som Søn af Major Henrik Gottlieb Klee og Anna Elisabeth Fabritius. Efter at have studeret Jura blev han 1838 surnumerær Fuldmægtig i Generalpostdirektoratets Sekretariat, og han endte sin Embedsbane som Kontorchef i Finansministeriet. Han blev Justitsraad 1852, Ridder 1862, var endelig 1858 og 1861 kaaret Medlem af Rigsdagen og døde 13. Marts 1864 i København.

Originalmanuskriptet tilhørte 1866 hans Fætter, den nedennævnte Maskinmester i Sø-Etaten Rudolph Harald Theobald Henrichsen, og efter ham hans Søn, Boghandler Frits Henrichsen, der desværre inden sin Død har tilintetgjort det sammen med adskillige andre Familiepapirer.

Heldigvis er dog Klees Opfordring til at afskrive Beretningen blevet fulgt. Der findes nu to Afskrifter; den ene, foretaget 1871 af Maskinmester Jørgen Voigt Hansen (1839—1897); der var Søn af Brødbager Jens Hansen og Anna Cathrine Vilhelmine Fabritius, tilhører nu (1931) hans Datter, Fru Agnes Adelgunde Henrichsen, der venligst har meddelt mig Oplysningerne om Originalens Skæbne.

Den første Afskrift, som er den nedenfor gengivne, er foretaget 1866 af den nævnte Maskinmester R. H. Th. Henrichsen, der, da han som omtalt selv havde Originalen, forærede Afskriften til Maskinmester J. V. Hansen, der igen forærede den til Overlærer ved Aalborg Kathedralskole Ludvig Frederik Julius Fabritius (1845—1915).

Den tilhører nu dennes Dattersøn, cand. mag. Niels Fabritius Buchwald, der velvilligst har overladt mig den til Benyttelse.

Den Manuskriptet ledsagende Stamtavleoversigt udelades her. I Stedet bringes efter Beretningen en i Listeform opstillet Oversigt, til hvilken jeg skal knytte et Par Bemærkninger.

Grundlaget for den anvendte Opstilling er den af Dr. Crzellitzer i Berlin i 1908 opstillede — og i dansk Forskning lidet paaagtede — »Sipperschaftstafel«, der foruden at tjene sit specielle Formaal som Oversigt ved Arvelighedsundersøgelser, ogsaa med Fordel vil kunne benyttes til at anskueliggøre forgrenede Slægtskabsforhold, som det foreliggende. Den anførte Liste er et Udsnit af en saadan »Frændetavle«, som den maaske kan benævnes paa Dansk.

Som Personbetegnelse er anvendt det af Grønvold og Weberg i nærværende Tidsskrift 7 I 225 foreslaaede System, der foruden umiddelbart at give Oplysning om den bestemte Persons Forhold til Probanden, ogsaa kan benyttes ved Udregning af Slægtskabets Grader. Ahnerne betegnes følgelig med en »Ahnebrøk« efter Ottokar Lorenz' System, og Frænderne ved de til Ahnebrøken føjede ulige Tal for mandlige, lige Tal for kvindelige Personers Vedkommende.

Da Listen her kun skal tjene som Oversigt til Teksten — og maaske tillige som Paradigma for selve Opstillingen af saadanne Lister — har jeg ikke fundet det fornødent at give mere end de allernødtørftigste Oplysninger om Personerne.

Endelig skal det bemærkes, at det efter de fleste af Personerne anbragte Tal i Parenthes svarer til den i Klees Beretning givne Nummerering.

En/meget morsom og fornøielig Historie/om/Opdagelsen af en uventet fra Himlen/nedfalden Arv paa 15000 Rigsdaler/(der desværre bliver deelt i mange Portioner)/og/af et vigtigt Familie-Legat.

Sammenskreven til Opbyggelse og Efterretning allene for Familie og gode Venner af Opdageren

Copieret af
R. Henrichsen 1866,
kgl. Maskinmester.;

Fr. Klee 1836 og 37.
Fuldmægtig, senere Contorchef
og Justitsraad under General
Post Directionen i Kjøbenhavn.

Som bekjendt heed det sig, at Conferentsraad Nissen¹⁾ ved sin Død ikke efterlod sig nogensomhelst Arvinger til sin betydelige Formue, og at det høist sjeldne Tilfælde vilde indtræffe, at Kongens Kasse vilde arve ham; ikke destomindre opstod der, som det ved saadanne Leiligheder pleier at skee, snart modsatte Rygter, og et af disse fortalte, at Grev Blücher Altona²⁾ skulde arve en betydelig Deel af hans Formue, da han var beslægtet med ham igjennem en Dame ved Navn Abbestée, en Omstændighed, der skal være bestyrket ved Grevens eget Udsagn. En Bekjendt af vor Familie fortalte dette til Hof Uhrmager Jørgensen³⁾ med den Bemærkning, at i saa Fald vilde han jo ogsaa faa en Andeel af Arven, da hans Oldeforældre jo vare de i sin Tid for deres uhyre Rigdom bekjendte Abbestées, og disse rimeligviis vare beslægtede med Nissens Moder, der, som det heed sig, ogsaa var en Abbestée. Saa

overordentlig løs denne Slutning end var, saa fortalte Jørgensen den dog for Spøgs Skyld i et Familieselskab, hvor jeg hændelsesviis var tilstæde, og man henvendte sig nu ligeledes spøgende til mig og bad mig, som den der bedst vilde kunne finde Lys i en saa tvivlsom Sag, om jeg vilde forskaffe Familien Andeel i den rige Arv. At dette, forsaavidt sligt med temmelig Vished lader sig forudsige, nu vil skee, derpaa troede vistnok ikke nogen dengang alvorligt, i det mindste ikke jeg. Da jeg imidlertid indsaae, at det for mange af vor Familie, som vare uformuende, vilde være en betydelig Hjælp, om de kunde erholde Andeel i en Arv, som i saa Tilfælde maatte betragtes som falden ned fra Himlen, besluttede jeg mig til at undersøge Sagen nøiere. Jeg havde tilfældigviis en Stamtavle, hvorpaa endnu [c: en Del] af vort Familieskab fandtes, liggende blandt en Deel gamle Sager paa Loftet, og denne besluttede jeg da først at eftersee. Jeg fandt da kun en Stadfæstelse paa, at min Bedstemoder, Hofjuveleer Fabritius' Enke, tilligemed hendes Sødskende vare Børnebørn af en Johan Ludvig Abbestée, der i sin Tid efter Stamtavlen Udsigende skal have eiet 15 Tønder Guld, og en Anna Bergitte Hansen, hvilken sidste var en Søster til Jakob Hansen, som i sin Tid blev nobileret for Danmark under Navn Lilliendahl og var dansk Consul i Bourdeaux, en Angivelse, der dog senere fandtes at være tildeels urigtig. Det næste Skridt, jeg i denne Sag foretog, var at søge Oplysning om Nissens Forældre. Da jeg vidste, at Nissen havde været Ridder af Dannebroke, formodede jeg, at der i Ordenscapitulet maatte findes en af ham forfattet Levnetsbeskrivelse, og ved Hjælp af en Bekjendts Velvillighed erholdt jeg ogsaa den Oplysning, at han var en Søn af en Capitain Nissen og en Justine Barbara Hansen, der var en Datter af en fransk Consul Hansen i Helsingør. Da jeg saaledes fandt, at Nissens Moder ikke var, som man troede, en Abbestée, og jeg da meddeelte dem, der tidligere havde haabet at arve paa Grund af denne Omstændighed, og som jeg hændelsesviis atter traf sammen med, at Nissens Moder var en Hansen og ingen Abbestée, opgave alle, da ingen af dem vidste, at Johan Ludvig Abbestées Kone havde været en Hansen, det ubetydelige Haab, man havde havt. Jeg gjorde dem derimod opmærksom paa, vi i det mindste vare lige saa nær som før, da det jo var muligt, at bemeldte Abbestées Kone kunde være en beslægtet af Nissens Bedstefader, fransk Consul Hansen, en rigtignok yderst svag Formodning, jeg grundede derpaa, at Navnene vare de samme, og at Madam Abbestées Broder havde været fransk Consul i Bordeaux, og saaledes maaske kunde have forskaffet sin beslægtede, der ligesom han maatte være født omtrent 1690, det franske Consulat i Helsingør. Jeg gjorde nu flere forgjæves Forsøg hos min endnu levende Bedstemoder⁴), der var den eneste i Familien,

der muligen kunde erindre noget om dette vidtløftige Slægtskab, paa at erholde Underretning om samme, men disse, der skete saavel skriftlige som mundtlige igjennem en Trediemand, vare ligesaa for-gjæves som de mange Forsøg, jeg gjorde hos flere af Familiens Medlemmer, om at erholde nogensomhelst Oplysning. Jeg var saaledes i denne Sag ganske overladt til Lykken og min egen Kløgt. Ved nøiere at betragte den tidligere omtalte Stamtavle, saae jeg imidlertid, at der i Hjørnet af samme fandtes et Paginanummer, en Omstændighed, der opvakte Formodning hos mig om, at den maatte være revet ud af en Bog, som jeg besluttede, hvis muligt, at finde, for om denne skulle lede til nogensomhelst Oplysning. Da jeg er nøie bekjendt paa Universitetsbibliotheket, eftersøgte jeg, tillige med Bibliothekaren, personlig samme og fandt saaledes, at den var udrevet af Giessings Jubellærere⁶⁾, i hvilken jeg var saa heldig at finde en anden Stamtavle, der viste, at min Bedstemoder og hendes Sødskende vare Børn af Justitsraad og Amtsforvalter U r b a n Bruun og Anna Elisabeth Abbestée⁶⁾, Noget som vel ikke oplyste Slægtskabet med den franske Consul Hansen i Helsingøer, men dog gav Oplysning om min Bedstemoders og hendes Sødskendes Forældres specielle Navne, hvorom jeg før var uvidende. Da jeg vidste, at en Lilliendal i sin Tid havde legeret betydelige Midler til Universitetet, og at der herom var ført en langvarig Strid, søgte jeg nærmere Underretning om det lilliendalske Legat ved Universitetet, og som et særegent Lykketræf viste det sig, at denne Strid, som Universitetet førte med Lilliendal, var beskrevet i Badens Universitets Journal for 1797. Heraf fandt jeg da, at der som Beslægtede af bemeldte Lilliendal var nævnet en Jacob Hansen som Brodersøn og Universalarving, og senere som saadanne en Fredrik Hansen, en Anna Cathrine Hansen og en Justine Barbara Hansen, Capitain Nissens Hustru, som Broderdøttre og Legatarier. Heraf var det altsaa klart, at Conferentsraad Nissens Moder var en Broderdatter af bemeldte Lilliendahl, der ifølge Giessings Stamtavle var en Mormoder(s Broder) til min Bedstemoder. Men her mødte Omstændigheder, som atter gjorde vort Slægtskab med Lilliendahl yderst tvivlsomt. Det maatte nemlig være høist paafaldende, at han i sit Testament havde nævnet sine Broderbørn, men slet ikke sine Søsterbørn, og desuden, Lilliendahls Fornavn var Frederik og ikke Jacob, som Giessing anfører, ligesom at den Jacob Hansen, som der nævntes i Lilliendahls Testament, maatte være saa ung, at han ikke godt kunne være en Broder til Madam Abbestée. Imidlertid besluttede jeg dog ikke at give Slip paa det engang begyndte Forsøg, hvis lykkelige Udfald ved min fortsatte Bestrebelse blev mere og mere sandsynligt, og jeg blev hertil saa meget mere tilskyndet, da jeg antog, at min Familie rimeligviis vilde være den eneste, som

kunde bevise sit Slægtskab med Conferentsraad Nissen og saaledes komme til at arve hans 70,000 Rdl.*). Det var altsaa nødvendigt at undersøge Lilliendahls Familieforhold nøiere, men hvorledes skulde dette skee, især da Lilliendahl maatte være død for et halvt Aarhundrede siden, og hele hans Familie rimeligviis vare uddøde? Efter forgjæves at have gjennemsøgt Adelslexiconet og flere lignende Værker og henvendt mig til flere af Universitetets Professorer, der formeentlig paa Consistoriets Vegne maatte være i Besiddelse af Oplysninger angaaende den Lilliendahlske Legatsag, besluttede jeg at forsøge om Cancelliets Archiv ikke skulde have opbevaret Afskrift af hans Nobilisations Patent, og om der ikke ved samme skulde findes nogle Documenter, der kunde lede til Oplysning. Her indtraf atter det lykkelige Tilfælde, at jeg havde en Fætter, der havde været ansat i selve Cancelliets Archiv og saaledes var nøie bekendt med samme. Efter lang Søgen, der naturligvis fornemmelig var foranlediget ved vor Uvidenhed om Tiden, naar Nobilisations Patentet var udfærdiget, var han saa heldig at finde det tilligemed en heel Correspondance i denne Anledning, hvori der omtaltes flere af hans Familiemedlemmer, og hvoraf vi dannede os en imaginair Stam-tavle, ifølge hvilken Lilliendahl havde havt en Broder, Kammerraad Hans Georg Hansen og flere forskjellige Brodersønner og Broderdøttre, hvoriblandt de ovennævnte i hans Testamente nævnte, altsaa ogsaa Nissens Moder. Spørgsmaalet begyndte nu at blive interessant fra den theoretiske Side, og jeg maa tilstaa, at denne Omstændighed bidrog i det Mindste ligesaameget til min Vedholden i at faa det løst, som den fjerne Udsigt, der endnu var til at forskaffe min Familie nogen Arv. Jeg nærede nu en moralsk Overbeviisning om, at min Bedstemoder og hendes Sødskende paa en eller anden Maade vare beslægtede med Conferentsraad Nissen inden 7de Mand, som Loven fastsætter som den sidste, der kan arve, men om dette var som Næstsødskendebarn et Led fjernere eller et Led nærmere var endnuligesaa uvist, som hvorledes dette skulde lade sig juridisk bevise, uden hvilket alle mine kunstige Slutninger ikke vilde nytte det Alleringeste. Jeg indsaar desuden fuldkomment, at det vilde være høist vanskeligt at føre et juridisk Beviis for dette Slægtskab, da jeg endnu ikke vidste nogensomhelst nøiagtig Beskeed om, hvornaar de vedkommende Personer vare fødte, hvilke(t) med Hensyn til Nogle

*) Anmærk: At jeg i denne Henseende bedrog mig, vil vel ikke forundre Nogen, naar man betænker, at der for Nissens Bedstemoder's Beslægtede indtraf det særdeles Held, at der existerede en endnu i Cancelliet værende Stam-tavle⁷⁾, hvorved de, uden synderligt andet Bryderi, end at requirere Døbesedler fra vedkommende Kirker, have formaaet at oplyse og legitimere deres Arveret, og saaledes til Tab for vor Familie ville paa Grund af deres større Antal (da Arven ifølge Loven deles mellem Sjette Leddene, som om alle vare Sødskende) erholde $\frac{4}{5}$ af Nissens Efterladenskab.

maatte være skeet omtrent Aar 1600 og nogle 90, endnu mindre vidste jeg, i hvilke Byer i Danmark eller udenlands og atter i hvilke Kirker bemeldte Personer vare døbte. Dog Lykken holdt ikke op med sine Begunstigelser i denne Arvesag, og atter hjalp en Hændelse og min Hukommelse mig paa det rette Spor. Jeg havde nemlig som Barn af min Bedstemoder hørt fortælle, at da hendes Bedstefader blev begravet, havde hun seet Tordenskjolds Liig, og sluttede nu heraf, uagtet min Bedstemoder, som jeg i flere Breve adspurgte herom, slet ikke selv kunde erindre Nogetsomhelst derom, at det var muligt, at vor Familie havde en Begravelse i Holmens Kirke, og at denne muligen kunne lede paa Spor. Efter megen Renden af mig, og endnu mere Søgen af Klokkerens Fuldmægtig lykkedes det endelig denne at finde, at en Abbestée, om jeg ikke feiler i Aaret 1750, havde kjøbt en Begravelse i Holmens Kirke, og at flere af hans Familie deri vare nedlagte. Efter at have betalt Klokkeren for hans Uleilighed maatte jeg nu atter betale Overgraveren for at faa Kappellet aabnet, og efter at dette med mange Besværligheder var skeet, viste det sig, iblandt flere vigtige Omstændigheder, at Abbestées Kone, som Giessings urigtige Angivelse af Lilliendahls Navn havde bragt mig til at tvivle om, virkeligt havde været en Hansen, og at hun, der var født 1696, efter al Sandsynlighed maatte være fra Helsingøer (da deres ældste Søn, Peder, som laa i samme Grav, var født i bemeldte By). Dette, som dog endnu ikke var vist, bestyrkede endmere det formeentlige Slægtskab med Lilliendahl, da man af dennes Testament kunde see, at han var født i bemeldte By, men hvorledes dette Slægtskab egentlig hang sammen, var endnu en Gaade, skjøndt jeg men [c: med] temmelig Vished formodede, at Madam Abbestée var en Søster til Nissens Moders Fader (Morfader). Jeg indsaae nu, at hvis jeg vilde have de fornødne juridiske Beviser, saa maatte jeg selv reise til Helsingøer for paa Stedet at søge Oplysning, og endskjøndt dette vilde være forbundet med ikke ubetydelige Udgifter, da jeg maatte indlogere mig paa et Gjæstgiversted, besluttede jeg dog ikke at blive staaende paa Halvveien; jeg tog da en Plads med Posten og henvendte mig ved min Ankomst til Helsingøer strax til Pastor B o j e⁸), som jeg kjendte personlig, men erholdt af ham det lidet trøstelige Svar, at hvis mit Ærinde var det samme, som Procurator Petersen havde skrevet til ham om, da var min Reise forgjæves, da han og begge Klokkerne, nemlig ved den danske og tydske Kirke, uafbrudt i 14 Dage [havde] ledet i Kirkebøgerne, og til Beviis herpaa viste han mig den danske Kirkes Bøger, som han havde ladet bringe hjem til sig. Vel var mit Ærinde vel tildeels det samme som det, hvorom Procurator Petersen, der havde det Hverv fra Nissens Bedstemoders Slægtninge at oplyse deres Slægtskab, havde tilskrevet Pastor Boje, men jeg skulde des-

uden have Madame Abbestées eller Nissens Bedstefaders Søsters Døbeseddel, og [naar] man nu ei engang kunde erholde Nissens Moders og hendes Forældres Døbesedler, hvorledes skulde jeg da vente at finde Alt det, jeg behøvede? Imidlertid tabte jeg dog ikke Modet, men svarede Pastor Boje, at jeg var bedre underrettet, og at jeg haabede at finde det Attraaede, hvis det maatte være mig tilladt at søge i Forening med Klokkeren. Jeg begav mig derpaa strax hen til den danske Klokker, men efter nogen Tids Søgen viste det sig, at just den Kirkebog, der var ført i Slutningen af det 17de og i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, og hvori efter al Rimelighed Madam Abbestées og Broders Døbeseddel skulde findes, savnedes; paa nøiere Efterspørgsel om denne erholdt Klokkeren og jeg den vel i og for sig comiske, men dog under disse Omstændigheder for mig ærgelige Besked, at en gammel Præst havde havt den Vane, efterhaanden naar han gik frem, at udrive et af de tykke Blade i samme Bog for at bruge det til at stege sine Sloproksild i, Bogen var saaledes tilintetgjort, og med den en stor Deel af mit Haab. Ikke destomindre opgav jeg ikke min Søgen og ved Bistand af den danske Klokker, der viste sig overordentlig tjenstvillig, erholdt jeg, efter at vi havde henvendt os til Forskjellige og rendt Helsingøer rundt, en gammel Helsingørs Beskrivelse. Men jeg søgte forgjæves blandt de flere Graves Beskrivelse om en Hansensk eller Lilliendåhlsk Familiebegravelse. Da jeg endelig saae, at al min Umage ved den danske Kirke at erholde nogen Oplysning var forgjæves, besluttede jeg mig til at henvende mig til den tyske Klokker, hos hvem jeg ogsaa mødte megen Forekommenhed. Ved at søge i den tyske Kirkebog mødte os imidlertid de største Vanskeligheder, thi foruden at den var ført med største Uorden, saa at Døde, Fødte, Ægteviede, Begravne stode mellem hverandre, kunde jeg ikke ligesom ved den danske Kirke, da Efternavnene især for 150 Aar siden ikke vare faste, stole paa, at Madam Abbestées Fader havde heddet Hansen, og jeg maatte derfor snarere lede paa For- end paa Efternavn. Hvor vanskeligt, det under disse Omstændigheder var at finde de rette Personer, vil Enhver indsee. Jeg fandt derfor ogsaa flere Personer, med hvilke Navn og Tid kunde omtrent ligestemme, men intet Fyldestgjørende. Saaledes forløb denne Dag med unyttig Søgen, og da Klokkeren gik til 1 om Natten, kunde jeg naturligviis ikke længer opholde den høflige Klokker. Næste Morgen meget tidligt begyndte vi atter vor Søgen, men en Tid lang uden det ringeste Held. Endelig var jeg saa heldig tilfældigviis at støde paa Nissens Moders Døbeseddel, en Omstændighed, der var yderst vigtig, ei allene for Arvingerne paa vor Side, men ogsaa for de paa Nissens Bedstemoders Side, der uden denne, ligesaa lidt som vi, vilde have kunnet beviist Slægtskabet. Foruden denne Døbeseddel fandt jeg flere mindre vig-

tige Døbesedler f. Ex. Peter Abbestées (Broder til min Bedstemoders Moder) og Døbesedler for flere af Nissens formeentlige Tanter og Onkler, hvilke Døbesedler bestyrkede Slægtskabet. idet de som nærmeste Faddere anførte paa Abbestées de gamle Hansens (Bedsteforældrene til Nissen), og paa de Hansenske Døbesedler Abbestées (min Bedstemoders Bedsteforældre). Imidlertid vare alle disse Sandsynligheder intet Beviis, og jeg var nærved at opgive ethvert Haab om at faa denne vanskelige Opgave løst, da atter en lykkelig Hændelse begunstigede mig; den danske Klokker, som interesserede sig for Sagen, var nemlig kommet her for at see, hvorledes det gik med Søgningen, og jeg bad ham da atter, skjøndt jeg troede, det var forgjæves, at see efter, om den forulykkede Kirkebog, som den usalige Præst skulde have tilintetgjort, dog maaske endnu skulde existere, eller i manglende Fald at give mig en Attest for sammes Ikketilstedeværelse. For at opfylde dette, gik han nu atter hjem, og da Tiden allerede var forløben, og jeg skulde reise hjem (jeg havde nemlig faaet en Retourvogn) bad jeg den tyske Klokker om at gaa til Præsten Fischer⁹⁾ for at faa de udfærdigede Døbesedler confirmerede. Til Præsten Fischer fortalte nu Klokkeren, hvorledes vi forgjæves havde søgt de forønskede Oplysninger, og Præsten erindrede sig nu lykkeligviis, at der skulde være en Hansensk Familiebegravelse, men hvor i Kirken vidste han ikke. Med denne Efterretning vendte han nu tilbage til mig, der utaalmodig frygtede for, at Vognen skulde kjøre fra mig, og jeg bad ham derfor, at han vilde være saa god paa det Nøiagtigste at undersøge denne, da det jo var muligt, at den kunde lede paa Spor, ligesom jeg bad ham om at paalægge den danske Klokker at søge de ønskede Oplysninger. Paa Veien til Gæstgiverstedet faldt det mig imidlertid ind, at det var bedst personligen at paalægge ham det, og begav mig derfor hen til hans Bopæl. Med Forundring saae jeg ham fuld af Glæde at ile mig imøde, idet han i den ene Haand holdt den ulykkelig savnede Protocol, i den anden den forlangte Attest for, at samme ikke existerede, som han havde udfærdiget inden han fandt den, og idet han raabte, at Madam Abbestées Døbeseddel fandtes deri. Aldrig saa snart havde jeg erholdt denne glædelige og vigtige Nyhed, førend jeg lod Vogn være Vogn og besluttede at forfølge det eengang fundne Spor. Ved Hjælp af en Mand, der legende som Dreng paa Pladsen uden for Kirken hendelsesviis paa Kirkemuren havde læst Navnet Hansen, og efter megen Søgen paa selve Kirkegulvet fandt vi endelig den Hansenske Familiebegravelse der, til vor Forundring og Glæde, blandt flere Liigkister ogsaa indeholdt Nissens Bedstefader, Etatsraad og fransk Consul Hansens og dennes Broder Hansen de Lilliendahls (Lig), som var ført herover fra Bordeaux. De paa Kisterne værende Inscriptioner viste nu Hansens Fødeaar, og herved besvaredes da endelig det allervigtigste Spørgsmaal, idet de

fundne Døbesedler beviste, at Hansen (Nissens Bedstefader) og Madam Abbestée (min Bedstemoders Bedstemoder) vare kjødelige Sødskende.*) Jeg betalte nu med Glæde begge Klokkerne og min dyre Regning i Hotellet og reiste hjem i det Haab, at Beviserne for den øvrige Deel af Slægtskabet ikke vilde være saa vanskeligt at føre, men jeg tog betydeligt Feil. At finde min Bedstemoders og hendes Sødskendes Døbesedler var ikke saa vanskeligt, thi den fornødne Veiledning hertil fandt jeg i Enkekassen, ikke destomindre maatte det være mig paafaldende, at Døbesedlerne kun nævnte Faderen, Justitsraad og Amtsforvalter Bruun paa Antvorskov, men ikke Moderen, som jeg af den fundne Stamtavle havde erfaret skulle hedde Anna Elisabeth Abbestée. Jeg haabede imidlertid, at denne Formalitetsfeil, der i og for sig var tilstrækkelig til at berøve os enhver Arverettighed, da denne jo grundede sig paa vort Slægtskab med Madam Abbestée og ikke Bruuns Side, allene vilde være en Forsømmelse ved de Døbesedler, der fandtes i Enkekassen, og skrev derfor igjennem en Trediemand til Præsten i Slagelse, som havde Antvorskov Kirkebøger i Forvaring, om en rigtig Døbeseddel, hvorpaa Moderens Navn var nævnet. Min ikke ugrundede Frygt for, at Antvorskovs Kirkebøger skulde være gaaede tilgrunde tilligemed Kirken, der som bekjendt er ødelagt, stadfæstedes dog ikke, men til min store Ærgelse maatte jeg erfare, at vedkommende Præst, der havde optegnet alle Fadderne til min Bedstemoder og hendes Sødskende, slet ikke havde nævnet, hvad der var det allervigtigste, nemlig Moderens Navn. Da jeg desuden uagtet al Anstrengelse i de forskjellige Kirker ikke havde kunnet finde Amtsforvalter Bruuns og Kones Vielses Attest, havde jeg endnu ikke noget lovgyldigt Beviis for, at Bedstemoder var en Datterdatter af Abbestées. Enhver anden vilde maaske have fortvivlet over at se sine mange Anstrengelser aldeles unyttige, men jeg tænkte anderledes og besluttede, det koste hvad det vilde, ikke at opgive mit Forsæt. Ved Hjælp af min omtalte Fætter lod jeg nu paa ny Cancelliets Archiv gjennemlede, og vi vare saa heldige at finde Amtsforvalter Bruuns og Kones Kongebrev¹⁰), der, skjøndt det langtfra gjorde Sagen klar, dog nogenlunde bestyrkede det omspurgte Slægtskab. Efter endeel indhentede Oplysninger fik jeg endelig en gammel Jomfru Thorsager opspurgt, og denne fik jeg endelig efter mange Omstændigheder, mange Forklaringer og megen Løben til at underskrive et Document, hvori hun, der besidder en overordentlig god Hukommelse, og tidligere havde været i Hof Uhrmager Jørgen Jørgensens Huus, bevidnede, at hun for over 40 Aar siden af Madam Jørgensen oftere havde hørt, at dennes Bedsteforældre paa

*) For bedre at forstaa, hvorledes det egentligen hænger sammen med Slægtskabet med Nissen, sammenholde man den senere anførte Stamtavle.

Mødrenesiden heed Abbestée, at hun kunde paavise den disse engang tilhørende Gaard i Stormgade, og at Madam Abbestées Broder havde heddet Lilliendahl. At Bedstemoders Moder havde været en Abbestée, havde jeg saaledes 3 Beviser for, nemlig Stamtavlen, Kongebrevet og Jomfru Thorsager; men disse vare desværre ikke fuldkommen juridiske, og desuden manglede jeg Bedstemoders Moders Døbeseddel, eller et andet gyldigt Beviis for, at hun var en Datter af netop den Madam Abbestée, der var en Søster til Etatsraad og fransk Consul Hansen, Nissens Bedstefader. Men hvor skulde jeg finde denne Døbeseddel? I Helsingøer, hvortil jeg for en Sikkerheds Skyld skrev endnu engang, fandtes den ikke, og Nicolai Kirke, til hvilken jeg efter mange Bryderier fik opspurgt, at den høire Side af Stormgade, hvor Abbestées Gaard laae, i sin Tid hørte, var brændt, tilligemed næsten alle Kirkebøgerne. Ikke destomindre fik jeg af Stiftsprovst Clausen Tilladelse til at gjenomsøge de resterende, men al min Søgen var forgjæves. Ligesaa forgjæves vare mine Forsøg ved de andre Kirker, indtil jeg var saa heldig at finde den, hvor man vistnok ikke skulde have ventet den, nemlig i den tydsk reformeerte Kirke heri Byen, Noget, der var saa meget mere besynderligt, som Broderen Peter Abbestée var døbt i en luthersk Kirke i Helsingøer. Døbesedlen til Søsteren Cathrine Marie Abbestée, der i sin Tid havde været gift med Generalkrigscommissair (Jacob Gregorius Graah), og som var en Bedstemoder til Major Horstmann, fandtes derimod heller ikke i nogen af disse Kirker, og de Forsøg, saavel han som jeg anstillede paa at finde den, vare lige spildte. Imidlertid gav jeg ikke Slip paa Haabet om, at faa hele Slægtskabet oplyst nærmere, skjøndt jeg nærede den Formeening, at de fundne Beviiser maatte være tilstrækkelige til at godtgjøre min Bedstemoders (og hendes Sødskendes) Arveret. For dog ikke at forsømme Noget, faldt det mig ind at lade det herværende Skifterets Archiv gjenomsøge, og uagtet man forsikkrede mig, at der ikke blev gjemt paa Documenter, der vare over 20 Aar gamle, og at det, som var fra forrige Aarhundrede, rimeligviis slet ikke vilde existere, da Archivet var blevet ødelagt ved de 2 store Ildebrande 1795 og 1807, viste dog Lykken atter her paa en høist besynderlig Maade sin Gunst, idet vi blandt de yderst faa af Ilden skaanede Documenter ei allene fik fat paa et reciprokt Testament af Abbestée, men endog paa en heel Skifteact forfattet i Johan Ludvig Abbestées Boe efter Konens Død, hvilken Skifteact paa det tydeligste godtgjorde den nuværende Generations Slægtskab med Abbestées. Ved denne Skifteact blev vel Størstedelen af de tidligere tilveiebragte Oplysninger og Beviser overflødige, men da der ikke desmindre maaskee af Arvingerne paa Nissens Mormoders Side vilde reises Indvending imod denne Skifteacts Gyldighed, besluttede jeg at have et andet fuld-

stændigt juridisk Bevis paa rede Haand. Dette dobbelte Bevis med Hensyn til Major Horstmanns Arveret lykkedes vel ikke uagtet al anvendt Umage ganske og er ogsaa formeentlig aldeles overflødig, men derimod var jeg saa heldig at faa min Bedstemoders og hendes Sødskendes Arveret saagodtsom fuldstændigt oplyst ad en anden Kant. Der manglede, som tidligere anført, kun Bevis for, at Anna Elisabeth Abbestée havde været gift med Justitsraad og Amtsforvalter Bruun, men dette bragtes til største Sandsynlighed for ikke at sige Vished, derved, at jeg igjennem Cancelliet beviirkede en Udskrift af en i sin Tid (i 177.)¹¹⁾ mellem Commissairen i Johan Ludvig Abbestées Boe*) og Generalkrigscommissair Graah paa hans Datters Vegne ført Høiesterets Proces, hvilken jeg havde seet omtalt i bemeldte Skifteact og som, hvad der atter maa ansees for et særregent Held, fandtes i en Højesterets Protocol, der var undgaaet den almindelige Ildebrand, der ogsaa har ødelagt en stor Deel af Høiesterets Archiv. Senere var jeg endog saa heldig giennem min omtalte Fætter at erholde Vished om, at der i Cancelliets Archiv fandtes Bevis for ei allene, at der i sin Tid var løst Vielses Brev for Justitsraad og Amtsforvalter Bruun og Anna Elisabeth Abbestée, men og senere, at der var udstedt Skilsmisse Bevilling for dem¹²⁾, samt en Bevilling for Johan Ludvig Abbestée til at være sin Datters Værge¹³⁾, efter at hun var skilt ved bemeldte Justitsraad Bruun, af hvilke Beviser det klarligen fremgik, at min Bedstemoder og hendes Sødskende vare Børn af bemeldte Egtefolk. Disse Beviser, der allene vilde koste 9 Rdlr., har jeg ikke anset det nødvendigt at tilveibringe.

Saaledes var da de vanskeligste Beviser tilveiebragte i denne mærkelige og vidtløftige Arvesag, og da jeg, som tidligere bemærket, i Helsingør ved mine personlige Bestrebelse havde erholdt Nissens Moders og Nissens Bedstefaders Døbeseddel, stod det kun tilbage at erholde selve Nissens Døbeseddel, men her mødte atter en uventet Hindring, der foraarsagede de betydeligste Bryderier. Denne Døbeseddel var ikke til at erholde, og saavel jeg som Procurator Petersen lod forgjæves gjennemsoge Kirkeprotokollerne baade i Helsingør og Kjøbenhavn. Jeg besluttede da at forsøge, om det ikke var muligt paa anden Maade at bevise juridisk, at Conferentsraad Nissen var en Søn af den Justine Barbara Hansen, Capitain Nissens Hustru, som nævnes i det Lilliendahlske Testament, i hvilket Tilfælde det kunde være os det samme, hvem der efter Rygtet eller i Virkeligheden maatte have været hans Fader.¹⁴⁾ Da jeg forment, at Stedet,

*) Dette Boe beløb sig med uvisse Fordringer kun til en 80000 Rigsdaler og var saaledes kun en liden Rest af den uhyre Formue, denne Mand i sin Tid skal have eiet, og som efter Giessings Jubellærers Stamtavle skal, som tidligere anført, have beløbet sig til ikke mindre end 15 Tønder Guld.

hvor han var begravet, rimeligviis herom maatte kunne give nogen Oplysning, henvendte jeg mig til constitueret Hofbedemand Schou, som havde besørget Begravelsen, og denne forment da, at han laa i samme Grav som hans Moder, men at jeg herom kunde erholde nærmere Underretning hos Graveren ude paa Assistentskirkegaarden, han fortalte mig tillige, at han for en Tid siden af den gamle Henriques¹⁵⁾ havde hørt, at denne havde været tilstede ved Moderens Begravelse, og at han i sin Tid havde kjendt Nissens Fader. For ikke at forsømme noget besøgte jeg den gamle Henriques, som i Førstningen var temmelig tilbageholden, men senere, da han hørte, at jeg var en Dattersøn af hans gamle Nabo, Hofjuveleer Fabritius, fortalte, at han særdeles godt havde kjendt begge Nissens Forældre, der, saavidt jeg erindrer, skulde have boet hos ham. Saaledes erholdt jeg da (et) Retsvidne, der i Nødsfald kunde bruges. Foruden ham gaves der desuden andre Folk, som havde kjendt noget til hans Familieforhold f. Ex. Etatsraad og Professor Rosenvinge^{*)16)}, Etatsraad og Kæmmerer Schou¹⁷⁾ og andre, men disses Udsagn om Nissens Familieforhold vare saa ubestemte, at man ikke kunde bygge noget juridisk Beviis herpaa. For altsaa at erholde et saadant, begav jeg mig en Dag ud til Graveren paa Assistents Kirkegaarden. Denne opsøgte da i sine Protocoller, og vi fandt da, at Nissen ikke laa i samme Grav som hans Moder, men i samme som en Agent Conrad Hansen. Af de i Cancelliet tidligere fundne Oplysninger vidste jeg, at Nissen havde haft en Morbroder ved Navn Conrad Hansen, og af Henriques havde jeg bragt i Erfaring, at han havde arvet en stor Deel af sin Formue af en Agent Hansen. Jeg sluttede da med Føie, at denne Hansens Boes Skiftebehandling maatte kunne kaste noget Lys over Nissens dunkle Familieforhold, og jeg bedrog mig heller ikke. Da jeg af Graveren erfarede Tiden, da denne Hansen var jordet, søgte jeg i den herværende Skifteret Oplysning om hans Dødsboe, og erfarede da, at han ved et Testamente havde indsat sin Søstersøn, daværende Bankadministrator Christian Nicolai Nissen til sin Universalarving¹⁸⁾. Heraf var det altsaa klart, da jeg ad anden Kant saae mig istand til at oplyse, at Conrad Hansen var en Søn af Etatsraad og fransk Consul Hansen, Fru Nissens Fader, at Nissen var en Dattersøn af Consul Hansen, hvilket jo skulde oplyses, og hvilket i Forbindelse med Nissens egen Erklæring i sin Levnetsbeskrivelse, Henriques' Udsagn og de Oplysninger, der lod sig tilveiebringe fra Consistoriet, hos hvilket Nissens Moder havde hævet Renter som en af Lilliendahls Legatarier, maatte være tilstrækkeligt til i Tilfælde af en Høiesterets Proces at afgjøre Sagen

*) Etatsraad Rosenvinge havde tidligere men forgjæves havt den Godhed at forsøge paa at forskaffe mig Oplysninger gjennem det heraldiske Selskabs Papirer, saavel om Nissen som om den Lilliendahlske Familie.

aldeles til Gunst for Nissens Arvinger. Men dette af Procurator Petersen og mig samtidigt opdagede Testament ledte paany Tanken paa en Justitsraad B., der allerede for længere Tid siden var mig bekendt fra Historien om en meget snurrig Ansøgning, han skal have indgivet til Hs. Majestæt Kongen om paa Grund af hans Kones Besvogrelse med en af Nissens Slægt at erholde udleveret den Fonden ad usu publicos tilfaldne Arv fra Nissen. Over denne og Hustrue blev der nu optaget et Tingsvidne, der gjorde de foranførte Beviser med Hensyn til Nissens Forældre overflødige¹⁹⁾.

Saaledes vare da de fornødne Oplysninger og Legitimationer tilveiebragte, og jeg tilskrev derfor Skiftecommissionen Følgende:

Kjøbhvn. Februar 1838.

Saavel paa Grund af en tidligere under 20. Februar f. A.*) til den høie Skiftecommission indsendt Fuldmagt fra Hofjuveleer Fredrik Fabritius' Enke, Cathrine Marie Bruun, som paa Grund af vedlagte Fuldmagter fra Urban Bruun, Christian Frederik Bruun, kgl. Berider Horstmann, astronomisk Uhrmager Louis Jørgensen paa hans Kones, Anette Birgitte Leth Horstmann, hendes Vegne, endvidere fra Told Inspecteur Marcus Jørgensen, samt Hofuhrmager Fredrik Jørgensen, der samtlige ere beslægtede med afgangne Conferentsraad Nicolai Christian Nissen gennem dennes Morfader, Etatsraad og fransk General Consul i Helsingøer, Hans Georg Hansen, tillader jeg mig herved at nedlægge Paastand om, at de maatte tillægges Arv efter ham efter Lovens fulde Udstrækning. For at imidlertid dette Slægtskab, der vil blive fuldkomment oplyst og beviist ved medfølgende Documenter, lettere kan opfattes, fremsættes herved følgende Stamtavle over samtlige Personer, der igjennem bemeldte Hansen ere arveberettigede efter Conferentsraad Nissen.

Da der efter venskabelig Overenskomst imellem Familien ikke vil blive gjort nogen Paastand paa, at 6te Grad skal udelukke 7de, ville af ovenanførte Personer, følgende, der have overlevet Arveladeren, Conferentsraad Nicolai Christian Nissen, komme til at tage Arv efter denne nemlig:

I. Cathrine Marie Bruun Nr. 18. Enke efter Hofjuveleer Fredr. Fabritius, som er beslægtet med Arveladeren i 6te Led.

II. Urban Bruun Nr. 21

III. Christian Frederik Bruun Nr. 22

{ Brodersønner til den
foregaaende Nr. 18 og
beslægtede med Arve-
laderen i 7de Led.

*) Aarsagen, hvorfor jeg allerede da havde tilskrevet Skiftecommissionen, var en ikke aldeles unødvendig juridisk Forsigtighed. Jeg havde nemlig som temmelig vist hørt fortælle, at en Greve B. vilde søge Bevilling til at fremføre Vidner paa, at han af Conferentsraad Nissen var indsat til Arving. For altsaa at forhindre denne og lignende Planer (der taltes nemlig om flere Personer, hvem Nissen skal have lovet at indsætte som Arvinger) tilmeldte jeg i ovennævnte Skrivelse Skiftecommissionen, at der virkeligen eksisterede en Arving, hvilket i enhver Henseende noget vilde vanskeliggjøre Erholdelsen af en saadan Bevilling.

- IV. Johan Christian Kall Nr. 23 en Søstersøn af samme Nr. 18 og beslægtet med Arveladeren i 7de Led.
- V. Hofuhrmager Fredrik Jørgensen Nr. 25 med sine Sødskende Told Inspecteur Marcus Jørgensen Nr. 26 Jørgen Jørgensen Nr. 27 og Anna Cathrine Frederikke Jørgensen Nr. 28, ligeledes Søsterbørn af samme Nr. 18, og beslægtet med Arveladeren i 7de Led. Da imidlertid Anna Cathrine Frederikke Jørgensen er død, da træder i hendes Sted hendes Mand Major Aug. Jac. Greg. Vilh. Horstmann, samt deres fælleds Børn, Anna Bergitte Leth Horstmann Nr. 30 i Ægteskab med astronomisk Uhrmager Louis Jørgensen, kgl. Berider Jørgen Horstmann Nr. 31 og Frederik Horstmann Nr. 32.
- VI. Major August Jacob Gregorius Vilhelm Horstmann et Næstsødskendebarn til fornævnte Arvinger, 7de Led, og altsaa selv beslægtet med Arveladeren i samme Grad. Han er som bemærket Enkemand efter ovennævnte Anna Cathrine Frederikke Jørgensen og arver tillige som saadan.

For at bevise disse Personers Berettigelse til at tage Arv, tillader jeg mig at anføre følgende:

- A. For at bevise, at Conferentsraad Nicolai Christian Nissen er en Dattersøn af Etatsraad og fransk General Consul Hans Georg Hansen Nr. 5 i Helsingør og Hustru Johanne Cathrine Fabritius Nr. 4 (fremfører Klee det af Prokurator Petersen optagne Tingsvidne, samt hvad han selv har fundet i Helsingør i Overensstemmelse med den ovenfor gengivne Beretning).
- B. For at bevise, at bemeldte Hans Georg Hansen Nr. 5 og Anna Bergitte Hansen Nr. 9, Hustru til Johan Ludvig Abbestée Nr. 10, ere kjødelige Sødskende
tillader jeg mig at fremlægge 2' Døbesedler, der bevise, at de begge ere Børn af Jacob Hansen og Marie Buhrs, et Fac-tum, der desuden stadfæstes ved andre Beviisligheder, med hvis Anførelse jeg dog ansee det ufor nødent at besvare den ærede Ret.
- C. For at bevise, at Johan Ludvig Abbestée Bruun Nr. 16, Marie Christiane Frederikke Johanne Bruun, Nr. 17, gift med Dr. Marcus Kall, Cathrine Marie Bruun Nr. 18, gift med Hofjuvelerer Fredrik Fabritius, Anna Leth Bruun, Nr. 19, gift med Hofuhrmager Jørgen Jørgensen (alle 4 Børn af Justitsraad og Amtsforvalter Urban Bruun og Hustru Anna Elisabet Abbestée) samt Anne Bergitte Graah, Nr. 20, gift med Capitain Fredrik Julianus Christian Horstmann (en Datter af Generalkrigscommissair Jacob Gregorius Graah og Hustru Cathrine Marie Abbestée) samtlige ere arveberettigede Børnebørn af fornævnte Anna Bergitte Hansen og Johan Ludvig Abbestée,

fremlægges herved et Document, som gjør alle de tidligere med uendeligt Bryderi i denne Anledning tilveiebragte Beviisligheder overflødige, nemlig en behørig verificeret Afskrift, forefunden i Hof- og Stadsrettens Skiftecommissions Archiv, af den i sin Tid over bemeldte Johan Ludvig Abbestée og Hustru Anna Bergitte Hansen fælleds efterladte Boe udstedte Skifteact, der klarligen fremstiller og stadfæster den disse Børnebørn tilkommende Arveret og viser, hvor meget der er ud-

lagt hver især efter fornævnte Bedsteforældre, af hvilke Bedstemoderen, som ovenfor beviist, var en Søster til Hans Georg Hansen, Conferentsraad Nissens Bedstefader, hvilket vil sees af Skifteactens 8 sidste beskrevne Blade; af de andre Beviisligheder tillader jeg mig kun at fremlægge en Afskrivt af den bemeldte Abbestée og Hustrue meddelte Facultas testandi og det imellem dem oprettede reciproke Testament samt nogle Gravskrifter. Endvidere fremsendes herved en igjennem det Kgl. danske Cancellie indhentet Afskrivt af den i samme Skifteact omtalte Høiesteretsdom, som endvidere bestyrker det ommeldte Forhold.

Da det saaledes ved samtlige i Retten fremlæggende Documenter vil blive godtgjort, at ovennævnte under Nr. 16, 17, 18, 19 og 20 anførte Personer ere beslægtede i 6te Led med Conferentsraad Nissen, staar tilbage specielt at omtale de forskjellige under Nr. I, II, III, IV, V og VI anførte Arvinger.

ad Nr. I. Med Hensyn til Cathrine Marie Bruun, Nr. 21 (Fejl for Nr. 18), der af bemeldte Skifteact sees at have været gift med Hofjuveleer Frederik Fabritius, da maa jeg bemærke, at hun er død d. 13. Mai f. A., og jeg maa derfor, da den mig af hende meddelte Fuldmagt saaledes er blevet ugyldig, og der efter hende findes umyndige Arvinger, bede om at Skifteretten i hendes Boe, Justitsraad og Birkedommer Me i n i g i Nøddeboe, maa blive udbetalt den hende tilkommende Arvelod, for at han efter Lovens Forskrifter kan destribuere den iblandt hendes samtlige Arvinger.

ad Nr. II. Med Hensyn til Urban Bruun, da vil det af vedlagte Døbeseddel erfares, at han er født (12. Septbr. og døbt 7.) Octbr. 1789 og er en Søn af Johan Ludvig Abbestée Bruun og dennes (efter vedlagte Vielsesattest) ægteviede Hustru Karen Marie Svane.

ad Nr. III. Med Hensyn til Christian Frederik Bruun, da vil det af ligeledes vedlagte Døbeseddel erfares, at han er født (19. Juni og døbt) d. 17. Juli 1791 af de samme under Nr. II anførte Forældre. Af de tidligere paaberaabte Fuldmagter vil det behageligen sees, at jeg er bemyndiget til at varetage disse Brødres Tarv.

ad Nr. IV. Med Hensyn (til) Kammerraad, Dr. juris Johan Christian Kall maa jeg bemærke, at jeg tidligere har oversendt ham endeel Oplysninger i denne Arvesag, som han saavidt vides allerede for længere Tid siden har indsendt til den ærede Ret ved Hr. Procurator Nygaard, der vil møde for ham²⁰).

ad Nr. V. Med Hensyn til de 4 Sødskende Jørgensen, nemlig Hof Uhrmager Fredrik Jørgensen, Toldinspecteur Marcus Jørgensen, Jørgen Jørgensen og Anna Cathrine Frederikke Jørgensen gift med Major August Jacob Gregorius Horstmann, tillader jeg mig at bemærke, at de fornødne Beviisligheder for deres Arveberettigelse efter deres Moder, Anne Leth Bruun, i sin Tid gift med Hof Uhrmager Jørgen Jørgensen, vil findes i hendes Boe, der blev behandlet af den herværende Skifteret. En 5te Broder til fornævnte 4 Sødskende, astronomisk Uhrmager Urban Jørgensen er ved Døden afgaaet længe førend Arveladeren, Conferentsraad Nissen. Idet jeg maa bemærke, at jeg ifølge de tidligere paaberaabte Fuldmagter er bemyndiget til at varetage Hof Uhrmager Fredrik Jørgensen og hans Broders, Told Inspecteur Marcus Jørgensen, Tarv i denne Sag, tillader jeg mig at anføre, at bemeldte Hof Uhrmager Fredrik Jørgensen har en aldeles

uindskrænket og almindelig Notarial Fuldmagt fra sin i Udlandet værende Broder Jørgen Jørgensen til at varetage dennes Tarv, og at Søsteren bemeldte Major Horstmans Hustru ved Døden er afgaaet i f. A., og at hendes Boe er behandlet af den herværende Skifteret, der saaledes er i Besiddelse af de for hendes Arvinger nødvendige Beviisligheder. Fra 2de af hendes efterladte Børn, nemlig kgl. Berider Jørgen Horstmann og astronomisk Uhrmager Louis Jørgensens Hustru Annette Bergitte Leth Horstmann, medfølge som allerede bemærket behørigte Fuldmagter for mig. Det 3die af hendes efterladte Børn, Fredrik Horstmann, er for Tiden i Nord America.

ad Nr. VI. Med Hensyn til Major August Gregorius Vilhelm Horstmann vil det medfølgende Døbeseddel sees, at han, der er født (skal være døbt) d. 13. August 1781. Ligesom han har attraaet selv at møde i Skifteretten, saaledes har jeg lovet at assistere ham med de fornødne Beviser for hans Arveberettigelse.

I Henhold til ovenstaaende bliver min ærbødige Paastand at bemeldte Arvinger, hvis Tarv jeg er befuldmægtiget til at varetage, maa tillægges Arv efter Conferentsraad Nicolai Christian Nissen, og at ingen anden Arvefordring eller hvilkensomhelst Gjeldsfordring erkjendes for gyldigt, forinden saadan Fordring maatte af mig blive antagen som lovlig beviist, og at der, hvis fornødent gjøres, forbeholdes mig Ret til at fremkomme med nærmere Oplysninger, Beviislig heder, Indsigelser o. s. v.

ærbødigst
Fredr. Klee,
kgl. Fuldmægtig.

Hvormange Skriverier, Bryderier, unyttige Løben og Udgifter jeg senere har havt i denne Arvesag, vil jeg ikke omtale. Det vilde føre til al for megen Vidtløftighed og hverken kan interessere mig eller Læserne af disse i en Hast efter den blotte Hukommelse og i forskjellige Mellemrum sammensmurte Linier, der, uagtet al min Bestrebelse for at gjøre Historien kort, og uagtet Udeladelse af mange væsentlige Omstændigheder, ere blevne for talrige.

(Her efter følger en lang Redegørelse for Boets Indtægter og Udgifter, saaledes som Status var i Februar 1838. Beholdningen var paa dette Tidspunkt 73711 Rdlr. 2 *℔* 12 β Sedler, hvorfra dog ikke var regnet forskellige Salærer og Arveafgiften.

Endvidere udelades en Fortegnelse over de øvrige af Nissens Arvinger — ialt 17 Næstsøskendebørn — af Familierne Abbestée, Fabritius de Tengenagel, Gyldenstjerne Sehested og Schaffalitzky de Muckadell²¹⁾).

Naar der nu til disse 17 Næstsødskendebørn, der udgjøre 23 Søsterlodder lægges 6 Søsterlodder, som skulde tilfalde vor Familie, vil det sees, at Arven vil blive deelt i 29 Hovedlodder. Hvorvidt de 10 000 Rdlr., som skyldes af Grev Knuth i Rusland ville blive betalt er endnu tvivlsomt, dog synes det sandsynligt, da hans Kones Forældre, som han skal arve, skulle være meget formuende, og Renterne hidtil ere blevne ordentligt betalte.

Gid denne Arvesag snart var endt til alles Tilfredshed, men endnu er der meget at varetage ved samme, især med Hensyn til min Bedstemoders Boe.

Foruden foranførte Arv, som jeg ved denne Leilighed har forskaffet min Familie, og jeg kan gjerne sige til dels samtlige Nissens Arvinger, da Ingen af disse, uden de af mig i Helsingøer forskaffede Beviisligheder, vilde have erholdt det Ringeste, har jeg ogsaa udelukkende for min Familie, det vil sige, samtlige de paa Stamtavlen anførte Personer og disses Efterkommere i uendelige Grader, opdaget en Berettigelse til et eller rettere sagt 2de Legater, der hører til de bedste i Danmark, idet Vedkommende, der erholder Plads paa Helsingøers Hospital, ei allene erholder fri Huusleie, Brændsel, Opvartning m. m., men ogsaa, hvad der for en Svag og Trængende er særdeles vigtigt, omtrent 2 Rdlr. ugentligen. Jeg har allerede herom underrettet Consistoriet og senere lovet samme Legat Ephorus, Conferentsraad Bornemann²²⁾ en nøiagtig Oplysning om Familiens Berettigelse, hvilket jeg ikke for Øjeblikket seer mig i Stand til, da endeel af de hertil hørende Beviser, der ere de samme som de til det Nissenske Boe hørende, ere beroende i Skifteretten. For Familiens Skyld hidsættes her følgende Oplysning, saaledes som samme er forefunden i Schacks Fundatssamling III. Bind, og jeg maa indstændig have samtlige Familiefædre og Andre i Familien anmodet om at afskrive det Følgende, da samme maaske i Tiden kan blive af yderste Vigtighed for deres Efterkommere, og det er ogsaa Pligt at sørge for disse, om man end ikke for Øjeblikket troer, at de ville komme til at trænge.

(Her efter følger en Afskrift af de to Legatfundatser, Konsul Hansen de Lilliendahls Legat og Konsul Hansens Legat, som de findes trykt i Schack: Ny Fundatssamling II 321 f og 329 f.

Derefter findes en Notits, hvori Klee opstiller en Hypotese om et Slægtskab mellem Stadshauptmand, Hofjuvelerer Frederik Fabritius og Etatsraad Just Fabritius. Han støtter dette paa, at Enken Hanne Eleonore Vilhelmine Marcussen født Franck, der var gift 1. Gang med Knapmager Frederik Fabritius, en Sønesøns Søn af Stadshauptmanden, d. 24. Marts 1845 fik Etatsraad Just Fabritius' Seng i Vartov, og Klee anfører videre, at der i Vartov skal findes Stamtavler, som godtgør dette. Det er dog galt. En Undersøgelse af Vartovs Arkiv (i Raadstuearkivet) var resultatløs med Hensyn til Stamtavler, og der er ikke fremlagt — eller forlangt — nogen Beviisligheder for hendes Ret til at faa denne Legatseng. Efter hvad der foreligger oplyst om disse to Slægter, Fabritius de Tengnagel og Guldsmedeslægten Fabritius, maa ethvert nærmere Slægtskabsforhold anses for udelukket.

Af de efterfølgende Optegnelser, som er gjort af Maskinmester R. Henrichsen, er de, som vedrører den Fabritiuske Slægt, udskudte, som tildels fejlagtige).

Det lidet, jeg ved om min Faders Familie, nedskrevet efter Hukommelsen af R. Henrichsen.

Min Bedstefader (Faders Fader) var Tømmermand i Sø Etaten og heed Henrik Petersen, han fandt en hæderlig Død i Slaget paa Kjøbenhavns Rhed d. 2. April 1801 ombord i Skytsprammen Haien, hvilket tildeels gav Anledning til, at saavel han (dvs. Henrichsens Fader) som Broderen ved Hjælp af de frivillige Bidrag til de Faldnes Efterladte nøde en forholdsviis god Skoleundervisning; min Bedstemoder (Faders Moder) heed Caroline Amalie Klein hendes Fædre skal have hørt til en indvandret Slægt ved Navn Petit, som af en eller anden Grund forandrede dette til Klein. Faders Sødskende vare 3:

- a. Sofie Frederikke Henrichsen, død ugift 1841, omtrent 56 Aar gammel, altsaa født omtr. 1785.
- b. Louise Henrichsen, født 1787, død omtrent 1838, gift med Thygesen, Skriver i Kongens Sølvkammer.
  1. Carl Thygesen 1821. Først Snedker, senere afløste (han) sin Fader, 3 Børn.
  2. Ludvig Thygesen. Gift. Ved Holmegaards Glasværks Udsalg, senere ved forskellige andre Forretninger.
- c. Christian Henrichsen. Constructeur i Sø Etaten. R. af Dbg., Dbm. 6. Mai 1790—5. Juli 1859, han var en hjertensgod, forstandig og dygtig Mand, jeg skylder ham overordentlig meget for alt det Gode, han udviste baade imod mig og os alle. Gift med Ane Frederikke Kildentoft 11. April 1787—11. Sept. 1857, ogsaa til hende knytter sig mit taknemlige Minde.
  1. Jens Peter Henrichsen, 1816, først Papirhandler, senere Casserer ved Kjøbh. Gasværk, gift med Frederikke Kjøpke. 3 Børn: Christian, Carl og Anna.
  2. Carl Wilhelm Henrichsen, 1820, Vekselmægler, ugift 1866.
  3. Ludvig Harald Theodor Henrichsen, 7. April 1824—3. Marts 1864. Constructions Assistent i Sø Etaten, døde ugift.
- d. Johan Reinhardt Henrichsen, Constructions Assistent i Sø Etaten, 4. Juli 1795—3. Aug. 1853. Gift med Anne Leth Fabritius, 10. April 1797.
  1. Caroline Cathrine Henrichsen 1818—1851 g. m. Proprietær Jens Brandt. a) Axel Brandt, 1849, lever. 5 døde. b) Reinhardt. c) Mathias. d) Jørgen. e) Christine. f) Christen Scheel.

2. Peter Fredrik Waldemar Henrichsen, 1821, g. m. Emilie Holmgreen, Opsynsmand ved Hambros Vaske- og Badeanstalt. a) Cathrine 1845. b) Christian Graah Fabritius, 1847. c) Carl, 1851. d) Reinhardt 1855. e) Anna 1859.
3. Rudolf Harald Theobald Henrichsen, 1823, Maskinmester i Sø Etaten, g. m. Julie Hartvigson af Kallundborg, f. 30. Juli 1827. a) Johanne, f. 1857. b) Fritz, f. 1860.
4. Thora Louise Henrichsen, 1825, g. m. Proprietair L. Dam, Tulsted, ingen Børn.
5. Christian Frederik Fabritius Henrichsen, f. 1835. Maskinmester i Sø Etaten, g. m. Marie Marcussen. Ingen Børn.

(Opskrevet 1866 af R. Henrichsen.)

Oversigt.

PROBANT.

1/1 Nicolai Christian Nissen, 1772—1836, Konferensraad.

AHNER.

Forældre.

2/1. Christian Carl Nissen * 1742, dømt fra Livet 1783, men flygtede og døde udenlands.

~ 1766.

2/2. Justine Barbara Hansen 1741—1799.

Morforældre*).

4/3. Hans Georg Hansen 1694—1760, Etatsraad, fransk Generalkonsul.

~ 1722.

4/4. Johanne Cathrine Fabritius 1706—1770.

Morfaders Forældre.

8/5. Jacob Hansen 1657—1715, fransk Konsul.

~ 1688.

8/6. Marie Buhr 1666—1708.

*) Paa den fuldstændige Tavle anføres naturligvis først Farforældrene.

FRÆNDER.

Morfaders Søkende.

- 4/3 01. Jacob Hansen 1695—1730.
 4/3 02. Anna Birgitte Hansen 1696—1772.
 ~ 1722 Johan Ludvig Abbestée (10) 1697—1774
 Supercargo.
 4/3 03. Frederik Hansen de Lilliendahl 1699—1779 dansk
 Konsul i Bordeaux, nobiliteret ²⁰/₁₂ 1748.
 4/3 05. Jørgen Buhr Hansen 1702—1740.

Morfaders Søkendebørn.

- 4/3 021. Peter Abbestée (11) 1726—1750.
 4/3 022. Cathrine Marie Abbestée (14) 1727—1770.
 ~ 1751 Jacob Gregorius Graah (15) 1721—1790,
 Generalkrigskommissær.
 4/3 024. Anna Elisabeth Abbestée (12) 1733—1771.
 ~ 1754 Urban Bruun (13) 1720—1768 Justitsraad,
 Amtsforvalter over Antvorskov og Korsør Amter.

Morfaders Søkendebørns Børn.

- 4/3 0222. Anne Leth Bruun (19) 1755—1828.
 ~ 1775 Jürgen Jürgensen 1745—1811, Hofuhr-
 mager.
 4/3 0224. Birgitte Bruun * 1757.
 4/3 0226. Cathrine Marie Bruun (18) 1758—1837.
 ~ 1777 Frederik Fabritius 1740—1829, Hofjuve-
 lerer, Stadsguardein.
 4/3 0221. Johan Ludvig Abbestée Bruun (16) 1760—1820,
 Toldbetjent.
 ~ 1787 Karen Marie Schwane 1751—1827.
 4/3 0228. Maria Christina Friderica Johanne Bruun (17)
 1762—1821.
 ~ 1785 Marcus Wøldike Kall 1752—1817, Dr.
 med.
 4/3 0242. Anne Birgitte Graah (20) 1760—1789.
 ~ 1780 Frederik Julius Christian Horstmann
 1753—1823, Kaptajn i Søetaten.

Morfaders Søkendebørns Børnebørn:

- 4/3 02221. Urban Jürgensen (24) 1776—1830, Uhr- og Krono-
 metermager.
 ~ 1801 Sophie Henriette Houriet † 1852.
 4/3 02223. Jürgen Jürgensen (27) 1780—ca. 1845/50, »Kongen
 af Island«.

- 4/3 02222. Anna Cathrine Frederikke Jürgensen (28) 178—1837.
 ~ August Jacob Gregorius Vilhelm Horstmann, se nedenfor 4/3 02421.
- 4/3 02225. Frederik Jürgensen * 1785 † lille.
- 4/3 02227. Fritz Jürgensen (25) 1787—1843, Hofuhrmager.
 ~ Rebekka Vilhelmina Dichmann 1793—1842*).
- 4/3 02229. Marcus Jürgensen (26) 1798—ca. 1880, Toldforvalter, Etatsraad.
 ~ Sophie Jenny Bojesen 1807—1875.
- 4/3 02261. Christopher Fabritius 1777—1791.
- 4/3 02262. Gunild Mette Kirstine Fabritius 1780—1832.
- 4/3 02264. Anna Elisabeth Fabritius 1781—1848.
 ~ 1808 Henrik Gottlieb Klee 1785—1829, Major.
- 4/3 02266. Sara Fabritius 1783—1821.
 ~ 1810 Jens Waagensen 1780—1816, Bataillonskirurg.
- 4/3 02263. (Hans) Urban Wohlert Fabritius 1784—1831, Kaptajn i den norske Hær.
 ~ 1. 1813 Margrethe Keilhau † 1817.
 ~ 2. 1818 Aarsella Andrea Ingier 1792—1847.
- 4/3 02265. Jørgen Ludvig Fabritius 1786—1824, Guldsmedemester.
 ~ 1806 Sophie Dorothea Elisabeth Jensen 1785—1864.
- 4/3 02267. Friderich Fabritius 1789—1829, Knapfabrikør, senere Forpagter af Jonstrup Mølle.
 ~ 1811 Johanne Eleonore Vilhelmine Franck 1787—1853.
- 4/3 02269. Jacob Gregorius Graah Fabritius 1791—1846, Mønt- og Stadsguardein.
 ~ 1. 1817 Anna Charlotte Nancy Stevenson ca. 1792—1828.
 ~ 2. 1839 Emilie Constance Wilhelmine Svendsen 1807—1891.

*) I min Artikel »Et Brev fra ,Kongen af Island'« (nærv. Tidsskr. 9 I 81) har jeg opgivet, at Fritz Jürgensen var gift med Marie Elisabeth Dichmann. Dette beror paa en beklagelig Forveksling med hans Søn, Tegneren Fritz Jürgensen, der var gift med sin Kusine, den nævnte M. E. Dichmann. Hun er født $^{12}/_{11}$ 1818, hjemmedøbt $^{24}/_{11}$, fremst. i St. Magleby K. $^{24}/_{10}$ 1819 og døde $^{6}/_{12}$ 1843, Datter af den senere Toldinspektør i Svendborg, kar. Kaptajn i Sæetaten Frederik Christian Dichmann og Sophie Frederikke Qvistgaard. Fr. Chr. Dichmann var Søn af Professor og Lærer ved Søkadetakademiet Carl Friderich Dichmann og Marie Othilia Schneider, og Broder til Rebekka Vilhelmina Dichmann, Hofuhrmager Fritz Jürgensens Hustru.

- 4/3 02268. Anne Leth Fabritius 1797—1873.
 ~ 1818 Johan Reinhardt Henrichsen 1795—
 1853, Konstruktionsassistent i Søetaten.
- 4/3 02211. Urban Bruun 1788—1789.
- 4/3 02213. Urban (Christian) Bruun 1789— , Arbejdsmand.
 ~ Margrethe Terkelsdatter 1783—1846.
- 4/3 02215. Christian Frederik Bruun 1791—1855, Arbejds-
 mand ved Holmen.
 ~ 1. 1813 Mariane Bechgreen 1782—1824.
 ~ 2. 1825 Regine Sophie Leibrecht 1795 † før
 1855.
- 4/3 02217. Jørgen Christian Bruun 1794—1818.
- 4/3 02281. Johan Christian Kall (23) 1795—1858, Dr. jur.,
 Kammerraad.
 ~ 1822 Ellen Barbara Abigael Monrad 1802—
 1887.
- 4/3 02421. August Jacob Gregorius Vilhelm Horstmann (29)
 1782—1847, Major.
 ~ Anna Cathrine Frederikke Jürgensen, se
 ovenfor 4/3 02222.

Noter.

- 1) Nicolai Christian Nissen døde ¹⁵/₁₂ 1836, jfr. Bricka XII 299.
- 2) Lehnsgreve Conrad Daniel Blücher-Altona 1764—1845 var 1794 blevet gift med Maria Barbara Abbestée 1770—1852, jfr. Bricka II 448.
- 3) Fritz Jürgensen 1787—1843.
- 4) Cathrine Marie Bruun ~ Hofjuvelerer Frederik Fabritius.
- 5) Gjessings Jubellærere III 368 Tavlen.
- 6) samme III 376 Tavle II.
- 7) Antagelig den i Benzons Stamtavler værende Stamtavle over Fabritius de Tegnagel.
- 8) Caspar Johannes Boye 1791—1853 var Sognepræst ved St. Olai Kirke i Helsingør 1835—47 (Wiberg I 587, II 203).
- 9) Peter Ephraim de Fischer 1785—1862 var Sognepræst ved St. Marie Kirke i Helsingør fra 1819 (Wiberg I 591).
- 10) Sjællandske Registre ³/₈ 1753 Nr. 301.
- 11) 1776. Blandt Bevislighederne i Nissens Bo ligger en Ekstraktudskrift af Højesterets Voteringsprotokol 1776 Nr. 195.
- 12) Sjællandske Registre ⁸/₄ 1765 Nr. 193.
- 13) samme ¹²/₁ 1770 Nr. 32
- 14) Rygtet gjorde Struensee til Nissens Fader. (Bricka XII 299).
- 15) Falck Wilhelm Henriques boede paa Købmagergade Matr. 16, Naboejendommen til den Fabritiuske Gaard paa Hjørnet af Silkegade.
- 16) Janus Lauritz Andreas Kolderup-Rosenvinge 1792—1850, Bricka IX 349.

- ¹⁷⁾ Jacob Henric Schou 1745—1840, Bricka XV 259.
¹⁸⁾ Conrad Hansen døde ²⁸/₉ 1811.
¹⁹⁾ Justitsraad Lauritz Berth i Svendborg.
²⁰⁾ Et Brev fra Klee til Kall findes i det Kgl. Bibl. Nyere Breve D. ¹²/₁₂ 1837.
²¹⁾ Prokurator Petersens fuldstændige Liste over Arvingerne findes i Nissens Skifte (Københavns Skifter 1836/37, Sag 1/57). Et stort Antal Segl og Underskrifter fra de arveberettigede foreligger samme Sted.
²²⁾ Matthias Hastrup Bornemann 1776—1840, Bricka II 538.
-

Nogle Oplysninger om Søren Kierkegaard 1834—38. III. Af Sejer Kühle.

Gennem Brevet til P. E. Lind er det nu godtgjort, at Søren Kierkegaard allerede i første Halvdel af 1835 var Genstand for en Del Opmærksomhed fra Studenterkammeraternes Side; og efter de Oplysninger, vi har bl. a. gennem andre af Kierkegaards Papirer, kan vi skønne, at han var det endnu mere efter Hjemkomsten fra Gilleleje.

Da han desuden i det følgende Aar kom i Forbindelse med betydede Mænd, er denne Tid et særligt Studium værd; og netop det har fristet Professor Frithiof Brandt til at foretage en Undersøgelse, hvis Resultater er nedlagt i det omfangsrige Værk: »Den unge Søren Kierkegaard« (1929).

Det, der førte ind paa et Spor, var et Stykke i Søren Kierkegaards Papirer (II, 191), dateret 21. Juli 1839, lydende saadan: »Nu kan jeg begribe, hvorfor H. Hertz var saa begjerlig efter at tale med mig, nu da jeg læser hans sidste Haandarbeide med politiske Ind- og Udfald. Det er kun Skade, at han har udeladt Translateurens satiriske Indfald, som han jo rigtignok troer lod sig gjøre uden Skade for Hovedindholdet, men jeg troer, at det var det bedste og vel neppe burde udelades alene af dramatisk Interesse for Translateurens Charakter, men det har formodentlig havt sine gode Grunde; thi det er Hertz ikke Mand for.«

Allerede i H. P. Barfods Udgave af Kierkegaards Papirer (I, 230) er sagt, at her hentydes til »Stemninger og Tilstande« (1839) af Henrik Hertz; og det anførte Stykke viser os, at der er en Forbindelse mellem Kierkegaard og Translateuren, én af Hovedpersonerne i Novellen.

Nærmere Oplysning om Bekendtskabet mellem Hertz og Kierkegaard faar man gennem en Bemærkning i Hertz' Papirer (Studiebog P 243), gengivet i H. Kyrres Biografi Bilag 9: »I Vita maa mit Bekjendtskab med Søren Kierkegaard berøres, mit 1ste Møde med den mig gske ubekjendte unge Student, der i Studenterforeningen laae i en magelig Stilling paa en Sopha (omtrent 1836) og tiltalte mig i en fortrolig Tone som en gl. bekjendt. Vi

mødtes efter den Tid ofte, dog kun paa Gader, offentl Steder og desl, og jeg syntes meget godt om hs muntre, forstandige Underholdning. Hs egne mutuerende, ofte noget castratagtige Stemme, pluds. Overg. fra noget Muntert til et meget alvorl. Udtryk.«... .

Efterat have set disse Optegnelser og efterat have foretaget en Gennemgang af den omtalte Novelle har Brandt opstillet den Hypotese, at forskellige kendte Mænd har tjent som Modeller til Novellens Personer, og mener endda, at Hertz har holdt sig ret nøje til Virkeligheden. Han antager saaledes, at Hertz selv svarer til Novellefiguren Thomsen, Harriet (den Corpulente) til Forfatteren P. V. Jacobsen, Amadis til H. C. Andersen, Verner til den senere kendte Kritiker P. L. Møller og Translateuren (den Satiske) til Kierkegaard. I Overensstemmelse med den Fremstilling, der er givet i Novellen, mener han yderligere, at disse Mænd har udgjort en Klike, der omkring 1836 har haft Samlingssted i Østergade hos en Beværter, Md. Fousanée, der her har haft sluttet Bord.

Men hertil maa straks gøres et Par Indvendinger. Professor Brix har gjort opmærksom paa¹⁾, at naar Brandt finder den Antagelse bekræftet, at Kliken samledes paa Østergade, da skyldes det en højst misvisende Opfattelse af et Citat (»D. u. S. K.«, S. 200) fra Th. Overskous »Østergade og Vestergade«; og der kan hertil føjes, at selv om Hertz i Begyndelsen af Trediverne spiste hos Md. Fousanée, er det uvist, om han holdt til samme Sted efter Udenlandsrejsen 1833—34, og sikkert er det, at han fra 26. April 1837 fik sin Mad bragt fra Ferrinis Beværtning paa Kgs. Nytorv. — Med Hensyn til P. V. Jacobsen tør vi antage, at han stadig spiste i sit Hjem i Pilestræde. H. C. Andersen fik en god Del af sin Føde i forskellige private Huse i Byen. Fra 1840 — og rimeligvis ogsaa i en Del af Trediverne — havde han desuden Spisebilletter til Studenterforeningen og kom undertiden hos Ferrini. — Kierkegaard gik meget paa Konditori, men havde indtil 1. Sept. 1837 sit Hjem hos Faderen. At antage, at han en Tid har logeret hos Md. Fousanée (sml. »D. u. S. K.«, S. 311), er saa hazarderet, at der ikke er nogen Rimelighed i at tage Antagelsen alvorligt. Alt tyder paa, at han stadig har boet hjemme indtil nævnte Dato. F. Eks. udviser Husskemaet for 12. Nov. 1836, at han boede Nytorv Mtr. Nr. 2. Formodningen om en Klike hos Md. Fousanée maa derfor afvises.

Hvis den omtalte Klike havde bestaaet, vilde det iøvrigt være besynderligt, om der intet fandtes derom i Hertz' Dagbøger (Ny kgl. Sml. 3179. 4°); og endnu mærkeligere vilde det være, om der intet fandtes i hans Studiebøger (Ny kgl. Sml. 2807. 4°, Pakke 3—5), hvori dog forekommer et betydeligt Materiale til en Selvbiografi. Her nævnes f. Eks., at Hertz 1820-21 var Medlem af et

æstetisk Selskab »Beaumonde«, der bestod af et Dusin unge Mennesker, hvoraf nogle dog svigtede. Her nævnes, at Hertz var med ved Stiftelsen af Studenterforeningen, og der omtales adskillige Personer, som han lærte at kende, f. Eks. Poul Møller, Chr. Winther, E. Bojesen, H. Krøyer og T. G. Repp; her nævnes Lørdagafterne hos Brødrene Thortsen, hvor han kom sammen med Lor. Kilde, P. V. Jacobsen, Thiele, Poul Møller, Meisling og Abrahams, og hvor C. Thortsen, Kilde og Hertz udgjorde et *societas poetica*; her nævnes den Flok, som ofte i Trediverne tog til Dyrehaven: Kilde, Jacobsen, Hertz og Poul Møller o. s. v.; men ikke med et Ord antydes en Klike, som den, der omtales i »D. u. S. K.«

— En Bekræftelse af Brandts Paastand faar man da heller ikke ved en Undersøgelse af Novellens Tilblivelse, en Undersøgelse, som kan foretages paa Grundlag af de nævnte Studiebøger.

Oprindelig kaldtes Novellen »Et Aar i Kjøbenhavn«. De første Optegnelser dertil hidrører fra 1831—32; men en væsentlig Del af det Materiale, der benyttes, hidrører dog fra Tyverne, enkelte Træk er endog fra 1819.

Af særlig Vigtighed er et Stykke fra Januar 1833 (Studiebog B 41), hvori fortælles om en Mand, der som ung har elsket en Kvinde. Hun dør efter et ulykkeligt Ægteskab og efterlader en Datter. Hende opsøger han, da han kommer til Hovedstaden. »Tilslidst træffer han hende som Huusjomfru (hun er knap 17 Aar) hos Mad. X, der har sluttet Bord, tager Deel deri for at lære hende at kjende, skjuler sig en Tid for hende — vinder tilslidst hendes Hjerte.«

Dermed er givet Thomsens og Mathildes Historie, Kærnen i »Stemninger og Tilstande«; og vi ser, at det sluttede Bord, der har en saa fremtrædende Plads baade i Novellen og i »Den unge Søren Kierkegaard«, omtales mange Aar, før Hertz lærte Kierkegaard at kende.

Fra først af (Studiebog B 65) var det Meningen, at Bordgæsterne skulde være »næsten lutter Pebersvende«, »Kontoirfolk etc.«; men efter Udenlandsrejsen fik Hertz en ny Impuls, idet han forbavsedes over det Røre, der var kommen i Landet (P 227); og han begyndte nu at udforme politiske og æstetiske Typer, der skulde repræsenteres ved det omtalte Bord. Han skriver f. Eks. i Januar 1836 (C 16): »Skildr. af en Char A som Tscherning, Ussing etc. En, der taler gjerne og godt for sig, er vel underrettet i mange Fag, men taler ogs. om alle, disputerer gjerne, opponerer endnu hellere, dadler helst offentl Institutioner og Mænd, er satyriserende etc kort sagt meget interessant. Kun bemærkes, at hs Bitterhed ofte generer.«

Kort Tid efter omtales »den Satiriske«, som i Begyndelsen særlig taler om æstetiske Æmner. Desuden indføres »den Corpulente«

— der ikke straks er identisk med Harriet —, Verner og Amadis. Paa en Seddel (Ny kgl. Sml. 2807. 4°, Pakke 1) anføres, at Hertz i Novellen vil indføre en ung Person, som er udsvævende og vittig som Jørgen Jørgensen. I Studiebog C 22 findes desuden: »Til E t A a r. En (i Maneer som Flor i den Paatræng:) udgjør i sluttet Bord et ypp: Medl for Selskabeligheden, da han meget ofte af Tankeløshed ell Snakkesyge fremfører Ting, der ere aabenb. splittergale, og som der altsaa let kan opponeres mod«. — Formodentlig er her Tale om den Mand, som senere betegnes som Pakhusforvalter Jørgensen. — »Den Paatrængende« er en Novelle, der fremkom i »Foraarets Nytaarsgave for 1833«. Den Konfusion, som tillægges Pakhusforvalteren, har Hertz iagttaget hos én af sine Slægtninge.

Disse Eksempler, og hvad der iøvrigt er fortalt om det sluttede Bord, tyder paa, at Hertz ikke har forefundet en Klike, men har bragt en Del Typer sammen, som har interesseret ham og har kunnet tjene til at fremsætte Anskuelser, som han ønskede at belyse.

Efterhaanden skete dog adskillige Forandringer. I 1837 skiftede »den Satiriske« Navn, idet der siges, at han kan være den samme som Sproglæreren. Fra nu af kaldes han Translateuren, og der gives af ham i August en Beskrivelse (F 27), som meget godt kan passe paa Kierkegaard. Der fremkommer efterhaanden talrige æstetiske og politiske Udtalelser, der ofte indeholder Citater fra forskellige Blade og Tidsskrifter, og hvortil der senere er føjet Bemærkninger som: »Dette maaskee bedst til den bittre Satyricus«, »Harriet?«, »Verner? Transl?« o. s. v., hvilket tydeligt viser, at Hertz for en stor Del selv har fordelt Rollerne og ikke blot refererer stedfundne Samtaler. I 1838 tager han for Alvor fat; han laaner af P. V. Jacobsen »Kjøbenhavnsposten« for alle Aargangene 1831—37 og begynder 8. Juni at gøre Uddrag deraf; og Bogen udkommer i Juli 1839.

— Naar nu Professor Brandt mener, at Hertz til sine Personer har anvendt levende Model, da maa det allerede paa Grund af det anførte modtages med Forbehold.

Særlig maa man stille sig afvisende overfor Paastanden om, at P. L. Møller er Model til Verner. Møller nævnes aldrig i Hertz' Papirer før et Stykke hen i Fyrreerne, da han dels optræder som Reconsent, dels udbeder sig Oplysninger og Bidrag til »Dansk Pantheon« og »Gæa«; og i de Breve, hvormed han da henvender sig til Hertz, findes intet, der røber en tidligere Forbindelse. Brevene er holdt i en saa høflig Tone, som man netop anvender overfor fremmede Mennesker. (Overskrift: »Høistærede Hr. Hertz« — Underskrift: »Deres ærbødigste P. L. Møller«). Deraf tør man formentlig slutte, at Hertz ikke i Trediveerne har haft nævneværdigt Kendskab til omtalte Student og umuligt kan have anvendt ham som Model.

Hele det omfangsrige Kapitel, som Brandt har skrevet om P. L. Møller, kunde altsaa have været sparet, i Særdeleshed da der heller ikke er fremført Bevis for, at Kierkegaard har haft en saadan Forbindelse med ham, at han kan have benyttet ham som Model. Ganske vist har Kierkegaard nok set ham paa Universitetet og i Studenterforeningen; og flere Gange har de boet i hinandens Nærhed. F. Eks. havde P. L. Møller 1. Febr. 1840 Bolig i St. Kjøbmagergade Mtr. Nr. 51, 3. Sal (nu Nr. 41), mens Kierkegaard boede Kultorvet Mtr. Nr. 132, 1. Sal (nu Nr. 11). Men hverken det ene eller det andet beviser det, der skulde bevises med Hensyn til Modelforholdet.

Alligevel er der Mulighed for, at Verner i nogen Grad svarer til en bestemt Mand i Datiden. Men det ser ikke ud til, at Hertz har gjort sig stor Umage for at karakterisere Skikkelsen; og man lægger Mærke til, at mens Verner i Studiebøgerne ikke blot fremstilles som Satiriker, men ogsaa som stærkt udsvævende, er dette sidste kun svagt antydnet i den færdige Novelle.

Hvis Verner imidlertid svarer til en virkelig Person, da er det vel sandsynligt, at den Fremstilling, der er givet i Studiebøgerne, er den mest troværdige, og i saa Fald henledes Tanken naturligt paa før omtalte Politiretsfuldmægtig Jørgen Jørgensen. Hertz siger jo udtrykkelig, at han i Novellen vil indføre en udsvævende og vittig Person, og nævner da netop Jørgensen som Forbillede, og i en speciel Forbindelse (H 23), da Talen er om »denne Spøge-
fugl« Verner, hentydes til samme Mand.

Jørgen Jørgensen, der var Søn af Etatsraad, Overretsassessor Stephan Jørgensen († 1834) var, mens »Stemninger og Tilstande« blev til, midt i Fyrrerne. Hans Lystighed var nu iblandet et Stænk af Vemod; men man samledes stadig om ham for at faa Del i hans muntre Indfald. I en lille Samling Anekdoter²⁾, der vedrører ham, siges bl. a.: »Navnlig paa det satiriske Gebet var hans spillende Lune udtømmelig, og vee den, der vilde gjøre sig lystig over ham! en saadan gjorde Jørgensen ubarmhjertig til Skive for de Tilstedeværendes Latter.«

Hertz havde lært ham at kende i Tyverne, og i Studiebøgerne prises han for sit Vid og sit friske, danske — lidt provinsielle — Væsen. Han var paa sit Omraade et betydeligt Talent; men han førte et ret uordentligt Liv, og hans private Pengesager var altid i en slet Forfatning.

Netop i 1836, da Kierkegaard kom sammen med ham, skrev Hertz (Studiebog C 54): »Seer Du den raske trivelige Md derhenne med det rødmossede Ansigt, slentrende Gg og lidt (matte Øine) forsvirede Pande? Han har hængt sig ved en ung Mds Arm og synes at kjæle for ham. Det er J. J., det bekjendte vittige Hoved. Han gaaer hver Morgen ud uden en Skilling i Lommen og uden at vide

hvor h n den Dag enten skal spise ell drikke, men han kommer hjem hver Aften baade forspiist og fordrukket. Han lever blot paa Andres Regning, ryger Andres Cigarer, drikker Andres Viin o. s. v. Møder han En, der pleier at være ved Muffen, siger han. H r Du, skal vi gaae ind og spise sammen? eller Spiis med mig idag hos Ferrini — saal at det har Udseende han vil tractere — men, hvorl han bærer sig ad, veed jeg ikke, den Anden betaler altid.«

En saadan Beskrivelse giver et ret uheldigt Indtryk af Manden; men ikke blot Hertz omtaler ham dog som en »vakker Charakter«; ogsaa andre har følt sig tiltrukket af ham, hvad man vil se af H. P. Holsts smukke Mindedig³), skrevet af den samme Holst, som i 1838 gennemrettede Søren Kierkegaards Skrift om H. C. Andersen og i 1839 l ste Korrektur paa andet Oplag af »Stemninger og Tilstande«, der efter hans Mening var »den bedste Bog i lang Tid.«

I Kierkegaards Papirer findes fra April 1836 to Optegnelser om J rgensen (S. K. Pap. I, S. 94), og deraf lyder den ene saadan: »Samtale med J. J rgensen d. 18. April 1836. Han var fuld, hvilket man fornemlig bemærkede ved at iagttage Kanterne af Lebberne. Han meente, at Poesie dog egl. var noget underordnet, en Udv xt og anpriste det Philosophiske; anpriste Hukommelse, misundte mig min Ungdom, talte om L vfaldet, om Vindens Susen, Blæst. »Det halve Liv er for at leve det andet halve for at fortryde og jeg gaaer rask ind paa det Sidste.« »I Ungdommen kan man gjøre meget galt og gjøre det godt igjen.« — »Jeg har ført et meget bevæget Liv, staaet i Forhold til Alt, hvad der nu gjør sig gjeldende, er Duus med alle Talenter, spørg mig nu om dem.«

Bekendtskabet med J rgensen var næppe af flygtig Natur. At Kierkegaard i 1840 laante ham 50 Rigsdaler vidner om en nær Forbindelse; og endnu i 1847 (S. K. Pap. VIII, 1, 120) refereres en Samtale med ham. Det er herefter ikke helt usandsynligt, at J rgensen har haft en stærk Indflydelse paa ham i 1836—37, den Tid, da Kierkegaard skejede ud, og da »Vittighedsj velen« plagede ham, den Tid, da han skabte en Konditorregning paa 235 Rdlr. og paa anden Maade stiftede Gæld.

Men om alt det finder man ingen Antydning i Novellen. Det, vi maa bygge vor Formodning paa, er udelukkende de andre Optegnelser, der har kunnet fremdrages.

— Vi afviser altsaa Paastanden om, at Verner er den samme som P. L. M ller, og sætter J rgen J rgensen i Stedet, men betoner samtidigt, at Verner slet ikke er en tro Kopi af J rgensen.

Langt bedre har Hertz karakteriseret Harriet (den Corpulente), der uden al Tvivl svarer til hans nære Ven P. V. Jacobsen (kaldet Jabes). Vi ved, at Hertz og Jacobsen havde kendt hinanden fra Skoleaarene og hyppigt talte sammen. Hertz satte Pris paa

Vennens »godmodige, stille og joviale Munterhed, hans velvillige og humane Tænkemaade«, hans kloge og velovervejede Domme baade i politiske og æstetiske Sager og hans konservative Livssyn, der dog ikke var en Hindring for, at nye Fænomener kunde vinde hans Interesse. Tværtimod synes han i ualmindelig Grad at have haft Øje ikke blot for store, men ogsaa for smaa Begivenheder.

Jacobsen havde i 1828 næret ulykkelig Kærlighed til Jomfru Pätges og var en kort Tid næsten afsindig; men han overvandt Krisen, og den Selvdisciplin, han da maatte underkaste sig, prægede ham en Del.

Uden Tvivl lærte Kierkegaard ham at kende. Ikke blot kan han have mødt ham i Studenterforeningen; men vi ved desuden af Henriette Lunds Minder, at der bestod en nær Tilknytning mellem Familierne Lund, Kilde og Jacobsen. Dog følger heraf ikke, at Jacobsen er Model til Assessor Wilhelm i »Enten—Eller«. Paa det Punkt ved vi intet; og de Argumenter, der fremføres i »D. u. S. K.« er næppe fyldestgørende.

Helt galt er det, hvad Brandt anfører om en Forbindelse mellem P. V. Jacobsen og et specielt Træk i »Stadier paa Livets Vej«. I dette Skrift fortælles, at efter et Symposium, der afholdes 1½—2 Mil fra København, kommer Gæsterne til et Sted, hvor Assessoren bor. Da nu Assessoren skal være den samme som P. V. Jacobsen, eftersøger Brandt hans Sommerbolig og finder i Dagbogen, at Hertz har besøgt W. Jacobsen paa Eriksborg 18. Juli og 22. Aug. 1839. Dette Eriksborg maa — efter Brandts Mening — have været beliggende i Hellerup; og der bringes endog et Billede af Huset. (»D. u. S. K.«, S. 321).

Men hertil maa — som allerede Dr. Poul Hertz har gjort⁴⁾ — bemærkes, at W. Jacobsen ikke er identisk med P. V. Jacobsen. Allerede derved bortfalder Hypotesen om en Sammenhæng mellem Symposiumet og et Besøg ved Eriksborg. Men yderligere kan anføres, at Eriksborg aldeles ikke laa i Hellerup, men i Taarbæk. — Mærkeligt nok har Brandt ikke været opmærksom paa, at Hertz 1. Aug. og 19. Sept. s. A. besøgte W. Jacobsen i Taarbæk; han har heller ikke lagt Mærke til, at Heibergs de foregaaende Aar boede samme Sted, hvad Fru Heiberg da ogsaa omtaler i sine Erindringer (Bd. 1 (1891), S. 311). Hertz besøgte dem tit og skrev f. Eks. 27. Juni 1835: »Mid og Aften hos Hb. paa Eriksborg i Taarbæk.«

— Med Hensyn til Harriet gaar vi altsaa ud fra, at Modellen er P. V. Jacobsen; men de vidtgaende Slutninger, der fremføres i »D. u. S. K.«, maa dels modtages med Tvivl, dels forkastes.

Om Forholdet mellem Amadis og H. C. Andersen gør noget lignende sig gældende. — Hertz havde et ret godt Kendskab til Andersen, idet han efterat have stiklet til ham i »Gjenganger-

breve« mødte ham i Italien. Ogsaa efter Hjemkomsten saa de ofte hinanden, idet Andersen kom paa Visit bl. a. 22. April 1836 (med »O. T.«), 18. og 29. Marts, 5. April (i Anledning af »Svend Dyrings Huus«) og 23. November 1837. Desuden mødtes de i Studenterforeningen og i Selskaber. F. Eks. nævnes 27. April 1836 hos H. C. Ørsted: Andersen, Hammerich og Hertz m. fl. og 17. Aug. 1838 hos Heiberg: Andersen, J. og E. Collin, Hertz, Etatsraad Lund, Molbech og Professor Petersen.

Der er derefter intet mærkeligt i, at Andersen blev benyttet som Model. Han var jo tilmed en besynderlig Mand. Hertz nævner flere Gange i Studiebøgerne (P 221 og N 146) hans stadige »Jagen efter Bifald«, hvilket svarer til hans Omtale af Amadis (»St. og T.«, S. 168), der »tager mod Virak, om man saa ryger dermed i et Stikbækken.« Han fremhæver Amadis' Sensibilitet, og i den Forbindelse finder man det afgørende Bevis for, at Hertz har tænkt paa Andersen. I en Diskussion mellem Amadis og Translateuren (S. 73 f.) behandles nemlig Spørgsmaalet, hvorvidt Geniet behøver Varme for at udfolde sig. Samtalen er en fri — men meget let kendelig — Gengivelse af de Tanker, der er fremsat i »Kun en Spillemand« og i Kierkegaards Kritik i »Af en endnu Levendes Papirer«. Men selv om der ganske givet sigtes til Andersen og Kierkegaard, betyder det ikke, at de to mærkelige Mænd har haft Samtaler om Spørgsmaalet. Hertz har haft Tid nok til at studere Kierkegaards Skrift og har alene paa det Grundlag kunnet bygge den nævnte Scene.

Forøvrigt er Modelforholdet heller ikke gennemført i Enkeltheder. Man lægger f. Eks. Mærke til, at selv om Amadis har samme Begejstring som Digteren for Sydens Herligheder (»St. og T.«, S. 346), har han endnu aldrig været i Udlandet; og ikke mindre paafaldende er det, at mens Andersen var en kendt Digter, er Amadis Begynder i Digtetekunsten. Han har skrevet et Skuespil i Shakespeares Manér, og det faar Thomsen til Gennemsyn (S. 164), hvorved Hertz faar Lejlighed til at gøre nogle kritiske Bemærkninger. For Hertz er disse Bemærkninger Hovedsagen, idet han — efter eget Udsagn — vil gøre Indsigelse mod denne Manér, som han bl. a. fandt hos Bredahl, Paludan-Müller og Søtoft.

Om en Del andre Træk kan man meget godt hævde, at H. C. Andersen kunde have været Hovedpersonen; men Studiebøgerne udviser, at de ikke vedrører ham. Der fortælles f. Eks. (S. 166 f.), at Amadis ønsker at overvære et Slagsmaal og derved opnaar selv at faa Prygl. Til dette Træk har Hertz benyttet en Oplevelse, som han og Thortsen engang havde under et Besøg hos Lars Mathiesen.

Alligevel tør vi fastholde, at Andersen er benyttet som Model, og det er troligt, at han ikke blot har været sammen med Hertz,

men at han ogsaa har kendt Kierkegaard. Det fremgaar nemlig af »Mit Livs Eventyr«, at dengang Andersen havde udgivet »Kun en Spillemand«, mødte han paa Gaden Kierkegaard, som meddelte, at han vilde give en Recension af Novellen; og vi tør antage som givet, at en saadan Samtale ikke vilde have været ført, medmindre et Bekendtskab var gaaet forud.

Dog ved vi intet nærmere om dette Bekendtskab. Vi tør hverken — som Brandt gør — antage, at Kierkegaard har drillet Andersen, eller at Andersen har skildret Kierkegaard som Papegøjen i »Lykkens Kalosker«. H. G. Olrik har paa det Punkt ganske rigtigt henvist til Rigmor Stampes Bog »H. C. Andersen og hans nærmeste Omgang«, S. 246 f., hvor Auditør B. C. W. Lind nævnes som Model⁵). Med denne Oplysning maa vi vistnok slaa os til Ro.

— Amadis og Verner hører ikke til de vigtigste Personer i Novellen, idet de i det væsentlige staar udenfor den politiske Diskussion. Amadis repræsenterer, hvad Hertz kalder »de poetiske Skoler«. Han har en Romantikers Særheder og Fejl; og Verner er den drilagtige Spøgefugl, der — paa Hertz' Vegne — lader sit Vid gaa ud over ham.

Som Deltagere i Kliken kommer endnu to ganske uvæsentlige Personer, Pakhusforvalteren, som allerede er omtalt, og et ungt Menneske, der i »St. og T.«, S. 60 f. beskrives som »en høi, opløben ung Mand, med blond, næsten rødligt, krøllet Haar. Han var Huuslærer paa Landet og spiste kun med os den første Maaned.«

Brandt mener, at han er identisk med Brøchner⁶). Men det lyder ikke helt sandsynligt, selv om Hertz har kendt ham c. 1838 som en lystig Ungersvend. Brøchner var ikke Huslærer og havde ikke rødligt, krøllet Haar. Georg Brandes omtaler hans kulsorte Haar, der var »blaasort i sin Glathed«; og endelig maa nævnes, at den Anekdote, der fortælles om det unge Menneske, er skrevet af Hertz (Studiebog C 12), mens Brøchner var Skolediscipel i Fredericia.

— Tilbage har vi en Person, som — i denne Forbindelse — er den vigtigste, nemlig Translateuren. Nævnte Figur er — som det er sagt — indført i Januar 1836 og kaldes i en lang Række Optegnelser, der næppe har meget med Kierkegaard at skaffe, »den Satiriske«. Først i 1837, da Navneforandringen sker, er det sikkert, at Kierkegaard benyttes som Model. Men selv efter den Tid er der store Partier, som er Digterens egen Tilsætning. Det gælder særlig de Samtaler, der er bygget paa Avisuddrag, Samtaler hvori snart Translateuren, snart Harriet fører Ordet.

Men hertil kommer, at Hertz ogsaa paa anden Maade har taget sig digteriske Friheder. F. Eks. fortæller han om Translateuren en Historie, som han — hvis han skuide have holdt sig til Virkelig-

heden — burde have fortalt om en anden af Novellens Personer. Translateuren har (S. 372 f.) haft den noget indskrænkede Pakhusforvalter Jørgensen til bedste. Verner gør Jørgensen opmærksom paa Translateurens Træskhed; og da J. forstaar, at Verner har Ret, farer han op, truer med Prygl, og Translateuren trækker sig ræd tilbage.

Udkastet til denne Historie findes i Studiebog F 34 og er en Oplevelse fra Begyndelsen af Trediverne (sml. B 30): »Denne Satyrikus øver ogs. sin Spot over Jørg., men uden at denne mærker det. Da imidl. Verner, for at have »lidt Røre og Liv i Selskabet« gjør J. opm. derpaa, bliver han meget vred og vil prygle ham (cfr. den der vilde prygle J. Jørg hos Rothes).«

Det er altsaa ikke Kierkegaard, men Jørgen Jørgensen, der i et Selskab hos Pastor Rothes er blevet truet med Prygl. Det er derfor lidt uheldigt, at Professor Brandt (S. 28) støtter sig til Novellens Fremstilling, idet han gør gældende, at Kierkegaard var en Kujon.

Hertz har — hvad der vel allerede maa være givet Eksempler nok paa — slet ikke ønsket at optræde i Novellen alene som Referent. Men deraf følger ganske simpelt, at man heller ikke uden videre kan bygge Historie paa det, han skriver. Man maa nødvendigvis søge Støtte i mere troværdige Dokumenter. Uden dem er en Undersøgelse umulig.

— Imidlertid har Brandt ogsaa forsøgt sig paa det Omraade, idet han har eftersat Hertz' Dag- og Studiebøger. Men dels er Udbyttet ringe, dels viser det sig, at en Del af de Citater, der er hentet derfra, er urigtige, og endelig er der givet Fantasien et altfor frit Raaderum.

Fra Hertz' Dagbog citeres saaledes (S. 430) for 3. Nov. 1836: »Traf i St[udenterforeningen] ligg[ende] Ki[erkegaard] der siden med hos mig«; og Brandt mener, at her er Tale om det Møde mellem Hertz og Kierkegaard, som omtales i Studiebog P 243. Men der kan ikke være Tvivl om, at det er ganske forkert. Det nævnte Sted maa nemlig læses saadan: »Traf i St Kgg Th«, d. v. s. »Traf i St. Kongensgade Thortsen.« Med Hensyn til Gadenavnet, da findes der ofte tilsvarende Forkortelser; f. Eks. anføres under 8. Aug. 1837 Adressen: Ll Kgg 43. St kan aldrig i Hertz' Papirer betyde Studenterforeningen, der altid skrives Stud For, For el. lign. Hvad angaar Personnavnet, da er Tydningen usikker; men selv om der i Dagbogen skulde staa Ki, da kan det næppe betyde Kierkegaard, eftersom dette Navn aldrig paa den Tid forekommer i en saa stærkt forkortet Form og senere altid skrives Kg. Muligt er det derimod, at der er Tale om Lor. Kilde, hvis Navn sædvanligvis forkortes til K, men sandsynligst er det, at det er Thortsen, der nævnes. Han har da i 1836 været i Byen 19. Maj, 17. Juli, 3. Nov. og 31. Dec.

Mere heldig bliver Brandts Fremstilling ikke derved, at han søger at sammenknytte den nævnte Optegnelse med en anden, der findes i Kierkegaards Papirer (I, 121) for samme Dato, en Optegnelse, som ganske kort lyder saadan: »Man skrev paa flyvende Blade«. Brandt tænker sig, at »man« betyder Hertz og Kierkegaard m. fl., og han gaar videre endnu, idet han i Hertz' Studiebøger (C 10) har fundet nogle indhæftede Blade, hvorpaa han har kunnet læse et Par smaa Sætninger, der efter hans Mening kan være skrevet med Kierkegaards — noget jaskede — Skrift. Han drager derpaa — forbavsende dristigt — den Slutning, at dette er de »flyvende Blade«, som Hertz har villet bevare for Efterverdenen: »Situationen er klar. Kierkegaard, Hertz og maaske flere, har siddet ved et cafébord i Studenterforeningen, eller de har siddet hjemme hos Hertz og moret sig med at kradse aforismer ned. Hertz har taget bladene til sig og indlemmet dem blandt sit materiale til »Stemninger og Tilstande.«

Hertil er blot at svare, at Skriften paa disse Blade ikke er anderledes end den, der flere Steder findes i Papirerne. Desuden er Bladenes Hovedindhold saadanne Notater, som Hertz har tænkt sig at benytte senere, f. Eks. Samtaler mellem Verner og Amadis, en Henviisning til »Berlingske Tidende« for December 1835, Fortegnelser over en Del Bøger — alle fra 1835 — som er sendt til Sylvester Hertz, nogle Adresser paa kendte Personer o. s. v.; og endelig fremgaar det af forskellige Kriterier, at Notaterne er skrevet en Del Maaneder, før Kierkegaard talte om »flyvende Blade«.

Vil man danne sig en lidt mere sandsynlig Forestilling om, hvad Kierkegaard har ment med sin Optegnelse, da er det naturligt at genfortælle Brøchners Beretning om en Disputats, hvorved Poul Møller var Opponent⁷⁾, en Beretning, som Brandt selv refererer (S. 346) uden dog at medtage Pointen.

Poul Møller havde forberedt sig til Handlingen ved at nedskrive sine Indvendinger paa løse Blade, som han havde liggende i Afhandlingen. »Under Oppositionen var der hændet ham, at alle hans løse Papirer paa een Gang vare faldne ud af Bogen og flagede omkring paa Gulvet, og det havde ikke lidet bidraget til at forhøie Auditoriets Stemning at see den store Skikkelse kravle omkring for at opsamle de spredte Blade.« Efterat Papirerne var bragt i Sikkerhed, afsluttede han Oppositionen temmelig brat og gik med Søren Kierkegaard paa Konditori.

Denne Begivenhed kan let nok dateres, idet Poul Møller kun opponerede én Gang i sine sidste Aar, nemlig da Vennen Fr. O. Lange 25. Okt. 1836 blev Doktor. Faa Dage efter — 3. Nov. 1836, da der har været Koncert i Foreningen — følger Kierkegaards Optegnelse; og der foreligger da den Mulighed, at nogle Studenter efter Festligheden har moret sig med at parodiere Doktorhandlingen.

Der kunde i hvert Fald være god Anledning til det. Men Hertz har sikkert ikke været inddraget i Legen; og Kierkegaards Bemærkning tyder heller ikke paa, at han selv har været Deltager.

Der er altsaa intet, der tyder paa, at Hertz og Kierkegaard har været sammen 3. Nov. 1836. Men det samme gælder en senere Dato, nemlig 4. Marts 1838, for hvilken Dag der efter Brandts Angivelser (S. 312) staar følgende i Hertz' Dagbog: »Kierk[egaard], at nogle mente, der kun var lidt hdl. [handling] i Vald[emar], han ikke.« Hvis dette Citat var rigtigt, kunde det meget godt give Anledning til nogle Overvejelser; og Brandt, der benytter Lejligheden, kommer til det Resultat, at der har været Premiere paa »Valdemar Atterdag«, og efter den samles Kliken i Md. Fousanéés Baglokale og diskuterer Resultatet.

Men overfor dette maa atter gøres et Par Smaabemærkninger. For det første fandt Premiereren ikke Sted 4. Marts 1838, men 12. Januar 1839, altsaa ti Maaneder senere. For det andet staar der i Dagbogen ikke et Ord om en Sammenkomst paa Stambeværtningen; og for det tredie har Hertz slet ikke talt med Kierkegaard, men med Kirstein. Sagen er den, at Hertz faa Dage i Forvejen har indleveret sit Stykke og nu ønsker Teaterdirektørens Mening. Han har i Dagene omkring 4. Marts haft saa meget med ham at gøre, at Navnet Kirstein staar anført fem Gange paa samme Side af Dagbogen.

— Hermed er sagt tilstrækkeligt om den Sag. Der er derefter fra Dagbogen ikke et eneste Vidnesbyrd om den Klike, der omtales i »Den unge Søren Kierkegaard«. Ganske vist er det paavist, at Hertz kendte alle de nævnte Personer, og at han anvendte dem som Modeller; men heller ikke dermed er Klikens Eksistens bevist. Vi har intet Vidnesbyrd om, at de nævnte Mænd udgjorde en fast sammenknyttet Gruppe. Vi har intet Vidnesbyrd om, at store Dele af de Samtaler, der findes i »St. og T.« svarer til virkelig stedfundne Samtaler. En Del af de Smaatræk, der er anvendt, passer til de virkelige Personer, som Hertz i Hovedsagen har tænkt paa, men er dog hentet fra andre Forbindelser o. s. v. Mindst af alt er der nogen Sandsynlighed for, at de nævnte Mænd har set hinanden hos Md. Fousanéé; og det er derfor overflødigt, at Stedet er afbildet i »D. u. S. K.« (S. 309). Billedet har i denne Forbindelse ingensomhelst Interesse.

Hertz har en enkelt Gang eller maaske oftere talt med Kierkegaard i Studenterforeningen, der fra Slutningen af 1835 havde Lokaler i Holmens Kanal. Men han behøvede ikke at gaa saa langt for at se ham. Han boede nemlig i Tiden Okt. 1835—Okt. 1837 Nytorv Mtr. Nr. 117 (nu Nr. 17) og kunde derfra iagttage ham, baade naar han gik til, og naar han gik fra sit Hjem. Paa Torvet eller paa Gaden har de kunnet træffe hinanden, og Kierkegaard kan

i Hertz' Selskab have hilst paa Assessor P. V. Jacobsen, der — ligesom Fuldmægtig Jørgensen, som Hertz imidlertid, i det Tidsrum her omtales, ikke synes at have haft nær Forbindelse med — havde sit Arbejde paa Domhuset.

Den Mulighed tør heller ikke afvises, at de nævnte Mænd ved én eller anden Fest i Studenterforeningen — saadanne Fester, som Hertz og Andersen ofte hentyder til — har udgjort en Del af et Selskab. Brandt henviser just til et Symposium, der i »St. og T.« (S. 298 f.) skildres ret omstændeligt: »Ifjor Vinter, da Sundet var lagt til mellem Sverrig og os, havde Verner og Amadis gjort en Tour til Malmø og Lund og vare især i den sidste By, hvor de opholdt sig en Uges Tid, bleven modtagne med Gjæstevenskab. Tre af de Herrer, med hvem de under hiint Ophold havde indgaaet Bekjendtskab, have nu gjort Kjøbenhavn et Gjenbesøg.« Og derefter følger Festen for de svenske Gæster, en Fest med Tale om Broderskab og dertil mere Vin, end man har godt af.

Sundet var netop tillagt i Februar og Marts 1838; og man kan i »Studenterforeningens Historie« I, S. 418 f. læse om Sammenkomsterne mellem Lunds og Københavns Studenter, Sammenkomster der blev gentaget i mindre Stil i Maj Maaned. Der kan næppe være Tvivl om, at Hertz tænker paa nævnte Isvinter; men det Symposium, som omtales, kan ikke have fundet Sted det følgende Aar, thi Festen beskrives første Gang i Studiebøgerne (F, sidste Side) i Maj—Juni 1838. Her nævnes, at Gæsternes Antal er 16. Gildet afholdes af Verner, der holder en humoristisk, og af Amadis, der holder en begejstret Tale. Senere har Hertz tilføjet: »Transl: indulgere genio«, ligesom han bemærker ved en ældre Optegnelse (F 24), der kan benyttes ved Beskrivelse af Symposiet hos Verner: »Den Satir., Ven af et Gl. Viin, er med.« Festen er — tydeligt nok — et Studenterforeningsgilde med allehaande Løjer: Taler, Festsang, Lirekassemusik og Dans. Maaske hentydes til Fastelavnsfesten i Februar 1838, da Hertz, Andersen og svenske Gæster var nærværende.

Men det er tvivlsomt, om Kierkegaard har været til Stede. Det, at Tilføjelserne om Translateuren er af senere Dato, er én af de Omstændigheder, der tyder paa det modsatte. Ligesaa lidt tør man antage, at Festen har noget at skaffe med Kierkegaards Konditorregning fra 1837; og letsindigt er det af Brandt at postulere en Forbindelse mellem samme Fest og Symposiet i »Stadier paa Livets Vei« (»In vino veritas«).

— Foreløbig lønner det sig vistnok bedst at holde sig til de Data, hvoraf Hertz giver os nogle Stykker. De er ikke saa interessante som de mange Hypoteser, der kan opstilles. De fortæller kun lidt om Forholdet til Hertz og hans Venner og endnu

mindre om de Begivenheder, der eventuelt ligger bag Kierkegaards egne Værker. Men de er solide og derfor mere værdifulde.

Den første og vigtigste Dagbogsoptegnelse er fremdraget af Brandt. Den hidrører fra 4. Juni 1836 og lyder saadan: »Aften hos Hb.s og tog Afsked før deres Reise til Paris. Der Kierkegaard, Poul Møller etc.« Det er af Interesse at se, at Kierkegaard saa tidligt efter Artiklerne i »Flyvende Post« har været sammen med Poul Møller, Heiberg og Hertz; og at han har gjort sig særlig bemærket synes at fremgaa deraf, at han nævnes først blandt Gæsterne.

Den næste Optegnelse — en Bemærkning, som Brandt har oversat — følger omtrent tre Aar efter, nemlig 18. Marts 1839: »Spadserede med Kierkegd (om hs. Bog om And.).« Dateringen vidner om, at Hertz paa den Tid sjældent talte med Kierkegaard, idet der var hengaaet et halvt Aar efter Bogens Fremkomst. Hertz var da netop ved at afslutte Arbejdet med »Stemninger og Tilstande«.

Efterat denne Novelle var udsendt, traf de to Forfattere atter hinanden. I Dagbogen for 8. Aug. 1839 skrev Hertz et senere stærkt overstreget Stykke, som i »D. u. S. K.«, (S. 419) er gengivet i Fascimile, da det ikke har kunnet læses. Dog er Tydningen ikke helt vanskelig, og man opfatter med ret stor Sikkerhed: »Traf Kierkegaard. Var meget glad ved det Pol. i St. og T., philosoph. nok ikke kan jeg tænke. »J e g vilde nu have gjort det saal etc.« Hs Egoisme.« Dette Stykke svarer meget godt til Kierkegaards egen Udtalelse, som tidligere er omtalt.

— Med disse tre Optegnelser er fra Dagbøgerne fremdraget alt det, der direkte vedrører Kierkegaard. Men i Studiebøgerne findes foruden førnævnte Citat fra Kyrres Bog adskillige Bemærkninger, hvoraf de vigtigste skal nævnes.

Først og fremmest bør det anføres, at Hertz 6. Sept. 1838 havde talt med Heiberg om Kierkegaards »Af en endnu Levendes Papirer«; og han havde fundet Udtryksformen deri saa mærkelig, at han sagde: »Det mesopotamiske Sprog er et underligt Sprog;« og hertil knytter Hertz i Studiebog G 11 et Par Sætninger: »Kierkegaards Bog m. H. t. And (1838). Det er en underlig Kirkegaard! Det lader til, af enk. Spor at dømme, at der er stødt i Basuner til Opstandelse af Gravene — men i saa Fald have de Døde endnu ikke fundet deres Been men ligge og slaaes om dem. Thi Forvirr. er stor. (Det mes. Spr er et underl Spr).«

Det hele er maaske et Citat efter Heiberg. Ved Omtalen af Opstandelsen hentydes til Kierkegaards Navn. Der tænkes paa den Time, da Domsbasunen lyder over Kirkegaarden og de sammenhørende Skeletdele atter finder hinanden.

Naturligt er det at sammenholde de gengivne Ord med Kierkegaards egne i den paatænkte Dedikation til »Begrebet Angst«

(S. K. Pap. V, 102), hvor han betegner Poul Møller som »Min Opvaagnens mægtige Basune«. Det er aabenbart, at Basunen har været paa Tale i den Kreds, hvortil hører Poul Møller, Heiberg og Hertz; og det er rimeligt at antage, at Poul Møller har haft Lejlighed til at bruge kraftige Ord mod ham, fordi han ikke havde kunnet samle sine Tanker om et bestemt Formaal, men splittede dem i ørkesløs Polemik.

At Poul Møller derimod skal have betragtet den unge Mand som en Ahasverus og have tænkt paa ham, da han skrev sine Ahasverusfragmenter, det lyder mindre troligt. Poul Møller, der i 1836 flyttede ind i samme Hus som Hertz, nemlig Nytorv Mtr. Nr. 117, og boede der sine sidste Aar, kan ganske vist have lært hans urolige Natur ret godt at kende; men at han skulde have haft Opmærksomheden saa stærkt henvendt paa ham, som den anførte Formodning forudsætter, kræver stærkere Bevisligheder, end Brandt har kunnet præstere.

— Med Hensyn til Indholdet af »Af en endnu Levendes Papirer« da er det ikke blot en Kritik af Andersen, men ogsaa et Oprør mod egen Svaghed. Naar vi ser Kierkegaards Brev til Lind, hvori han erkender, at han trænger til Vennernes Beundring, og naar man betænker hans Mismod i Vinteren 1837—38, da han havde maattet flytte fra Hjemmet, er det dristigt af ham at fare saa haardt frem mod Andersen, fordi han hævder at Geniet trænger til Varme.

Kritikken af Andersen er imidlertid i Overensstemmelse med den, der doceredes i nævnte Flok, som havde et aabent Øje for hans Svagheder. Det var derfor ikke mærkeligt, at Kierkegaard, da det var færdigt, henvendte sig til Heiberg med sit Manuskript, hvilket maa være sket adskillige Maaneder før Bogens Fremkomst. Af et lille Brev, dateret 28. Juli 1838, der — sammen med to andre Kierkegaardbreve af 29. Marts og 6. April 1846 — findes i Heibergs Papirer i Rigsarkivet, fremgaar det, at Heiberg havde læst Manuskriptet og ønskede nogle Ændringer, hvad Kierkegaard ikke var helt tilfreds med. Endnu engang ønskede han at tale med Professoren om Udgivelsen, som dog først fandt Sted 7. September 1838, knap en Maaned efter Faderens Død.

— Denne Bog er det eneste af Kierkegaards Skrifter, der for Hertz gav Anledning til en værdifuld Bemærkning. Han har ofte siden — endog ret udførligt — omtalt senere udkomne Bøger, men uden at der er sagt noget, som her bør medføre Omtale. Hvad der derimod maa nævnes er, at Hertz et Par Gange senere har tænkt paa at anvende Kierkegaard som Model.

Først tænkte han i Fyrreerne, at skrive en Bog: »Det 5te Monarchie«, og bemærkede da i Studiebog H 28 n, at her »kan Kirkegd ikke undværes, hans Tanke-Experimenter, hs. Forhold t. Fædrel.«

I en Dyrehavescene hentydes til hans mange Pseudonymer; og desuden omtales »hs Pirrelighed mod Dadel, hs Skrivesal., gode Tid, idel. Driven paa Gaden etc.« Endvidere anføres nogle dunkle Ord: »Har De forstaaet mig?« — Ja, nei . . . — »Saa skal jeg gjentage det« . . . Nei, det er just Deres Gjntagelser, der gjør mig Ordene uforstaaelige.« — Forklaringen herpaa faar man i en Bemærkning fra 1844 (Studiebog M 29): »Kg. skal bruge, naar han i Stud. For. taler med unge Msker, at tale meget langsomt og hvert Øieblik sp dem, om de ogs. har forstaaet ham.«

Ogsaa senere (1856) har Hertz tænkt sig at benytte Kierkegaard, nemlig i »Weile-Reisen«, hvor hans Ydre og Væsen skal beskrives i følgende Ord (Studiebog N 155 f.):

»I Weile R skildres Climac: efter Naturen: »af Middelhøide, med brede Skuldre og noget rund Ryg og tynd Underkrop, lidt bøiet under Gangen, tyndt, temmel langt Haar, blaa? Øine, Stemmen oftere slaaende over i Discant el lidt pibende. Ligeledes noget Lattermildt, der pludsl gik over til Alvorlighed. Der var noget Behageligt hos ham just ikke Noget, der const saa meget som snarere mange forskjell. Ting, ikke saa meget i det Dybe? som i det Brede, ell dog det Dybe behandlet bredt, men i alle Tilfælde noget Underholdende (Den gode Tid han gav sig.) Han sætter ell lægger sig magelig hen, med et vist Velbefindende. — Det Sikke hos ham.«

Gennem saadanne Beskrivelser faar vi Kierkegaard paa lidt nærmere Hold. Ganske vist hidrører de sidste Optegnelser fra en senere Tid, men har dog i det væsentlige Gyldighed ogsaa for den Aarrække her særlig berøres. Endnu senere har Hertz (f. Eks. i Studiebog N 188, i P 164 og i Kladden til »Poesien i Danmark efter 1814«) udtalt sig om Kierkegaards Produktion, og desuden kan nævnes en lille Bemærkning om Kierkegaards Regnvejrsture til Hørsholm (P 303), hvor bægge opholdt sig 28. Juli 1851.

Dermed er i det væsentlige udtømt, hvad Hertz har at meddele. Vi har faaet nogle Oplysninger om Kierkegaards Udseende og Væsen, nogle Dagbogsudtalelser om stedfundne Samtaler og Oplysninger om Personer, som Kierkegaard har kendt. De Beskrivelser, der gives i Novellen, tør man ikke tillægge den Vægt, som Professor Brandt mener, og vi tør ikke drage Slutninger med Hensyn til Kierkegaards egen Produktion, medmindre der kan føres mere solide Argumenter i Marken. Men tilbage bliver dog, at Brandt har Ret i sin Paastand om, at Hertz til »St. og T.« har anvendt levende Modeller, og at disse Modeller for de flestes Vedkommende er de Mænd, han angiver.

Det er aabenbart, at Hertz har interesseret sig en Del for Kierkegaard. Han har iagttaget ham, hans Samtaleform har be-

haget ham, hans afstikkende Meninger har forbløffet ham; ikke mindst har han interesseret sig for Kierkegaards Kritik af »Kjøbenhavnsposten«, en Kritik, der svarer til den, der allerede tidligere forefandtes i Hertz' og P. V. Jacobsens Dagbogsoptegnelser. Derimod fors'od han ikke at vurdere hans Skrifter, og Forbindelsen mellem de to Skribenter blev ikke holdt vedlige. Mens Hertz og H. C. Andersen ikke kom hinanden fjærnere, men stadig udvekslede Bøger, nævnes om Kierkegaard blot, at Hertz den 13. Maj 1849 fra ham modtog 2. Udgave af »Enten-Eller«. Han svarede 8. December med at sende »Tonietta«, hvorfor Kierkegaard takkede 17. Dec., da han om Morgenens mødte ham paa Gaden; og endelig skal Kierkegaard have sendt ham Bogen om sit Forfatterskab, der udkom i August 1851.

Noter.

- 1) »Nationaltidende« 23. Jan. 1930, Morgen. 2) Ny kgl. Sml. Fol. 743, 3) »Fra min Ungdom«, 1873, S. 32 f. 4) »Berlingske Tidende« 31. Marts 1930. Aften. 5) »Nationaltidende« 31. Jan. 1930, Morgen. 6) »Berlingske Tidende« 27. Maj 1930, Aften. 7) »Det nittende Aarhundrede« 1877, S. 362.
-

Bidrag til Johannes Ewalds Slægtshistorie.

Af Aage Dahl.

Det er ikke Hensigten med nedenstaaende at give en fuldstændig Stamtavle over Vaisenhuspræsten Enevold Ewalds fædrene og mødrene Slægt. Det er kun et Forsøg paa at samle de mange spredte Optegnelser, jeg har truffet paa til Johannes Ewalds fædrene Slægts Historie, idet jeg mener, et saadant Arbejde maa kunne paaregne nogen Interesse ikke blot blandt Dyrkerne af Johannes Ewalds Historie, men blandt alle Personalhistorikere i Almindelighed og af sønderjydske Personalhistorikere i Særdeleshed.

I hvor vel kun Johannes Ewalds Bedstefader, Sognepræst Enevold Lorentzen i Bylderup, med Sikkerhed kan anføres som Ewaldernes Stamfader, har jeg dog medtaget Stamtavlen over en ældre Ribeslægt som Indledning, idet jeg betragter det som mere end sandsynligt, at Enevold Lorentzen i Bylderup stammer ned fra denne; ganske vist er det ikke hidtil lykkedes at føre denne Slægt videre; men det er heller ikke lykkedes at fastslaa, hvem Enevold Lorentzens Forældre var, og naar det en Gang vil lykkes, er det rimeligt, at det bliver i den anførte Ægidius Slægt, Johannes Ewalds Rod er at finde.

Men dernæst vil jeg gerne prøve at rokke ved Samtidens og Eftertidens Dom over Johannes Ewalds Moder og forsøge at give et, som jeg tror, psykologisk rigtigere Billede af hende og hendes Forhold end det, som navnlig Dr. L. Bobé har tegnet dels i Tilskueren for 1901, dels i sin Udgave af »Johannes Ewalds Levned og Meninger«.

I. Slægten Ægidius.

Giles Christensen (Hr. Ægidius). F. 1. September.... Fik Navn efter Dagen, da han fødtes¹). Har maaske studeret i Tyskland, eller i hvert Fald paa Præsteskolen i Haderslev og maa have vist sig den lutherske Lære hengiven under sin Virksomhed som Sognepræst i Billum i Vester Horne Herred, hvor han aabenbart har været ansat før Reformationen, saa han hører til det Fler-tal af Landets Præster, som ogsaa efter den nye Tingenes Tilstand fortsatte i Embedet og tydelig nok maa have spillet en ret fremtrædende Rolle imellem de andre Præster. Thi da den tyskfødte Johann Wendt eller Hans Wandal, som han i Reglen kaldes, 1537 blev Superintendent i Ribe og skulde øve Tilsyn med

Kirke og Skole fra Limfjorden til Tønders Porte uden at kunne hverken forstaa eller tale Landets Sprog, blev Hr. Ægidius en af de fire Præster, der blev tilforordnet at følge ham som Tolk paa hans Rejser rundt i Stiftet²). Dette vilde næppe nogen Sinke eller for Reformationen mindre nidkær Mand blive valgt til.

Hustruens Navn kendes ikke, og af Børnene kendes kun to Sønner.

A. Christen Ægidiisen. Da han er opkaldt efter Far faderen, har han antagelig været ældste Søn. Han efterfulgte Faderen som Sognepræst i Billum. † 28. September 1595. G. Christina . . . . . — Børn kendes ikke —³). (Hun g. 2° 6. Februar 1597 Ib (Jacob) Christensen Høst, der blev den sidste Sognepræst i Billum. Efter hans Død blev Sognet Anneks til Janderup⁴).

B. Laurits Ægidiisen. F. i Billum 9. August 1531. Opkaldt efter Dagens Helgen⁵). Sandsynligvis Student fra Ribe drog han efter maaske først at have ladet sig immatrikulere ved Universitetet i København til Wittenberg, og hvis han er identisk med den Laurids Egendon, som 1559 studerede i Wittenberg og af Melanchton anbefaledes til kgl. Understøttelse, har han, før han drog dertil, i 4 Aar bestyret en Skole her i Landet⁶). 11. Marts 1561 Skolemester i Ribe. Efter 4 Aars Gerning her opsagde han sit Embede og drog paany til Wittenberg, hvortil han ankom 10. Juni 1565 og Aaret efter, 5. Marts 1565, tog Magistergraden som Nr. 1 af 38 Kandidater⁷). 25. Marts 1567 Rektor i Ribe paany. I Naadensaaret, da han kun oppebar Embedets halve Indtægt, fik han 160 Sldr. 2 Mk., hvad der sikkert har forekommet ham at være en ikke ubetydelig Sum, men dog for lille for ham at leve af: »Hvor er de blevne af?« spørger han i en Regnskabsbog. »Nescio!«⁸). 11. November 1569 Lektor theol. Ribe — Sp. i V. Vedsted. Da han først 23. Marts 1572 holdt sin Tiltrædelsesprædiken og ved den Lejlighed første Gang forvaltede Sakramenterne, maa han de første Aar have ladet Præsteembedet besørge af andre⁹). 28. April 1580 Sp. v. St. Cathrine K. i Ribe. 21. Februar 1587 Kannik i Ribe. (Hvad han siden 1579 havde haft Ventebrev paa)¹⁰). 9. Januar 1596 rantes han af et Slagtilfælde, der omtrent berøvede ham Mælet og umuliggjorde ham fortsat Præstegerning, hvorfor han 15. Januar s. A. tog Afsked. † i Ribe 16. September 1597, begr. i St. Cathrine K. midt for Koret 18. September s. A.¹¹). G. 1° i Ribe 24. November 1566 Sophie Iversdatter Stub. F. i Ribe 1531. † i Ribe 23. Marts 1591. Datter af Raadmand i Ribe Iver Stub og Anne Kristensdatter Hegelund, som efter hendes første Mands Død havde ægtet den

kgl. Rentemester for Nørre Jylland, Hr. Jørgen Pedersen¹²). — Sophie Stub havde været g. 1° Søren Svendsen, som 1554 var Stiftsskriver i Ribe. Afsat 28. November 1560 for Restancer i sit Regnskab. † 1564 saa yderlig forgældet, at hun maatte fragaa Arv og Gæld efter ham¹³). — Laurits Ægidiisen g. 2° i Ribe 21. Oktober 1593 Marine Laugesdatter. † 9. Februar 1600. Datter af Raadmand i Ribe Lauge Steffensen og Mette Christensdatter og Enke efter Borgmester i Ribe Peder Mortensen Hegelund¹⁴). Sidste Ægteskab var barnløst. Af 1. Ægteskab kendes med Sikkerhed 3 Sønner; Kinch nævner, at et Par andre Sønner døde unge og gætter paa en Datter.

I. Ægidius Lauritzen. F. i Ribe 15. September 1568. Stud. Ribe 1586. Derefter studerede han i København og Tyskland til 1591. 13. Februar 1596—21. Marts 1605 Rektor i Ribe. 8. Maj 1597 Magister Kbh.¹⁵). 26. Juni 1603 Archidiakon i Ribe, hvormed var forbundet et Regnskabsprovsti i Tørninglen. Efter Moderen bar han Tilnavnet Stub. † i Ribe 21. April 1627. G. i Ribe 26. August 1599 Maren Andersdatter Vedel. F. i Ribe 22. Juli 1582. † 28. Juni 1639. Datter af Hofpræst og Kgl. Historiograf Anders Sørensen Vedel og Mette Hansdatter Laugesen¹⁶). I Flg. Vahl skal de have haft 16 Børn¹⁷). Epitaphiet nævner dog kun 15¹⁸).

a. Laurits Ægidiisen. F. i Ribe 25. September 1600. † i Ribe 18. August 1601¹⁹).

b. Hans Ægidiisen. F. i Ribe 27. Oktober 1601. Stud. Lund 1623²⁰). Imm. Leyden 16. November 1628²¹). 24. Maj 1631 Magister Kbh.²²). 1631 Rektor i Aalborg. Entl. 27. Juni 1653. † 1659²³). G. Ane Sørensdatter. Datter af Slotsskriver i Aalborg Søren Madsen og Birgitte Thomasdatter²⁴). Hun g. 2° Peter Panck. 1649 Byskriver i Aalborg. Ca. 1663 Byfoged sm. St. † 1682²⁵).

c. Laurits Ægidiisen. F. i Ribe 18. December 1602²⁶).

d. Søren Ægidiisen. F. i Ribe 21. Februar 1604²⁷).

e. Sophie Ægidia. F. i Ribe 11. Marts 1605. G. Hans Pedersen. Søn af Kbm. i Ribe Peder Sørensen og Gyde..... Stud. Ribe 1622. 16. April 1626 Sp. Janderup. 5. Marts 1630 till. Sp. i Billum. 10.—11. Oktober 1634 led han stor Skade af Stormfloden, som trængte helt ind i Præstegaarden.

- 1653 Provst V. Horne Herr. † 1657. (Han var g. 1° Anna Christensdatter, Datter af Sp. Christen Sørensen i Janderup; og 3° Anna ..... F. 1617. † 24. Maj 1658). Med Sophie Ægidia 4 S. 1 Dtr.²⁸).
- f. Anders Ægidiisen. F. i Ribe 9. Juni 1606. Raadmand i Slangerup²⁹).
- g. Dorthe Ægidia. F. i Ribe 17. April 1608. † 2. September 1609³⁰).
- h. Anna Ægidia. F. i Ribe 23. Maj 1609. † 6. Maj 1671. G. Hans Nielsen Lend. F. Gram 1593. Søn af Sp. i Gram Niels Johansen. 1616 Sp. i Gram. Han skal have haft et yndigt stærkt Mæle til at messe Latin. † i Gram 28. April 1656. (G. 1° 1612 Gunder Nielsdatter Bonnus. Datter af Raadmand i Ribe Niels Poulsen Bonnus. Og 2° 1617 Anna Matthiasdatter Pors. F. i Ribe 1604. ° i Gram .. Juni 1635. Datter af Sp. v. Ribe Domkirke Mathias Andersen Pors og Anna Pedersdatter³¹).
- i. Ivar Ægidiisen. F. i Ribe 8. November 1610. Boede vist i Malmø og døde før 1651. G. Anna Pedersdatter. De havde 1 S.³²).
- k. Dorthe Ægidia. F. i Ribe 20. Maj 1612. G. Søren Pedersen Brøndum. Var Borger i Ribe. † 1647 eller 1648. Fl. B.³³).
- l. Sidsel Ægidia. F. i Ribe 22. Juli 1613³⁴).
- m. Mette Ægidia. F. i Ribe 2. Februar 1615³⁵).
- n. Dødfødt Datter. F. i Ribe 8. Februar 1616³⁶).
- o. Viveke Ægidia. F. i Ribe 3. Marts 1617. † 18. Maj 1683. G. i Ribe 9. Juni 1648 Christen Rasmussen Brod. F. i Skaane 1608. Stud. Lund 1632³⁷). 20. Maj 1645 Magister Kbh. 11. Maj 1646 Konrektor i Ribe. 12. Juni 1647 Rektor i Ribe. † i Ribe 2. Februar 1651. U. B. ³⁸).
- p. Karen Ægidia. F. i Ribe 28. Februar 1620. † i Ribe 18. Februar 1670. Ugift³⁹).
- II. Søren Lauritzen. F. i Ribe 1571. † i Ribe 5. Maj 1588⁴⁰).
- III. Ivar Lauritsen. Sammen med Broderen Ægidius oprejste han et Epitaphium for Forældrene og Broderen Søren⁴¹).
- IV. Johanna Ægidia. Formodes af Kinch at være Datter af Ægidius Lauritzen. G. i Ribe 19. November

1591 Niels Hansen Varder. 15. April 1591—1599 Res. Kpl. i Rødby-Ringsebølle. Hun døde i Rødby 12. Juli 1594⁴²⁾.

Et Sted, som jeg ikke har kunnet finde igen, har jeg set fremset den Formodning, at Ewaldernes Stamfader Enevold Lorentzen var Søn af Mester Lauritz Ægidiisen og maa-ske identisk med den ovennævnte Ivar Lauritzen. Det er vist i Pastor H. N. A. Jensens efterladte Papirer i Kiels Univ. Bibl., jeg har fundet dette. Paa denne Maade skulde det antagelig forklares, at hans Navn ikke var nævnet paa Epitaphiet. Imidlertid udelukker Epitaphiets Ordlyd ikke, at der jo kan have været andre levende Sønner end de to, der navngiver sig derpaa: »Ægidius & Ivarus filii mæsti posuerunt«⁴³⁾. Det kan være de eneste, der var blevet tilbage i Fødebyen. Dertil kommer, at Ivar næppe vilde blive omskrevet til Enevaldus. En Tid var jeg tilbøjelig til at antage, Enevold Lorentzen var Søn af Laurits Ægidiisen. Der er imidlertid den Vanskelighed, at det udtrykkelig siges, at dennes sidste Ægteskab var barnløst. Skal han have været af 1. Ægteskab, maa han af Hensyn til Sophie Stubbs Alder være født senest 1580—1585 og sandsynligvis endnu tidligere. Men da han først blev Student 1627 er det næppe sandsynligt, at han i det hele taget kan anføres som Barn af disse Forældre, snarere maaske som Dattersøn. Det eneste, jeg i denne Sag føler mig overbevist om, er, at han hører til denne Slægt.

II. Slægten Ewald.

Enevold Lorentzen eller Laurentius. F. i Ribe¹⁾. Stud. Ribe 1627²⁾. 20. Januar 1631 ordineret til Sognepræst i Bylderup i Slogs Herred. † i Bylderup 1660³⁾. Han var to Gange gift. Navnet paa den første Hustru kendes ikke. Men hun var fra Ribe eller Ribeeegnen. Antagelig er det gennem denne Hustru, Slægtskabet skal regnes, naar Nikolai Ewald siden hen kalder Lauge Hansen Stauning, Sognepræst i Møgeltønder »Oheim«. Det maa dog tages i Betragtning, at hans Beregning af Slægtskabsgrader i høj Grad afviger fra den nu gængse⁴⁾. — I dette Ægteskab fødtes en Søn. Da denne ikke kan være opkaldt paa Hr. Enevolds Side, formoder jeg, at han er opkaldt efter Morfaderen, og idet jeg gaar ud fra, at den ældste Datter af andet Ægteskab efter Skik og Brug er opkaldt efter den første Hustru, skulde hendes Navn have været: Birgitte Sørensdatter⁵⁾. — G. 2° Catharina Prætorius. F. i Højst 26. November 1615. † i Højst 10. November 1701. Begr. sm. St. 22. November s. A. Datter af Sp. i Højst Johannes Prætorius og Metta ..... 10 B.⁶⁾.

- A. Søren Ewald. (Severinus Enevaldi). Eneste Barn af første Ægteskab. Begr. i Bylderup 7. April 1644⁷).
- B. Johannes Ewald⁸). F. i Lendemark 26. April 1637. Blev Student formodentlig fra Tønder. Immatr. Leipzig 1656⁹). † i Leipzig, hvor han studerede Theologi¹⁰).
- C. Birgitte Ewald. F. i Lendemark 12. Januar 1639. Begr. i Bylderup 11. Marts 1686, g. i Bylderup 16. Oktober 1683 Friedrich Lilie. F. i Adelby 1633. Søn af Provst Heinrich Lilie og Catharina . . . . . Diakon i Bylderup. Begr. i Bylderup 30. November 1708. (G. 1° 28. December 1664 Margaretha Pauli. F. . . . . Maj 1603. Begr. i Bylderup 3. Maj 1683. Enke efter en Pastor Martini¹¹) 3°. . . . . Han var i Aarene før sin Død ofte til Alters med sin Hustru¹²).
- D. Mette Ewald. F. i Lendemark ca. 15. September 1641¹³). G. Ægidius Lauritzen. F. i Ribe 7. Januar 1637. Søn af Stadssekr. & Vinhandler Laurentius Jensen og Maren Bertelsdatter Struck¹⁴). Stud. Ribe 1656¹⁵). 17. Marts 1661 Sp. i Bylderup. † i Lendemark 22. Juli 1698. Begr. i Bylderup 29. Juli s. A. (Han var vist g. 2° Catharina Holst, Datter af Kbm. i Flensborg Andreas Holst og Salome Lundius fra Ullerup Prgd.)¹⁶). Blandt deres Børn, af hvilke 3 blev Præster, var den bekendte Udgiver af Varnæs Salmebogen, Sp. i Varnæs Barthold Christian Ægidius.
- E. Laurentius (Lorentz) Ewald. F. i Lendemark 1643. 1668 Sp. i Dagebøl. † i Dagebøl 13. November 1698. G. Gude Andersdatter Ambders. Datter af Sp. i Burkal Andreas Ambders og Elisabeth Caspersdatter. De havde i hvert Fald 2 Sønner og 1 Datter¹⁷). Hun g. 2° Laurentius Møller. F. i Flensborg, Søn af Sp. v. Nikolai K. Flensborg Olaus Møller og Christine Breckling. 6. December 1698 valgt Sp. i Dagebøl. † i Dagebøl 22. Oktober 1727¹⁸).
- I. Mette Magdalene Ewald. G. Johannes Prætorius, Degn i Burkal. (Se under Slægten Prætorius).
- II. Andreas Ewald. Blev som Student fra Tønder immatr. Kiel 27. April 1705¹⁹). 1721 Adj. min. cum spe succ. i Dagebøl. 22. Oktober 1727 Sp. sm. St. † i Dagebøl 14. Marts 1741²⁰).
- III. Johannes Ewald. Immatr. Kiel s. D. som Broderen ovenfor. Blev siden Kompastor v. Rendsburg Kristk. G. Uelsby 31. Januar 1727 Dorothea Christlieb Heering. Datter af Sp. i Bargum Josva Hee-

ring og Dorothea Christine Lüders. Mindst 3 S. 2 Døtre²¹).

a. Heinrich Christian Gottfried Ewald. F. i Rendsburg 24. Januar 1728. Immatr. Kiel 13. Oktober 1746²²). 24. Februar 1755 Diakon i Brockdorf. Ord. 4. Oktober s. A. 1756 Sp. sm. St. † i Brockdorf 9. Marts (13. Maj) 1779 (1780). G. 1755 Wibke Katharina Storm. Datter af Sp. v. Rendsburg Marie K. Georg Storm og Charlotte Sophie Hedewig Meyer²³). Af deres Børn kender jeg kun 1 Søn:

1. Christian Friedrich Georg Ernst Ewald. F. i Brockdorff 1766. Stud. Medicin i Kbh., Greifswald og Kiel, hvor han immatr. 2. Maj 1795²⁴). 5. September 1795 Dr. med. Kiel. 1795 prakt. Læge i Kappel. 1806 prakt. Læge paa Taasinge. S. A. prakt. Læge i Svendborg. 29. December 1807 karakt. Fysicus. 30. Maj 1821 Cancelliraad. † i Svendborg 27. Juni 1827. G. A malie Cla r²⁵).

b. Johann Jacob Ewald. D. i Rendsburg Kristk. 19. Juni 1729. Immatr. Kiel 7. Oktober 1747²⁶).

c. Charlotte Friederica Ewald. D. i Rendsburg Kristk., 16. Juli 1730²⁷).

d. Otto Nicolaus Ewald. D. i Rendsburg Kristk. 13. September 1731²⁸).

e. Marie Eleonore Antoinette Ewald. D. i Rendsburg Kristk. 21. December 1733.²⁹

f. Dorothea Catharina Ewald. D. i Rendsburg Kristk. 19. Januar 1736³⁰).

IV. Christian Ewald. Døde som Barn³¹).

V. Christian Ewald. F. i Lendemark 6. April 1646. Var først ansat i Sølvkammeret i Kbh men blev siden Tolder i Bredebro³²). Af hans Børn kender jeg en Søn:

a. Peter Christian Ewald. Degn i Bredebro. G. Anna Henriksdatter Rutensteen³³). Mindst en Søn:

1. Joachim Ewald. F. i Bredebro 28. Maj 1725. Stud. Ribe 1746³⁴). Cand. 2. August 1750 h. Var først Huslærer i Farup Prgd., men blev 1753 Lærer ved Vaisenhuset, sluttede sig nær til Enevold Ewald, der døde i hans Arme³⁵). 11. April 1755 fik han Ventebrev paa Vejen-Læborg Sognekald, men blev s. D. Sp. i Vorbasse-Grene og ord. 11. Juli s. A. Han omtales som en dygtig Præst, en from Pietist og Ven

af Brødremenigheden, som han til sidst helt sluttede sig til. 4. Maj 1764 Sp. i Hviding. Entl. 7. August 1807 som Jubellærer, hvorefter han tog Bolig i Christiansfeld. † i Christiansfeld 12. April 1806 og begravet paa Brødremenighedens Kirkegaard. G. 11. April 1755 Esther Stemann. F. i Grelsbøl ved Tønder som Datter af Gaardejer og Dige-foged Ebbe Sønnichsen og Cathrine Sønnichsen. † i Hviding 22. August 1782 5 B.³⁶).

- A). Johannes Ewald. F. i Vorbasse 7. August 1761. Var først Lærer i Christiansfeld, men blev siden Præst i Brødremenigheden. Hans Hustru var Datter af Mølleren i Taarning Mølle ved Christiansfeld Sønnich Sønnichsen og Maria Margrethe Heise¹³⁷).
- B). Anna Christine Ewald. F. i Vorbasse 23. November 1762. † i Gislev 5. Marts 1851. G. 1791 Knud Knudsen. F. i Nr. Næraa 2. Juni 1752. Søn af Sp. i Nr. Næraa—Nr. Højrup Hans Knudsen og Anna Andersdatter Hyllerup. Stud. Odense 1741. Cand. 14. September 1743 h. 24. Maj 1780 fik han Ventebrev paa Nr. Næraa—Nr. Højrup Sognekalder. 1785 Adj. min. cum spe succ. sm. St. Ord. 4. November s. A. 21. Januar 1791 ved Faderens Død Sp. sm. St. 9. Januar 1795 blev Bederslev Anneks i St. f. Nr. Højrup. Entl. 5. November 1817. † 7. September 1822. 3 S. 2 Dtr.³⁸).
- C). Christian Ewald. F. i Hviding 1768. Cand. theol. † i Christiansfeld 24. Marts 1789 af Blodstyrtning under et Besøg hos Broderen. Ugift³⁹).
- D). Cathrine Ewald. F. i Hviding 4. Maj 1774. † 15. November 1841. G. 1791 Jens Frederik Boesen. F. i Rynkeby 3. September 1765. Søn af Sp. i Vigerslev-Veflinge Ludvig Mortensen Boesen og Ulrikke Eleonore Sechmann. Stud. pr. 1782. Cand. 21. Juni 1797 nc. 16. Juli 1788 Sp. i Vigerslev-Veflinge. Ord. 13. August s. A. 5. Oktober 1791 Provst for Skovby Herr. 5. September 1815 Rang med Amtsprovster. 16. Juli

1836 R. af Db. † i Vigerslev 23. August 1839
som Jubellærer. 6 S. 6 Dtr.⁴⁰).

E). Maria Ewald. Levede ugift hos Faderen
til hans Død⁴¹).

H. Peter Ewald. F. i Lendemark .. December 1648. Begr. i
Bylderup 17. Marts 1649⁴²).

I. Peter Ewald. Førte Skib paa Ostindien. Boede senere i
England, hvor han giftede sig »und hatte eine galante Frau«
† ved Skibets Forlis⁴³).

K. Gregorius Ewald. Var først ansat paa Frederiksborg
Amtstue og blev siden Tolder i Kbh. † i Kbh. 1697⁴⁴). Fik
30. September 1674 Till. til at gifte sig med Dorothea
Marcus Prices⁴⁵). Derefter fik han 6. Oktober 1676 Til-
ladelse til at gifte sig med Dorothea Nielsdatter⁴⁶).

L. Nicolaus Ewald. F. i Lendemark 1658. Imm. Kiel 5.
Juli 1679⁴⁷). Det er dog neppe det eneste Universitet, han har
besøgt. Efter Tidens Skik maa han antages at have besøgt ad-
skillige andre Universiteter for saaledes at dygtiggøre sig til
den Gerning, han i Fædrenes Spor havde valgt at vie sig til.
Fra hans Immatriculation i Kiel bliver der et Slip i hans Liv
paa 14 Aar, hvor jeg ikke kan følge ham. I Kbh. synes han som
den første af sin Slægt ikke at have studeret, i hvert Fald har
jeg ikke fundet ham i Universitetsmatriklen. Det er saa meget
mærkeligere, om end ikke enestaaende, naar man tager i Be-
tragtning, at Kirkesproget i det Sogn, hvor han siden blev Præst,
var dansk. I Kraft af den Uddannelse, han saaledes havde faaet,
og efter hvad der ogsaa var Sædvane i Hertugdømmet, blev
hans Embedssprog tysk, og Kirkebøgerne fører Ætlingen af
den danske Tolk for Tyskeren Wandal paa Tysk. Det vil dog
være en forhastet Slutning at drage, at ogsaa hans Hussprog
har været tysk. Utvivlsomt var det den vestslesvigske Dialekt,
der siden lød i hans Præstegaard, og som hans Børn lærte at
tale. Imidlertid synes den theologiske Uddannelse, han havde
faaet ved Tysklands orthodoxe Lærestalter, ikke at have
udtørret hans kristne Hjerteliv. Hans Hjertesuk, der er ind-
skrevne i Højest gamle Kirkebog, tyder ikke paa, at det er
en af den orthodoxe Periodes hjertekolde Personligheder, man
staar overfor. Meget mere maa han vel betegnes som en af
denne Præstetypes gammeltroende, en af de stille i Landet, der
varsler om slumrende Livskraft for Menighedslivet og i sit Skød
bærer den nye Dag. Det er i Aaret 1693, vi atter træffer Ni-
kolai Ewald. Da kaldes han til Adj. min. cum spe succ. i Højest
hos hans Moders Brodersøn, Johannes Prætorius, som vil blive nærmere omtalt under Slægten Prætorius. 1703

Sp. sm. St. ved Formandens Død. I hans sidste Aar blev han stærkt paavirket af Sønnen og de Tanker og Arbejdsformer, der med ham trængte ind paa ham, og ogsaa efter Sønnens Bortrejse til Kbh., holdtes der hver Aften Bedemøder i Prgd. i Højst, hvortil de omvendte i Sognet gav Møde⁴⁸). † i Højst 16. November 1733 og begravet Højst 8. December s. A.⁴⁹). G. i Højst 6. Juni 1694 Mette Magdalene Prætorius. F. i Højst 16. Maj 1671. Begr. sm. St. 15. November 1729⁵⁰). Datter af Sp. i Højst Johannes Prætorius og Dorothea Apollonia.....(om dem se Slægten Prætorius). 10 Børn.

I. Catharina Ewald. F. i Højst 5. Maj 1695. G. Peter Michelsen, Kirchspieltogt i Hostrup⁵¹).

II. Enevold Ewald. F. i Højst 29. August 1696. Blev Prof. Theol. og Præst v. Vaisenhuset Kbh. † i Kbh. 17. November 1754. G. i Kbh. 11. Oktober 1730 Maria Matthiasdatter Wulff. F. i Kbh. 23. April 1715. † i Kbh. 3. Maj 1791. Datter af Bygningsentreprenør og Tømmerhandler i Kbh. Matthias Wulff og Maria Martens⁵²). Mindst 5 S. (Om Enevold Ewald og hans Hustru se nedenfor).

a. Nicolai Ewald. D. i Kbh. 4. September 1731. † som Barn⁵³).

b. Matthias Ewald. F. i Kbh. 3. September 1732⁵⁴). † som Barn.

c. Matthias Wilhelm Ewald. F. i Kbh. 1739. Stud. Roskilde 1758. Efter stadig Vekslen mellem Studier og Soldatertjeneste, blev han endelig 1761 sendt til Vestindien som hvervet Soldat. 8. Marts 1763 Korporal. Degrad. 21. November 1764 for slet Opførsel. 1765 deserterede han til et af de spanske Eilande, men omkom under Forsøget i en Orkan⁵⁵).

d. Johannes Ewald. F. 18. November 1743. Dansk Digter. † 17. Marts 1781. Ugift. Hans Liv er for ofte beskrevet og for kendt til, at det skal omtales her. Kun skal her peges paa det ejendommelige Træf, at det bliver denne Mand, hvis Fædrene og Mødrene Slægt havde Rod i Grænselandet, der blev Forløberen for Nationalbevidsthedens Gennembrud i vort Folk og med sin kendte Replik fra Harlekin Patriot: »Al vor Fortræd er tysk!« klart formulerede den Tankegang, der siden arbejdede sig frem i Folket og affødte Loven om Indfødsretten⁵⁶).

e. Enevold Ewald. F. i Kbh. 1753. 1774 Sekondløjtn. i Rytteriet. 1776 Premierløjtnant i Husarerne.

- 1777 Jagtjunker. 1782 indlagt paa Hospitalet for Kønssygdom, og for slet Husholdning og daarlig Opførsel dømt til at hensættes et Aar i Kastellet. Afskediget 1785. Rejste til Wien, hvor han 1786 til en Jøde pantsatte sit Afskedspatent. 1791 var han Staldmester i Siebenbürgen. Var i alle Henseender en Døgenigt⁵⁷).
- III. Dorothea Apollonia Ewald. F. 27. Maj 1698 i Højst. 3 S. 2 Dtr. G. i Højst 20. September 1727 Hans Rasmussen Schmidt. F. i Sottrup 1700. Degn i Højst⁵⁸). † i Højst 1. Juli 1746. Begr. sm. St. 10. Juli s. A. Søn af Rasmus Hansen Schmidt i Sottrup.
- IV. Cathrine Elisabeth Ewald. F. i Højst 22. Juli 1700. † i Højst 30. Januar 1706 af Mæslinger⁵⁹).
- V. Johannes Ewald. F. i Højst 26. Juli 1702, Bonde i Højst. G. i Højst 6. Juli 1724 Anna Maria, Enke efter Hans Holmorst, Retsskriver og Kirchspielvogt i Højst. 6 B.⁶⁰).
- a. Mette Maria Ewald. F. i Højst 2. Maj 1725⁶¹).
- b. Anna Margrethe Ewald. D. i Højst 28. August 1727. † i Højst 25. September 1744⁶²).
- c. Nicolai Ewald. D. i Højst 21. December 1730. Begr. i Højst 8. April 1731⁶³).
- d. Nicolai Ewald. D. i Højst 19. Marts 1732. Begr. i Højst 13. Marts 1733⁶⁴).
- e. Catharina Dorothea Ewald. D. i Højst 6. Juni 1734. Begr. i Højst 31. Maj 1735⁶⁵).
- f. Mette Christine Ewald. F. i Højst 1736⁶⁶).
- VI. Lorentz Gregorius Ewald. F. i Højst 18. August 1704. † sm. St. 11. Februar 1706 af Mæslinger⁶⁷).
- VII. Lorentz Gregorius Ewald. F. i Højst 1. Maj 1706. † sm. St. 10. Juli 1707⁶⁸).
- VIII. Cathrine Elisabeth Ewald. F. i Højst 8. Juli 1708. G. i Højst 30. Juni 1729 Peter Bossen. D. i Højst 8. November 1705. Søn af Kirchspielvogt i Alslev Boh Mortensen og Maren Hansdatter fra Mjolden. De boede først i Højst, men flyttede siden til Løgumkloster. Fl. B.⁶⁹).
- IX. Mette Magdalene Ewald. F. i Højst 2. August 1710. † i Højst 12. Januar 1769. G. i Højst 25. November 1732 Espen Petersen Hørup. F. i Hørup 1697. Det kan næppe betvivles, at hans Forældre var Peter Hansen Snogbæk — som vist er identisk med den Peder Skolemester i Hørup paa Als som begravedes der 6. Januar 1716 — og Eleonora Esbensdatter,

som viedes i Hørup 4. August 1695. Hendes Forældre var Diakonen i Hørup Hr. E s b e n J a c o b s e n og Hustru A n n a . . . . .⁷⁰). Pastor Hørup havde studeret ved tyske Universiteter, var ikke Student fra Odense eller immatrikuleret i Kbh. som ellers Alsingernes Skik var, og derved forklares det vel, at ogsaa han førte Kirkebogen paa tysk. 1. August 1732 blev han Adj. min. cum spe succ. i Højst og 16. November 1733 succederede han ved Svigerfaderens Død, men allerede 8. December 1737 døde han selv fra Hustru og 3 smaa Børn, af hvilke ingen fortsatte Slægtens Traditioner, saa han blev den sidste af den Række beslægtede Præster, som fra 1544 havde beboet Højsts gamle Præstegaard og forkyndt Evangeliet for de skiftende Slægter. Af Sønnerne⁷¹) var den ældste Søn, N i k o l a i, født i Højst 2. August 1733, vistnok Missionær for Brødremenigheden, (eller Sømand). Han døde i Surinam 7. September 1759, hvorfor hans Moder lod afholde en Mindegudstjeneste for ham i Højst Kirke⁷²). — Den anden Søn, P e t e r, fødtes 6. April 1735, men efter hans Konfirmation i Højst Kirke 1750 har jeg ikke hidtil fundet hans Spor⁷³). — Datteren M e t t e M a g d a l e n e H ø r u p, født i Højst efter Faderens Død 10. November 1738, ægtede 12. Februar 1762 i Højst Bonden I n g v a r d t P e t e r s e n H ø c k fra Burkal Sogn, Broder til den daværende Sognepræst i Højst⁷⁴). — Pastor Hørups Enke indtraadte ikke i nyt Ægteskab, et i de Dage ret sjældent Tilfælde hos Præstenkerne. Alt tyder paa, at hun har været hjertelig grebet af Pietismen og levede stærkt med i det aandelige Liv, som i de Dage rørte sig i Egnen omkring Højst og Burkal.

- X. B i r t h a M a g d a l e n a E w a l d. F. i Højst 10. November 1713. † i Tønder 20. August 1779. Begr. sm. St. 23. August s. A. G. T h o m a s H ø y e r. Købmand i Tønder⁷⁵).

III. Slægten Prætorius.

Stamfaderen, hvis Navn jeg ikke har fundet, boede i Bedsted. Antagelig har han været Herredsfoged, deraf Navnet. 2 Sønner har jeg fundet.

- A. B e r t r a m P r æ t o r i u s. Havde Bryllup 15. Juni 1595¹). † i Højst 22. Maj 1611.
 B. J o h a n n e s P r æ t o r i u s. F. i Bedsted 1561. 16. November 1589 Adj. min. cum. cum spe succ. i Højst, hvor han tiltraadte 21. December s. A. 23. Oktober 1592 Sp. sm. St.

† i Højst 14. December 1645, begr. 22. December s. A. G. 1° Cathrine Petersdatter. † i Højst 8. Februar 1608. 1 S. G. 2° i Højst 16. Oktober 1608 Metta . . . . . F. 1570. Begr. i Højst 17. Marts 1659. 4 B.²⁾). Medens det ikke er lykkedes mig at finde noget om hans anden Hustrus Afstamning, var den første hans Formands Datter. Formanden Peter Thomsen var vist født i Ribe 1509 som Søn af en Thomas Thomsen. 1537 blev han Kollega ved Ribe Latin-skole. 1542 avancerede han til Rektor ved samme Skole og fik tillagt Indtægten af Hornstrup Sogn, men allerede 1544 afgik han fra denne Stilling for at blive Sp. i Højst. † i Højst 23. Oktober 1592 og begr. 26. Oktober s. A. Hans Hustru Catharina, der mulig har været Datter af eller Enke efter den første lutherske Præst i Højst, Frederik, blev begr. i Højst 16. November 1602. Foruden Datteren, der ægtede Eftm. havde de en Søn Thomas, der blev Præst, enten Thomas Petersen i Branderup eller snarere Thomas Petersen Gualtherus i Burkal³⁾).

- I. Christian Johansen Prætorius. F. i Højst 13. September 1590⁴⁾).
- II. Peter Johansen Prætorius. F. i Højst 14. August 1609. Boede i Flensborg, hvor han begravedes 11. Januar 1652⁵⁾).
- III. Johannes Johansen Prætorius. F. i Højst 21. Maj 1611. Ord. 3. Juni 1637 til Adj. min. cum spe succ. i Højst. Tiltr. 13. September s. A. og succederede 14. December 1645 ved Faderens Død. † i Højst 4. December 1686. G. i Højst 9. Juni 1639 Ellen Thorstensdatter 1 S.⁶⁾).
- a. Johannes Prætorius. F. i Højst 10. Juli 1640. Imm. Kiel 9. Oktober 1665⁷⁾. 1667 Adj. min. cum spe succ. i Højst. 4. December 1686 Sp. sm. St. Begr. i Højst 3. Oktober 1703. Hans Hustru Dorothea Apollonia var f. 1644 og blev begr. i Højst 5. December 1724. 10 B.⁸⁾).
1. Mette Magdalene Prætorius. F. i Højst 11. Marts 1670. † sm. St. 13. April s. A.⁹⁾).
2. Mette Magdalene Prætorius. F. i Højst 16. Maj 1671. Begr. i Højst 15. November 1729¹⁰⁾. G. i Højst 6. Juni 1694 Nikolai Ewald, Sp. i Højst. Se Slægten Ewald.
3. Johannes Prætorius. F. i Højst 24. Januar 1673. Degn i Burkal. Pietist og Hernhuternes nære Ven. Levede 1743. G. Mette Magdalene

Ewald. Datter af Sp. i Dagebøl Laurentius Ewald og Gude Andersdatter Ambders¹¹).

- A). Lorenz Prætorius. F. i Burkal 27. November 1708. Ministerialembetsmand i Kbh. Konferensraad. En af Lederne af Brødreneunitedet i Kbh. † Kristiansfeld 23. August 1781. G. 26. August 1735 Gertrud Maria Eicksted. F. i Kbh. 1713. † 17. Oktober 1804¹²).
- I). Johannes Prætorius. F. i Kbh. 20. Oktober 1738. Præst i Kristiansfeld 1772. † i Kristiansfeld 12. December 1782. G. Maria Jensen¹³). (Hun g. 2° 29. Marts 1784 Johann Friedrich Frühauf. F. 3. April 1729. 1782 Præst i Kristiansfeld. † 24. Juni 1799¹⁴).
- B). Gude Cathrine Prætorius. D. i Burkal 9. Juli 1711¹⁵).
- C). Helene Elisabeth Prætorius. G..... Meinert. Skipper i Dagebøl¹⁶).
- D). Dorothea Apollonia Prætorius. G. Paul Asmussen. Degn i Burkal¹⁷).
4. Jacob Conrad Prætorius. F. i Højst 5. Maj 1675¹⁸).
5. Stephan Hinrich Prætorius. F. i Højst 10. Maj 1677. Som Student fra Tønder immatr. Kiel 2. Juli 1695¹⁹). Immatr. Kbh. 30. Juni 1698²⁰). 22. Oktober 1701 Adj. min. cum spe succ. i Hammelev, efter først at have været Huslærer paa Skjærsø. 25. Juni 1727 Sp. sm. St. † i Hammelev 26. Juli 1742. G. i Hammelev 7. September 1702 Dorothea Sophia Reimer. † 1758. Datter af Sp. i Hammelev Johannes Reinholdsens Reimer og Anna Maria Christiansdatter. 5 S.²¹).
- A). Johannes Prætorius. Immatr. Halle 17.. immatr. Jena 11. Marts 1722²²). Var først Rektor i Büsum i Ditmarsken. 1733 Sp. i Simonsberg. 17. August 1742 Sp. i Hammelev. † i Hammelev 25. Juli 1751 kort efter hans Præstegaard var brændt. G. Elsa be Kruse. »Gud hørte hans Enkes og to Sønners Hylen og bevægede Kongen til at kalde ham hans Broder til Eftermand, som antog sig disse bedrøvede«²³).

- I). Stephan Hinrich Prætorius. F. i Simonsberg 1740. Stud. Haderslev 1763²⁴). 1772 Sp. i Tetenbüll. Tiltr. 9. August s. A. .... Oktober 1783 Sp. i Heils-Veistrup. † i Heils 29. Maj 1806. G. Margrethe Hedvig Holst. Jeg har fundet 1 S.²⁵).
- a). Johann Jacob Prætorius. F. i Heils 20. December 1784. Stud. Haderslev 1808²⁶). Cand. 20. Juli 1818. l. 22. August 1821 Sp. paa St. Thomas-St. Jan. Ord. 5. Oktober s. A. till. Miss. sm. St. 19. September s. A. 4. Juni 1831 Sp. i Tødsø-Erslev. † i Tødsø 16. Januar 1833. G. 1° 30. August 1821 Caroline Marie Lehmeier. F. i Kallø 19. Juli 1798. † paa St. Thomas 2. September 1823. Datter af Birkedommer, Kammerraad Morten Frederik Lehmeier og Mette Brendstrup. 1 B. G. 2° 7. Juli 1724 Charlotte Angélique Raupach. F. paa St. Thomas 29. Maj 1806. † i Kbh. 8. Januar 1862. Datter af Garnisons og Regimentskirurg Frederik Andreas Raupach og Charlotte Antoinette von Holten. 3 B.²⁷).
- 1). Carl Stephan Heinrich Prætorius. Købmand²⁸). G. 1° Sophie Christine Walløe. † 6. Maj 1856²⁹). G. 2° Thora Sophie Schou. † 9. April 1875³⁰).
- (A. Axel Frederik Johannes Prætorius. F. 8. Februar 1851. Exam. jur. 1881. 1882—1886 Ejer af Aabygaard, Aarhus. 1884 Assist. v. Statsbanerne. G. Kbh. 28. Juni 1883 Clara Hanne Ida Rosaline von Thun. F. i Kbh. 2. August 1854. Datter af Ritmester Ludwig Vilhelm Emil Warnstedt von Thun og Julie Sørine Ovine Henriette Kierulf³¹).
- (B. Carl Valdemar Prætorius. F. paa St. Thomas 23. Oktober 1852. Stud. Herlufsholm 1872. Cand. 22. Januar 1878. l. 5. September 1881 p. Kpl. i Ørting-Falling. Ord. 7. Oktober s. A. 15. Juni 1884 prv. Medhj. i Vellev. 13. April 1886 Sp. i Sevel. 12. Marts 1901 Sp. i Fjeldsted-Harndrup. Entl. 12. September 1924. † 26. Februar

1928 som den foreløbig sidste Præst af Slægten her i Landet. G. 1° Asmild 12. Oktober 1888 Johanne Marie Bruun. F. p. Bruunshaab 20. Juli 1862. † p. Bruunshaab 11. Juni 1901. Datter af Fabrik-ejer Bertel Bruun til Bruunshaab og Engel Marie Reinholdine Bruun. G. 2° i Dalum 2. August 1907 Meta Sophie Poulsen. F. i Stub-bæk, Ensted Sogn 25. September 1860. Datter af Provst, Sp. i Karleby-Horreby Christian Michael Johannes Poulsen og Abel Meta Marie Johansen³²).

II). Andreas Christian Prætorius. F. i Simons-berg 29. Oktober 1741. Studerede i Halle. 9. August 1772 valgt, 27. August s. A. udn. Sp. i Hellevad-Egvad. 10. Juli 1789 Sp. i Burkal. Var først Rationalist, siden Hernhuterpræget Pietist. † i Burkal 22. Oktober 1801. G. i Aabenraa 2. December 1773 Maria Heisel. D. i Aabenraa 17. Marts 1756. † i Sønderborg 22. Januar 1809. 6 B. Datter af Kbm. i Aabenraa Heinrich Heisel og Maria Schade³³).

a). Johannes Prætorius. F. i Hellevad 20. August 1775³⁴).

b). Elsabe Maria Prætorius. F. i Hellevad 5. August 1776. † i Bylderup 14. December 1843. G. 1° Burkal 7. December 1799 August Hinrich Brandt. F. i Aabenraa 11. Oktober 1766. Søn af Skipper i Aabenraa Johannes Brandt og Bothilla Heisel. 10. August 1798 Herredsfoged i Sdr. Rangstrup Herr. † i Taarning Mølle 23. Juli 1800. 1 S.³⁵). G. 2° i Aabenraa 12. Juli 1806 Knud Kron-gaard. F. i Vilstrup 11. Oktober 1774. Søn af Daniel Nielsen og Maren Knuds-datter. Stud. pr. 1794. Imm. Kbh. 21. August s. A. Cand. 28. April 1800 l. 18. Oktober 1805 Diakon i Sottrup. 20. Marts 1821 Sp. i Bylderup. Han skældte ud i Kirken, naar Folk gjorde en uredelig Handel. En af de gamle i Sottrup fortalte, at han ikke vilde have sin Hustru forløst, før Stjer-

nerne »stod godt«. »Han maa jo enten have været Frimurer eller tumbet!« sluttede den gamle Meddeler. † i Bylderup 18. September 1832. 4 B.³⁶).

c). Maria Prætorius. F. i Hellevad 22. December 1777. † i Hellevad 14. September 1781³⁷).

d). Wibecke Prætorius. F. i Hellevad 31. Maj 1779. † 4. November. 1832 G. i Burkal 27. Juni 1801 Friedrich Wilhelm Dieck. F. i Potsdam 30. Maj 1761. Søn af Friedrich Wilhelm Dieck og Anna Maria Heiliger. 1799 Diakon i Witzworth. 1816 Sp. sm. St. † i Kirken sm. St. 6. November 1827. 3 B.³⁸).

e). Maria Prætorius. F. i Hellevad 19. August 1782. † i Sønderborg 3. Juli 1836. G. 1° i Burkal 27. August 1802 Johann Friedrich Momsen. F. i Sønderborg 8. Februar 1777. Søn af Kbm. i Sønderborg Johann Friedrich Momsen og Anna Marie Jebsen. Var Kbm. i Sønderborg. † sm. St. 10. November 1808 efter et ulykkeligt Fald. 2 Dtr.³⁹). G. 2° i Sønderborg 26. Februar 1815 Johann Christian Heinrich Heide. F. i Rendsburg 5. November 1783. Søn af Hjulmager i Rendsburg Johann Christian Heide og Lena Wolff. Kbm. & Raadmand i Sønderborg. † i Sønderborg 29. November 1846⁴⁰).

f). Johanne Henriette Prætorius. F. i Burkal 8. September 1791. G. i Sønderborg 30. Juni 1811 Bendix Lüders. F. 1780. Søn af Amts- & Toldforvalter Friedrich Carl Lüders og Christine Todsén. Forpagter af Augustenborg Ladegaard. † i Slesvig 5. Juli 1841. Begr. i Sønderborg 10. Juli s. A. 8 B.⁴¹).

III). Johannes Prætorius. F. 1750. Var vistnok Broder til Præsten i Hejls. Bogholder i Kbh. En Tid i Vestindien. † 2. Marts 1826⁴²).

a). Elisabeth Prætorius. F. 1780. † .... Januar 1861. G. 9. November 1809 Anthonius Krieger. F. 1776. Kontreadmiral. † 25. August 1847. 4 S. 3 Dtr.⁴³).

B). Johannes Reinhold Prætorius. 1734 Feltpræst. 1736 Sp. i Dedsbøl. Inds. 8. Juli s. A. † i Dedsbøl 1. Marts 1755. G. Cæcilia Marina..... Enke efter Sp. v. St. Laurentii K. Føhr Jens Kirkerup. Mindst 1 Dtr.⁴⁴).

- I). Dorothea Sophie Prætorius. † i Avnbøl 3. Maj 1791. Begr. i Ullerup 8. Maj s. A. B. g. i 42 Aar m. Johann Heinrich Paulsen. Apotheker i Wyk, Føhr⁴⁵).
- C). Stephan Heinrich Prætorius. Var 1752 Amtsfuldmægtig. Siden i 15 Aar Sekr. paa Gram.⁴⁶).
- D). Henrich Prætorius. Farver i Skærbæk. G. i Skærbæk 22. November 1735 Elisabeth Dorothea Jepsdatter Schmidt. 10 B.⁴⁷).
- I). Stephan Hendrich Prætorius. D. i Skærbæk 30. December 1736⁴⁸).
- II). Dorothea Sophie Prætorius. D. i Skærbæk 4. November 1738. G. i Hammelev 7. September 1772 ..... Malmberg. Overstyrmand i Karlskrona⁴⁹).
- III). Peter Prætorius. D. i Skærbæk 12. Februar 1741⁵⁰).
- IV). Stephan Henrik Prætorius. D. i Skærbæk 3. April 1743⁵¹).
- V). Jeppe Prætorius. F. i Skærbæk 4. Juli 1745. Grosserer i Kbh. † 6. Juli 1823. G. 1772 Elisabeth Vilhelmine Lemvig. F. 4. Maj 1744. † 17. Juli 1807. 5 B. Datter af Amtsforvalter Frederik Ludvig Lemvig og Elisabeth Kling⁵²).
- a). Henrik Frederik Prætorius. F. 30. Marts 1783. Gross. i Kbh. Etatsraad. † i Kbh. 24. Februar 1863. G. Bolette Elisabeth Volquartz. † 6. Februar 1863⁵³).
- 1). Vilhelmine Sophie Prætorius. F. i Kbh. 26. Februar 1804. † 2. August 1862. G. 23. August 1834 Sigvard Poulsen. F. i Kolding 20. Januar 1801. Hittebarn af ukendte Forældre. Stud. pr. 1818. Cand. 26. April 1827 h. Opdraget af Toldkontrollør Hjersing i Flensborg og Pastor Sabro i Tandslet, hvilken sidste dimitterede ham. 4. Januar 1828 p. Kpl. i Spjellerup-Smerup. Ord. 11. Januar s. A. 4. Juni 1834 Sp. i Asserballe. 10. Juni 1847 Sp. i Glumsø-Bavelse. † i Kbh. 28. Maj 1870. 4 B. 2° 1. August 1865 Anna Ægidia Klestrup. F. 20. August 1840. † 6. August 1903. Datter af Kbm. i Ærøskøbing, Ejer af Gravendal Eli Sophus Klestrup og Salome Marie Erreboe⁵⁴).

- 2). J e p p e P r æ t o r i u s . F . i K b h . 1806.
Stud. Borgerdydssk. Chrhvn. 1823. Cand.
jur. 24. April 1829 l.—l. Volontær i Kan-
celliet. † i Kbh. 24. April 1834. Ugift⁵⁵).
- b). J a c o b C h r i s t i a n P r æ t o r i u s . F . 13.
December 1784. Grosserer i Kbh. † i Kbh. 23.
Marts 1859. G. M a r i a E l i s a b e t h K r ü -
g e r . F . 1782. † 9. Januar 1845⁵⁶).
- c). J o h a n n e s P r æ t o r i u s . F . 1785. † 28.
Januar 1796⁵⁷).
- VI). J o h a n n e s P r æ t o r i u s . D . i S k æ r b æ k 25.
Marts 1747. Begr. i Skærbæk 11. Juni s. A.⁵⁸).
- VII). B a r b a r a P r æ t o r i u s . D . i S k æ r b æ k 12.
Maj 1748. G. i H e l l e v a d 7. Juni 1779 Enkemand
J a c o b B i s c h o f f , H a n d e l s m a n d i F l e n s b o r g ⁵⁹).
- VIII). J o h a n n e s P r æ t o r i u s . D . i S k æ r b æ k 30.
Marts 1750⁶⁰).
- IX). A n d r e a s P r æ t o r i u s . D . i S k æ r b æ k 12. Marts
1752. Begr. sm. St. 7. December 1755⁶¹).
- X). E l s b e P r æ t o r i u s . D . i S k æ r b æ k 31. Januar
1754⁶²).
- E). C h r i s t i a n P r æ t o r i u s . F . i H a m m e l e v 1713.
Stud. Haderslev 1737. Imm. Kiel 9. Juli s. A. imm.
Göttingen. 1741 Sp. i S i m o n s b e r g s o m B r o d e r e n s E f t e r -
mand. 1745 Diakon i Schwabstedt. 17. September 1751
efterfulgte han endnu en Gang Broderen som Sp. i
Hammelev. † i Hammelev 25. Maj 1779. G. Øsby 23.
August 1746 B o t i l l a C h r i s t i n e B o l d i c h . F .
i F r e i l e v , L o l l a n d 17. Juli 1718. † i H a m m e l e v 11. Juli
1806. Datter af Færgeforpagter P a u l B o l d i c h
og G j e r t r u d C h r i s t i n e B j ø r n s e n ⁶³).
- I). D o r o t h e a S o p h i a P r æ t o r i u s . F . i
Schwabstedt .... August 1747. † i Haderslev 22.
September 1808. Ugift⁶⁴).
- II). S t e p h a n H i n r i c h P r æ t o r i u s . F . i S c h w a b -
stedt 1749. Toldforvalter i Vestindien. † 6. Januar
1817⁶⁵).
- III). F r i e d r i c h C h r i s t i a n P r æ t o r i u s ⁶⁶).
- IV). P a u l C h r i s t o p h e r P r æ t o r i u s ⁶⁷).
6. J a c o b C o n r a d C h r i s t i a n P r æ t o r i u s . F . i
Højst 25. December 1678. Kromand i Højst. † i Højst 15.
Juli 1709. 6. Januar 1702 udstod han Kirkens Disciplin paa
Grund af Overtrædelse af Punkt 6 med sin Faders Pige

Bothilla Japsen fra Klautoft i Hellevad Sogn. Medens han viste sig angrende, var hun trodsig. Sandsynligvis har Familien ikke rigtig stolet paa Freden. Man sørgede for snarest at faa ham gift. Brylluppet stod i Højst 29. Oktober 1702 med Esther Petersdatter fra Kroen Saxborg i Burkal Sogn. De havde ingen Børn. Hun var Enke efter Kromand i Øster Højst Nikolai Jürgensen, som hun havde ægtet i Højst 18. Oktober 1685. Han var d. i Højst 4. December 1656 som Søn af Barber Mester Jürgen og blev begr. i Højst 22. Februar 1699 efterladende ovennævnte Enke, med hvem han havde haft 7 B.⁶⁸).

7. Elsebeth Dorothea Prætorius. Konf. i Højst 5. April 1696. G. 1° i Højst 21. April 1705 Theodor Tamm s. Apotheker i Eckernförde. G. 2° i Højst 21. April 1717 Johannes Hinrich Gumin ski. Apothekersvend⁶⁹).

8. Catharina Eleonore Prætorius. † i Helle vad 25. Juli 1727. G. i Højst 28. Januar 1692 Johannes Martensen. Pensionær Helle vadhus⁷⁰).

9. Georg Prætorius. F. i Højst 11. April 1683⁷¹).

10. Anna Elisabeth Prætorius. F. i Højst 8. Marts 1686. Findes ofte indtegnet som Fadder i Kirkebøgerne i Fødesognet og synes først ret sent at være blevet gift. Der kan næppe være Tvivl om, at hun er den Enke Anna Elisabeth Berlag fra Slesvig, som 13. September 1726 i Højst viedes til Samuel Enoch Flock, Bogbinder i Slesvig⁷²).

IV. Jacob Hansen Prætorius. F. i Højst 13. Marts 1613. Boede i Højst, hvor han blev begr. 2. Juni 1687⁷³).

V. Catharina Prætorius. F. i Højst 26. November 1615. G. Enevold Lorentzen, Sp. i Bylderup, se Slægten Ewald.

IV. Enevold Ewald og Maria Wulff.

Som det fremgaar af Stamtavlen, var Enevold Ewald den næstældste af Nikolai Ewalds og Mette Magdalene Prætorius' 10 Børn. Blandt Fadderne ved hans Daab den 9. September 1696 nævnes Mosteren Catharina Eleonora Martensen fra Helle vadhus og stud. theol. Ewald Ægidius, Nikolai Ewalds Søstersøn fra Bylderup, der siden selv blev Præst i sit Fødesogn efter Faderen. Jævnt og tarveligt har Hjemmet været, hvor han voksede op med de mange Søskende og opdroges i Nøjsomhed og gammeldags Guds frygt. Tidlig

begyndte han at læse i Bibelen, efter eget Udsagn havde han før sit 14. Aar gennemlæst den hele 4 Gange¹).

Da det var Meningen, han skulde følge Slægtens Traditioner og blive Præst, sattes han i Tønder Latinskole²), hvorfra han 7. Oktober 1714 indskreves ved Kiels Universitet³). Snart drog han dog herfra for i Tyskland at studere ved de to Universiteter, som i disse Aar var førende for de unge Theologer, og hvor de da ogsaa flokkedes i stort Tal saavel fra Tyskland som fra de skandinaviske Lande. Jena var vel det mest konservative af dem, og her hen vendte han først sine Skridt. Her samlede den berømte Lærde, J o h a n n F r a n z B u d d e u s (f. 25. Juni 1667, † 19. November 1729)⁴) store Skarer af unge Studenter om sin Lærestol og efterlod hos dem et dybt Indtryk af stor og mangesidig Lærdom forenet med Inderlighed og Fromhed. Han kan vel nærmest betegnes som Overgangsleddet fra Ortodoksi til Pietisme. For den sidste var Universitetet i Halle Hovedsædet, siden A u g u s t H e r m a n n F r a n c k e (f. 22. Marts 1663, † 8. Juni 1727) i Aaret 1692 var blevet ansat som theologisk Professor der⁵).

Den Livsstrøm, som Ewald mødte i Jena, maatte naturligt drive ham videre til Halle, hvor han har fulgt Franckes Forelæsninger og mødte den aandelige Strømning fuldt afklaret, som blev bestemmende for hans Liv, og hvis første ivrige Talsmand i vort Fædreland han siden blev.

Efter fuldendte Universitetsstudier vendte han tilbage til Fædre hjemmet og histod fra 1719 sin Fader i Præstegerningen i Højst som uordineret Medhjælper. Skønt han var saa upraktisk, at det blev sagt om ham, at udenfor hans Forretninger skulde man ej tro, han forstod 3 Ord⁶), saa manglede han aabenbart hverken Begavelse som Prædikant eller Lærer. »Større Prædikant og Katechet haver Dannemarch neppe havt«, hedder det om ham i samme Aandedræt. Det kendtes snart paa hans Hjemegn, hvor han stod, og hvad han vilde. Der blev Røre paa Egnen og Strid om ham. Hans Nidkærlighed greb og vakte mange, Kirken fyldtes, naar han prædikede, og rundt om fra sendtes der Bud til ham om at lede Forsamlingerne i Hjemmene. Saa længe, han holdt sig til Hjemsognet, fik det endda gaa; men da Sognegrænserne sprængtes, rejstes der et Uvejr imod ham, hvor Generalsuperintendenten, den gamle Hofsnog T h o m a s C l a u s e n i et og alt stod hans Modstandere ved Siden. Et særlig lavsindet Angreb imod ham for usædeligt Forhold gjorde Præsten i Møgeltønder, J o h a n n H e n n i n g s e n , sig skyldig i. Men nær var det gaaget ud over ham selv. For at undgaa retslig Forfølgelse og Dom maatte han 4. November 1726 underskrive en ydmyg Deprekationserklæring medundertegnet af Provst, Pastor J e n s G r e g e r s e n i Visby og Pastor N i k o l a i B r o r s o n i

Bedsted, hvori han til Besegling paa sin oprigtige og ærlige gode Mening om Enevold Ewalds Uangribelighed anmoder ham om at prædike for sig fra Møgeltønder Prædikestol 22. S. eft. Trin. s. A. 7).

Ewald havde saaledes faaet eklatant Oprensning, men Sagen viser tillige, at han ikke stod uden Venner i Præsternes Kreds.

Gennem det Røre, der var vakt omkring ham, og gennem Generalsuperintendentens Anklager imod ham, henledtes Opmærksomheden paa ham, og han modtog fra Kbh. Opfordring til at prædike i den tyske Kirke. Anbefalet af Biskop P e d e r H e r s l e b blev den gamle theologiske Student Mikkelsdag 1727 kaldet til Skolemester ved det nyoprettede Vaisenhus i Kbh.⁸⁾, hvorefter han 15. December s. A. lod sig immatr. i Kbh. og kort efter absolverede sin danske Embedseksamen⁹⁾.

Naar det siges, at han valgtes til Skolemester for Sprogets Skyld¹⁰⁾, maa det vel forstaas saaledes, at han som Skolens Leder skulde undervise i tysk. Efter en Tid at have prædiket paa Prøve i den til Vaisenhuset knyttede Kirke, valgtes han 2. Januar 1728 til Præst ved denne og har snart efter endelig tiltraadt Embedet.

Som i Højst saaledes fik han ogsaa i Kbh. stort Tilløb til sin Kirke. Mange kom mulig af Nysgerrighed paa Grund af de mod den autoriserede Kristendom stridende Tanker, som han med stor Veltalenhed fremsatte; men mange kom ogsaa, fordi de droges af den faste Tro og Inderlighed, der prægede hans Forkyndelse. Som hans Stamfader havde været Tolk for Reformationens Talsmand, saaledes blev nu han selv Talsmand, og en dygtig Talsmand, for Fornyelsen af det lutherske Kirkeliv paa den tyske Pietismes Grund.

Da hans Kirke brændte i Oktober Maaned samme Aar, han var tiltraadt Tjenesten ved den, henlagdes Gudstjenesten, til den var genopbygget, til Ridehuset, men ogsaa til dette improviserede Kirkerum fandt store Skarer Vejen, hvoriblandt ikke faa af de theologiske Studerende, som siden blev Pietismens tro Talsmænd i danske og norske Kirker.

Ogsaa i Kbh. fortsatte han de gudelige Forsamlinger og blev snart Sjælen i hele dette Arbejde i Hovedstaden, ikke mindst efter at han ved sit Giftermaal var blevet knyttet til det Hjem, der prægedes af en af de mest fremtrædende og ejendommelige Kvindekikkelser i Tidens nye kirkelige Røre.

Allerede Dr. Bobé har taget Livet af A. D. Jørgensens Skrøne om Vaisenhuspræstens to Ægteskaber. Højst Kirkebog leverer, som Stamtavlen over Slægten Ewald viser, det afgørende Bevis.

Gamle Nikolai Ewald har med øjensynlig Glæde indført Sønnens Ægteskab med Maria Wulff i Hjemsogets Kirkebog, nævner Hjemmet, hvori Vielsen fandt Sted og omtaler med Stoltthed de fornemme Folk, der var til Stede ved Brylluppet.

Maria Wulff fødtes i Kbh. 23. April 1715¹¹⁾ som Datter af Bygningsentreprenør og Tømmerhandler Matthias Wulff og Maria Martens¹²⁾. Hun var ved sit Bryllup kun 15½ Aar gammel, et yderst letsindigt, men uskyldigt Blod. Manden var henved 19 Aar ældre, sprænglærd, af stærk ensidig kristen Støbning, og i alle menneskelige Forhold som nævnt ganske upraktisk. Om et Forhold bygget paa gensidig Tilbøjelighed synes der ikke ret vel at kunne være Tale. Det hørte sagtens ogsaa til Undtagelserne den Gang. Den gensidige Sympati skulde naas gennem Samlivet, og naaedes vitterlig langt oftere, end man maaske skulde formode, hvor det var økonomiske og selskabelige Spørgsmaal, der var det afgørende. Men her vandtes den ikke, det er man enig om fra alle Sider, og Aarsagerne var mange og ikke vanskelige at faa Øje paa.

Fra saa godt som alle Sider er Ansvar for dette blevet lagt paa hende, og der er snart ingen Laster, der ikke er blevet hende tillagt, saa man skal lede langt for at finde en Kvinde, der i den Grad er blevet tilsølet, uden at en Røst har hævet sig til hendes Forsvar fra hendes Samtid.

Lige fra hendes egen Søn til hans sidste Biograf Dr. Bobé har man rettet de groveste Anklager imod hende, som sidstnævnte Forfatter har samlet sammen med stor Omhu og Nøjagtighed for at fælde den afgørende Dom over hende¹³⁾.

Det forekommer mig imidlertid, at denne Bedømmelse er lige-saa ensidig som skæv, og tager alt for stort Hensyn til hendes uværdige og upaalidelige Søn, der ikke langt fra bliver gjort til en Helgen, mens Sandheden er, at der igen skal ledes langt omkring i Historien for at finde Mage til Pjalt og ukærligt Væsen, ja, jeg kan ikke værge mig, for en Følelse af, at han og hans Broder Enevold er to Alen af et Stykke, og naar Dr. Bobé bedømmer den sidste saa meget haardere end den første, er Grunden alene, at Johannes skrev sine Digtterværker, Enevold ingen. Menneskelig set finder jeg ingen Forskel.

Maria Wulff var opvokset under en stærkt kristelig men tillige yderst sekterisk præget Moders Omsorg, der sikkert tidlig og silde efter Pietisternes Skik med mageløs Uforstand har søgt at fremkalde Omvendelsen hos hendes Verdensbarn af en Datter, men opnaaet alt muligt andet end at stemme Datterens Sind til Modtagelighed for Kristendom. Da Enevold Ewald optræder som Bejler, har hun sagtens grebet dette Frieri som et kærkomment Middel til at slippe bort fra den moderlige Optugtelse og tillige ikke været helt uimodtagelig for Tanken om den Position, hun vilde vinde som den ansete Vaisenhuspræsts Hustru, hvad der nok i de Dage kunde lokke en 15-aarig Piges Forfængelighed, og fri for Forfængelighed var Maria Wulff ikke. Kun alt for snart efter sit Giftermaal

har hun opdaget, at alt dette var blevet købt for dyrt, og hun var fra Asken kommet i Ilden. Hun lededes ved at sidde med blandt de Kredse, hvor hun dog ikke aandeligt hørte hjemme, og kunde ikke dy sig for til Tider at efterabe de pietistiske Parykpræster til stor Forargelse for Manden. Det var vel heller ikke, hvad der sømmede sig for en Dame i hendes Stilling, men noget skulde dog gerne kunne regnes hendes Ungdom og forkvaklede Opdragelse til Gode. Den Brøde, hun her gør sig skyldig i, er næppe større end dem, der maa bæres over med, naar Talen er om Nutidens Backfische.

Naar dertil kommer, at det ikke er muligt blot at finde eet Punkt, hvor Mand og Hustru kunde mødes i fælles Kamp og Interesse, er det ikke uforstaaeligt, at Forholdet maatte gaa uhjælpeligt i Stykker. Hun forstod ikke, og det kunde ikke forlanges, at et 15aarigt Barn skulde forstaa, den grundlærde og alvorlige Mand, hun var blevet knyttet til, og trods al Nidkærhed for Sjælefredelse er der intet heller, der tyder paa, at han forstod hende eller nogen Sinde lærte at forstaa hende.

Upraktisk som han var, skulde han have en praktisk, dygtig Hustru, der kunde styre Hjemmets Økonomi, som kun stod paa svage Fødder. Hun var for ung, og hverken Moderen eller Manden forstod hende. Manden var hypokonder. Som alle den Slags Menesker har han neppe heller været behagelig, naar der skulde hentes Penge hos ham, og utænkeligt er det ikke, at Grunden her er lagt til den Gerrighed, som hun siden hen beskyldtes for. Der var ihvert Fald ikke faa, der af trange Kaar opdroges til en Paaholdenhed, som fulgte dem, ogsaa naar Tiderne og Kaarene blev bedre.

Børnene, som ellers saa ofte formaar at bøje det skilte sammen, formaaede ikke at gøre det her. Sorgerne, der fulgte med, naar de mistede de fleste af dem og de første i deres spæde Alder, ikke heller. Da endelig to fik Lov at leve, overlod han dem ganske i hendes Hænder uden at bistaa hende med Hensyn til deres Opdragelse. Ulykkens Stjerne var nu en Gang tændt over dette Hjem, og hvad der end mødte, saa bidrog det bestandig til at gøre Kløften mellem Ægtefællerne større. For at døve Sorgen herover begravede han sig i Studereværelset, maaske det værste han kunde gøre, og trods 24 Aars Samliv var de ved hans Død hinanden fjernere end nogen Sinde. Men fra at se og erkende dette og til at godkende de grimme Beskyldninger for Ægteskabsbrud, som rettedes mod hende, er der dog et Spring, selv om der vel ogsaa kunde findes Undskyldninger for dette i den Lidelseshistorie, som hendes Tilværelse var.

Og det forekommer mig unægtelig, at Dr. Bobé kommer for let til Dommen over hende, idet han uden videre godkender de Beskyldninger, som Oberstinde Sophie Christiane Eigt-

ved har rettet imod hende, som troværdige paa Grund af hendes Opdragelse, Samfundsstilling, Dygtighed og Retskaffenhed lagt for Dagen under vanskelige Forhold i en lang Enkestand. Overfor dette maa det være tilladt at pege paa, at Sladdereren ikke blot i Nutiden, men til alle Tider har gaaet sin Gang uden Hensyn til Opdragelse og Samfundsstilling, ja at personlig Retskaffenhed ikke mindst hos Kvinder ofte synes i særlig Grad at virke befordrende paa den, og unægtelig maa man være ejendommelig indstillet, hvis man ikke igennem Dr. Bobés egen Fremstilling af Oberstindens Anklager imod Madam Ewald¹⁴) faar en stærk Fornemmelse af, at hun som saa mange Overklasse-Enker med en vis pervers Tilfredshed har fordybet sig i Tidens Chronique scandaleuse. At der har bestaaet et nært Venskab mellem Familien Ewald og Borgmester Valeur maa betragtes som bevist, men unægtelig kom flere end Valeur godt op at køre, hvis de paa Grund af et saadant Venskab skulde betragtes som Barnefædre i de Hjem, de stod i Venskabsforhold til. At begge de omhandlede Parter maaske ved Uforsigtighed kan have givet Sladdereren Næring er meget muligt, det gør de fleste af os til Tider, og at det var ganske særlig farligt paa Grund af den Samfundsstilling, de indtog, og paa Grund af Tidens moralske Ansigt skal ogsaa erkendes. Det var en Tid, hvor Løsheden var stor i de højere Kredse, og i en saadan Tid er man mere tilbøjelig til at tro paa Sladderens Realitet, end man vil være det i en Tid, der sædeligt staar højere.

Mærkeligt bliver det unægteligt, at medens man anerkender Manden som Fader til den ældste Søn, gøres Valeur til Ophavsmand til de to yngre Brødre, mens det dog maa være indlysende for den uhildede Betragter af de tre Brødre, at de i et og alt er tre Alen ud af eet Stykke, at det er ganske det samme Blod, der flyder i alles Aarer, og at det vil være Uret alene at give Moderen Ansvar for Degenerationsmærket, der er sat paa dem; meget mere vilde jeg være tilbøjelig til at udlede det fra den svagelige Fader paa begge Sider stammende ned fra gamle studerede Slægter og af beslægtede Forældre. Og jeg kan ikke værge mig mod den Opfattelse, at Johannes Ewald, der dør saa ung, legemlig svag¹⁵) og hypokonder som Enevold Ewald, allersnarest har taget dette i Arv fra ham og ikke fra Valeur, som hverken selv var præget deraf eller har givet dette Slægtsmærke i Arv til sine ægtefødte Børn, af hvilke vel ingen naaede vidt frem og den yngste var ødsel og drikfældig, men ellers ikke synes at have noget til fælles med Maria Wulffs Børn¹⁶).

Men omtrent overbevisende for mig bliver Moderens Forhold til Johannes Ewald. Saaledes vil en Kvinde ikke stille sig til det Barn, der er Frugten af et lønligt Kærlighedsforhold, der ikke blot er en hastig svindende Rus, men opretholdes gennem Aarene. Han

vil tværtimod blive den foretrukne af alle Børnene, i hvert Fald vilde han blive det fremfor den ældre Broder, der jo er Ægtefællernes uomtvistede Søn. Dette bliver ikke Tilfældet. Johannes Ewald bliver Redens grimme Ælling. Der bliver en uovervindelig Antipati mellem Moder og Søn, hvortil føjer sig Sønnens Ligegyldighed overfor Faderen, som han aldrig nævner, hvori jeg kun ser et Vidnesbyrd om, at Sønnen ikke fra sin Opvækst har noget at sige den Fader Tak for, som forsømte Hustru og Børn og altid gemte sig bort i Studerekammeret.

Utvivlsomt finder Forholdet mellem Moder og Søn sin naturligste Forklaring, naar man gaar ud fra, hvad Dr. Bobé ogsaa antager, at de begge har kendt Anklagen imod hende. Og hun har vidst, at han kendte den og troede paa den. Det kan nok hos et forurettet Menneske sætte en Brod, som ikke drages ud igen. Naar dertil kommer, at hvad hun end gav ham, tog han det som Selvfølgeligheder, der ikke skulde siges Tak for, at hendes anden Mand ikke har været altfor let at have med at gøre i Pengesager, det var med alt ikke Smaasummer, han havde ofret paa de Børn, Maria Ewald bragte ham i Tilgift, og altid maatte han gøre det med Utak som Løn, og at hun selv som Husmoder i det ikke velsituerede Præstehjem er blevet opdraget i Knebenhed, saa ligger deri Forklaring nok paa hendes Forhold til Sønnen, et Forhold som hverken kan eller skal tilgives, men hvori han synes at have haft lige saa megen Skyld som Moderen.

Nogen Vægt kan ikke tillægges hans mulige Opkaldelse efter Valeur, idet han jo som paavist i Stamtavlen fik et Navn, der havde gammel Hævd i Slægten, ej heller den gamle Madam Wulffs Forbøn for hende, at hun maatte blive rensat af gammel Forfængelighed; det er ikke andet, end hvad der altid vil høres af Pietister om de Børn, der ikke er »omvendte« efter deres eget Skema.

Ligeledes tror jeg, Dr. Bobé har Uret i at se det som et Udslag af Mistillid fra Faderens Side¹⁷), naar Johannes Ewald paa hans Dødsleje sendes til Slesvig for at studere. Hvorfor lod han da Matthias Vilhelm blive hos Moderen? Han skulde jo dog uomtvistet være hans Søn, som han derfor først maatte føle Trang til at værne om. Grunden er snarere den, at han har ønsket Johannes skulde have sin Uddannelse i en sønderjyds Skole for bedre at kunne gaa ind paa Kiels og de tyske Universiteter, saa han kunde blive kvalificeret til atter at bringe Slægtens gamle Hjem over til Familien, som det jo ved Espen Petersen Hørups Død var kommet af Hænde.

At mulig Enevold Ewald selv har mistænkt hende, hvad der nok kan være et og andet, der tyder paa, skulde kun gøre ondt værre. Hans Død kom som en Befrielse for begge Parter den 17. November 1754. Den 23. begravedes han¹⁸), og snart var Vaisenhusets første

Præst og Pietismens første begavede Talsmand i København glemt af Tidens Børn.

31. Januar 1759¹⁹⁾ ægtede hans Enke Stadens Overformynder, Hørkræmmer P e d e r H u u l e g a a r d. Han var født 1712 som Søn af Bonden T h o m a s H u u l e g a a r d og A r e n s e A r e n t s d a t t e r²⁰⁾. 1741 havde han giftet sig med en velstaaende Enke, der døde . . . September 1758, og fire Maaneder efter lod den barnløse Enkemand sig vie til Enkepastorinde Ewald.

Naar Dr. Bobé tager saa stærkt Anstød af dette Hastværk, saa er dertil at sige, at det i de Dage, da det ansaas som en Selvfølge, at hverken Mænd eller Kvinder hensled deres Dage i trøstløs Enkestand, ingenlunde hørte til Sjældenhederne, at et nyt Giftermaal blev indgaaet saa kort Tid efter den første Ægtefælles Død, ja, det skete saa meget lettere, som det jo hørte til Undtagelserne, at et Ægteskab grundedes paa virkelig gensidig Sympati.

Peder Huulegaard døde 2. April 1769²¹⁾, og siden levede Maria Wulff i Enkestand. Den blev lang, over tyve Aar. Først 76 Aar gammel døde hun ensom og glemt i København 27. April 1791 og begravedes 3. Maj²²⁾, efterladende en eneste forvildet Søn, som langt borte fra Hjem og Fædreland tumlede et forspildt Liv imod Forglemmelsen.

Da var forlængst Pietismens Tid udrundet og afløst af Rationalismens Tørketid i den danske Kirke. Sær kort blev Pietismens Historie som en stor brusende Bølge, der hastig steg og sank i Hav med de Mænd, der bar den frem, rivende nogle med sig mod Livsstrømmens evige Maal, drivende andre ud i Malstrømmen.

Til de sidste hørte Enevold Ewalds Hustru. Saa store hendes Fejl end har været, og trods alle Skygger, der falder ind over hendes Karakter, kan man ikke andet end ynkes over hende; hun var med alt et Offer for sin Tid, der søgte at forflygtige sit eget Ansvar ved at tilrede hendes Minde saa meget haardere.

Noter.

I. Slægten Ægidius.

¹⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 32. ²⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 32. ³⁾ Wiberg: Præsteh. I. 166. ⁴⁾ Wiberg: Præsteh. I. 166 og Danske Saml. II. 42 flg. ⁵⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 32. ⁶⁾ Kinch: Ribe Bys Hist. II. 164. ⁷⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 33. ⁸⁾ Thorup: Hist. Efterretn. om Ribe Katedralsk. S. 76. ⁹⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 33. Anm. 3. ¹⁰⁾ Kinch: Ribe Bys Hist. II. 164 ff. ¹¹⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 34. ¹²⁾ Kinch: Ribe Bys Hist. II. 12 ff. ¹³⁾ ib. II. 164. ¹⁴⁾ ib. II. 156 ff. ¹⁵⁾ Personalh. Tidsskr. III. 128. ¹⁶⁾ J. Vahl: A. S. Vedels Slægteb., S. 1. Kirkeh. Saml. 3. IV. 34 flg. Kinch: II. 249 flg. Thorup: Hist. Efterretn.

om Ribe Katedralsk., S. 88 ff. Terpager: Ripæ Cimbr. S. 627. do.: Inscript. Rip. S. 50 fig. ¹⁷⁾ J. Vahl: l. c. ¹⁸⁾ Terpager: Inscript. Rip. S. 50 ff. ¹⁹⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 36 ff. ²⁰⁾ Birket-Smith: Kbh. Univ. Matr. I. 60. ²¹⁾ Personalh. Tidsskr. II. 118. ²²⁾ Personalh. Tidsskr. III. 265. ²³⁾ Kirkeh. Saml. 3. III. 679 ff. IV. 37. Hundrup: Aalborg Latinsk. S. 8 ff. ²⁴⁾ A. H. Nielsen: Embeds- og Bestillingsmænd i Aalborg S. 83. ²⁵⁾ ib. 172. ²⁶⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 37. ²⁷⁾ ib. 3. IV. 37. ²⁸⁾ ib. 3. IV. 37 ff. Wiberg: Præsteh. II. 3. Danske Saml. II. 34 ff. ²⁹⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 38. Kinch: Ribe Bys Hist. II. 250. ³⁰⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 38. ³¹⁾ ib. 3. IV. 38. Kinch: Ribe Bys Hist. II. 247 og 309. Wiberg: Præsteh. I. 469. Sønderj. Aarb. 1913 118 ff. ³²⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 39. J. Vahl: A. S. Vedels Slægtetog S. 2. ³³⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 39. ³⁴⁾ ib. 3. IV. 39. ³⁵⁾ ib. 3. IV. 39. ³⁶⁾ ib. 3. IV. 39. ³⁷⁾ Birket-Smith: Kbh. Univ. Matr. I. 111 og 193. ³⁸⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 40. Terpager: Inscript. Rip. S. 64 ff. Kinch: Ribe Bys Hist. II. 462 ff. Thorup: Efterretn. om Ribe Latinsk. S. 105. ³⁹⁾ Kirkeh. Saml. 3. IV. 40. Terpager: Inscr. Rip. S. 50 fig. ⁴⁰⁾ Terpager: Inscript. Rip. S. 123 ff. ⁴¹⁾ ib. ⁴²⁾ Kinch: Ribe Bys Hist. II. S. 165. Wiberg: Præsteh. II. S. 675. ⁴³⁾ Terpager: Inscript. Rip. S. 123.

II. Slægten Ewald.

¹⁾ Højst Kbg., hvor Nikolai Ewald har indskrevet sin Faders Data og sine Søkende. ²⁾ Birket-Smith: Kbh. Univ. Matr. I. 82. ³⁾ Jensen: Saml. II. (i Kiels Univ. Bibl.) 145. do. Stat. II. 420. ⁴⁾ Højst Kbg. ⁵⁾ Præstehist. Saml. 3. 174. ⁶⁾ Højst Kbg. ⁷⁾ ib. ⁸⁾ Naar Dr. Bobé i sin Udgave af Johs. Ewalds Levned og Meninger S. 245 siger, at ingen i Enevold Ewalds nære Slægt bar Navnet Johannes og derfor antager, at han er opkaldt efter Moderens formodede Elsker, saa er det i hvert Fald ikke rigtigt. Baade havde Enevold Ewald denne Farbroder, som bar Navnet, men som det siden vil vise sig, havde han ogsaa en Broder, der var opkaldt efter denne tidlig afdøde Onkel, ligesom Navnet altid bæres af den ældste Søn i Enevold Ewalds Moders Slægt. Men derom mere nedenfor. ⁹⁾ Kirkeh. Saml. 2. II. 527. ¹⁰⁾ Højst Kbg. ¹¹⁾ Højst og Bylderup Kbg. Jensen: Stat. II. 420. ¹²⁾ Bylderup Kbg. ¹³⁾ Højst Kbg. ¹⁴⁾ Kinch: Ribe Bys Hist. II. 255. ¹⁵⁾ Birket-Smith: Kbh. Univ. Matr. I. 266. ¹⁶⁾ Jensen: Saml. II. 145. Bylderup Kbg. ¹⁷⁾ Højst Kbg. H. Krebs: Slægter af Navnet Krebs S. 84. Jensen: Stat. II. 521. ¹⁸⁾ Højst Kbg. Jensen: Stat. II. 521. ¹⁹⁾ Gundlach: Kiels Univ. Matr. S. 58. ²⁰⁾ Jensen: Stat. II. 521. ²¹⁾ Højst Kbg. Personalh. Tidsskr. 8. V. 80. ²²⁾ Gundlach: Kiels Univ. Matr. S. 97. ²³⁾ Archiv f. Staats & Kirchengesch. III. 260. Rendsburg Maria K. Kbg. ²⁴⁾ Gundlach: Kiels Univ. Matr. S. 157, hvor han i Anm. siges at have studeret de andre Steder. I Kbh. Univ. Matr. har jeg dog ikke fundet ham. ²⁵⁾ Carøe: Den danske Lægestand III. 48. Erslew: Forfleksk. I. 394. Supplm. I. 436. Thaarup: Fædrenel. Nekrolog 1827 S. 8. ²⁶⁾ Rendsburg Kristk. Kbg. Gundlach: Kiels Univ. Matr. S. 98. ²⁷⁾ Rendsburg Kristk. Kbg. ²⁸⁾ Rendsburg Kristk. og Højst Kbg. ²⁹⁾ Rendsburg Kristk. Kbg. ³⁰⁾ Rendsburg Kristk. Kbg. ³¹⁾ Højst Kbg. ³²⁾ ib. ³³⁾ Wiberg: Præsteh. I. 714. ³⁴⁾ Birket-Smith: Kbh. Univ. Matr. III. 66. ³⁵⁾ Johannes Ewalds Levned og Meninger ved Dr. Louis Bobé S. 246. ³⁶⁾ Wiberg: Præsteh. I. 714, II. 736, Supplm. S. 72. Brodersen: Fra gl. Dage S. 235 fig. ³⁷⁾ Vorbasse Kbg. Brodersen: Fra gl. Dage S. 238. 467. ³⁸⁾ Vorbasse Kbg. Wiberg: Præsteh. II. 494. ³⁹⁾ Brodersen: Fra gl. Dage S. 238. ⁴⁰⁾ Wiberg: Præsteh. III. 568. ⁴¹⁾ Brodersen: Fra gl. Dage S. 239. ⁴²⁾ Højst Kbg. ⁴³⁾ ib. ⁴⁴⁾ ib. ⁴⁵⁾ Personalh. Tidsskr. 6. V. 133. ⁴⁶⁾ ib. 6. VI. 287. ⁴⁷⁾ Gundlach: Kiels Univ. Matr. S. 21. ⁴⁸⁾ Brodersen: Fra gl. Dage S. 366. ⁴⁹⁾ Højst Kbg. Jensen:

Stat. II. S. 411. ⁵⁰) Det er saaledes en Misforstaaelse, naar A. T. Jantzen i sin Anmeldelse af A. D. Jørgensens Bog om Johannes Ewald (Hist. Tidsskr. 6. II. 141) grundet paa Herredsfoged Kristen Sørensens Udsagn om Enevold Ewalds Moder, der havde himmelske Aabenbaringer, (Jydske Saml. II. 27 og 57) bebrejder A. D. Jørgensen, at han ikke har nævnet, at Ewalds Moder efter Mandens Død flyttede til Kbh. og paa den omtalte Maade gik op i Sværmeriet, hvoraf Anmelderen mener, der kan drages Slutninger til Karakteristik af Sønnen. Det er selvfølgelig Pastor Ewalds Svigermoder, Talen er om. ⁵¹) Højst Kbg. ⁵²) Om dem se Kirkeh. Saml. 5. V. 417 ff. Johs. Ewalds Levned og Meninger ved L. Bobé S. 233 fig. Personalh. Tidsskr. 8. III. 121. Se Bilag I. og II. ⁵³) Højst Kbg. Se Bilag III. ⁵⁴) Højst Kbg. Se Bilag IV. ⁵⁵) Birket-Smith: Kbh. Univ. Matr. III. 180. Joh. Ewald: Levned og Meninger ved L. Bobé S. 26 ff., 265 og 302. ⁵⁶) Joh. Ewald: Levned og Meninger ved L. Bobé. A. D. Jørgensen: Johs. Ewald. Dania VIII. 65 ff. Tilskueren 1901 S. 227 ff. samt Biografisk og Forfatterleksikon. ⁵⁷) Joh. Ewald: Levned og Meninger ved L. Bobé S. 266 ff. ⁵⁸) Højst Kbg. ⁵⁹) ib. ⁶⁰) ib. ⁶¹) ib. ⁶²) ib. ⁶³) ib. ⁶⁴) ib. ⁶⁵) ib. ⁶⁶) ib. ⁶⁷) ib. ⁶⁸) ib. ⁶⁹) ib. ⁷⁰) Hørup Kbg. ⁷¹) Højst Kbg. Jensen: Stat. II. 411. Brodersen: Fra gl. Dage S. 366. Det prøjsiske Statsarkiv i Kiel Akter A. XVIII. Nr. 1838. ⁷²) Højst Kbg. ⁷³) ib. ⁷⁴) ib. ⁷⁵) ib. og Tønder Kbg.

III. Slægten Prætorius.

¹) Højst Kirkebog. ²) Højst Kirkebog. Jensen: Stat. II. 410. Saml. II. 148. ³) Højst Kirkebog. Jensen: Stat. II. 410. Hverken Thorup eller Kinch kender Navnet paa den Rektor, der virkede ved Skolen 1542—1544 og har derfor ladet sig forlede til at tro, der var en Fejl ved Aarstallene for Rektorskifterne. ⁴) Højst Kirkebog. ⁵) ib. ⁶) Højst Kirkebog. Jensen: Stat. II. 410. ⁷) Gundlach: Kiels Univ. Matr. S. 1. ⁸) Højst Kirkebog. Jensen: Stat. II. 410 ff. ⁹) Højst Kirkebog. ¹⁰) ib. ¹¹) ib. Brodersen: Fra gl. Dage S. 386 ff. ¹²) Burkal Kirkebog. Bricka: Biograf. Leksik. XIII. 302. ¹³) Brodersen: Fra gl. Dage S. 113 F. C. Høy: Christiansfeld S. 16. ¹⁴) Brodersen: Fra gl. Dage S. 117 fig. F. C. Høy: Christiansfeld S. 20 ff. ¹⁵) Burkal Kirkebog. ¹⁶) Kirkeh. Saml. 4. V. 585. ¹⁷) Højst Kirkebog. Brodersen: Fra gl. Dage S. 386. ¹⁸) Højst Kirkebog. ¹⁹) Gundlach: Kiels Univ. Matr. S. 45. ²⁰) Birket-Smith: Kbh. Univ. Matr. II. 236. ²¹) Rhode: Haderslev Amts Beskr. S. 417. Højst og Aastrup Kirkebøger. Jensen: Saml. II. 325. Stat. I. 233. Akter i det prøjs. Statsarkiv i Kiel: A. XVII. Nr. 797. A. XVIII. Nr. 1517. ²²) Achelis: Schleswig-Holsteiner auf der Univ. Jena 1558—1850 S. 32. Oplysningen i Achelis: Gesch. d. Haderslebener Johanneums S. 43 er forkert. ²³) Rhode: Haderslev Amt S. 417. Akter i det prøjs. Statsark. i Kiel A. XVIII. Nr. 1517. Jensen: Saml. II. 325. Stat. I. 233. II. 642. ²⁴) Achelis: Gesch. Hadersleb. Johann. S. 46. ²⁵) Feddersen: Pröbste und Prediger in Eiderstedt S. 145. Jensen: Stat. I. 499. II. 817. Wiberg: Præsteh. III. 703. ²⁶) Achelis: Gesch. d. Hadersl. Johann. S. 54. ²⁷) Wiberg: Præsteh. III. 397 ff. Erslev: Forf.leksk. II. 592. Supplm. II. 713 ff. ²⁸) Elvius: Præsteh. S. 645. ²⁹) Richter: 100 Aars Dødsf. S. 884. ³⁰) ib. ³¹) Hauch-Fausbøll: Personalh. Saml. II. 187 ff. Leth & Wad: Dimitt. fra Herlufsholm I. 294. II. 271 ff. ³²) Leth & Wad: Dimitt. fra Herlufsholm I. 296. II. 277. Elvius: Præsteh. 645. Hauch-Fausbøll: Præsteh. I. 193. Præsteh. Saml. I. 88 ff. ³³) Akter i Statsark. i Kiel A. XVIII. Nr. 1669 og 1820. Burkal, Aabenraa & Sønderborg Kbg. Jensen: Saml. II. 143. Stat. II. 425. Brodersen: Fra gl. Dage S. 391 ff. 467 ff. ³⁴) Hellevad Kbg. ³⁵) Hellevad, Burkal, Aabenraa & Tyrstrup Kbg. A. XVIII. Nr. 1650. ³⁶) A. XVIII. Nr. 1818. 2349. Meddel. fra Pastor Kjølseth i Sottrup. Sottrup,

Aabenraa & Bylderup Kbg. Birket-Smith: Kbh. Univ. Matr. III. 464 ff. Barfod: Danm. Gejstl. I. Sp. 260. Jensen: Stat. II. 420. ³⁷⁾ Hellevad Kbg. ³⁸⁾ Hellevad & Burkal Kbg. Jensen: Saml. I. 249. ³⁹⁾ Hellevad, Burkal & Sønderborg Kbg. ⁴⁰⁾ Sønderborg Kbg. ⁴¹⁾ Burkal & Sønderborg Kbg. ⁴²⁾ Richter: 100 Aars Dødsf. i Danm. S. 884. ⁴³⁾ Richter: 100 Aars Dødsf. i Danm. S. 636, 884. ⁴⁴⁾ Verein f. Kirchengesch. 2. III. 90. Rhode: Haderslev Amt S. 417. Jensen: Stat. II. 411. ⁴⁵⁾ Ullerup Kbg. ⁴⁶⁾ A. XVIII. Nr. 1629 i Statsarkivet i Kiel. ⁴⁷⁾ Skærbæk Kbg. Rhode: Haderslev Amt S. 417. ⁴⁸⁾ Skærbæk Kbg. ⁴⁹⁾ ib. ⁵⁰⁾ ib. ⁵¹⁾ ib. ⁵²⁾ Bricka: Biograf. Leksik. XIII. 301 ff. ⁵³⁾ ib. ⁵⁴⁾ Kragballe: Sl. Lemvig S. 16. Elvius: Præsteh. S. 407. Erslev: Forfleksk. Supplm. II. 698 ff. Alberti: Leksik. Supplm. II. 118. Tandslet Kbg. ⁵⁵⁾ Richter: Jurid. Stat. 1881 S. 260. ⁵⁶⁾ Bricka: Biograf. Leksik. XIII. 302. ⁵⁷⁾ Richter: 100 Aars Dødsf. i Danm. S. 884. ⁵⁸⁾ Skærbæk Kbg. ⁵⁹⁾ Skærbæk & Hellevad Kbg. ⁶⁰⁾ Skærbæk Kbg. ⁶¹⁾ ib. ⁶²⁾ ib. ⁶³⁾ Hammelev & Øsby Kbg. Akterne i Statsarkivet i Kiel A. XVIII. Nr. 1517. Quellen & Forschungen VIII. 44. Jensen: Stat. I. 233, II. 634, 642. Verein f. Kirchengesch. 2. VII. 507. ⁶⁴⁾ Haderslev Kbg. ⁶⁵⁾ Hammelev Kbg. Richter: 100 Aars Dødsf. i Danm. S. 884. ⁶⁶⁾ Hammelev Kbg. ⁶⁷⁾ ib. ⁶⁸⁾ HøjstKbg. ⁶⁹⁾ ib. ⁷⁰⁾ ib. ⁷¹⁾ ib. ⁷²⁾ ib. ⁷³⁾ ib.

IV. Enevold Ewald og Maria Wulff.

¹⁾ Bricka: Biograf. Leksik. IV. 621. ²⁾ Danske Saml. IV. 85. ³⁾ Gundlach: Kiels Univ. Matr. S. 68. ⁴⁾ Hertzog & Plitt: Real-Encyklopædie 2. Udg. II. 769. ⁵⁾ Hertzog & Plitt: Real-Encyklopædie IV. 609 ff. ⁶⁾ Danske Saml. IV. 87. ⁷⁾ Kirkeh. Saml. 4. I. 661 ff. ⁸⁾ Kirkeh. Saml. 5. III. 436 ff. ⁹⁾ Birket-Smith: Kbh. Univ. Matr. II. 492. ¹⁰⁾ Tilskueren 1901 S. 234 ff. ¹¹⁾ Kirkeh. Saml. 5. V. 423. ¹²⁾ Kirkeh. Saml. 5. V. 417 ff. Joh. Ewalds Levned og Meninger ved Dr. Bobé S. 233 ff. ¹³⁾ Joh. Ewald: Levned og Meninger ved Dr. Bobé S. 240 ff. ¹⁴⁾ Johannes Ewald: Levned og Meninger ved Dr. L. Bobé S. 243 ff. ¹⁵⁾ Han døde i Følge Tritinitatis Kirkebog ligesom Faderen af Tæring. Se Tilskueren 1901 S. 231. ¹⁶⁾ Frederikke Valeur: Slægten Valeur i Danmark S. 9 ff. ¹⁷⁾ Tilskueren 1901 S. 239. Johannes Ewalds Levned og Meninger ved Dr. Bobé S. 246 ff. ¹⁸⁾ Personalh. Tidsskr. 8. II. 174. ¹⁹⁾ Jo-Personalh. Tidsskr. 8. II. 182. ²⁰⁾ Johannes Ewalds Levned og Meninger ved Dr. Bobé S. 261 ff. ²¹⁾ Richter: Dødsf. i Danm. 1760—1790 S. 55. ²²⁾ Komponisten, Politiassessor Poul Rasmussen meddeler, at hun døde af Drik (Se Personalhist. Tidsskr. 3. IV. 288). Af egen Viden kan han neppe have dette. Han var ved hendes Død 14 Aar gammel; men nogen Kilde for denne Angivelse meddeler han ikke. I Følge Kirkebogen døde hun af Forraadelsesfeber (Tyfus). Se Tilskueren 1901 S. 237 og 239. Johannes Ewalds Levned og Meninger ved Dr. L. Bobé S. 339.

Efterskrift: Efter at ovenstaaende var skrevet, blev jeg gjort opmærksom paa en Afhandling af Dr. Bobé i Danske Studier 1918 S. 78 flg., hvor han gentager de stærke Anklager mod Fru Ewald og forsvarer Anklagerne mod Mistanken for at fare med Sladder. Jeg finder ingen Grund til overfor dette at ændre noget i min Vurdering af Fru Ewald og hendes Anklagere. Noget nyt fremføres ikke.

At Johannes Ewald anklagede Moderen er kendt nok; men hans Forhold i det hele og hans Karakter gør ham ikke troværdig som Vidne, og alle de nævnte Anklagere hørte til hans Kreds og kan ikke betegnes som uvildige.

Bilag.

Udskrift af Høist Kirkebog.

- (1696). In diesem 96sten Jahr d. 29. Aug. am tage Joh. Enthauptung, war an einem Sonnabend, des Abends ongefehr umb 9 uhr hat meine Liebste durch eine glückliche entbindung Deo gratia! einen wolgestalten Sohn zur Welt gebohren, welcher am Mitwochen d. 9. Septr. durch das Badt d. H. taufe wiedergebohren, und nach Seinem Seeligen grossvater Enewaldt genennet worden. Seine gefattern sind gewesen H. Laurentius Ewaldt, Pastor Dagebüllensis, frater meus per dilectus, Ewaldus Ægidii S. S. theol. studios. ex Minist. Candidatus, de Sorore filius atque ita consanguineus meus in paucis carus. Et Catharina Eleonora Martens, Soror uxoris meæ svavissima. Sein taufvater ist gewesen H. Ægidius Laurentii, Pastor zu Bylderup, Affinis meus Carissimus.
- (1730). (I Margen: Externa.) NB. 11. Octbr. als an dero Königl. May. gebuhrtsdag bin ich in Copenhagen gewesen und habe der Hochzeit u. Copulation meines Lieben Sohnes H. Enewaldi Ewalds mit Jfr. Maria Wulff beigewohnet. Sie wurden copulirt in eines vornehmen weinhändlers Ms. Nordrups Haus. Die Copulation verrichtete Mag. Hunnerup, Pastor primarius zu S. Nicolai, textus ex psal. 90 v. penultimo. Graff Larvig führete den Bräutigam, Baron Söhlendals, des CronPrintzen Hofmeisters gemahl kleidete u. führete die Braut. G. gebe Ihnen glück u. Seegen. Selbige nacht etwa zwischen 1 und 2 uhr entschliefen Ihr. Königl. Maj. Fridericus 4tus sanfft u. Seel. zu Othensee in Fühnen. Die Königin ward alsofort aus dem Allgemeinen Kirchengehebt ausgeschlossen, viele von IHro Familie u. anhang abgesetzt. Am börs sollen die worte angehefftet sein: Lies das 47ste Capitel des propheten Esaiæ (so Sie auf die Königin appliciren. inspecie v. 5 et seqv.). Gott regiere u. wende alles zum besten.
- (1731). (I Margen: Peregrina:) D. 4 Septembr. hat mein Sohn in Copenhag. H. Enewaldus Ewald, Prediger am Waysenhaus, einen Sohn tauffen u. nach meinem Nahmen Niclaj nennen lassen. Patrini fuere der H. Graff von Laurwigen samt seiner Gemahlin, der H. Geheime Rath Blohme, der H. Cammerherr von Holstein, dessen stelle, weil er selbst nicht konte zugegen seyn, der H. Etats Rath Schröder vertreten, und die Frau Conferentz Rätthin von Ahnen. Vivat infans in honorem Dei et Parentum solatium.
- (1732). (I Margen: Peregrina.) a. c. den 3. Septembr. hat meines Sohns H. Ewalds frau in Copenhagen eines Sohnleins per dei gratiam genesen, so d. 4ten getauft von dem H. Confessionario u. ist Matthias genand, (da Sie voriges jahr ein Sohn gehabt, so Nicolaus genand aber bald verschieden). Susceptores fuere d. H. Cammerherr u. Stifts Amtman Holst, H. Justitz Rath Hauen, H. Prof. Steenbuk, die græfin Bluhme u. fräulein Klepping. vivat puer, valeat et floreat tam corporaliter quam spiritualiter per Christum.

Tilføjelse.

Pastor Dahls Forsøg paa at rehabilitere Johannes Ewalds Moder særlig i hendes Forhold til Sønnen frister mig ikke synderligt til Gensvar. Psykologiske Konstruktioner har deres Berettigelse, om man end kun altfor tit har set, at en eneste opdukkende positiv Oplysning kan blæse dem over Ende som et Korthus. I denne Sag falder det mig ikke vanskeligt at fastholde mit Syn udfra Samtidens mærkeligt overensstemmende Udtalelser om Digterens Moder. Hvorvidt og hvormeget man kan fæste Lid til de af Oberstinde Eigtved overfor Dr. Münter fremførte og af ham Dagen efter i et Brev til Sønnen nedskrevne Sigtelser mod Fru Ewald, maa staa hen i det uvisse, det er ubeviseligt. Man ved kun, at hun, der i flere Aar indtil hun blev gift med Eigtved, opholdt sig i Ewalds Hjem, maatte kende Forholdene og saaledes afgjort er et primært og efter alt hvad man ved uvildigt og respektabelt Vidne. Der foreligger intet, som med vor ret indgaaende Kendskab til Fru Eigtved og Dr. Münter berettiger til at mistænke dem for at fare med Sladder. Om Troværdigheden af disse Meddelelser har jeg udtrykt mig med al mulig Forbehold: »Om man vil, kan meget i Digterens Liv herigennem forklares — ved Oberstinde Eigtveds saa bestemt udtalte Paastand om at Johannes Ewald virkelig var en Gøgeunge, ledes Tanken hen paa Digterens egen Fortælling om Frantz Ehrenpriis, hvis Papa var den største Hanrej i Byen« — er mine Ord. Det er kun i Forbindelse med andre samtidige Vidnesbyrd, at Oberstinde Eigtveds Udtalelser i al Almindelighed kan vinde Tiltro. Om Paterniteten til de enkelte Børn drister sikkert ingen at udtale sig. Man ved nu gennem Pastor Dahls Oplysninger, at Fru Ewald har født ialt fire Børn — Nicolai, født 1731, død kort efter, Mathias, ligeledes død lille, f. 1732, og først otte Aar efter, Matthias Vilhelm 1740, Johannes 1743 og endelig, efter ti Aars Forløb Enevold 1753 (24 Okt.). Naar jeg i »Tilskueren« har sagt, at man, »rent menneskeligt set, ikke bør dømme for haardt om Ewalds Moder, der livsglad og let, alt i Barnealderen blev knyttet til en Mand, mere end dobbelt saa gammel som hun, en skrantende, melankolsk Stuelærd«, forstaar jeg ikke Pastor Dahls Udtalelse om en »afgørende Dom« fra min Side. Om jeg end ud fra min mangeaarige Erfaring som Genealog kender ikke faa Exempler paa, at Forældre paa hin Tid bortgiftede deres Døtre inden de var fuldvoksne, maa nærværende Tilfælde dog siges at høre til Undtagelserne. Fru Ewald var faktisk kun 15½ Aar gammel, da hun blev gift, og 16 Aar og 4 Maaneder, da hun fødte sit første Barn. Jeg deler afd. Pastor A. Jantzens udprægede Afsmag overfor Moderen, den af H. F. Rørdam saa berømmede Mad. Wulf, som en intrigant Kvinde, hvis »Hellighed« var udvortes, og paa hvem

Ansaret for Datterens Ægteskab nærmest falder. Da Mad. Wulf, som jeg har oplyst (nærv. Tidsskr. 8 III 121), døde 1738, er det altsaa urigtigt, hvad N. M. Petersen (Bidrag til den danske Litteraturs Hist. VI 341) beretter, at hun paa sit Dødsleje »anbefalede« Enevold Ewald at ægte Datteren. Derimod er det rigtigt, »at han opdrog hende selv til hendes Bestemmelse«, eller som det i Bryllupsverset højst usmageligt hedder, »af ham opelsket som en ædel Pode, opfyldte hun hans Haab og blev hans Lyst.« Derfor fik Enevold Ewald, hvis Ansvar som alvorlig Præst er fuldt saa stort som hans Svigermoders, kun Løn som fortjent i »de huslige Bekymringer« hvorom Samtiden taler, og som han gav Udtryk for i sit Hjertesuk, over »Hoerkarle og Hoerkoner« (Danske Studier S. 79). Kun paa et Punkt mener jeg, at Ewalds Moder, og som det skulde synes uimodsigeligt, har handlet forkasteligt. Der er fremskaffet fuldgyldige Beviser for, at hun gennem Aarene har ødet betydelige Summer paa sin yngste Søn Husarofficeren og Jagtjunkeren, der gjorde Familien og sit Navn den største Skam. At hans Krav til Moderens Pung har været større, end Broderens, der maatte skrive Vers for Penge, kan ikke drages i Tvivl. Johannes Ewalds bitre Klage over, at Broderen »blev kronet med Ære og Overflod, blot fordi han var en Nar og Ryggeløs, medens h a n fordømtes til den usle, ydmygende Stilling af Almissemænd,« lader sig ikke afvise. Det synes mig endelig afgørende for Bedømmelsen af Moderens Forhold til Sønnen Johannes, at det var en fremmed Kvinde, den brave Mad. Skou, der plejede og værnede om den syge Digter i de sidste halvfjerde pinefulde Aar af hans Liv.

Ingen af Ewalds Biografer, og jeg i hvert Fald ikke, har gjort Ewald til »næsten en Helgen,« dog vil jeg nedlægge en skarp Indsigelse mod Pastor Dahls Ord »at der skal ledes langt omkring i Historien for at finde Mage til Pjalt og ukærligt Væsen.« En saadan ubetinget Fordømmelse klæder mindst en Præst. Hvorledes bringer Pastor Dahl dette i Overensstemmelse med, at Ewald ved sin Død var omgivet af en Riddervagt af de bedste unge i Samtiden, at hans Lig blev baaret til Graven af Kommunitetets Dekaner, og at en saa rigorøs Mand som Dr. Balthasar Münter har givet sit Minde til, at hans Datter strøede Blomster efter Digterens Kiste? At »Zeloterne«, for at tale i Datidens Sprog, i deres Forargelse over Johannes Ewalds »syndige Levnet« ikke kunde overvinde sig til at vise Danmarks store Digter den sidste Ære — og deres Opfattelse billiges aabenbart af Pastor Dahl — er kun en Selvfølge.

Louis Bobé.

Om Eiler Brockenhuus' kalenderoptegnelser.

Et supplement.

Af **Hans H. Fussing.**

Da jeg har haft lejlighed til at gennemgaa den i Grundtvigs udgave av Eiler Brockenhuus' kalender omtalte avskrift, og da denne synes at bekræfte teorien om, at en del av notitserne langt fra er samtidige, skal der i det følgende gøres rede for denne avskrift¹).

Avskriften findes paa det kongelige bibliotek — Ny kgl. Sml. 4° nr. 1278 b — og den er, som Grundtvig har gjort opmærksom paa — Fyenske Sml. VI s. 298 — ikke fuldstændig²). Det er en pergamentsindbunden kvart, der paa bindet bærer bogstaverne I. C. S., og som har været i herredsfogeden Christen Testrups eje. Paa sit sidste blad bærer den en, desværre ulæselig meddelelse om et dødsfald, men intet kan siges om dens oprindelige ejer. Notitserne er med en let læselig skriverhaand indført kronologisk, næsten uden rettelser og omfatter tiden indtil aar 1600. Fra dette aar findes kun to meddelelser under 29. juni og 3. juli, hvorom senere. Under 1. juni 1594 og 7. juni s. aa. er meddelelserne om Jacob Rostrups dom og henrettelse streget omhyggeligt over, hvorav man maaske kan slutte, at bogen har været i hænderne paa en slægtning eller ven av ham. I det 18. aarhundrede er der i marginen gjort nogle korte uddrag av texten, maaske av Søren Testrup. I modsætning til »858« omfatter denne avskrift hele kalenderaaret.

Grundtvig meddeler, at »1278« mangler 493 av kalenderens c. 1500 meddelelser. Den del av disse, der omhandler begivenheder fra tiden før Eiler Brockenhuus d. 24. oktober 1584 fik kalenderen, har i denne sammenhæng ingen interesse, da de jo ikke kan være skrevet i bogen samtidig med begivenhederne. Da »1278« praktisk talt standser med udgangen av aaret 1599, kan man ligeledes se bort fra notitser om begivenheder efter dette tidspunkt.

¹) Min første meddelelse om Eiler Brockenhuus' kalenderoptegnelser og deres kildeværdi findes i dette tidsskrift 9. R. 5. IV. 1931.

²) Selve kalenderoptegnelserne citeres i det følgende som »E. B.«, den tidligere behandlede avskrift i Karen Brahes bibliotek efter sit nr. som »858« og den her behandlede som »1278«.

Fra tiden $\frac{26}{10}$ 1584— $\frac{31}{12}$ 1599 mangler en del notitser, men osse av disse er mange uden interesse for bedømmelsen av kalenderens kildeværdi. 47 av de manglende notitser handler om Eiler Brockenhuus' og hans families privatliv og 21 om borgerlige personer av hans bekendtskabskreds, og det ser ud til, at avskriveren systematisk har udeladt disse meddelelser, der jo heller ikke kan have haft interesse for andre end Eiler Brockenhuus og hans nærmeste familie. Endelig mangler der 35 notitser av almindelig karakter, d. v. s. som handler om begivenheder indenfor den danske adel og kongehuset. 13 av disse drejer sig om begivenheder i aarets første halvdel, medens 22 handler om ting, der er foregaaet i maa- nederne juli—december, altsaa den tid »858« har meddelelser fra. Av disse 22 mangler 8 ligeledes i »858« medens 5 k a n have manglet i denne avskrift, idet de burde have staaet paa de blade, der rummer dagene 7.—29. december, men disse blade er revet ud av »858«, saa man kan ikke længere se, hvad »858« har haft av oplysninger fra dette tidsrum.

Sammenholder man de to avskrifter, er »1278« langt mindre elegant s k r e v e t end »858«, men den har langt færre fejltagelser baade m. h. t. de enkelte notitsers form og indhold og hvad angaar disses indbyrdes kronologiske orden. Begge har omredigeret de meddelelser, hvor Eiler Brockenhuus taler i første person, »1278« dog mest, og under $\frac{7}{8}$ 1597 fortsætter »1278« om Mogens Ulfelds Bryllup: »och war kongen til brølluppett«. Skrift og stavning er desuden stærkt forskellige, saa de to avskrifter er sikkert ganske uafhængige av hinanden.

Da de to notitser, som »1278« har fra aaret 1600 — 29. juni og 3. juli — baade i form og stavning er forskellige fra »E. B.« og »858«, maa man slutte, at e n t e n er de kommet ind uafhængigt av »E. B.« fx. paa grundlag av skriverens egen viden, eller at i juli 1600 var de 49 notitser fra tiden $\frac{1}{1}$ — $\frac{3}{7}$, der n u findes i kalenderen, endnu ikke indført i den, og den første mulighed er jo langt den sandsynligste.

De i 1278 manglende notitser er følgende:

$\frac{9}{5}$, $\frac{13}{6}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{19}{10}$ 1585, $\frac{25}{1}$ (Christen Juel), $\frac{24}{4}$, $\frac{22}{5}$, $\frac{30}{6}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{25}{12}$ (begge) 1586, $\frac{6}{8}$, $\frac{6}{10}$ 1587, $\frac{17}{3}$ 1588, $\frac{8}{6}$ 1589, $\frac{27}{4}$, $\frac{26}{7}$, $\frac{9}{8}$, $\frac{24}{12}$ 1590, $\frac{6}{8}$, $\frac{17}{8}$, 1592, $\frac{1}{9}$ 1593, $\frac{10}{1}$, $\frac{9}{6}$, $\frac{28}{7}$ (begge), $\frac{19}{11}$ 1594, $\frac{16}{4}$ 1596, $\frac{27}{11}$ 1597, $\frac{3}{4}$, $\frac{13}{12}$ 1598 og $\frac{28}{8}$, $\frac{25}{9}$, $\frac{8}{10}$, $\frac{24}{12}$ 1599.

Men hvorfor mangler disse notitser? Det er ikke muligt at finde nogen mening i udeladelsen av netop disse 35, saa man maa slutte, at de ikke fandtes i kalenderen, da avskriften »1278« blev til. En undersøgelse av »1278« synes saaledes at bekræfte min tidligere antagelse, at en del av Eiler Brockenhuus' notitser er nedskrevet senere end begivenhederne, saa at kalenderen ikke for alle sine

meddelelsers vedkommende kan betragtes som en absolut samtidig kilde.

Forholdet mellem »858« og »1278«'s avfattelsestid er vanskeligt at klare. Forklaringen er formentlig den, at »858« er blevet til først, og førend de meddelelser, der findes i »1278«, men som mangler i »858« — ialt 20 — blev indført i kalenderen. Det vil formodentlig igen sige, at Eiler Brockenhuus i 1600 nedskrev i hvert fald 20, snarere flere, for ham nye ting i sin kalender. Maaske har han først udlaant sin bog til den, der har ladet »858« skrive, og efter at han har faaet den hjem og har indført sine nye oplysninger i den, har han laant den ud til »1278«'s avskriver. Samme aar eller senere er flere notitser kommet til, og intet i deres anbringelse i bogen taler imod, at de skulde være senere tilføjet; tværtimod staar alle meddelelser saa uordentligt mellem hinanden, at en indførelse til forskellige tider er absolut givet.

Gravskrifter fra Slesvig Bys Kirkegaarde.

Samlede 1892 af **Louis Bobé.**

Senator und Kaufmann Friedrich Wilhelm Bauer, geb. 29 May 1761 gest. 23 Aug. 1829. — Margarethe Bauer geb. Fitzmann, geb. den 8 Juli 1774 gest. den 29 May 1813. — Louise Margarethe Johanne Bauer geb. Bendixen, geb. den 28 Juni 1790 gest. den 31 Mai 1854.

Christian Gottlieb Wilhelm Bissen, geb. den 2 Novbr. 1766 gest. den 26 Juli 1849.

Anna Margrethe Dorothea Bissen, geb. Efsendahl, geb. d. 24 Octbr. 1763 gest. d. 14 Juni 1848. — Wilhelmine Margrethe Dorothea Hamrich, geb. Bissen, geb. d. 24 Juni 1791 gest. d. 16 März 1858. — Antoinette Dorothea Friederica Bissen, geb. d. 24 Aug. 1803 gest. d. 17 Sept. 1878. — Sophie Catharine Bissen geb. Siemssen, geb. 25 Dec. 1793 gest. den 10 Jan. 1831.

Cuno Wolfrath von Blücher, geb. d. 16 Sept. 1772 gest. d. 22 Juli 1836. — Cathrine Dorothea von Blücher, geb. Kling, geb. d. 1 Octb. 1796 gest. d. 11 Mai 1874. — Antoinette Friederike Juliane von Blücher, geb. d. 1 Jan. 1821 gest. d. 13 Juli 1852. — Sophie C. Chr. von Blücher, geb. d. 1 Oct. 1818 gest. den 10 März 1898.

Henriette Auguste Bockel, geb. in Glücksborg 13 Oct. 1763 gest. in Schleswig 19 Okt. 1832.

Anna Bornholdt geb. Roth, geb. 28 Sept. 1769 gest. 10 Jan. 1836.

Baron E. O. S. v. Brockdorff, Königl. Forst- u. Jagdjunker, geb. 7 Dec. 1808 gest. 17. Mai 1836. — Baron O. D. v. Brockdorff, gest. d. 30 Decbr. 1851.

Cornelia von Brömbesen geb. Pauli, geb. d. 31 Oct. 1776 gest. d. 11 Febr. 1857.

Capitain C. v. Christensen, R. v. D., geb. 22 Aug. 1790 gest. 25 Juli 1852.

Insp. Heinrich Detlef Christian Claudius, geb. 3 Dec. 1780 gest. den 19 Aug. 1840.

Carlo Dalgas, f. d. 9 Nov. 1821 i Neapel. Falden ved Mühlhorst d. 31 Dec. 1850. — Ernesto Dalgas, f. d. 20 April 1823 i Neapel, falden ved Midsunde d. 12 Sept. 1850.

Her nedlagdes det jordiske af Provst Frederik Ebbesen, Sognepræst for Svendstrup Menighed paa Als, født i Siellerup 1768 den 16 Febr., død i Slesvig 1836 den 22 April som Medlem af Stænderforsamlingen.

Dorothea Elisabeth Cathrine Johanne Esselbach geb. Seest, geb. 1808 gest. 1868. — Ferdinand Esselbach, geb. d. 3 Juli 1811 gest. d. 25 Nov. 1840.

weil. Frau Obergerichtsratin Louise Elisabeth Francke geb. von Heubusch, geb. zu Rendsburg d. 11 April 1780, vorh. zu Schleswig d. 16 Dec. 1809, gest. daselbst wenige Stunden nach der Geburt ihres zweiten Kindes den 10 Februar 1812.

Friedrich Etzardt Carl Frijs, geb. d. 16 April 1813, gest. d. 29 Juli 1838.

Johann Friedrich Nicolai Frölich, geb. 5 April 1796 gest. 7 Juni 1880. — Agathe Frölich geb. von Wibel, geb. 23 Juli 1806 gest. 24 Maj 1873. — Fritz Frölich, geb. 3 Juli 1828 gest. im Kampfe für die Freiheit seines Vaterlandes 23 April 1848.

Witwe Hedewig Margrethe Geppel, geb. Hoff, gest. 31 Sept. 1838, 68 Jahre alt. — Freiherr Christian Ludwig von Gersdorff, Erbherr auf Fahrenstedt, geb. im Oct. des J. 1777 gest. 15 Juli 1865. — Freifrau Anna Margaretha Ludowica von Gerstorff geb. von Jawandt, geb. d. 16 Oct. 1761 gest. 21 Nov. 1849. — Paul Detlef Gernandt, geb. 1 Septbr. 1804 gest. d. 23 Decbr. 1857.

Abelline Margaretha Haucke, geb. Holm, geb. Glücksburg d. 22 Juni 1790 gest. Schleswig am 26 Nov. 1858. Eine gute Tochter, eine treue Schwester und eine deutsche Hausfrau im edelsten Sinne des Wortes. Dank Ihr!

Carl Friedrich Ferdinand Haucke, geb. in Flensburg am 15 April 1793 gest. in Schleswig am 12 Juli 1863.

Carl Friedrich Heiberg, geb. 29 Oct. 1796 gest. 16 Aug. 1872. Wer im Gedächtniss seiner Lieben lebt, der ist nicht todt, er ist nur fern, todt ist nur wer vergessen wird.

Nicolaus Henningsen, Dr. med., geb. d. 25 April 1794 gest. d. 2 August 1849. — Maria Dorothea Henningsen geb. Claudius, geb. d. 16 Juni 1796 gest. d. 1 Jan. 1872. — Christian von Hedemann, geb. 8 Jan. 1794 gest. 15 Mai 1850.

Klosterverwalter Carsten Friedrich Jaspersen, 1804—71. — Auguste Dorothea Catharine Jaspersen, geb. Eblen 1807—49.

Dorothea Elisabeth Jungclaussen geb. Bay aus Schleswig, geb. 16 Juni 1793 gest. 10 April 1839, beerdigt 16 April.

Anna Kolster geb. Claudius, geb. 6 Mai 1784 gest. 2 Mai 1861. — Joh. W. Nik. Kolster, geb. 30 Mai 1769 gest. 2 März 1848.

Jürgen Koos, geb. d. 18 October 1784 gest. d. 16 Juli 1850.

Elisabeth Margarethe Kunniger, geborne Petersen, trat ins Leben d. 15 April 1760 starb d. 12 Nov. 1839.

Johann Adolph Löbel aus Copenhagen, geb. d. 6 Sept. 1790 gest. zu Schleswig d. 19 Dec. 1835.

Friedrich August Raphael v. Lützow, geb. d. 29 Juni 1816, gest. 13 Febr. 1841.

Sophie Cathrine Rebecka Meinberg, geb. Grill, geb. d. 19 Oct. 1778 gest. d. 2 Febr. 1834. — Johann Wilhelm Meinberg, geb. d. 28 Apr. 1779 gest. d. 21 Jan. 1835.

Justizrath Friedrich August Niemann, geb. zu Kiel am 18 Sept. 1790 gest. zu Schleswig 30 Nov. 1853, Polizeimeister der Stadt Flensburg.

Anno 1811 habe ich Johann Nielsen, über 40 Jahre gewesener deputirter Bürger, emsiger Aufseher bei den Besserungen der Stadtwege, für mich und meine edle Frau Sophia Hedewig geb. Paulsen diesen Stein nachdem wir bereits 50 Jahr mit einander, obzwar ohne Leiberben in einer beglückten Ehe, Gott sei dafür gepriesen, gelebt haben, und in unser resp. 79 u. 80 Lebensalter auf diese von uns gewählte Grab- und Ruhestätte einen Stein legen lassen, gest. d. 18 Dec. 1814. Gott hat uns viel gutes erwiesen, Ihm sei Preis und Ehre; gest. 18 Oct. 1814.

Irdische Ueberreste von Charles Petit, geb. 1 Jan. 1776 gest. d. 27. Nov. 1823.

Johann Detlev v. Qualen, geb. 6 Mai 1775 gest. 11 Jan. 1824. — Juliane Augusta v. Qualen geb. Pauly, geb. 10 April 1793 gest. d. 23 März 1880. — Ruhestätte für Heinrich Alfred Edmund Theodor von Qualen, geb. 9 April 1804 gest. 29 Mai 1854.

Charlotte Sophie v. Scheele, geb. d. 17 Juli 1798 gest. d. 10 Febr. 1866.

Organist ved Domkirken Christian Sikora, fød 7 Marts 1828 død 12 Sept. 1860. Sat af hans Venner.

Pastor Carl F. S. Sonderburg, geb. in Schleswig d. 10 April 1820 gest. daselbst d. 11 Mai 1861.

Hans Hermann Sielentz, der Artzney Gelahrt-heit Doctor, geb. Schlesw. 20 Mai 1733 gest. 14 Julius 1822. — Friderica Amalia Sielentz geb. Siebinck, geb. Tønning 29 Jan. 1728 gest. 3 Febr. 1803. — Catharine Wilhelmine Siebinck, geb. Tønning 6 Juni 1729 gest. zu Schleswig 3 April 1770. Diese Ruhestädte bleibet zu ewigen Tagen dem Hause Num. 56 im 5 Quartier.

Engelke Juliane Wigantine von Staffeldt, geb. von Holten, geb. d. 14 März 1777 gest. in Schleswig d. 10 April 1865.

Carl Ferdinand Suadicani, geb. 11 Dec. 1753 in Preetz gest. 22 Febr. 1824.

Richard von Schultze, Oberst und Bataillonschef der Schleswigschen Inf. Reg., Ritter vom Dannebrog, geb. 5 Oct. 1775 gest. 24 März 1841.

Herunder hviler det jordiske af den almenagtede Embedsmand, ømme Ægtefælle Hans Gotfred Tranberg, Justitsraad og Borgmester i Ribe, fød 1 Aug. 1796 død 16 Juli 1839.

Caroline Elisabeth v. Wegener, geb. Lindemann, geb. in Heide 6 Sept. 1787 gest. in Schleswig 3 April 1867.

C. J. Weber geb. d. 20 Nov. 1795 gest. d. 31. Aug. 1814.

Capitain C. F. v. Weyhe, geb. d. 25 Juli 1793 gest. d. 1 Decbr. 1852. — Elisabeth Margarethe v. Weyhe geborne Hansen, geb. 10 März 1803 gest. 10. Juni 1830. — Christine Margarethe Hansen, geb 1806 † 1857. — Anna Cathinka Georgine Gromann, geb. Weyhe, geb. 1824 † 1850.

Frau Collaboratorin Sara Caroline Wolff, geb. Bricks, geb. zu Husum 1. Juli 1803 gest. zu Schleswig 18 Nov. 1856.

En genfundet Gren af Familien von Stöcken.

Ved **Fru Hildegard von Marchtaler** og **Albert Fabritius**.

Af den holstenske Familie von Stöcken har flere Medlemmer været i dansk Tjeneste, og Slægtens Stamtavle er først bragt af Lengnick, senere i Udsnit af Dr. Louis Bobé i »Die deutsche St. Petri Gemeinde zu Kopenhagen« (1925) S. 454 f.

Et af Slægtens mest kendte Medlemmer er Heinrich von Stöcken, der fødtes i Rendsburg 8. Maj 1631¹⁾ som Søn af Toldkasserer og Raadmand i Rendsburg Heinrich von Stöcken og Abel Gude, der tilhører den kendte Rendsburgske Patricierslægt²⁾. Heinrich von Stöcken d. y. begyndte sin Løbebane som Haandskriver hos Cai Ahlefeldt, var senere Inspektør over Greve Burchard Ahlefeldts Godser og udnævntes 1658 til Kommissær i Hertugdømmerne; 1663 blev han Kæmmerér for de slesvig-holstenske Intrader, 1668 Assessor i tyske Kancelli og Kammerkollegiet, 1676 Generalkrigskommissær og endelig 1679 Rentemester. 1680 udnævntes han til Geheime-raad og 25. Juni 1681 optoges han i den danske Adelsstand³⁾. Kort efter døde han, 11. Juli 1681 i Kolding⁴⁾.

14. November 1660 blev han paa Øvelgønne viet til Anna Catharine von Felden, Datter af Dr. jur. Ernst von Felden i Colmar. Hun døde efter 13 Aars Ægteskab og blev 28. September 1673 bisat i St. Petri Kirke i København⁵⁾.

Ægteparret havde i Følge Lengnick seks Børn:

1. Abigael Marie * ca. 1661 † 1714 ~ 30. December 1678 Overrentemester Peder Brandt, og saaledes Stammoder til den danske Adelsfamilie Brandt⁶⁾.
2. En Søn, der døde ung.
3. Christopher Ernst * 4. August 1684 † 8. Februar 1711, ugift. Admiral⁷⁾.
4. Hans Heinrich * 10. Maj 1666 † 2. November 1709, Etatsraad, Envoyé ~ Maria Bøfke † 1732⁸⁾.
5. Anna Margrethe * 1668 † 25. Juli 1732 ~ 17. Maj 1685 Etatsraad Martin Conrad Bierman von Ehrenschild til Enggaard⁹⁾.
6. Gerhard Christian * 13. Januar 1671 † 13. August 1728, Generallojtnant, Kommandant i Kastellet. ~ Felicitas Francisca de Veckenen * 1689 † 24. December 1766¹⁰⁾.

I Følge Universitetsprogrammet efter hans Død¹¹⁾ havde Heinrich von Stöcken imidlertid endnu en Søn, og man vil da være tilbøjelig til at søge denne i den Cai Burchard von Stöcken, der var Landdrost i Oldenburg, og som adskillige Gange brugtes i dansk diplomatisk Tjeneste, saaledes bl. a. som Gesandt i Regensburg. Denne Formodning støttes ved hans Fornavne, der jo tydeligvis er en Opkaldelse efter Greverne Ahlefeldt paa Eskilsmark, i hvis Tjeneste Faderen, som berørt, havde staaet.

Beviserne herfor har man hidtil savnet; de findes dog, dels i et Skøde, dateret Pinneberg 11. Juni 1684, hvorved daværende Kaptajnløjtnant Christopher Ernst von Stöcken og hans Broder Hans Heinrich von Stöcken solgte Pederstrup Hovedgaard med Tilliggende til deres Svoger Rentemester Peder Brandt, Skødet slutter: »... hafver vi dette Skiøde med egne Hænder underskrevet og woris Zigneter undertrøgt, samt venligen ombedet voris kiære Svoger Hr. Raad H e n d r i c h S u h m¹²⁾ og B r o d e r Hr. Cammer Juncher Kay Burchard von Stöcken med os til Vitterlighed at underskrifve oc forseigle ...«¹³⁾, — dels i et Kongebrev af 20. November 1680, hvorved Kongen i Betragtning af de Tjenester, som Gehejmerraad v. Stöcken havde ydet Kongen, forlenede »seinem eltesten Sohn Cay Burchard von Stöcken« med Gaarden Königshof i Hamburg. Denne havde tidligere af Kong Christian IV været bortforlenet til Gehejmerraad J o h a n n F r i e d e r i c h M a r s c h a l c k, men var hjemfalden ved dennes Død¹⁴⁾.

Om Cay Burchard v. Stöcken kan iøvrigt oplyses, at han — efter fra 1681—85 at have været Assessor i Kammerkollegiet¹⁵⁾ — 1688 sendtes i diplomatisk Ærinde til Kølln, hans Pas hertil udstedtes 3. Marts. 8. September 1694 fik han Instruktion som Landdrost i Oldenburg¹⁷⁾, hvor han forblev til 1699¹⁸⁾. I April 1702 rejste han til England¹⁹⁾ og i Juli samme Aar til Tyskland²⁰⁾. I August 1705 blev han akkrediteret som Envoyé extraordinaire i Storbritannien²¹⁾, og Aaret efter fik han 9. Marts overdraget en Sendelse til Regensburg²²⁾.

I Aaret 1701 giftede C. B. v. Stöcken — der øjensynligt i Tyskland førte Friherretitlen²³⁾ — sig med Maria Albertine von Bellin, Datter af kgl. preussisk og kurfyrstelig brandenburgsk Raad Philipp Bernhard von Bellin (1648—1701) og Sophia Juliane Grevinde zu Leiningen-Dachsburg²⁴⁾.

Hvor og hvornaar C. B. v. Stöcken døde, er det ikke hidtil lykkedes at faa oplyst.

Under v. Stöckens Ophold som Gesandt i Regensburg fødtes Datteren Sophie Helene 23. Marts 1706. Hun omtales senere som »Hofdame und Chur-Fräulein der Churprinzessin von Sachsen«

og blev 6. Januar 1728 i St. Stephans Kirken i Wien viet til Greve August Gottfried Dietrich zu Beichlingen, hvorved Navnet von Stöcken nu oftere forekommer i den sydtyske Adels Ahnetavler. Hun døde 4. August 1738.

I Hamburg St. Pauli Kirkes ældste Daabsprotokol²⁵⁾ findes endnu følgende Indførsel, der sandsynligvis drejer sig om et illegitimt Barn: »11. März 1693 Frau Anna Kollmanns bringt ein Kind zu taufen, der Vater heisst v. Stöcken, Name der Mutter vergessen, Ludwig Kasimir. Gevattern: Georg Mathäus Weyler, cand. theol. bei Excellenz von Jessen, Samuel Fischer, Frau Anna Kollmanns«.

Noter.

- 1) Lengnick har fejlagtigt 28. Maj 1631; jfr. Universitetsprogrammet.
- 2) Johan Jepsen: Predigt über Fr. Abel von Stöcken, Ratzeburg 1665 S. 35 (Kgl. Bibl.).
- 3) Nyt dansk Adelsleks. S. 339.
- 4) Iflg. velv. Medd. fra Landsarkivet i Viborg er hans Død ikke fundet indført hverken i Kolding Kirkebog eller i Kirkeregnskabet.
- 5) Bricka XVI 546.
- 6) DAA XXXVI, 1919, S. 494.
- 7) Bricka XVI, 543.
- 8) Bricka XVI, 545.
- 9) DAA XXXVI, 1919, S. 480.
- 10) Bricka XVI, 545.
- 11) Progr. fun. Univ. Hafn. over Heinrich v. Stöcken siger, at han havde: »filios nimirum quinque & filiolas duas, ex quo sacro prolis numero filio uno parentis jam pridem fata antevertente masculos quatuor paternarum virtutum imaginem feliciter repræsentantes«.
- 12) Etatsraad Heinrich von Suhm (1636—1700), der blev adlet 31. Decbr. 1683, var gift med Margrete Dorothea von Felden, Datter af Kommissarius Ernst von Felden og Anna Cathrine von Stöcken. (DAA XLV, 1928, II, 121).
- 13) Lolland Falsters Landstings Skøde og Panteprotokol 1684/1700 Fol. 48 f. Skødet er tinglæst 13. Maj 1685.
- 14) Patente 1680, S. 326.
- 15) Centraladministrationens Embedsetat S. 152.
- 16) Patente 1688, S. 303.
- 17) samme 1694 S. 358.
- 18) I T. K. I. A. Varia Acta Nr. 1—7 1699/1737 findes et stort Antal Breve fra v. Stöckens Virksomhed i Oldenburg.
- 19) Patente 1702 S. 130 ²²/₄.
- 20) samme 1702 S. 245 ²⁹/₇.
- 21) samme 1705 S. 205 ⁷/₈.
- 22) samme 1706 S. 70 ⁹/₃.
- 23) Familieoptegnelser i Arveprins Hohenlohe-Schillingsfürsts Arkiv i Schillingsfürst bei Dombühl i Bayern.
- 24) Meddelelse fra det preussiske Statsarkiv i Berlin.
- 25) Statsarkivet i Hamburg.

Tilføjelse.

Familien von Stöckens Stamtavle rummer forskellige uløste Gaader.

Friedrich Georg von Stöcken, Landsfoged, Amtsforvalter og Regeringsraad i Oldenburg, blev 9. Febr. 1692 gift m. Hedevig Margrethe von Lente, f. 1676, Datter af Friedrich v. Lente, Regeringsraad i Glückstadt. Begge levede 1725. — Deres Datter, Dorothea Christine, blev 11. Nov. 1734 gift i Oldenburg m. Major Jacob Didrik Wolffrath, f. 25. Sept. 1697 † 27. Jan. 1782 i Oldenburg. Friederich Georg skulde synes at være Søn af Rentemester Henrik von Stöcken.

Jacob Heinrich von Stöcken, hollandsk Kap-
tajn † 15. Dec. 1772, blev gift 16. Maj 1760 i Haag m. Anna Eleo-
nora Henriette de Cheusses, f. o. 1735, Datter af dansk Gesandt i
Berlin, Oberst Frédéric de Cheusses (Efterl. Reventlowske Fami-
liepap. IX, 402).

Frederik von Stöcken, døde 2. Marts 1776 i Jyderup.

L. B.

Et Skiftebrev og to Testamenter efter Anna Ramel, Hr. Malte Juuls til Maltesholm og fra Slægten Putbus.

Udgivne af **Poul Madsen.**

Efterstaaende Skiftebrev og Testamenter, som venligst er stillet til min Raadighed af kgl. Ordenshistoriograf Dr. phil. Louis Bobé, giver som førstehaands Kilder et interessant Bidrag til Belysning af vor Lensadels Tankegang og Familiefølelse i Slutningen af det 17de Aarhundrede.

Ved Offentliggørelsen har jeg bibeholdt den originale, inkonsekvente Ortografi, men normaliseret Tegnsætningen efter de nu gældende Regler, hvorved den naturlige Sætningssammenhæng bliver klarere og Forstaaelsen lettes. —

Rigsraad Malte Juul til Maltesholm og Gjessinggaard, døde 5. Juni 1648, efterladende Enken Anne Henriksdatter Ramel, der døde 16. Juni 1661. Om dem og deres Slægt henvises til Th. Thaulow, Lillie-Juulernes Slægtbog, 1925, S. 377.

Slægten Putbus, som her i Landet bedst kendes under Navnet Podebusk, er en yngre Linie af den gamle vendiske Fyrsteslægt paa Rügen; allerede i det 12te Aarhundrede var den i Besiddelse af denne Ø. Til Danmark kom Slægten i det 14de Aarhundrede, men en Linie vendte dog atter i det 15de Aarhundrede tilbage til Rügen for at overtage Slægtens Stamgodser, og da denne uddøde paa Mandslinien 1702, og Godserne tilfaldt den yngre danske Linie, forlod ogsaa denne Danmark.

De af Slægten, som der paa dette Sted bliver Lejlighed til at omtale nærmere, i Anledning af deres her aftrykte sidste Vilje, er Rudolph Abraham v. Puthus, hans Broder Maurids v. Putbus og dennes Hustru og Søn, Malthe v. Putbus.

Rudolph Abraham v. Putbus, Friherre til Kjørup, fødtes 1629. Han havde været Ritmester i dansk Tjeneste, hvorfra han trak sig tilbage, da han 1662 ægtede Anna Katharina Kragh, født 1616, Forfatterinde til en Bønnebog, som udkom i Aarhus 1643.

Baroniet, der oprettedes 1676, omfattede Kjørup og den nærliggende, nu forsvundne Hovedgaard Holmegaard; ved Oprettelsen bestemtes det, at Rudolph Abraham v. Putbus' Efterleverske skulde arve Baroniet, saafremt han ikke efterlod sig nogen mandlig Arving, at derefter Maurids v. Putbus og hans mandlige Arvinger skulde arve og saa fremdeles. Men hans Hustru døde før ham 1687,

og da Broderen Maurids allerede var død 1700, indsatte Rudolph Abraham som sin Arving dennes Søn Malthé. Han selv døde 1716 paa Kjørup, hvor han efter sit Ønske blev bisat i Henhold til de Bestemmelser, han i sit Testamente havde fastsat, og hvori han ogsaa betænksomt anbefaler sin Husholderskes Sag til Brodersønnen.

Maurids v. Putbus, Friherre til Einsiedelsborg, og en kort Tid Ejer af Holbæk Ladegaard, fødtes 1633 paa Kjørup. Han var i Aarene 1657—1660 Hofjunker hos Frederik III, fik 1657 Løfte paa et Kompagni og var 1660 Ritmester ved Niels Lykkes Regiment. 1661 ægtede han Margrethe Juul Maltedatter til Birkholm (Løvenborg) og Gjessinggaard. Arveskiftet, ved hvilket omtalte Gaarde kom paa hendes Hænder, findes aftrykt nedenfor. 1672 blev Maurids ligesom Broderen ophøjet i Friherrestanden. Han solgte 1684 Birkholm, da han var »i stor Vidtløftighed«. Om Arveforholdene mellem de to Brødre giver det andet af nedenstaaende Testamenter Besked. Maurids v. Putbus døde 1700 i Odense, »hastig, Ansigtet omdreiet til Ryggen«. Han bisattes i Familiegraven paa Kjørup; han efterlod seks Børn, fire Døtre og to Sønner, hvoraf den ældste, som skulde overtage Baroniet, døde 1691; dette tilfaldt da hans yngre Broder, Malthé v. Putbus.

Malthé v. Putbus, Friherre til (Herskaberne) Putbus, Einsiedelsborg og Kjørup, fødtes 1671 paa Einsiedelsborg. Han opholdt sig i sin tidlige Ungdom ved flere tyske Hoffer. 1697 ægtede han Magdalene Juliane, Grevinde v. Promnitz. Under den store nordiske Krig led hans pommerske Familiegodser stor Skade, og han flyttede derfor til Danmark; om han straks ved Farbroderens Død har overtaget dennes Baroni vides ikke med Bestemthed, først 1732 ved man, at han var i Besiddelse af Kjørup. Malthé v. Putbus døde 1750 og bisattes i Kjørup Kirke, hvor hans og hans Hustrus Kister henstod til 1854, da Familiebegravelsen paa Grund af Brøstfældighed blev nedrevet og Kisterne overførtes til Kirken i Volnitz i Pommern¹).

*Skiftebrev mellem Fru Anne Rammel Hr. Malte Juuls
og hendes Born, opsat 1651.*

Vii Eftterschreffne Mogens Høegh till Kiergaardsholmb, Danmarckes Riggens Raad och Kongl. Maytz. Befallings Mand offuer Sielckeborigh Lehn, Erich Juell till Hundsbeeck, Danmarckes Riggens Raad och Kongl. Maytz. Befallings Mand offuer Alborigh Huss: Tilbedene paa dette Arffueschiffte offuer werendis att were och till Witterlighed at underschiffue och forsegle, imellem Erligh och Welb. Fru Anne Ramell, Sallig Malt Juels till Maltessholmb Eftter Leffuersche, och hindes kiere Børen; Henrich Ramell till Beche-

schouff, Danmarckes Riggens Raad och befallings Mand offer Hertzwad Closter, paa welbemelte Sin kiere Søsters Wegne, Steen Redtz till Hørbyegaard paa Sin kiere Frues, Marren Juels, och Axssel Juell till Wolstrup paa Begge sin(e) kiere Broder Døttres, Jomfru Elsse och Jomfru Margrette Juells Wegne, kiendes och hermed witterlig gjør, att wij i Dagh, Som Er dend 24 Julij, haffer werit forsammelede, Bemelte Schiffte och Deelling fore Tagget och ere derom wenligen for Eenede udij Saa Maader Som effterfølger:

Først Efftersom Summen paa dend till staaendis Indgiæld, Som nu i Dagh effter Welb. Slg. Malte Juell øffrige Er, Befindes at werre 12142 Rdl.

Derimod ald Udgielden: Morgengauff Breffuet, Item — 3025 Rdl., de 60 och $\frac{1}{2}$ Tdr. hart Koren Sig beløber, Som fru Anne Ramell af ded goedtz hende tillkommer udlegger till Børnene, dissligste och I beregnet de 2000 Rdl., Som Jomfru Elsse och Jomfru Margrette Juell schall haffue, Nemblig huer dennem it Thusinde Rdl., For det Guld, deris Søster Fru Maren Juell till foren I lige maade paa it tusinde Rixdallers Werd faaet haffer.

Item Udgiæld till Kiøbmand och andre: Beløber sig tilhobe — 17513 Rdl., Saa at Udgielden beløber sig høiere Ind Indgielden — 5371 Rdl.

Da haffer dieris kiere Moder Welb. Fru Anne Ramell Beuilget at will tage till sig Ald Udgiæld och Indgiæld, Saa di Ey schall haffue at Suare till Nogen Kraff i Nogen Maader. Dissligste och saa dersom hindes Thuende Døttre Jomfru Elsse och Jomfru Margrette Worder effter Guds for Syn udi Egteschab forseett, I Medeler tiid hun leffuer, da Welbemelte dieris kiere Moder at Will sielff gjøre dennem deris Udflid ligger Wiis Som deris Søster Fru Maren Juell tilkommet haffer. End och saa haffer hun beuilget at Will tagge paa sin Lod Due Eegde, Som Welb. Wolf Hieronimusz von Kradtz och Fru Sophi Ramell besidder deris Liffs tiide, Saa at hindes Børen Ey Nogen Udleg hinder derfor schall gjøre i Nogen Maader, Huorimod deris kiere Moder beholder Selff Ald Løss Øre och Boe Fæe, Saauelsom ochsaa schall were Quit for Huiss hinder Ellers tilkomb at udlegge till hindes børen for Gaardennis Bygning.

For ded Andet, Efftersom Welb. Fru Maren Juell faaet Sit Brøllups Udflj af Felles Boe, da schall Huilche af de Andre hindes Søstre, Som deris kiere Moders Liffs tiid iche er Bleffuen vdi Eegteschab forseett, Maa effter deris kiere Moders dødeligh Affgangh Tagge for Loddess aff Boet, Naar dj gaar Till schiffte huer — 1000 Rdl.

For ded Thride, Efftersom Welb. Fru Anne Ramell Nu lader Schiffte I Mellem sine Børen Alle Hoffuetgaardenne, Saauell effter Sig selff Som Effter deris Sl. Affgangne Fader och Broder, Effter Lodderniss Besluttningens widere Uduisingh, da haffer wj Samtligh

Indbyrdis derom for afschedet Att Deris kiere Moder beholder self hines Liffues tiide Birchholmb, Maltessholmb och Due Eegde Houitgaarde Med Ald Herlighed och Rettighed Sampt tilligendis Bøndergaarde och goedtz I Alle Maader effter hines for Sieglede och underschreffne Lod. Dj Andre Tre Hoffuitgaarde Nemligh Giessinggaard, Klaagerup och Wandaasse Att deeltes och schiffes Nu Strax Imellem hines bører Med tilligendis goedtz, Saaledes som Lodden Enhuer kand tilfalde, och Er Samme Lodder saaledes an rettet, at dend Søster, Som nu faaer Giessinggaard, schall Siden effter hines kiere Moders døddelig afgang haffue dertill med Bierchholmb, Och dend som nu bekommer Wandaasse, schall daa ochsaa haffue Maltessholmb, och for ded Siste, dend Søster, som Nu faaer Klaagerup, Schall daa dertill med haffue Due Eegede effter deris kiere Moderss Afgang.

For ded Fierde Er Bygningen paa forn.te Sex Hoffuet Gaarde Nu Satt och Taxerit Saaledes:

Birckholmb	for 3000 Rdl.
Maltessholmb	for 2500 Rdl.
Giessinggaard	for 600 Rdl.
Klaagerup	for 350 Rdl.
Due Eegede	for 1000 Rdl.
Wandaasse	for 800 Rdl.

Huor effter Sødschen haffuer at giøre hin Anden fyllest I Mellem sig Self Indbyrdis, Och der som nogen paa sin Loed kunde finde sig at were Brøst holden vj forregnelsse[n] da schall hand derom dee Andre sine Med Arffuinger Aduare Och till kiende giffue, Och da de Andre Arffuinger at werre for Obligerede at giøre dend brøstholden schiell och fyllest. Diss till Witterlighed och Stadfestelsse haffuer wj Som offuer weret haffue, Med Egen Hender underschreffuet och forseget. Datum Kiøbenhaffn. Dend 24 Julij Anno 1651.

<i>Anne Rammell.</i>	<i>Stheen Reedtz.</i>	<i>Axel Jul, øffwerste.</i>
<i>H. Ramell.</i>	<i>Mogens Hoeg.</i>	<i>Erich Jull.</i>

Rudolph Abraham v. Putbus' Testamente af 1677.

Naar det behager Gud mig underschreffne her fra dette jordische til sit himmelsche at bortkalde, er det min villie og indstændig begering, at Effter min dødelig afgang, saaledis som Effter schrefuit staaer, maa forholdis.

Forlanger jeg icke nogen Stuer schal klædis Enten med baij eller andet, saa som det icke er det af døde Legeme til nogen nytte.

At mit lijg ickun strax maa leggis i Kisten, som der til staaer saa og i de der til beschickede Jorde Klæder hendlagt i et schrin,

og Effter at mit lijg hafuer staaet nogele Dage, saa kand een Dag, som der til berammis, om middags tider af gaardsens Egene folck i Ki[r]chen henbæris og i begrafwelsen insettis og strax Jord paa-kastis.

Saa som jeg icke begerer, at nogen Parentation eller lijg Præ-dicken blifver holdet, saa dog til en Efftertanke er det min willige at begge Præsterne, Provsten i Nerraa og Præsten i Agernis En huer foræris Reede Penge 30 Rissdaler og Degnene end huer 4 Rissdaler og paa denne gafue icke schall komme min kiere H. broder Sohn som Eeneste Arfuing til nogen Udgifft, Saa befindes til dette og Andet i forbemelte schrin hoss mine Jorde Klæder henlagt udi Croner 200 Rissd. og udi mynt 114 Risx. (Rigsdaler), hvor af til nødvendige udgifter som i de dage og tider maatte paa komme og faar falde kand brugis. — Dog at dett scheer Saaledis, om det er i min kiere Hr. broder Sohness Frawerelse, at der for gioris hannem Nøjagtig Regenschab og Forklaring.

Och som Jomfrue Mette Quitzo med hendis troe og flittig tien-niste og opwartning her i mit huss saa og i min suaghed Særdelis i den Siste altid har ladet See og kiende All redebon willie og troe tienniste og altid seed hen til min og huses gafn og beste, saa har jeg der for Effter min dødelig afgang hermed og saa bewilget hende at nyde Holmehuses werelse med hafuen og de Agre paa Nerraa og Ringe marcker at lade bruge sig til nytte, som hun best weed og kand quit og frij hendis listijd, og mine kiere H. broder Sohn wilde were af den godhed selber at lade holde huusene wed lige, saa lenge hun lefuer; her for uden min kiere H. broder Sohn wil hafue tienstligen om bedet, hun stetze i Eders godhed maa wære recommenderet og Aarligen hendis korte lefstid torfue schier hoss bonderne maa tilladis at bekomme; jeg hafuer og til sagt hende Effter min Død een sorge kleding eller derfor gifues i Rede Penge 50 Rixdaler, som jeg ilige maade wil førmoode, min kiere H. broder Sohn Effter kommer af de forbemelte penge.

Alle mine tienstefolck som wed min dødelig afgang findis i mien tienniste, wil jeg og til det beste hafue recommenderit, huilcke de icke behofues i min H. broders Sohns tienniste, betale dennem det heel Aarløn, Saa og med Richtig Pass for siunis.

Jeg hafuer og til sagt Bircke Dommeren Lauritz Jacobsen effter min dødelig afgang sin lifs tiid at nyde Höyerup Kierckes anpart que og tiende til hanss Elste Sohn, som effter mig er openæfnt, huilcket jeg wil formode, min kiere H. broder Sohn og lader Lauritz Jacobsen nyde, som er een gansche liden afgang menss icke lenger, end Lauritz Jacobsen lefuer.

Schule jeg i mine kiere H. broder Sohns frawerelse bort kaldis, er dette og min wille, at Lauritz Jacobsen sig da paa min kiere H.

broder Sohn wegne antager gaard og gods med integt og udgiffter, Effter som hannem godtzet er best bekient, som jeg wil formode han saaledis forretter og forestaar foruden nogen interesse som tilbørlig og andsuarlig kand were, saa og Jomfrue Mette Quitzo udi hussholding i alt bijstandt give af yderste Efne, saa min kiere H. broder Sohn i saa moder ingen schade paaføris.

Dette er nogele Poster, Jeg hafuer opsatt og med Egen hand schrefuen og unterschrefuen og mit signete hoss trygt, huilcket Jeg i alle deris ord og Meeninger wil hafue holdet og Effterkommen, saa som det i alle maader er min Sijste willie og begiæring ey tuilende om det end hafde weret af langt større wigtighed og importantzie jo i alle maader af min kiere H. broder Sohn wel blefuen Effterlefuert, thi naar hand betencker huor sparsomelig jeg min listijd har lefuert, antagen Kiørup meget forfalden Effter min Sl. H. Faders død og godtzet mesten øde og da ogsaa motte tage imod end stor widløfftig giæld, som jeg siden hafuer betalt, for uden end god deel af Min Sl. H. broders giæld alle hans Arfuinger til beste, jeg hafuer mig og tilkiøb(t) mere gods og om sider til lehn ladet gaard og gods inrette og Erigere effter min Sl. H. broders Egen willige, og nu effter min død og disse tidens til stand i god stand forefinder og nu min kiere H. broder Sohn som Eeniste Arfuing gaard og gods og løsøre Effter mit oprette Testamente nu uden Ringeste møyne og besuering derfor at hafue haft antager og tiltreder, huor fore jeg ey heller tiufueler hansschønsom Efftertæncke alting effter min Forlangelsse Saaledis effter min Død som forskrefuet staar holdis og effter kommis, som er meget lidet og Ringe at Achte mod alt forbemelte, som Effterladis uden giæld og dermed til slutning wil hafue min kiere Hr. broder Sohn i Guds beschermelse Troligen befalet, og All bestandig wel gaående ønschet, og saa lenge jeg lefuer, forblifuer

Min høytærede kiere H. broders Sohns
Allertiensthuiddigster
Tienner
R. A. Frh. Von Putbus.

Maurids v. Putbus' Testamente.

Efftersom min kiere Broder Rudolph Abraham Friherre Von Puttbusch haffuer schinbarligen Ladett sin Oprigtig broderlig Kierlighed Till mig och mine kiende, I det hand haffuer Vdlagt aff hanss Godtz effter Lehn-breffuertz Formelding Till Itt Herschab med den Wilkor, Om hand uden Liffs Arffving schulde affgange, Da effter hanss och hanss Friherindiss Død att følge mig och mine Effterkommere; Da haffuer Jeg aff mit Godtz Tillige medt min

kiere Broderss under hanss Herschab ladet Erigere Effterschreffne Gaarde, Nemlig den Gaard I Krogsbølle, Jens Jørgensen paaboer, Den Gaard udi Ganstrup, som Hans Mortensen paaboer, Med den anden Ødegaard, hand haffe udi brug, sampt den Gaard udi Bedissløff och aldels Intet aff ald deris Tilliggelsse undtagen uden allene den Eyendom, som ligger i Mitt Birk aff den Bedissløffgaard mig forbeholden, Som nu er lagt och beregnet under dett Herschab Einsidelsburgh hoffuetgaardsss Taxt. Och bedrager sig foreschreffuen Godtz udi hart korn fyrgetiuge och fem Tønde, Siu schiepper Ett Fieringkar; Huilke Gaarde alligevell de under min Broderss Herschab ere Erigerede, Saa schall dog huerken hand eller hanss Friherinde udi deris Liffstiid I nogen Maade sig der medt befatte eller befatte lade. Mens ichun allene følge Herschabett effter begge deris død, dersom de Uden Liffs Arffuinger affganger, och Herschabett Till mig eller Mine Effterkommere falder, da schall uden nogen Imodsigelsse eller affregning Imellom mine Arffuinger disse Forbemelte mine nu Med Erigerede Gaarde Følge den, som aff mine Arffuinger Herschabett bekommer, Och dersom Friherinden Anna Catharina Kragh Min kiere broderss død offuer Leffuendis Worder, schall hun deris Erigerede godtz hendis Liffstiid besidde och bruge, som hun selfe bedst vill, I alle Maader Oppeberge det visse och u-visse och saa Nyttig att giøre, som hende self behager, och Jeg eller Min Descendent, som det kunde Tilfalde I ingen Maade oss med deriss Erigerede godtz att befatte eller I Ringeste Tilholde, førend hun Ved døden er Affgangen; Mens dersom min kiere Broder Rudolph Abraham Friherre Von Puttbusch selffuer medt Arffuing schulde bliffue Forseet, da dett Forbemelte mit Erigerede godtz, som Jeg haffe Tillagt att følge hanss Arffuinger, dog mig straxen da at betallis huer Tønde hartt Korn medt Fyrgetiuge Rixdaler In Specie under itt Erligt Indlager. Och dersom Herschabett, som før er Meldet effter deris affgang mig eller En aff mine Effterkommere schulde Tilfalde (da efftersom Min kiere Broder I det hand for mig och Mine Arffuinger haffuer dragett Omsorig, och sig self derfore fra sitt godtz bunden dett Ey att kunde Selge Eller Pantsette sig Till nytte och gaffn, paa det hand Wilde Unde mig Eller en aff mine Arffvinger dett och udi Saa Maade Ophielpe den Puttbusch Familie. Och der til med er Vell att Eragte, att Min kiere Broder Iche Vell Ved disse altiidt besuerlig Tilstands Tiider den gield, som hand effter sin Her Fader arffved haffe, Muelig Iche kunde Inden hanss Affgang alt affdrage och Betalle) Da schall jeg eller den aff Mine Arffuinger, som Herschabett bekommer, formedelst den Aarsagh pligtig være, Straxen at Betalle Toe Tusinde Rixdaler, huor Min kiere Broder for hanss Affgang dem anvisett haffe Till huem de schall betallis effter begge deris Affgang, Eller och huor hanss For-

schriffninger paa den Summæ Opløbelsse effter hanss Død findis kunde. Att saaledis aff mig eller aff Min Arffving den som Herschabett bekommer Er Tilsagt att holdis schall, Renuncerer jeg och for Min Arffving ald den befrielsse, Som ved Friherrernis Privilegier søgis kunde, Mens jeg eller Min Arffving pligtig at Være, som for er Meldet, de 2000 Rixdaler wden nogen Modsigelsse schuldige schulde være att Betalle effter Min kiere Broderss och hanss Friherindiss dødelig Affgang, naar Herschabet falder Till En aff oss. Att Saaledis foraffschedett, vdloffuett och foraccorderit ehr Bekrefftis for mig och Min Arffving under Min Haand och Segell.

Datum Kiørup den 4 Januarij Anno 1677.

M. Fh. V. Puttbuss.

(Segl.)

Dett gods som her Udi findis specificeret med all sin herlighed er min broder Baron Moritz Putbus betalt som hand haffer ladet Erigere til Kørup, følger der fore nu Uden videre betaling Kørups lehn, oc den post Richtig i denne Min kiere broders forskreffning.

R. A. Fhr. V. Putbusch. M. Fhr. V. Puttbuss.

For det gods som ofuen bemelte Contract om formelder, mig schule betalis nemligen først 1000 Rixdaler oc saa de 2000 Rixdaler, hafuer jeg gifuen min kiere H. broder son Baron Maltha Von Putbus den 23 Maj A. 1705.

R. A. Fhr. von Putbus.

Baron Ferdinand Eckstein.

Af Louis Bobé.

Til Udenrigsministeriet, Rigsarkivet og Redaktionen af Samfundets Tidsskrift har der i Tidens Løb atter og atter været rettet Forespørgsler fra franske Historikere om den i København fødte Baron Eckstein, der har spillet en vis Rolle under Kong Ludvig XVIII's Ophold i Gent, senere som højtstaaende Embedsmand i Paris og senest har gjort sig bekendt som ultraroyalistisk og ivrig katholsk Skribent. Først nu kan hans brogede Livsskæbne oplyses i Sammenhæng og bringes i Forbindelse med hans mere omtalte Søstersøn Johannes Witt von Döring, bekendt som politisk Eventyrer og Publicist.

Johan Ferdinand Eckstein, født o. 1752 i Gelnhausen i Wetterau af jødiske Forældre og kom som ung til København, hvor han nedsatte sig som Købmand efter at være gaaet over til Kristendommen. Om hans Konversion udgav Joh. Schack Hinmark 1774 i København en Piece med Titlen: Des Proselyten aus dem Judenthum J. F. Ecksteins Ueberzeugungsgründe, dass Jesus der Christen die erfüllte Hofnung Israels sey. Fra København flyttede han til Altona, hvor han døde i 1827. I sit Ægteskab med Mette (Meda) Cecilia Schulz, der i Folketællingen af 1787 angives at være 26 Aar, havde han Børnene:

- 1) Ernestine Cecilia, f. o. 1777, var 1787 10 Aar gl.
- 2) Johanne Ferdinande, f. o. 1779, var 1787 8 Aar gl., gift 1° m. Hestehandler Witt, der i 1800 boede i Eimsbüttel i Hamborg; 2° 4 Sept. 1812 i Plön med Kammerjunkeren, Major Ludolph Heinrich Eustachius von Döring, f. 11 Okt. 1768 † 10 Jan. 1813 i Plön.
- 3) Sophie Friederica, f. 1783, var 1787 4 Aar gl.
- 4) Lise, f. 1785, var 1787 2 Aar gl.
- 5) Ferdinand, f. 1 Sept. døbt 29 Sept. 1790 i St. Petri Kirke, se ndfr.
- 6) Louise Jacobine Ernestine, f. 15 Maj 1792, døbt 26 Juni i St. Petri Kirke, boede 1815 i Plön, † 28 Aug. 1867, gift m. Advokat Friedrich Heinrich Jens Reiche, f. 2 Juni 1789 paa Knoop † 27 Juli 1861.

Ferdinand Eckstein, studerede i Göttingen og Heidelberg, tog i det lützowske Frikorps Del i Krigene 1812—14 og gik derefter i nederlandsk Tjeneste som Guvernør i Byen Gent, medens Kong

Ludvig XVIII under de 100 Dage residerede her (fra 30 Marts 1815). Eckstein havde, som Fauche-Borel udtrykker sig i sine Memoirer, forskrevet sig med Liv og Sjæl til Kongens Premierminister Grev de Blacas. »Ingen Gendarm eller Politispion kunde være mere mistænksom og inkvisitorisk end denne Søn af en Staldkarl fra Holsten. Han savnede hverken Intelligens eller Dannelselse og havde betydelige litterære Kundskaber, og det var uden Tvivl herigennem, at han indyndede sig hos den gamle Monark, der selv udmærkede sig ved fremragende Belæstthed.« Blacas havde betroet denne Dansker »at holde Øje med hver Fremmed, der opholdt sig i Gent, fordi Eckstein havde Tilknytning til de hemmelige Selskaber i Tyskland og derfor maatte antages at kende alle Eventyrere, der var villig til at sælge deres Tjeneste til den højstbydende. De kongeligsindede mistænkte hinanden gensidig, og Fængslerne i Bryssel var fyldte med Ecksteins Ofre af alle Stænder, Generaler, Lakajer, Købmænd, Kvinder og Børn, alle, som var mistænkelige i hans Øjne, alle Bonapartes Spioner og Agenter, hvis de ikke tilfældigvis var i Gunst hos Kongens Yndling.« Som Anerkendelse af hans Tjenester gjorde Kongen ham til Baron. Eckstein blev derefter i 1813 Direktør for det civile og militære Politi i Paris og af Decazes beskikket til Generalpolitikommissær i Marseille. Senere havde han en Stilling i Udenrigsministeriet, som han fratraadte ved Julirevolutionen i 1830. I sit senere Liv var han optaget af filosofiske Studier og journalistisk Virksomhed. I Aarene 1826—29 udgav han, der var gaaet over til Katolicismen, det periodiske Tidsskrift »Le Catholique«, 1836 en Bog om Spanien (L'Espagne) og var Medarbejder ved det ultraroyalistiske Blad »Le drapeau blanc« og fast Korrespondent ved »Augsburger allgemeine Zeitung«. Han oppebar indtil 1830 en Pension af 6000 Francs af det franske Udenrigsministerium og desuden til sin Død som Lærd en Aarspenge af 1200 Francs. Sine sidste Aar tilbragte han i et katolsk Kloster, var meget skattet i den lærde Verden og havde daglig Omgang med Legitimister. Han døde 23 Nov. 1861 og efterlod sig et Bibliotek paa 2500 Bind, der ansloges til en Værdi af 32,000 Francs, som ifølge hans testamentariske Bestemmelse skulde tilfalde en forhenværende Institutrice Mlle. Desprez.

Baron Ecksteins ovennævnte Søster Johanne Ferdinande blev i sit første Ægteskab med Købmand Witt Moder til den 22 Aug. 1800 i Einsbüttel fødte, bekendte politiske Eventyrer Ferdinand Johannes Wit, der med en Omskrivning af sin Stedfaders Navn skrev sig Wit genannt von Dörning. Om denne mærkelige Mand, hvis Livsskæbner endnu rummer mange uløste Gaader, hvoraf nogle vilde kunne løses ved grundige Efterforskninger i danske Arkiver, er der fremstaaet en hel Literatur. Senest har H. H. Houben

offentliggjort et Udtog af hans Memoirer i »Der Lebensroman des Wit von Dörring«, Leipzig 1912.

Henv.: Worms Lex. III, 339. Folketælling 1787, Strand Kvarter 245. Biographie Universelle. Quérard, La France littéraire III, 420. Brev fra Generalkonsul H. Delong, 1861, 1 Dec. (kaldes her Ferdinand Waldemar E.), Udenrigsmin. Arkiv. Ny Enkekasse 1793. Efterl. Reventlowske Pap. VI, 591, VIII, 401, IX 378 f. Johan Samuel Eckstein, f. 9 Marts 1706 i Slesvig, Vagtmester ved Livreg. Dragoner, 1760 Understaldmester ved Artilleribataillonen med Ltnts. Karakter, gift m. Catharine Charlotte Elisabeth, f. 8 Aug. 1721.

Steen Blichers Forfædre.

Af **Søren Hansen.**

Naar den nyere Arvelighedsforskning har beskæftiget sig med Mennesket, har det gerne været med Sygdomme og Abnormiteter, hvis Arvelighed er umiddelbart paaviselig. Det er derved tilstrækkelig godtgjort, at Arveligheden følger de samme Love for Menneskets Vedkommende som for Dyrenes og Planternes, og for saa vidt er der ikke kommet meget nyt frem. Man har, som det kunde ventes, fundet, at praktisk talt alle medfødte legemlige og sjælelige Egenskaber er arvelige, idet dog den Maade, hvorpaa de udvikler sig, til en vis Grad ligesom hos alle andre levende Væsener er betinget af ydre Forhold og Omstændigheder, hvis Betydning det i det enkelte Tilfælde kan være vanskeligt at udrede, men som er og forbliver det underordnede i Slægternes Liv.

Har Studiet af Arvelighedsforholdene hos Mennesket saaledes ikke i og for sig udvidet Forstaaelsen af Arveligheden og dens Love, saa har det paa anden Maade faaet stor og uventet Betydning, idet det har kastet helt nyt Lys over Slægtsbegrebet og derved givet det et ganske andet Indhold, end det hidtil har haft. Med sikker Støtte i de ved den eksperimentelle Arvelighedsforskning indvundne Resultater maa man nu se paa Slægterne ikke som en enkelt Mands eller Kvindes Efterkommere, men som Dele af store Konglomerater, der nedstammer fra talrige Mænd og Kvinder, og dette nye Syn har adskilligt større almindelig Betydning end det gamle. Den Tid er endnu ikke fjærn, da man talte om haabløse Slægter, som det var en tung og uafvendelig Skæbne at tilhøre, idet man dog dvælede med Velbehag ved Tanken om, at Slægten nedstammede fra en eller anden Stormand, uden at man fandt det nødvendigt at opholde sig ved, at hans Blod i hvert nyt Slægtled var bleven blandet med Blod fra ganske andre Slægter af mere eller mindre god Kvalitet. At en Slægt kan degenerere, er sikkert nok, men ligesaa sikkert er det, at den i lange Tider kan holde sig i uforandret god Kvalitet ved fortsat god Krydsning, og at den kan regenerere, naar den for en Tid har degenereret. At alt dette, som nu synes saa selvfølgelig, har kunnet overses i saa høj Grad, at endog Videnskaben har knæsat Degenerationslæren, skyldes ikke blot ældre Tiders mangelfulde Forstaaelse af Arvelighedens Væsen,

men fuldt saa meget et altfor snævert Syn paa Slægterne, idet man ikke fulgte dem og sædvanligvis heller ikke kunde følge dem langt nok tilbage. Man holdt sig til Hovedlinien, til den der bar Slægtens gamle Navn og tog saa i Forbigaaende de indgiftede Slægter med, uden at lægge videre Vægt paa, hvor de kom fra. Hertil vil man ogsaa i Almindelighed være nødsaget til at indskrænke sig, da en blot nogenlunde udtømmende Redegørelse for alle disse Slægters Herkomst og Forgreninger vilde være ganske uoverkommelig og sædvanligvis heller ikke vilde have større Interesse, men undtagelsesvis kan det dog lønne sig at følge en enkelt fremragende Mands Afstamning tilbage gennem alle de Slægter, hvis Ætling han er. Det kan man f. Eks. for Steen Blichers Vedkommende, og det kan lønne sig at gøre det, fordi hans ejendommelige Personlighed derved faar nyt Lys over sig.

Steen Blichers Biografer har hidtil gennemgaaende holdt sig til, hvad han selv og hans Fader har meddelt om deres Forfædre, men meget vidste de ikke om dem, og adskilligt af det var kun delvis rigtigt. Han vidste, at han var af gammel jysk Præsteslægt, og at hans Mormoder var en jysk Godsejerdatter, ligesom han ogsaa var fortrolig med, hvad man efter gammel Overlevering i Slægten som i saa mange andre Slægter fortalte om, at den nedstammede fra Morten Luther og fra Skjalm Hvide, men han vidste ikke, at hele hans Afstamning, saa langt den kan følges tilbage, er saa rig paa gode Navne og saa fri for mindre gode, at det turde være enestaaende i dansk Personalhistorie.

At de slægtshistoriske Oplysninger, som Steen Blicher har meddelt i sin Selvbiografi¹⁾, ikke er særlig nøjagtige, er kun hvad man efter hans Forudsætninger kunde vente. Meget vidste han ikke om sine Forfædre, og han var for meget Digter til at have synderlig Interesse for en historisk korrekt Fremstilling af det. Det er i saa Henseende betegnende, at han i anden Udgave af Selvbiografien kunde ændre den oprindelige Form for Omtalen af, at han udledte sin Herkomst fra Absalons Farfader Skjalm Hvide til det snurrede »Absalons Farfader Skjalm Hvides Søn, Asker Rygs Søn Esbern Snare« Saaledes kunde en saa rutineret Skribent kun udtrykke sig, hvis det hele i Grunden var ham ret ligegyldigt, og man finder da heller ikke i hele hans øvrige Produktion det mindste Spor af virkelig Slægtsfølelse. Mærkeligere er det, at ingen af Blichers Biografier har forsøgt en gennemført Revision af Slægtshistorien, skønt der dog i Aarenes Løb er fremkommet saa værdifulde Berigtigelser af forskellige Enkeltheder i den, at der var god Grund til at fortsætte.

Blicherslægten i snævrere Forstand stammer fra Landsbyen Horsens i Hellum Herred, Aalborg Amt, hvor Steen Blichers Far-

faders Farfaders Fader ved Midten af det 17. Aarhundrede var Herredsfoged²⁾). Han hed Niels Jensen og var Fæster under Kronen, men ellers vides der ikke stort andet om ham, end at han skrev godt for sig. Han var vel ikke nogen særlig fremragende Mand, men han var typisk som Stamfader, en velbegavet Bonde, som uden juridisk Uddannelse havde vundet sine Ligemænds Tillid og opnaaet sin Embedsstilling alene ved personlig Dygtighed og Hæderlighed. Vi kender ikke denne Niels Jensens Forfædre, men det er ikke usandsynligt, at han var den første i Slægten, der overhovedet kunde skrive, hvad sikkert de færreste Himmerlandsbønder paa hans Tid var i Stand til, og for saa vidt kan det med nogen Ret siges, at det var hans Pen, der gik i Arv til Efterkommere, hvis Evne til at bruge den, kulminerede i Steen Blichers fremragende Stilkunst. Der er bevaret et Par Prøver paa hans Skrivefærdighed fra et Mellemværende, han havde med den myndige Fru Margrethe Marsvin, salig Jørgen Urnes til Lindborg, og ialfald to af hans Sønner hævdede det højere Kulturtrin, han havde naaet. Den ene af dem arvede Herredsfogedembedet, den anden, Jens Nielsen Horsens, blev Sognepræst til Bælum og Solbjerg, og det var ved hans Hustru, at Tilnavnet Blicher kom ind i Slægten. Hun hed Maren Pedersdatter og var Datter af Sognepræst Peder Tornsen til Rødding og Krejbjerg, men havde i sin Ungdom været i Huset hos Købmand og Bartskaar Didrik Blicher eller Blücher i Aalborg, der var gift med hendes Moster, og hvis Navn hendes Børn med Jens Nielsen antog³⁾). Sønnen Niels Jensen Blicher, Sognepræst til Rødding, ægtede Ursula Marie Aabye, Datter af Sognepræst Lauritz Thomsen Aabye, og Søster til Rektor Thomas Aabye, hos hvem deres Søn Jens Nielsen Blicher var i Huset under sit Ophold ved Latinskolen i Odense. Om denne Jens Blicher, der blev Sognepræst til Starup og Neble, fortæller Sønnen Niels, Steen Steensen Blichers Fader, at han var en meget vel studeret og flittig Mand, som hjemme næsten aldrig veg fra sit Studerekammer og sin Skrivepult, men ellers har hverken han eller hans Fader gjort sig særlig bemærket, og hans Søn var den første i hele Rækken, der har efterladt sig et Navn, ikke blot som Steen Blichers Fader, men som en intelligent og kundskabsrig Mand, der stod ikke saa lidt over Flertallet af Datidens Landsbypræster. Hans Topographie over Vium Præstekald røber vel ikke »det Anlæg til en stærk og levende Imagination«, som han efter eget Sigende besad i Skoleaarene, men den giver et tiltalende Billede af en alsidigt interesseret Personlighed og vidner om en ikke ringe Skrivefærdighed — og Skrivelyst. Han gjorde ogsaa mange gode latinske Vers, men naar han rimede paa sit Modersmaal, faldt det ikke saa godt ud. Til Belysning af, hvad han og Sønnen kunde faa ud af det selvsamme Emne, tjener hans saalydende Digt:⁴⁾

Over en ihjelsultet Sangfugl.

Ak! der ser jeg dig ligge død,
 Hvis Sang var mig saa kær som sød!
 Steendød jeg dig at ligge seer.
 Og aldrig hører jeg dig meer.
 Jeg mangen Gang sørgmodig sad
 Og lytted til dit muntre Quad;
 Da letted du mit tunge Sind —
 Sang Sorgen ud og Glæden ind,
 Ak! tværtimod al Ret og Skjæl
 Du hungred, søde Fugl! ihjæl.
 Men for du sang saa sødt for mig,
 Jeg aldrig skal forglemme dig.

Da Niels Blicher skrev dette, var han 80 Aar, og det er jo muligt, at han i sine yngre Dage kan have været heldigere, men omtrent samtidig skrev Steen Blicher sit Digt, der lyder saaledes:

Over en Lærke som hungrede tildøde.

Du sang, Du tolkede Din Fryd Din Kummer
 I Toner Verden ikkun halvt forstod,
 Indtil Du nynnede Dig selv i Slummer
 Og Livets mørke Fangebuur forlod.

De hørte Dig, de prisede Din Stemme,
 Naar Harmonier fra Din Strube flød;
 Dog i Din Trang de kunde Dig forglemme:
 De lønnede Dit Qvad med Hungersdød.

Var det en Digtersjæl som Dig beboede?
 En Flygtning fra Lisboa, Rom? Athen?
 Af dem, som Fremmede paa denne Klode,
 Maae sukke tungt for Brød og faa en Steen.

Ha! bort med Steenen! Steenen kun betynger
 Og fængsler — let og fri er Skjaldens Gang,
 En Brodersjæl, o Lærke! Dig besynger;
 En Sangers Epitaphium, en Sang.

Det hører vel ikke til hans bedste Ting, og det er heller ikke medtaget i nogle af de Digtsamlinger, som han selv eller andre har udgivet, men det viser dog med al ønskelig Tydelighed, hvor stor Forskel der var mellem hans og Faderens digteriske Begavelse.

Steen Blichers Farmoder, Poulina Thomasia (ikke Thomasine) var Datter af Sognepræst til Glostrup, Jørgen Gantzel og Anna

Cathrine Lindemann. Det var hende, der efter Selvbiografien udledte sin Herkomst fra Reformatoren Morten Luther saavel som fra en Grev Lindemann i Pfalz, men denne Tradition, som endnu lever i Slægten, er ikke rigtig og heller ikke i Overensstemmelse med, hvad hendes Søn Niels Blicher har meddelt⁵⁾, om at Slægten Lindemann kunde udlede sin Herkomst fra Luthers Morbroder, idet Anna Cathrine var Datter af Købmand og Postmester i København Stephen Lindemann og Sønnedatter af Dr. theol. Thomas Lindemann, hvis »Fader var en Embedsmand i Rostock, som var en kødelig Sønesøn af Dr. Martin Luthers kødelige Morbroder, altsaa kødelig Broder til den Margrethe Lindemann, som i 1483 fødte salig Luther til Verden«. Luthers Moder maa imidlertid være født omkring ved 1460, næppe meget senere, og hun kan saaledes vanskeligt have haft en Broder, der var født tidligst omkring ved 1490, hvad han vel nok maatte være, hvis han skulde kunne være Farfader til Anna Cathrines Oldefader, den fornævnte Embedsmand i Rostock Dr. juris Thomas Lindemann den ældre, der med Sikkerhed vides at være født 1575 og derfor næppe kan have været en Sønesøn af en af Luthers Morbrødre. Umuligt er det dog ikke og derfor heller ikke, at han har været en Søn af den Henrik Lindemann fra Erfurt, som efter Traditionen i den Lindemannske Slægt var Søkendebarn til Morten Luther. Denne Tradition, der skal kunne føres til Thomas Lindemann den yngre og er bevaret gennem Stamtavlen over de til Brødrene Petersens Jomfrukloster adkomstberettigede Familier⁶⁾, er imidlertid ikke dokumenteret, og da der heller ikke foreligger sikre Oplysninger om Luthers Morbrødre, udover at de hed Lindemann, er det næppe for Tiden muligt at udrede Sammenhængen og det saa meget mindre, som Luthers Moder ikke hed Margrethe Lindemann men Margrethe Ziegler eller Zieglerin⁷⁾.

Det eneste helt sikre er, at Steen Blicher nedstammer fra Thomas Lindemann den ældre, der var en dygtig og højt anset Jurist, Professor i Retsvidenskab og flere Gange Rektor ved Universitetet i Rostock, som i fremrykket Alder fik Titel af kejserlig tysk Pfalzgreve⁸⁾. Greve i Pfalz var han imidlertid ikke, og der har overhovedet aldrig hverken i Pfalz eller i hele det øvrige Tyskland levet virkelige Grever af dette Navn. Der kendes fra omtrent samme Tid en kursachsisk Premierminister, Lorenz Lindemann, der ligeledes var en fremragende Jurist og kan have været en Broder eller Fætter. Han skal være bleven adlet i 1563, men han benyttede ikke sit Adelskab, og hans Efterkommere, som fik det fornyet et Par hundrede Aar senere, var ikke Grever⁹⁾. Historien om, at Grev Lindemann fra Pfalz maatte flygte til Holland i Reformationstiden, kan derfor heller ikke være rigtig¹⁰⁾. Thomas

Lindemann den ældres Levned er godt nok kendt, og hans smukke Embedskarriere har aldrig været afbrudt af en saadan Katastrofe.

Pouline Thomasias Fader Jørgen Gantzel var Søn af kongelig Musikant, Christian Pedersen Gantzel, der var Sanger ved Frederik den tredies og Christian den femtes Hof og rimeligvis ogsaa har trakteret forskellige Instrumenter. I sin Bog om Hofviolonerne siger Thrane, at det ikke kan oplyses, om han gjorde mest Lykke ved Hoffet som Sanger eller som Arrangør af Skydefornøjelser¹¹⁾, men der kan ikke være Tvivl om, at han var en dygtig Musiker, selv om det maaske ikke var den eneste Grund til den Kongegunst han nød. Frederik den tredje lod ham i 1663 udvise Plads til en Vejrmølle paa Volden, og Christian den femte overlod ham 1672 et Stykke Jord udenfor Vesterport, for at han der kunne lade opsætte en Vejrmølle ved Kronborg, som Kongen havde foræret ham, uden at der dog synes at være kommet noget videre ud af Mølleriet. Voldmøllen hører man ikke senere noget om, og Byggepladsen udenfor Vesterport var endnu øde ved Christian Gantzels Død 1676, men Møllen maa dog være bleven opført af hans Børn, da de solgte den i 1724¹²⁾. Foruden denne Grund fik han ligeledes i 1672 Skøde paa en anden i det Terræn bag Slottet mellem Frederiksholms Kanal og Volden, som paa den Tid blev udlagt til Bebyggelse, og han synes ogsaa, maaske paa forskellig Tid, at have haft andre Ejendomme i den indre By¹³⁾. Da hans Løn som kgl. Musikant var ret betydelig, 500 Rigsdaler foruden 20 Rigsdaler i Nytaarsgave, 60 i Vinpenge, 40 i Vognpenge m. m. kan Enken Christiane Hollænders, næppe have været saa nødlidende, som det kunde se ud til efter hendes gentagne Andragender om »Skipperkost« til eget og smaa Børns Underhold, men det er jo muligt, at Christian Gantzels økonomiske Sans ikke har været fuldt saa højt udviklet som den musikalske. Ogsaa hans Fader var Sanger, hvis man da tør gaa ud fra, at det var derfor han hed eller blev kaldt Peder Sanger, og af hans Børn blev Sønnen Johan, Slotskantor. I denne Slægt har Steen Blicher saaledes den musikalske Stamfader, fra hvem han kan have det betydelige musikalske Anlæg, der gør sig saa stærkt gældende i mange af hans smukkeste Digte, og som desuden røber sig i den levende Interesse for Musik, der kommer frem i talrige af hans Fortællinger. I andre Grene af Slægten Gantzel har dette Anlæg holdt sig lige til vore Dage.

Steen Blichers Morfader, Sognepræst Hans Poulsen Curtz til Darum og dennes Fader Poul Hansen Curtz, ligeledes Sognepræst til Darum, er der ikke noget særligt at berette om, og der vides heller ikke noget nærmere om Morfaderens Farfader, Borgmester Hans Pedersen i Kolding, men det kan dog nævnes, at en Datter af ham blev gift med Præsten Ancher Sørensen og Moder til de

tre dygtige Sønner Lægen Ancher Anchersen, Historikeren Hans Peder Anchersen og Skolemanden Søren Anchersen¹⁴).

Poul Hansen Curtz var gift med Mette Christine Reenberg, Datter af den lærde Magister Jens Clausen Reenberg, der var Rektor i sin Fødeby Viborg, hvor hans Fader var Borgmester. Han hed Claus Christensen Reenberg og var Søn af Herredsfoged Christen Laursen i Hammerum Herred, død 1616, og Kirstine Clausdatter Renior, men længere tilbage kan denne fremragende Slægt ikke følges, og Oprindelsen til Tilnavnet Reenberg er heller ikke kendt. Claus Christensen Reenberg er derimod velkendt som en velhavende og meget dygtig Handelsmand, der var højt anset og omtales som i sin Tid en af de »vittigste« og fornuftigste Mænd i Landet og bl. a. medvirkede ved Forberedelsen af Christian den femtes danske Lov. Hans Hustru Mette Pedersdatter Slange er ligeledes kendt som en betydelig Personlighed. Hun var Datter af Provst Peder Pedersen, og hendes Farfader var Biskop Peder Thøgersen, Søn af Hans Tavsens Medarbejder Thøger Jensen (Løvenbalk), den første evangeliske Sognepræst i Viborg, saa Steen Blichers Afstamning kan ad denne Linie føres helt op til Reformationstiden¹⁶).

Af Claus Reenbergs seksten Børn naaede alle hans syv Sønner frem til ansete Stillinger. Den navnkundigste af dem var Landsdommer Thøger Reenberg, som vel ikke hørte til Paryktidens største Poeter, men som dog udfoldede en meget omfattende digterisk Virksomhed og var en klog og kundskabsrig Mand, som ved sin ejendommelige kritiske Digtning fik en ikke ringe Indflydelse paa Digttekunstens senere Udvikling. En anden Søn, den yngste af alle Børnene, var den fremragende Prædikant, Stiftsprovst Morten Reenberg, kendt bl. a. fra sin djærve Optræden i Anledning af Frederik den fjerdes Forhold til Anna Sofie Reventlow¹⁵).

Mette Christine Curtz' Fader, Jens Reenberg, var gift med Anna Marie Pedersdatter (Slange) hans Morfaders Søstersøns Datter og Søster til Historikeren Niels Pedersen Slange. Hendes Fader var Biskop Peder Villadsen i Viborg, Søn af Lektor Villads Nielsen Brøns og Biskop Peder Thøgersens Datter Margrethe, og hendes Moder Dorothea var Datter af den lærde theologiske Professor Niels Pedersen Aurilesius og Bispedatteren Mette Pedersdatter Vinstrup. Tilnavnet Slange, som Broderen optog, er vildledende, da Faderen Peder Villadsen ikke førte det; men det skal efter Gjessing have sin Oprindelse fra Peder Thøgersens Vaaben¹⁷).

Steen Blichers Mormoder Anna Steensdatter var Datter af Kommerceraad Steen Jørgensen til Avnsbjerg, som efter Sagnet skal have begyndt sin Løbebane som Hundedreng¹⁸) og under alle

Omstændigheder maa være naaet frem til Velstand ved egen Dygtighed. Efter Epitaphiet i Sjørslev Kirke¹⁹⁾ har han været en dygtig Administrator og derpaa tyder ogsaa hans gode Ordning af Skolevæsenet paa Godset²⁰⁾. Hans Herkomst er ukendt, men hans anden Hustru Marie Cathrine Balslev tilhørte paa mødrene Side en gammel og anset Slægt, der vel ikke, som man har ment kan følges tilbage til Skjalm Hvide, men dog til tæt imod Reformationstiden²¹⁾. Hendes Fader var Rasmus Andersen Balslev, en fyensk Bondesøn, Amtsforvalter i Odense fra 1688 til sin Død i 1718, og hendes Moder Marie Elisabeth Bang var Datter af Provst Hans Nielsen Bang i Sørslev og Ane Eriksdatter, hvis Fader var Raadmand Erik Jørgensen i Odense. Hans Nielsen Bang var Søn af den bekendte Biskop Niels Hansen Bang, hvis Hustru Anna var Datter af den mærkelig nok mindre bekendte Borgmester Hans Nielsen Kølenbrunn. Denne meget dygtige Mand var næppe, som Engels toft formoder, Udlænding, men har rimeligvis, som paa den Tid almindeligt, taget sit Tilnavn fra en Tysker, til hvem han i sin Ungdom har staaet i Tjenesteforhold. Det første, der vides om ham, er, at han i 1619 var Ridefoged paa St. Hans Kloster; Borgmester blev han omkring ved 1640 efter at have været Raadmand i fire eller fem Aar, og i dette Embede udfoldede han en omfattende og betydningsfuld Virksomhed, idet han bragte Orden i mange Forhold og fik gennemført en lang Række nyttige Foranstaltninger. Kølenbrunn var en meget myndig Borgmester, og naar han, som det vides, »lod Kongen afgøre mange Ting paa Borgmester og Raads Andragende alene«, maa det vel være, fordi han forstod at forme sine Indstillinger saa godt, at Kongen uden videre kunde følge dem, eller med andre Ord, fordi han skrev godt for sig. Han havde altsaa det samme paa den Tid ikke almindelige Herredømme over Sproget, som saa mange andre af Steen Blichers Forfædre, og hermed er vi naaet frem til Spørgsmaalet om Oprindelsen til Digterens ejendommelige Begavelse.

En rationel racebiologisk Analyse af, hvad Steen Blicher havde arvet efter sine dygtige og velbegavede Forfædre er udelukket, men det maa udtrykkelig fremhæves, at hans digteriske Anlæg kun er en enkelt Del af denne Arv, og det er ikke nedarvet som saadant. Digterisk Begavelse beror ligesom den langt overvejende Del af samtlige andre sjælelige og legemlige Evner og Egenskaber paa mange forskellige Ting, men den ubetingede vigtigste af dem er dog det fulde Herredømme over Sproget, og det havde han som bekendt i usædvanlig Grad. At dette var en fra Forfædrene nedarvet Egenskab, kan der ikke være Tvivl om. Ogsaa hos Thøger Reenberg var den udviklet til stor Fuldkommenhed, om han end manglede det ubestemmelige, der adler Sproget

Jens Nielsen, (ca. 1637—1686) Sgpr. i Bælum. g. m.	Lauritz Thomsen Aabye, (—1718) Sgpr. i Vorning. g. m.	Christian Gantzel, (—1676) kgl. Musikanter. g. m.	Stephan Lindemann, (1649—1711) Købmand. g. m.	Hans Pedersen, (ca. 1637—1724) Borgmester. g. m.	Jens Clausen Reenberg, (1652—1733) Rektor i Viborg. g. m.	Rasmus Andersen Balslev, (1655—1718) Amtsfv. i Odense. g. m.	
Maren Pedersdatter (Blicher), (ca. 1651—1731)	Anna Jesperd. Lindholt, (—1686)	Christiane Hollænder.	Magdalene Kellingehusen, (—1733)	Margrethe Cathrine — (—1730)	Anna Maria Pedersd. Slange, (1657—1691)	Marie Elisabeth Bang. (1670—1705)	
Niels Jensen Blicher, (1678—1735) Sgpr. i Rødding.	Ursula Maria Aabye, (1676—1756)	Jørgen Gantzel, (1676—1746) Sgpr. i Glostrup.	Anna Cathrine Lindemann, (1690—1762)	Poul Hansen Curtz, (1684—1754) Sgpr. i Darum.	Mette Christine Reenberg. (—1723)	Steen Jørgensen, (1677—1754) Ejer af Avnsbjerg.	Marie Cathrine Balslev, (1703—1744)
Jens Blicher, (1711—1764) Sgpr. i Starup.	Pouline Thomasine Gantzel, (1725—1753)		Hans Poulsen Curtz, (1714—1764) Sgpr. i Darum.		Anna Steensen, (ca. 1727—1809)		
Niels Blicher, (1748—1839) Sgpr. i Vium.		Kirstine Marie Curtz, (1758—1820)					
Steen Steensen Blicher, (1782—1848) Sgpr. i Spentrup.							

—	—	—	Peder Thøgersen g. m. Margrethe Jensdatter.		—	—	—
Christen Laursen, (15 —1616) Herredsfoged i Hammerum Herred.	Kirsten Clausdatter Renior, (—1658)	Maren Pedersdatter Hegelund.	Peder Pedersen, (1580—1645)	Margrethe Pedersdatter.	Villads Nielsen Brøns, (ca. 1560—1637) Lektor i Viborg.	Niels Pedersen Aurilesius, (1601—1634) Prof. theol.	Mette Pedersdatter Vinstrup.
Claus Christensen Reenberg, (1610—1671) Borgmester i Viborg.		Mette Pedersdatter, (1618—1677)	Peder Villadsen Slange, (1610—1673) Biskop i Viborg.		Dorothea Nielsdatter.		
Jens Clausen Reenberg, (1652—1733)			Anna Marie Pedersdatter Slange, (1657—1691)				
Mette Kirstine Reenberg g. m. Poul Hansen Curtz.							

til Poesi, men større Interesse har alle de ulærde Mænd i Slægten, der var begyndt som Skriversdreng og netop kom frem, fordi de beherskede Sproget. De mange Præster i Slægten har kun ført Arven fra Skriversdrene videre, men et arveligt Anlæg var det, og det fortjener Opmærksomhed, fordi det med ret stor Sikkerhed kan lokaliseres til bestemte Dele af Hjernen. Herredømmet over Sproget er saa nøje knyttet til Taleevnen i det hele, at det maa bero paa en særlig Udvikling af den Del eller de Dele, hvor denne har sit paaviselige Sæde, og det er saaledes ikke en metafysisk sjælelig Egenskab, men en Egenskab med kendt anatomisk Grundlag. Ganske anderledes vanskeligt er Spørgsmaalet om, hvad det er, der betinger den særlige Retning, i hvilken Herredømmet over Sproget udvikler sig, og det afhænger ganske naturligt fortrinsvis af, hvad det bruges til. Hos Steen Blicher var det saa alsidigt udviklet, at han ikke blot blev Digter, men ogsaa benyttede sin Stilkunst til rent praktiske Formaal, hvad hans mange dygtige Forfædre ogsaa gjorde. Hvis han i Tide var kommen ind paa andre Baner, end den, der endte i Spentrup Præstegaard, synes det givet, at han ligesom de kunde have gjort god Fyldest paa langt højere Trin i Samfundet, end det han naaede. Han havde ved Siden af Skrivefærdigheden arvet en klar Forstand og i det hele en saadan Rigdom af Aand, at han i Ordets bogstaveligste Forstand var født til noget andet og mere, end det at være Landsbypræst, og heri ligger det tragiske i hans Skæbne, ikke i hans Fattigdom eller i hans ægteskabelige Sorger, som aldrig helt formørkede hans lyse Syn paa Tilværelsen. Hans digteriske Virksomhed var kun et enkelt Udslag af hans aandelige Rigdom. Det er let nok nu at trække paa Skuldrene ad hans politiske Kandestøberier og smile ad hans mangfoldige højt flyvende Planer til Fremme af hans Landsmænds Velfærd, men i Virkeligheden var det dog den Side af hans Personlighed, der var hans egentlige Arvegods, og at det ikke lykkedes ham at udrette noget nævneværdigt ad den Vej, var en naturlig Følge af de ugunstige ydre Omstændigheder, hvorunder han virkede. Mindre Mænd end Steen Blicher har udrettet adskilligt mere for Samfundet end han, alene fordi de fik Lejlighed til at udfolde deres Evner under gunstigere Vilkaar.

Den Retning, i hvilken Herredømmet over Sproget udvikler sig, er imidlertid næppe udelukkende bestemt ved ydre Forhold. Det er ialfald ikke usandsynligt, at den til en vis Grad bestemmes af sideløbende Anlæg af anden Art, og for Steen Blichers Vedkommende synes det musikalske Anlæg, han kan have arvet fra Slægten Gantzel, at være en vigtig Forudsætning ikke blot for Udviklingen af den særlige Art af digterisk Begavelse, der faar

saa stærk Udslag i hans lyriske Digtning, men ogsaa for overhovedet at kunne forme Sproget smukt.

Nærmere kan man imidlertid ikke komme Spørgsmaalet om, hvorfra Steen Blicher havde arvet det, der gjorde ham til Digter. Vi maa blive staaende ved, at han havde arvet Harpen, men der var mange Strænge paa den, og hver enkelt af dem var gennem en lang Række Slægtled gaet fra Haand til Haand, indtil de samledes i hans.

Henvisninger.

1) Erindringer af Steen Steensen Blichers Liv. Udg. af Søren Vasegaard. Kbhvn. 1923. 2) Kl. Gjerding: Bidrag til Høllum Herreds Beskrivelse og Historie. Ved D. H. Wulff. Aalborg 1890—92, S. 32 flg. 3) Vilh. Bang: Personahist. Tidsskr. III Rk. 4. Bd., S. 120. 4) S. Sørensen (Vasegaard) Nordlys-Perioden i Blichers Digtning. Kbhvn. 1917, S. 149. 5) Niels Blichers Autobiografi ved Villads Christensen. Kirkehist. Saml. IV Rk. 3. Bd. 6) Ved Frantz Frederik Møller. Kbhvn. 1884. 7) David Richter: Genealogia Lutherorum. 1753. 8) Allg. deutsche Biographie. Leipz. 1883. XVIII, S. 679. 9) Deutsches Adels-Lexikon V, S. 550. 10) Ikke optaget i Selvbiografien, men i det af Jeppe Aakjær meddelte første Udkast til den, Steen Steensen Blichers Livstragedie Kbhvn. 1903 I, S. 1. 11) Carl Thrane: Fra Hofviolonernes Tid. Kbhvn. 1908. 12) Hist. Medd. om Kbhvn II Rk. 3. Bd., S. 194. 13) Forskellige Aktstykker i Københavns Diplomatorium. 14) Biografisk Lexikon I, S. 209. 15) Vilh. Bang: Familien Reenberg, Saml. til jysk Histor. og Topogr. 1891 II Rk. 3. Bd., S. 171 flg. J. Paludan: Landsdommer Tøger Reenberg til Ristrup. Hist. Tidsskr. VII Rk. 3. Bd., S. 6213—331. Holger Fr. Rørdam: Morten Reenbergs Levned, Kirkehist. Saml. III Rk., 3. Bd., S. 481—507, 775—828. 16) Om Peder Thøgersens Slægt se A. Heise i Saml. til jysk Hist. og Topogr., 6. Bd., S. 234. 17) Gjessing: Jubellærere III Bd., S. 252. H. Fr. Rørdam: Biografisk Lexikon XVI, S. 100. 18) Evald Tang Christensen og M. A. S. Lund: Steen Steensen Blichers Liv og Gerning. Kbhvn. 1882, S. 4. 19) Saml. til jysk Hist. og Topogr. II Rk. 1. Bd., S. 267. 20) Niels Blicher: Topographie over Vium Præstekald. Ny Udg. ved Søren Vasegaard. Kbhvn. 1924, S. 155 flg. 21) F. E. Hundrup: Stamtafle over Oluf Bangs Efterkommere. Kbhvn. 1875, S. 11 flg. 22) C. T. Engelstoft: Odense Byes Historie. 2. Udg. Odense 1880, S. 247 flg.

Er den adelige Slegt „Mund“ uddød.

Af E. A. Thomle.

Hr. F. Munthe Østrup har i dette Tidsskrift 9. IV. 80 opkastet Spørgsmaalet om, hvis Søn hans Oldefar Krigsraad og Toldbetjent i Kjøbenhavn Fredrik Wilhelm Adolph Munthe var og om hvor og naar han var født. — Som bekjendt har afg. Oberst Hartvig Munthe i sit omfangsrige og udmærkede Arbejde »Familien Munthe i ældre og nyere Tid«, S. 608 f. indgaaende behandlet dette Spørgsmaal, ligesom ogsaa hans Søn Bureauchef Chr. Munthe i dette Tidsskrift 7. I. 117—21 har optaget Spørgsmaalet til ny Drøftelse. Begge disse Forfattere ere af den Mening, at man her har for sig en Forveksling af Familienavnene Munthe og Mund, og de ere begge tilbøielige til at antage, at Krigsraad Munthe kan have været en Søn af den Friderich Mund, der var født 12 Oct. 1728, 21 Oct. 1750 blev Fyrværker i det danske Artilleri og 4 Mai 1757 Løit. ved Røkenske Comp. af 1ste Akershusiske nat. Inf. reg., fra hvilken Stilling han 8 Oct. 1760 fik Afsked og hvis senere Skjæbne ikke kjendes. Da han ifølge sin Søster Christiane Sophia Magdalena Munds Testamente af 14 Aug. 1785, kgl. confir. 10 April 1795, endnu synes at leve i Norge og i Testamentet forudsættes at kunne faa Børn, anse begge de nævnte Forfattere det for muligt, at Krigsraaden kan have været hans Søn, født i Norge i en eller anden Afkrog.

Det maa dog vistnok ansees lidet sandsynligt, at en Mand, der, som det formentlig maa antages, lige fra sin spædeste Barndom — da han øiensynlig kun aarsgammel 1794 blev taget i Huset hos Generaladjutant Wilhelm Haffner og Hustru Antonette Fredrikke Drechsel i Kjøbenhavn — der var født i Norge og gennem hele sit Liv — ved alle saavel militære som civile Befordringer — stadig fører Familienavnet Munthe, ikke med en eller anden Slags Ret skulde tilkomme dette Navn, men derimod tilhøre en om end lidet fremtrædende dansk Adelslægt ved Navn Mund. Og det selv om de Fornavne Krigsraadens Børn havde, nok i nogen Grad kunde støtte en saadan Hypothese. Og det maa ogsaa være

lidet sandsynligt, at den omtalte degenererede og »i mere end en Henseende reducerede« i Norge levende Løitnant Friederich Mund, der paa Grund af sit mislige militære Forhold i 1760 blev afskediget fra Militæretaten, over 20 Aar efter sin Afsked og i en Alder af omkring 60 Aar skulde have haft en Søn, der kort efter Fødselen maa være kommen til Danmark, hvor han skulde være antagen som Pleiesøn hos Generaladjutant Haffner under et ganske andet Familie Navn. Man skulde vel ellers kunne gaa ud fra, at Løitnant Friederich Mund var død før 20 Mai 1799, da Skiftet efter Søsteren Frk. Christiane Sophie Magdalena Mund begyndte (sluttet 23 Sept. s. A.), da det efter det Referat, som af Barfoed er givet i dette Tidsskrift V. S. 302 ff. ikke indeholder et Ord om, at Broderen nævnes under Skiftet. Og dette maatte vel have været Tilfældet, da Frk. W. C. Trolle, der var indsat til Universalarving, havde Forpligtelse til at betale Broderen, saalænge han levede, 20 Rdl. aarlig, udgjørende Renter af 500 Rdl., der efter hans Død ogsaa skulde tilfalde Frk. Trolle uden at Broderens mulige Børn skulde have nogen Ret dertil.

Det viser sig imidlertid, at det Referat, som Barfoed har givet af Skiftet efter Frk. Mund ikke er ganske fuldstændigt. Ifølge velvillig Meddelelse fra Landsarkivet i Fyen hedder det nemlig her: »og falder det af sig selv, at den afdødes Broder Hr. Friederich Mund i Norge nyder aarlig, saalænge han lever, de ved hendes Testamente hannem tillagte tyve Rigsdaler, som Skifteretten anser at være sig uvedkommende og bliver imellem hannem og Fru Oberstleutnantinde Schøller indbyrdes at afgjøre, Skifteretten uden al Ansvar nu eller i Tiden«. Som det heraf sees levede altsaa Broderen Løitnant Mund endnu 1799 i Norge, hvorhos Universalarvingen Frk. Vibeke Charlotte Trolle da var bleven gift med Oberstløytenant Schøller.

Ved den kgl. Resolution, ved hvilken Løitnant Friedrich Mund blev afskediget af den norske Arme, fik han ogsaa en liden aarlig Pension af den norske Kvæsthuskasse stor 45 Rdl. 60 β aarlig. Mærkelig nok kaldes han i Resolutionen »Seclieut. Fridrik von Munthe« og i de militære Kalendere (i det norske Rigsarkiv) »Mundt«, saa det synes ikke som den høiere militære Administration har haft nogen Rede paa hans virkelige Navn og Herkomst. Og i Kvæsthuskassens Pensionslister opføres han ogsaa under Navnet Munthe. I en Liste, der begynder 1787 og som gaar til 1798 findes han fremdeles opført paa Listen, og han maa saaledes have levet endnu 1798, da flere andre Pensionister anføres som døde 1797 og 1798. I 1801 kan han ikke have levet, da han ikke findes nævnt i Folketællingen af Febr. d. A. og der kan derfor ingen Tvivl være om, at han er den »Sec. Lieut. Munthes«, der findes død i Liers Præstegjeld ved Drammen

7 October 1799 (begr. i Frogner Anneks 13 s. M.), 72 A. gl. »Pensionist«.

Det maa vel saaledes ansees sikkert nok, at Løitnant Friederich Mund fra den Tid, han fik Ansættelse i Norge, og til sin Død i Liers Prestegjeld ved Drammen har været bosat i Frogner Anneks, og at hans Børn — om han overhovedet kan tænkes at have havt saadanne — maa have været fødte her. Men der er i Liers Kirkebøger overhovedet intet, der tyder paa, at han har været gift eller havt — legitime eller illegitime — Børn. Det er i alle Fald sikkert, at han hverken er gift i Lier, har havt Børn til Daaben der eller efterladt sig nogen Enke. Det kan vistnok ansees ganske sikkert, at han lige til sin Død har været Ungkarl, uagtet det ved hans Begravelse i Kirkebogen ikke udtrykkelig siges, at han var ugift. I Lier Kirkebog findes der i alle Fald ingen Antydning til, at han har havt Kone eller Børn. Det fremgaar jo ogsaa af Testamentet, at han i 1785 i alle Fald hverken var gift eller havde Børn og det er vistnok ganske utænkeligt, at han efter denne Tid som en fattig Pensionist skulde finde paa at gifte sig eller stifte Familie. Det er i alle Fald klart, at Søsteren ved Oprettelsen af sit Testamente i 1785 var ganske uvidende om, at hendes Broder da var eller havde været gift og at han overhovedet paa den Tid havde Børn. Men hvis man maa anse dette for sikkert er det udelukket at Krigsraad Munthe kan være hans Søn, da Krigsraaden maa have været født omkring 1792.

Man maa saaledes — hvad man efter min Mening maa gjøre — opgive enhver Hypothese om, at Krigsraad Munthe kan være nogen Søn af Løitnant Friederich Mund. Der kan jo være Spørgsmaal om han ikke alligevel kunde høre til Slegten Mund, men paa en anden Maade, da det jo ikke kan benægtes, at de to Familienavne hyppig forvexles. Her maa man jo først og fremst lægge Mærke til den Oplysning, Hr. F. Munthe Østrup har givet, i dette Tidsskrift 9. IV. 80, at Munthe selv ved sin Afsked fra det danske Artilleriregiment har opgivet at være en Søn »af afdøde Etatsraad Munthe i Bergen«. Nu findes der rigtignok ingen Etatsraad Munthe hverken i Bergen eller andet Sted, der kan være Fader til Krigsraad Munthe, som maa være født omkring 1792. Og Opgaven kan derfor ikke godt være ganske korrekt. Derimod findes der i Bergen en Etatsraad Friederich Mund, et Søkendebarn af den før omtalte Løitnant Mund. Men han har rigtignok intet med Familien Krag og bestille, saa at de Fornavne, Krigsraadens Børn har, neppe kan skrive sig fra denne Kant. Og der synes forøvrigt heller ikke at være megen Sandsynlighed for, at Krigsraaden kan være Etatsraad Munds Søn. Etatsraad Mund var først Officer i Danmark, da han ved kgl. Resol. af 9. Mai 1763 blev Controllør ved Toldboden

i Bergen og Generalskibsmaaler der¹⁾), efter Generalskibsmaaler Schreuder, mod efter kgl. Resol. af 7. Marts 1758 at betale Schreuders Formand Geelmydens Enke 50 Rdl. i Pension. Stillingen synes ikke at have tilfredsstillet ham. Thi 30 Marts 1768 søgte han fra Kjøbenhavn om, at det maatte tillades ham at sælge den. Uden saadan Naade var han med en Kone, »som henlever sin meste Tid i Sinds Uroelighed og 8 umyndige Børn« den ulykkeligste paa Jorden, og han tillagde, at han ikke i allermindste Maade havde gjort sig en saadan Naade uværdig, men »at en ulykkelig Fattigdom, hvori jeg er opfødt, opdragen og har tilbragt mit hele kummerfulde Liv tilligemed den haarde Skjæbne, der har rammet mig i min Egtestand, ene og alene er Aarsag i min Ulykke«. Hvorvidt Ansøgningen blev indvilget, vides ikke. Men det er lidet sandsynligt, da han endnu i 1787 kaldes Toldkontrollør, Generalskibsmaaler og virkelig Etatsraad, hvortil han 16 Mai 1781 blev udnævnt. Han døde i Nykirkens Sogn i Bergen 26 October 1791 (begr. 17 Novbr. s. A.) c. 70 A. gl. Konen Charlotte Amalie Ingvordsen, der var født 1725, døde i Nykirkens Sogn i Bergen 2 Mai 1815 (begr. 8 s. M.), omtrent 80 A. gl. Datteren Dorothea Magdalena Mundt fik 1793 25 Rdl. aarlig af Postkassen for at underholde Moderen, der i mange Aar havde manglet Forstanden. I 1801 var Datteren i Sander Kaaes Stiftelse, og søgte i 1815 om Pension af Statskassen, hvilket ogsaa ved Skrivelse af 29. Aug. s. A. bevilgedes hende med 40 Rdl. I sit Egteskab havde Etatsraad Mundt mindst 14 Børn. Men ingen af dem hed Frederik Wilhelm Adolph og intet Barn af ham findes døbt i Bergen efter 1771. At han skulde have havt noget Barn udenfor Egteskab efter denne Tid, maa vel ansees ganske usandsynligt og man kan vel derfor med Sikkerhed gaa ud fra, at Krigsraad Munthe heller ikke kan være nogen Søn af Etatsraad Mundt. Det vil alle Fald vistnok være ganske umuligt, dersom Krigsraad Munthe er den »Fredrik Gustav Adolph Mundt«, der 29 April 1810 blev confirmeret i Frederikstads Kirke i Norge, 17 A. gl. Han vilde da neppe kunne være født før i Juli 1792. Og Etatsraad Mundt var saaledes antagelig død 8 a 9 Maaneder før Krigsraadens Fødsel, saa hans Søn kan han derfor neppe have været. Vistnok kaldes det i Frederikstad døbte Barn Fredrik Gustav Adolph Mundt og ikke Fredrik Wilhelm Adolph Munthe. Men herpaa kan man neppe lægge stor Vægt. Det kan let bero paa en Lapsus fra Klokkerens Side i den ikke meget ordentlig førte Kirkebog. Det er godt muligt at Fru Haffner og hendes Pleiesøn efter Mandens Død kan have opholdt sig en Tid i Norge, hvor hendes afd. Mand i alle

¹⁾ Han kaldes stadig baade i Nykirkens Kirkebog og i General-Toldkammerets Protokoller for »Generalauditeur«. Men det maa bero paa en Misforstaaelse, han var »General-Skibsmaaler«.

Fald maa have havt Slegt, og at Sønnen kan være bleven confirmeret her under et midlertidigt Ophold i Frederikstad. Jeg har forresten ikke kunnet finde nogen Antydning til, at Enkefru Haffner har været i Frederikstad i 1810. Men dertil haves heller ikke noget-somhelst Materiale. En Familie af Navnet »Mundt« findes vistnok ogsaa i Norge. Men den eneste Person af dette Navn, som jeg har fundet, er en Bundtmager Jacob Christian Mundth, der tog Borgerskab i Christiania 21 Decbr. 1745 og giftede sig der 14 September s. A. med Kirstine Pedersdatter Lange. Men Bundtmageren døde allerede 1773 (begr. 6 Aug. s. A.), 60 A. gl., og Enken 1774 (begr. 3 Marts s. A.), 81 A. gl. saavidt skjønnes uden Børn. Saa nogen Søn eller Efterkommer af ham kan Frederich Gustav Adolph ikke være.

Kunde det med Sikkerhed oplyses, hvilket Aar Krigsraad Munthe var født, vilde det derfor være af stor Interesse. Dette maatte man vel kunne finde i Folketællingen for 1801 eller i de danske militære Ruller. Er han en Søn (uægte) af en høierestaaende Mand, er det vel naturligt, at han kan være født i det Holstenske, og da vel ogsaa Slegten Haffner skriver sig herfra, kan det jo godt tænkes, at der har været nogen Forbindelse, der har gjort det naturligt, at Barnet i ung Alder er taget som Pleiebarn af Generaladjutanten og Frue.

Nogen anden Forbindelse med Slegten Mund er udelukket. Og man kan derfor vistnok anse det for sikkert, at denne lille adelige Slegt nu er uddød.

Smaa Meddelelser.

Blicher-Navnet.

Angaaende Blicher-Navnets Tilknytning til Steen Steensen Blichers Slægt har allerede Pastor Vilh. Bang oplyst i »Personalhistorisk Tidsskrift« 3. III. 126 ff., at den hidrørte fra Købmand og Bartskeer i Aalborg Diderik Blicher, der var gift med Maren Hansdatter. Nævnte Maren angives at være Datter af Borger i Viborg Hans Christensen Skrivers og Anne Pedersdatter Hegelund, og hendes ene Søster Mette Hansdatter var gift med Sognepræsten Peder Tornsen i Rødding og Kreiberg i Salling, medens en anden Søster vist var gift med Jesper Pedersen Haugaard, Foged ved Birkelse, hvis ? Søn stud. theol. Ove Jespersen Haugaard, d. 1726, blev Herregaardsforpagter og Proprietær i Vendsyssel og Himmerland og 1677 Maren Hansdatters Lavværg, Præstekonen i Rødding, Mette Hansdatter, døde vist ung, thi Hr. Peder Tornsen var 1657 gift igen med Borgmesterdatter fra Skagen Mette Lauridsdatter Bruun, og dette Forhold har vel bevirket, at hans Datter af 1. Ægteskab — Maren Pedersdatter f. o 1651, d. 1731 — er kommet til sin Moster Maren, der var gift med Diderik Blicher i Aalborg, og af dette Ægtepar, der selv ingen Børn havde, er blevet taget i Datters Sted, hvorfor hun lod sine Børn faa Navnet Blicher. Hun ægtede 1676 Præsten i Bælum Jens Nielsen Horsens, der døde 1686, og derefter hans Eftermand Ove Helsted, død 1719, og fra dette 1. Ægteskab nedstammer som bekendt Præsteslægten Blicher.

Om den Købmand og Bartskeer Diderik Blicher i Aalborg, der ovenfor er nævnt, skal oplyses, at han i Følge en Gravsten, der i sin Tid fandtes i Vor Frue Kirke i Aalborg, var født i Byen Wedel i Holsten, og at han døde »i hans Alders 36. Aar«. Han hed Diderik Henriksen Blicher og boede i Bispensgade, hvor han selv havde Ejendom. Af Aalborg Skifteprotokol 1675—1678 Fol. 229 fremgaar, at han døde 26. Marts 1677, og han skulde saaledes være født o. 1642. Hans Hustru, Maren Hansdatter, hvem han ægtede i Aalborg 17. Decbr. 1662, blev begravet 26. Juni 1681, i »hendes Alders 50. Aar«, og hun skulde saaledes være født o. 1632. Af Skiftet efter Diderik Blicher fremgaar, at han efterlod sig godt 1254 Dl., der deltes mellem hans efterlevende Enke og hans Søsken og Søskenbørn. Af hans Søsken var en Broder Jochum Blicher, der ogsaa var Bartskeer i Aalborg, død ugift i Marts 1677, begr. 30. Marts, altsaa omtrent samtidig med Diderik Blicher:

De øvrige Søsken var:

1. Magdalene Blicher, der var død før 1677 ²⁶/₃, men som i Ægteskab med Joachim Hendrichsen, Præst til Hertzborn i »Stift Pinneberg i Holsten«, havde Sønnen Johan Bøye Hendrichs, Kancellist i det tyske Kancelli i Glückstadt, og Døtrene Anna Cathrine og Elisabet.
2. Friderich Blicher, Borger i Aalborg og Organist ved Frue Kirke der, død før 1677 ²⁶/₃, gift Aalb. Bud. 2. Novbr. 1659 med Anna Pedersdatter Røring; efterlod sig Døtrene Magdalene og Anna Cathrine.
3. Margrete Blicher, gift (1677) med velfornemme Mand Joachim Havemand i Wedel i Holsten.
4. Gedske Blicher, der 1677 kaldes »Gedzsche Abbelmandz«, antagelig ogsaa i Wedel og vel da Enke.
5. Henrik Blicher, boede i Wedel, død før 1677 ²⁶/₃, men efterlod Døtrene Anna Cathrine og Elisabet.

Der findes ikke i Aalborg Skifteprotokol Skifte efter Diderik Blichers Hustru Maren Hansdatter, død 1681.

C. Klitgaard.

Ordbog over middelalderlige danske Personnavne.

I 1883 udgav O. Nielsen en lille Bog »Olddanske Personnavne«, hvor der i Ordbogsform meddeles de vigtigste af det gammeldanske Navnestof. Bogen er dog langt fra udtømmende, og Opstillingen lader en Del tilbage at ønske. Sprogforskningen er jo ogsaa gaaet betydeligt frem siden da, saa der er flere medvirkende Omstændigheder, som nødvendigvis maa føre til den Konklusion, at det vilde være ønskeligt at faa den afløst af en moderne Udgave. Som Forbillede skulde da tjene E. H. Lind's udmærkede Bog: *Norsk-isländska dopnamn ock fingerade namn från medeltiden*, der udkom i Uppsala 1905—15, og hvortil et Supplementsbind er udkommet 1931, ligesom der fra samme Udgivers Haand foreligger en Bog om Tilnavne: *Norsk-isländska personbinamn från medeltiden*, Uppsala 1921.

For fire Aar siden begyndte man herhjemme paa Arbejdet med at forberede et saadant dansk Værk. I Stednavneudvalgets Diplomatarium forelaa den væsentligste Del af Materialet, og for en Bevilling fra Carlsbergfondet paabegyndtes da Indsamlingen under Ledelse af Dr. phil. Marius Kristensen og cand. mag. Gunnar Knudsen, der har paataget sig at redigere Værket.

Materialet foreligger nu til Dels samlet og ordnet. Der er udskrevet Sedler paa samtlige danske Personnavne fra Diplomer, Indskrifter og andre historiske Kilder til Aar 1450, og Samlingen omfatter henved $\frac{1}{4}$ Million Sedler. Naar man besluttede sig til at tage alt med, var det fordi man gerne vilde kunne dokumentere de enkelte Navnes Historie, hvornaar de første Gang optræder, og i hvilken Periode de er mest i Brug. For Perioden 1450—1500 finder der nu en Supplering Sted, men Tanken om Fuldstændighed er opgivet; der medtages kun sjældnere Navne, under Hensyn til Ordbogens Tarv.

Seddelsamlingen falder i 3 Grupper:

- 1) hvid Seddel: Fornavne,
- 2) gul Seddel: Tilnavne, Slægtsnavne,
- 3) blaa Seddel: Patronymika, d. v. s. Efternavne endende paa -søn eller -datter.

Hver Seddel indeholder tilstrækkelig Datering og Kildehenvisning, saaledes at den altid kan verificeres.

Seddelsamlingen vil efter at have tjent som Grundlag for Udarbejdelsen af denne Ordbog overgaa til Stednavneudvalget.

Den vil altid have Værdi som et samlet Register til middelalderlige Personnavne, og paa Grund af dens Fuldstændighed vil den sikkert lejlighedsvis ogsaa kunne faa Betydning for personalhistoriske Studier. Der har som Stikprøver været foretaget en Sammenligning mellem en Del af denne Samling og Thisets Stamtavler over Thott-Slægten, hvoraf det fremgik, at denne Samling havde en Del mere end Thiset. Men da Formaalet er navnehistorisk, ikke slægtshistorisk, er Samlingen blevet ordnet rent alfabetisk, og kronologisk indenfor de enkelte Navne, og kan altsaa ikke direkte anvendes til Stamtavler.

Slægten Kynemundts Oprindelse.

I Nordsjælland lever en ret udbredt Bondeslægt Kynemundt, der efter den nulevende Tradition skal være af skotsk Adel. At dette ikke er rigtig, kan ses af Degnen Lyder Høyers Beskrivelse af Grevinge Sogn (Thottske Saml. 4to 1412, I fol. 114, II 84), hvor Stamfaderens Fødested udtrykkelig

angives, hvorfor der næppe kan være Tvivl om, at han har haft en mere paalidelig Kilde end Nutiden. Han skriver:

Løjtnant Thomas Kynemundt var en indfødt Livlænder. Han var født i Reval, Løjtnant ved Rytteriet og ved Ritmester Legels Kompagni; han faldt i Slaget paa Skaane Anno 1710. Hans Enke afstod da 1710 hans Gaard i Atterup til den yngre Søn Thomas Thomsen Kynemundt, der tilforn havde tjent Kongen som Rytter i 6 Aar ved Ritmester Legels Kompagni. 1706 mageskiftede han med Johan Bös og fik den 6. Gaard i Herrestrup, som han atter 1709 mageskiftede med Morten Jensøns Gaard i Frenderop. Herfra flyttede han 1710 til Atterup. Han døde 12. Jan. 1756 i sin Alders 84de Aar. Thema til hans Testamente, jeg skrev, var dette: Salige ere de Døde, som dø i Herren. Apoc. 14, 13. Gaarden var den anden af Hofgaardene i Atterup. I sin Fortegnelse over de i Slaget ved Helsingborg faldne, saarede og fangne danske Officerer nævner Oberstløjtnant J. C. W. Hirsch ikke Kynemundt, derimod har han følgende i sine Officerspersonalia:

Thomas Kühnemuth (Kunnimund) havde deltaget i Københavns Forsvar i 1650 til 60, blev saaret under Wismars Belejring 1675, fanget under den skaanske Fejde og tjente senere 9 Aar i Brabant (Postkassens Supplikprot. 1714—24), Kornet i 2. Rytter Regiment i engelsk Tjeneste i Flandern 1693—95, Sekondløjtnant i 3. Rytter Regiment i Flandern 1696 og 97 (kaldes her Kunimund). Efter Freden i Rijswich vendte Regimentet 1697 hjem til Danmark og opløstes, atter ansat som Løjtnant i 1. sjællandske Rytter Regiment 16. April 1698, Afsked med 80 Rdl.s Pension 11. Feb. 1710 (Rg. N. 218/1710), blev dog først dimitteret 5. April samme Aar (Rg. N. 773/1710). Han har da formodentlig deltaget i Slaget ved Helsingborg 10. Marts 1710, men er ikke falden. Han er død Straadøden kort efter og hans Enke Karen søger i Juli 1714 om at erholde det halve af Mandens Pension (Postkassens Suppl.prot. 1714—24).

Thomas Kynemundts oprindelige Navn har da sikkert været Kühnemuth — et bravt Navn for en Soldat —, dette er i engelsk Tjeneste bleven forvansket til Kunnimund, som igen er gaaet over til det nuværende Kynemundt.

Hauch-Fausbøll.

Præst i London Albert Michelsen.

Om den danske Præst i London Albert Michelsen, en Broder til General Borgaards 2. Hustru Cathrine Michelsen og til Ambrosia Michelsen, der først var gift med den danske Præst i London Philip Julius Bornemann, siden med den rige norske Købmand og Kirkeforstander John Collett i London, findes der i indkomne Breve til Sjællands Biskop fra Kjøbenhavn nogle Oplysninger i et Brev fra Professor Marcus Wøldike til Biskop Peder Hersleb.

Brevet har ikke været benyttet af Harald Faber i hans store og smukke Bog om Danske og Norske i London, hvorfor det her meddeles.

Af samme Bog fremgaar, at Albert Michelsen var Søn af Købmand og Forstander ved Kirken Georg (Jørgen) Michelsen († c. 1720) og Hustru f. Brødshaw.

Brevet lyder saaledes:

Højædle og Højærværdige Hr. Biskop!

Høystærede Velyndere!

Der Efterretning, som jeg kand give om Klokker og Chordegn ved den danske Kirke til London Albert Michelsen, er meget ufuldkommen, saasom jeg ikke selv har kiendt ham ved universitætet, og hørt lidet til ham

i al den Tiid, i hvilken hand haver været borte fra universitætet; Men det, jeg i protocollerne finder om ham, er dette: at hand er fød til London i England a. 1702, har sustineret Examen Philosophicum a. 1723 d. 11. Martii publice og faaet characterem haud illaudabilem. Examen Theologicum haver hand sustineret Examinatoribus B. B. Stenbuckio et Trelundio d. 21. Febr. a. 1724 og faaet characterem laudabilem; prædiket for Dimiss, censore B. Stenbuckio, og ligeleedis faaet characterem laudabilem: hvorover jeg formoder, at hans studia have den Tiid været saadanne, at hand haver kundet meritere bemeldte caracteer. Men da nu siden den Tiid 24 Aar ere forløbne, og udi saa mange Aar meget kunde enten læres eller glemmes; veed jeg aldeelis intet at sige om hans øvrige Forhold uden det, at jeg ikke haver hørt noget ondt om hannem: Og det er alt hvad jeg herved haver kundet melde med alle veneration stedse forblivende

Deres
Høyædle Høyærverdigheds
ærbødigste Thiener
Marcus Wöldike.

Kbhvn d. 27. Junii a. 1748.

Det skal tilføjes, at han efter Universitetsmatriklen ved Birket Smith (II., S. 450) tog Filosofikum (Bakkalaurgraden) ikke 11. Mars, men 13. Maj 1723 og 2. Juni 1722, 19 Aar gammel, blev immatrikuleret som Student ved Kjøbenhavns Universitet som udgaaet fra Trondhjem Skole. Hans Fader har da sandsynligvis været Normænd.

Han var i 1725 bleven Degn og Skolelærer ved Menigheden i London samt Aftensangspræst. 1748 blev han Præst for Menigheden. Om hans Udnævnelse hertil findes der i Sjællands Biskops Kopibog, Erklæringsprotokol, fol. 37, følgende Oplysninger:

Forstanderne for den danske lutherske Menighed i London John Collet, Herman Pohlman, Jens Pedersen, Peter Skade, R. Boring, M. Andersen, Gronhoft, Claus Heide, Hans Buch ansøger 2.—13. Maj om kgl. Konfirmation paa hans Kaldsbrev, efterat de i Herhold til deres Privilegier har kaldet ham i den afdøde Sognepræst Hr. Søren Paulsens Sted. Han er født i London og har tjent i 22 Aar som Degn og Aftensangspræst. I en Indstilling om det samme fra den danske Envoyé Sælenthal skriver han, at Albert Michelsen er Svoger til den engelske General over Infanteriet og Artilleriet Borgaard, som er en dansk indfødt, saa og til Johan Collet.

Han døde i London i Sommeren 1770.

Hans Vaaben, et af Blaaf og Rødt firdelt Skjold, paa Delingen belagt med en straalende Sol, er en heraldisk Spøg: middle sun — Mitchelson — Michelsen.

Th. Hauch-Fausbøll.

Anmeldelse.

H. Friis-Petersen: Kannik i Ribe Niels Torkilsen Lym og hans Efterkommere med Udeladelse af Kvindernes Descendenter. Aarhus 1932.

Som en fortsættelse af den af forretningsfører H. Friis-Petersen 1928 udsendte stamtavle over Ole Hansen Ravns efterkommere med undertitlen »Familien Friis-Petersens Ahnebog I. Del. Familien Ravn« (anmeldt i nærværende tidsskrifts 9. r. I. bd. s. 153) foreligger nu den ovenfor nævnte stamtavle over Niels Torkilsen Lym's efterkommere, der fremtræder som ahnebogens II. del. Mens hin var trykt, er denne p. gr. af de høje trykpriser duplikeret i et ret uhandeligt format (29 × 23 cm), men iøvrigt efter omstændighederne dog overskueligt.

Det må straks siges, at bogens titel er lidet heldig, dels fordi det ikke for enhver er umiddelbart indlysende, at det i virkeligheden drejer sig om en stamtavle over den udbredte og ret kendte familie Lihme (Liime, Lime), dels fordi bogen giver meget mere end Niels Lym's afkom, idet den medtager talrige andre slægter og personer af samme navn. Kun til side 76 omhandler den den store Lihme-slægt, derefter følger en snes sider med stamtavler over en række Lihme-slægter (betegnede som »Mols-Linien«, »Nysted-Linien«, »Odense-Linien« osv.), som enten vides ikke at have noget med hin slægt at gøre eller i hvert fald ikke kan knyttes til den, og dernæst følger ikke mindre end 17 sider med »Spredte Familier og Personer ved Navn Lihme« og nogle få sider med »Norske Linier«. Endelig giver et fyldigt register et levende indtryk af, hvor mange gode, gamle familier, der har været indgiftede i disse mange Lihme-slægter eller på anden måde er komne i berøring med den. Det anførte vil klarligt vise, at bogens titel kun meget ufuldstændigt dækker over dens indhold; langt bedre havde det været, om forfatteren havde givet sin bog navn i lighed med Frantz Hvass' udmærkede »Samling af Meddelelser om Personer og Familier af Navnet Hvas«. Heller ikke er titlen helt korrekt, når den siger, at kvindernes descendenter er udeladt, hvilket f. eks. vil ses af side 15, 55 og 64.

Hvad angår bogens indhold, der dog er langt vigtigere end titlen, da tør det siges, at den efter en ret lang række foretagne stikprøver at dømme skønnes at være frugten af omhyggelige og grundige studier, og om flere af de forekommende personer gives langt flere oplysninger, end man plejer at finde i stamtavler, således om assessor Peder Rasmussen Liime på Farregård (s. 47—52) og om kammerråd Christian Rasmussen Lihme i København, der var oldermann for brændevinsbrændernes lav (s. 98—101), men det kan ikke nægtes, at det indsamlede stof jævnlige er gengivet i en underlig ubearbejdet skikkelse, vigtigt og uvigtigt behandlet med samme respekt og de ofte talrige kildehenvisninger indskudte i teksten på en mindre heldig måde til skade for overblikket.

Skønt bogen således om en del personer giver forskælligt biografisk stof, er det dog som stamtavle den må bedømmes. Stamfaderen til hovedslægten er den i Nyt dansk Adelslexikon under det konstruerede navn Rosenstjerne opførte, 1520 adlede kannik Niels Torkilsen, hvis efterslægt ikke formåede at hævde sit adelskab. At der ved opstillingen af stamtavlen over en i virkeligheden borgerlig slægt, der går så langt tilbage i tiden, ret hyppigt i den ældre tid må gribes til gisninger, kan ikke undre, snarere, at der trods

alt har kunnet samles så fyldige oplysninger om den, og, tør man stole på resultatet af de foretagne stikprøver, opfylder den vistnok den første betingelse, man må stille til et sådant arbejde, nemlig at det meddelte i det hele taget er rigtigt. Iøvrigt findes der ikke helt få mandlige medlemmer af familien, om hvis eventuelle efterslægt intet har kunne oplyses (se således s. 29, 40, 47 og 58), men det er et fænomen, der går igen i så mange gamle og talrige slægter, at det næppe kan lægges forfatteren til last. Derimod kan det med rette bebrejdes denne, at kirkelige datobetegnelse forekommer i ret stor udstrækning, f. eks. s. 34, 59, 64 og 78—80; de burde overalt have været omsatte ved hjælp af et kalendarium.

Af de mindre stamtavler over Lihme-slægter er der flere, som meget ufærdige er sendte ud i verden. Forfatteren regner selv hertil særlig den såkaldte »Odense-Linie« (s. 86—87) og »Samsø-Linie« (s. 88—89), men kunde med fuld så god grund have nævnt flere andre, f. eks. »Randers-Linien« (s. 90—92) og »Familien fra Lime i Viborg Amt« (s. 96—97), der er meget ufærdig. Selv oplysninger, der lå lige for, er ikke medtagne, således at Peder Pedersen Abildgaard Lihme døde $^{29}/_3$ 1853 i det samme sogn (Saksild), hvor han havde virket i mange år, og at hans søn Chr. Fr. Temler Lihme døde — som fattiglem — $^{30}/_1$ 1876, ligeledes i samme sogn (Gosmer), hvor han havde boet, eller at dennes søster Bodil Marie blev gift 1842 i sit fødesogn. Lignende mærkeligheder kan også findes i den store Lihme-stamtavle, hvor det f. eks. ikke meddeles, at Peder Rasmussen Stagnoppidan blev viet $^6/_6$ 1741 i sit fødesogn Gern til Kirsten Svendsdatter af Søbyvad, men der synes sligt dog at være en sjælden undtagelse.

Alt ialt tør det vistnok siges, at stamtavlen over den store Lihmeslægt, trods nogle formelle mangler, er et godt arbejde, og at hvad der iøvrigt gives i det hele taget er pålideligt, men skønt arbejdet, efter hvad forfatteren oplyser, har ligget færdigt i næsten fire år, kan det ikke nægtes, at meget af det sidste er udgivet før tidens fylde var kommet. For genealogiens dyrkere vil det dog i sin helhed være til god nytte, og det nævnte register vil meget lette dets benyttelse, men uheldigt er det, at der ikke også er medgivet det et register på fornavn over alle de mange Lihmer, for den, der søger en bestemt person af dette navn, vil ofte have megen besvær med at finde ham i dette temmelig omfangsrige arbejde.

S. Nygård.

Spørgsmaal.

Undertegnede mottar med takk opplysning om mulige portretter av nedennevnte personer:

1. Branth, Cajus, død i Altona 1819, direktør ved Hoherdammske kobber- og messingverker ved Oldesloe, Holsten, samt myntmester i Altona.
2. Madelung, Johan Georg, død i Lundforlund (?), Danmark, 1841; var endnu 1806 myntmester paa Kongsberg.
3. Tregder, Eiler Hagerup, død i København 1858, var senest chef for generalpostdireksjonens revisjonskontor i Kbhvn, etatsråd.
4. Gløersen, Nils Falch, død på St. Thomas i Vestindien 1786. Prost på St. Thomas.
5. Gløersen, Ulrik Jørgen, død i København 1826 som ekspedisjonssekretær i generalstabens byrå, etatsråd. Var tidligere byråchef ved generalitets-kommissariats-kollegiet.

Jørgen Gløersen.
Ingeniør.

Fritznersgate 17, Oslo.

Samfundets Anliggender.

Samfundet har i Løbet af Aaret afholdt to Medlemsmøder. Ved det første, der fandt Sted den 15. April, holdt Arkivar i Rigsarkivet, cand. mag. E. Marquard et Foredrag »Genealogiske Sensationer«. Det andet Møde afholdtes 7. November. Formanden, kgl. Ordenshistoriograf, Dr. phil. Louis Bobé, talte om »Statsminister, Greve Ernst Schimmelmann«. Begge Møder var godt besøgt, og det førstnævnte Foredrag efterfulgtes af en livlig Diskussion.

Paa et Bestyrelsesmøde 15. September vedtoges det at udnævne Sekretæren i »Personhistoriska Samfundet« i Stockholm, Redaktør af »Personhistorisk Tidsskrift«, Sekretær Bengt Hildebrand til Samfundets korresponderende Medlem.

Overretssagfører Paul Hennings' efterladte Enke, Fru Lina Hennings, der for et Aars Tid siden afgik ved Døden i Bremen, i hvilken By hun levede sine sidste Aar, har i sit Testamente betænkt Samfundet med et Beløb af 5,000 Rm. Beløbet tilfalder dog ikke Samfundet førend ved en Rentenydners Død.

I Aarets Løb har efternævnte indmeldt sig i Samfundet: Skuespiller W. Berner, Redaktør Svend Borberg, Godsejer Ingemann, Fru G. Kindt, Levin & Munksgaards Forlag, Ribe Katedralskoles Bibliotek, Fabrikant L. Schou, Laboratoriefors­tander G. Ring og Driftsingeniør, cand. polyt. S. Ringsted, alle i Danmark. Følgende Medlemmer af »Norsk sleksthistorisk Samfund« har ligeledes indmeldt sig: Skibsreder Ferdinand Langfeldt, Fru Ruth Midttun og Rigsarkivet i Oslo. Samfundet har derefter pr. 1. December 252 Medlemmer i Danmark, 2 paa Island, 54 i Norge og 15 i det øvrige Udland, ialt 323.

Samfundets Bestyrelse bestaar for Tiden af nedennævnte Medlemmer:

Ordenshistoriograf, Dr. phil. Louis Bobé*, Formand. Byretsdommer A. Drachmann Bentzon. Hofjægermester, Lensbaron H. H. A. Berner Schilden Holsten. Fuldmægtig i Nationalbanken O. H. Clementsen, Kasserer. Direktør Th. Hauch-Fausbøll.	Arkivar og Bibliotekar i Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet H. Hjorth-Nielsen, Sekretær. Postmester C. Klitgaard. Arkivar i Rigsarkivet, Dr. theol. Bjørn Kornerup.* Kammerherre, Etatsraad. G. Krag. Arkivar i Rigsarkivet S. Nygård.*
---	---

De med * betegnede Herrer danner Skriftudvalget.

Samfundets Revisorer er Kontorchef i Landmandsbanken L. Bie og Overretssagfører St. Hetsch.

Tilføjelse til 9. IV. 173 ff.

I Anledning af, at en Indsender har meddelt, at Originalen til N. F. S. Grundtvigs Brev til de danske Studenter 1819 har været offentliggjort i (Gads) Dansk Tidsskrift 1906, II, S. 30—37, skal jeg tillade mig at udtale, at da dette af en anonym Udgiver i et populært Tidsskrift besørgede Aftryk optræder maskeret under Titlen »Studenter« og ikke er registreret i Erichsen og Krarups »Dansk historisk Bibliografi«, er det forklarligt, at det er undgaaet min Opmærksomhed. Da det nævnte Aftryk tilmed hverken er forsynet med Indledning eller Noter, og Tekstgengivelsen plettes af Læsefejl, kan en fornyet Udgave af dette værdifulde Brev formentlig ikke siges at være overflødig.

Bjørn Kornerup.

**Fortegnelse over Medlemmerne af
Samfundet for dansk Genealogi og Personalhistorie.**

(1. December 1932.)

Æresmedlemmer.

Statsarkivar *E. A. Thomle*, Oslo.
Rigsheraldiker, Greve *Adam Lewenhaupt*, Stockholm.

Korresponderende Medlemmer.

Bouly de Lesdain, Louis, Dr. jur., Dunkerque.
Durchmann, Osmo, Kamrerar, Sekretær i Styrelsen for Genealogiska Samfundet i Finland, Helsingfors.
Elgenstierna, Gustaf, Registrator i den svenske Generalpoststyrelse, Stockholm.
Hildebrand, Bengt, Sekretær, Redaktør af Personhistorisk Tidsskrift, Stockholm.
Kekule von Stradonitz, Stephan, Dr. phil. & jur., Kammerherre, Berlin.
Kellinghusen, Hans, Dr. phil., Arkivar, Hamburg.
von Rahden, Nicolai, Friherre, Forstander for Letlands genealogiske Selskab, Mitau.

Medlemmer i Danmark.*)

Hs. Majestæt Kongens Haandbibliotek.

Aalborg Haandværkerforenings Bibliotek, Aalborg.
Aalborg Stiftsbibliotek, Aalborg.
Abildgaard, Carl, Apoteker, Nykøbing Falster.
Adeler, C. H. Baron, cand. jur., Ekspeditionsssekretær.
Ahlefeldt-Laurvig, C. J. F. Greve, Hofjægermester, Lundsgaard; Kerteminde.
Ahlefeldt-Laurvig, C., Greve, Overretssagfører.
Andersen, A. H., Sognepræst, Lille Næstved.
Andersen, J. O., Dr. theol, Professor v. Universitetet.
Antropologiske Komité, Den
Arctander, C., Forfatter.
Arends, Otto Fr., Kommunelæge, Overby, Nykøbing Sjælland.
Arhnung, J. O., Adjunkt, Roskilde.
Askov Højskoles Bibliotek, Askov, Vejen.
Barth, E. D., Overretssagfører.
Behrens, Carl, Redaktør.
Bendz, Frk.
Bentzon, Poul, Etatsraad.
Bentzon, A. Drachmann, Byretsdommer.
Berner Schilden Holsten, H. H. A. Lensbaron, Hofjægermester, Langesø.
Berner, W., Skuespiller.
Biblioteket for Thisted By og Amt, Thisted.
Bie, L., Kontorchef i Landmandsbanen.
Binzer, O., fhv. Kolonibestyrer.
Blomberg, Aage Fasmer, cand. mag.
Blædel, Werner, Kontorchef.
Bobé, Louis, Dr. phil., Kgl. Ordenshistoriograf.

*) Hvor ingen Bopæl er anført, er denne København.

- Boeck, H.*, Kaptajn, Kammerjunker.
Boie, Fuldmægtig.
Borberg, Svend, Redaktør.
Bornholms Centralbibliotek, Rønne.
Brandorff, I. O., Kæmner, Kolding.
Brandt, J., Bankdirektør.
Brenner, Franz, Dr. med., Læge, Tønder.
Bretteville-Plum, F. C., fhv. Bankdirektør.
Bruun, A., Dommerfuldmægtig, Køge.
Bryndum, V. G. F., Stadsingeniør, Horsens.
Bøgh, O., cand. jur., Kgl. Fuldmægtig.
Carlsen, Olaf, Dr. phil., Forfatter, Taastrup.
Centralbiblioteket, Holstebro.
Centralbiblioteket for Hjørring Amt, Hjørring.
Christensen, Harry Christian.
Christensen, S., Realskolebestyrer, Vamdrup.
Christensen, Will., Dr. phil., Arkivar i Rigsarkivet.
Classenske Bibliotek, Nykøbing Falster.
Clausen, Julius, cand. mag., Bibliotekar.
Clément, Ad., Ingeniør.
Clementsén, O. H., Fuldmægtig i Nationalbanken.
Cold, Fr., Kontreadmiral.
la Cour, G., Ingeniør.
Dahl, Frantz, Dr. jur., Professor ved Universitetet.
Dahl, Aage, Sognepræst, Guderup.
Damm, Harriet, Frue, Raahaven, Gislev.
Ebstrup, H., Overretssagfører.
Eegholm, A. J. P., mag. art., Registrator i Rigsarkivet.
Ehrencron-Müller, H., Bibliotekar.
Ehrenreich-Hansen, Frk., Randers.
Eigtved, V., Bankdirektør.
Eigtved, Inger, Frue.
Esmer, Einar, Grosserer.
Estrup, J., cand. theol., Godsejer, Skafføgaard, Mørke.
von Eyben, Werner, Fuldmægtig.
Fabritius, Albert, Genealog.
Falk-Jensen, A., cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Finansministeriet.
Flensborg, Andreas, Boghandler, Roskilde.
Foreningen til Udgivelse af Danmarks Adels Aarbog.
Forplejningskorpsets Bibliotek.
Foss, E., Frue, Aalsgaarde.
Frederiksberg Kommunalbestyrelses Haandbibliotek.
Frederiksberg Kommunes Folkebibliotek.
Friis, Aage, Dr. phil., Professor ved Universitetet.
Friis-Petersen, H., Grosserer, Aarhus.
Friis-Petersen, Fr., Vice-Skoleinspektør.
Fugl, I. F., Apoteker, Vejen.
Fyns Stiftsbibliotek, Odense.
Fællesrepræsentationen for dansk Industri og Haandværk.
Færø Amts Bibliotek, Thorshavn.
Garnisonsbiblioteket.
Geill, H., Overlæge, Charlottenlund.
Gentofte Kommunebibliotek.
Glahn, Hans Egede, cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Gram, C. H. O., Kontorchef.
Grandjean, Louis, Kontorchef.
Gribsvad, Frode, Arkivar, Aabenraa.
Grut, Andreas, Grosserer, Birkerød.
Grønvald, Fr., Direktør.
Grønvald, F. C., cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Grønvold, P. R., Kontorchef.
Haase, E., Forlagsboghandler.
Haderslev Centralbibliotek, Haderslev.

Hahn-Thomsen, C., cand. pharm.
Harbou, Dommerfuldmægtig, Aarhus.
Harries, O., Dommerfuldmægtig, Svendborg.
Hartmann, Hjalmar, Generalkonsul.
Hatt, Harald, Arkivar.
Hauch-Fausbøll, Th., Direktør.
Heilskov, Chr., Bibliotekar.
Henriques, Arthur, Overretssagfører.
Herlufsholms Skoles Bibliotek, Næstved.
Hetsch, Stephan, Overretssagfører.
Hjorth-Nielsen, H., Arkivar.
Holck, Harald, Ekspeditionssekretær, i Statsministeriet.
Honnens de Lichtenberg, G., Kaptajn.
Hostrup, Aage, Vicedirektør.
Hvass, H. H., Dommer, Aarhus.
Hvidt, L. N., Dispachør.
Hærens Arkiv.
Høegh-Guldberg, Fritz, Kaptajn.
Hørring, J., Retspræsident, Viborg.
Ingemann, B., Frue, Rungsted.
Ingemann, Godsejer, Egebjerggaard pr. Kappendrup.
von Irgens-Bergh, G. O. A., Oberst, Aarhus.
Jacobsen, C. R.
Jacobsen, Fritz, Stabslæge, Kgl. Livlæge.
Jelling Seminarium, Jelling.
Jensen, C. A., mag. art., Museumsinspektør.
Jonassen, A., Boghandlermedhjælper.
Juel Hansen, E., Sparekasseassistent, Odense.
Jørgensen, C., Bankdirektør, Aalborg.
Kalundborg Centralbibliotek, Kalundborg.
Kindt, G., Frue, Haslev.
Kjerulf, A., Redaktør.
Kjølby, A., Lærer, Svaneke.
Klitgaard, C., Postmester, Hjørring.
Koch, Poul, stud. art.
Kolding Bibliotek, Kolding.
Kornerup, Bjørn, Dr. theol., Arkivar i Rigsarkivet.
Krag, C. M. G. R., Kammerherre, Etatsraad.
Krak's Forlag.
Kvindelig Læseforening.
Københavns Kommunes Folkebibliotek.
Køster, G., Lærer, Kolding.
Landsarkivet for Fyn, Odense.
Landsarkivet for Jylland, Viborg.
Landsarkivet for Sjælland.
Lange, N. D. V., Frk., mag. art., Arkivregistrator.
Lassen-Landorph, A., Overretssagfører, Randers.
Lemche, Gyrithe, Frue, Forfatterinde.
Levin, Anna, Frue.
Levin og Munksgaard, Forlag.
Linde, O., Landsretssagfører.
Linvald, A., mag. art., Raadstuearkivar.
Lissau, L., Justitsraadinde.
Luja, A., Hovedkasserer.
Lyngby Bibliotek, Lyngby.
Lynge, H., Boghandler.
Magius, A., Postmester, Raadmand.
Mailand, Carl, Læge.
Malling, H., Overretssagfører.
Malling, O., Fabrikbestyrer.
Maribo Stiftsmuseum, Maribo.
Marquard, E., Arkivar i Rigsarkivet.
Marstrand, W., Ingeniør.
Meyer, Karsten, Højesteretssagfører.

- Moltke, Else, Grevinde.*
Moltkeske Bibliotek, Det grevelige.
Monberg, Erik S., Grosserer.
v. Munthe af Morgenstjerne, B. O. A., Kammerjunker, Ekspeditions-
sekretær.
Müller, Wanda, Fru.
Møns Folkebibliotek, Stege.
Mørkeberg, H. H., Sagfører.
Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg Slot, Det, Hillerød.
Nationalmuseets 2. Afdeling.
Neergaard, C. O., Museumsinspektør.
Neiiendam, R., Teaterhistoriker.
Nobel, O. K., Konsul.
Nordjydske Landsbibliotek, Det, Aalborg.
Nordsjællands Centralbibliotek, Helsingør.
Norrie, Gordon, Dr. med., Stabslæge.
Nutzhorn, Fr., Assistent, Klampenborg.
Nygaard, G., Redaktionssekretær.
Nygaard, S., Arkivar i Rigsarkivet.
Nystrøm, Eiler, Dr. phil., Arkivar i Rigsarkivet.
Ogaard, H., Genealog.
Olrik, H. G., Kontorchef.
Olsen, Axel, Overretssagfører.
Ordenskapitlets Sekretariat.
Ostermann, H. P. S., Sognepræst, Greve, Taastrup.
Ottesen, C., Forstander.
Petersen, Carl S., Dr. phil., Overbibliotekar.
Petersen, P. J. H., fhv. Apoteker.
Petresch-Christensen, C., cand. jur., Ekspeditionssekretær.
Pontoppidan, A., Kammerjunker, Kaptajn, Klampenborg.
Post- og Telegrafbiblioteket.
Prytz, H., Politiaadvokat.
Raadhusbiblioteket.
Rahbek, O., Apoteker, Brønderslev.
Ramsing, H. U., Generalmajor.
Rehling-Quistgaard, P. C., fhv. Forpagter, Nyraad St.
Repsdorph, H., Overretssagfører.
Ribe Kathedralskoles Bibliotek, Ribe.
Ridiger, F. P., fhv. Kontorchef.
Rigsarkivet.
Rigsdagens Bibliotek.
Ring, G. V., Laboratorieforstander.
Ringsted, S., Driftsingeniør, cand. polyt.
Rode, E., Overretssagfører.
Roede, H. C., cand. jur., Arkivar i Rigsarkivet.
Rosenørn, F. C., Kammerjunker, fhv. Intendant.
Rosenørn-Lehn, F. M. Baron, Kammerherre, Hofjægermester, Oreby-
gaard, Saxkøbing.
Rump, C. D., Højesteretsdommer, Gentofte.
Rye, H. J. O., Kammerjunker, Kaptajn, Hellerup.
Rønne, Flemming, cand. pharm.
Rørsig, P. M., Lærer, Hallund, Brønderslev.
Saxkøbing og Omegns Folkebogsamling, Saxkøbing.
Schottländer, Louis, Grosserer.
Schou, L., Fabrikant.
Schæffer, Aage, cand. pharm.
Seerup, Asger, Politiaadvokat.
Silkeborg Bibliotek, Silkeborg.
Sjællands Stiftsbibliotek, Roskilde.
Skive Folkebibliotek, Skive.
Sommer, F. O. W., Kontorchef.
Sortfeldt, S. C., Førstelærer, Skjoldborg, Vildsund.
Sorø Skoles Bibliotek, Sorø.
Sprechler, H. W., Direktør, Premierløjtnant.

von Spreckelsen, E., Frue, Randers.
Statens Lærerhøjskole.
Statsbiblioteket, Aarhus. (2 Ekspl.).
Statsministeriet.
Stein, Johs., Højesteretssagfører.
Studenterforeningen.
Sundbo, Arne, Overretssagfører.
Swane, J., cand. jur., Kgl. Fuldmægtig.
Svendborg By og Amts Bibliotek, Svendborg.
Sønderborg Bibliotek, Sønderborg.
Sønderjydske Landsbibliotek, Det, Aabenraa.
Sørensen, Paul, cand. phil.
Tegner, L. F., Direktør.
Thaulow, Th., Kammerjunker, Kaptajn.
Thiset, Olivia, Frue, Klampenborg.
Thomsen, C. J. T., Overretssagfører, Aarhus.
Topsøe-Jensen, Th. A., Kontreadmiral.
Udenrigsministeriet.
Uldall, K., Museumsinspektør.
Varder, Inger, Frk., Kolding.
Vejle By og Amts Bibliotek, Vejle.
Vemmetofte Klosters Bibliotek, Faxø.
Viborg Centralbibliotek, Viborg.
Vogel-Jørgensen, T., Redaktør.
Weberg, O., Ingeniør.
Weilbach, Fr., Forfatter, fhv. Adjunkt, Snekkersten.
Werner, Johs., Overretssagfører.
Werner, Hans, mag. art.
Willadsen, Poul, Grosserer.
Willemoës, A., Kammerherre, Oberst.
With, Johs., Præst.
Wolff, O., Ingeniør.
Zahrtmann, H. C., Assistent ved Post- og Telegrafvæsenet.
Zimmermann, Frk.

Medlemmer paa Island.

Fontenay, F. le Sage de, Danmarks Minister, Reykjavik.
Islands Landsbibliotek, Reykjavik.

Medlemmer i Norge.*)

Aall, C., Kammerherre, Ulefoss.
Bergens Museums Bibliotek, Bergen.
Bergens offentlige Bibliotek, Bergen.
Bull, Th., Grosserer.
Bull, Francis, Professor.
Daae, Anders, Apoteker, Skjervøy.
Deichmanske Bibliotek, Det.
Drammens Folkebibliotek, Drammen.
Engelstad, Bjarne, Kaptajn, Generalsekretær, Bækkelaget.
Finne-Grønn, S. H., Arkivar.
Frederiksstads Folkebibliotek, Frederiksstad.
Gløersen, Jørgen, Ingeniør, Hønefoss.
Gram, Harald M., Høvik St.
Grüner, General, Halden.
Heiberg, G. F., Godsejer, Amble i Sogn.
Heiberg, J. V., Raadmand.
Hemsen, Jens, Disponent.
Hirsch, Per E., Premierløjtnant, Overretssagfører, Volda, Sunnmøre.

*) Hvor ingen Bopæl er angivet, er denne Oslo.

Holst, J. C., Ingeniør.
Horn, K., Frk., Bibliotekar.
Huitfeldt, Carl, Redaktionssekretær.
Irgens, Aage, cand. oecon., Bankinspektør, Sandefjord.
Jansen, Einar, Arkivar.
Juel, A., Overretssagfører, Drammen.
Kohl, Halvdan, Professor, Lysaker.
Kolsrud, Oluf, Professor.
Kommunebiblioteket, Stavanger.
Langfeldt, Ferdinand, Skibsreder, Kristianssand S.
Lunde, Gulbrand, Dr., Direktør, Stavanger.
Mathiesen, Jørgen, Godsejer, Eidsvold.
Meidell, S. S., cand. jur., Direktør, Vinderen.
Middtun, Ruth, Frue, Oslo.
Munthe, C. M., Bureauchef.
Neumann, H. H., Provst, Bøverbru.
Prebensen, N. C. G., Minister, Utnes, Arendal.
Rigsarkivet, Oslo.
Riiber, Thaulow P., Overretssagfører, Sogn i Vestre Aker.
Rynning, Carsten, Departementssekretær.
Rønne, Cato Krag, Arbejdsleder, Hakadal.
Sandberg, J., Generalsekretær.
Sandberg, Chr. Juell., Oberst.
Schjøth, Emil, Dr. phil., Bestun.
Schmidt, Ellen, Frk.
Skjelderup, Arthur, Højesteretsadvokat.
Solberg, Georg, Fylkesbetjent, Drammen.
Sollied, Olaf, Overlæge, Bergen.
Statsarkivet, Bergen.
Statsarkivet, Hamar.
Statsarkivet, Oslo.
Statsarkivet, Trondheim.
Trondheims Folkebibliotek, Trondheim.
Universitetsbiblioteket. (2 Ekspl.).
Videnskabselskabet, Biblioteket ved, Trondheim.
Wiesener, A. M., Bibliotekar, Bergen.

Medlemmer i det øvrige Udland.

Bull, Jens, Legationsraad, Haag.
Gibbins, Signe, Frue, Winnemucca, Nevada, U. S. A.
Göteborg Stadsbibliotek, Göteborg.
Hjortaas, H. Chr., Redaktør, Minneapolis, Minn., U. S. A.
Lagerfelt, K. G., Friherre, Upsala.
Lundequistska Bokhandel, Upsala.
von Marchtaler, Hildegard, Frue, Hamburg.
Paus, Chr., Kammerherre, Herrestad Herregaard, Mariefred, Sverige.
Schiöpffe, C. F., Plantagebestyrer, Bang Nara, Siam.
Stockholms kgl. Bibliotek, Stockholm.
Stockholm Stads Bibliotek, Stockholm.
Swartz, Erik C:son, Redaktør, Stockholm.
Universitetsbiblioteket, Lund.
University of Minnesota Library, Minneapolis, U. S. A.
Widtsoe, John K., Dr. phil., Missionspræsident, Liverpool.

REGISTER.

Af **Albert Fabritius.**

Personerne anføres som Hovedregel paa deres Slægtsnavn, et saadant, der ikke er opstaaet alene ved at sætte »sen« til Faderens Fornavn, en Skik, der for Landboernes Vedkommende varer til ca. 1828, jfr. Forordn. af 30. Maj s. A. Føres et saadant Slægtsnavn ikke, anbringes Vedkommende paa Fadersnavnet, eller bliver eventuelt at udelade, naar han ikke i Teksten er nærmere bestemt.

Desuden udelades de Personers Navne, hvorom intet af videre Betydning siges i Teksten, f. Eks. Førere for Hærafdelinger, Konger og Fyrster, i hvis Tjeneste de i Teksten nævnte Personer staa, Forfattere, hvis Værker citeres osv.

Hvad den nyere Tid angaar — Grænsen kan vel sættes ved ca. 1700 — nævnes Hustruerne paa deres Pigenavn og paa det Navn, de faar ved Giftermaalet.

For den ældre Tids Vedkommende sættes de kun paa Pigenavn; er dette ikke noget egentligt Slægtsnavn, bliver det at udelade.

Er Navnene latiniserede, bibeholdes denne Form i Registret, medmindre Teksten oplyser, hvorledes de skal gengives paa Dansk.

Nævnes en Person flere Gange paa samme Side, antydes det, hvor saadant anses fornødent, i Registret ved et mindre Tal foroven, tilhøjre for Sidetallet.

Fyrster sættes paa deres Navn, ikke paa Landets, medmindre dette anses mest praktisk, da tillige derpaa.

Sammensatte Efternavne, f. Eks. Lente-Adler, sættes paa første Dels Begyndelsesbogstav, altsaa i det nævnte Tilfælde paa L.

Partikler, som von, de, des, de la, zum osv. ses der bort fra; Eks.: des Vignes sættes under V.

Begynder Efternavnet med le eller la, sættes det under L. Er Partiklen, f. Eks. du, smeltet saaledes sammen med Navnet, at et nyt Ord er dannet, f. Eks. Dupuy, anbringes Navnet paa Partiklens Begyndelsesbogstav, her altsaa D.

Lokaliteter og Institutioner, hvorom Teksten har Bemærkninger af særlig Betydning, er optagne i Registret.

Aabye, Laur. Thomsen, Sgpr. 272 278.	Abbelmand, Gedske 287.
— Thomas, Rektor 272. — Ursula Marie 272 278.	Abbestée, Fam. 190. — Anna Birg. 177 188 194. — Anna Elis. 178 183 185 188 194. — Cathr. Marie 184 188 194. — Joh. Ludv., Supercargo 177 184 f. 188 194. — Maria Barb. 196. — Peter 180 182 194.
Aagaard, Niels Lauridsen, Sgpr. 59.	
Aagesen, se Ackeßen. — Anders, Skpr. 58.	
Aalborg, Hans Hansen, Sgpr. 58.	
Aalsoenius, se Alsoenius.	
Aastrup, Paul Mortensen, Bisk. 147.	Abrahams, N. C. L. 200.

- Ackeßen, Jørgen 4.
 Adelaer, Fr. Chr., Ghr. 67.
 Adelsteen, Helle 167.
 Adler, J. G. 87.
 Adrian, Margarethe Cath. 38.
 v. Ahlefeldt, Anna Emerentia 78. —
 Bendix, Kapt. 24. — Bertram,
 Løjtn. 62. — Burchard 255. —
 Cai 255. — Detlev, t. Lehmkulen
 147. — Johan, til Witmold 62.
 — Wolf Heinr. 64 147.
 v. Ahnen, Kfr.inde 245.
 Alfsen, Knud 169.
 Algreen-Ussing, T. 154 f.
 Alsoenius, Bertel 147.
 Ambders, Andreas, Sgpr. 220. — Gude
 And.dtr. 220 228.
 v. Amthor, Caspar, Dr. med. 171. —
 Carl Frantz, Major 172. — Chri-
 stine Henr. 171. — Chrf. Heinr.,
 Historiogr. 171. — Ehrenfried,
 Etr. 172. — Frederik, Legat.sekr.
 171. — Friedr. Ehrenfr., Gen.lt.
 172. — Joach. Huldreich, Kansler
 171 f. — Joh. Chr., Major 172. —
 Jørgen Ehrenfr., Ritm. 172. —
 Mariane Jos. 172. — Sabine 171
 — Sophia Meta 171. — Susanne
 172. — Wolfg. Ulrich, Dr. med.
 171. — Wolfgang Ulr., Ob.lt. 172.
 Anchersen, Ancher, Læge, 276. —
 Hans Peder 276. — Søren 276.
 Anckersen, Jürgen, Bgmstr. 130. —
 Mathias, Borger i Ribe 131.
 Andersdtr., Lene 71 f.
 Andersen, Erik, til Fet 164 f. — H.
 C., Digteren 84 199 204—06 210
 212 214. — Laur., Ridefgd. 157.
 — M., Kirkeforst. 290. — Niels,
 Dr. med. 64. — Niels, Sgpr. 58.
 — Oluf 62. — Simon 56.
 Andreas, Chr. 58.
 Andreae, Ericus 57. — Jacobus 56.
 Andersen, Olav 65.
 Ankersen, Claus, Bgmstr. 130. —
 Iver 133.
 Antonii, Hendr., Ridefgd. 157.
 Arcerius, Samuel 64.
 Arenfeldt, Jørgen 78.
 Arnesen, Svend 165.
 Arnisæus, Chr., Bjergv.dir. 59. —
 Fredr., Læge 59.
 Aslaksen, Olav 163.
- Asmussen, Anna Apol. 140. — Dor.
 Apol. 228. — Hilleburg Chr. 140
 — Lütge 140 145. — Paul, Degn
 228.
 Aurilesius, Dorothea 276 279. —
 Niels Pedersen, Prof. 276 279.
 Baardsdatter, Herborg 169.
 Bachmann, Gottl. Ludw. Ernst, Prof.
 122.
 Baden, Hans Ernstsens, Sgpr. 60.
 Bagge, Magdalena Olavsdr. 160. —
 Ole Hansen, Prof. 57.
 Bagger, Margareta 137. — Peder, Dr.
 med. 148. — Søren, Pr. 137.
 Baggesen, Søren (Pedersen) 55.
 Bahnsen, Joh., Farver 136.
 Ballum, Bol. Sophie Elis. 152.
 Balslev, Chrf. Pedersen, Dr. med.
 147 f. — Marie Cathr. 277 f. —
 Rasmus And.sens, Amtsforv. 277 f.
 Bang, Anna Cath. 141. — Claus
 Clausen, Sgpr. 60. — Hans Clau-
 sen, Sgpr. 60 146. — Hans Nielsen,
 Pr. 277. — Hedevig 142. — Jür-
 gen, Postmstr. 142. — Marie
 Elisab. 277 f. — Mathias Clausen,
 Prof. 146. — Niels 55. — Niels
 Hansen, Bisk. 59 277. — Sophia
 Magd. 142.
 Banner, Anne Margrete 128. — Axel
 127. — Dorte 127. — Ejler Evert,
 Oblt. 127. — Jytte (Jutta) Cecilie
 127. — Karen 127. — Niels Niel-
 sen, Kapt. 127. — Otto Andersen
 127. — Preben, Oblt. 127 f.
 v. Barth, Agnete 30. — Joh. Chr.,
 Major 30.
 Bartholin, Corinna 144.
 Bartsker, Didrik, Sgpr. 66.
 Bauer, Friedr. Wilh., Rdmd. 251. —
 Louise Margr. Joh. 251. — Mar-
 garethe 251.
 Bay, Dor. Elis 253.
 Bech, Gert Nielsen, Sgpr. 66.
 Bechgreen, Mariane 196.
 Becker, Joh., Sgpr. 57.
 zu Beichlingen, Aug. Gottf. D. 257.
 v. Bellin, Maria Alb. 256. — Philipp.
 Berh. 256.
 Below, Ellen Kirstine 78. — Sophie,
 Slægtebogforf. 5 11 13 17.
 Bendixen, Jacob, Kapt. 60. — Louise
 Marg. Joh. 251.

- Benkestok, Fam. 160—70. — Adelus And.dtr. 161. — Anders, til Melø 161. — Brynhild 160 167. — Jon 162. — Tord, til Haraldseid 160. — Tord Trondsen, Lagmd. 160 164 167 f. — Torleif, til Talgø 160 f. — Trond (d. 1558) 160—64 167. — Trond (Tordsen?) 160 f.
- Bensen, Hardovicus 65. — Johan Lorenz, Dr. jur. 67 148.
- Benstrup, Jens And.sen, Sgpr. 63.
- Benzen, Balzar, Bgmstr. 138. — Cath. Dor. 138. — Friedrich 138. — Samuel 138.
- Benzon, Niels, Dr. med. 57.
- Berg, Hans 58.
- v. Berger, Komm.kapt. 37.
- Bering, Peder Hansen, Dr. med. 62 64 147.
- Berlag, Anna Elisab. 234.
- Bertelsen, Christ. Cath. 30. — Fr. Ulr., Kammersekr. 30.
- Berth, Lauritz, Just. 187 197.
- Bielke, Anna Emerentia 78. — Anna Frederikke 78. — Anne Sophie 78. — Brita 19. — Chr. Henr. Chrf. 78. — Henrik, Admiral 78. — Jens Chrf. 78. — Johan Rudolph 78.
- Biermann v. Ehrenschild, Anna Marg. 255. — Martin Conr., Etr. 255.
- Bild, Jytte Nielsdtr. 127.
- Bildt, Vincens, til Næs 57.
- Bilhard, Joh. Heinr., Kantor 134.
- Bille, Hedevig Margr. 42. — Maren, Slægtbogsforf. 5. — Steen Andersen, Adm. 26. — Torbern Bentsson 5.
- Birch, Fredr. Chr. Carl., Rektor 108.
- Bircherod, Jens, Bisk. 16. — Jens Jensen, Prof. 63.
- Bischoff, Handelsmd. 233. — Barb. 233.
- Bissen, Anna Marg. Dor. 251. — Antoinette Dor. Fr. 251. — Chr. Gottl. Wilh. 251. — Sophie Cath. 251. — Wilh. Margr. Dor. 251.
- Bjørnsen, Gjertr. Chr. 233. — Mads 59.
- Blaa, Erik Olufsen 19.
- de Blacas, Greve 268.
- Blanche, August, Forf. 76.
- Blicher, Anna Cathr. 287. — Anna Cathr. 287. — Didr. Henr.sen, Bartskeer 272 287. — Friderich, Organ. 287. — Elisabeth 287. — — Gedske 287. — Henrich 287. — Jens Nielsen, Sgpr. 272 287. — Jochum, Bartskeer 287. — Kirst. Marie 278. — Magd. 287. — Magd. 287. — Maren Pedersdtr. 278. — Margr. 287. — Niels, Sgpr. 272 278. — Niels Jensen, Sgpr. 272 278. — Poul. Thomasia 273 278. — Steen St. 116 278—81 287.
- Blix, Gunnar Olsen 59. — Peder Månsson 76.
- Bloch, Søren Nik. Joh., Rektor 112.
- Blome, (Otto?), Ghr. 245.
- Blücher, se Blicher.
- v. Blücher, Antoinette Fr. Jul. 251. — Cathr. Dor. 251. — Cuno Wolfrath 251. — Sophie C. Chr. 251.
- Blücher af Altona, Conr. Dan., Greve 176 196. — Marie Barb. 196.
- Blüting, Hartvig 58.
- Bockel, Henriette Aug. 251.
- Boesen, Cathr. 222. — Emil 152. — Jens Fr., Pr. 222. — Ludv. Mortensen, Sgpr. 222. — Ulr. Eleon. 222.
- Boëtius, Johs., Dr. jur. 147.
- Bojesen, E. F. C., Filolog 200. — Sophie Jenny 195.
- Boldewin, jfr. Klinge.
- Boldich, Anna 145. — Barbara 132. — Botilla Chr. 233. — Chrf. 132. — Chrf., Bgmstr. 132 145. — Cirstina 132. — Cirstina 132. — Gjertr. Chr. 233. — Hans 132. — Hieronymus, Bgmstr. 131. — Jiss 132. — Margareta 131. — Paul, Forp. 233.
- Bollesdtr., Ane 158.
- Bollesen, Christen, Forst. 157—69. — Maren 157.
- Bonbus, Gunder Nielsdtr. 218. — Niels Poulsen, Rdmd. 218.
- Bontzen, Morten Christensen, Assessor 148.
- Borch, Claus Alex.sen, Kapl. 61. — Claus Olsen, Sgpr. 59.
- Bording, Anders, Hofpoet 57. — Laurids, Prof. 57.
- Borgaard, Gen. 289 f. — Cathr. 289.

- Bornemann 151 f. — Ambrosia 289.
 — Chr. 66. — Cosmus, Dr. jur. 64. — Henrich, Mag. 72. — Joh. Ad., Mag. 72. — Matth. H., Kfr. 191 197. — Phil. Jul., Præst 289.
- Bornholt, Anna 251.
- Borring, R., Kirkeforst. 290.
- Bossen, Cathr. Elis. 225. — Peter 225.
- Boye, Caspar Johs., Sgpr. 94 180 196.
- Bradshaw 289.
- Brahe, Osse 14. — Sophie, Slægtbogsforf. 2 7 11 13 15. — Tyge, Astronom 2.
- Brandt, Abigael Mar. 255. — Aug. Hinr., Hrdsgd. 230. — Axel 192. — Bothilla 230. — Caroline Cathr. 192. — Christen Scheel 192. — Christine 192. — Elsabe Maria 230. — Jens 192. — Johs., Skipper 230. — Jørgen 192. — Mathias 192. — Peder, Overrentemstr. 255 f. — Reinhardt 192.
- Branth, Kapt. 40 f. — Cajus, Dir. 293.
- Braun, Balthasar, Bgmstr. 132. — Catharina 132. — Elsabe 132. — Margaretha 132.
- Brauneiser, Chr. Aug., Rektor 142. — Susanna Sabina 142.
- Brechling, Christine 220.
- Bredahl, Chr. Hviid, Forf. 81 84 88 91—107. — Vitha Frederiche 101.
- Breide, Nicolaus 67 148.
- Breitendick, Cath. Margr. 30. — Chr., Organ. 30 f.
- Brendstrup, Mette 229.
- Bricks, Sara Carol. 254.
- Brinckmann, Lovise Jac. 38 40.
- Brochmand, Jesper, Bisk. 54 56.
- v. Brockdorff, E. O. S., Bar. 251. — O. D. 251.
- Brockenhuus, Eiler 248—50. — Rigborg, Slægtbogsforf. 5.
- Brockmand, Rasmus, Prof. 60.
- Brod, Christen Rasmussen, Rekt. 218.
- Brodersen, Metta Kjestine 144.
- Brorson, Nikolai, Sgpr. 235.
- Brun, Arend, Bgmstr. 137² 139. — Arend, Sgpr. 137. — Cath. Elis. 140. — Conrad 137. — Detlev, Bgmstr. 137 139 f. — Detlef, Kapt. 137. — Joachim 137. — Joh. Arend., Bgmstr. 140. — Mikkel Sørssen, Birkefgd. 157.
- Bruun, Anna Elis. 178 183 185 188 194. — Anna Leth 188 f. 194. — Bertel, Fabr. 230. — Birgitte 194. — Cathrine Marie 177 187—89 194 196. — Chr. Fr., Arbmd. 187 189 196. — Engel Mar. R. 230. — Joh. Ludv. Abbestée 188 f. 194. — Joh. Marie 230. — Jørgen Chr. 196. — Karen Marie 189 194. — Margr. 196. — Mariane 196. — Marie Chr. Fr. Joh.e 188 194. — Mette Laur.dtr. 287 — Regine Sophie 196. — Urban 196. — Urban, Justr. Amtsf. 178 183 185 188 194. — Urban Chr., Arbmd. 187 189 196.
- Bryske, Ide († 1621) 4. — Lisbet, Slægtbogsforf. 13.
- Brøchner, Hans 206 208.
- v. Brømsen, Cornelia 251.
- Brøndum, Søren Ped.sen 218.
- Brøns, VilladsNielsen, Lektor 276 279.
- Buch, Kommandant 24. — Hans Kirkeforst. 290. — Marie Christine 24.
- Buchwald, Niels Fabritius, Cand. mag. 176.
- Buck, Albert, Lærer 135.
- Buddeus, Joh. Franz., Prof. 235.
- Bugge, Thomas, Prof. 41.
- Buhr, Marie 188 193.
- v. Bunsen, Chr. Karl Jos., Ghr. 82 122.
- Burenea, Anna Margr. 70.
- Busch, Gert 145.
- Bussius, Aug. 147.
- Bynch, Josias 91.
- Bødtcher, L., Forf. 81 f. 88—91.
- Böfke, Maria 255.
- Bøgh, Nicolaj, Prof. 81.
- Bøgvad, Johan, Skriver 158 f.
- Böhme, Ulrica Aug. 142.
- Carstensen, se Thor-Straten. — Henrik, Jernværksejer 47.
- Casbergaard, Jacob Clausen, Sgpr. 62.
- Caspersen, Chr., Kapl. 60.
- Castenius, Detlovus 62.
- Charisius, Jonas, Statsmd. 55.
- Cheitum, Morten Ped.sen, Sgpr. 146.
- Chemnitz Bertha 145. — Matth. Theod. Bernh., Bgmstr. 144 f.
- de Cheusses, Anna Eleon. Henr. 258. — Frédéric, Gesandt 258.
- Christensdtr., Mette 217.

- Christensen, Bolwinnes 56. — C., Kapt. 251. — Georgius 55. — Lars, Gendarm 145. — Laur., Bgmstr. 158. — Laurentius, Bgmstr. 145. — Lave, Rektor 55. — Tycho 137.
- Christiani, Ernestus 57.
- Christiansen, Hans, Bgmstr. 134.
- Christierni, Petrus 147.
- Christine, Dr. af Sverige 76.
- Christophersen, Lave, Sgpr. 61².
- Claessemb, Johan Baptist 148.
- Clar, Amalie 221.
- Claudi, Ritm. 172. — Anna Sabine 172.
- Claudius, Anna 253 — Heinr. Detl. Chr. Insp. 251. — Maria Dort. 252.
- Clausen, H. N. 106. — Thomas, Generalsuperint. 235.
- v. Clausenheim, Bernh., Dr. jur. 66.
- Claussen, August Carl Em., Assessor 118—20.
- Clauswitz, Carl Chr., Kanc.r. 30. — Hedevig Sophie 30.
- Clementin, Jacob Chr.sen, Sgpr. 63.
- Clementsén, Christen, Forst. 158 f.
- Clod, J. G., Adj. 52.
- Closter, Hans 134.
- Collett, Ambrosia 289. — John, Kbmd. 289 f.
- Collin, E. 105 205. — J. 205.
- Collius, Nicolaus 63.
- de Coninck, Jean, Etr. 43 f. — Joh.e Sophie 40 42 f.
- Cornelisdaater, Anne 22.
- Cremerus, Georgius Johs. 58.
- Cretschmer, Mart. Cath. Georgia 143.
- Crugerus, Arnoldus 62.
- Cruse, Lars Pedersen 60.
- Curtz, Anna, 276 278. — Hans Poulsen, Sgpr. 275 278. — Kirst. Marie 278. — Mette Christ. 276 278 f. — Poul Hansen, Sgpr. 275 f. 278 f.
- Daa, Salome Eriksdtr. 167.
- Daberg, Hans Jensen, Sgpr. 65.
- v. Dadelbeck, Carel Gustaff 149.
- Dahlerup, Hans Birch, Søoff. 32.
- Dalgas, Carlo 252. — Ernesto 252.
- Dam, L., Proprietær 193. — Thora Louise 193.
- Damborg, Peder Ludv. 112.
- Danneskiold-Laurvig, Grev 245.
- Desprez, Mlle 268.
- Dichmann, Carl Frid., Prof. 195. — Fr. Chr., Kapt. 195. — Marie Elisabeth, 195. — Marie Othilia 195. — Rebekka Vilh. 195. — Sophie Fredr. 195.
- Dieck, Anna Maria 231. — Friedr. Wilh. 231. — Friedr. Wilh., Sgpr. 231. — Wibecke 231.
- Dinggreve, Henricus, Pr. 134. — Magdalena 134.
- van Dookum, Joost, Komm.kapt. 34 37 f.
- Dolmer, Jens 59.
- Dop, Chr. Wilh., Sgpr. 146.
- Dorrien, Antonette Magd. 38—40. — Liebert Hieron., Gen. 38. — Margaretha Cath. 38.
- Drechsel, Antonette Fredr. 282 285 f.
- Drevis, Joh., Gæstg. 69.
- Dreyer, Justina 138. — Peter, Mag. 138.
- Duus, Everardus Jacobi, Lic.jr. 61.
- Dyster, Christen Laur.sen, Ridefgd. 127 f. — Laur. Hansen, Sgpr. 127.
- v. Døring, Joh.e Ferd. 267. — Lud. Henr. Eust., Major 267. — Johs. Witt. 267—69.
- Ebbesen, Fredr., Pr. 252.
- Eblen, Aug. Dor. Cath. 253.
- Ebsen, Hans 135.
- Eckhof, Didrik, Dr. med. 63.
- Eckleff, Henricus 147.
- Eckstein, Cath. Charl. Elis. 269. — Ernest. Cec. 267. — Ferdinand 267—69. — Joh. Ferd., Kbmd. 267. — Joh. Sam. 269. — Joh.e Ferd. 267 f. — Lise 267. — Louise Jac. Ern. 267. — Mette (Meda) Cec. 267. — Sophie Friederica 267.
- Edwardsen, Edvard, Konrekt. 63.
- Effendal, Anna Marg. Dor. 251.
- Egendon, Laurids 216.
- Egertz, Herman Hermansen, Sgpr. 65.
- Egge, Petrus, Dr. jur. 63.
- v. Eggers, Chr. Ulr. Detl., Frh. 143. — Joh.e Ernestine 143. — Sophie Henr. Adel. 143.
- v. Ehrenschild, se Biermann.
- Eichel, Christen Hansen, Sgpr. 134. — Johan, Bgmstr., Læge 134.
- Eickstedt, Gertrud Maria 228.
- Eigtved, Sophie Chr., Oberstinde 238 f. 246.

- Eilskov, Magdalena 141. — Morten Chr., Apot. 141.
- Endridesen, Botel 164.
- Enesslægten 169.
- Engdalinus, Andreas Laur. 57.
- Engelbrecht, Jacob, Sognefgd. 125.
- Engelbrektsdtr. Dorthe 66.
- Engelschall, Marie 171.
- Engelstoft, Laurids, Prof. 108 f. 122.
- Enkebølle, Jens Peter, Kasserer 101.
- Eriksdatter, Hustru Astelud 163.
- Eriksen, Halvard, Sgpr. 55.
- Erlandsdatter, Sigrid, (Losna-Ætten) 164.
- Erlingsdatter, Adalis 165.
- Erreboe, Salome Marie 232.
- Esselbach, Dorothea Elis. C. J. 252. — Ferd. 252.
- Estrup, Hector Fr. Janson, Direktør 109.
- Eustadienus, Niels Bentzen, Dompr. 57.
- Ewald, Sl. 219—26 242 f. — Andr., Sgpr. 220. — Amalie 221. — Anna 221. — Anna Christ. 222. — Anna Margr. 225. — Anna Maria 225. — Birgitte 220. — Birtha Magd. 226. — Cathrine 222. — Cathar. 224. — Cath. Dor. 225. — Cathr. Elis. 225. — Cathr. Elis. 225. — Charl. Fried. 221. — Chr. 221. — Chr., Cand. theol. 222. — Chr., Tolder 221. — Chr. Fr. G. Ernst., Dr. med. 221. — Dor. Apol. 225. — Dorothea Cath. 221. — Dor. Christl. 220. — Enevold., Jagtjkr. 224 f. 237 246 f. — Enevold, Præst 215 224 234—47. — Esther 222. — Greg., Tolder 223. — Heinr. Chr. Gottfr., Sgpr. 221. — Joachim, Sgpr. 221 f. — Johann Jacob. 221. — Johs. 225. — Johannes, Digteren 215—47. — Johs., Kompastor 220. — Johs., Præst 222. — Johs., Stud. 220. — Laur. (Lor.), Sgpr. 220 228 245. — Lor. Greg. 225. — Lor. Greg. 225. — Maria 223. — Marie Eleon. Ant. 221. — Mathias 224 245 f. — Mathias Wilh., Korp. 224 240 246. — Mette 220. — Mette Christ. 225. — Mette Magd. 220 227 f. — Mette Magd. 224 227 234. — Mette Magd. 225. — Maria 224 234—47. — Mette Maria 225. — Nicol. 225. — Nicol. 225. — Nicolai 224 245 f. — Nikolai, Sgpr. 219 223 f. 227 234 242. — Otto Nicolaus 221. — Peter 223. — Peter, Skibsfører 223. — Peter Chr., Degn 221. — Søren 220. — Wibke Kath. 221.
- Evensen, Arne 165.
- Faber, Johs., Prof. 61.
- Fabricius, Komm. 28. — Fredr. Chr.sen, Sgpr. 57.
- Fabritius, Guldsmedel. 191. — Aarsella Andr. 195. — Anna Cathr. Vilh. 175. — Anna Charl. Nancy 195. — Anna Elisab. 175 195. — Anne Leth 192 196. — Cathrine Marie 177 187—89 194 196. — Chrf. 195. — Emilie Const. Wilh. 195. — Fredr., Hofjuvelerer 186—89 194 196. — Frederik, Stads-hauptmd. 191. — Frid., Knapmager 191 195. — Gunild Mette Kirst. 195. — Hans Urban W., Kapt. 195. — Jacob Gr. Gr., Gardein 195. — Johanne Cathr. 188 193. — Johanne Eleon. Vilh. 191 195. — Just, Etr. 191. — Jørgen Ludv., Guldsm. 195. — Ludv. Fr. Jul., Overlærer 175. — Margr. 195. — Sara 195. — Sophie Dor. Elis. 195. — de Tegnagel, Fam. 190 f. 196.
- Falek, Niels Nicolaus, Retshist. 114 120.
- Fallesen, Maria 142. — Peter 142.
- de Falsen, Johan Eskild. Just.r. 23. — Johanne 23.
- Faust, Rudolf 133.
- Faxe, Hans Rasmussen, Rektor 60.
- Fedderson, Lucia 141.
- v. Felden, Anna Cath. 255. — Ernst, Dr. jur. 255 257.
- Ferslev, Chr., Bgmstr. 128.
- v. Festenberg, se Pax.
- Fielckeocrone, Oluf Nielsen, Hoforator 65².
- Fildorfius, Petrus Jacobi 62.
- Fischer, de Fischer, Helena 141. — Metta Cath. 140. — Olfert, Adm^t 26 31. — Peter Ephraim, Sgpr. 182 196. — Samuel 257. — Stephan Sgfgd. 141. — Vitta 73.
- Fitzmann, Margar. 251.

- Flato, Erasmus 57.
 Flauger, Chr. Fr. 66.
 Fleckenberg, Oggesen 134 f. — Wag-
 ner Oggesen, Byfgd. 134.
 Flemming, Ane 161 163. — Anne Jac.
 dtr. 14. — Boe Pedersen 161 163 f.
 — Margrethe 164.
 Flensborg, Peder Jac.sen 71.
 Flock, Anna Elis. 234. — Samuel
 Enoch, Bogb. 234.
 Fog, Jørgen Laur.sen, Sgpr. 63.
 Folmeri, Thomas 63.
 Forchhammer, Joh. Heinr., Sgpr. 142.
 — Sophia Cath. 142.
 Forster, Magdalena 141.
 Foss, Chr., Dr. med. 147. — Jens,
 Dr. med. 147.
 Fousané, Mdm. 199.
 Franck, Johanne Eleon. Vilh. 191 195.
 Francke, August Herm., Prof. 235.
 — Louise Elis. 252.
 Frieland 167 f. — Erik Ravaldsen,
 Væbner 168—70. — Estrid Ra-
 valdsdtr. 168. — Niels Ravaldsen,
 Væbner 168 f. — Ravald Nielsen,
 Lagmd. 168 f. — Sven Eriksen
 168.
 Friis, Fam. (Egern) 8. — Anders, til
 Landvig 166 f. — Catharina Bar-
 bara 78. — Chr. Jørgensen (†
 1657) 8 13. — Siffuert, Over-
 renteskr. 158 f.
 Frijs, Friedr. Etz. C. 252.
 Frolichius, Olaus Georgii 65.
 Fromm, F. C. 67.
 Frühauf, Joh. Fridr., Sgpr. 228. —
 Maria 228.
 Frölich, Agathe 252. — Fritz 252. —
 Joh. Friedr. Nic. 252.
 Fuiren, Henrik, Dr. med. 59. — Tho-
 mas, Dr. med. 59.
 Fyringius, Hans Jac.sen 60.
 Galde, Gude († 1626) 55. — Mouritz
 55. — Oluf 168.
 Galle, Slægt. 160.
 Galskyt, Peder T. 66. — Thomas
 Ped.sen 66.
 Galt, Dorte Pedersdtr. († 1579) 4. —
 Niels Pederssøn, til Ingelstad 1 f.
 4. — Peder 1.
 Galtung, Slægten 169. — Gante
 Eriksøn 169.
 Gantzel, Anna Cathr. 273 f. 278. —
 Chr. Pedersen 275 278. — Joh.
 Slotskantor 275. — Jørgen, Sgpr.
 273 275 278. — Peder 275. —
 Poulina Thomasia 273 278.
 Garmand, Chr.f., Sgpr. 66.
 Garmann, Anders, Sgpr. 65.
 Gast, Sigri Erlandsdtr. 161 163.
 Geelmuyden, Gen.skibsmaaler 285.
 Georgij, Petrus 147.
 Geppel, Hedv. Margr. 252.
 Gerbrandus, Fredericus 66.
 Gerkens, Simon, Mag. 67.
 Germann, Maria 22 f.
 Gernandt, Paul Detl. 252.
 Gerner, Henrik, Kapt. 31.
 Gerritz, Anna 171.
 v. Gersdorff, Anna Marg. 252. — Chr.
 Ludv. 252.
 Ghuiding, Nicol. Joannes 62.
 Giessmann, Elisabeth 137. — Hans
 Bgmstr. 137.
 Giødesen, Gjødesen, Hans, Rektor 57.
 — Niels 62.
 Giødwad, Jens Finsteen, Redaktør
 126.
 Giøe, Birgitte 12.
 Glückstad, Johan Masius, Dr. med. 58.
 Gløersen, Nils Falch, Pr. 293. — Ulrik
 Jørgen, Etr. 293.
 Graah, Anna Birgitte 188 194. —
 Cathr. Marie 184 188 194. — Jacob
 Greg., Gen.kr.kom. 184 f. 188 194.
 Graneskov, Steph. Matth. 61.
 Gravius, Claudius Nic. 61.
 Gregersen, Jens, Pr. 235.
 Gregorius, Henning, Dr. med. 64 f.
 Grill, Sophie Cathr. Reb. 253.
 Grodtshilling, Kapt.løjtn. 27 f.
 Gromann, Anna Cath. G. 254.
 Gronhoft, Kirkeforst. 290.
 Grove, C. F., Gen.kr.komm. 26.
 Grubbe, Ide Jørgensdtr. 9. — Jacob,
 til Kappel 78. — Peder 7.
 Grum, jfr. Aastrup. — Mart. Pauli
 147.
 Grundtvig, N. F. S. 93 294.
 Grüne, Johan Peter Martin 107.
 Grønbeck, Isak. Sør.sen, Bisk. 55.
 Gualtherus, Thom. Pet.sen, Sgpr. 227.
 Gude, Abel 255 257.
 Guminski, Elseb. Dor. 234. — Johs.
 Heinr., Apot. sv. 234.
 Guntzow, Anders Hansen, Præs. 61.
 Gyldenstjerne, Axel 78.
 Gyldenstjerne Sehested, Fam. 190.

- Gulich, Dr. 117.
 Gøye, se Giøe.
 Haar, Anna Jonsdtr. 161 f. 167. —
 Jon, til Gjerrigsvig 162.
 Hack, Fam. 18.
 Haffendanus, se Andreas.
 Haffner, Antonette Fr. 282 285 f. —
 Wilh., Gen.adj. 282 f.
 Hagedorn, Thomas Berthelsen, Rdmd.
 61 146.
 Haggæi, se Aagesen.
 Hall, 79.
 Hallando, Jacobus Johannis 61.
 Hammerich, Agent 152. — Emil,
 Bgmstr. 144. — (Fr.?) 205. —
 Fr., Rdmd. 144.
 Hammersen, Familien 174.
 Hammond, Anna Dor. 30. — Ba-
 stian, Just.r. 30.
 Hamrich, Wilh. Margr. Dor. 251.
 Hanning, Søren Laugesen 59.
 Hans August, Hertug, Holsten Gott.
 148.
 Hansdtr. Karen 158.
 Hansen, Agnes Adelgunde 175. —
 Anders, Brygger 71. — Anna Birg.
 177 188 194. — Anna Cathr. 178.
 — Anna Cathr. Vilh. 175. — Ber-
 tha 145. — Carl Aug., Adjunkt
 109. — Christ. Marg. 254. — Con-
 rad, Agent 186 196. — Elisab.
 Marg. 254. — Frederik, se de
 Lillendal. — Hans Georg, Etr.,
 Konsul 178 f. 187 f. 193. — Jacob
 177 182 194. — Jacob, Konsul
 188 193. — Jens, Bager 175. —
 Jesper, Sgpr. 57. — Johanne Cathr
 188 193. — Just, Bgmestr. 137. —
 Justine Barb. 177 f. 185 193. —
 Jørgen Andr., Farver 144. — Jør-
 gen Buhr 194. — Jørgen Voigt,
 Maskinmstr. 175. — Knud, Slots-
 pr. 56. — Louise Aug. 144. —
 Lorentz, Bgmstr. 132 f. — Marie
 188 193. — Peter, Tingskr. 137.
 — Peter Brodersen, Bgmstr. 144.
 Harder, Johs. (Hans) G. S., Tegne-
 lærer 89. — Niels, Dr. jur 57.
 v. d. Hardt, Richard, 134.
 Harmens, Herman 67².
 Hartvigson, Julie 193.
 Hauch, Johs. Carsten 89.
 Haucke, Abell. Margr. 252. — Carl
 Friedr. Ferd. 252.
 Hauen, Jstr. 245.
 Haugaard, Jesp. Ped.sen, Foged 287.
 — Morten, Sgpr. 11 f. 18. —
 Ove Jespersen 287.
 Haucherinus, Jørgen, Kræmmer 65.
 — Søren Jørgensen 65.
 Havemand, Joach. 287.
 Hay, Alexander, Oblt. 128. — Ellen
 Malene 128.
 v. Hedemann, Chr. 252.
 Heering, Dorothea Chr. 220. — Josva,
 Sgpr. 220.
 Hegelund, Anne Kristendtr. 216 f. —
 Anne Pedersdtr. 287. — Maren
 Pedersdtr. 279. — Morten Ped.sen,
 Sgpr. 55. — Peder Jensen, Sgpr.
 146. — Peder Jørg.sen, Sgpr. 59.
 — Peder Mortensen, Bgmstr. 217.
 Hegerfeldt, Peder, Dr. med. 62.
 Heiberg, Carl Friedr. 252. — Joh.
 Ludv. 205 211 f. — Joh.e Louise
 204.
 Heide, Andreas Pedersen 61. — Claus,
 Kirkeforst. 290. — Joh. Chr.,
 Hjult. 231. — Joh. Chr. Heinr.,
 Rdmd. 231. — Lena 231. — Maria
 231.
 Heiliger, Anna Marie 231.
 Hein, Georgius Henr. 149.
 Heisel, Bothilla 230. — Heinrich,
 Kbmd. 230. — Maria 230. — Maria
 230. — Marie Margr. 222.
 Heisselhoe, Hans 134.
 Helm, Frederik, Kansler 148.
 Helsing, Alb. Chrf. 66.
 Helsingør, David Christensen, Sgpr.
 57.
 Helsted, Ove, Sgpr. 287.
 Hendrichs, Anna Cathr. 287. — Eli-
 sabeth 287. — Joh. Bøye, Kanc.
 287.
 Hendrichsen, Joachim., Sgpr. 287.
 Henningsen, Johann, Sgpr. 235 f. —
 Mar. Dor. 252. — Nicolaus, Dr.
 med. 252.
 Hennisch, Wilh. 63.
 Henrichsen, Agnes Adalg. 175. —
 Ane Fredr. 192. — Anna 192. —
 Anna 193. — Anne Leth 192 195.
 — Carl 192. — Carl 193. — Carl
 Wilh. 192. — Caroline Cathr. 192.
 — Cathrine 193. — Chr. 192. —
 Chr., Konstruktør 192. — Chr.
 Fr. Fabr., Maskinmstr. 193. —

- Chr. Graah Fabr. 193. — Emilie 193. — Frederikke 192. — Frits Boghdl. 175 193. — Jens Peter, Kasserer 192. — Joh. Reinh., Konstr. Asss. 192 195. — Johanne 193. — Julie 193. — Louise 192. — Marie 193. — Peter Fr. Wald. 193. — Reinhardt 193. — Rud. Har. Th., Maskinmstr. 175 f. 191—93. — Rudolph Johs. Fr., Rektor 109 112. — Sofie Fredr. 291. — Thora Louise 193.
- Henriques, Falck Wilh. 186 197.
v. Herdingshausen, Wilh. Moritz 57.
Herland, Berthel 64.
Hermansen, Peder 59.
Hersleb, Peder, Bisk. 236 289.
Hertz, Henrik 94 198—214. — Sylvester 208.
Hessinius, Martinus Suenonus 56.
Hestermann, Elsabe Magd. 141. — Hans, Bgmstr. 135. — Johs., Diac. 135.
v. Heubsch, Louise Elis. 252.
Hey, Friedrich 67. — Johann 67.
Heytman, Eggert, Bgmstr. 130.
Hiort, Hjort, Hans Rud., Amtsf. 142. — Helena 141. — Martha 81. — Peder, Prof. 88 124. — Sophia Hed. 142. — Lorenzen, Peter 81 86—88 109 112—120 124—126.
Hoff, Hedv. Margr. 252. — Th., Geolog 74.
Hoffman, Joh. Ad., Cand. theol. 149. — Niels Sørensen, til Kjærsholm 65 148. — Peder Sørensen, til Hammergeard 65.
Hoffmann, Jens, Sgpr. 66.
Hofgaard, Elis. Magd. 141. — Erich, Kbm. 141. — Helena 141. — Jesper 141.
Hofman, Søren. Dr. med. 56.
Hogendorf, Anton Frandsen, Sgpr. 147.
Hojer, Andreas, Historiker 16.
Holck, Anna Ditlevsdtr. 80. — Eiler 147. — Eske 147.
Hollingsen, Anna Marg. 141.
Holländer, Christiane 275 278.
Holm A. K., Sgpr. 31. — Abell. Marg. 252. — Harald, Dr. med. 149. — Jacob 140. — Magd. Rebekka 140. — Peter Chr., Hrdsgd. 140. — Thalia Rebecca 141.
Holmer, Anna Christine 140.
Holmgreen, Emilie 193.
Holmorst, Anna Maria 225. — Hans, Retsskr. 225.
Holmskjold, Joh. Theod., Ghr. 36 38. — Juliane Marie 36—38. — Sophie Magd. 36 38.
Holst, Andreas, Kbm. 220. — Anna Christina 138. — Bendix 138. — Catharina 220. — Catharine 136. — Henr. Hansen, Assessor 61. — Jacob, Dr. med. 64. — Margr. Hedv. 229.
Holstein, Johan Ludv. 17 245.
Holsten, Hans, Baron, Adm. 36 f.
v. Holten, Charl. Ant. 229. — Engelke Jul. Wig. 254.
Holter, Karen 171.
v. Holys, Kapt. 138. — Anna Maria 137 f.
Honchius, Robecus Chr. 60.
Hornsyld, Sgpr. 151.
Horsens, Jens Nielsen, Sgpr. 272 278 287.
Horst, Hans Jørgensen 61².
Horstius, Detl. 147.
Horstmann, Anna Cathr. Fr. 188—90 195 f. — Anna Birg. 188 194. — Anette Birg. L. 187 f. 190. — Aug. Jac. Gr. V., Major 184 f. 188—90 195 f. — Frederik 188 190. — Fredr. Jul. Chr., Kapt. 188 194. — Jørgen, kgl. Berider 187 f. 190.
Houriet, Sophie Henriette 194.
Hoyol, Anna Eleonora 137. — Bolde- win, Amtsskr. 137.
Hudemann, Joh., Pr. 148. — Wilh. 148.
Huitfeldt, Arild, Historiker 1 3. — Beate, Slægtbogsforf. 1 f. 13—20. — Lave, til Krogsgaard 4. — Lisbet, Slægtbogsforf. 1—20.
Hummer, Jac. Andersen 67².
Hundermark, Fam. 7.
Hunderup, Peder Laur. sen, Sgpr. 245.
Hunnius, Jac., Dr. 57.
Huulegaard, Arende 241. — Maria 224 234—47. — Peder, Hørkr. 241. — Thomas 241.
Huus, Andreas, Gæstg. 142. — Anna Magd. 142. — Maria 142.

- Hvas, Christiane Margr. 141. — Maren Maria 142. — Margrete Mogensdtr. 127. — Marie Sophie 144. — Niels Jürgensen 141.
- Hvidt, L. N. 106.
- Hyllerup, Anna And.dtr. 222.
- Hünitz 135. — Magd. Elis. 139.
- Høck, Ingvar dt Pet.sen 226. — Mette Magd. 226.
- Høegh, Mogens, Rigsrd. 260 262.
- Høfding, Matth. Nielsen, Sgpr. 60.
- Høg, Boe 9.
- Hørup, Espen Petersen, Sgpr. 225 f. 240. — Mette Magd. 225. — Mette Magd. 226. — Nicolai, Miss. 226. — Peter 226.
- Høst, Ib (Jac), Sgpr. 216.
- Høyer, Birtha Magd. 226. — Thom., Kbm d. 226.
- Inderwelden, Franciscus Hugo 149.
- Ingemann, B. S. 85 89 93.
- Ingier, Aarsella Andr. 195.
- Ingwersen, Broder, Diakon 149. — M. H. 149.
- Ingvorsen, Charl. Am. 285.
- Ivari, Joannis 55.
- Iversdatter, Margr. 164 f.
- Iversen, Anna Cath. 140. — Conrad., Sognefgd. 140. — Peter, Bgmstr. 130.
- Jacobsen, Bagge 55. — Esben, Diak. 226. — Jens, Sgpr. 55. — Johs. 55. — Jürgen, Sgpr. 132. — Laur., Birked. 263. — P. V., Forf. 199—201, 203 f. 210 214. — W. 204.
- Jacobæus, Jens, Læge 66.
- Jansen, Andreas 136. — Hermann, Cantor 134. — Salome 136 f.
- Japsen, Bothilla 234.
- Jaspersen, Aug. Dor. Cath. 253. — Carsten Friedr., Klosterforv. 253.
- v. Jawandt, Anna Marg. 252.
- Jebsen, Anna Marie 231.
- Jelling, Stephan Sørensen, Sgpr. 62.
- Jensen, Giøde, Dr. med. 62. — Laur. Stadssekr. 220. — Maria 228. — Matthias, Rdmd. 138. — Niels, Hrdsgd. 272. — Oluf, Kirkeforst. 135 145. — Peter, se Meckelburg. — Peter Olufsen 138. — Sophie Dor. Elis. 195. — Thøger, Sgpr. 276.
- Jerne, Jørgen Pallesen, 58.
- Jernskæg, Fam. 19. — Edele 5. — Herlaug Ped.sen 164 f.
- Jespersen, Magnus, Geolog 73—76. — Niels, Dr. med. 65. — Vitta 73.
- Jessen, Anna 143. — Chr., Hofpr. 143. — Louise 143.
- v. Jessen, Math. Reinh., Etr. 172.
- Jetsmark, Ole Andersen, Sgpr. 57.
- Joannis, Augustinus 59.
- Johannis, Chr. 62. — Conradus 55. — Gaguinus 55. — Johs. 147.
- Johansen, Abel Meta Marie 230. — Niels, Sgpr. 218.
- Johnstrup, I. Fr. 74.
- Jonas, Huno, Dr. jur. 56.
- Jonsen, Friedrich, Dr. 172.
- Juel, Christen 249. — Erik, Rigsrd. 260 262.
- Julby, Jens Jensen, Rektor 63.
- Jungclausen, Dor. Elis. 253.
- Juul, Axel, Oberst 261 f. — Else 261. — Malte, Rigsrd. 259—62. — Maren 261. — Margr. 260 f. — Niels, til Bjørnholm 63. — Niels Axelsøn 16. — Steen Maltesen 261.
- Jürgensen, Anette Birg. L. 187 f. 190. — Anna Cathr. Fr. 188—90 195 f. — Anna Leth 188 f. 194. — Frederik 195. — Fritz, Hofurmager 176 187—90 195 f. — Fritz, Tegner 195. — Jürgen 134. — Jürgen, Hofurmager 183 188 f. 194. — Jürgen, »Kongen af Island« 188—90 194 f. — Louis, astr. Urmager 187 f. 190. — Marcus, Toldinsp. 187—89 195. — Marie Elisabeth 195. — Nikolai, Kromd. 234. — Sophie Henr. 194. — Sophie Jenny 195. — Urban, astr. Uhrmager 189 194.
- Jørgensdtr., Kirstine 69.
- Jørgensen, Claus, Rtskr. 57. — Erik, Rdmd. 277. — Jens 265. — Jørgen, Politiretsfuldm. 202 f. 207 210. — Steen, Komm.rd. 276—78. — Stephan, Overrtsass. 202. — Søren, Overform 71.
- Kaas, Fru 28. — Fr. Chr., Kontreadm. 25 31.
- Kall, Ellen Barb. Ab. 196. — Joh. Chr., Dr. jur. 188 f. 196 f. — Marcus Wöldike, Dr. med. 188 194. — Marie Chr. Fr. Joh.e 188 194. — Rasmussen, se Rasmussen.

- Kallesen, Gunder Christina 141.
 Kallundborg, Anders Iversen 59. —
   Hans Iversen, Rektor 59.
 Kamphøener, Bendix 67.
 Kane, Otilia Ottesdtr. 168.
 Keeloth, Jürgen, Rektor 134.
 Kehlet, Jørgen 134.
 Keilhau, Margr. 195.
 Kellingehusen, Magd. 278.
 Kielman v. Kielmansegge, Carl Aug.
   Rigsgr. 149. — Fr. Chr. 147. —
   Georg Ludv., Gen. 149.
 Kier, Otto, Bgmstr. 144.
 Kierkegaard, M. A. 151. — Michael
   Ped.sen 150 f. — P. C., Bisk. 150
   —52. — Søren 150—56 198—214.
 Kierulf, Julie Sørine Ovine 229.
 Kilde, Lor. 200 207.
 Kildentoft, Ane Freder. 192.
 Kindt, Toldkass. 45.
 Kirkerup, Cæcilia Mar. 231. — Jens
   Sgpr. 231.
 Kirstein, Teaterdir. 209.
 Kjerulf, O. A., Kapt.løjtn. 25.
 Klee, Anna Elis. 175 195. — Frederik
   Alex. Gottl., Kontorch. 175—97.
   — Henrik Gottl., Major 175 195.
 Klein, Caroline Amalie 192.
 Klepping, Frk. 245.
 Klestrup, Anna Ægidia 232. — Eli
   Sophus, Kbmnd. 232. — Salome
   Marie 232.
 Kling, Cathr. Dor. 251. — Elis. 232.
 Klingberg, Cat. Elis. 30. — Lauritz,
   Etr. 30. — W., Dr. med. 50.
 Klinge, Anna Elisab. 136. — Anna
   Sophia 136. — Anton, Bgmstr.
   136. — Anton, Ridefgd. 136. —
   Anton Boldewin, Sgpr. 136. —
   Dorthe Elis. 136. — Friedr.,
   Byfgd. 136. — Friederich, Bysekr.
   136. — Frieder., Sgpr. 136. —
   Just, Byfgd. 136. — Kai 136.
 Knoff, Chrf. Hieron., Inform. 61. —
   Daniel, Dompr. 60. — Paul
   Dan.sen, 60.
 Knudsen, Alf. (Tre Roser) 164.
 Knudsen, Anna 222. — Anna Christ.
   222. — Chr. 137. — Hans, Sgpr.
   222. — Knud, Sgpr. 222. — Lo-
   rentz, Bgmstr. 134.
 Knudtsen, Wilhadtz, Bgmstr. 133 f.
 Knudtzen, Anna 134. — Margaretha
   134.
- Knuth, Chr. Fredr., Greve 190. —
   F., Greve 26.
 Koch, Laur. Olsen, Sgpr. 65. — Peter
   Chr., Redaktør 116.
 Koefoed, Fam. 76.
 Kolderup-Rosenvinge, Janus L. A.,
   Prof. jur. 108 186 196.
 Kolding, Tyge Jensen 58.
 Kollmann, Anna 257.
 Kolster, Anna 253. — Joh. W. Nik.
   253.
 Kolthoff, Ernst Wilh., Adj. 123.
 Koos, Jürgen, 253.
 Koselitz, Balth. 61.
 Krabbe, Anne 9. — Iver 78. — Mo-
   gens 78.
 v. Kradtz, Wolf. Hieron. 261.
 Krag, Gert, Sgpr. 159.
 Kragh, Anna Cath. 259 265.
 Krieger, Anth., Kontreadm. 231. —
   Elisab. 231. — Joh. Corn., Adm.
   31.
 Kroeger, Michel 134.
 Krongaard, Elsabe Marie 230. —
   Knud, Sgpr. 230.
 Kruckow, Anna 167.
 Krumme, Ingeborg 168 f. — Jacob
   168. — Nils 168. — Nils Nilsen
   168—70.
 Krummedige, Fam. 19.
 Kruse, Elsabe 228. — Karen 78.
 Krüger, Maria Elis. 233.
 Krøger, Nic., Bgmstr. 130.
 Krøyer, H. 200.
 Kunniger, Elis. Margr. 253.
 Kunnimund, jfr. Kühnemuth.
 Kühne, Johs., Sgpr. 148.
 Kühnemuth, jfr. Kynemundt. —
   Karen 289. — Thomas, Løjtn.
   289.
 Kynemundt, Thomas, Løjtn. 289. —
   Thomas Th.sen 289.
 Kønnen, Werner 149.
 Kølenbrunn, Hans Nielsen, Bgmstr.
   277.
 Køndig, Cæcilia 137. — Elsabe 135
   145. — Nicolaus, Sgpr. 135 137.
 Köpke, Frederikke, 192.
 Köster, Hugo Elimar, Bgmstr. 145.
 Lange, se Munk. — Fam. (en Rose) 8.
   — Fam. (3 Roser) 8. — Andr.
   Henr.sen 147. — Christen Henr.-
   sen 147. — Dorte 8. — Fr. O.,
   Pædag. 208. — Henrik 67. —

- Kirst. Pedersdtr. 286. — Peder, Landsd. 8. — Vibeke Pedersdtr. 8.
- Langfeldt, Johan, Gæstg. 79. — Wilh., Sekr. 79.
- Larsen, Asmus, Urtekr. 50 52. — Søren Eskildsen, Dr. med. 50 52.
- Lassen, Corinna 144. — Friedr. Chr., Hrdfgd. 144. — Gustav Friedr., Bgmstr. 144. — Helene 144. — Marie Sophie 144.
- v. Lathem, Gen.kr.komm. 172. — Mariane Jesophine 172.
- Lauenstein, Gjertrud 135 138. — Ingeborg 135. — Johs. 135. — Just, Bgmstr. 135 138 145.
- Laugesdtr., Marine 217.
- Laugesen, Mette Hansdtr. 217.
- Laurentii, Fridericus 66. — Olaus 56.
- Laurentius, Johs. 57.
- Lauritsen, Oluf, Brygger 71 f.
- Lauritzen, Ivar 218 f. — Søren 218. — Ægidius, Sgpr. 220 245.
- Laursen, Christen, Hrdfgd. 276 279.
- Legaard, Chr. Hansen, Livlæge 63.
- Legardt, Chr. Hansen, Læge 58.
- Lehmann, Orla 106.
- Lehmeier, Carol. Marie 229. — Mette 229. — Morten Fr., Birked. 229.
- Leibrecht, Regine Sophie 196.
- zu Leiningen-Dachsburg, Sophia Jul. 256.
- Lemvig, Elisab. 232. — Elis. Vilh. 232. — Fredr. Ludv., Amtsforv. 232.
- Lend, Hans Nielsen, Sgpr. 218.
- v. Lente, Friedr., Reg.rd. 258. — Hedev. Margr. 258.
- Lerche, Johannes 56. — Mads Pedersen, Sgpr. 58.
- Lessemén, Johs. Chrf. 65.
- Leth, Christen, Kom.r. 140. — Hilleburg Chr. 140. — Jørgen Hansen, Sgpr. 148.
- v. Leuenfeld, Marcus H. Tr., Ob. 171. — Sophia Meta 171.
- Leyel, Dankert, Læge 59. — Hans 59.
- Liebenberg, Andreas Emil, Adj. 121.
- Lihme (Liime, Lime), Fam. 291. — jfr. Lym. — Bodil Marie 292. — Chr. Fr. Temler 292. — Chr. Rasm.sen, Kmrd. 291. — Mads Mortensen, Sgpr. 58. — Peder Ped.sen Abildgaard 292. — Peder Rasm.sen, Asses. 291.
- Lilie, Friedr., Diak. 220. — Henr., Pr. 220.
- de Lilliendal, Friedr. Hansen 178 180 182 194.
- Lime, se Lihme.
- Lind, B. C. W., Aud. 206. — Bolethe Sophie Elis. 152. — Knud Chr., Farver 152. — Peter Engel, Bisk. 152—156 198 212.
- Lindemann, Anna Cathr. 273 f. 278. — Carol. Elis. 254. — Henrik 274. — Lorenz., Premiermin. 274. — Margr. 274. — Steph., Kbmd. 274 278. — Thomas, Dr. jur. 274 f. — Thomas, Dr. theol. 274.
- Lindenhan, Andr. Chrf., Bgmstr. 142 f. — Anna Magd. 142. — Carl Ferd. 143. — Charl. Am. Hild. 142. — Emil 143. — Gustav Ad., Bgmstr. 143. — Hans Jul. 143. — Hans Tobias, Sagf. 142. — Hansine 143. — Hermann 143. — Ida Marie 143. — Peter 143. — Sophia Wilh. 143. — Wilh. 143.
- Lindenov, Christence 78. — Godske 55. — Joh., til Ørtofte 55.
- Lindholt, Anna Jespersdtr. 278. — Augustus Simon 149.
- Listuannus, Petrus Sev. 56.
- Lorentz, Didr. Carl., Gen. 42. — Dorothea Marg. 42. — Hedevig Marg. 42. — Jørgen, Bgmstr. 134.
- Lorentzen, Anna 140. — Enevold, Sgpr. 215 219 234. — Knud 135. — Knudt 134.
- Lorenzen, Carl Henr., Adj. 81—126. — Martha 81. — Peter Hiort, se Hiort L. — Thomas, Just.r. 81 121.
- Lossou, Hans Jacob, til Reistrup 64.
- Louise, Pr.sse af Danmark 24.
- Lubbert, Sibrand, Prof. 53.
- Lucoppidan, Peder Jensen 16.
- Ludolfín, Elisabeth 137.
- Lund, Etr. 205. — Henriette 151. — Jørgen Mortensen, Sgpr. 128. — Nis, Bgmstr. 131.
- Lunding, Anna Cath. 140. — Anna Christina 138. — Anna Christina 140. — Anna Elisabeth 141. — Anna Margr. 141. — Anna Sophia 140. — Bertel 140. — Bertel 140 f. — Catharina 141. — Cathr. 140.

- Claus Jac.sen, Kbmnd. 138. —
 Elsabe Magd. 141. — Ingeborg
 140. — Jacob 140. — Jacob Ber-
 telsen, Bgmstr. 140. — Magd.
 Rebekka 140. — Metta Cath. 140.
 — Michel Jac.sen, Kbmnd. 141. —
 Nis 140. — Nis Jac.sen, Kbmnd.
 141. — Talle Rebecca 140.
- Lundius, Salome 220.
- Luther, Morten 271 274.
- Luxdorph, jfr. Bollesen. — Bolle,
 Dipl. 157—159. — Cidzele 158.
 — Citzelen 158. — Else 158. —
 Holger, Major 158. — Oluf, Pr.
 158. — Peder, Landsd. 158.
- Lüders, Bendix, Forp. 231. — Chri-
 stine 231. — Dor. Chr. 221. —
 Friedr. Carl., Amtsförv. 231. —
 Joh. Henr. 231. — Karl Chr.,
 Bgmstr. 144. — Peter, Overrets-
 raad 144.
- Lydicke, P. G., Bogtr. 79.
- Lykke, Erik († 1644) 7.
- Lym, Niels Tork.sen 291.
- v. Lützwow, Friedr. Aug. R. 253.
- Löbel, Joh. Ad. 253.
- Løvenbalk, se Jensen.
- Madelung, Joh. Georg., Møntmstr.
 293.
- Madsen, Mads, Sgpr. 60. — Søren,
 Slotsskr. 217.
- Madvig, J. N. 112 119 122.
- le Maire, Isaac 148. — Jaques, Resid.
 148.
- Malling, Charl. Am. Hild. 142. —
 Hansine 143. — Mart. Cath.
 Georgia 143. — Peter, Gen.kr-
 kom. 143. — Rasmus, Audit. 142.
 — Ulrica Aug. 142.
- Malmberg, Overstyrmd. 232. — Dor.
 Sophie 232.
- Marcussen, Johanne Eleon. Vilh. 191
 195. — Marie 193.
- Markdanner, Caspar 147. — Henrik
 147.
- Marschalck, Joh. Friedr., Ghr. 256.
- Marsvin, Margr. 272.
- Martens, Maria 224 237 246 f.
- Martensen, Amtsskr. 141. — Cath.
 Eleon. 234² 245. — Johs., Pens.
 234.
- Martini, Sgpr. 220. — Nikolaus, Pro-
 kansler 171. — Sophia 171.
- Masius, se Glückstad.
- Mattisen, Hans, Bgmstr. 132.
- Matzen, Jens, Rdmd. 133. — Pawell,
 Bgmstr. 130 f. — Peter 138 141.
- Meehelborch, Hinrick, Bgmstr. 131².
- Meckelburg, Marina 131 133. — Oluff
 Jensen, Bgmstr. 131² 133. — Peter
 Jensen, Sgpr. 131.
- Mecklenburg, Carsten, Bgmstr. 133.
- Meinberg, Joh. Wilh. 253. — Sophie
 Cathr. Reb. 253.
- Meinert, Skipper 228. — Helene Elis.
 228.
- Meisling 200.
- de Messissy, Adm. 36.
- Metey, Overauditør 171.
- Meyer, Charl. Sophie Hech. 221.
- Meyland, Jens Chr., Bgmstr. 140 f. —
 Joh., Sgpr. 140.
- Michaelis, Chr. 64 f. — Joh. Dietr.,
 Dr. med. 65 f. — Petrus 65.
- Michelsen, Albert, Præst 289 f. —
 Ambrosia 289. — Cathr. 224. —
 Cathr. 289. — Georg (Jørgen),
 Kbmnd. 289. — Peter, Foged 224.
- Mickelsen, Søffren, Ridefgd. 157.
- Mikkelsen, Jacob, Bgmstr. 55. — Nic.
 Christine 42. — O. W., Adm. 42.
- Molbech, Chr. 121 205.
- Molk, Petrus 63.
- Moller, Laur., Sgpr. 220. — Olaus,
 Sgpr. 220.
- Moltke, O. J., Ghr. 45.
- Momsen, Anna Marie 231. — Joh.
 Friedr., Kbmnd. 231. — Johann
 Friedr., Kbmnd. 231. — Maria 231.
- Monrad, Anna Apoll. 140. — D. G.
 106. — Ellen Barb. Ab. 196. —
 Georg., Sgpr. 140. — Johs., Sgpr.
 135 f.
- Montinius, Petrus Petri 63. — Thom.
 Petri, Mønsterskr. (?) 63.
- Mortensen, Boh, Foged 225. — Hans
 265.
- Mule, Hans Hansen, Kapl. 63. —
 Mikkell 57. — Niels Hansen, Sgpr.
 55.
- Mumme, Thomas 56.
- Munch, Peder, Brygger 71 f.
- Mund, Charl. Am. 285. — Christ.
 Sophie Magd. 282 f. — Edel Urne,
 til Øllingesø 79. — Friederich, Etr.
 284. — Friderich, Løjtn. 282—286.
 — Pros, Adm. 80.

- Mundt, Dor. Magd. 285. — Fr. Gust. Ad. 285.
- Mundth, Jac. Chr., Bundtm. 286. — Kirstine 286.
- Munk, (3 Roser) 4 7. — Frederik († 1634) 4 f. — (Lange), Ide Hansdtr. 167. — Jørgen († 1577) 4. — Maren († 1612) 4. — Peder Iversen, Sgpr. 58.
- Munthe, Fredr. Wilh. Ad., Krigsrd. 282 284.
- Mussmann, Andreas 138. — Andreas 141. — Anna 138. — Anna Cath. 141. — Anna Christina 138. — Anna Elis. 141. — Anna Sophia 140. — Catharina 141. — Cathrine 140 f. — Christina Margr. 141. — Chr. 135 138. — Elisab. Magd. 141. — Falle Reb. 141. — Gertrud 138. — Gunder Christ.a. 141. — Helena 141. — Jacob 141. — Joh. Chr. 138. — Kai, Dep. 141. — Kai Bgmstr. 138 141. — Lorentz 140. — Magd. 141. — Magdalena 138 141. — Mathias 141. — Matthias, Bgmstr. 138 141. — Nis 141. — Peter 141. — Thalia Reb. 141.
- Müller, Abigael M. Dor. 80. — Agathe 139. — Chr. Rud., Bisk. 80. — Ditlev, Mag. 80. — Georg, Oblt. 80. — Georg Rud., Kanc.r. 79 f. — Marcus, Bisk. 80. — Th. Fr. J., se Møller.
- Münchhausen, Johs. 66.
- Münter, Bathasar, Dr. 246 f. — Joh. Ernestine 143.
- Møller, Cathr. Christ. 80. — Marcus 80. — Peder Ludv., Litt. 107 199 201—03. — Poul, Digter 200 208 211 f. — Simon Larsen, Toldkontr. 80. — Thorv. Fr. Joh., Bgmstr. 145.
- Nedergaard, Emmike, Sgpr. 66.
- Nethman, Hermannus 65.
- v. Neuhöffel, Arnold Chr., Bgmstr. 141 f. — Ludw. Georg, Sagf. 142. — Ludw. Phil., Diak. 141. — Magdalena 141. — Sophia Hedev. 142. — Sophia Magd. 142.
- Nicolai, Andreas 58. — Johannes 56. — Ovidius 59. — Severinus 56.
- Niebuhr, Barth. Georg, Historiker 122. — Hedewig 142.
- Nielsen, Daniel 230. — Erik 55. — Hans 158. — Johann., Dep. Bgr. 253. — Peder 158. — Sophia Hedv. 253. — Søren, Sgfgd. 142. — Torben, Sgpr. 127.
- Niemann, Chr. Albr., Dr. jur. 148. — Friedr. Aug., Politimstr. 117 253.
- Niemeyer, Aug. Hermann, Prof. 122.
- Nilsen, Jon, Lagmd. 168.
- Nilssøn, Guttorm, Lagmd. 169. — Ragnvald 169.
- Nissen, Chr. Carl., Kapt. 177 185 193. — Justine Barbara 177 f. 185 193. — Nicolai Chr., Konfr. 176 185—88 190 193 196.
- Noermands, Sophie Cathr. 79.
- Noldius, Chr., Prof. 64.
- Norby, Bendix 8.
- Nordrup, Vinhdl. 245.
- Norman, Axelius 148.
- Numsen, Anna Frederikke 78.
- Nyborg, Claus Pedersen, Sgpr. 60.
- Nyerup, Rasmus, Prof. 49.
- Nygaard, Prokurator 189.
- Nøsted, Knud Didrik, Missionær 108.
- Ogelby, Peder, Rdmd. 70.
- Oldeland, Hans Hansen 147.
- Oldendorph, Hans Jacobsen 130 f. — Jac. Pet.sen, Bgmstr. 130.
- Olesen, Knud, Rektor 148.
- Oldsdatter, Bodil Lene 70 f. — Ellen 70 f. — Sophia 68—72.
- Oldsdorff, Albert Chr.sen, Sgpr. 128.
- Olsen, Adam Levin 69. — Hans, Stadsfys. 59. — Jørgen 69. — Knud, Rektor 64. — Laurids, Pr. 55. — Ole, Gæstgiver 68 f. — Peder 69.
- Olufsen, Arild, Foged 168 f. — Falk 158 f. — Foch (Fick) 158 f. — Jens, Bgmstr. 137. — Jens, Bgmstr. 138 145. — Peter Jensen 138.
- Ormsen, Erik 160.
- Ostenfeldt, Christen, Prof. 60. — Peder 63.
- Othoniensis, Chr. Clausen 60.
- Ouri, Karen Tjøstelsdtr. 167.
- Outzen, Jacob, Bgmstr. 131
- Ovens, Gerhard 67².
- Overbeck, Conrad Mich., Rektor 138. — Dorothea Sophie 138.
- Palmqvist, Baron. Oberst 25.
- Paludan, Søren, Lektor 64.
- Paludan-Müller, Fr. 156.

- Panck, Peter, Byfgd. 217.
- Parsberg, Anne Cathr. 79. — Frederik, Ritm. 79. — Gudde 79. — Holger, Landsd. 5 7—9 10 13. — Mette Sophie 79. — Niels 78. — Oluf, til Jernit 78. — Sidsel 79. — Verner, til Nørlund 78.
- Pauli, Chrf. 55. — Cornelia 251. — Margaretha 220.
- Pauelsen, Hans Thomasen, Res. 58.
- Paulsen, Dor. Sophie 232. — Joh. Heinr., Apot. 232. — Johs., Superint. 58. — Jürgen 138. — Sophia Hedv. 253. — Søren, Sgpr. 290.
- Pauly, Juliane Aug. 253.
- Paus, Anders Hansen 60. — Hans P., Sgpr. 60. — Poul Hansen 60.
- Pax, Chrf. v. Festenberg, Staldmstr. 56. — Peder 56.
- Pedersdatter, Margr. 276 279.
- Pedersen, Chrf. 158. — Chrf. 167. — Frederik, Diakon 64. — Hans, Boelsmd. 51. — Hans, Bgmstr. 275 278. — Hans, Foged 168. — Hans, Sgpr. 217. — Jens, Kirkeforst. 290. — Jens, Ridder 165. — Jens, til Bro 166—68 170. — Jens, (Tjøttø Slægten) 166. — Jørgen Brygger 71. — Jørgen, Rentemstr. 217. — Niels, Degn 128. — Peder 167. — Peder, Pr. 276 279. — Søren, se Baggesen. — Thøger, Sgpr. 57. — Tollef, paa Høgi 163 f.
- Persen, Else 46 f. — Clem., Kapt. 47.
- Petersdtr., Esther 234. — Susanna, Cath. 142.
- Petersen, Prokurator 180. — C. A., Kbmd. 143. — Cath. Dorth. 49. — Elis. Margr. 253. — Fr. Chr., Prof. 122 205. — Henrik, Tømmermd. 192. — Jens, Rdmd. 134. — Jens, Rdmd. 135. — N. M., Prof. 52. — Simon, Bgmstr. 132 145. — Thomas, Sgpr. 227.
- Petit, Charles 253.
- Petri, Christiernus 57. — Johannes 56.
- Pfenning, Chrf. Jacob. 149.
- Pfueg, Nic. Friedr. 149.
- Philipsen, Philip Gerson, Boghdl. 107.
- Plum, Anton Chrf. Rohn, Apot. 68. — Cl., Prof. 70. — Claus 70. — Claus, Sgpr. 68. — Frederik, Bisk. 68. — Friderich, Mæg. 68—72. — Kirstine 70. — Kirstine 70. — Lene 70. — N. M., Sgpr. 68. — P. A., Dr. med. 68. — P. A., Pr. 68.
- Podebusk, se Putbus.
- Pohlman, Herman 290.
- Pondaeus, Andreas. 55.
- Pontoppidan, Chr. Fr., Adm. 30. — Erik Eriksen, Biskop 60. — Lovise 30.
- Poppius, Petrus 58.
- Pors, Anna Mathiasdtr. 218. — Claus, til Øllingesø 58. — Mathias Andersen, Sgpr. 218. — Otto 58.
- Pouch, Hans Hansen, Kap. 146.
- Poulsen, Abel Meta Marie 230. — Anna Ægidia 232. — Chr. Mich. Johs., Pr. 230. — Meta Sophie 230. — Sigvard, Sgpr. 232. — Vilh. Sophie 232.
- Povelsen, Søren Ludv., Rektor 108.
- Price, Dor. 223. — Marcus 223.
- v. Promnitz, Magd. Jul. 260.
- Pruyssius, Paulus Petri 59.
- Prætorius, Sl. 226—34 243 f. — Andr. 233. — Andreas Chr., Sgpr. 230. — Anna Elis. 234. — Axel Fr. Johs., Ass. 229. — Bertram 226. — Barb. 233. — Bol. Elis. 232. — Botilla Chr. 233. — Carl Steph. Heinr., Kbmd. 229. — Carl Vald., Sgpr. 229 f. — Carol. Marie 229. — Catharina 219 234. — Cath. Eleon. 234² 245. — Charl. Angel. 229. — Chr., Sgpr. 233. — Chr. Johsen 227. — Clara H. J. R. 229. — Cæcilia Mar. 231. — Dor. Apol. 224 227. — Dor. Apoll. 228. — Dor. Soph. 228. — Dor. Sophie 232. — Dor. Sophie 232. — Dor. Sophia 233. — Elis. 231. — Elisab. Dor. 232. — Elis. Vilh. 232. — Elsabe 228. — Elsabe Maria 230. — Elsbe 233. — Elsebeth Dor. 234. — Esther 234. — Friedr. Chr. 233. — Georg 234. — Gertr. Maria 228. — Gude Cathr. 228. — Helene Elis. 228. — Henrich, Farver 232. — Henr. Fr., Etr. 232. — Jacob Chr., Gross. 233. — Jac. Conr. 228. — Jacob Conr. Chr., Kromd. 233 f. — Jacob Hansen 234. — Jeppe, Gross. 232. — Jeppe, Volont. 233. — Johann Jac., Sgpr.

229. — Joh.e Henr. 231. — Joh. Marie 230. — Johs. 230. — Johs. 233. — Johs. 233. — Johs. 233. — Johs., Bogh. 231. — Johs., Degn 220 227. — Johs., Sgpr. 219 226 f. — Johs., Sgpr. 223 f. 227. — Johs., Sgpr. 228. — Johs., Sgpr. 228. — Johs. Joh.sen, Sgpr. 227. — Johs. Reinh., Sgpr. 231. — Lorentz, Kfr. 228. — Margr. Hedv. 229. — Maria 228. — Maria 230. — Maria 231. — Maria 231. — Maria Elis. 233. — Meta Sophie 230. — Mette Magd. 220 227 f. 234. — Mette Magd. 224 227. — Mette Magd. 227. — Paul Chr.f. 233. — Peter 232. — Peter Joh.sen 227. — Sophie Christ. 229. — Steph. Heinr., Sekr. 232. — Steph. Hendr. 232. — Steph. Hendr. 232. — Stephan Hinr., Sgpr. 228. — Stephan Hinr., Sgpr. 229. — Steph. Hinr., Toldforv. 233. — Thora Sophie 229. — Wibecke 231. — Vilh. Sophie 232.
- v. Putbus, Malthe 259 f. 266. — Maur. 259 f. 264—66. — Rudolph Abr. 259 f. 262—66.
- Pætges, Johanne Louise 204.
- v. Qualen, Heinr. Alfr. Edm. Th. 253. — Joh. Detl. 253. — Josias, til Borghorst 149. — Jul. Aug. 253.
- Quitrow, Mette 263 f.
- Qvistgaard, Sophie Fredr. 195.
- Raben, Andreas Jessen 141. — Elisab. Magd. 141. — Friedrich, Kbmd. 141. — Lucia 141.
- Ragnvaldsen, Nils 169.
- Ramel, Anna Henriksdtr. 259—62. — Henr., Rigsrd. 260—62. — Sophie 261.
- Ranchel, Jens Daniel, Sgpr. 158 f.
- Rantzau, Chr., til Asdal 148. — Jørgen 78. — Louise Aug. 145.
- Rask, Hans Chr. 49 51 f. — Maren 51 f. — Mette Marie 51 f. — Rasmus, Dr. jur. 60. — Rasmus, Sprogforsker 49—52.
- Rasmussen, Anders, Brygger 70. — Mich. Nic. Chr.f., Kall 77 f.
- Rauber, Felix Fridr. 147.
- Raupach, Charl. Ang.l. 229. — Charl. Ant. 229. — Fr. Andr., Kirurg 229.
- Ravn, Fam. 291. — Ole Hansen 291.
- Reedtz, Steen 261 f.
- Reenberg, Claus Chr.sen, Bgmstr. 276 279. — Jens Clausen, Rektor 276 278 f. — Mette Christ. 276 278 f. — Morten, Stiftspr. 276. — Thøger Digt. 276 f.
- Regenburg, Helene 144.
- Rehewald, Kapt. 138.
- Reiche, Friedr. Heinr. Jens, Adv. 267. — Louise Jac. Ern. 267.
- Reidarsen, Erling 156.
- Reiersen, Anna Dor. 30. — Chr., Kom.kapt. 30. — Christ. Cath. 30. — Elisabeth 29. 33. — Hans Peter, Amtsf. 30. — Hedevig Sophie 30. — Holger Chr., Konfr. 30. — Lovise 30. — Lovise 30. — Niels Lunde 30. — Peter, Kom.r. 30.
- Reimer, Anna Maria 228. — Dor. Soph. 228. — Johs. Reinh.sen, Sgpr. 228.
- Reimers, Anna 132.
- Renior, Kirstine Claudstr. 276 279.
- Renselitz, Balth. 59.
- Repp, T. G. 200.
- Resen, Hans Hansen, Prof. 158. — Peder Hansen, Præs. 10 70.
- Reuter, Chr. Isaksen 64.
- Rhuman, Arnold, Prof. 64.
- Rhuuse, Kirsten Laur.dtr. 128.
- Riisbrigh, Løjtn. 41.
- Riber, Christen Hansen, Bisk. 55.
- Ringkøbing, Anders 62.
- Ritz, Alb. Alb.sen 56. — Jacob Alb.sen, Rektor 56.
- Rivulanus, Axelius 63.
- Rodsteen, Marquard, til Lundsgd. 60.
- Rolichius, Olaus 64.
- Rolstrup, Povl 158.
- Rosenkrantz, Ellen Axelsdtr. 127. — Gunde, til Skaføgd. 63. — Holger († 1699) 63. — Holger, til Ørup 63. — Holger Eriksen 164. — Jacob († 1668) 63. — Jens († 1658) 63. — Jens († 1695) 11 13. — Jørgen († 1754) 11. — Otte Holgersen 164.
- Rosenstjerne 291.
- Rosensværd, Baard Rolfsen 167. — Maren 167. — Mogens 167.
- Rosenvinge, se Kolderup-R. — Kapt. 36.
- Rostgaard, Frederik 11.

- Rostrup, Jacob († 1594) 248.
 Roth, Anna 251.
 Rud, Jørgen 169. — Otto 169.
 Rudolfson, Chr., Sgpr. 62.
 Rustung, Chrf. Trondsen 167. — Else
 Chrf.dtr. 162. — Maren 167.
 Rutensteen, Anna Henr.dtr. 221.
 Rye, Rüe, Bothilla Cath. 138. — Dor.
 Sophia 138. — Maria 138. — Mat-
 thias 138. — Nicolaus, Bgmstr.
 138. — Severin 138.
 Rührmann, Klara Magd. Elis. 145.
 Rytter, Maren 167. — Olaf 167. —
 Oluf Chrf.sen 167. — Pernille
 Olufsdtr. 167.
 Røed, Øllegaard Hansdtr. 161.
 Rønnov, Jørgen Hansen, Sgpr. 62.
 Røring, Anna Petersdtr. 287.
 Sach, Johan Ebbesen, Sgpr. 62.
 Sadolin, Elisab. Handsdtr. 80.
 Samogius, Johs. Petri 57.
 Samuelsen, Jon, Mag. 80.
 Sandberg, Løjtn. 27 f.
 Sander, August Friedr. 148.
 Saxtorph, Math., Prof. 31.
 Scavenius, Peder Laur., Gen.prok. 61.
 Schade, Maria 230.
 Schaffalitzky de Muckadell 190.
 v. Schafradt, Caspar Ernst R. Korp.
 128.
 v. Scheele, Charl. Sophie 254.
 Schiern, Einar Theod. Imm. 108.
 Schiff, Meyer Isaac 114.
 Schinck, Mathias Thomæus, Sgpr. 135.
 Schindelbauer, Gust. Ad. Carl. 145.
 — Klara Magd., Elis. 145.
 Schindler, Bothilla Cathr. 138. — Chr.
 Erdmann, Rektor 138.
 Schjødte, J C., Zoolog 74.
 Schmidt, Cathr. Christ. 80. — Dor.
 Apol. 225. — Elisab. Dor. 232. —
 Hans Rasm.sen, Degn 225. —
 Rasmus Hansen 225.
 Schneider, Marie Othilia 195.
 Schnell, Catharina 140. — Chr.Friedr.,
 Bgmstr. 140 145. — Johann
 Bgmstr. 132 f. — Margr. 132 f.
 Schou, Hofbedemand 186. — Jacob
 Henric, Etr. 186 197. — Thora
 Sophie 229.
 Schrader, Auguste Georgine Ad. 143.
 — Chr. Detl. Ulr., Dr. med. 143.
 — Constance Charl. Henr. 143. —
 Friedr. Sophus 144. — Heinr.
 Eduard S., Prof. 122. — Joh.e
 Ernestine 143. — Justine Aug.
 Gabr. 143. — Louise 143. — Louise
 143. — Ludewicke Jul. Andr. 143f.
 — Ludw. Albr. Gottfr. 143. —
 Ludewig Chr., Sgpr. 143. — Ludw.
 Fr. Gabr., Bgmstr. 143. — Oluf
 Friedr. 143. — Sophie Friedr.
 Joh.e 143. — Sophie Henr. Ad.
 143.
 Schreuder, Generalskibsmaaler 285.
 Schröder, Andreas, Prok. 56. — Anna
 134. — Anna Margarete 138 f. —
 Anna Maria 137. — Carsten 137.
 — Gottfried, Bgmstr. 135. —
 Gottfried, Bgmstr. 137 139. — Jo-
 han, Sgpr. 134. — Johan Carl.,
 lic. jur. 67. — Joh. Vilh., Etr. 245.
 — Warmbold, Kirkeforst. 137.
 Schrödersee, Sophie Magd. 36 38.
 Schult, Didrik, Amtmd. 65.
 v. Schultze, Richard, Oberst 254.
 Schulz, Mette (Meda) Cecilia 267.
 Schumacher, Adolph, Kornet 136. —
 Agnete 30. — Agnetha 23 29. —
 Andreas, Rdmd. 136. — Anna 132.
 — Anna 136. — Anna Elis. 136. —
 Anton 133. — Bodel 133. — Bodil
 132. — Catar. Elis. 30. — Cath.
 Margr. 30. — Cornelia 30. — Cor-
 lius, Etr.r. 29 f. 33. — Cornelius,
 Taxator 23. — Elisabeth 29 33.
 — Else 133. — Georg, Dr. jur. 132.
 — Gottfried, Bgmstr. 135—137.
 — Hans 133. — Hans Fr., Kapt.
 30. — Herman 133. — Jens Rei-
 mert, Reg.r. 30. — Johan 133. —
 Johann, Tolder 132. — Magdalene
 136. — Maria Sophia 33. — Ma-
 rine 133. — Oluf, Fændr. 136. —
 Oluf, Rdmd. 133 135. — Pet. Chr.,
 Gesandt 30. — Wilh., Bgmstr.
 133. — Wilh. d. æ., Bgmstr. 131—
 33 145. — Vilh. d. y., Bgmstr.
 131—33 135. — Wilh. Heinr.,
 Sgpr. 136.
 Schwane, Karen Marie 189 194.
 v. Schwartzau, 171.
 Schytt, Petrus, Hører 56.
 Schytte, se Skøtte.
 Schøller, Oblt. 283. — C. E. A., Hof-
 jægermester 77 174. — Eiler,
 Rdmd. 146. — Wibeke Charl. 283.
 Schönbach, Joh. Chrf., Dr. jur. 62.

- Schönleben, Margrethe 171.
 Sebbiesen, Oluf, Bgmstr. 130.
 Sechmann, Ulr. Eleon. 222.
 Seest, Dor. Elis. Cathr. Joh. 252.
 Sesthed, Claus, til Ørslev Kl. 78.
 — Jens 79. — Sophie, Slægtbogsforf. 13.
 Severinus, Johs. 59. — Paulus 62.
 Sick, Johs. Peter Chr., Overlærer 108 116.
 Sidenborg, Jacob Clausen, Assessor 65.
 Siebe, Cath. Wilh. 254.
 Siebinck, Friderica Am. 254.
 Sielentz, Friderica Am. 254. — Hans Herm., Dr. med. 254.
 Siemssen, Sophie Cath. 251.
 Sigurdsen, Tarald 165.
 Sikora, Chr., Org. 254.
 Siverts, Fridericus 66. — Joakim 66.
 Sivertsen, Find, Sgpr. 55.
 Skade, Peter, Kirkeforst. 290.
 Skanke, Maren 167.
 Skive, Søren Tornsen, Sgpr. 62.
 Skjelderup, Niels Pedersen, Kapl. 58.
 Skjolderbaand, Slægten 166 f.
 Skou, Ane Kirstine, Mdm. 247.
 Skriver, Hans Chr.sen 287.
 Skøtte, Peder Jensen, Rtskr. 56.
 Slange, Anna Marie Pedersdtr. 276 278 f. — Mette Pedersdtr. 276 279. — Niels Pedersen, Hist. 276. — Peder Villadsen, Bisk. 276 279.
 Slangendorf, se Fabricius.
 Sletting, jfr. Olsdtr., Olsen. — Erik Olsen, Pr. 70—71. — Niels Jac.sen, Brygger 70—72.
 Smør, Jon. d. y. 162. — Jon Halvardsen 162. — Svale Jonsen, Rigr. 160 162. — Ulvilde Jonsdtr. 160 162.
 Smørhætta, se Taraldsdtr.
 Snevas, Barbara 158. — Jens, Mag. 158.
 Snogbæk, Peter Hansen 225.
 Sognius, Chr. 61.
 Soltau, Bernh. Balth., Dr. jur. 62.
 Soltwedel, Anna Marg. 138 f. — Anna Maria 139 145. — Elisabeth Maria 139. — Ernst 139. — Hermann Gottfr. 139. — Jacob 139. — Joach 139. — Joachim, Bgmstr. 138 f. — Joach., Kbmnd. 139. — Joh. Gottfr. 139. — Peter 139.
 Sonderburg, Carl F. S., Sgpr. 254.
 Spend, Fam. 7.
 Spormann, Albert, Ingeniør 61.
 Staalhøft, Gerhard, Dr. med. 62.
 Staar, H. L. 67.
 v. Staffelt, Engelke Jul. Wig. 254.
 Stafrofski, se Olufsen.
 Stagnoppidan, Peder Rasm.sen 292.
 Stampe, Hans, Brygger 71.
 Starck, Joh. Sigism., Sgpr. 65.
 Starke, Johs., Bgmstr. 130.
 Stauning, Lauge Hansen, Sgpr. 219.
 Staur, Jørgen Henr.sen, Lagm. 161.
 — Maren Jørgensdtr. 161 f.
 Steemann, se Stegman.
 Steenbuch, Hans, Prof. 245.
 Steensen, Anna 276 278. — Hans, til Astrup 63. — Hans Ditlev, til Steensgd. 63. — Niels, Geolog 75. — Vincents, Ldsdom. 80.
 Steenstrup, Japetus, 74.
 Steffensen, Lauge 217.
 Stegelmann, Henricus 148.
 Stegman, Joh. Jac., Dr. jur. 66.
 Steinkuhl, Chr., Dr. jur. 62.
 Steinmann, Henrik, Dr. jur. 148.
 Steman, Just Daniel, Dr. med. 148.
 Stemann, Esther 222.
 Stephansen, H., Kapt. 35.
 Stevenson, Anna Charl. Nancy 195.
 Stockfleth, Chr., Stiftamtmd. 64.
 Storm, Charl. Soph. Hedv. 221. — Georg, Sgpr. 221. — Wibke Kath. 221.
 Strauss, David Friedr. 102.
 Struch, Struck, Hans Bertel 58. — Maren Bertelsdtr. 220.
 Struensee 196.
 Struius, Joannes 56.
 Strøm, Peder Danielsen, Sgpr. 64.
 Stub, Iver, Rdmd. 216. — Sophie Iversdtr. 216 219. — Ægidius Lauritzen, Rektor 217—19.
 Stubbe, Anna Maria 139 145. — Berend 139 145.
 Stygge, Anna 167. — Eiler Hansen 167.
 v. Stöcken, Abigael Mar. 255 257. — Anna Cathr. 257. — Anna Eleon. Henr. 258. — Anna Margr. 255. — Cai Burch., Landdrost 256. — Chrf. Ernst, Adm. 255 f. — Dor. Christ. 258. — Felicit. Franc. 255. — Fredr. 258. — Friedr. Georg,

- Amtsfory. 258. — Gerh. Chr., Gen.lt. 255. — Jacob Heindr., Kapt. 258. — Hans Heindr., Env. 255 f. — Hedeve. Margr. 258. — Heinrich, Rentemstr. 255—58. — Heindr., Toldkas. 255. — Ludw. Kasimir 257. — Maria 255. — Maria Alb. 256. — Sophie Helene 256 f.
- Suadicani, Carl Ferd. 254.
 Suderov, Elisabeth 134.
 de Suheyten, Gregorius 56.
 v. Suhm, Henr., Etr. 256 f. — Margr. Dor. 257.
 Suhr, Ab. M. Dor. 80. — Fredr. Berntsen, Mag. 80.
 Svaning, Hans Jensen, jr., Pr. 56.
 Svanning, Niels 55.
 Svendsen, Emilie Const. Wilh. 195. — Nicolaj, Bgmstr. 145. — Sebbi, Bgmstr. 130. — Søren, Stiftskr. 217.
 Sverdrup, Laur. Pedersen, Sgpr. 61.
 Sæmundsen, Erik 168.
 Söderblom, Nathan, Erkebisk. 76.
 Søeborg, Bedemd. 51.
 Söhenthal, Georg Vilh., Baron 245. — Henr. Fr., Envoyé 290.
 Sønnichsen, Ebbe, Gdr. 222. — Sønnich, Møller 222.
 Sørensen, Ancher, Sgpr. 275. — Anders 158. — Anders, Renteskr. 159. — Bertel 147. — Christen, Sgpr. 218. — Chr. Guldbrand., Skolebest. 142. — Friederica Chr. Mar. 142. — Kristen, Hrdsgd. 243. — Niels, Bgmstr. 142. — Niels Aug. 142. — Niels Ludv. Aug. 142. — Peder, Kbmd. 217. — Severinus Ferd. 142. — Sophia Cath. 142. — Susanna Sab. 142.
 Tagesen, Jacob, Sgpr. 158 f.
 Tamdrup, Jep 133.
 Tamms, Elseb. Dor. 234. — Theod., Apot. 234.
 Tanck, Anne 134. — Christian 134. — Heinrich 134. — Johs. Bgmstr. 133². — Karsten 134. — Maren 133.
 Taraldsdatter, Christine 164 f.
 Tarquillides, Chr. 56.
 Taulow, Jørgen Berthelsen 57.
 Tausen, Chr., Bisk. 65. — Claus Chr.-sen, Fuldm. 65. — Mads, Lektor 65.
 Teiste, Brynhild, 166 f. — Hans Olufsen († 1621) 160 164 167. — Jon 167. — Oluf 167. — Trond Hansen 167.
 Terkelsdtr., Margr. 196.
 Testrup, Christen, Hrdsgd. 248. — Søren 248.
 Thestrup, Clemens Ras.sen, Sgpr. 64 148.
 Thiele, J. M. 200.
 Tholuck, Fr. Aug. G., Prof. 82 84 122.
 Thomas, Hermannus 64. — Johs. 62.
 Thomasen, Peder, Lagmd. 168.
 Thomeus, Johs. 59.
 Thomsen, Anders, Sgpr. 59. — Jacob, Dr. med. 56. — Nis, Bgmstr. 133 f. — Peter, Sgpr. 227. — Thomas 227.
 Thomæ, Evaldus 55.
 Thorsager, Jfr. 183.
 Thor Stratén, Else Carstensen 47.
 Thortsen, C. 200 207.
 Thott, Anne, Slægtbogsforf. 5 13. — Birgitte, Slægtbogsforf. 13. — Ove 6. — Tage 169.
 Thulstrup, Andreas, Bgmstr. 145.
 v. Thun, Clara H. J. R. 229. — Julie Sør. Ovine 229. — Ludw. Wilh. E. Warnstedt, Ritmstr. 229.
 Thygesen, Skriver 192. — Carl, Snedker 192. — Louise 192. — Ludvig 192.
 Thøgersen, Peder, Bisk. 276 278 280. — Peder, Sgpr. 56.
 Tidemannus, Joannes 56.
 Tieck, Ludw. 81.
 Todsén, Christine 231.
 Tommerup, Johanne 23. — Knud Jac.sen, Sgpr. 23. — Maria 22 f.
 Tonsberg, Matth. And.sen, Sekr. 64. — Oluf And.sen, Vicelagmd. 64.
 Torm, Erik, Prof. 159. — Oluf Erik-sen, Sgpr. 65.
 Tornsen, Peder, Sgpr. 272 287.
 Tranberg, Hans Gotfr., Bgmstr. 254.
 Trane, Chr. Poulsen 58. — Lars Chr.sen, Sgpr. 59. — Poul, Chr., Sgpr. 58. — Samuel Pauli, Sgpr. 58. — Søren And.sen, Sgpr. 57.
 Trant, Cornelia 30. — Hans Fr., Konfr. 30.
 Tregder, Eiler Hagerup, Etr. 293.
 Trantzau, Anna 137.

- Treschow, Gerh., Adm.rd. 148. —
 Gerhard, Sekr. 62. — Herman,
 Kancellist 33. — Herman, Prof.
 30 33. — Michael, Konfr. 31. —
 Sophia Elis. 30 33.
- Trolle, Fam. 19. — Herluf, Adm. 3.
 — Lisbet 19. — Wibeke Charl.
 283. — Øllegaard 3.
- Tromp, Cornelis M., Adm. 21.
- Troulsen, Nis 140.
- Tymmermann, Esgherus, Bgmstr. 130.
- Törrisen, Oluf 168.
- Ubinæus, Søren Andersen, Rektor 60.
 Udbyneder, se Ubinæus.
- Ulfeldt, Fam. 19. — Chrf, Rigs-
 raad 6. — Jacob 14. — Knud
 Christ.sen († 1657) 18. — Knud
 Ebbesen, til Svendstrup 1. —
 Mogens 249.
- Ulfstand, Tale, Slægtebogforf. 13.
- Unger, Eva 127 f.
- Urne, Beate Claudstr. 3. — Edel
 Joh.dtr. 80. — Jørgen 272. —
 Knud, til Juulskov 147. — Otto
 Jørgensen, til Alslev 147.
- Urup, Sigrid 163.
- Uttenthal, Otto, Degn 112.
- Waage, Dr. 86.
- Waagensen, Jens, Kirurg 195. — Sara
 195.
- Wadum, Bolette Sophie Elis. 152.
- Valdemarsøn, Erik 19.
- Valentiner, Didr. 67. — Poul, Bank-
 fuldm. 156.
- Valeur, Johs., Bgmstr. 239.
- Walløe, Sophie Christ. 229.
- Wandal, Hans, Bisk. 64 215. — Iver
 Iversen, Prof. 56.
- Vandstad, Niels Andersen, Sgpr. 61.
- Varde, Søren Jensen 60.
- Varder, Niels Hansen, Kpl. 219.
- Weber, C. J. 254.
- de Veckenen, Felicit. Franc. 255.
- Vedel, Anders Sørensen, Hist. 217. —
 Maren Andersdtr. 217.
- Wedel, Søren Laugesen, Sgpr. 60.
- Wegener, C. F., Geh.arkivar 81 84
 88 108—121 126. — Car. Elis.
 254. — Joh. Jørgen Stiller, Sgpr.
 108.
- Weigberg, Fredr., Diplom. 148.
- Vejle, Hans Knudsen, Bisk. 55.
- Vejlø, Jens Pedersen 57.
- Wendt, se Wandal.
- Vennighausen, Car. Ferd., Overaud.
 139. — Detlef 139. — Friedr. Anna
 Sophia 139. — Joh., Bgmstr. 139.
 — Johan, Kirkekom.. 66. — Magd.
 Elis. 139. — Maria Aug. 139. —
 Peter Chrf. 139. — Ulr. Adolph.
 139.
- Werckmeister, Hinrich 134.
- Werlovius, Nicolaus 61.
- Weghe, Anna Cath. G. 254.
- v. Weyhe, C. F., Kapt. 254. — Elis.
 Marg. 254.
- Weyler, Georg Math., Cand. theol.
 257.
- v. Wibel, Agathe 252.
- Wibourgius, Nicol. 146.
- Wiehmand, Niels, Prof. 59.
- Wildschüt, Frederik Clausen, Sgpr.
 146.
- Wilkens, Hans, Hører 61.
- Villadsen, se Slange.
- Wilster, de W., Carl, Gen.lt. 171. —
 Chr. Fr. Em., Lektor 109. — Chri-
 stine Henr. 171. — Karen 171.
- Vind, Erik, til Øllingesø 79.
- Windhausen, Henrik, Adv. 148. —
 Johs. Joach. 148.
- Vinding, Ivar Paulsen, Ingeniør 61.
 — Johs. Pauli, Prof. 56. — Peder
 Paulsen, Læge 58.
- Winoriensis, Andreas Thomæ 59.
- Vinstrup, Elias Pedersen 58. — Maren
 70. — Meäte Pedersdtr. 276 279.
 — W., Thale. 158 f.
- Winther, Chr., Digt. 200. — Hans
 Nielsen, Sgpr. 158 f.
- Wiseman, N., Kardinal 82.
- With, Albert Fogsen, Sgpr. 66.
- Witt, Hestehdl. 267 f. — Chrf. Pe-
 treeus 62². — Joh.e Ferd. 267 f.
- Wium, Henrik, Etr. 30. — Lovise 30.
- Wleugel, Wleugel, Agnete Elisabeth
 42. — Agnetha 23 29. — Anne 22.
 — Carol. Corn. 38 43 f. — Chr.
 Fredr., Landinsp. 43. — Chr.
 Friedr., Løjtn. 23 f. — Cornelius,
 Adm. 34—40. — Dor. Marg. 42.
 — Elisabeth, Christ. 43. — Else
 46 f. — Eskild Fredr. 48. — Jan,
 se Johan. — Jens Reimert, Told-
 kass. 26 38 40 44—48. — Johan
 (Jan), Maanedskapt. 22 f. — Joh.
 Pet., Adm. 24—33 45 f. — Joh.e

- Clementine 42. — Johanne Sophie 40 42 f. — Juliane Marie 36—38. — Maria 22 f. — Maria Cornelia 30 33. — Maria Sophia 33. — Maria Sophia 44. — Maria Sophia 44. — Nicoline Christ. 42. — Peter Carlsen, Kapt. 21 f. — Peter Joh., Adm. 29 40—42. — Peter Joh., Oberst 23. — Petrea Catharine 48. — Sophia Elis. 30 33.
- Vleugels, F. 21. — Diederick, Adv. 21. — Jacob, Dr. jur. 21. — Jacques, Ingen. 21.
- Wolff, Lena 231. — Sara Carol. 254.
- Wolfrath, Dor. Christ. 258. — Jac. Didr., Major 258.
- Volqvarts, Bol. Elis. 232.
- Wonsfleth, Godske, til Kriseby 63. — Henneke, til Norby 63. — Henneke Oberst 66. — Volf., Kmjkr. 63.
- Worm, Søster 158 f. — Willum, Kfr. 158.
- Vossius, Joannes 55.
- Wrangel, Hans Engelbr.sen 66².
- v. Vreden, Joh. Bap. Cl. 148.
- Wulf, Maria 224 237 246 f. — Maria Mathiasdtr. 224 234—47. — Mathias, Tømmerhdl. 224 237.
- Wöldike, Marcus, Prof. 289.
- Ystad, se Eustadienus.
- Zahrtmann, Kr., Maler 73.
- Zencker, Johan, Rdmd. 171. — Maria 171.
- Ziegler, Margrethe 274.
- Ægidiisen, se Ægidius.
- Ægidius, Sl. 215—19 241 f. — Anders, Rdmd. 218. — Anna 218. — Barth. Chr. 220. — Christen, Sgpr. 216. — Dorthe 218. — Dorthe 218. — Ewald, Sgpr. 234 245. — Giles Christensen, Sgpr. 215 f. — Hans, Rektor 217. — Ivar 218. — Johanna 218. — Karen 218. — Laurits 216 f. — Lauritz 217. — Laur. 217. — Mette 218. — Sidsel 218. — Sophie 217. — Søren 217. — Viveke 218.
- Ørsted, A. S. 125. — H. C. 42 152 205. — Ole Sørensen, Rektor 59.

